

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

СЪЧИНЕНИЯ

ВТОРО ИЗДАНИЕ

ИНСТИТУТ
ПО ИСТОРИЯ
НА БКП
ПРИ ЦК НА БКП

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

ТОМ
II

ЮНИ -- НОЕМВРИ 1920

ПАРТИЗДАТ
ИЗДАТЕЛСТВО
НА БЪЛГАРСКАТА
КОМУНИСТИЧЕСКА
ПАРТИЯ
СОФИЯ 1986

Редакционна колегия

чл.-кор. проф. д-р ЙОРДАН ЙОТОВ (председател)
акад. ВЛАДИМИР ТОПЕНЧАРОВ
акад. ВЕСЕЛИН ХАДЖИНИКОЛОЗ
ДАВИД ЕЛАЗАР
проф. д-р ТАТЯНА КОЛЕВА
ст. н. с. I ст. д-р ДИМИТЪР СИРКОВ
н. с. МАРИЯ ЧЕРВЕНДИНЕВА

Редактори на том II

акад. ВЕСЕЛИН ХАДЖИНИКОЛОВ
ЕКАТЕРИНА ПЕОВСКА

Съставител

к. н. н. БОРЯНА БУЖАШКА

ПРЕДГОВОР КЪМ ТОМ ЕДИНАДЕСЕТИ

В том единадесети са включени 59 произведения на Георги Димитров, написани от 24 юни до 2 ноември 1920 г. Това са негови доклади, статии, речи, слова, изказвания, реплики, окръжни, директиви, позиви, конспекти за лекции и др. От тях 7 документа са отпечатани в том пети от първото издание на съчиненията на Георги Димитров, 19 са обнародвани в други издания до и след 9 септември 1944 г., а 33 документа, т. е. повече от половината заглавия, се публикуват за първи път.

Времето, към което се отнасят тези съчинения, обхваща малко повече от четири месеца, но е изпълнено със сложни вътрешни и международни събития. От 21 май 1920 г. управлението на страната е в ръцете на самостоятелното правителство на Българския земеделски народен съюз начело с Александър Стамболийски. България продължава да е окупирана от войски на Съглашението, негова комисия контролира не само финансите ѝ, но фактически и цялата ѝ вътрешна и външна политика. Цензурата над печата все още не е вдигната.

След парламентарните избори през март 1920 г., макар че БЗНС не спечелва необходимото абсолютно мнозинство, Стамболийски успява да образува хомогенно земеделско правителство съгласно своите схващания за самостоятелна селска власт. Тази несъстоятелна и политически вредна теория го поставя в конфронтация както с буржоазните и дребнобуржоазните партии, така и с Българската комунистическа партия (тесни социалисти). Отношенията между двете най-големи политически орга-

низации се изострят особено по време на голямата и продължителна Транспортна стачка от края на 1919 и началото на 1920 г., а също и през следващите месеци.

Правителството на БЗНС прави опити да промени дотогавашната грабителска вътрешна и авантюристична външна политика на буржоазните партии и двореца. То осъществява редица прогресивни и демократични реформи, които са насочени главно срещу спекулативната буржоазия от града и селото, но не и срещу капиталистическия строй като система. Те почти не засягат основите на финансово-монополистичния капитал, който започва да заема командни позиции в икономиката на страната.

Правителството на БЗНС ограничава, но не обезсилва и монархическия институт, който тайно укрепва връзките си с висшите и старшите офицерски среди в армията и запаса, с най-богатите буржоазни фамилни, с реакционната буржоазна интелигенция, с висшето духовенство. Негова грижа главно е селското население. Проблемите на работническата класа и трудовите градски маси остават нерешени или се отлагат за по-късно. След разгрома на Транспортната стачка правителствените органи предприемат репресивни мерки срещу комунистите и техните ръководители, особено в селищата, където БКП (т. с.) има силно влияние. Те ограничават дейността на партията, разтурят общинските съвети, ръководени от нея, и пр.

По това време икономиката на България бавно се възстановява от военната разруха и следвоенната стопанска криза. Скъпотията нараства, а работническите и чиновническите заплати се увеличават бавно. Жизнените условия на работниците и трудещите се са влошени. Вследствие на изтощението на профсъюзите от големите масови стачни борби на транспортните и пощенските работници и служители през пролетта и лятото на 1920 г. в страната се организират малко и непродължителни стачки.

Всичко това засилва все повече отрицателните настроения на ръководителите, дейците и членовете на БКП (т. с.) към БЗНС и неговото управление. Увеличават се техните нападки, негативни социални квалификации и обвинения. Те се срещат неведнъж и в съчиненията на Георги Димитров, поместени в настоящия том.

Отрицателното отношение на БКП (т. с.) и на Георги Димитров към БЗНС и неговото правителство е резултат не само от посочените причини, но и от някои доктринерски остатъци в партията от миналото. Това по-късно отбелязва и сам Георги Димитров пред Втората нелегална конференция на БКП през 1927—1928 г.: «Елементи на доктринерство имаше в отношенията на партията към Земеделския съюз. . . Партията недооцени силите и значението на Земеделския съюз като масова организация, надцени процесите на разложение в него, недооцени значението на реформите, проведени от правителството на Земеделския съюз, недооцени и връзките на това правителство с масите. Беше проявена склонност към отъждествяване на дружбите (местните партийни групи на Земеделския съюз) с полицейския апарат.»*

През разглеждания период икономическото положение в света продължава да е нестабилно. Следвоенната икономическа криза, разразила се при условията на общата криза на капитализма, бавно се преодолява. Скъпотията и безработицата нарастват. Бедствията на работниците и широките трудови маси вземат все по-големи размери. При тези условия противоречията между труда и капитала, колонните и метрополиите, победителите и победените в Първата световна война се изострят. Разрастват се борбите на работническата класа. Силно влияние върху тях оказват революционните преобразования в съветската страна и нейните победи над външната интервенция и вътрешната контрареволуция.

От април до октомври 1920 г. Червената армия води героични боеве срещу настъплението на буржоазно-помешчическа Полша, подстрекавана и въоръжавана от империалистическите държави на Съглашението. В същото време в Украйна настъпват войските на генерал Врангел. През юли обаче полските войски са разбити и през октомври между Съветска Русия и Полша е сключен предварителен мирен договор. През ноември врангелистите са разгромени и изтласкани в Кримския полуостров.

По време на Полско-съветската война и настъпление-

* Димитров, Г. Съч. Т. 8. С., 1953, с. 311—312.

то на врангелистите в Украйна сред работническата класа в Европа започва масово движение в подкрепа на съветската страна. В Англия, Франция, Италия, Германия, Чехословакия, балканските страни се организират многолюдни митинги и протестни събрания. БКП (т. с.) и Общият работнически синдикален съюз (ОРСС) призовават работническата класа и всички трудещи се в България на борба срещу помощта, оказвана от държавите на Съглашението за полските реакционери и Врангеловите контрареволуционни войски.

През есента на 1920 г. градусът на социалното напрежение в Европа се повишава. През август и септември в отговор на локаут, обявен от работодателите, пролетариатът от промишлените центрове в Северна Италия започва да завзема затворените предприятия. В Торино и Милано се създава Червена гвардия. Масови движения и стачни борби се разгръщат и в други страни. През юни в Румъния избухва голяма стачка на телеграфо-пощенските чиновници, към която се присъединяват железопътните работници и служещи. Правителството взима сурови мерки и разтуря профсъюзите на пощенците и железничарите.

Изострените класови борби на пролетариата и успехите на съветската страна водят до олевяване на най-съзнателните работнически среди и до възприемане на марксистко-ленинските идеи от тях. Образуват се нови комунистически партии. Разширява се и укрепва международното комунистическо движение. Расте авторитетът на неговата международна организация — Комунистическия интернационал, възглавяван от В. И. Ленин и от известни ръководители от другите комунистически партии.

От 19 юли до 7 август 1920 г. в Петроград и Москва заседава Вторият конгрес на Комунистическия интернационал. Той обсъжда международното положение и основните задачи на Коминтерна, приема известните 21 условия за встъпване в неговите редове, устав на организацията, тезиси за профсъюзното движение и др. Разглеждат се национално-колониалният и аграрният въпрос. По основните проблеми докладва В. И. Ленин.

Вторият конгрес на Коминтерна дава тласък за обе-

дипняването на революционните сили на международното профсъюзно движение. По негова инициатива и при съдействието на съветските профсъюзи на 15 юли 1920 г. се приема специална декларация за образуване на временен Международен съвет на профсъюзите (МСПС), който си поставя за задача да пропагандира идеите на революционната класова борба и да подготви учредяването на Червен интернационал на професионалните съюзи (Профинтерн). От името на българските революционни профсъюзи, обединени в ОРСС, декларацията е подписана от Иван Недялков (Шаблин), представител на БКП (т. с.) в Коминтерна.

За редовни делегати на Втория конгрес на Коминтерна от страна на БКП (т. с.) са избрани Васил Коларов, Георги Димитров, Христо Кабакчиев, Никола Максимов и Иван Недялков (Шаблин). В края на юни делегатите (без Шаблин, който е в Москва) заминават с две рибарски лодки за Одеса. По пътя лодката, в която са Васил Коларов, Георги Димитров и Христо Боев, е отнесена от вълните към румънския бряг и е заловена от румънската полиция. Тримата са арестувани и от 29 юни до 7 август са в румънски затвор, откъдето са освободени под натиска на българската и румънската прогресивна общественост и със съдействието на съветското правителство.

Във връзка с тези събития особено ценни са записките на Георги Димитров, които той води ежедневно в ареста. Записките, които се публикуват в настоящия том, съдържат данни за положението на тримата български комунисти в затвора, за арестувани българи от Добруджа, за класовите борби на румънските работници, за революционния комитет «Добруджа» и др. Интересна е речта на Георги Димитров, произнесена на митинга в София, организиран след завръщането му от Румъния. Голяма част от нея е посветена на Втория конгрес на Коминтерна, на социалистическото движение в Румъния и др.

Развитието на революционния процес в света, победите на Червената армия, олевяването на работническите маси и на много членове на социалдемократическите партии в международен мащаб предизвикват подобен процес и в Българската социалдемократическа партия (обединена). Под влияние на левицата, станала изразителка на

революционното настроение на работническите елементи в БРСДП (о), още през февруари 1920 г. с обръщение, обнародвано във в. «Народ», централното ръководство на партията предлага на БКП (т. с.) двете партии да се обединят. Предложение отправя и т. нар. група на Никола Харлаков, или Работническата комунистическа партия.

Партийният съвет на БКП (т. с.) със специална декларация, подписана и от Георги Димитров, приема предложението, като поставя конкретни условия за осъществяване на обединяването. Десницата в БРСДП (о) се обявява против тези условия и в широкосоциалистическата партия настъпва разкол. През есента на 1920 г. част от левията излиза от БРСДП (о) и се влива в комунистическите редове. На 2 ноември с. г. е съставен специален протокол, който е подписан от целия Централен комитет на БКП (т. с.).

Процеси на олевяване се извършват и в Обединения общ работнически синдикален съюз (ОбОРСС), ръководен от широките социалисти. В него се оформя ляво течение, което предприема действия за сливане с ОРСС. Негови представители водят разговори и конкретни преговори със Синдикалния комитет на революционните профсъюзи. През септември 1920 г. се постига споразумение за сливането и се изработва протокол, който съдържа условията за неговото извършване. Десните членове на ръководството на БРСДП (о) и на ОбОРСС обаче се обявяват против някои точки от протокола. Те настояват онези, които преминават към ОРСС, да запазят своята партийна принадлежност и политическите си убеждения. Синдикалният комитет на революционните профсъюзи и техният секретар Георги Димитров се обявяват категорично против подобно искане, тъй като неговото приемане би отворило широко вратите на ОРСС за хора, враждебно настроени срещу Комунистическата партия. Обединяването в значителна степен е осъществено. Групи от ОбОРСС преминават в редовете на ОРСС. Цялата официална документация по този акт е поместена в Приложението на настоящия том.

Като ръководител на революционното профсъюзно движение Георги Димитров и през разглеждания период

върши енергично и умело своята работа. Той се грижи за организационното и идейното укрепване на професионалните съюзи; осъществява тесните им връзки с партията; участва в работата на отрасловите и на общите синдикални конгреси. По негова инициатива започва издаването на новия Синдикален бюлетин на ОРСС. Като член и председател на комунистическата общинска група в Софийския общински съвет защитава интересите на общинските служители и работници, на цялото софийско трудово население. Георги Димитров поддържа редовни връзки с Международния съвет на професионалните съюзи в Москва и ръководи подготовката на Балкано-дунавската синдикална конференция, състояла се на 3—4 ноември 1920 г. в София. На конференцията изнася основния доклад и е избран за председател на Временния балкано-дунавски секретариат.

Най-голямото събитие в дейността на профсъюзите по това време е свикването на Дванадесетия редовен конгрес на ОРСС, състоял се от 26 до 28 септември 1920 г. в София. Конгресът обсъжда състоянието им през изтеклите месеци и взема конкретни решения за по-нататъшната им дейност. В специална резолюция се изразява пълно съгласие с тезисите на Втория конгрес на Коминтерна по профсъюзното движение и се приветствува създаването на Международния съвет на профсъюзите. Избрани са нов Синдикален комитет начело с Георги Димитров и нова Контролна комисия.

Георги Димитров е в центъра на изработването на цялата конгресна документация. Негово непосредствено и лично дело обаче са Отчетният доклад на ОРСС пред конгреса, заключителните му бележки и резолюцията на конгреса по бъдещата работа. В тях той поставя всички основни въпроси, които революционните профсъюзи трябва да решават: пълното прилагане на производствения принцип при организиране на движението, увеличаване броя на организираните работнички и на числения състав на ОРСС, укрепването на неговото организационно състояние, разстроено от Транспортната стачка, и т. н.

В своите доклади, речи, заключителни слова пред конгресите на ОРСС и отрасловите профсъюзи, в директиви и други документи от това време Георги Димитров

както и преди обръща особено внимание на стачните борби на работническата класа, като внася в теорията, стратегията и тактиката им някои нови моменти, продиктувани от тогавашния етап на световната икономическа и политическа криза, от новия стадий на развитието на капитализма в България, когато все повече се оформя монополистичният капитализъм, от поуките, извлечени от големите стачни битки на българския пролетариат в края на 1919 и първите месеци на 1920 година.

И сега, както преди, когато става дума за икономическите искания на работниците и трудещите се, предявявани от техните профсъюзи в стачните борби, Георги Димитров свързва пълното задоволяване на тези искания с премахването на капитализма и построяването на социализма. Всеки ден — според него — все повече доказва, че професионалната борба на пролетариата трябва да си поставя за непосредствена задача премахването на капиталистическата диктатура, на капиталистическата буржоазия, на капиталистическия монопол. Той все по-често свързва минималните искания на работниците с максималната партийна програма.

През разглеждания период Георги Димитров разгръща енергична дейност в Софийския общински съвет. Той се изказва десетки пъти на неговите заседания: за бюджета на общината за 1920—1921 г.; за оставката на Постоянното присъствие на Общинския съвет поради бюджетни трудности; за обезщетяването на общинските работници и служители, взели участие в протестната демонстрация на 24 декември 1919 г.; за увеличаване на заплатите на общинския персонал, за благоустрояването на крайните квартали на столицата; за безплатната медицинска помощ на столичното население; за корупцията в работата на финансовата комисия; за училищната политика на общината; за отпускане на средства за построяване на евтини работнически жилища и др.

Георги Димитров и другите членове на комунистическата група към Софийския общински съвет използват умело трибуната на съвета, за да популяризират и прилагат минималната програма на БКП (т. с.) и специално нейната общинска програма. Те се борят за повишаване на трудовото възнаграждение на общинския персонал, за

зафиксирана минимална работна заплата, за увеличаване на разходите по учебното дело, за отпускане на повече средства за благоустрояване на крайните квартали, за умножаване и разширяване на здравните заведения в тях, за намаляване на косвените данъци и различните такси, взимани от работниците и бедните граждани, за увеличаване на облаганията върху доходите на капиталистите и другите богати граждани, за облекчаване на жилищната нужда на бедните и др.

По-конкретно, за да се покрият разходите по всички допълнителни възнаграждения, облекчения и грижи за общинския персонал и бедното столично население, Георги Димитров предлага средствата да се вземат чрез прогресивно-подоходно и допълнително облагане на имотите и сделките на едрите софийски собственици и капиталисти, които са малцинство, а притежават грамадната част от имотите и предприятията в града. Според него в София тогава съществува «1 милиард и половина облагателен обект, който се намира в ръцете приблизително на 5 хиляди домакинства срещу други 30 хиляди домакинства на работници, служещи и малоимотни. . .» (с. 31).

Георги Димитров не скрива, че общинската политика на партията подобно на политиката, която следват неговите буржоазни опоненти, е класова. За разлика обаче от нея тя не е социално ограничена и егоистична, а народна и справедлива, защото защитава интересите на работниците и бедните софийски граждани, които са мнозинството на столичното население. Неслучайно комунистическата група в Столичния общински съвет благодарение на таланта и убедителността на нейните членове и най-вече на председателя ѝ успява в редица случаи да наложи своите предложения и искания.

Борбата, която се води в Общинския съвет, според Георги Димитров е свързана с голямата борба за политическата власт в цялата страна. Само когато тази власт бъде завладяна от работническата класа и трудовото население, тогава всички искания и потребности на софийското работническо и бедно население ще бъдат задоволени. От трибуната на Общинския съвет той говори за историческата мисия на работническата класа, за ролята на Съветска Русия в световния революционен процес,

популяризира нейните успехи в борбата против империалистическата интервенция и вътрешната контрареволюция и пр. Тази му дейност е особено важна, като се има предвид, че заседанията на Общинския съвет в София са публични и стават в Градското казино, където присъствуват доста граждани.

Особено силно впечатление правят богатата информираност и големите познания на Георги Димитров по международното положение, развитието на комунистическото и профсъюзното движение в целия свят и у нас, държавната и общинската политика, общото законодателство и по-специално правилника и нормативните актове на Столичната община. В заседанията на Софийския общински съвет той спори компетентно по твърде специални и сложни въпроси от организационен, финансов, просветен и друг характер. И спори не с дилетанти, а с известни общественици и юристи, с опитни икономисти и финансисти. Това твърде много напомня блестящото му поведение по време на Лайпцигския процес. За това свидетелствуват и редица негови изказвания: «Колелото на историята — заявява той в Софийския общински съвет още през юни 1920 г. — не ще върнете назад, то ще си върви напред с толкоз по-голяма сила, колкото по-големи маси отворят очите си, колкото по-големи маси се сплотяват под знамето на Комунистическата партия, колкото повече вие самите упорствувате да давате минимално необходимото за трудещите се маси» (с. 57).

Забележително качество на Георги Димитров е последователният му пролетарски интернационализъм. Всички събития и явления във вътрешния и международния обществен живот той разглежда и оценява от гледна точка на общите интереси на световния пролетариат — най-прогресивната класа, най-последователния носител и представител на социалния прогрес. Пролетарският интернационализъм е неизменна негова жизнена позиция като човек на революционната мисъл и дело. В името и от позициите на интернационализма той пише и говори в редица свои произведения, поместени в тома. Ярка проява на това драгоценно за всеки пролетарски революционер качество е дързостта му да тръгне заедно със своите другари с обикновена рибарска лодка по бурното Черно

море, за да участва във Втория конгрес на Коминтерна. За този случай сам Георги Димитров заявява пред своите буржоазни опоненти в Софийския общински съвет: «Ние тръгнахме по Черното море, по това коварно, изменническо море с една черупка. Аз се интересувам да зная кой от вас би направил този риск? Ние го правим в името на своя идеал, в името на своя дълг на комунисти и бяхме готови да отидем на дъното на морето, само и само да. . . стигнем в Москва, за да присъствуваме на комунистическия конгрес» (с. 230—231).

Една от най-силните изяви на интернационализма на Георги Димитров и на цялата партия на българските комунисти е тяхната любов към първата страна на победилата социалистическа революция. В настоящия том са поместени редица документи, речи и изказвания на Георги Димитров, които отново илюстрират тази истина. При напрегнатата вътрешна и външна обстановка за съветската страна пред многохилядно събрание през август 1920 г. в София той заявява: «Неизчерпаема е енергията и мощта на руския работнически и селски народ. Защото неговата Червена армия е вдъхновена от великите идеали на революцията и защото начело на руските работници и селяни стои Руската комунистическа партия със своите 650 хиляди членове, които са в първите и най-опасни редове на борбата!» (с. 165).

Пролетарският интернационализъм е еднакво чужд както на буржоазния национализъм, така и на националния нихилизъм и космополитизма. Негов същностен компонент е чистият, чужд на всяко национално високомерие и шовинизъм дълбоко народен патриотизъм. Той представлява диалектическо съчетание на любовта към собствения народ и страна с любовта и уважението към всички останали народи. Героичният живот и революционната дейност на Георги Димитров са красноречив пример за това.

В тома са поместени и документи, които говорят за неговия дълбок патриотизъм, за неговата синовна обич и привързаност към българската работническа класа, към трудовия български народ, към Родината, за чието социално освобождение се бори. Една от силните прояви на патриотизма на Георги Димитров е мъката му по тежката съдба на българите, останали след Бер-

линския конгрес през 1878 г. и двете национални катастрофи през 1913 и 1918 г. под чуждо иго. За това свидетелствува и подписът му под известния манифест на Балкано-дунавската комунистическа федерация от 10 август 1920 г., в който е изразено отношението на ръководството на федерацията и на ръководителите на БКП (т. с.) към съдбата на големи части от българския народ, останали извън пределите на страната. В манифеста се казва: «Българският народ е безмилостно разпокъсан. Компактни негови части на Македония, Тракия и Добруджа са под чуждо иго» (с. 363).

Макар да се отнасят за кратък период от време, произведенията на Георги Димитров, включени в тома, подписани само от него, заедно с други партийни и профсъюзни ръководители, или останали без подпис, но принадлежащи на неговото перо, имат важно научно-познавателно и идейновъзпитателно значение. Особено съществено в случая е, че по-голямата част от тези документи се обнародват за пръв път. Това се отнася най-вече до изказванията и речите му в Софийския общински съвет, които съдържат голямо богатство от мисли, идеи, прогнози за бъдещето, практически предложения и становища, които имат важно значение и за нашата съвременност.

От Редакционната колегия

ПО ПРОЕКТОБЮДЖЕТА НА СОФИЙСКАТА ОБЩИНА ЗА 1920—1921 ГОДИНА

Реч в Софийския общински съвет

24 юни 1920 г.

Г-да съветници! Пред съвета се докладва един протокол за бюджетопоекта за финансовата 1920—1921 г., който има това странно качество, че е подписан почти от всички членове на бюджетарната комисия с особено мнение¹. Както чухте, господа, от десницата, представителите на буржоазните партии, са подписали този протокол с особено мнение, защото те не са съгласни с прокараните предложения на комунистическата група за увеличаване на известни такси и за въвеждането на нови налози върху недвижимите имоти, капиталите и доходите. Само по себе си се разбира, че когато тия господа са се подписали с особено мнение по най-важните основни въпроси на бюджетопоекта, бяха длъжни да излязат пред съвета, те именно първи да развият своите особени мнения, да ни посочат защо собствено не са съгласни с тия предложения на комунистическата група там*, та тогава ние, авторите на тези предложения, да се изкажем по тях.

К. Батолов: Обратното е вярно.

Г. Димитров: Само по себе си се разбира, г-да общински съветници, че тия, които се подписаха с особено мнение по най-важните въпроси на бюджетопоекта, имаха длъжността да се изяснят в съвета веднага. За мене обаче е съвсем понятно защо става това. Това е една твърде неприятна работа за вас, господа, особено когато това тряб-

* Г. Димитров обосновава предложенията на комунистическата общинска група по проектобюджета на Софийската община за 1920—1921 г. в заседанието на Общинския съвет на 5 април 1920 г. (вж Съз. Т. 10. С., 1986, с. 210—211). (Ред.)

ва да става при широка публичност, както е в днешния момент. Вие бихте желали въобще да избягате дебатирането на един подобен бюджетопроект, бихте желали да се отървете от една такава неприятност, вие въобще бихте желали по друг път да се нареждат работите на общината, за да не стават достояние на широките народни маси в столицата. Ние обаче не бихме могли да допуснем по никой начин да се мине параграф по параграф бюджетът, преди да станат едни общи дебати по него. И затова, макар че бе желателно и, както казах, вас да чуем, аз вземам думата от наша страна пръв.

Трябва да констатирам, господа, че бюджетът на Софийската община беше необходимо да бъде гласуван още преди април т. г., защото той започва от 1 април 1920 г., за да свърши своето упражнение на 1 април 1921 г. Април, май, вече края на юни — Софийската община е без бюджет. Тя се управлява, тя урежда своите работи, тя плаща своите текущи задължения по стария бюджет, бюджета на миналата година. Вие си спомняте, че това голямо закъснение от 3 месеца се дължи не нам, не на комунистическата група, то се обяснява преди всичко с това, че още през април или преди април Постоянното присъствие, което бе длъжно да приготви своя бюджет за 1920—1921 г., в случая ни приготви и внесе в бюджетарната комисия един бюджетопроект по стар калъп, един бюджетопроект по старото бюджетно клише на общината, незадоволяващ нуждите, нараснали и пови, на Софийската община, един бюджетопроект, който не отговаряше на най-елементарните изисквания на времето днес. Този бюджетопроект бе разгледан в бюджетарната комисия, губеше се доста време, самата тя не заседаваше редовно; господата, особено от десницата, бойкотираха умишлено често пъти нейните заседания. И след дълги разтакания по първоначалния проект на Постоянното присъствие той най-сетне бе внесен тук за разглеждане само от името на кмета, а не от бюджетарната комисия. Тогава ние в съвета искахме този бюджетопроект да бъде повърнат на бюджетарната комисия*, да бъде разгледан наново и сериозно, да се вземат под внимание ония нови приходи-

* Вж Съч. Т. 10. С., 1986, с. 198—212. (Ред.)

источници, които могат да бъдат посочени от нашата група, както и да се предвидят разходи за най-належащите нужди на софийското население. Бюджетопроектът бе повърнат на бюджетарната комисия. Там обаче се повтори същата тая история, както и с проекта на г-н кмета — нови разтакания и саботирания на бюджетарната комисия от страна на представителите на десницата. Седмици и месеци минаха, докато този бюджетопроект най-после, както се внася днес тук, в съвета, бе приготвен, за да бъде представен на разглеждане.

Господа! Времето, което се изгуби, и това голямо закъснение се дължи на обструкцията, правена от страна на десницата и Постоянното присъствие спрямо бюджета на общината. Днес се намираме пред едно положение много неприятно. То е, че общината не може да отпусне средства за най-необходимите си нужди, защото няма бюджет, че 2500—2600 служещи и работници на Софийската община работят сега със старите заплати, крайно недостатъчни, просяшки заплати, и има опасност по трамваите и осветлението и във важни други отделни на общината персоналът просто най-сетне да каже: «Стига толкоз! Не може да се работи с тези заплати повече, правете каквото щете вие, управниците на общината.» Бюджетът можеше най-сетне да бъде разгледан и свършен преди седмица, ако не бе демагогското пререждане в дневния ред на Общинския съвет и в тази сесия с въпрос за раздаване на местата. Той можеше да мине в няколко дни и тогава да започне разглеждането на въпроса за даване места. Прередихте дневния ред нарочно, за да постигнете своите демагогски цели, забавихте по този начин и разглеждането на бюджета.

Сега ние бихме искали след толкова забавяне бюджетът да бъде гласуван от общината, бюджетът да мине възможно по-скоро. И ние сами от своя страна ще се ограничим върху по-съществените въпроси, свързани с бюджета, ще развием нашето основно гледище възможно в най-сбитата форма, ще се задоволим само с мотивирани предложения по отделните параграфи, без да се впускаме в подробни дискусии по бюджета, за да мине по-скоро, за да не бедствуват служещите и работниците в общината и да не спират важните функции на самата община. И ще

видим, господа, какво поведение ще има да държат господата от другата страна, които твърде неприятно са засегнати от известни изменения и допълнения, направени в бюджетопроекта в неговия първоначален текст.

Бюджетът на общината, господа, както това е известно, се явява едно въплъщение на стопанската, социалната, просветната, културната, благоустройствената политика на общината. И в бюджетите на Софийската община, както и в бюджетите на другите общини, управлявани от буржоазните партии, досега се е прокарвала най-старателно политиката, която следва българската буржоазия в управлението на държавата и в управлението на общините: една класова буржоазна политика. Тая класова буржоазна политика се характеризира преди всичко с това, че буржоазните партии, взели управлението на общините, гледат на общината като на една брънка от общата държавна организация, като на една опора на капиталистическото господство в страната, като на един инструмент, като на един проводник на тъй наречената диктатура на капитала над народните маси.

Общината на буржоазните партии не представлява една отделна самостоятелна и автономна единица, която ще трябва да задоволява едни специални нужди на трудещите се маси; общината, напротив, е само едно средство за поддържане господството на капиталистическата класа и за организирането и прокарването в самия живот на експлоатация, законна и незаконна, на ограбване, законно и незаконно, на трудещите се маси. И, което е характерното, господа, прокарвайки в бюджетите на общините тая буржоазна класова политика, буржоазните общински управления винаги са се стремели да извлекат облагите на общинската власт в една или друга форма, в една или друга област за имотните класи в столицата, а да стоварят тежестите, разноските за издържането на целия общински апарат върху плещите на трудещите се маси.

Прегледайте бюджетите на всички минали години от 40 години насам и вие ще се уверите именно в този факт, че чрез косвените налози и таксите, които в $\frac{3}{4}$ най-малко падат върху трудещите се маси, се добиват средствата, от които се покриват разходите по функционирането на Софийската община. А между това през един цял 40-го-

дишен период Софийската община е използвана от управляващите буржоазни партии всестранно за забогатяване на буржоазията, за нейното икономическо закрепване, за нейното политическо закрепване.

Хвърлете поглед на миналото, особено в онзи период, когато малкото село София имаше да се трансформира в столица на България, когато трябваше да се определят центровете на града, когато трябваше да се определят местата за държавни учреждения, и площади, и пазари, и паркове и пр. и пр. — малкият, старият град София да се превърне на една столица вече на развиваща се страна, — когато това трябваше да стане, как бе използвана общинската власт в този период на първоначално натрупване на капитала, на първоначално натрупване на богатствата в ръцете на тези, които имаха политическата, държавната власт в ръцете си? Тая страница от историята на управлението на Софийската община показва, че регулацията на града, че определянето на известни центрове на града, че вземането на известни общински места за частни цели и цяла редица други подобни работи са използвани от управлението на общината, са използвани от управниците на държавата, от буржоазните партии навремето за забогатяването на самата буржоазия. И места общински, които навремето са взети от частни лица безплатно от общината и сетне чрез нотариални актове са придобити в частна собственост, днес съставляват милионни състояния на «почтени» софийски граждани, бивши кметове, бивши помощници, бивши буржоазни съветници или бивши министри на България.

Г. Данаилов: Кой е този общински кмет? Кажете го, ако има някой провинен, кажете го, така не може.

Д-р Г. Калинков: Защото и Батолов е кмет?

Г. Димитров: То е известно. Не е г-н Батолов. Всеки знае тези работи, аз само го подчертавам много набързо.

Г. Данаилов: Такива словесни обвинения нямат сила.

Г. Димитров: Кой не знае тия моменти от историята на София? Най-малкото този, който е бил кмет на столицата, се е интересува да разбере какво е станало преди чего. Кой не знае тези разграбвания в 1880, 1882, 1886,

1890, 1892, 1896, 1898 и пр. години — да не говорим за последните години, когато тоже има такива разграбвания? Но то е известно, едва ли има нужда да се посочват факти, когато искаме да съкратим дебатите. Само подчертавам това, за да характеризирам как общинската власт е използвана в тази посока за създаването на собственици, на капиталисти, на домопритежатели, на владетели на места и сгради в столицата, които имат днес милиони състояние за сметка на общината. Как, от друга страна, господа, с тия косвени налози и такси, които са събирани в касата на общината ежегодно от населението на целия град и очевидно и от тези, които живеят в крайните квартали, дето няма поправена улица, нали, дето няма вода, дето няма осветление, дето няма канализация, дето няма никакви най-елементарни удобства, благоустройствени, хигиенически и други, се е устройвало едно благоустройство на центъра на града предимно, което благоустрояване на централната част на града е повдигнало стойността на имотите на местата и сградите тъкмо в тия централни части на града. И се получи това положение, докато центърът на града и известни квартали около центъра на града са що-годе благоустроени с паваж, с трамваи, с осветление, с канализация, с вода и пр. и пр., голяма част от града, там, дето живее грамадната част от населението, предимно трудещото се население, се намира в крайна мизерия, без никакви благоустройствени и хигиенически удобства.

Към това трябва да се прибави, г-да съветници, че общината като община, като общинска власт, е използвана тоже за поддържане на националистическата политика на българската буржоазия и за докарване на войните — и едната, и другата, — които свършиха с погром, с катастрофа за българския народ² и очевидно специално за софийските жители. Буржоазният Софийски общински съвет, Софийската община, управлявана от буржоазни управници, никога не е вдигнала глас против тая националистическа и завоевателна политика, която се водеше от българската държава, от българската буржоазия и която доведе до погрома. Напротив, общината с всичките си сили помагаше на тая политика, тя беше в услуга на тая политика. И тогава, когато г-н Петко Теодоров

беше кмет, и преди него, и след него, когато дойде г-н Радев, който отиде на почивка в Централния загвор³, също и сега, когато г-н Калинков ги наследи, Софийската общинска власт е използвана за поддържането на тая политика, която докара неизмерими бедствия.

П. Теодоров: Ако е въпрос за Петко Теодоров, той в 1912, 1913 и 1915 г. е действувал против европейската война*.

Г. Димитров: Добре, Вие ме прекъсвате, за да Ви напомня веднага оня случай, за който твърде много ние лично се карахме с Вас и се карахме до девета род⁴, както казват, за издигането на специални бандери** тук, на общинското здание в чест⁴. . .

П. Теодоров: За да предотвратя войната, която докара Радославов.

Г. Димитров: . . . в чест на царска Русия. . .

П. Теодоров: Да!

Г. Димитров: . . . в чест на падането на Пшемисъл.

П. Теодоров: Да!

Г. Димитров: Вие манифестирахте своето желание и желанието на тези, които искаха България да се намеси във войната на страната на Съгласението⁵ — да не отварям тази страница, — както вашият заместник Радев от страна на либералната коалиция⁶ използваше общинската власт, за да поддържа политиката на вървене с централните държави, посрещайки официално и тържествено ту германския император, ту австрийския император, ту баварския крал, ту други крале⁷.

Г. Данаилов: То е една чест за София.

Г. Димитров: За тая чест, господин професоре, ние плащаме твърде скъпо сега.

П. Теодоров: Всеки един гражданин е длъжен да си изпълни дълга.

Г. Димитров: За подобна чест твърде дълго време с огорчение ще си спомнят софийските граждани.

Д-р Г. Калинков: За кого говорите, защо раздухвате огъня, каква висша политика може да прави общината?

Г. Димитров: Общината не прави висша политика.

Д-р Г. Калинков: И никаква политика.

* Първата световна война 1914—1918 г. (Ред.)

** Бандера (исп.) — знаме. (Ред.)

Г. Димитров: Аз установявам, че общинската власт е използвана за поддържане на националистическа и завоевателна политика, водена от българската буржоазия чрез нейната държава, която политика доведе две катастрофи за българския народ и която доведе толкоз бедствия.

П. Теодоров: Срамота е да стоиш бездушен в тези времена.

Г. Димитров: Срещу тази буржоазия, срещу тази буржоазна класова политика днес се издига една друга политика — това е политиката на трудещите се маси, това е комунистическата политика, това е комунистическата общинска политика.

П. Теодоров: Вашият съюз с гръцките тесняци⁸.

Г. Димитров: Тая комунистическа общинска политика гледа на общините, стреми се да превърне общината в една стопанска и социална единица, която да служи на трудещите се маси. Тия маси създават всичките блага, културни и материални, в страната и по-специално в София.

П. Теодоров: Забравяте, г-н Димитров! До вчера пишехте и проповядвахте във вашия вестник, че общината не е нищо друго освен цел да вземете държавната власт, за да правите висша политика. Тя е средство. Вие го проповядвахте, а сега?

Г. Димитров: Имайте търпение, ще дойдем до това. Сетне, когато вземете думата, бих желал да ми възразите, сега не!

П. Теодоров: То помага във всеки случай.

Г. Димитров: Не е във Ваша полза, уверявам Ви. Комунистическата общинска политика се стреми да превърне, както казах, общината от един инструмент в ръцете на буржоазната класа за потискане и експлоатиране на масата в една стопанска социална институция, която да се грижи за интересите на трудещите се маси. Тия маси създават всички материални и културни блага, общината трябва там да служи и за тях да се грижи. Общината би била длъжна, според тая политика, да направи всичко, което зависи от нея, за хляба, за жилището, за здравето, за просветата и за културата на трудещите се маси.

П. Теодоров: На всички граждани, не само на трудещите се маси.

Г. Димитров: И същевременно, г-да съветници, тая комунистическа пролетарска политика е тоже класова политика. Тя е класова политика, защото трябва да задоволи и защити интересите на работническата класа и на малоимотните в страната и специално в столицата. Обаче тая класова политика се отличава от вашата буржоазна класова политика. . .

П. Теодоров: Не буржоазна класова, а народна политика — на целия народ.

Г. Димитров: . . .която засяга само едно имотно малцинство в столицата. Класовата политика на трудещите се засяга мнозинството на столицата, засяга три четвърти от населението, да не кажа нещо повече, и по статистика, и по официални данни, и всеки знае по своите наблюдения. Израз на тая класова политика на мнозинството днес представлява Комунистическата партия⁹ в общинските съвети навсякъде, било като управляюща, било като опозиция. Комунистическата общинска политика се стреми да направи общината в същото време един сътрудник, едно средство за освобождението на трудещите се маси от игото на капитализма, от тежките условия на съвременната уредба, от днешното мизерно бедствено положение.

П. Теодоров: Да тури всички в мизерия.

Г. Димитров: В този смисъл общината в ръцете на Комунистическата партия, в ръцете на трудещите се маси трябва да послужи за революцията на трудещите се маси, за тяхното освобождение.

Т. Атанасов (Към П. Теодоров): Чухте ли?

Г. Димитров: Ние не се страхуваме да го кажем открито, това е истина, но тая истина се диктува от жизнените интереси на грамадните маси в столицата, в цялата страна. Няма по-голям, по-върховен интерес днес за българския трудещ се народ от създаване на благоприятни условия за тържеството на комунистическата революция.

П. Теодоров: Няма нищо по-съсипателно от революцията.

Г. Димитров: Всичко друго е подчинено на този вър-

ховен интерес на грамадните трудещи се маси във всички страни, не само в България и не само в столицата на България. И според тая комунистическа политика разноските за издържането на общинския апарат трябва да легнат върху плещите на имотните класи. Капиталът е, който трябва да плати, богатството в ценности или в недвижимости е, което трябва да плати, защото този капитал на банките и акционерните дружества, това богатство, натрупано в недвижимости или ценности, е натрупано, е взето фактически чрез една експлоатация на трудещите се маси, чрез използване на общинската власт. То е натрупано, то е създадено за сметка на тая многохилядна бедствующа маса. Е, добре, този капитал и това богатство трябва да платят разноските за издръжката на общинския апарат. Трудещите се маси, които живеят със своята надница, които живеят със своята заплата и които със заплата си едва покриват своите елементарни, необходимите си материални нужди, за да не говорим за културните, за духовните — за тях не стига никога, — не бива да бъдат обременявани с никакви данъци, никакви налози, косвени и други, и никакви такси. И според комунистическата общинска политика трябва да се прокара принципът на освобождение на тия трудещи се маси от всякакво облагане.

П. Теодоров: От всякаква работа, хранене и обличане все за сметка на държавата и общината! Да се освободят от всякаква работа, от всичко туй ли?

Г. Димитров: Облагането прочее трябва да се понесе от имотните класи. . .

П. Теодоров: А другите ще останат храненици.

Г. Димитров: . . . Те са, които трябва да понесат и разноските, докато настъпи оня момент, когато тия имотни класи ще бъдат разформирани като класи и когато всекиму ще бъде предложено да си получи купонче за изработената работа, за да има купонче за хляб и за други продукти.

П. Теодоров: Тежко и горко!

Д-р Г. Калинков: Само да няма купонче за мързел. Ние сме съгласни, за паразитство да няма.

Г. Димитров: До онзи момент, когато тия имотни класи останат имотни и паразитни, когато имат имотите, ка-

питалите, богатствата в ръцете си, те ще има да понасят тежките разноски за издържането на целия общински апарат. И тая комунистическа общинска политика, господства, тая политика на трудещите се маси в нашата страна се освещава и прокарва днес от комунистическите съветници във всичките градове, дето комунистическата партия управлява — в Плевен¹⁰, във Варна¹¹, в Русе¹², в Бургас¹³ и в цяла редица градове на страната. Тая същата политика въпреки всичките други трудности на специални условия, въпреки законните ограничения и въпреки страшната обструкция на централната власт¹⁴ се прокарва последователно, упорито дори в селските комуни, в селата, които се управляват от Комунистическата партия.

П. Теодоров: С вашата политика, с вашите проповеди килограмът хляб ще стане 300 рубли.

Г. Димитров: Тая е политиката на трудещите се маси, около която се разиграва една страшна борба, каквато нашата страна не е видяла досега. Последният случай беше Плевен, когато имотните граждани, засегнати от новите облагания на техните имоти, капитали и доходи, поискаха референдум народът да се произнесе дали гласуваните от Общинския съвет облагания се приемат или не, когато разтвориха своите каси, развързаха своите кесии и плащаха по 200 лв. на работник, който би отишъл в лозята, вън от Плевен; по 300 лв. за карта на този, който би гласувал против общинските облагания на Комунистическата партия, когато започнаха да искат с всички средства новите облагания. В края на краищата получиха резултат, който ви е известен: буржоазията — бита на провал, облаганията на комунистите — одобрени от грамадната маса на Плевен¹⁵.

Т. Атанасов: Целият Плевен червен!

Г. Димитров: Целият Плевен червен действително! Това би се повторило в Бургас, във Варна, в Русе и очевидно това би станало, няма никакво съмнение, и в София!

Д-р Г. Калинков: Поискайте го, ще получите удар, какъвто не сте сънували.

Т. Атанасов: Ще видим!

Г. Димитров: Най-добро доказателство, че тая комунистическа общинска политика се одобрява от трудещите се маси, са именно тия факти, които имаме напоследък:

централната власт преследва комунистическите съвети, тя разтуря комунистическите съвети, тя заповядва да се арестуват, тя заплашва с арестувания, с побоища, с насилия. И въпреки това навсякъде трудещите се маси в тия градски центрове, дори и в селата, с най-голяма енергия, с всичката необходима пожертвователност поддържат комунистическите съвети, поддържат Комунистическата партия в управлението на общините. И борбата собствено около общинския бюджет става между тия две различни политики, политики, които изразяват два различни класови интереса, две различни класови програми — интерес на имотното малцинство и интерес на трудещите се маси, политиката на имотното малцинство и политиката на безимотното и малоимотно мнозинство. Голямата борба между двете страни се завързва и около нашия бюджет, преди още да сме го сложили на разглеждане: София на ситото, доволното, паразитно малцинство и София на трудещото се мнозинство; София на една шепа в центъра и около центъра, предимно паразитни елементи, и София на огромното мнозинство, което създава блага на столицата и живее в крайните квартали, предимно в мизерия и бедствие.

Можехме ли ние да приемем да разглеждаме този бюджетопроект, който г-н Калинков като кмет беше внесъл по-рано? Та той представляваше от себе си един скандал.

Д-р Г. Калинков: Че вне пак него ще разглеждате, я, защото друг няма.

Г. Димитров: Как би могъл Общинският съвет да бъде сезиран с подобен бюджетопроект тогава, когато се касае до намирането на грамадни нови ресурси за увеличение например заплатите на персонала, до намирането средства за облекчение жилищната нужда, за благоустройство на крайните квартали, за разширение болнично-санитарното дело и пр. нужди неизбежни, които не търпят никакво отлагане? Какво правеше г-н кметът, за да балансира своя стереотипен бюджетопроект, я си спомнете! За да балансира приходите с разходите, трябваше да не се предвижда увеличение на заплатите на персонала.

Д-р Г. Калинков: 4,5 милиона лева.

Г. Димитров: Трябваше да се намали училищният бюджет на $1\frac{1}{2}$ милион лева, трябваше да се зачертае кредитът за болниците и специално за една кожно-венерическа болница, трябваше да не се предвиждат никакви кредити за благоустройството на крайните квартали, за общественото здраве на столицата и т. н. Можеше ли един подобен бюджетопроект очевидно да бъде разгледан тук? — Отхвърли се всичко.

Б. С. Маждраганов: Последното остана.

Д-р Г. Калинков: Защо говорите работи, които не шаєте? Прие се и болница, прие се и благоустройство — така е по предложението на г-н доктора.

Г. Димитров: Недейте възразява, че не знаете, г-н кмете! В комисията се прие и едното, и другото, но Вашият червен калем за балансиране изхвърляше това и онова и затова ние подчертаваме, че подобен бюджетопроект не можеше да се дебатира, трябваше да се повърне в комисията.

Д-р Г. Калинков: Пак него дебатирате.

Г. Димитров: Можеше ли бюджетопроектът да бъде разгледан в такава форма, когато по едно минимално изчисление в София имаме недвижими имоти, които би могли да бъдат обложени с данъци. . .

Д-р Г. Калинков: Противозаконни! — това недейте забравя.

Г. Димитров: . . . минимум според емлячните оценки* на финансовата власт на една сума от 700 милиона лева, като освободим всичките сгради, които по емлячните оценки струват не повече от 25 хиляди лева? Когато имаме един капитал от 500 милиона лева тоже за облагане, когато имаме 200 милиона лева тоже други приходи, над 20 000 лв. — екзистенц-минимум, — които тоже биха могли да бъдат облагани, когато имаме 1 милиард и половина облагателен обект, който се намира в ръцете приближително на 5 хиляди домакинства срещу други 30 хиляди домакинства на работници, служещи и малоимотни, можем ли да се задоволим с онзи бюджетопроект, който се внася от кмета и който държеше само на такси, на мита, на косвени данъци върху имотните и трудещи

* Оценка на недвижимите имоти, по която се определя размерът на данък им. (Ред.)

се маси? Очевидно трябваше да кажем да се повърне този бюджетопроект в комисията, да се вземат под внимание нашите предложения и тогава да дойде тук. И днес се явява действително бюджетопроектът така, както той се докладва тук с известни компромиси спрямо нашата политика, с известни концесии спрямо нашата програма.

Какво собствено се прокара в бюджетарната комисия? Ние имаме, на първо място, като оставим всички подробности настрана, таксата за водата, от която по проекта на Постоянното присъствие се предвиждаше една сума от 450 хиляди лева годишно. Тая такса обаче от 20 лева на 200 кубика вода бе еднаква за всички: и за ония, които в крайните квартали биха употребили вода, дето има чешми, дето има вода, и за онези, които в центъра биха употребили вода — и за г-н Гешова, и за г-н Теодорова, и за еди-кой си работник, служещ или чиновник — еднакво. За преразход от вода над 200 кубика се плащаше с 2 ст. на кубик от тези, които биха употребили повече вода. Е, добре, едно изменение в тези такси се прокара в бюджетарната комисия. Таксата за вода до 150 кубика ще бъде 20 лева, от 151 до 200 кубика ще се плаща на първите 150 кубика 20 лв., за останалите 50 кубика — по 45 ст. на кубик, и т. н.; от 2 хиляди кубика нагоре вече ще се плаща по 4 лв. на кубик, като се счита, че голямо количество вода се употребява от богатите на столицата, от големите сгради, големите заведения и т. н. По този начин при една подобна градация на таксите за вода, която изменява коренно старата тарифа за водните такси, вместо 450 хиляди лева ще постъпят в общинската каса 3 милиона лева, като се вземат необходимите мерки с нужните забележки в самия бюджет тези такси да не бъдат прехвърлени от владетели на имотите върху наемателите на къщите и като, от друга страна, ония къщи, които служат изключително за жилища, биха плащали такса по първата и втората категория, а не по другите категории. И в такъв случай ще стане ясно, че от тези три милиона лева най-малко два и половина милиона лева ще бъдат взети от владетелите на големите имоти, от тези, които имат големи заведения, от тези следователно, които, използвайки водата на столицата, добиват и големи печалби.

На второ място, в общинския бюджет досега не фигурираше такса за канализация, за използване канализацията на града — нещо съвършено несправедливо, очевидно. От канализацията се ползват преди всичко тоже големите сгради, големите заведения, имотните на столицата. В бюджетарната комисия по предложение на комунистическата група се прокара въвеждането на такса за канализацията — една такса, която от нас се предлагаше да бъде в размер от 1 до 15 на хиляда от стойността на имотите и която такса се прие по предложение на г-н Данаилов в комисията само в размер от 1 до 3 на хиляда; зданията, в които би имало хотели, бирарии и други заведения, да плащат тази такса за канализацията в двоен размер; незастроените места, които, както се знае, не се застрояват поради спекулативни причини, места, с които се спекулира твърде много — да плащат тази такса за канализация в троен размер. Това е все за сгради и имоти, около които минава канализацията. Даже от този процент, който бюджетарната комисия прие от едно до три на хиляда, от тая такса върху канализацията ще се получи 2 милиона лева доход. Ако би се приело предложението, което комунистическата група направи и което е съвършено справедливо, основателно, резонно да бъде процентът до 15 на хиляда, в такъв случай ще имаме минимум 6 милиона лева доход от таксата за канализация.

Г. Данаилов: Самата канализация струва три милиона лева.

Г. Димитров: Това няма значение за мене.

П. Теодоров: Пари им трябва.

Г. Димитров: На трето място, не фигурира такса за изхвърляне на сметта на боклука. Доколкото общината се грижи за това главно в центъра и около центъра, това става безплатно. За него господата не плащат нищо нито в големите си сгради, нито в големите си заведения. Общината от общите средства, които събира от цялото население, от ония, които живеят в кал, тъмнина, мръсота, поддържа чистенето къщите на г-н Петко Теодоров и на г-н Теодор Теодоров, и на г-н Калинков, и на всички. Тъй е.

Д-р Г. Калинков: И Вашата къща.

Г. Димитров: Трябваше да се измени това положение. И се въвежда такса за сметта в един размер от 40% от таксата за водата. По прогресията, каквато има в таксите за водата, очевидно ще бъде събрана също и таксата за сметта. От тези 40% като такса за сметта ще се получат 1 200 000 лева.

Това са, както виждате, все законни източници.

Д-р Г. Калинков: Право, тук сме в законните рамки.

Г. Димитров: То е в рамките на Закона за градските общини¹⁶.

Г. Калинков: И добре ще направите да турите точка, защото по-нататък ще бъде празна приказка.

Г. Димитров: Обвинения в това, че излизаме от рамките на закона в този пункт, очевидно не могат да се правят. Точно на законно основание искаме да обложим капиталистическата класа под формата на такси за вода, за канализация, за смет, и по-нататък градското право за прехвърляне собствеността върху недвижими имоти. . .

Д-р Г. Калинков: Тук сме в рамките на буржоазните закони, а после излизаме по болшевишките закони.

Г. Димитров: . . .което беше 3% според закона, бюджетарната комисия е приела да бъде 10%.

П. Теодоров: Защо не 20%?

Г. Димитров: И в такъв случай големите имоти, които се прехвърлят и с които собственикът спекулира най-много, защото те представляват едва ли не един борсов артикул в София и минават в известни или даже през две-три ръце.

Д-р Г. Калинков: Уверявам Ви, че от 4 месеца няма никакви продажби.

Т. Атанасов: Вие не знаете. Направете справка и ще видите, че има.

Г. Димитров: Няма, разбира се, онова, което имаше преди няколко месеца. От това градско право в размер 10% от стойността на имота трябва да се предвиди да се получат вместо 1 500 000 лв. — колкото е било предвидено в проекта на г-н кмета — 5 милиона лв. кръгло. Или по тези законно установени източници и ресурси, при направените и приетите в бюджетарната комисия предложения би се получило: за водата — 2,5 милиона лв. повече, за канализацията — 2 милиона лв. повече, за

изчистването на сметта — 1 200 000 лв., за прехвърляне собствеността — 3,5 милиона лв., или всичко 9 200 000 лева. Ако би се приело — а на това ние ще настояваме и то трябва да се прокара в съвета непременно — таксата за канализацията да бъде от 1 до 15 на хиляда, ние ще имаме само от тези законно установени източници нови 15 милиона лева, прибавени към сумите на същите тези пера, предвидени в бюджетопроекта в първоначалния му текст.

Но, господа, това са само 15 милиона лева. Очевидно те не могат да стигнат за всички нужди на общината и затова наложително е да се посегне и върху други облагания, да се прибегне към облагания, които биха засегнали недвижимите имоти направо, капиталите направо, големите доходи тоже направо. И в бюджетарната комisia нашите предложения за тези облагания са приети при саботирането на представителите от буржоазната десница при тяхното отсъствие, при тяхното умишлено неявяване, но във всеки случай са прокарани и се докладват сега като съставна част на самия бюджетопроект.

Преди всичко данък върху недвижимите имоти! Като се освобождават имотите до 25 000 лева по емлячната оценка, което би значело по пазарната цена близо в троен размер, до 75 хиляди лева всички други се облагат от 1 до 15%. Тези недвижими имоти възлизат на сума от 700 000 000, както казах по-рано, облагателен обект според емлячните оценки, които фактически трябва да се увеличат най-малко три пъти, за да се постигне пазарната им цена, ако не и повече. И по този начин ще се получат 2100 милиона лева имоти, които би следвало да бъдат обложени. Като се вземат за основа 700 милиона лева, тяхната емлячна оценка, ще се получи минимум 50 милиона лева доход еднократен данък върху недвижимите имоти на столицата. Освобождават се всички малоимотни, следователно всички тези, които имат малки сгради и живеят в тях, стойността на които не надвишава 25 хиляди лева според емлячната оценка, а се облагат всички други имоти над 25 хиляди лева със съответния процент до най-големия, който стига до 15%. И се получава тази сума от 50 милиона лева.

На второ място, налог върху общия доход от имоти,

капитали и занятия, като се освобождава не както е в проекта, а както е било предложено в комисията и както би трябвало да се реши от съвета един екзистенц-минимум от 20 хиляди лева, толкова, колкото тъй наречената щатна комисия предвижда, че едно 4-членно семейство трябва да има най-малко годишно, за да покрие най-елементарните си нужди, за да живее. В такъв случай ние ще имаме един облагателен обект кръгло от 200 милиона лева. От 1 до 40% това ще даде тоже 20 милиона лева.

На трето място, един еднократен данък върху основния и резервния капитал на банките, на клоновете им, на акционерните дружества и пр. и пр., като се освободят влогове до 12 хиляди и основни капитали до 20 хиляди лева. Ще се получи тогава при едно облагане от 2—4% върху влоговете, от 2—15% върху основните капитали една обща сума от 50 милиона лева.

По този начин новите облагания, предвидени в закона, и новите облагания, непредвидени в закона, но наложителни, които държавата прокарва в една или друга форма за себе си, облагания, които за общината са абсолютно необходими, облагания, които трябва да бъдат направени и за които, ако е необходим референдум, и той трябва да се произведе, за да каже трудеща се София своята дума по този въпрос. Тези нови и стари облагания, всички биха възлезли на една сума от 129 200 000 лева. На един облагателен обект от 1,5 милиарда лева това прави едва 9%.

Само при това положение, господа, при едно подобно облагане на имотните класи в София — минимално облагане още, никак не болшевишко, никак не комунистическо. . .

Д-р Г. Калинков: Противозаконно.

Г. Димитров: . . . защото болшевишкото е конфискация, експроприация на едрата собственост, а това е само вземане 9% от богатствата, доходите и капиталите при един облагателен обект от 1,5 милиарда лева. . .

Д-р Г. Калинков: Експроприация е друго, а заграбване е друго.

Г. Димитров: . . . само при едно подобно минимално облагане е възможно да се свържат двата краища на бюджета на Софийската община в този момент. И когато се

мине към разхода, това ще стане свършено ясно, господа.

П. Теодоров: Всички влогове ще отидат в провинцията. Всеки ще си вземе парите и ще отиде в провинцията и София ще прокопса! Зданията няма кой да ги поддържа! София ще заприлича на едно село!

Г. Димитров: Ще дойда до възражението, което Вие не правите за пръв път.

Г. Данаилов: Недейте го плаши. Напротив, София ще стане по-цветуща, зданията ще станат по-красиви, когато почнат те да ги облагат, защото ще отидат в ръцете на чужденци, в ръцете на банка «Комерциале Италиана».

Г. Димитров: И когато се мине към разхода, това става свършено ясно, господа!

В разхода, господа, на първо място стои голямото перо от кръгло 24 милиона лева за персонала на общината. Това са 16 милиона и нещо за щатните чиновници и служещи и 7 милиона и нещо за надничарите на общината, или общо 24 милиона лева при увеличение на техните досегашни заплати само с 300 лв. на месец на обикновените чиновници и с по 500 лв. за началническия и техническия персонал. Предложението на нашата група — да се приеме на всеки служещ, на всеки работник и на всеки чиновник за основна минимална заплата 600 лв. и да се прибави за всеки неработоспособен член на неговото семейство по 100 лв. месечно — това предложение бе отхвърлено.

Д-р Г. Калинков: Нали има щат? Ще бъде според щата.

Г. Димитров: Ние на това предложение настояваме и днес, то е абсолютно необходимо.

Д-р Г. Калинков: Щата признавате ли? Щата искате ли да се приложи? Искам да Ви кажа, че вашето предложение противоречи на щата.

Г. Димитров: Нашето предложение е извън щата.

Д-р Г. Калинков: Или щата искайте, или вашето предложение. Двете не могат да се комбинират.

Г. Димитров: Нашето предложение е извън щата, нашето предложение е въз основа бюджета на общината и ние на това предложение ще настояваме, него ние считаме за абсолютно необходимо, защото този персонал на общината — макар и между него да има лица тук-там, които

са негодни, които по партизански съображения са назначени, работата на които би трябвало да бъде премахната, защото не е никаква работа, а другите да бъдат поставени в по-добро положение — този персонал във всеки случай, докато служи на общината, трябва да бъде материално обезпечен. Той трябва да получи днес поне това по реална стойност, което е получавал в 1912 година. Ако тогава средната заплата беше 100 лв., умножете я по стойността на българската валута и сега ще получите минимум 1000 лв., нали, дори 1100 лева. Това предложение, което ние правим сега — по 600 лв. основна минимална заплата, с по 100 лв. за всеки неработоспособен член на семейство, то не значи даже увеличение на заплатата на тези хора в сравнение с тая от 1912 г. или дори с тая от 1914 година. То е само едно номинално повдигане на заплатите поне до онзи действителен реален размер, който имаха те тогава. И когато и това не би се дало, тогава 2600 души чиновници и служещи се оставят просто да живеят в остра мизерия. На човек косата би му настръхнала, когато види как живеят служещите и работниците на общината. И трябва да кажа открито, аз лично се удивлявам как можете още да ги имате, как още не са си взели шапките и не са напуснали общината, за да търсят, където намерят, друга работа. Това е абсолютно невъзможно положение. И това, което се прави сега с решението на бюджетарната комисия, като се увеличава с 300 лв. месечно заплатата на служещите и чиновниците, с 500 лв. тая на началниците и техниците, е съвършено недостатъчно.

П. Теодоров: Вярно!

Г. Димитров: И общината трябва да направи всичко; тя трябва да намери ресурси, за да увеличим и това перо от 24 милиона с още няколко милиона и да достигнем до 30 милиона. Това би трябвало да стане, за да бъдат, що-годе обезпечени служещите и работниците на Софийската община.

Господа! Става въпрос сега за щата, изработен за държавните служещи и работници. Има големи любители на тоя щат и страшно горещи партизани, макар че за тоя щат, който искат да наложат на Софийската община с предписание на Министерството на вътрешните работи, ние не сме получили никакви сведения, нас ни-

кой не е питал — Общинският съвет не е питан по това, какъв щат трябва да има Софийската община, какви служби трябва да има Софийската община и очевидно и какви заплати на хората, които изпълняват тия служби. Защото щатът не се отнася само до заплатите на чиновниците и служителите. Та щатът представлява от себе си една наредба за организация на службите в държавата и в общината. Нас не са ни питали, този щат не е наше дело, за този щат не са питали и тези, които са заинтересовани — служителите на нашата община. Искано ли е тяхното мнение, викани ли са техните представители да кажат какво собствено мислят те? Отде накъде сега просто ни изтърсват те един щат, изработен от висшите бюрократи по внушение на правителството, прокаран с министерско постановление за държавните служители, и казвате: «Хайде сега, съобразявайте се при гласуването на общинския бюджет с него!» Такова нещо, господа, не може! Щатът, който сега се предлага, за да бъде изпълнен от Софийската община, е един щат, който не е минал със закон в Народното събрание. Вие държите много за законите и затуй се ползувам от този аргумент.

П. Теодоров: За който Вие не държите.

Д-р Г. Калинков: На основание на закона сме тук, инак щяхме да бъдем на друго място.

Г. Димитров: Този щат тепърва ще има да се дебагира в Народното събрание, за да стане закон, и тогава, когато бъде внесен в Народното събрание и когато се види в каква форма той ще бъде приет там — защото по него и там ще се води борба, защото с подобни работи, каквито там се прокарват, най-малко нашата група от 50 души няма да бъде съгласна и ще иска изменението му, — когато се види какво то ще прокара, какъв закон ще стане той, тогава чак може, ако тоя закон задължава и общините да приемат този щат, да го вземем под внимание. Това ще бъде работа за нашия бюджет за финансовата 1921—1922 г., а сега гледаме бюджета за 1920—1921 г. и затова сме с развързани ръце. За мене лично не съществува тоя щат по отношение на служителите на общината, той няма никакво значение, няма никаква валидност, няма никаква законна сила и с него не се съобразяваме и не желаем да се съобразяваме. Защото, господа, когато

правя едно приблизително изчисление по този щат, приложен по отношение на нашия персонал на общината, получаваме следното нещо. По него класираме набързо нашите служещи, чиновници и работници, т. е. щатните ще получат общо заплата кръгло 6000 лв. годишно. Бюджетът в тая форма, в която е сега, с тия увеличения, които ви казах — от 300 и 500 лв. месечно, дава 7200 хиляди лева — 1 200 000 лв. по-малко биха получили служещите, ако би се приложил щатът. А и това, което дава бюджетарната комисия, аз ви казвам, е недостатъчно. Какво би било тогава тяхното положение, ако ние приложим този щат?

Аз трябва да констатирам с възмущение, че за защита на този щат може да се явят и хора, които ръководят Организацията на служещите в София¹⁷, могат да пледират за този щат, да настояват той да бъде приложен. Той е неблагоприятен за персонала, той е неблагоприятен за тия 2600 служещи и ние по никакъв начин не бихме допуснали да бъде приложен той сега в тая форма. Толкоз повече че Общинският съвет има развързани ръце да решава въпроса по своя бюджет. Общинският съвет има власт да даде заплати, каквито намери за добре — в никакъв случай не по-малки от тези, които са дадени в края. И затова към това перо от 24 милиона лева, което съставлява най-голямата част от 50-те милиона редовен разход по бюджета, ще трябва да бъдат прибавени още няколко милиона, за да се приеме и осъществи предложението на комунистическата група за основна минимална заплата 600 лв. и по 100 лв. за всеки неработоспособен член на семейство. Що се касае до техническите лица, вършещи важни, отговорни служби на общината, няма никакво съмнение, че автоматически, бих казал аз, при такова едно увеличение ще получат съответната по-голяма заплата и те.

В разходния бюджет, на второ място, голямо перо съставлява училищният разход, който е 8 300 000 лева. Едно подробно разглеждане на училищния бюджет би ни уверило, че и тая сума от 8 000 000 лв. за нуждите на учебното дело в София е недостатъчно. Вярно е, че в предвидения кредит за училищата за финансовата 1920—1921 г. има известни суми, които няма да бъдат изпол-

зувани поради невъзможността да бъдат купени материали и да бъдат извършени някои работи. Но вярно е, от друга страна, че има работи, нужни на учебното дело, които трябва да бъдат задоволени. Следователно училищният бюджет трябва да бъде увеличен и да бъде увеличаван в бъдеще според действително растящите нужди на учебното дело, за да дадем необходимото основно образование на всички деца, подлежащи на задължително обучение, и да се поставят действително при условия, щото да могат наистина да получат едно основно образование, каквото заслужават.

На трето място, бюджетът се обременява с един разход по трамваите и осветлението с един фактически дефицит за 1920—1921 г. от 8 700 000 лева. Трамваите и осветлението, както се знае, са в общинска експлоатация. Общината трябва да прибере приходите им и да направи разходите им. И при това положение, при което трамваите и осветлението се взеха от Софийската община и се експлоатират от нея, се получава този странен факт, че в бюджета си в 1920—1921 г. тя има да впише приход от 3 милиона и нещо, а като разход в същия бюджет ще трябва да се предвидят 12 милиона и нещо. 8 700 000 лв. има дефицит, който трябва да бъде покрит от други ресурси, от други източници, а не от трамваите и осветлението. Това очевидно произтича от факта, господа, че върху трамваите и осветлението, които са в общинска експлоатация, в същото време има секвестър* от страна на старите концесионери на тия предприятия¹⁸ чрез съгласиенското главно командване в София. Този секвестър е получил 5 милиона лева само за няколко месеца и той ще получи една много по-голяма сума за цялата финансова 1920—1921 г. Бюджетът прочее се обременява от 8 700 000 лв. дефицит от трамваите и осветлението. Защо, могат да се попитат всички, които се интересуват от този въпрос? Нека си спомнят старите съветници дебатите, които имахме в 1916 г. при поемане на трамваите и осветлението**.

* Секвестър (лат.) — възбрана върху имот, ограничаване правото на лице да се ползва от имота си; запов. (Ред.)

¹⁸ Вж. Същ. Т. 7. С., 1984, с. 66—67, 90—103, 182—183, 216—226, 253—255 (Ред.)

Д-р Г. Калинков: Кажете откровено кои бяха против!

Г. Димитров: Ще ви кажа. Нека си спомнят тези стари съветници. Тогава се считаше, че върху една муниципализация* на трамваите и осветлението под формата на вземането на трамваите и осветлението от общината и въвеждането на общинска експлоатация на тия две предприятия се стараеха да имат в ръцете си две доходни предприятия в едно разбъркано време, каквото е времето на войната, за да ги използват. Това беше тогавашната либерална коалиция, която управляваше тук. И ще си спомнят и господата тук, че когато се стараеха да ни примамят с принципа на муниципализацията, с тоя принцип на общинска експлоатация, на общинска режия**, ние заявихме най-категорично, че при тези условия ние гласуваме против приемането на трамваите и осветлението от общината. Когато вас, казвам, Радославов ви уверяваше, че тези предприятия ще бъдат конфискувани за общинска полза, когато вас тогавашното правителство ви уверяваше, че няма вече да има кой да посяга на общината и да иска обратно тия предприятия и няма да има никаква опасност да плащаме вреди и загуби, ние казахме по онова време: ние не можем да се полъжем по подобни обещания, защото сигурно е, че щом се вземат трамваите и осветлението при подобни условия, а не по силата на поемни условия, каквито тогава имаше основание да бъдат взети — дава се достатъчно оръжие на концесионерите да претендират един ден и при изменението на политическата обстановка очевидно общината ще да изпадне в крайно неблагоприятно положение.

И затова тогава аз решително гласувах против вземането на трамваите и осветлението, против оформянето на този акт лично тогава от кмета Радев, и предупредих — нямам възможност да имам стенограмите, — че един ден бюджетът на общината ще бъде обременен с грамадни тежести, че един ден общината ще се чуди как да ликвидира тия две предприятия, от нея ще искат обезщетения, вреди и загуби за през време на войната и ще

* Муниципализация (лат.) — принудително изземване на частна собственост — земя, предприятия, сгради и пр., и предаването им на местното (общинско) самоуправление. (Ред.)

** Режия (фр.) — управление за събиране на косвени данъци. (Ред.)

се искат предприятията не на тази стойност, която имат — 11 милиона за двете предприятия, а както днес искат за тях — 125 000 000 лв.*, и още е въпрос дали ще се съгласят, ако се влезе сега в преговори с тях, дали няма да стигнат на 175 милиона лева и повече.

Д-р Г. Калинков: Защо, г-н Димитров, само Вие сте били против? Имаше и други — това беше и д-р Калинков, който гласува тогава против.

Г. Димитров: Ще кажа.

Д-р Г. Калинков: И с мотивировка.

Г. Димитров: И г-н д-р Калинков мотивира, както и аз мотивирах. Нашата мотивировка се различаваше в известна степен, но в края на краищата беше ясно, че бяхме против. Това беше едно безобразие.

Д-р Г. Калинков: Това е единствен случай, дето бяхме заедно.

П. Теодоров: И то там, дето вие, комунистите, сте отстъпили от принципите си. Защо то насреща си имате чужденци и ви е страх да посегнете срещу тях.

Г. Димитров: Едно много смешно възражение.

П. Теодоров: Аз не възразявам, защото и аз бях против вземането на трамваите и осветлението.

Г. Димитров: Стойки твърдо на принципа на общинската експлоатация, ние се обявихме тогава против вземането на трамваите и осветлението. То е толкоз ясно. Ако някой можеше да каже, че ние сме в противоречие със своя принцип, сега е много ясно защо тогава не сме могли шаблонно да следваме вашия принцип, когато либералната коалиция се стараеше уж чрез принципа на общинската експлоатация да направи един колосален гешефт за сметка на населението, за сметка на общината.

Д-р Г. Калинков: Кога комунизацията е била** за сметка на общината?

Г. Димитров: Те не направиха комунизация, а едно посегателство, ползувайки се от условията на войната. Аз посочих по силата на поемните условия, ползувайки се от множеството нарушения, извършени от самите концисионери на тия поемни условия, че ние ще имаме право да им отнемем предприятията и да им платим стойността

* Вж Съч. Т. 7. С., 1984, с. 236—250. (Ред.)

** Думата е пропусната в стенографския протокол. (Ред.)

11 милиона лева. Това не се прие не защото не беше право, не защото не беше законно, не защото не беше възможно, а защото, ако беше прието, се затваряха вратите и се отнемаше възможността за добиване и правене на големи гешефти с тия две предприятия. Те решително отхвърлиха това и тръгнаха по този път, който докара до това положение, в което сме днес — да имаме 9 милиона близо дефицит — при редовен бюджет 50 милиона лева, 9 милиона дефицит — по трамваите и осветлението! И когато може би ще вземат чрез секвестъра 12—15 милиона лева, тези, които нищо не вършат, а имат само вложени капитал, и после да ни принудят да платим 175—200 милиона лева, и да искат милиони вреди и загуби за тези времена, когато общината е управлявала и експлоатирала предприятието. Ето, господа, едно разхищение, да не кажа по-силна дума, едно разхищение, извършено не от нас, Комунистическата партия, а от управляващите през време на войната партии тук.

Ние имаме след това, на първо място, към извънредния бюджет на общината да прибавим разходи, нетърпящи никакво отлагане. Срещу този доход, този приход, който трябва да се получи и следва да се получи по бюджетопроекта, такъв, какъвто е сега преди всичко по предложението на нашата комунистическа група, би следвало една сума от 30 милиона лева да бъде употребена за благоустройство на крайните квартали, за поправка на улиците и мостовете, за избягване на тези причини, които довеждат до чести наводнения в тия краища, както и за разширение на общинската болница, за увеличение на лечебниците, за разширение на общинската аптека, въобще за общественото здраве на столицата — една нужда, която никой няма да оспори, без да се привеждат данни за колосалната смъртност в столицата и особено детската смъртност.

На второ място, една сума от 22 милиона лева ще бъде употребена за поправка, ремонт на училищните сгради, които са твърде много повредени през време на войните — част от тях са станали негодни за употребление — и за постройка на известни нови училищни сгради, защото е невъзможно обучението на децата по този начин, по който се върши от войната досега — натрупани едно

върху друго, на смени по два часа на ден едни след други, едно обучение, което не дава никакви положителни резултати.

И на трето място, най-важното в случая — една сума от 60 милиона трябва да бъде употребена от общината за съграждане на жилища на най-хубавите от тези места, които са предназначени за раздаване на генерали и други и други, за които се говори по-рано; жилища, каквито биха могли да се построят, смятани по две стаи и кухня за 40 хиляди лева, близо 1500 постройки срещу този 60-милионен кредит. По този начин общината ще запази най-добрата част от тези места, ще ги използва за постройка на свои жилища по план, отговарящ на всичките изисквания на хигиената, снабдени с необходимите удобства за живеене, и тя ще може да ги има във възможно най-близко време — по-скоро, отколкото частните лица, които биха строили 1500 жилища — едно облекчение на жилищната нужда, което бихме могли да имаме в срок година и половина-две максимум. Няма съмнение, че това представлява едно богатство на общината. Тя разполага с жилища и ги дава под наем, достъпен за истинските трудещи се бездомници, които са натрупани едни върху други в къщи, тавани, бараки и зимници, без да създава нови богати собственици, забогатели през време на войната, спекуланти, гешефтери и други, каквито са повечето кандидати за тия места, на които, според вашите поемни условия, трябва да бъдат дадени места.

С една реч, с използването на тези ресурси, които се посочват в предложенията на комунистическата група, ние бихме имали — извън увеличението на минимално необходимата заплата на персонала, на тия 2600 души служещи, чиновници и работници на общината, извън запазването на бюджета за учебното дело поне в тая форма, в този размер, в който Училищното настоятелство го е гласувало (8 милиона лева и нещо), извън покриването на този дефицит от 9 милиона лева по трамваите и осветлението — още 30 милиона лева за благоустройството на крайните квартали и за нуждите на общественото здраве, 22 милиона лева — за ремонт на училища и за нови училищни постройки, и 60 милиона лева — за жилища на истински трудещи се бездомници.

Няма съмнение, господа, че това не представлява както в прихода си, така и в разхода си никакъв комунистически бюджет. Когато нам се възразява, че се посяга на собствеността, че тя просто става невъзможна, че тя се унищожава с тия облагания, казва се една явна лъжа, една груба неистина. Аз ви посочих, че на един милиард и половина облагаем обект ние туряме само 9%. Това е всичкото, което се иска по този бюджетопроект. И ако ние бяхме управляващи Софийската община, бюджетопроектът нямаше да представлява тая форма очевидно. Първо, от всички такси щяха да бъдат освободени трудещите се маси — таксата за вода, таксата за канализация и всичко, и всичко. Сега кой се освобождава и кой не се освобождава от таксата за свидетелства, от таксата за услуга от общината? Всички такси, всички косвени налози биха били изхвърлени, защото тежестите падат на масите и главното перо би останало данъкът върху недвижимите имоти, капиталите и доходите и таксите върху имотните класи — за удостоверение, което ще вземе един притежател, че има никакъв имот, трябва да плати не 2 и 5 лв., а 50 и 100 лева.

П. Теодоров: Хиляда лева.

Г. Димитров: И за всяка услуга, която прави общината за имота, капитала и дохода, докато законът не развърже ръцете на съвета, ние бихме обложили имотната класа в достатъчни размери.

Б. С. Маждраганов: Няма да имате достатъчно редовни приходоизточници, а временни само.

Г. Димитров: Ще имаме един бюджет, който ще легне върху плещите на имотните и ще задоволи нуждите на огромните трудещи се маси. Това, което представлява сегашният бюджетопроект, както се докладва и разглежда, съвсем не е комунистически бюджет. Той прави само една крачка напред към един комунистически бюджет, той представлява само един компромис с нашия бюджет — една концесия, която се прави от нашата комунистическа политика. Само това е! И ние очевидно ще поддържаме бюджета в ония пунктове, които представляват този компромис спрямо нашата политика, които представляват тая концесия спрямо интересите на трудещите се маси, а не и всички други пунктове от бюджета.

Но, господа, както не е никакъв комунистически бюджет, като не представлява някоя страшна болшевишка работа, както иска г-н кметът да я представи и както се вижда насън на софийските домопритежатели, които, като сънуват софийския бюджетопроект, сега какъвто е, изработен от нас, винаги им се вижда една страшна болшевишка напасть — как болшевиките идват, вземат им сградите и ги пращат там горе, в циганската махала, а ония от колибите, от циганската махала пращат в къщата на Петко Теодоров, на Калинков, на Гешов и пр. и пр.

Д-р Г. Калинков: В Петко Теодоров има вече настанен.

Т. Атанасов: Руснак!

Г. Димитров: Нищо подобно няма, но то показва едно — че докато в други страни самата буржоазия можа да схване, че резултатът от войната, последиците от войната докараха работата дотам, че тя трябва да реже нещо от своята собственост, да го дава доброволно, за да се крепи нейната наредба, та да отсрочи поне за известно време окончателното събаряне на буржоазията, събарянето на нейната наредба — софийската буржоазия е толкова дебелоглава — извинете за това изражение, — толкова огнеупорна е главата ѝ, толкова алчен е интересът ѝ, че подобна дребна концесия не иска да направи.

Д-р Г. Калинков: По-алчен от вашия не е.

Г. Димитров: Тя чака големия камшик, голямата сона да заиграе, за да прибегне към това, което е елементарно необходимо, неизбежно създадено от войната, от нуждите на новото време. Да няма вече общински данък, който да не засяга недвижимите имоти, капиталите, дохода, порасналата ценност на имотите и пр.? В кои места го няма, в кои европейски общини? У нас се стремят да избягнат това облагане и свикват протестационно събрание в Градското казино 50 или 100 домопритежатели под председателството на Папазова, за да протестира¹⁹. Против кого? Против държавата ли, против Постоянното присъствие ли, против политиката на управляващите ли? Не, да протестираат против нас, комунистите в Общинския съвет, и защо? — Защото искаме да направим улици и крайните квартали, защото искаме за учебното дело едни-колко милиона, защото искаме 60 милиона за жилища. . .

П. Теодоров: Защото искате да ги разсипете, а те с честност, икономии и труд са успели да спестят това. Грабеж проповядвате!

Г. Димитров: . . . Защото искаме да изменим 40-годишната практика, според която тия господа забогатяха за сметка на общината, а разноските. . .

П. Теодоров: Как забогатяха за сметка на общината? Ако има някой, който да е крал, да е злоупотребявал, ще отиде в съда, но има почтени хора, които с честен труд са придобили имотите си.

Г. Димитров: Те бяха навикнали години поред. . .

П. Теодоров: Посегателството на чужди имоти ще Ви бъде ли Вам приятно, ще Ви бъде ли приятно да Ви вземат часовника?

Г. Атанасов: Много слабо!

П. Теодоров: Тъй също е за къщите.

Г. Димитров: Не се касае за Вашия часовник, за Вашите брилянтни пръстени и пр. — един ден и тях ще вземем и ще ги направим общо достояние, за общо ползване, — сега се касае за облагане на недвижимите имоти, капиталите и доходите.

Д-р Г. Калинков: Г-н Димитров! Ако Вие излезете вън и Ви вземат дрехата, няма ли да реагирате? Ще кажете: грабеж!

Г. Димитров: Не се касае за това.

Д-р Г. Калинков: Вие нямате нищо, излизате вън, вземат Ви дрехата — ще протестирайте. Онзи има една колиба, половината вземате, ще реагира, ще протестира. И това ли им отричате — да протестира?

Г. Атанасов: Смешни работи.

Б. Луков: Утешавайте се с тези примери.

Г. Димитров: Не сте толкова прост, г-н Калинков, за да не разберете къде е болното място. Никой не би си представлявал, че сте толкова наивен да разберете, че не се касае за палтото на г-н Калинков. . .

П. Теодоров: Днес се касае за къщата, угре за палтото.

Г. Димитров: . . . че не се касае за часовника на Петко Теодоров. . .

П. Теодоров: И за часовника тоже.

Г. Димитров: . . . а се касае за облагане големите недвижими имоти, капиталите и доходите над *existenz-mi-*

нишиш'а*, над това, което е елементарно необходимо да се нахрани човек, да се облече, да поддържа своето съществуване. Г-да капиталистите, собствениците, домопритежателите, владетелите на сгради, места и пр. бяха наикнали 40 години наред досега никой да не ги закача в това отношение. Охо, каква хубава идилгия представляваше Общинският съвет, особено до 1912 година при старата мажоритарна система²⁰: съберат се г-да стамболовистите²¹, или радославистите²², или демократите²³, или нареднящите²⁴, или кои да са други — хомогенен съвет, никой не им бърка — не правят даже заседания. Помня много добре: идеш да ги търсиш в заседание, няма ги; събрали се в някоя канцелария: «Я подпиши протокола за решенията на съвета, които били взети в заседанието на съвета» — и се подписваха. Имаше подобни случаи. И се вземаха такива решения, които отговаряха на интересите на имотните. И се вземаха такива решения, които се диктуваха очевидно отвън, които отговаряха на интересите на имотните. И така се оформиха ония заграбени места, които до 1890 г. — вземете картите — фигурират като общински, а след 1890 или след 1886 г. фигурират като частни на еди-кого, на еди-коя и пр.

И. Теодоров: Вие, като сте от 6 години съветник, какво направихте?

Г. Димитров: Правихме много, искахме много, но нямаше от вас кой да слуша. Но, господа, тогава още бяха млатни времена. Пълно спокойствие. Споразумеете се в канцеларията на банката, споразумеете се в канцеларията на учреждениято, протоколирате само и свършена работа.

Г. Данаилов: Тогава нямаше банки.

Г. Димитров: Имаше банки. — Но от 1912 г. пропорционалната система²⁵ направи тази пакост за софийските домопритежатели и богаташи, че влязоха и бели врани, и такива опасни и неприятни, които човъркаят много, които разкриват известни работи, които не допускат тъй en gros**, на бърза ръка да се претупва работата.

... ***

* Existenz-minimum (лат.) — най-малкото средства, с които може да се преживява. (Ред.)

** En gros (фр.) — на едро. (Ред.)

*** Съкратени пререкания. (Ред.)

. . . Вече мина онова златно време, когато тъй спокойно можехте да си уреждате работата. Влязоха тук други хора, представители на трудещите се маси. Макар първоначално да бяха само двама, те не оставяха така да минават работите под було. Това се разискваше и доколкото силите им позволяваха, те бичуваха старата буржоазна грабителска политика.

Б. С. Маждраганов: И ние сме допринесли нещо.

Г. Димитров: Измина се от 1912 г. доста време, много вода изтече, кървави уроци получиха софийските избиратели и ние сме вече не двама, а девет души, една значителна опозиционна група. Днес нашите работи не могат да минават така. И затова г-да домопритежателите са много обезпокоени, че комунистите започват вече да командуват донякъде в съвета, и бъдете сигурни, скоро съвсем ще командуват тук и толкова по-скоро ще командуват, колкото повече безумие има у вас да прибегнете до разтурянето на Общинския съвет, да дойдат нови избори.

Б. С. Маждраганов: Няма кого да командувате, всички са генерали.

Г. Димитров: Командуваме от името на интересите на трудещите се маси. И затуй тази една шепа. . .

Председателствующ Д. Папазов: Понеже г-н Димитров говори повече от един час. . .

Г. Димитров: Аз свършвам.

Председателствующ Д. Папазов: . . . а в чл. 20 от правилника се казва, че може да се говори повече от един час само със съгласието на съвета, съгласни ли сте, г-да съветници, да продължи г-н Димитров?

Д-р Г. Калинков: Аз искам да се говори по бюджета само един час, защото няма да свършим.

Г. Димитров: Добре, аз съм съгласен и искам 10 минути за приключване на речта си. Вие ще говорите по един час.

Д-р Г. Калинков: Аз правя предложение съгласно правилника да не говори никой повече от един час, защото няма да свършим никога.

Г. Димитров: Нямам нищо против съкращаването на дебатите и спазването на правилника. Аз искам 10 минути, за да приключа речта си. Спазвайте го за другите, които ще говорят след нас.

Председателствующ Д. Папазов: Час и три четвърти говорихте.

Г. Димитров: Ние ще съкратим дебатите до минимум. Приключвам.

Бесът е съвършено понятен у господата.

Засягат се техните интереси, затова те скачат и биха желали да осуетят на всяка цена прокарването на тези нови облагания, както е очевидно, и на новите разходи, които се отнасят до облекчаване положението на трудещите се маси. Затова две Софии са в борба: София на мнозинството и София на меншеството са в борба във от съвета, тази борба се върши и тук, вътре в съвета. Дали тя ще се свърши с окастрянето на бюджета в неблагоприятен смисъл за интересите на трудещите се маси или ще се свърши с разтурянето на съвета, за да се кара по стария бюджет, е един въпрос, който ние ще има да видим по-нататък.

Аз трябва да заявя от името на нашата партия и от името на нашата група, че у нас, както и у тези, които представляваме в съвета, няма абсолютно никакъв страх от разтурянето на съвета. То е едно безобразие, против което ние бихме протестирали, едно посегателство, което ние бихме отхвърлили решително. Ние не се страхуваме, ние пей даваме за една нова изборна борба. Заповядайте навън. Минаха няколко месеца от този съвет вече, доста време изтече оттогава, хората можаха да видят кой какво е в съвета по доста големи въпроси: и по въпроса за раздаването на местата, и по бюджетните въпроси, и по въпросите на голямата общинска политика. Е., добре, можем да си премерим силите и не сме ние, които ще изгубим. Трудещите се маси в София ще се погрижат да дадат едно комунистическо управление на Софийската община в едни нови избори — непременно, безусловно ще се погрижат да направят това! А те са в състояние да го направят, защото те представляват 30 хиляди домакинства срещу 5 хиляди домакинства на имотните. Те са в състояние да го направят и те са длъжни да го направят, техните жизнени интереси налагат да го направят, толкова повече като имат опита на работата в съвета, като знаят туй, което се извърши досега в този съвет.

Но няма никакво съмнение, господа, че борбата с това не би се свършила. Вие бихте намерили начини, както намирате причини в провинцията — там, дето са тоже комунистически съвети начело на управлението, да избегнете тези облагания. Ето г-н Петко Теодоров ми подхвърля: «Ще наложите облагания на имотите, доходите и капиталите, ама капиталите ще избягат, ще отидат в провинцията, дего няма комуни, да кажем, а ако има навсякъде комуни, ще избягат в странство.» Така ни казват и плашат и в Народното събрание: «Като обложите капиталите, те ще избягат в странство или веднага ще турят чужда фирма.»

Знаем това, господа. То е едно прекрасно ново доказателство за патриотизма на българската буржоазия, която, като ограби в името на патриотизма и националните идеали българския народ, натрупа толкова капитал и образува толкова банки и дружества. Щом се посегне върху нейните богатства, има няколко чужди паспорти, няколко фирми готови, готова е и за бягство вън от България, за изнасяне капиталите вън от България. И в същото време, колкото искате викане до бога: «Ще ни съсият тези облагания, ще ни унищожат.» И като слушате тези хора и гледате техните крокодилски сълзи, мислите, че работата е дошла действително до свършване на света или най-малко до свършване с тези хора — тъй го представят те. Нещастие голямо, тежък кръст имат върху плещите си от тази тяхна собственост от ценности и недвижимости!

Но, господа, Комунистическата партия от името на трудещите се маси е готова да освободи тези нещастници — и г-н Петко Теодорова, и г-н Палазова, и всички техни идеолози тоже, да им смене този тежък кръст на собствеността от плещите. Конфискацията на богатствата, експроприация на едрата собственост, и ето г-да притежателите на едрата собственост освободени от това нещастно положение. Няма да имат грижата да бягат, няма да имат грижата да носят капитал и банкноти в Цариград или другаде, освобождават се от тая беда, от това голямо нещастие, което им е причинено с новите облагания.

П. Теодоров: И работникът се освобождава тогава от работа, понеже няма кой да му даде работа.

Г. Димитров: Работникът ще работи, както сега работи, и ще получава за своя труд.

П. Теодоров: И ще остане в мизерно положение.

Г. Димитров: Разликата ще бъде тази, че вместо вие да стоите в банките и акционерните дружества и оттам да командувате на работниците да работят, а вие да ядете на тяхна сметка. . .

П. Теодоров: Както вие.

Г. Димитров: . . . вие ще отидете тогава заедно с този народ. Ако не желаете да работите, ще ви постигне участието на онези нещастни руски бежанци²⁶, които са дошли тук българската държава да ги храни и подпомага, а не са намерили място в огромната Руска република, в която живеят 160 милиона души.

П. Теодоров: Не бягат от добро, а защото ги гонят. . .

Г. Димитров: Не ги гонят, а ги карат да работят.

П. Теодоров: Защото ще ги убият, защото са убили денгата и жените им.

Д-р Г. Калинков: Бягат от терора, както и Вие избягахте, когато Ви подгониха да Ви арестуват. Криехте се в миша дупка.

Г. Димитров: И дойдох тук, когато трябваше да се гласува²⁷.

Д-р Г. Калинков: Ако сте били доблестен, защо не дойдохте отначалото?

Г. Димитров: Дойдох тъкмо да ти разваля сметките на персонала с един глас — помниш ли? — Руските контрареволуционери бягат, защото не желаят да работят, както утре, ако и вие не желаете да работите, когато ще ви караме да работите, ще бягате.

П. Теодоров: Повече от тебе работим.

Б. С. Маждраганов: Не ги поканиха.

Д-р Г. Калинков: Покажете попуканите си ръце от работа. Не можеш нито да копаяш, нито да сееш, нито кюмюр да караш, а според вас само това е работа.

С. Коев: Колкото десет души работи той.

Г. Данаилов: 10—15 години е бил печатар.

Г. Димитров: Не се касае за попукани ръце.

Д-р Г. Калинков: Работим всички — и той, и аз, но не сме онзи, който копае и мете. Не само физическият труд създава богатствата — това разберете.

Г. Димитров: Вие откривате все нови и нови въпроси и продължавате неизбежно моята реч. Когато ние говорим за трудещи се, разбираме не само този, който копае, който вдига чука. Ние говорим за трудещи се въобще. Той може да работи действително с ума си, с чук, с плуг, с перо. Пита се какъв труд?

Б. С. Маждраганов: Ние не работим ли с перо?

Д-р Г. Калинков: Защо ни туряте в категорията на неработещите и паразитите?

Г. Данаилов: Класата, която представлявате.

Г. Димитров: Вие работите, вие се трудите, за да влошите положението на народните маси. Тоя труд, тая работа, която иде само да увеличава вашите богатства, богатствата и господството на буржоазната класа, не ви поставя в категорията на трудещите се маси, за които ние говорим и които се стремят да вземат властта в своите ръце и да наредят общество съгласно своите интереси. Но точка по това.

За да не бяга капиталът, за да не се съсипва собствеността, за да не теглят толкова големи нещастия собствениците на капиталите, имотите и доходите, казах ви, има едно-единствено средство: експроприация* на едната собственост, обществено владение на средствата за производство, обществено произвеждане и разпределение.

П. Теодоров: Изяждане на богатствата.

Г. Димитров: Не изяждане, а създаване на богатства, и то не за меншеството, а създаване на богатства от мнозинството за мнозинството. Сега се творят богатства за едно малцинство, което е в «Алказар»** — да не говоря много по това, което е в кабарето на «Леге», което е в «Юнион палас»***, в другите частни червени салони, което танцува, гуляе и се весели за сметка на трудещите се маси.

П. Теодоров: Не зная кой отива да гуляе, дали този, който получава по 200 лева заплата на ден, например един ваксаджия. . .

От комунистите: А-а-а!

* Думата липсва в стенографския протокол. (Ред.)

** Локал на мястото на днешната сладкарница «България». (Ред.)

*** Ресторант на бившата ул. «Знеполе» (днес пл. «Девети септември».) (Ред.)

П. Теодоров: Почтените граждани не са там.

Б. С. Маждраганов: Гуляят е общ.

Г. Димитров: Това, което представляват новите облагания сега по този бюджетопроект, то е минимумът, който общината е длъжна да приеме. Отхвърлянето на този минимум би означавало само едно: да си вземат масите бележка, че трябва да си стягат цървулите, да вземат общината в ръцете си, да направят общината комунистическа и да бъдат готови да вървят напред по-нататък, тази община да им послужи непременно за тяхната освободителна революция срещу капитализма и срещу империализма, срещу днешната наредба.

П. Теодоров: А следователно и за погубването на България.

Г. Димитров: Спасението на България, на целия Балкански полуостров и на целия свят е в международната революция. Там е спасението!

П. Теодоров: Ще завиждаме на Унгария и на Русия и ще искаме тяхната съдба!

Председателствующ Д. Папазов: Обещахте, че ще свършите в 10 минути, а говорите вече 15.

Г. Димитров: Който това не иска да знае, той или нищо не знае, нищо не разбира, или очевидно неговите лични и класови интереси го заставят да има една кокоша слепота срещу историческите факти.

Господа! Ваша воля е да гласувате за едното или за другото. Наша грижа е в съвета с подкрепата на хилядите избиратели, трудещи се да ви наложим тези облагания.

П. Теодоров: Къде другаде са наложени?

Г. Димитров: И това ще се опитаме да направим и тук, в съвета, и във от съвета, и при този съвет, и при друг съвет!

...*

... Ние като комунисти сме длъжни да признаем, че в историята частната собственост изигра една много важна и полезна роля. Благодарение на тази частна собственост, на нейното развитие в миналото човечеството можѐ да се измъкне от старите първобитни фор-

ми на живеене. Но в развитието си частната собственост, както всички други социални институции, дохожда дотам да отрече себе си. То е диалектиката в историята, то е логиката на историческите факти. И докато някога частната собственост изигра една прогресивна и полезна роля, днес едрата частна капиталистическа собственост играе една противна на това роля, една пакостна на трудещите се роля — тя спъва развитието на производителните сили, тя обрича на бедствие хиляди и хиляди трудещи се маси, тя създава една колосална смъртност, тя създава неизмерими бедствия и ужаси, които ние виждаме през време на голямата война, които ние виждаме сега поради нейните последствия.

Сам капитализмът в своята най-висша форма беше някога един прогресивен етап в развитието на обществото. Днес е вече противоположното на това, което беше; днес спъва, убива, унищожава, разрушава и разорява и затова трудещото се човечество е в правото си да се вдигне против институцията на частната собственост и на капитализма и да иска тяхното унищожение, както това направиха в Русия, както се стремят да го направят във всички страни. И затова борбата около облагането на имотите, капиталите и доходите, борбата около посягането на тъй наречената частна собственост е свързана непосредствено, неразривно с голямата борба за премахването на капиталистическата частна собственост, за премахването на капитализма, на неговата обществена и производствена организация.

И Общинският съвет в тая борба, която той вижда тук, тоя Общински съвет преживя и заместен от друг, и след това от трети, в края на краищата той ще трябва да доживее общината да бъде не една институция, каквато е сега в ръцете на държавната буржоазна власт, на самата буржоазия, един крепител на експлоатацията и потисничеството на масите, но да се превърне в един стопански отдел само на работническите съвети, на съветите на трудещите се маси в столицата, да урежда стопанските въпроси на града, да служи на трудещите се маси и да бъде едно от пипалата на голямата съветска система на управление на страната, на управление на производството.

Към това ние отиваме, към това ние се стремим, към това се стремят пролетариатът и трудещите се от всички страни, това е историческото развитие! И много наивно е да мислите вие, господа, и тези, които вие представлявате, които прекарват сега безсънни нощи поради готвещото се облагане на техните имоти, капитали и доходи, че вие бихте били в състояние в България да спрете това историческо развитие. Колелото на историята не ще върнете назад, то ще си върви напред с толкоз по-голяма сила, колкото по-големи маси отворят очите си, колкото по-големи маси се сплотяват под знамето на Комунистическата партия, колкото повече вие самите упорствувате да давате минимално необходимото за трудещите се маси.

Вашата опозиция и вашата борба срещу тия минимални облагания върху недвижимите имоти, капиталите и доходите тук, в съвета, и вън от съвета — помнете добре, наливат вода в комунистическата воденица, наливат вода във воденицата на комунистическата революция. Вие сами, без да щете, въпреки своята воля, стоите над пропастта, вие тласкате своята собствена класа в пропастта. И ненапразно казва народната мъдрост, че когато господ иска да погуби някого, най-напред му взема ума. Когато историята иска да смъкне една господствующа класа от сцената на управлението, отнема ѝ най-напред ума, тласка я надолу да прави глупости и безумия, да сплотява силите си и да се разправи по-скоро с тази господствующа класа. В това положение се намирате вие у нас, в това положение се намират в другите страни и вашите приятели владетелите на имотите, капиталите и доходите.

П. Теодоров: Един въпрос, г-н Димитров.

Г. Димитров: После.

П. Теодоров: Ние сега смятаме, че Вашата проповед води към пропаст, че ние сме си загубили акъла и че ние тикаме колесницата към пропастта, която Вие предсказвате. Ние смятаме, че Вашата проповед е проповед за разорение, проповед за грабеж и пр.

Г. Димитров: Какъв въпрос е това, г-н Петко Теодоров?

Б. Луков: Дайте му възможност да свърши.

П. Теодоров: Посочете някъде в света, дето Вашата теория, според Вас спасителна, според нас гибелна — е дала добри резултати, за да можем по тези резултати ние да се прелъстим, да повярваме, че действително може да се организира по вашия план една такава комуна и да я следваме. Ако ни докажете, че в света има подобен пример на една такава комуна, която да е водила човечеството към прогрес, да ви дадем и ние нашата поддръжка и да излезе България час по-скоро в едно щастливо бъдеще. Покажете един пример, дето вашата революция действително не е една пропаст.

Г. Димитров: Нашата теория е много гибелна, това сме длъжни да признаем, тя е страшно гибелна за капиталистическата класа, за нейната уредба.

Д-р Г. Калинков: За вас, защото в пропастта ще паднем заедно.

Г. Димитров: В пропастта тикате собствената си наредба, своята собствена класа, тъкмо с тая политика, която водите, защото историческото развитие няма да спре колелото на историята. Вие само изостряте болките на тоя процес, който исторически се извършва. Че това, което става в Русия, убеждава и последните слепци дори, ако биха искали да видят какво става там. То означава как един многомилionen народ се освобождава от тиранията, от царизма, от капитала.

П. Теодоров: И влиза в една по-ужасна тирания на Ленина и Троцки да се изтрепват повече хора, отколкото през цялата война. Болшевишкият режим погуби повече хора, отколкото цялата война.

Г. Димитров: Ако г-н Петко Теодоров би се заинтересувал, но той от това не се интересува, защото и да знае, че е много добре в Русия, за него не е добре да стане в България като в Русия — той би знаел, че в Русия има делегации на Англия, делегации на Италия, делегации на скандинавските страни²⁸, които отидоха там след големи усилия и борби със своите правителства, отидоха да видят какво става там, за да се запознаят с фактичкото положение в тази страна, толкоз много ругана и клеветена от специални фабрики за лъжа в Стокхолм, Лион и други радиотелеграфни станции. Е, добре, отидоха там и тези хора, които не могат да бъдат никакви

комунисти, никакви болшевики, това е Лансбъри, Гуд, цяла редица хора от Англия, както и от Италия, съобщават, че 99%, не, а 100% от всички тия лъжи са абсолютно неверни.

Д-р Г. Калинков: Вие говорите неверности, не е истина.

Г. Димитров: Тази информация, с която са хранени европейските народи за положението в Русия, е измислена, е тенденциозна и затова се започна едно страшно движение, едно силно движение на симпатии спрямо Съветска Русия в широките слоеве на английския народ. Това е във Франция, това е в Италия, това е в цяла Европа, да не говорим за скандинавските страни, дето е също така. Големи манифестации стават. В Лондон е обявена стачка за борба решителна против подкрепването на полската офанзива²⁹. Че кой днес не знае, че ако в Русия в 2 1/2 години болшевиките не успяха да се предадат на едно спокойно комунистическо творчество, че не са те криви?

Д-р Г. Калинков: С разбойници прави ли се мир? С разбойници не се прави мир.

С. Георгиев: Разбойническа е цялата буржоазия.

Г. Димитров: Те предложиха мира на всички. Е, добре, големите банкери империалисти от Лондон, Париж и Ню Йорк не ги оставиха на спокойствие.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Отнемам Ви думата, понеже говорите за руската революция, а не говорите по бюджета.

Б. Луков: Той отговаря на Петко Теодоров. Мълчете там!

Г. Димитров: Г-н председателю! Аз Ви моля да стойте на мястото и да ръководите заседанието. Аз ще говоря още малко.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Говорете по бюджета. Вие говорите по комунизма в Русия.

Г. Димитров: Тъкмо по бюджета говоря. Вашите приятели задават въпроси. Ако тези апострофи не ми се правеха, щях да свърша досега, г-н Папазов.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Не сме ние тук арбитри.

Г. Димитров: Аз Ви заявих от началото, че нашето

желание е да съкратим дебатите до минимум. Сам аз щях да завърша, ако не бяха тези апострофи. Аз завършвам, като подчертавам: в Съветска Русия се извърши едно прераждане, едно възобновяване на всичко.

Председателствующ д-р Д. Папазов: (С и л н о з в ъ н и.)

Т. Атанасов: Безобразие е туй от Ваша страна. (В ъ з р а ж е н и я о т к о м у н и с т и т е.)

Г. Димитров: Оставете ме да завърша. Вашата задача е не да ми правите обструкция, а да ръководите заседанието.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Аз Ви моля да говорите по бюджета. Два часа говорите.

Г. Димитров: Завършвам. — И, господа, ако в Съветска Русия болшевиките бяха оставени да използват взетата от трудещите се маси власт за творчеството, което там искаха да вършат и го вършат, две и половина години бяха достатъчни, за да покажат пред света чудеса от това велико творчество на целия трудещ се руски народ. Е, добре, ако Русия се намира във война днес с Полша и с всички страни³⁰, кой е виновен, кой хвърли поляците срещу Съветска Русия, кой иска да хвърли Румъния срещу Съветска Русия, кой иска да хвърли и България срещу Съветска Русия? Не е ли съглашенският империализъм, не са ли французките банки, не са ли лондонските банки, не са ли нюйоркските милионери и милиардери, не е ли съглашенският капитал, който е заинтересован да бъде унищожена Съветска Русия, да не съществува това огнище на международната революция, това огледало на бъдещия комунизъм, да не съществува този проповедник на болшевишко влияние в целия свят?

П. Теодоров: Кой последва този «добър пример», който даде Русия?

Д-р Г. Калинков: Унгария³¹.

Г. Димитров: Всичките трудещи се народи се стремят да последват този пример. Те ще го последват непременно. Вие ще видите, че на полския фронт се решават много и много въпроси, които има и у нас да се решават, вие ще видите, че на полския фронт се решават въпроси, които ще разрешат и известни въпроси в нашата собствена страна. Полша ще свърши със страшно поражение от ударите

на Съветска Русия. Полша ще стане в скоро време съветска, както стана Украйна съветска по-рано³². Но Полша ще бъде ключът към Берлин, Полша ще отвори много железни врати на капиталистическите европейски държави на международната революция.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Недейте ми казва къде е ключът — дали Полша или България, — не ме интересува това; мене ме интересува бюджетът, говорете по бюджета.

С. Георгиев: Това кажете на Петко Теодоров, защото той задава този въпрос.

Председателствующ д-р Д. Папазов: От уважение към мястото, което заемаме, говорете на предмета.

Г. Димитров: Вие ли държите реч, г-н председателю? Вземете думата след мене и говорете.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Аз Ви моля за честта на съвета, за собственото му достойнство, говорете по бюджета, не по странични работи. Не сме дошли да слушаме за комунизма.

Б. Луков: Ще слушате.

Г. Димитров: Г-н председателю! Вие знаете, че аз и моите другари комунисти никой път не позволяваме да ни се диктува от председателското място какво да говорим; ние сме получили своя мандат от друго място, ние имаме мандат от своите избиратели и само тях слушаме. Ние слушаме нашата собствена партия.

Б. С. Маждраганов: Не е тъй.

Г. Димитров: Когато говорим, говорим това, което разбираме, това, което считаме, че е необходимо да се каже, и не бихме позволили никому да ни чете нотации върху съдържанието на нашите речи. Можете да изпнете една студена вода, за да се успокоите и ме оставите да направя своето заключение.

Д-р Г. Калинков: Не сте прав, защото има правилник.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Ако започнем по два часа да говорим, всеки ще отнеме по едно заседание и 30 заседания ще има да говорим по бюджета.

Г. Димитров: Да не говорим повече. Аз знам, че първа ще се прави обструкция по този бюджет тъкмо от тази страна. (С о ч и д е с н и ц а т а.) Борбата, която се води, води се вън, пренася се тук, вътре в съвета, по

бюджета на общината. Тая борба, наглед малка, е свързана с голямата борба кой да владее политическата власт, кой да държи в ръцете си производството, кой да командува в обществото: трудещите се маси, пролетариатът, трудещото се мнозинство или буржоазното паразитно меньшинство, което сега владее политическата власт и има производството в ръцете си. Тая борба се води. Днес отклик на тая борба е бюджетът. Тя няма да се свърши в тая зала тук, тя няма да се свърши и тогава, когато има наш кмет на мястото на Папазова или на мястото на Калининкова.

П. Теодоров: Никога няма да се свърши.

Г. Димитров: Ще се свърши с тържеството на международната революция, започната в Русия, пренася се в другите страни, ще дойде на Балканския полуостров, ще залее целия свят, за да създаде. . .

П. Теодоров: За да създаде едно изстребление.

Г. Димитров: . . . за да създаде освобождение от гроба, към който капиталистическата система тика човека, и за да създаде условия за един нов, свободен и щастлив живот на трудещото се човечество, когато всички ще работят според способностите и силите си и всички ще се ползват от произведените блага според нуждите си, когато ще се осъществи бъдещият комунизъм, който ще даде възможност за развитието на всички сили и способности на човечеството. Човечеството няма да живее при една система, която унищожава, разорява, убива чрез войни и без войни по най-различни пътища, както ставаше в миналото, както става и сега, и която тласка човечеството с хиляди години назад.

П. Теодоров: Туй, което войната не можа да унищожи, ние да вземем да го унищожим сега!

Г. Димитров: Ние сме на един кръстопът: или към гроба, като се запази днешната система, или към една нова система, към един нов живот, като се мине към комунизма чрез комунистическата революция.

В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

25 юни 1920 г.

I. ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА НЕОТЛОЖНО РАЗГЛЕЖДАНЕ НА ПРОЕКТОБЮДЖЕТА ЗА 1920—1921 г.

От нашата група има депозирано едно писмено предложение.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Да, депозирано е от вашата група едно предложение, което ще се тури на дневен ред.

Г. Димитров: Моля, няма да се тури на дневен ред, а ще го внесете сега. Моля Ви се, искам думата. Тази теория не може да върви така. Ние нарочно ви направихме писмено предложение, за да не се губи време, а вие искате да го турите на дневен ред, за да се дебатира по него, за да губим пет часа време. Касае се до следното.

Понеже е необходимо да се побърза с вотирането на бюджета, за да се уреди въпросът за заплатите на чиновниците и служителите, от една страна, и, от друга страна, понеже известни важни функции на общината може да се спрат по липса на нов бюджет, то нашата група предлага съветът да заседава всеки ден, това на първо място, и, на второ място, да се отложат всички други въпроси, докато бъде разгледан окончателно бюджетът, с изключение на ония въпроси, които са от текущ характер и са извънредно спешни. По това предложение съветът да се произнесе. Ние направихме това предложение писмено, а да не отнемаме времето, а да бъде гласувано веднага: Предвид на обстоятелството, че е абсолютно невъзможно персоналът на общината, на брой 2600 служещи и работници, да продължи да работи с досегашните крайно недостатъчни заплати по стария бюджет, както и поради факта, че при липсата на нов бюджет може да се спрат

някои от важните и от значение функции на общината, комунистическата група предлага: първо, Общинският съвет да заседава всеки ден до гласуването на бюджетопроекта за финансовата 1920—1921 г., и, второ, да се отложи разглеждането на другите въпроси с изключение на текущите, които имат извънредно спешен характер, докато се гласува от съвета бюджетопроектът.»

Моля това наше предложение да бъде поставено на гласуване.

...*

... Две думи още за обяснение.

Господа! Аз констатирам, че това единодушие, което тук се прояви, се обяснява именно с обстоятелството, че господата желаят да минат въпроса за местата по-скоро, преди бюджета, очевидно защото са убедени, че веднага след това Софийската община няма да има нов бюджет, а Общинският съвет ще бъде разтурен, за да се работи по стария бюджет. Именно защото много добре знаем това, ние настояваме нашето предложение непременно да бъде гласувано. В интереса на 2600 служещи и работници и на самата община е бюджетът да бъде гласуван, та ако бъде разтурен Общинският съвет, общината да има бюджет, а ако не бъде разтурен, въпросът за местата тоже да бъде разрешен в един или друг смисъл. На разрешението на въпроса за местата ние не правим обструкции. Ние правим обструкция на този начин, по който вие искате да го разрешите. Въпросът ще бъде разяснен, ще говорят и други, ще гласуваме, ние или вие ще бъдете болшинство, въпросът ще бъде във всеки случай така или иначе решен. Но преди да се реши въпросът за местата, което би означавало просто разтуряне на съвета — това е сигурно като две и две четири, това го знаем положително, — ние настояваме съветът да се произнесе по бюджета, съветът да си прокара бюджета и тогава да отидем към раздаването на местата. Има текущи въпроси, като въпроса за медицинската помощ, и някои други спешни въпроси, по които няма да има никакви особени дебати и които въпроси действително биха могли да минат още в днешното заседание. Да заседаваме днес, да заседаваме

* Съкратени прекекания. (Ред.)

утре, да заседаваме в неделя, ако е необходимо, всеки ден, няколко дни, за да свършим с бюджета и тогава да свършим и с въпроса за местата. Всички тези възражения, които се правят от ваша страна, само издават намерението ви да раздадете местата на своите приятели и близки и да си отидете след това. А ние това не желаем да допуснем по никой начин.

И затова заявяваме, че това наше предложение в първата си част, както каза г-н Коен, за заседание всеки ден и във втората си част за отлагане другите въпроси, които не са от спешен характер до прокарването на бюджета, трябва да бъде поставено на гласуване. Не е никакъв фетиш това взето решение, което напомня г-н Калинков, та непременно трябва да го държим така да не го докосваме. Ами че днес ние можем да решим едно за реда на нашите заседания, а утре, ако обстоятелствата наложат друго, друго да решим. Та кой ни отнема тази свобода? Кой закон или правилник ни забранява това?

Председателствующ д-р Д. Папазов: Вече започнаха предложение по раздаването на местата. Вие забравяте това обстоятелство. А не само да се противопоставяте.

Г. Димитров: Да, но Вие пререждате и без това. Започвате дебатиране по местата, прекъсвате дебатирането, започвате дебати по бюджета и пр. И едното, и другото ще свървят по смени — нещо, което никъде не става. Никъде подобен случай няма — и в парламента, и в общината, — от както сме съветници, това за пръв път виждаме тук. Завчера, когато г-н Калинков повдигна въпроса, дадохме съгласието си именно затова, защото се даде едно предимство на бюджета. Но ако бяхме дебатирали въпроса, щяхме да направим това предложение, което и днес правим. И затова и първата, и втората част на това предложение трябва да бъде поставена на гласуване. Аз настоявам да бъде гласувано цялото наше предложение и в двата му пункта. Нека да видим кои от тези господа в съвета биха желали да се отложи с десетки дни, ако не и седмици разглеждането на бюджета, който е такава крепяща необходимост в този момент. Гласувайте против, тези, които не сте съгласни, нека видим всеки, а не да

избягвате от един вот. Предложението трябва да бъде поставено на гласуване*.

2. ПО ОРГАНИЗАЦИЯТА НА ДОСТАВКАТА НА ДЪРВА И ВЪГЛИЩА ЗА СТОЛИЧНОТО НАСЕЛЕНИЕ

Моля Ви се, дайте ми думата.

Председателствующ д-р Д. Папазов: По него ли ще говорите?

Б. С. Маждраганов: То се дебатира.

Г. Димитров: Вече десет пъти се обръщат към нас, господа, с упрек, че не искаме да участвуваме в известни комисии, десет пъти подканяте комунистическата група да ви даде съдействие. Чуйте най-сетне.

Прави се едно предложение** да се освободи Постоянното присъствие от грижите то само да организира и ръководи доставката на каменни въглища и дърва, а тази работа да бъде възложена на една специална комисия от съветници. Ние сме решително против това предложение. Не заради това, че ние сами отказваме да участвуваме в известни комисии, които биха били изпълнителен орган на Постоянното присъствие, а защото фактически не могат да се създават две-три-пет постоянни присъствия. Не можем да имаме едно Постоянно присъствие за управление административно, друго Постоянно присъствие за управление на трамваите и осветлението, трето Постоянно присъствие за доставка на дърва и въглища, за доставка на хляб и пр. и пр. Общината, господа, има едно Постоянно присъствие, отговорно, което управлява и ръководи тая община, едно Постоянно присъствие, което ръководи всички отдели на общината. Какво може да се иска от общинските съветници в случая? Какво може да се иска от всяка група, следователно и от нашата, от групата на Комунистическата партия? То е едно-единствено, то е следното: Постоянното присъствие по реше-

* При гласуването се приема само първата част от предложението на комунистическата общинска група — съветът да заседава всеки ден до гласуването на проектобюджета за 1920—1921 г., но без събота. (Ред.)

** Кметът Г. Калинков предлага да се създаде специална общинска комисия, която да поеме грижата за снабдяването на столичното население с въглища и дърва. (Ред.)

ние на Общинския съвет трябва да достави дърва и въглища на населението.

Организацията и ръководството на тая доставка ще бъде в ръцете на Постоянното присъствие и на неговите делегати, които то си определи, но начинът, по който да се организира тая работа, понеже тя е много сложна, тя е наистина трудна работа, ние съзнаваме трудността и мъчнотията, които трябва да се преодолеят — начинът за организирането на цялата тази работа, тъй важна за населението в София, трябва да се определи, трябва да се проучи, трябва цяла редица работи наистина да бъдат осветлени и установени — което ще бъде очевидно със съдействието на Постоянното присъствие. Една комисия за проучване организацията на тази служба, за нареждането ѝ и очевидно по-нататък и за контролирането ѝ, за осветляването и разрешението на цяла редица въпроси в свръзка с доставката на каменни въглища и дърва, в отсъствието на съвета, когато той няма заседание, една подобна комисия може да има и трябва да има. В тая комисия, г-н Коев, ние ще участвуваме. Ние не бягаме от работа.

Л. Коев: Аз лично ще Ви благодаря за това.

Г. Димитров: Това е нашето старо становище.

Но допуснете другия случай. Вие решавате доставката на дърва и каменни въглища да стане чрез предприемач, както беше по-рано.

Д-р Г. Калинков: Изоставете този въпрос.

Г. Димитров: Моля Ви се, аз изяснявам нашето становище. Вие решавате това и понеже това било една система не чисто предприемаческа, а полуобщинска, полуприемаческа — казвате вие, — настоявате да се избере една комисия от Общинския съвет, която тоже да се грижи за организирането на тази полуобщинска, полуприемаческа доставка. Тъй беше по-рано.

Ще участвуваме ли ние в такава една комисия? Заявявам ви, че ние няма да участвуваме, както не участвуваме и в комисията по прехраната, поради това че организацията се прие да бъде друга, а не такава, каквато ние считаме, че е необходима да бъде в интерес на населението на столицата. Ще участвуваме сега обаче в една комисия, която би проучила всичките тези условия, при

които да се организира общинската доставка на въглища и дърва. Ръководството обаче на тази доставка, грижата за нея остава грижа на Постоянното присъствие. И г-н Сарафов*, когато се смее, той се смее на себе си, доказва, че не разбира елементарни работи, като иска да създава второ Постоянно присъствие за доставка на въглища и дърва.

Господа! Аз трябва в допълнение да кажа, че вие имате два мотива, за да бягате от общинската доставка на дърва и въглища: първо, бягате от тежката отговорност, която наистина общината и нейното управление поема с това, и, второ, пазите се да не нагазите в компенсацията, в светая светих на частните капиталисти, на предприемачите. Тези два мотива ви ръководят, когато вие гласувате против предложението за една общинска доставка на дърва и въглища и за общинска експлоатация на много и много други сервиси и работи, които общината трябва да върши.

Ние сме на противно становище, ние изхождаме от интересите на трудещите се маси, ние не считаме, че капиталът е такова свещено нещо, на което всичко трябва да бъде подчинено. Напротив, ние смятаме, че капиталистическият строй трябва да бъде унищожен. Идва време той да отиде в архивите на историята, за да може трудещият се народ да се нареди тъй, както диктуват неговите интереси.

Б. С. Маждраганов: Това по предложението ли е, г-н председателю?

Председателствующ д-р Д. Папазов: Г-н Георги Димитров, говорете по предложението.

Г. Димитров: Приключвам. Затова ние се обявяваме против предложението да се предостави на една специална общинска комисия въобще доставката. Тая доставка трябва да бъде дело на Постоянното присъствие. Комисията, която съветът би избрал, ще проучи и посочи начините на организиране на тази доставка и ще се занимае с въпросите, които се отнасят до доставката, ще контролира изобщо цялата служба по доставката на дърва и въглища.

* Сарафов е второто име на общинския съветник Б. С. Маждраганов. (Ред.)

Ето тъй схващаме ние, че трябва да бъде комисията. В такава комисия ние ще участвуваме. Ако искате обаче една комисия, която сама да се ангажира да доставя дърва и въглища и да влезе в ролята на едно особено Постоянно присъствие, там нас ни няма, ние няма да участвуваме.

Б. С. Маждраганов: И затова ви благодарим, бе.

Д-р Г. Калинков: Да се не разбира, че Постоянното присъствие няма да участва. Постоянното присъствие със свой делегат ще председателствува тази комисия. Но вам се казва: разберете, че не можем да се разчекнем на десет парчета. Дайте една комисия от името на съвета, която ще се председателствува от респективния помощник-кмет. За организиране, за раздаване, за купуване, за всичката тази работа. . .

А. Господинов: Това чиновниците ще вършат.

Д-р Г. Калинков: . . . комисията ще има на разположение нашите чиновници. Но те няма да организират.

А. Господинов: Ние ще обсъждаме в комисията.

Д-р Г. Калинков: Ще обсъждате, ще дадете план, ще накарате чиновниците да отидат да купуват, да раздават, наместо аз да го правя или ние, Постоянното присъствие, да го правим, ще го прави тази комисия заедно с помощник-кмета.

Д-р Н. Сакаров: Ама това се казва организация!

Председателствующ д-р Д. Папазов: Тъй направеното предложение от г-н Калинков, който го приема, да си вдигне ръката. Болшинство.

Г. Димитров: Такава една комисия ние не приемаме.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Членовете на тази комисия ще бъдат: г-н Сарафов, г-н Хаджииванов, г-н Петков, г-н Коен.

Д-р Г. Калинков: От комунистите Георги Димитров да влезе.

Г. Димитров: Моля ви се, щом давате подобна компетенция и подобен характер на тази комисия, ние не желаем да участвуваме. Аз заявявам това.

Д-р Г. Калинков: Да се отбележи, че г-да комунистите и в този случай се отказват.

Н. Коен: Аз държа, господа, щото съветът да осигури участието на г-да комунистите в тая комисия и аз не виждам никаква разлика между оная задача, която г-н Калин-

ков възлага на тая комисия, и оная задача, която ѝ възлага г-н Георги Димитров. И затова аз бих казал, щом ние на тази комисия възлагаме оная задача, която иска г-н Георги Димитров. . .

А. Господинов: Така е.

Л. Коев: Тъй е. Да се отбележи в протокола, че съветът приема предложението на ония задачи, които г-н Георги Димитров възлага на комисията. Няма разлика. Аз ви моля.

Д-р Г. Калинков: Тогава ние не приемаме. Гласува се, прие се — какво сега говорите след гласуването? Свърши се.

Г. Димитров: Г-н председателю, дайте ми думата.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Прие се предложението на г-н Калинкова, остава въпросът за избора на комисията. Всяка група се изказа. По-нататък изменение не може да става. Няма да си играем.

Л. Коев: Не е въпрос за изменение.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Има думата г-н Асен Господинов.

А. Господинов: Г-да съветници! Много е ясно, като бял ден, че предложението на комунистите и това на г-н Калинкова, след добавките и уясненията, които станаха, се покриват.

От комунистите: Не, не!

А. Господинов: Напълно се покриват. Общинското управление, то има организацията на работата под председателството на един от помощник-кметовете. Аз добавям: организацията в техния смисъл ще се възложи на чиновници, а нашата задача, като членове на комисията, ще бъде да насочваме, да даваме насоки на работата, да обмисляме начините, способите и пр. и пр. Прочее напълно се покриват тия две предложения и аз не виждам защо непременно трябва да се отбележи в протоколите, че предложението на комунистите се прие, за да участвуват и те в комисията, понеже след тия уяснения комунистите трябва да се задоволяват, в смисъл че предложението им е прието — нали така?, — че такова тълкуване даваме ние вече на приетото предложение на кмета г-н Калинков.

Г. Димитров: Не е спор за думи. Тук е въпросът за същността.

А. Господинов: След това нека г-да комунистите да откажат да участвуват, както винаги отказват.

Д-р Г. Калинков: Пак отказват.

А. Господинов: Нека след тия уяснения г-да комунистите пак отказват.

Т. Данаилов: Калинков опроверга това.

Д-р Г. Калинков: Какво опроверга?

Т. Данаилов: Той каза, че не е съгласен.

Г. Димитров: Господа! Не се спори тук за думи, нито за някаква форма. Касае се за различни функции, за различни задачи, които се възлагат на тая комисия.

Д-р Г. Калинков: След приемане на предложението няма какво да се дебатира.

Г. Димитров: Какво приемате вие? Искате контрабанда да прокарате това решение.

Д-р Г. Калинков: Обясни се достатъчно.

А. Господинов: Ние даваме това тълкувание.

Председателствующ д-р Д. Палазов: Покажете кой ще бъде избран в комисията от вас?

Г. Димитров: Комисията, която сега се избира по такъв начин, както г-н Калинков предлага, е комисия, в която ние не можем да участвуваме. Той иска съветници, които ще му помагат в работата, това иска той, а ние искаме комисия. . .

Председателствующ д-р Д. Палазов: Вдигам заседанието.

Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието

ДО ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ
НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ
ОРГАНИЗАЦИИ
В РУСИЯ — МОСКВА

София, 26 юни 1920 г.

С цел да се запознаят на място с новата икономическа организация на Русия и особено с новите форми на синдикалното движение Синдикалният комитет на Общия работнически синдикален съюз в България реши да изпрати в Русия една комисия за проучване, съставена от секретаря на съюза Георги Димитров и депутатите-комунисти* Коларов, Кабакчиев и д-р Максимов. Надявайки се, че посочената комисия ще срещне необходимото внимание за изпълнение на своята мисия, молим ви да приемете нашите благодарности и сърдечни поздравя

За Комитета на Общия работнически
синдикален съюз

Секретар: Г. Димитров

*Публикувано за първи път в:
сп. «Исторически преглед»,
1967, кн. 4—5, с. 190—195*

*Печата се по текста
на писмото
(Превод от френски език)*

* В сп. «Исторически преглед» — «социалисти». (Ред.)

ДО ИЗПЪЛНИТЕЛНИЯ КОМИТЕТ НА КОМУНИСТИЧЕСКИЯ ИНТЕРНАЦИОНАЛ*³³ — МОСКВА

Преди 27 юни 1920 г.**

Драги колеги,

Използуваме предоставения ни случай, за да ви изпратим настоящето изложение за синдикалното движение в България.

Нашата страна е предимно селскостопанска. Близко 70 на сто от населението се занимава със земеделие. На 500 хиляди селски стопанства само около 100 хиляди имат земя. Обработката на земята се извършва примитивно, производството е едва 100 кг на декар.

Индустриалното производство е ново и слабо развито. Добивът на въглища, текстилната, захарната и тютюневата промишленост са по-развити. Старото занаятчийско производство е в непрекъснат упадък.

Общият брой на работниците и работничките, които са заети в производството, занаятите, търговията, железопътния транспорт и селското стопанство, е нараснал на 400 хиляди, близо 60 на сто от които са деца и жени.

Войната не само доведе до застой на съществуващата индустрия, но разтърсен из основи производството, както и целия стопански живот в страната.

Само финансовият капитал се засили и играе господстваща роля в стопанството. От снабдяването на армията в годините на войната, от спекулата и от явното ограб-

* Изложение на СК на ОРСС до ИККИ, конфискувано от румънската полиция при арестуването на Г. Димитров и В. Коларов близо до Кюстенджа на път за Москва, за да вземат участие във II конгрес на Коминтерна. (Ред.)

** Документът е без дата. На 27 юни 1920 г. Г. Димитров и В. Коларов пристигат от София за Варна. (Ред.)

ване на народните маси капиталистическата класа на-
трупва големи капитали в старите и новообразуваните бан-
ки и акционерни дружества.

До 1914 г. общият капитал на банките и акционер-
ните дружества не надвишаваше 120 милиона лева, а
днес тоя капитал достига един милиард и двеста милиона
лева.

Натрупаните в банките капитали не се влагат в ин-
дустрията или в селското стопанство, а се влагат спе-
циално в грабителска търговия, служат за спекулация с
продуктите от първа необходимост, от което българският
капитал изтръгва колосални печалби за сметка на обще-
ството и на живота на трудещите се маси.

Връзките на Общия работнически синдикален съюз
(ОРСС)³⁴ с Българската комунистическа партия се осъще-
ствяват от един Общ съвет в столицата и чрез работни-
чески съвети в цялата страна. Общият работнически съвет
се състои от членовете на Синдикалния комитет на ОРСС
и членовете на Централния комитет на партията. Той има
за цел да вземе инициативата за организирането на всич-
ки организации в цяла България, за ръководенето и обе-
диняването на всички професионални организации и да
помага за изпълнението на общите акции на Българската
комунистическа партия за защита на интересите на тру-
дещите се в цялата страна.

Местните работнически съвети се състоят от местните
партийни комитети като цяло и от представители на про-
фесионалните организации.

Местният работнически съвет:

1. Укрепва местното работническо синдикално дви-
жение.

2. Има грижата да се агитира сред работниците и ра-
ботничките за тяхното организиране в професионални
дружества, където няма синдикални организации.

3. Има грижата за правилното разпределение на кад-
рите за агитация според нуждите на всички организации,
както и за създаването на нови такива кадри.

4. Създава бюра за неграмотните и за безработните и
представява синдикатите в работническите институции.

5. Подпомага общите акции на Българската комунистическа партия в интерес на трудещите се.

Създаването на Социалдемократическата партия в България и политическото организиране на пролетариата доведе до създаването и на синдикатите. Нещо повече, у нас синдикатите се образуваха по инициатива на организирания в партията пролетариат.

И така, създадените през 1894—1903 г. местни работнически дружества се обединиха през 1904 г. в Общ работнически синдикален съюз за цялата страна, който от самото си създаване бе в най-тесни организационни и идейни връзки с Българската работническа социалдемократическа партия (тесни социалисти) и представлява икономическата класова организация на българския пролетариат.

Целите на Общия работнически синдикален съюз според последния устав*, приет на последния синдикален конгрес „миналата“ година³⁵, са формулирани така:

«Общият синдикален съюз си поставя за задача да обединява работническото синдикално движение върху почвата на класовата борба, за защита на материалните и духовни интереси на труда и да го подготви за ролята, която има да изпълни то в борбата за премахването на капиталистическата експлоатация чрез завладяването на политическата власт и въдворяването на работническата диктатура, както и досежно социализацията на частната собственост и социалистическата организация на производството и разпределението на продуктите.»

По-нататък уставът продължава:

«Общият синдикален съюз признава двете форми на класова борба: икономическата и политическата. Във всички случаи, дето се засягат общите икономически, политически и културни интереси на цялата работническа класа. Общият синдикален съюз съгласува своите действия с действията на Българската комунистическа партия (тесни социалисти).»**

Как Общият работнически синдикален съюз разбира положението след войната и как гледа на своите сегаш-

* Вж. Устав на Общия работнически синдикален съюз в България. С., 1919, чл. 4. (Ред.)

** Пак там, чл. 5 и 6. (Ред.)

ни и бъдещи цели във връзка със започването на пролетарската революция в целия свят, се вижда ясно от гласуваната резолюция на синдикалния конгрес, който се проведе миналата година. Тази резолюция е следната: «Самият стопански живот на страната е из основа разстроен, без никакви изгледи да се повърне вече към предишното си състояние. Предизвиканата от това разстройство масова безработица всекидневно расте и се изостря. Финансовият капитал чрез основаните през време на войната акционерни дружества и банки става вече пълен господар и върховен разпоредител в най-важните области на производството и размяната. Борбата на работническите синдикати при тия условия става все побезнадеждна, изгледите за нейните практически успехи се намаляват до минимум и прокараните с дългогодишни усилия подобрения в условията на работническия труд са застрашени от проваляне. Вследствие на всичко това пред пролетариата днес неизбежно се поставя като една близка, непосредствена, практическа задача премахването на самата капиталистическа експлоатация чрез завладяването на политическата власт и установяването на работническата диктатура.

2. Възприемайки напълно програмната декларация на Българската комунистическа партия (тесни социалисти)³⁶, счита, че професионалните съюзи, без да се отказват нито за момент от възможната защита на работническите маси при днешното положение, имат днес върховната длъжност да се подготвят бързо и всестранно за достойното изпълнение на своите задачи в предвечерното на работническата революция, в процеса на самата революция и в преходния период от социализма до пълния комунизъм: да сплотят цялата работническа маса под знамето на Българската комунистическа партия; да бъдат здрава опора на работническите съвети в ръководството на революцията и при изграждането на съветската власт; да поемат като сътрудници на тая власт контролата и ръководството на производството и размяната; да улеснят социализацията на капиталистическата частна собственост и организирането на целия стопански живот на социалистически начала.

3. За изпълнението на тия свои задачи професионал-

ните съюзи трябва да бъдат масови организации, да сплотят в най-скоро време в своята среда всички годни за организация елементи на работническата класа в името на борбата за премахването на капиталистическата експлоатация, като едновременно с това създадат всички необходими условия за единодушното действие в самите предприятия между организирания в синдикалния съюз работници и стоящите още извън него работнически професионални групи и организации.

4. Счита, че в преживяваната революционна епоха обединението на професионалните съюзи със съществуващите извън тях работнически групи и организации от съответните професии може да се извърши само след възприемането от последните гореизложените задачи и с оглед на запазване революционното единство на целия български пролетариат, поддържано от Българската комунистическа партия, и затова решително отхвърля всяка помисъл за повръщане към отживелите и фалирали методи и форми на организация, каквито са синдикалният неутралитет и самосиндикализъм³⁷.

Днес, когато всеки работник е длъжен да се определи за работническата революция или против нея, синдикалният неутралитет, макар и под формата на тъй наречения организационен неутралитет³⁸, би означавал само нарушение необходимото революционно единство на пролетариата и услужване на контрареволуцията в нашата страна.

5. Апелира към всички неорганизиранни работници и работнички, както и към стоящите още извън Синдикалния съюз работнически професионални групи и организации да възприемат напълно това становище и да се сплотят час по-скоро в редовете на Синдикалния съюз и около Българската комунистическа партия за премахването на капиталистическата експлоатация и за пълното тържество на комунизма — крайния исторически идеал на борещия се пролетариат.»*

Общият работнически синдикален съюз се състои от отделни професионални съюзи, изградени на основата на

* Вж Решенията на XI редовен конгрес на Общия работнически синдикален съюз (заседавал на 28 май 1919 г. — София). (Ред.)

производствения принцип. В края на декември 1919 г. тези професионални съюзи бяха 18 с общ брой на членовете 31 500; към 30 април 1919 г. бяха 12 801, след войната, в края на декември 1918 г. — 5713 членове.

Най-многобройни са следните съюзи:

Тютюноработническият³⁹ — 9100 членове

На транспортните работници⁴⁰ — 6372 членове

На миньорите⁴¹ — 3300 членове

На фабричните работници⁴² — 3281 членове

На текстилните работници⁴³ — 2100 членове.

Сега към Общия работнически синдикален съюз се присъединиха и организациите на учителите⁴⁴ и на държавните и общинските служещи⁴⁵. Първите са 1300 души, а вторите — 1200. В момента общият брой на работниците и работничките в професионалните съюзи, които се числят към Общия работнически синдикален съюз, е почти 40 хиляди, от които 5 хиляди са работнички.

През 1904 г. и широките социалисти (българските социалпатриоти) основаха «неутрален» синдикален съюз⁴⁶. В продължение на няколко години неговата роля спадаше и някои работници, които бяха групирани около широкосоциалистическата партия⁴⁷, започнаха да се отдръпват, виждайки, че последната започна да пречи на борбата на работническите професионални организации и да прибира господарите в своите групи.

Но именно поради тази предателска роля, която играеше, тя загуби членовете си и сега, след войната, нищо не остана. Подкрепени в някои места от местните работнически групи, членовете на широкосоциалистическите синдикати започнаха да преминават към комунистическия Синдикален съюз*. И сега може определено да се каже, че освен Общия работнически синдикален съюз в България не съществува друга професионална работническа организация.

Непрекъснато нарастващата скъпостия и обезценяване на парите доведе работниците до голяма мизерия. Реалната работническа заплата непрекъснато спада в

* ОРСС. (Ред.)

сравнение с тази през 1914 година. Това състояние на нещата и масовото недоволство от създаденото положение след войната родиха много злини. Само през 1919 г. нашите професионални съюзи водиха 132 стачки със 76 хиляди стачници от минната, текстилната и захарната промишленост.

За тия стачки се изразходваха 1 272 000 лева от общия кредит. За други нужди и за стачките на всичките професионални организации се похарчиха още 1 751 000 лева.

За разлика от миналото сегашните стачки са по-продължителни, защото се водят срещу високоорганизирания и единен капитал, срещу финансовия капитал или срещу държавата. Защото днес не става дума за искания например за работа или по-добри условия, а се поставя въпросът: кой трябва да владее властта и управлението — буржоазията или пролетариатът? Но благодарение на безграничната солидарност на борците, на желязната дисциплина сред тях и на широката материална и морална подкрепа от страна на целия пролетариат тези стачки с малки изключения завършиха успешно, особено исканията за признаване на работническите организации и за увеличаването на заплатите.

Обаче условията така бързо се изменят и влошават, че съвсем наскоро извоюваните искания със стачките вече не задоволяват. Но работниците са възпрепятствувани да водят нова борба за ново увеличение на заплатите. Този факт потвърждава практически нашите теоретически предположения, че при сегашното разрушено стопанство и в революционен период като сегашния, когато главният въпрос на класовата борба е кой да владее цялата власт и цялото управление — буржоазията или пролетариатът, — сега резултатът от синдикалните борби не представлява никакъв интерес.

Какво значи това за нашата малка страна, може да се види от следните данни: преди войната, например през 1914 г., нашите професионални съюзи водиха само 38 стачки с 1900 стачници, за които са изразходвани общо 2290 лева. А от 1904 до 1914 г. имаше 680 стачки с 32 519 стачници с разход от 70 125 лева.

Само през 1919 г. професионалните съюзи водиха мно-

го повече стачки, с двойно по-голям брой стачници и с 1 200 000 лева разходи повече, отколкото през целия период от 10 години — от 1904 до 1914. От тия резултати се вижда, че управлението трябва да мине в ръцете на пролетариата чрез завладяването на политическата власт и установяването на диктатурата на пролетариата. Тези идеи проникват дълбоко в цялото наше синдикално движение.

В настоящия момент водим две големи битки — с текстилния фабричен картел⁴⁸ и с обединението на тютюно-търговците и тютюневите индустриалци⁴⁹. В тия масови стачки участвуват повече от 6 хиляди работници и работнички и тяхната борба продължава вече един месец при образцова дисциплина и солидарност и има шанс тия две крупни организации в нашата страна да капитулират.

Най-важната стачка през 1919 г. беше тая на транспортните работници, в която участвуваха 25 хиляди работници и телеграфо-пощенски чиновници⁵⁰. Към тях се присъединиха осем хиляди миньори. Тези стачки бяха провокирани от правителството във връзка с демонстрацията, която бе организирана от Българската комунистическа партия в цяла България на 24 декември⁵¹ против скъпотията и спекулата и против помощта, която българското правителство оказва на руската контрареволуция.

Правителството вярваше, че чрез провокирането на железничарската и телеграфо-пощенската стачка ще успее не само да унищожи комунистическия Транспортен съюз и да освободи комуникационните средства от патронажа на комунизма, но и да нанесе смъртоносен удар на Българската комунистическа партия. И наистина, щом се обяви железничарската стачка, правителството бе подкрепено от цялата буржоазия, това бе истинска война против цялото комунистическо движение в страната. Правителството се нахвърли с най-брутална сила върху стачниците и върху Комунистическата партия.

Стачката на текстилните работници в Сливен завърши с частичен успех, а обявеното блокиране на тютюно-търговците срещу тютюноработниците в Пловдив завърши след 45-дневна борба, без организацията на господа-

рите да постигне целта си. Арестите, побойщата и дори изнасилванията на жените и дъщерите на стачниците бяха масово прилагани от административните органи и от «оранжевата гвардия»⁵² — специално организирана от най-лошите елементи в селата.

Никога досега нашата страна не е виждала такъв терор. Води се гигантска борба между българската буржоазия начело с правителството и целия негов апарат, от една страна, и работническите маси от градове и села — от друга, ръководени от Комунистическата партия и Общия работнически синдикален съюз.

Транспортната (железничарската) стачка трая 56 дни. Всички работници бяха единни и дисциплинирани в борбата, която водиха. Тази стачка трябваше да завърши с поражение, тъй като стачниците достигнаха до положение да не могат повече да продължат една синдикална борба, а моментът за нейното превръщане в революционна акция с цел завземане на политическата власт не бе настъпил.

Буржоазията победи транспортните работници, но това струваше повече от един милиард лева загуба на държавата и народното стопанство, без тя да може да разтурни Транспортния съюз и да унищожи болшевишкото комунистическо движение на българския пролетариат.

*

В цялото това стачно движение ние спечелихме обещанието на всички пролетарски маси. Това се дължи на начина, по който е организирано движението, което има за цел пролетарска революция в цялата страна под ръководството на Българската комунистическа партия. За тази цел Синдикалният комитет започна да издава специална комунистическа библиотека⁵³, от която излязоха три броя: първият брой представлява един доклад на другаря Зиновиев за работническите професионални съюзи. . . *

* Вж. *Зиновиев, Г.* Комунистическата партия и работническите синдикати, 1920. (Ком. синд. библиотека, № 1) (Ред.)

Цялото синдикално движение у нас е въодушевено от комунизма. Професионалните организации се отнасят с неописуема симпатия към съветската власт и с възхищение към руския революционен героичен пролетариат, какъвто смятаме, че не съществува в други страни.

Манифестът на другаря Зиновиев от името на Изпълнителния комитет на Комунистическия интернационал се посрещна с радост. Инициативата за създаването на комунистически синдикален интернационал⁵⁴ ще подкрепим горещо и сме готови да помогнем за нейното скорошно реализиране. Вървейки ръка за ръка с Българската комунистическа партия, ние се чувстваме неразделна част от международното комунистическо движение и като такива работим и водим всички наши борби против капитализма и за победата на комунизма.

Изпращаме чрез вас най-горещи комунистически поздравии на революционния комунистически пролетариат с вярата, че в най-скоро време ще бъде унищожен най-яръстият враг на пролетарската революция и обединени под знамето на международния комунистически пролетариат от целия свят, ще празнуваме победата над капитализма и империализма.

Г. Димитров

*Публикувано за първи път
в: Известия на Института
по история на БКП. Т. 42. С.,
1980, с. 435—441*

*Печата се по текста
на Известия на Института
по история на БКП с известни
редакционни уточнения
(Превод от румънски език)*

ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ И МЕСТНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ*

София, 27 юни 1920 г.

Другари,

Извънредно тежкото положение, в което се намират работническите маси у нас, ги тласка да прибегват много по-често, отколкото преди войната, към стачки в своя защита и против безогледната капиталистическа експлоатация.

Условията обаче, при които днес се води стачната борба, се дълбоко различават от ония в миналото.

На първо място, ние констатираме факта, че засиленият през време на войната финансов капитал вече напълно играе командваща роля във всичките индустрии и почти в целия стопански живот на страната. Той се слива с индустриалния капитал или там, дето още не е извършено това сливане, поставя последния в своя зависимост. Под неговото влияние, с неговото участие или съдействие индустриалците в тютюневата, текстилната, захарната и редица други индустрии са сравнително добре организирани или бързо се организират и мобилизират всичките си сили против работническите организации.

На второ място, стопанската разруха, застоят в някои производства и отрасли на труда и свързаната с това хроническа безработица затрудняват значително стачните борби и намаляват нейните шансове за практически резултати до минимум.

На друго място — и което е най-важно в случая — стачките днес се водят при условията на една крайна изостреност на класовите противоречия и класовите бор-

* Окръжно на СК на ОРСС № 9. (Ред.)

би във връзка със започнатата международна пролетарска революция, когато вече споровете около дребните професионални подобрения остават на заден план, а кардинален въпрос е *кой да владее напред политическата власт и производството — буржоазията или пролетариатът?*

Тъкмо затова организираните капиталисти се държат тъй упорито в работническите стачки. Обикновено те се стараят да избягнат и най-малките концесии спрямо работническите организации при водените от последните стачки, които концесии биха засилили влиянието и увеличили престижа на организацията сред работническите маси. Нещо повече, изхождайки от своите по-далечни и по-висши класови интереси, те често предпочитат да понесат грамадни загуби при стачките, стига да могат да разстроят организацията на работниците и да обезсилят комунистическото работническо движение, вярвайки, че чрез това ще избягнат толкова по-лесно и сигурно пролетарската революция в нашата страна.

За същата тая цел организираните капиталисти напоследък вече сами прибегват до локаутиране на работниците, какъвто бе случаят с пловдивските тютюноработници, и дори до умишлено предизвикване в известни случаи на стачки.

Тия особени усилия на сегашната стачна борба очевидно налагат на нашите професионални съюзи и на всички ръководни инстанции на синдикалното движение *най-голяма осторожност* при обявяването и ръководенето на стачките, както и *най-строга централизация и желязна дисциплина* в стачната борба изобщо.

Със съжаление обаче трябва да се констатира, че много от ръководните другари съвсем не схващат всичко това и *неволно* със своите необмислени действия идат понякога да услужат на пъклените замисли на организиращия капитал.

Твърде често се обявяват стачки, без да се държи никаква сметка за посочените особени условия на днешната стачна борба. Обявяват се стачки от професионални секции без знанието и съгласието на Централното настоятелство на съответния професионален съюз и на Синдикалния комитет, което означава преди всичко, *без да се*

всѣма под внимание състоянието на цялото производство и общото положение в страната, както и общите сили и средства на движението. Обявяват се стачки често за дребни и незначителни искания, нейде дори за личните интереси на един или няколко работници. Продължават се излишно много някои стачки само поради неприемането от господарите на някои искания от второстепенен характер.

С една дума, разпиляват се безразсъдно силите, боевата енергия и средствата на работниците, на професионалните съюзи и на цялото движение в един момент, когато е абсолютно необходимо тия сили, енергия и средства да се използват *най-осторожно и рационално* в защита на жизнените интереси на работническите маси и по възможност да се *съхраняват и увеличават* за големите революционни борби, насочени към завладяването на политическата власт и въдворяването на пролетарската диктатура — за премахването на самата капиталистическа експлоатация.

Но тая *безсистемност* в стачната борба, тая липса на *централизация, дисциплина и умение* при обявяването и ръководенето на стачките ни поставя често в едно крайно неизгодно положение спрямо организирания капитал и донася големи пакости на цялото движение.

Така например сдружението на тютюнотърговците отдувна замисляше да нанесе един съкрушителен удар на целия Тютюноработнически съюз. То трескаво се подготвяваше да локаутира преди всичко тютюноработниците в Пловдив, дето е главната крепост на съюза, и само търсеше удобен повод за това. Но тъкмо в тоя момент *дупнишката тютюноработническа секция, без да уведоми своята централа и без следователно да вземе под внимание плана на тютюноработническото сдружение, въпреки дори настоятелните съвети на Синдикалния комитет*, обяви в Дупница стачка за увеличение на заплатите. Господарското сдружение това именно и чакаше. То потвори с пловдивския локаут.

Какъв бе резултатът от тоя начин на действие? След *вишестотиндневна* тежка борба, при крайно напрежение на силите на борещите се работници, при изхарчването на стотици хиляди лева за подпомагане, *плов-*

дивският локаут трябваше да се прекрати с формална капитулация от страна на Тютюноработническия съюз, а дупнишката стачка се изгуби. Нито стачката на дупнишките тютюноработници можа да постигне целта, за която бе обявена, нито ударът на господарите в Пловдив можа да бъде провален.

Тук не се спази и най-елементарното правило на нашата стратегия в стачната борба, което повеляваше — да концентрираме силите и средствата на цялото движение за осигуряване от готзеицото се нападение от страна на господарското сдружение и след това да минем в настъпление в Дупница и другаде.

Без да посочваме и на други примери, всеки лесно ще разбере, че така да се продължава в бъдеще е абсолютно недопустимо от гледна точка на върховните интереси на българския пролетариат.

Предвид именно на всичко това Синдикалният комитет заедно с централните настоятелства на професионалните съюзи изработи една специална *Директива по стачките**, която ще замести временно, докато се произнесе окончателно конгресът, досегашния правилник за стачките и която сега разпращае до всички професионални организации и местни работнически съвети — за най-строго съблюдаване.

Тая директива има следното съдържание:

ДИРЕКТИВА ПО СТАЧКИТЕ

В периода, който преживяваме, стачната борба много се затруднява поради стопанското разстройство, масовата безработица и засилилия се до колосални размери през войната финансов капитал, който вече става пълен разпоредител във всички важни области на производството и на целия стопански живот.

От друга страна, стачките в тоя предреволюционен период обгръщат по-големи работнически маси; те са продължителни, ожесточени и срещат извънредната и често пъти въоръжена съпротива от страна на капиталистите и тяхната държава, защото се водят

* Директивата по стачките е приета от конференция на СК на ОРСС и централните настоятелства на професионалните съюзи, състояла се на 2 март 1920 г. Нейният проект е публикуван в Съч. Т. 10. С. 1986, с. 50—56, в по-скратен вариант. (Ред.)

и един момент, когато изостреността на класовите противоречия достига своя връх и когато буржоазията е готова да вижда във всяка по-значителна стачка непосредствено посегателство върху своето капиталистическо господство или най-малко се старее да използува всяка стачка, за да нанесе тежки удари върху цялото работническо движение с цел да предотврати или поне забави приближаващата се и у нас пролетарска революция.

Но тъкмо затова на професионалните съюзи се налага днес повече от всеки друг път извънредна осторожност при обявяването, организирането и ръководството на стачките в своите производства или професии, както и грижата да дадат на стачната борба възможната най-добра организация, дисциплина и солидно ръководство.

Имайки всичко това предвид, XI синдикален конгрес възложи на Синдикалния комитет заедно с централните настоятелства на професионалните съюзи да ревизира досегашния правилник за стачките съобразно новите условия и нужди на стачната борба.

В изпълнение на това конгресно решение се изработи настоящата директива по стачките, която заанапред ще замества правилника до окончателното решение на въпроса от идущия синдикален конгрес.

1. Обявяване, организация и ръководство на стачките

1. Към стачка се прибегва само когато това се окаже абсолютно необходимо за защита на работническите интереси и се констатира, че съществуват потребните условия, за да се прояви практически тая защита.

2. Преди да се обяви дадена стачка, употребяват се всички възможни други организирани давления за уреждането на възникналия конфликт.

3. Когато се разглежда въпросът за обявяването на стачката, преценяват се не само условията в даденото предприятие и в даденото място, но и условията на съответното производство в цялата страна, както и общите стопански и политически условия, като особено се внимава да не би самите капиталисти да са заинтересовани в момента от обявяването на подобна стачка, било по официални съображения във връзка със състоянието на даденото производство или предприятие в момента, било по общи политически съображения.

4. Тая пълна и всестранна оценка на положението са в състояние да правят само централните институти на движението, тъй като *единствено* те могат да разполагат с необходимите данни за цялата страна в момента, когато ще се пристъпва към стачка, и затова *последна решающа дума* за обявяване на всяка организирана стачка имат Централното настоятелство на съответния професионален съюз и Синдикалният комитет.

5. Когато пък се касае до обща стачка в цялото производство на една местност или в цялата страна, в която ще бъдат ангажирани силите и средствата и на другите професионални съюзи, както и на цялото работническо движение в лицето на Общия работнически синдикален съюз и Българската комунистическа партия, въпросът за обявяването на стачката *окончателно* се решава от съвместно заседание на Синдикалния комитет, централните настоятелства на професионалните съюзи и Общия работнически съвет.

6. Преди да се пристъпи към стачка в дадено предприятие или производство, съответната професионална секция излага пред Централното си настоятелство подробно положението, както и исканията на работниците и не обявява стачката, докато не получи неговото утвърдително решение.

7. Стачката се обявява само след като са предявени на предприятието исканията на работниците и то е отказало да преговаря по тяхното удовлетворение или след като са започнати преговори, те не са дали задоволителен резултат.

8. Ръководството на стачките в дадено производство е *централизирано* и винаги се намира в ръцете на съответния професионален съюз, чрез неговите централни и местни органи, който действа във всички случаи със съгласието на Синдикалния комитет.

9. При всяка обявена стачка се избира от дадената професионална секция и представители на стачниците специална стачна комисия, която поема непосредственото ръководство на стачката и действа като орган на съответния професионален съюз.

10. Местният работнически съвет участва и сътрудничи в ръководството на стачката само в кръга на дадените от Централното настоятелство на професионалния съюз и Синдикалния комитет специални за случая директиви.

11. В стачката се поддържа най-строга дисциплина; никой от стачниците не може да предприема нищо на своя глава.

12. През време на стачката и във връзка с нея се избягват най-старателно всякакъв вид буйства, анархистически действия, упо-

требяване на оръжие, повреждане на машините, инсталациите и материалите и пр.; като се има предвид, че тия действия винаги се явяват пряко или косвено в услуга на работническите врагове.

13. Когато се окаже нужда да се подпомогне борбата на работниците от едно предприятие или производство с обявяване на стачка в други предприятия или производства, за това решава Синдикалният комитет съвместно с централните настоятелства на всички професионални съюзи, а когато се касае до масова стачка по солидарност в цялата страна, в решението на въпроса участва и Общият работнически съвет.

II. Исканията на стачниците

14. Исканията на всяка стачка се изработват преди обявяването и при участието на ангажираните в предстоящата борба работници, като най-широко се популяризират не само между ангажираните работници, но и в средата на цялата останала работническа маса.

15. Изработените искания изразяват интересите на всички ангажирани в случая работници и работнички, без да влизат с каквото и да е в разрез с общите класови интереси на целия пролетариат, на чиито симпатии и подкрепа ще разчитат стачниците, и без да се отнасят до дребни, лични и незначителни работи.

16. Конкретното формулиране на тия искания винаги става в духа на съюзните искания и изхожда от становището, щото работническите маси да се сдобият с правото на контрол върху производството и с правото на урегулиране условията на труда.

17. Окончателната редакция на исканията се одобрява от Централното настоятелство на професионалния съюз, като се взема за това и съгласието на Синдикалния комитет.

18. Едновременно с предявяването на исканията на господариите — на тия искания се дава най-широка гласност в средата на цялата работническа класа заедно с аргументите за тяхната обоснованост и наложителна необходимост.

III. Материално подпомагане на стачниците

19. Първите дни на всяка стачка стачкуващите сами се издържат, без да прибягват до материално подпомагане от страна на професионалния съюз.

20. Само когато стачката продължи повече от 10 дни, на стач-

ниците се определят помощи от централната каса на професионалния съюз по решение на Централното настоятелство и в съгласие със Синдикалния комитет, като размерът на тия помощи не надминава средно половината от надниците, които стачниците са получавали до стачката.

21. Неорганизираните стачници тоже се подпомагат, но в специални размери, установени от Централното настоятелство в съгласие със Синдикалния комитет и без да имат право да претендират на определената редовна помощ за членовете на професионалния съюз.

22. Професионалният съюз, който ръководи стачката, получава за нейната издръжка суми от общия боеви фонд Защита и борба при Общия работнически синдикален съюз само в краен случай и когато вече собствените му ресурси са на изчерпване.

23. Решение за отпускане такива суми от фонда Защита и борба се взема в съвместно заседание на Синдикалния комитет и централните настоятелства на професионалните съюзи.

24. Откриването на специални подписки за събиране помощи в полза на стачниците се допуска само когато стачката е голяма и от особено важен характер, като инициативата и решението за това е *изключително право* на Централното настоятелство на професионалния съюз и Синдикалния комитет.

25. Професионалните съюзи извън постоянните си грижи да увеличават своите средства най-широко съдействуват за попълването на общия боеви фонд при Синдикалния съюз чрез редовното прибиране от членовете си вноските за този фонд и чрез волни пожертвувания и събиране надници или част от надници специално за фонда.

IV. Неорганизираните стачки

26. Когато въпреки усилията и въздействието на професионалните организации все пак нейде избухне неорганизирана стачка, предизвикана от непоносимата експлоатация на труда и като реакция срещу произволите на капиталистите, съответният професионален съюз се намесва в нея под една или друга форма, в зависимост от специалните конкретни условия, и употребява всички възможни усилия да внесе необходимата организация, дисциплина и ръководство, да изясни целите и исканията ѝ и да спомогне за нейното задоволително за стачкуващите и за цялото движение завършване.

27. Материалното подпомагане на стачниците в такива случаи се допуска само при крайна нужда от гледна точка на общите интереси на работническото движение, и то преди всичко като едно проявление на класовата солидарност на организираните работници спрямо стачкуващите, без последните да могат да разчитат на предвидените за организираните стачки редовни материални подпомагания.

28. При подобни стачки първата грижа за професионалните организации е да не допуснат да се изродят те в буйства и в една необуздана стихия, която капиталистите и властите биха широко използвали, за да смажат стачкуващите и да нанесат удари върху цялото работническо движение.

V. Възпитателното влияние на стачките

29. Наред с възможния практически резултат всички стачки се използват най-старателно от професионалните съюзи за организирането и сплотяването на още неорганизираните работници и работнички и за възпитаването на цялата работническа маса в духа на решителните борби срещу капитализма.

30. При помощта на събрания и беседи на стачниците, на хвърчачи листове и лична агитация стачките разкриват пред очите на борещите се работници корена на злото — самата капиталистическа експлоатация, показват недостатъчността и ограничеността на стачната борба при днешните условия и изтъкват необходимостта от завладяването на политическата власт от пролетариата и прокарването на пролетарската диктатура — за преминаване на управлението и организацията на производството в ръцете на самата работническа класа и за организирането на едно ново производство без капиталисти и без капиталистическа експлоатация.

31. Стачка, която не съдействува за усиляването на работническата организация, за укрепването на солидарността и дисциплината в средата на работническите маси, за повдигане на класовото им съзнание и за увеличаване боевата тяхна готовност и способност, която, с една дума, не изпълнява ролята на революционна комунистическа школа за работниците, както и практически да не свърши, може да се счита в днешния момент за безполезно изхарчена пролетарска енергия и безплодно разпилени материални средства.

VI. Бойкотиране на предприятията

32. След пропадането на дадена стачка към бойкотиране на предприятието или на неговите произведения се прибегва само в краен случай, и то след най-щателно проучване на условията и на възможностите за практическото успешно прокарване на такъв бойкот.

33. Решението за обявяването на бойкота се взема в общо заседание на Синдикалния комитет и централните настоятелства на професионалните съюзи.

34. Всеки бойкот, обявен не по тоя начин, се счита за незадължителен за организираните работници.

35. Професионалните организации употребяват всичкото си влияние и въздействие за предпазване работниците от необмислено и неорганизирано бойкотиране на предприятията.

Другари,

Разбира се, целта на тая директива не е и не може да бъде да се спрат стачните борби. Напротив, стачките ще се увеличават и разрастват в бъдеще до самото тържествено на комунистическата революция.

Директивата има за задача само да съдействува да се внесе в стачната борба необходимата *планомерност, организация, централизация и дисциплина*, да даде тя възможната максимална защита на масите. Да спомогне за подготвянето им за големите революционни борби и да се тури край на безразборното и пакостно разсипване на боевата енергия, на силите и средствата на пролетариата и движението.

Наложително е прочее ръководящите другари дълбоко да се проникнат от вложените в директивата идеи, да ги популяризират в средата на цялата организирана работническа маса в професионалните съюзи и да направят всичко необходимо за нейното пълно приложение при предстоящите стачни борби.

Убеден, че тъкмо така ще погледнете на предназначението на Директивата по стачките и че не ще допуснете никакво отклонение от нея при обявяването и ръководенето на стачките, Синдикалният комитет ви изпраща своите другарски комунистически поздрави.

Секретар: Г. Димитров

Настоящото окръжно трябва веднага да бъде разгледано в обща конференция на местните работнически съвети и настоятелствата на професионалните секции, след което да бъде докладвано пред синдикалните членове, като се направят всички необходими за случая подробности изяснения на директивата, за да бъде тя напълно усвоена.

*Публикува се за първи път в:
Горги Димитров за профсъюзите.
Т. 2. С., 1964, с. 25—33*

*Печата се по текста
на окръжното*

ЗАПИСКИ ОТ ЗАТВОРА В КЮСТЕНДЖА*

29 юни—23 юли 1920 г.

29. VI.** 1920 (вторник) — 4 часа подир обед от Варна.

3. VII. — 3 часа подир обед, близо до Св. Георги, румънската канонерка R ни залови. Към полунощ — Кюстенджа.

— Комендантство.

Военния затвор — два часа на дъските. — Към 3 $\frac{1}{2}$ часа завеждат ни в полковия арест на 13 артилерийски полк. Турят ни по двама в карцера (стаичка 1 м широка и 2 м дълга). — Задуха ужасна. На Васил прилошава. Тропаме. Пускат ни да спим в по-широка стая при добруджанците — Драган Калинков и Ст. Кямилев от Добрич.

4. VII. — Калинков ни заема 300 леи. — Отиваме в комендантството. — Никакъв разпит. След четиричасово престояване закарват ни в *гарнизонния* затвор. — Не ни приемат. Връщат ни в полковия арест. — В карцера по *двама души* — по един от нас и един арестуван войник.

— Към 10 часа вечерта ни преместват по някаква заповед — в стаята на подофицерите.

7. VII. — Около 15 българи и турци, пленници от Сърбия и Гърция, завърнали се за Добруджа, ги закараха в Калараш*** да работят по пътища и други работи. — С тях заведоха и Калинков, и Кямилев.

* Бележки на Г. Димитров, водени в затвора в Кюстенджа. (Ред.)

** В оригинала — «VII». (Ред.)

*** В оригинала — «Каралаш». (Ред.)

Пращат ги в Каралаш (отдето е имало най-много пленници румънски в България) заедно с генерала им. — Целта е очевидна.

Вечерта докараха още няколко българи и турци.

8. VII. (четвъртък) — Тая вечер ни преместиха във военния затвор на 5 корпус. Заварваме българския учител от Тутракан Мавродинов, осъден на три години, и множество други българи, между които един баща (дядо Горчо — 75-годишен старец) и син — осъдени, първият на 15 г., вторият на 10 г., поради деяния във връзка с окупацията на Добруджа⁵⁵ от румъните.

9. VII. — Направихме повторно постъпки за вещите и част от парите си направо до коменданта на затвора.

10. VII. — Отправихме заявление чрез коменданта, в което излагаме нашия случай, искаме по-скорошното му разглеждане и освобождението ни*, както и изпращането на една наша телеграма до софийското правителство. Заявлението⁵⁶ го написа по румънски дошлият в Браила арестуван социалист Нягулеску**.

— На 10 се обяви стачка по пощите⁵⁷.

11. VII. — Мавродинов и няколко други откараха в друг затвор извън Кюстенджа. — Туриха им железни ръкови на краката и ще пътуват в специален затворнически вагон.

— Нягулеску дава следните сведения за партията в Румъния⁵⁸:

— Партията има 40 000 членове. Партийният орган (Сос.)*** — 40 000 тираж. Синдикалният съюз — 200 000 членове. Партията в Буковина и Трансилвания е автономна, със свое собствено ръководство. Има един общ комитет в Букурещ. Партията в стара Румъния се състои от федерации по окръзи. Няма пълна централизация. В Централния комитет само Кристеску и Попович — ле-

* В оригинала — «му». (Ред.)

** Нягу-Негулеску. (Ред.)

*** Названието на вестника е «Socialismul». (Ред.)

вичари. Болшинството от комунистическите дейтели са в затвора — КонстантINESКУ, Николау, Бужор, Богдан. Сега [са] арестувани още около 30 други комунистически дейтели.

Работниците от металургията, петролната индустрия и пристанищата [са] изцяло под влиянието на комунистите. В другите професии имат свои фракции.

В Буковина и Трансилвания влиянието на опортюнистите [е] доста силно, макар и революционното настроение сред масите и там да нараства.

— В селата не се води почти никаква пропаганда.

— Между войници[те] също.

— Младежка[та] организация слаба и ограничавана от ЦК, защото се намира под комунистическо влияние.

— Между жените никаква организирана работа.

— На конгреса, който ще стане на 1 август⁵⁹, се очаква разцепление. Комунистите се надяват да добият надмощие и социалпатриотите да бъдат [тези], които ще се отцепят в отделна партия.

— Подозира, че масовото арестуване на комунистически дейтели се прави и с цел да се помогне на социалпатриотите в конгреса.

12. VII. — Стачката на телеграфо-пощенските служещи продължава. Според комюникето на телеграфо-пощенския синдикат участвуват 11 000 стачници.

— Преди обед дойде адютантът на генерала и ни съобщи, че част от вещите и парите ще ни се дадат, че ще бъдем преместени в някаква стая за офицери и че разследването ни ще започне довечера или утре.

— И наистина тая вечер се започна разследването. Следователят разпита Васил в канцеларията на затвора. Нас остави за утре. — Васил задържаха да ношува при офицерите в затвора, а нас — изпратиха в 13 артилерийски полк в отделна стая с кревати. — Болките от . . . * са големи.

13. VII. — Разпитаха допълнително Васил, после мен и Боев. — Мярна се на двора в съда — Кристеску.

— Тая вечер ни съобщиха, че следствието ни е при-

* Неразчетена дума. (Ред.)

Brigada sp. de Siguranță
Constanța

Form. M. L. 1

97

INTEROGATOR

POZIȚIE:

STABILIREA IDENTITĂȚII INDIVIDULUI *George Dimitrov Gheorghe*

Arad 1920, luna *Julie*, ziua *13*

1) Numele de botez: *George Dimitrov Gheorghe*

2) Numele de familie: *Dimitrov Gheorghe*

3) (Măi zis și):

4) Născut în anul *1920*, luna *Julie*, ziua *13*

5) Locul nașterii: *Sofia Bulgaria*

(Însemnările cetățenilor și cetățenilor)

6) În ce religie este botezat și în care biserică? *Ortodocșii*

7) Ce naționalitate are? *Bulgar*

8) Cărui Stat (cărui țări) este supus? *Bulgaria*

9) Care este ocupațiunea lui principală? *Secretarul Sind. catolic*

Ministerului de Interne în Bulgaria

10) Ce alte meserii sau ocupațiuni mai cunoscute și exercită? *Jurnalier la Jurnalul*

Anticommunist în asociația de muncitori și deputat în Adunarea Bulgară

11) Ce mijloc de existență a avut și are? *În profesie*

12) Este căsătorit (căsătorită)? *Da*

13) Care este numele de familie și de botez al soției?

(Înscr. este vorba de soție, nu de alte numele de familie pe care dănaș îl poartă

înainte de căsătorie): *Vesela Vasileva*

14) Câți copii are? *2 copii (băieți)*

Анкетна карта, попълнена от Г. Димитров
по време на арестуването му от румънските власти.
3 юли 1920 г.

ключено. — Гриша и Лука* като дезертъори ги оковали във вериги.

— Адютантът на генерала, капитан Палайотеску, ни донесе 300 леи от нашите пари; също и част от нашите вещи. Оказва се, че почти всичко ни е ограбено, затова не ни предават багажите, нито ни позволяват да отидем лично да си вземем от куфарите каквото ни трябва.

15. VII. 10 часа ни заведоха при следователя на новият от самия *comisar regal***. Разпита ни. Остави ни да почакаме, докато се върне от доклада си при генерала. Не го намерил. Не се върна. Остана да ни съобщи резултата на другия ден.

16. VII. — Вместо да ни се съобщи резултатът от следствието, викаха ни в канцеларията на затвора, за да ни искат обяснение *кой* ни е писал заявлението до генерала.

17. VII. — Пощенската стачка продължава. — На обявената мобилизация служещите не се отзовавали. Вестниците съобщават, че правителството е обявило за разтурени синдикатите на пощенците и железничарите. — Забранило конгреса на...*** служещи за 17 юли. Служещите заплашват със стачка. — Очаква се стачка по железниците.

— Полша разгромена, полското правителство напуснало Варшава. Англия подала нота до съветското правителство⁶⁰, с която го предупреждава, че ако не сключи примирие с Полша, *тя ще ѝ помогне*. Англия предлага: русите да се оттеглят 50 километра на изток от начертаната от...**** граница. — Румънското правителство всекдневно обсъжда положението...****

Румънският ЦК решил да изпрати делегати в Москва на конгреса⁶¹ Кристеску, Добруджано, Попович. Кристеску бил натоварен да реферира по присъединението към III интернационал. Почти всички организации в стара Румъния са за присъединението.

— Транспортната стачка продължава.

* Двамата лодкари, които били румънски поданици. (Ред.)
 ** Военен прокурор. (Ред.)
 *** Неразчетена дума. (Ред.)
 **** Неразчетен текст. (Ред.)

18. VII. — Водиха ни на морска баня на открито. Маса жени и мъже — почти един до други — се къпят.

— Получихме от коменданта на затвора 100 леи в заем срещу нашите пари. Въпреки обещанието на адютанта на генерала, че ще ни се дават всеки три дни по 300 леи, ето вече седмица ние сме получили само 300 леи.

19. VII. — Comisar regal майор Страт ни посети лично да види как сме устроени. Заяви ни, че ще ни се отпуснат 2 хиляди леа от нашите пари, ще ни се доставя храна от военния клуб срещу заплащане и ще се направи всичко, за да бъдем удобно настанени, докато дойде от правителството съобщение за освобождението ни. Това е вследствие сигурно на интерпелацията на Кристеску в парламента от 16 юли⁶². Той даде да се разбере, че още ще се забави нашето освобождение.

19. VII. — Вестниците съобщават, че се състоял *коронен съвет* по положението в Полша и въпроса за намесата на Румъния.

— Кристеску направил интерпелация против намесата.

— Григорович в сената говорил против също.

20. VII. — Тъкмо когато очаквахме да бъдем най-сетне освободени, дойдоха в затвора — комисарят, префектът на полицията, преводачът и други две лица и ни питаха за някои печатни произведения, между които и един позив към добруджанското население, като твърдяха, че те са намерени в нашия багаж⁶³. Ние, разбира се, отрекохме. Сетне обаче си спомнихме, че тези работи могло е да бъдат в чантата, дадена на лодкарите от К.*, която не е наша. Направихме писмено изложение по въпроса до комисаря.

21. VII. — Минава в очакване около намерените печатни произведения и нашето заявление по тях.

22. VII. — Пълна изолираност. Не можем вече да се снабдяваме с вестници чрез Гудмана. — Поискахме официално да ни се доставят вестниците, които отгатак, в

затвора, се допускат. Капралът пигал в съда, обаче отговорили му, че за нас не може да се купуват вестници.

— Отправихме писмено искане до *comisar regal* за вестници, една румънска граматика и някои от нашите книги. . . * руска граматика и руска химия. Бездействието страшно убива.

— Към 5 часа подир обед набързо ни извикаха при прокурора. Извърши се опис на нашите багажи и се състави надлежен протокол. Останали са почти само скъсани и стари работи. Всичко друго е ограбено не само на парахода, но и след това.

Във всеки случай върнахме се успокоени, защото ясно бе, че по позива на Добруджанския революционен комитет⁶⁴ нищо особено следствената власт не ще предприеме.

Легнахме с надеждата, че скоро ще се намерим в България.

23. VII. — Към 1 $\frac{1}{2}$ часа след полунощ ни събудиха и ни казаха да се приготвим, защото щял да дойде някой полковник от корпуса при нас.

— След малко ни съобщиха да вземем багажите си и ни подкараха към затвора. — В канцеларията заварихме майор Страт, коменданта на затвора, двама души от сигуранцата^{**}, дойде след това и адютантът на генерала, капитан Папайотеску.

Предадоха ни парите, от които 4000 лева оставихме арлодкарите като възнаграждение.

Съставиха някакъв протокол, от който се виждаше, че съдебните власти ни предават на сигуранцата.

Майор Страт ни съобщи, че ще ни закарат в Добрич пред някаква комисия.

Повреди се автомобилът. Седнахме на тревата. Докариха друг. Стигнахме в Добрич към 12 часа. Заобиколиха ни крайната турска махала и ни изведоха на шосето за Варна.

-Спряха да купят нещо за обед. — Забавиха се. . . ***
Исстояха да си вървим. Стигнахме границата към 3 ча-

* Следват две неразчетени думи. (Ред.)

Румънската полиция. (Ред.)

** Неразчетени думи. (Ред.)

са. — Тръгнахме към нашия пост. — Върнаха ни добруджански детективи, за да ни фотографират.

— Ядохме на нашия пост. Намериха ни. . .*

Стигнахме вечерта в 11 часа Варна.

*Публикувано за първи път
в: Известия на Института
по история на БКП. Т. 14. С.,
1965, с. 373—378*

*Печата се по текста
на Известия на Института
по история на БКП*

* Неразчетен текст. (Р.д.)

АРЕСТ И ОСВОБОЖДЕНИЕ*

Импозантното ентусиазирано събрание
на 29 т. м. вечерта в градината
и салона на централния Работнически дом.

Възторженото посрещане
от софийския пролетариат на освободените
комунистически вождове.

Речите на другарите Коларов,
Димитров и Луканов.

Завръщането на освободените от румънските затвори другари — делегати на II конгрес на Третия, Комунистически интернационал в Москва, както и устроеното в тяхна чест събрание още същия ден, на 29 т. м. вечерта, биде бързо оповестено със специален афиш. Твърде рано още градината и салонът на централния Работнически дом са буквално задръстени от работнически свят, който гори от нетърпение да приветствува своите любими храбри вождове. Още на улицата на път за Работническия дом другарите Коларов и Димитров бидоха грабнати от другари работници и отнесени на ръце до трибуната. Момент на небивал, чист, огнен възторг завладява и държи в напрежение дълги минути хилядната работническа публика. Продължителна бурна орация. Другарите Коларов и Димитров биват обсипани с червеновинени конфети. Другарки-работнички им поднасят букети от живи цветя. При дълбока тишина др. В. Коларов почна описанието на преживяванията от тях и интересуваша цялата партия одисея.

... **

Др. Георги Димитров

(Посрещнат с бурна и продължителна орация.)

Другари и другарки,

На Втория конгрес на Комунистическия интернационал ще се вземат решения от съдбоносно

* Реч на Г. Димитров на 29 юли 1920 г. пред събрание в Работническия дом след освобождаването му от румънския затвор. (Ред.)

•• Съкратен текстът на речта на В. Коларов. (Ред.)

значение за развитието на великото освободително дело на пролетариата в целия свят и за осигуряване неговата крайна победа над международната контрареволуция. Затова се употребиха от буржоазията колосални усилия да се запушат всички дупки по границите на разните страни, за да не могат да проникнат в Москва представителите на революционния пролетариат. С отвратителната роля на джандарин на международната контрареволуция по Черното море се беше нагърбила румънската олигархия. По една нещастна случайност, за която чухте, част от нашата делегация наместо в Съветска Русия попадна в занданите и затворите на чокойска Румъния. . . * по-неже бяхме заловени на открито море и не ни се даде възможност да отидем в обетованата земя на великата пролетарска революция! Ние сме днес горди и щастливи, че благодарение на непобедимата пожертвувателност на българския комунист ние имаме в този момент на конгреса в Москва свои достойни представители! ** (Общ въглас: «Да живеят!» — Бурни ръкопляскания.) Агентите на международната контрареволуция днес могат да констатираат, че няма прегради за комунистическия пролетариат, че неговите представители, ако е необходимо, с първобитни черупки ще пребродят Черно море, за да отидат на конгреса на Комунистическия интернационал! (Ръкопляскания.)

Конгресът днес заседава. Той е един истински всемирен революционен комунистически конгрес. Може да се каже, че няма нито една страна в света, която да не се представлява на него. Няма конгрес на стария, II интернационал⁶⁵, който да е бил тъй напълно всемирен, макар за неговите конгреси да нямаше никакви препятствия. Международната контрареволуция не може да ошети конгреса! (Продължителни ръкопляскания.)

Нашето нещастно попадане в лапите на чокойската олигархия даде възможност да се прояви великолепната солидарност на пролетариата и в същото време солидарността на контрареволуционната буржоазия. Ние с радост узнаваме, че нашето залавяне е вдигнало на крак трудещите се маси в България във всички градове и

* Унищожено от цензурата. (Ред.)

** Хр. Кабакчиев, Н. Максимов и Ив. Недялков — Шаблин. (Ред.)

села⁶⁶. Очевидно това не бе толкова за нашите личности, това беше грандиозно проявление на привързаността към Комунистическия интернационал, към делото на комунизма. Бяха засегнати дълбоко чувствата на българския трудещ се народ, който няма друга надежда освен тая, излагана на Комунистическия интернационал, на Съветска Русия и нейната победоносна Червена армия! (Общ възглас: «Да живее!» Бурни и продължителни ръкопляскания.) В момента, когато в един мъртъв, летен сезон страната е била раздрусана от масови събрания и митинги, за да се иска нашето освобождение и даването ни пропуск за Москва, в същия момент, другари и другарки, румънският пролетариат, за който се мислеше, че е останал твърде много назад от революционното движение, се вдигна на крак в Букурещ, Плөөщ, Къмпина, Браила, Питещи и други големи градове, за да протестира против нашето арестуване⁶⁷! (Ръкопляскания.) Макар неприсъединена официално към Третия интернационал и макар в Централния ѝ комитет да има социалпредатели и даже един агент на румънската полиция, Румънската партия извърши една бляскава манифестация на международна солидарност в полза на комунизма, на Третия интернационал.

Нашето освобождение се дължи не на българското правителство, което по законите беше длъжно да поиска освобождението на двама български поданици и депутати. То не направи нищо, както това се вижда от изявлението на Т. Йонеску в парламента на 17 юли⁶⁸, 14 дни след нашето арестуване. По повод интерпелацията на др. Кристеску Т. Йонеску заяви, че българското правителство не е направило никакви постъпки за освобождението на арестуваните български депутати⁶⁹, следователно тоя полицейски инцидент нямал никаква политическа важност и не могъл да бъде предмет на обсъждане в румънския парламент. И това поведение на българското правителство е понятно. Цялата българска буржоазия е била в телешки възторг от нашето нещастие. Нейната преса заедно с органа на широките* е злорадствувала, че сме паднали в ръцете на румънската оли-

* В. «Народ». (Ред.)

гархия! (Общвик: «Позор!») О, колко по-щастливи щяха да бъдат те, ако бурните морски вълни бяха ни погълнали завинаги в Черното море!... Същото желязо и румънските чокони, представителите на които в парламента — когато др. Крестеску е говорил за непоносимия режим, в който бяхме поставени в затвора, и е посочил факта, че три дена сме били оставени почти без храна — извикали: «Много добре!»

Нашето освобождение, другари — очевидно е за всички, — се дължи на мощната акция на румънския пролетариат, на проявената международна пролетарска солидарност, дължи се на намесата на руското съветско правителство! (Бурни и продължителни ръкопляскания.) Комисарят на външните работи Чичерин ултимативно поиска от букурещкото правителство освобождението ни и даване път за Москва⁷⁰.

Конгресът на III интернационал не биде осуетен, той заседава, и то в момента, когато Червената армия триумфално отива към границите на Германия. Какво означава този факт? Разгромена полската буржоазия — оръдие на съглашения империализъм, обявена Съветска Полша, това значи да се отворят вратите на пролетарската революция в Западна Европа и пристигането ѝ на границите на останалия назад Балкан. Напусто са усилията на съглашенската дипломация да хвърли Румъния във война със Съветска Русия, за да спаси Полша. Макар и в затвора, ние можахме по околни пътища да се запознаем достатъчно с положението в Румъния, за да можем да подчертаем тук, че Румъния се намира в страшно плачевно състояние. Тя има няколко рани на уголемено то си тяло⁷¹: Добруджа, Бесарабия, Буковина и Трансилвания. Всички тези нови области се явяват много големи, много твърди и много тлъсти парчета за разстроения политически и държавен стомах на Румъния. Тия рани няма да ѝ позволят да се хвърли в една война.

...

Румънският пролетариат в най-важните индустриални области на Румъния — металургията, петролните извори, солниците, мините — е безрезервно под влиянието

* Унищожено от цензурата. (Ред.)

на комунистическото течение в Румънската партия. На конгреса ѝ, който ще стане на 1 август, той трябваше да стане преди конгреса на III интернационал, но бе умишлено отложен от социалпатриотите и центристите в Централния комитет, можем да предвидим, че комунизмът ще спечели господстващо положение в партията, ще бъдат изгонени социалпатриотите и детективите от Централния комитет, за да застане партията начело на пролетарското революционно движение в Румъния. Социалпатриотите няма да сполучат да осуетят това болшинство в конгреса с полицейската провокация, която биде извършена в последните дни в Букурещ, за получени уж от Русия румънски лев, в свързка с която бяха предприети масови арести, предимно на комунистически делегати. Това обаче няма да помогне, защото организациите във всички градове бяха дали императивен мандат на своите делегати на конгреса да гласуват за принципите и тактиката на Комунистическия интернационал и да искат незабавното присъединение на Румънската партия към III, Комунистически интернационал. Няма никакво съмнение прочее, че румънското работническо движение се оформя като комунистическо и че пада последната спънка, която съществуваше на Балканите за оживяването и осъществяването на Балканската комунистическа федерация⁷², на която се пада като част от III интернационал да извърши социалната революция на Балканите.

В Сърбия на последния конгрес⁷³ тоже изхвърлиха социалпатриотите, обявиха партията открито за комунистическа и избраха един решителен болшевишки централен комитет. В Гърция партията е тоже комунистическа⁷⁴, макар още това ѝ име да се поставя още в скоби, но и в нея тоя втор етап скоро ще бъде направен.

Нашето арестуване, другари и другарки, се използва прекрасно и в България, и в Румъния. Пролетариатът е един революционна класа, която печели и от щастие, и от несъщестие, и от живо, и от умряло. Трябва да подчертаем, че от това спечелиха и нашите румънски другари. Истината, че българските комунистически делегати са се редили на една първобитна лодка без мотор да преплуват капризното и коварно Черно море, направи страшно

впечатление на пролетарските маси. И дори центристите в Централния комитет дадоха веднага съгласието си румънската партия да избере за II конгрес на Комунистическия интернационал делегация, която сигурно няма да получи разрешение от румънското правителство да замине за Москва. Обаче явно е, че това вече предрешава въпроса за присъединението на румънската партия към Третия интернационал. (Р ъ к о п л я с к а н и я.)

Другари! Престояхме 20 дни в затворите и имаме достатъчно време да мислим върху събитията. За нас стана ясно, че събитията започнаха да се развиват много по-бързо. . . * не ще бъдат необходими много години, за да възтържествува международната пролетарска революция в целия свят. (Б у р н и р ъ к о п л я с к а н и я.)

Завършвайки, трябва да отправя към вас горещ апел да ускорите с всички сили и с всички средства всестранината подготовка на българския пролетариат за революцията на Балканите. (Б у р н и р ъ к о п л я с к а н и я.)
Необходима е организация на масите във всички професии, в цялата страна. Необходима е солидна, мощна пролетарска дисциплина, солидни политически и професионални организации. Необходима е в същото време една революционна комунистическа просвета на тези маси, за да се увеличи още повече готовността за даване всички жертви за възтържествуването на пролетарската революция. (Б у р н а и п р о д ъ л ж и т е л н а о в а ц и я.)

В. «Работнически вестник»,
№ 20, 31 юли 1920 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ПО ЗАПЛАТИТЕ НА ОБЩИНСКИЯ ПЕРСОНАЛ

Изказване в Софийския общински съвет

4 август 1920 г.

При разглеждането въпроса за заплатите на персонала* с един глас болшинство се е възприело да бъде приспособен щатът, изработен от Министерството на вътрешните работи, утвърден от Министерския съвет, не минал още със закон през Народното събрание, да бъде приспособен този щат към заплатите на общинските служещи, чиновници и работници. Предполагало се е в Общинския съвет тогава, че Организацията на общинския персонал единодушно възприема този щат и настоява за неговото прокарване. Доказателство за това е било и едно печатно изложение от името на тая организация, в което изложение организацията, като предявява известни искания към Общинския съвет относително своето положение и положението на персонала, на първо място поставя искане да бъде щатът приет в бюджета за 1920—1921 г. От наша страна още тогава е изтъкнато, че това не отговаря на истината, че персоналят този щат не желае, че щатът поставя персонала в по-лошо положение, отколкото дори решението на бюджетарната комисия и много по-лошо, ако би било прието предложението на нашата група за заплатите на персонала⁷⁵.

Въпреки това обаче с един глас болшинство, както и дназ, съветът е възприел щата. Ние имаме основателното недоволство на грамадното мнозинство от общинския персонал, изразено в събранията, които са направени в градезариията на 31 юли, в събранията на работниците и

* Става дума за заседанието на Общинския съвет на 29 юли 1920 г., на което Г. Димитров не е присъствувал. (Ред.)

работничките по осветлението, което е станало снощи, както и в едно писмено изложение до г-н кмета и до Общинския съвет, подписано от грамадното мнозинство на общинските чиновници, служещи и работници. В това писмено изложение, както и в резолюциите, които са гласувани, единодушно се настоява съветът да ревизира своето решение, за да се даде поне възможното подобрене на материалното положение на общинския персонал.

Предвид на това, господа, че бюджетът още не е завършен, неговото приемане не е станало окончателно в съвета, предвид на това, че самата таблица за личния състав на общината не е гласувана от съвета и сега се извършва приспособяването ѝ към щата, предвид обстоятелството, от друга страна, че щатът не е задължителен за нас като Общински съвет и че той не е минал със закон през Народното събрание и че ние като Общински съвет имаме напълно развързани ръце, пълна свобода да приемем заплатите за нашия персонал такива, каквито ние намерим за добре за 1920—1921 г., от името на комунистическата група предлагам в свръзка с таблицата за личния състав да се разгледа наново въпросът за персонала, като щатът се изостави и се има предвид предложението на бюджетарната комисия и предложението на комунистическата група. Това предложение моля да бъде поставено на гласуване сега, преди да започнат дебатите по-нататък по останалите пера по бюджета.

Формалното възражение, което може да се направи, че веднъж съветът е решил, вие сами ще се съгласите, няма абсолютно никакво съществено значение, съветът има право винаги да се повръща към известни решени въпроси, да пререшава тия въпроси, да прави ревизия тогава, когато той намери достатъчно основание за това. За нашата група това основание съществува напълно. Ние искаме персоналът на общината да бъде възможно по-добре, за да изпълнява и възможно по-добре службата на общината.

Затова моля г-н председателя на съвета да постави на гласуване предложението, което правя от името на комунистическата група.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Вие говорите за

никакво писмо, изпратено до Постоянното присъствие. Такова писмо не е постъпило.

Л. Кандев: Туй, което беше дадено в събота и аз го взех да го прочета.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Аз казах, че за такова писмо чух, че сте го взели, но не знам съдържанието му, следователно не е дадено на Постоянното присъствие.

Т. Данаилов: Вие ни го дадохте.

Г. Димитров: За случая няма значение дали то е във Вашия ръце или в мои ръце. Това изложение съществува, то е било у Вас вече, то е подписано, както виждате тук, от стотини подписи на персонала.

П. Ралев: От колко души е подписано?

Г. Димитров: Можем да ги преброим точно. Казаха ми, че това е грамадната част от персонала.

Т. Атанасов: 500 души.

Г. Димитров: Не е важно. Ако искате неговото съдържание да чуете — то е съвсем кратко, — ще го прочета.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Дайте да го видим, защото то не е изпратено до съвета, а до Постоянното присъствие.

Г. Димитров: Адресът е: (Ч е т е.) «Чрез г-н кмета на Столичната община за почитаемия Софийски градски общински съвет.»

Д-р П. Петков: Дай го на кмета да го прочете — адресирано е до кмета.

Г. Димитров: Моля.

Д-р П. Петков: Какво ще се молиш? Не си кмет, не ни занимавай с такива работи.

Г. Димитров: Какво искате Вие? То е адресирано чрез кмета до нас.

Б. С. Маждраганов: Настоявате на нещо, което разбирате, че не е така.

Г. Димитров: То е за нас, за съвета, и понеже възбужда въпрос, че не сте го получили и не знаете съдържанието му, е, добре, ще го чуете вие и целият съвет. Нашите служещи казват следното: (Ч е т е.)

«С нетърпение очаквахме да почне разглеждането на бюджета, ние бяхме твърдо убедени, че вие, проникнати от нуждите на днеш-

ните скъпи и трудни за живеене времена, ще решите да ни се подобрят шо-годе по-чувствително крайно мизерните ни заплати.

Когато се научихме за решението на бюджетарната комисия да се даде на всеки чиновник и служещ по 300 лв., а на специалистите — по 500 лв. въвн от досегашната ни заплата и добавъчно възнаграждение, ние, макар че и това повишение далеч не би задоволило най-необходимите ни житейски нужди, отдъхнахме си по-свободно, защото това увеличение беше много по-задоволително от предложения щат за чиновниците при изборните учреждения.

Но каква беше изненадата ни, когато в заседанието си от 29 юли т. г. Общинският съвет гласува да се приложи щатът, а не бюджетопроектът на бюджетарната комисия.

Чиновниците в общината в болшинството си са постъпили отскоро или служили на разнородни длъжности, поради което с прилагане щата не би могли да получат по-горен клас, за да имат и по-добра заплата, а болшинството от тях ще имат подобрение само с по 50—100 лв., или по-право нищо, а само една малка част от персонала, като например фелдшерите и някои други, които имат прослужени дълги години на една и съща служба, ще получат по-чувствително подобрение»

— нещо, което е абсолютно вярно и сигурно никой от вас не ще може да го отрече! —

«Имало заявление от чиновниците и служещите, подадено до почитаемия съвет, с което искали да се приложи щатът. Такова заявление може да има, но то не е подадено по желанието на болшинството на персонала, а само от лица, които би получили подобрение с щата, които, както упоменахме и по-горе, са една малка част, а други от тях са подписали само по давление на по-влиятелните измежду тях лица, като например метачите, гальотаджииите, чистачите и работниците и др.

Ето защо долуподписаните чиновници и служещи при Столичната община, виждайки, че с гласувания щат персоналтът няма да има почти никакво подобрение на мизерното си положение и заставени от житейските си нужди и мизерното си положение, се осмеляваме да заявим, че не сме доволни от гласувания щат, като най-настоятелно молим почитаемия съвет да се занимае отново с нашето положение, като се отмени щатът и вместо него се гласува решението на бюджетарната комисия. С този благороден жест ще дадете възможност на общинския служещ да може шо-годе да задоволи своите и тези на семейството си нужди.

Уверени, че основателният ни протест и молбата ни ще бъдат удовлетворени, оставаме с почит. . .»

Следват подписите. Както виждате, тук цяла страница и нова страница, която те са подписали. Господа! Искате да чуете съдържанието на това писмо — чухте го! Ние не сме дори за решението на самата бюджетарна комисия, ние имаме свое собствено предложение и преди служещите да са протестирали и да са се молили на съвета, ние, като представители на работническата класа в столицата, заехме страната на служещите и направихме предложение, което гарантира до известна степен тяхното положение, а, от друга страна, гарантира и изпълнението на функциите на общината що-годе по-правилно при днешните условия. Считам и подчертавам още веднъж, че имаме всички основания да се повърнем към този параграф и да реализираме взетото решение да се реши въпросът тъй, както диктуват нуждите на самата община, тъй както най-сетне елементарната справедливост изисква това — да бъдат задоволени интересите на тая маса от персонала на общината.

Моля прочее да бъде поставено на гласуване нашето предложение и съветът в своето болшинство да изпълни своята длъжност, в случая да го приеме, за да може да се пререши. Грешка е извършена с приемането на щата. Безобразно е поведението на онези, които са поддържали щата.

Ако този щат беше наложен със закон, щяхме да му търсим колая. Той не е наложен със закон, нашите ръце не са развързани, ние имаме пълно право и пълна свобода да решим, както намерим за добре. Просто безобразие е, да не кажа по-силна дума: престъпно е спрямо интересите на тая грамадна маса служещи на общината да се налага за един щат, който нас не ни обвързва, да се налага за един щат, който за нас няма никаква сила и значение в този момент.

Най-сетне тези особено, които претендират да бъдат представители на наемния свят и служещите и които уж имат някакви особени права да представляват Организацията на общинските служещи, най-малко трябваше да имат срам да не постъпят по този начин в Общинския

съвет. И понеже са направили грешка, така или инак, да я поправят, като гласуват за нашето предложение сега.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Господа! Когато се гласуваше въпросът, знаеше се мнението на комунистическата група и без да се гледа на тяхното предложение, се прие щатът. Сега постъпва от министерството друго едно писмо под № 8666, в което пак се говори, че щатът е задължителен, и се казва, че когато ще се класират чиновниците, непременно трябва да се вземе онова приравнение, което Министерството на вътрешните работи прави на общинския технически персонал с държавния такъв, онова уеднаквяване положението на общинския технически персонал с положението на държавния такъв. И казва се: тогава непременно да се турят от г-н кмета при класирането на този персонал, за да се приравни и по заплатата, прибавки и пр. към заплатата на държавния технически персонал. Ние казваме пак, че в сила ще бъде щатът. И понеже по този въпрос има решение, ние не можем да се повръщаме обратно към решен вече въпрос, а ще продължаваме по-нататък. Сега ще се разгледа училищният бюджет. Продължавайте, г-н докладчик.

Г. Димитров: Моля, моля. Предложението ще гласувате.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Предложението не може да се гласува, защото не можем да се повръщаме по въпроси, които са разгледани.

Г-н Вълканов, продължавайте.

Т. Данаилов: Колко пъти сте се повръщали по други въпроси?

Г. Димитров: Г-н председателю! Спор сме имали по този въпрос неведнъж в съвета. Меродавен ли е съветът да се произнесе, желае ли да се занимае наново с този въпрос или не. Не вие там от председателската маса ще решите това. Ще решим ние, ще реши болшинството от съвета. Дайте възможност съветът да се произнесе, недейте предрешава сам този въпрос.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Недейте ни принуждава да се повръщаме по решени въпроси. Не може да има стабилност. А и тогава аз не разбирам нашето място тук ли е.

Г. Димитров: Вашето може би не е там, но нашето е тук! Но, г-н председателю, Вие не можете да пристъпите по-нататък към други въпроси, преди този въпрос да бъде ликвидиран.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Ако искате обструкция да правите, друг въпрос. Аз искам да работим. Щом имате намерение да правите обструкция, свободни сте, но аз зная да вдигна заседанието. Ще вдигна заседанието и бюджетът няма да се разгледа. Не желая на никого препятствия да правя, но по въпрос решен да се повръщаме, да правим игра на заседания, на разглеждане и гласуване въпроси и вземане решения, това няма да направим.

Г. Данаилов: За пръв път ли е това?

Г. Димитров: Г-н председателю! Познавате ли Правилника на Общинския съвет, бих искал да зная?

Председателствующ д-р Д. Папазов: Познавам.

Д-р П. Петков: Вие познавате ли го? Изглежда, че не го познавате. Кажете въз основа на кой правилник по решен въпрос трябва да вземем да се повръщаме?

Г. Данаилов: Въпросът за въглицата го сложихме и разгледахме наново, въпреки другите решения.

Д-р П. Петков: Защото беше сложен на дневен ред.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Въпросът не е поставен на дневен ред и не могат да стават разисквания по него. Вие, ако искате да се тури на дневен ред, добре, а сега да продължаваме да си гледаме работата.

Г. Димитров: Не се касае за поставяне на дневен ред. То е едно предложение, което е във връзка с бюджета, който продължава сега да се разглежда. Това предложение именно сега ще се приеме или отхвърли, понеже самият правилник дава тази възможност. Правилникът изрично позволява на всеки съветник да повдига тия въпроси, да прави подобни предложения и само Общинският съвет е този, който е властен да приеме или отхвърли едно предложение. Няма кой освен председателят да постави на гласуване предложението, което се прави от тази страна. Какво по-логично и естествено от това. Няма защо да се позоваваме на това, че има прецеденти на отклонение на решения на съвета, че има прецеденти на преразглеждане на въпроси, че има прецеденти от подобен

характер множество досега. Нали? То е тъй ясно. Прочее не остава друго, освен не да вдигате заседанието без нужда, не да оскандалявате себе си и съвета, а да поставите на гласуване предложението, което се прави от наша страна. Аз трябва да заявя твърдо и категорично от името на нашата група, че няма да позволим никаква друга работа, докато съветът не се произнесе.

Д-р П. Петков: Добре.

Г. Димитров: Вие носите отговорността за това.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Да се отбележи, че искат да правят обструкция. И понеже при обструкция не може да продължава по-нататък заседанието, ще вдигна заседанието. Това е най-простото, което мога да направя. Това ви заявявам като председател.

Г. Димитров: Вие ще се съобразите с правилника.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Това е наша длъжност. Ако искате, ще се постави на дневен ред, но да се дебатира направо не може.

Г. Димитров: Правилникът Ви задължава да поставите всякакво предложение на гласуване. Съветът е, който ще го отхвърли или приеме. Да Ви дам да го прочетете, ако искате. Чл. 5 се отнася до правене предложения в Общинския съвет. Ние не искаме нищо друго, освен председателят да изпълни своя дълг и да постави на гласуване направеното от нас предложение. Не желаем ли да се съобрази с постановленията на правилника, ние имаме единствено оръжие да заставим и него, и съвета да приспособят правилника — това е да не позволим никаква работа и няма да ви позволим. За това носите Вие отговорността. За това още един път подканям г-н председателя да постави на гласуване нашето предложение, ако никой не иска думата по него.

...*

И сега, за да се приключи въпросът, остава да се гласува предложението, което нашата комунистическа група прави и което се заключава в това: във връзка с таблицата за личния състав трябва да бъдат разглеждани въпросите за заплатите на персонала. Дали ще приемете щата, дали ще приемете решението на бюдже-

* Съкратени пререкания. (Ред.)

тарната комисия, дали най-сетне би се наложило предложението на нашата група, това е въпрос, който ще има да се обсъжда и решава допълнително. В този момент съветът има да се произнесе върху едно: да се повърне ли върху въпроса за заплатите на персонала или не. Ние предлагаме да се повърне, това предложение трябва да се гласува и г-н председателят трябва да го гласува.

К. Батолов: Не.

Г. Димитров: Съгласно всички постановления на правилника.

К. Батолов: То е един много лош прецедент.

Г. Димитров: Сега искате да спорим по това — то е съвсем излишно. Аз настоявам за приключването на този инцидент с гласуване на предложението. Ако има други да говорят, да вземат думата; ако не говорите, гласувайте предложението.

Л. Кандев: Ами в събота, когато беше въпрос за комисията за местата, без да беше поставен на дневен ред, веднага се започна разискване върху него и се гласува.

К. Батолов: Какво говорите?

Л. Кандев: Без да бъде поставен въпросът на дневен ред, вие вземахте решение.

Б. Луков: И тогаз имаше мнение, че не може да се гласува и в началото не се съгласихте, а после се съгласихте. Въпреки нас се съгласихте и приехте. В събота сгъна същото.

К. Батолов: Абсолютно никаква аналогия няма между това и онова. Защо искате да правите аналогия? Касае ни се за една нова работа, по която съветът не е вземал решение.

Г. Димитров: Но ако съветът е вземал решение, та не може ли да го пререшим?

К. Батолов: Приемам, да, но така инцидентно не може да става.

Г. Димитров: Сложен ли беше въпросът за комисията на дневен ред?

К. Батолов: Не.

Г. Димитров: Сами признавате. Тогава защо гласувихте, защо избрахте комисия?

К. Батолов: Какво има от това? Няма нищо от това.

Б. Луков: Тогава, като няма нищо от онова, няма нищо и от това.

К. Батолов: Касае се за едно вземано вече решение.

Б. Луков: Там се касаеше за места, за които бяхте заинтересовани да грабите, а тук се касае да заплатите на чиновниците, за които не сте заинтересовани. Не искате да дадете увеличение*.

Председателствующ д-р Д. Папазов: То е един въпрос решен.

К. Батолов: Различието ето къде е. . .

Г. Димитров: Защо не допуснете гласуването на това предложение? То е най-естественото. И да се ликвидира. Гласувайте макар и против, но гласувайте.

К. Батолов: Недейте ми казва какво да гласувам. Не е въпрос на какво мнение съм аз. Аз съм против отсега. Въпросът е, кое е правото, и понеже Вие говорите и се основавате на един правилник, аз Ви казвам, че правилникът не Ви дава никакво право да искате това.

Г. Димитров: Всички тия предложения да се поставят на гласуване веднага.

(След изказванията на П. Ралев и Л. Коен.)

Председателствующ д-р Д. Папазов: Въпросът е уяснен. Така, както се повдигна въпросът от г-н Димитров, заявявам, че ще се сложи на дневен ред и после, когато се почнат разискванията по въпроса, съветът ще приеме или не — може ли да се ревизира взетото решение.

Г. Димитров: Вие ще поставите на гласуване сега съветът да се произнесе.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Ще поставя въпроса на дневен ред и тогава, ако се приеме, че решението може да се ревизира, съветът може веднага да види какво ревизиране може да прави по-нататък и какво решение ще вземе. Сега, за да отидем по-нататък, остава да се декларира, че ще се постави този въпрос на дневен ред, и ще пристъпим към училищния бюджет.

Г. Димитров: Не е правилно.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Няма да поставям на гласуване едно нещо, за което се каза, че се поставя на дневен ред.

* Думата е пропусната в стенографския протокол. (Ред.)

Г. Димитров: Кое се поставя на дневен ред?

Председателствующ д-р Д. Папазов: Вашето предложение, за да се види ще приеме ли съветът или не да ревизира старото си решение. По вашето гледище за ревизиране съветът ще се произнесе в едното заседание, когато ще бъде поставен този въпрос на дневен ред.

Г. Димитров: Г-н председателю! С подобни уловки работа не се върши. Въпросът е много ясен. Ние пригласяваме към разглеждане на бюджета, неприетите му части. Ние сме в главата за разходите, ще се повърнем на таблицата за личния състав — нали така, — дето ще бъде приспособен щатът. Може веднага с училищния бюджет това да ни бъде докладвано. Кой би ни отрекъл това право? Съветът ще се произнесе. Ако болшинството на съвета е съгласно с нас, ще ревизира решението на съвета, ако не е съгласно, няма да го ревизира.

К. Батолов: Ще ви се каже, че съветът има решение.

Г. Димитров: Ние правим това предложение във връзка сега с разглеждането на бюджета. В какво се включва тъй предложението? Не се касае да се ревизира решението веднага.

К. Батолов: Да се признае, че не съществува взетото решение от завчера.

Г. Димитров: Вие поне можете да разберете това.

К. Батолов: Защото разбирам, затова Ви възразявам.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Да се приеме, че ще се ревизира, то значи, че не съществува решение. А именно него ние искаме да анулираме.

Г. Димитров: Съветът следователно по нашето предложение трябва да се произнесе върху едно: желае ли той във връзка с разглеждането на бюджета да се повърне към разглеждането на въпроса за заплатите или не? Това предложение се разисква вече, по него се изказаха всички групи, по него трябва само едно решение. Това решение трябва да се вземе и затова, г-н председателю, трябва да поставите на гласуване желае ли съветът, съгласно нашето предложение, да се занимае отново с въпроса за заплатите или не? Гласувайте за или против, това искаме да знаем.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Да се разберем.

Г. Димитров: Ние се разбрахме. Поставете на гласуване предложението.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Да поставя на гласуване да се ревизира или не старото решение, това значи да се признае, че решение не съществува. А това не мога да направя.

Г. Димитров: Съветът има право да каже своята дума: съществува или не решение? Вие само за едно ще сондирате съвета. То е: желае ли той отново да се занимае с въпроса за заплатите или не?

Председателствующ д-р Д. Папазов: Ще поставя този въпрос на дневен ред.

Г. Димитров: Този въпрос е поставен вече на дневен ред, той съществува вече, разисква се, изказаха се всички.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Вие сега го правите и аз го поставям на дневен ред.

Г. Димитров: Вие сте длъжни да гласувате това предложение.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Няма да го гласувам.

Г. Димитров: Следва значи да не ви оставим да работите тогава.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Тогава ще вдигна заседанието. Единственото средство, което ми остава, е да вдигна заседанието.

Г. Димитров: Вдигнете го. Ние искаме да Ви дадем един урок, че сте длъжни да гласувате предложенията, които се правят. Ако искате, вървете си. Ще гласувате туй предложение и свършена работа, съгласно правилника и практиката.

*

К. Батолов: Вие създавате една практика много опасна за себе си.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Г-н контролор! Продължавайте. Ако не се допусне да работим, заявявам, че по силата на правилника ще вдигна заседанието.

Г. Димитров: Г-н председателю! Вие искате да спъвате нарочно работата на съвета ли?

Председателствующ д-р Д. Папазов: Не искам. Вие спъвате.

Г. Димитров: Тогава гласувайте предложението.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Нека свършим рсичко останало.

Г. Димитров: Вие разчитате на едно болшинство. Гласувайте!

Д-р П. Петков: Вие виждате, че имаме болшинство, и искате да го отхвърлим.

Г. Димитров: Отхвърлете го.

Д-р П. Петков: Но не е правилно. И вие ще вдигате друг път гюрюлтия, ако по същия начин ви изиграят. Вие ще ни навирате в очите, че контрабанда сме прокарвали въпроса за заплатите, затуй защото случайно вашите хора не били дошли тук.

Г. Димитров: Не се касае за това, а за смъкване маските!

Д-р П. Петков: Вие ми навирате в очите, че поемните условия за раздаване на местата минали, когато вашите хора не били тук. Ако един следующ път се възползуваме от такава машинация, каквато вие предлагате, тогава какво ще излезе? Повече от контрабанда. Най-много може да бъде поставено вашето предложение на дневен ред и нищо повече.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Такива изненади не се допускат.

Д-р П. Петков: Тук има представители на групи, които отсъствуват и не знаят какви решения ще се иземат.

Л. Кандев: Не е истина това, нито е машинация, защото няма веднага да се започнат разискванията по въпроса.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Г-н Вълканов! Продължавайте доклада.

Г. Димитров: Поставете на гласуване предложението, което се направи.

К. Батолов: Няма да го поставим.

Г. Димитров: Ще го поставите, защото то е правилно и правилникът ви задължава. Защото чл. 12 от правилника казва: «По предложение на общински съветник може да се измени дневният ред.» Трябва да се гласува. Отхвър-

лете го, джанъм! Ние бихме искали да ви видим да гласувате против персонала.

Н. Лазаров: Майстора го няма. Че не сте прави, не сте прави.

Д-р П. Петков: Не може без разискване да се решават някои работи.

Г. Димитров: Поканвам г-н председателя да се съобрази с правилника: Вие не можете да пристъпите. . .

Председателствующ д-р Д. Папазов: Г-н Вълканов! Продължавайте доклада.

Г. Димитров: Моля, моля, поставете на гласуване предложението, което правим.

К. Батолов: Тъй, както е, няма да се постави.

Г. Димитров: Ще го поставите, защото е правилно.

К. Батолов: Това ще се постави на дневен ред.

Г. Димитров: Да се постави на гласуване. Отхвърлете го бе, джанъм. Искаме да ви видим как ще гласувате против персонала.

Д-р П. Петков: Без разискване да пререшаваме някои работи не можем. Петко Теодоров и инженер Лазаров ги няма.

К. Батолов: (К ъ м Г. Д и м и т р о в.) Не сте прави.

Г. Димитров: Аз поканвам Председателството да се съобрази с правилника. Гласувайте предложението, което се направи.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Г-н Сталийски! Като представител на Училищното настоятелство, пристъпете.

Г. Димитров: Вие не можете да се произнесете, докато не гласувате нашето предложение. То е прецедент, една практика, г-н Батолов. Няма да ви позволим да тероризирате една група като нашата. Имате правилник, трябва да се съобразите с него.

...*

Председателствующ д-р Д. Папазов: (З в ъ н и.) Моля Ви се, г-н Георги Димитров, седнете си, недейте прави обструкция. Аз виждам Вашето желание, искате да наложите Вашето искане, няма да Ви позволим.

Г. Димитров: Аз искам да Ви принудя да изпълните

* Съкратени пререкания. (Ред.)

правилника на Общинския съвет и вярвайте, че ще Ви принудя да го направите. Ще се съобразите с правилника. Нищо друго от Вас не искаме, освен да се приложи правилникът.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Каза Ви се, няма да се постави на гласуване. Ако желаете, да вдигна заседанието.

Б. Луков: Следующето заседание ние ще продължим без вас.

Г. Димитров: Съветът трябва да се произнесе желяе ли да се занимава или не с повдигнатия въпрос.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Продължавайте, г-н Вълканов.

Г. Димитров: Ще гласувате предложението.

Л. Кандев: За пет минути щеше да се свърши работа, какви са тия работи?

С. Тодоров: Вие ще гласувате ли предложенното?

Контрольор Вълканов: Г-да общински съветници! (Ч е т е.) «Лично възнаграждение. . . (Т р о п а н е п о б а н к и т е о т к о м у н и с т и т е.)»

Председателствующ д-р Д. Папазов: Четете!

Г. Димитров: (К ъ м В ъ л к а н о в.) Вие няма какво да четете, преди да се мине на дневния ред. (К ъ м п р е д с е д а т е л с т в у ю щ и я.) Как така четете? Г-н председателю! Гласувайте направеното предложение от нашата група.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Г-н Георги Димитров! Трябва да разберете, поставя се на дневен ред. Това е.

Г. Димитров: Чл. 12 от правилника и чл. 46 Ви задължават да сторите това.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Поставя се на дневен ред.

Б. Луков: Защо бягате от въг?

К. Батолов: Какъв въг? Не е вярно.

Г. Димитров: Поставете предложението на гласуване.

Б. Луков: Туй сте го правили досега много пъти. Много пъти сте гласували.

К. Батолов: Каза ви се вече.

Г. Димитров: Г-н Батолов! Ако обичате една услуга да направите на своите хора, посъветвайте ги да гласуват

нашето предложение. Не желаете ли, няма да работите. Този правилник стои над вас.

...*

Вие искате шайкаджийски да четете, в тъмна мъгла да се прокара бюджетът. Това няма да ви позволим да направите.

Господа! Още един път поканваме председателя да постави едно правилно поставено предложение на гласуване.

...*

Въпросът следователно за заплатите се поставя отново на дневен ред. Това е, което казваме ние — нали така?

К. Батолов: Не е тъй.

Г. Димитров: Вие значи не желаете да бъде поставен този въпрос на дневен ред?

К. Батолов: Дали трябва да се постави или не на дневен ред, ще се дебатира.

Г. Димитров: Тук сега се дебатира. Ние казваме прочее на дневен ред ще се постави разглеждането на въпроса за заплатите наново в свръзка с таблицата. Точно туй е!

К. Батолов: Значи вие анулирате решението на съвета, което той е взел.

Г. Димитров: Съветът може да потвърди своето решение.

К. Батолов: То е друг въпрос. Така поставете въпроса, дали да се ревизира или не — и това ще се постави на дневен ред.

Д-р П. Петков: Смятате ли, че Георги Димитров не разбира тия работи?

Н. Лазаров: С хитрини няма да се свърши.

Г. Димитров: Въпросът не е за хитрини, въпросът е да бъде разкрито вашето истинско намерение. Вие не желаете Общинският съвет да се занимае с въпроса за заплатите на персонала наново, защото считате, че това, което сте му дали, е достатъчно, а ние изхождаме от противното становище, че вие сте се злепоставили с вашето решение. Ние настояваме наново да бъде поставен въпросът на разглеждане. Какво ще реши болшинството, е

Друг въпрос. Ние там, когато обсъждаме въпроса, ще кажем своята дума, ще настояваме на своето предложение и ще упражняваме своето давление в полза на това. Обаче вие сега искате да отнемете даже тази възможност напълно да бъде разгледан въпросът и наново да бъде упражнено давление. Ето това искате вие да осуетите — тая възможност. Е, добре, господа, ние настояваме на това, което считаме за абсолютно необходимо: и този въпрос да бъде разгледан на нова сметка в свързка с таблицата за личния състав.

К. Батолов: Това утре ще бъде гласувано.

Г. Димитров: Затуй настояваме да се изчерпи днешният инцидент с едно гласуване, с един вот и молим г-н председателя да гласува, да подложи на гласуване желаят ли съветниците да бъде разгледан въпросът за заплатите в свързка с таблицата за личния състав или не желаят. Той ще бъде разгледан не днес, а когато дойде тази таблица. В това именно е въпросът. Остава значи един вот, едно гласуване, което председателят е длъжен да даде.

К. Батолов: Не, това не е право.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Дали да се ревизира или не взетото решение, този въпрос се поставя на дневен ред и ако съветът се произнесе, че ще се ревизира и трябва да се ревизира, добре, а ако той се произнесе, че не трябва да се ревизира, свършена работа. А ще се постави на дневен ред въпросът да се ревизира или не.

Г. Димитров: Нямаше нищо по-естествено да се гласува предложението, което ние правим, защото, представяте си, ако днес се разглежда таблицата за личния състав, кой би ни отнел правото да направим там едно предложение? Как ще откажете да гласувате това предложение? Когато още по заплатата на кмета и на Постоянното присъствие в таблицата за личния състав аз бих направил предложение не за щата, а за друго.

К. Батолов: Свършен е въпросът, няма да го приемем.

Г. Димитров: Питам аз, ще гласува ли съветът? Ще гласува очевидно. Ще приеме или ще отхвърли? Питам: защо сега не поставите на гласуване нашето предложение да се изчерпи въпросът веднага по него — желае ли съветът да се занимава още веднъж с въпроса за заплатите или не?

Т. Атанасов: За персонала нали е, ще мълчат като риби.

К. Батолов: Ще гласуваме съгласно гласуваната вчера цифра.

Г. Димитров: За мене е свършено ясно, вие сте готови да нарушите и правилника, да се отречете и от досегашната практика само защото не желаете съветът да се повръща на заплатите на персонала. Ние искаме и ще наложим това. И по въпроса за таблицата пак ще го наложим, тази възможност имаме да го направим.

К. Батолов: Добре, утре.

Г. Димитров: Защо бягате тогава? Мислите, ще се спасите ли? Трябва да се види ясно, публично, открито какви интереси различните представители на различните партии представляват в съвета. Ние бихме искали да се види партиите оттам или оттук на какъв стол стоят по тия важни въпроси.

...*

К. Батолов: Щом председателят ви заявява, че се поставя на дневен ред, няма какво да се разисква.

Г. Димитров: Значи утре трябва да се дебатира по нашето предложение. Защо е необходимо да се дебатира в следното заседание по нашето предложение, г-н Батолов? Необходимо ли е да се дебатира тепърва в следното заседание, след като три часа изгубихме вече по него? Защото сега не сте в болшинство, защото трябва да си мобилизирате болшинството, защото трябва да повикате всичките съветници, които са против.

К. Батолов: Вярно е, право е!

Г. Димитров: Кажете го открито, но правилникът ви задължава тъкмо сега да гласувате. В такъв случай вие ще решите утре да нямате заседание, ако го поставите на дневен ред. Ще трябва да ги докарате с автомобил.

К. Батолов: Много добре казвате. А пък вие сега искате да се разгледа въпросът, защото мислите, че сте болшинство.

Г. Димитров: Защото правилникът ни дава това право.

...*

Председателствующ д-р Д. Папазов: Четете, г-н Вълканов.

Г. Димитров: Няма никакво четене. Заплатите на общинския персонал трябва да бъдат уредени и тогава ще минете нататък. Това предложение трябва да бъде ликвидирано.

Председателствующ д-р Д. Папазов: То е поставено на дневен ред. Въпросът за личния състав е решен. Вие правите предложението да се измени това решение. Вашето предложение се поставя на дневен ред. Нищо по-нататък.

Г. Димитров: Гласувайте това предложение, което правим. Питайте съвета.

Д-р П. Петков: Няма какво да го питаме. Много ясен е въпросът.

Г. Димитров: Кои сте вие, какво представлявате вие тук? — Двама-трима-четирима души.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Ще оставите ли да се чете? (З в ъ н и.)

(Тропането и шумът от комунистите продължава.)

Контрольор М. Вълканов: (Чете нещо, но поради тропането и шума от комунисти не се чува.)

Председателствующ д-р Д. Папазов: (Продължително звъни.) Господа! Заседанието се вдига.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

ЗА УВЕЛИЧАВАНЕ ЗАПЛАТИТЕ НА ОБЩИНСКИЯ ПЕРСОНАЛ

Изказване в Софийския общински съвет

5 август 1920 г.

Господа! Нашата група поддържа следното: взетото решение за приспособяване на щата към заплатите на служещите в общината е едно решение неудовлетворително, едно решение, което трябва да бъде изменено, едно решение, което трябва да бъде заменено с друго решение, което да даде възможност на персонала на общината да получава по-големи заплати от тези, които щатът допуска. Вчера се правеше възражение, господа, че щатът е задължителен, че по решение на Министерския съвет или собствено по предписание на Министерството на вътрешните работи безусловно трябва да бъде въведен щатът. Аз заявявам още веднъж — когато пристъпваме по същество да дебатирате, ще установим това — щатът не е задължителен за нас, предписанието на Вътрешното министерство не е задължително за нас. То има само един-единствен смисъл за всички общини в цялата страна. И за Софийската тя е, че общините не трябва да оставят своите служещи с по-малки заплати от тези, които получават държавните служещи. Този смисъл има. На ония общини, които биха пожелали да правят икономии от заплатите на своя персонал, да му дават по-малки заплати, Министерството на вътрешните работи и правителството им казват: «Вие, Общинският съвет, сте длъжни най-малкото да изравните заплатите на вашите служещи с тия заплати, които държавата дава на своя собствен персонал.» Но ако един Общински съвет в град като София по свои особени съображения намери, че той би имал възможност, ако той би почувствувал задължението да

Ще заплати по-големи от тези, които предвижда щатът, няма власт в тая страна, която да отрече това право на Общинския съвет.

Аз отговарям на г-н Ралева, който претендира да представлява организация на служещи, защото е много важно да се разбере този въпрос. Общинският съвет е длъжен да използва всички свои права, които му дава законът, да защити своя собствен персонал, защото от неговото положение зависи изпълнението на службите, функциите на самата община. Не е безразлично за нас като Общински съвет как са поставени тия служещи.

К. Батолов: Кой казва обратното? Ние сме съгласни всички.

Г. Димитров: Дали те ще получат няколко десетки лева повече или по-малко, това съвсем не е безразлично. Ако има общински съветници, за които това няма значение и които могат да се отнасят равнодушно, трябва да кажем от наша страна, че ние по никой начин не бихме могли да допуснем едно такова равнодушно отнасяне към един такъв жизнен въпрос за персонала.

Подчертавам, че Общинският съвет, докато няма един закон за щата, който да задължава изборните учреждения да се съобразяват с този щат, свободен е да определя заплатите си тъй, както намери за добре. И в този случай именно Общинският съвет е в правото си да ревизира решението, което е взето по недоразумение, което е взето по погрешка или зла умисъл от някои в съвета, да го ревизира в смисъл, щото да бъде подоброено материалното положение на служещия в общината. Заради това вчера повдигнахме въпрос: съветът да реши тая ревизия. Вие отказахте вчера да се занимаете с това предложение, днес вече отказ на това не може да има. Очевидно това предложение трябва да бъде поставено на гласуване.

Ние предлагаме прочее във връзка с таблицата за личния състав по бюджета да се ревизира решението на общинския бюджет по въпроса за щата и да се определят заплати на персонала по-големи от тези, които щатът предвижда. Нашата група има своето предложение, бюджетарната комисия имаше тоже свое предложение. Когато влезем по съществото на въпроса, тия предложения ще бъдат разгледани наново, самият щат ще бъде раз-

гледан и ако е необходимо, ще бъдат поставени на гласуване. В никакъв случай обаче, господа, щатът, който е едно негодно дело — щатът е едно недоносче, щатът е нещо непромислено, от гледна точка на интересите на персонала, той е едно бюрократическо безумие, за да не кажа нещо по-лошо — този щат в никакъв случай не би трябвало да го приемем дотогава, докато той не би бил наложен насилствено на общината със закон или по който и да е друг начин.

К. Батолов: Сега е вторият начин.

Г. Димитров: Е, добре, господа, да приключим нашите бележки по предложенията. Аз трябва да отбележа, че Организацията на самите общински служещи — говоря не за тая организация, която се числи към Комунистическата партия открито и която визираще г-н Батолов вчера, като отговаряше на мене, говоря за другата, тъй наречената неутрална организация, от името на която си позволяват да говорят широките социалисти — тая организация в 95% е против.

П. Ралев: Трябва да го установите това, г-н Димитров. Това ще трябва да го установите по публичен начин.

К. Батолов: По същество говорете, г-н Георги Димитров.

Г. Димитров: Г-н Ралев! Потърпете. Вие сте изобличен по тая работа и по-добре е да мълчите.

П. Ралев: Няма да мълча.

Г. Димитров: Този персонал в 95% отрича този щат. Една малка част стари дългогодишни чиновници, една част специалисти. . .

Е. Николов: Тая организация е борческа. Тя води борба на 24 декември⁷⁶.

...*

Г. Димитров: 95%, господа, от членовете на тая организация — това може да проверите по подписите, които дават тия служещи, всеки от вас би могъл да провери тая работа и да разбере — 95% от този персонал, организиран в тъй наречената неутрална организация, е недоволен от положението на щата и иска изменението на това решение, и според нас, съвсем основателно. Зна-

* Съкратени пререкания. (Ред.)

чи, певярно е твърдението, че се изразява волята и желанието на Организацията на служещите, като се приема щатът.

П. Николов: Вчера Вие казахте, че по-голямото число представлявате Вие.

Г. Димитров: Аз говоря за масата на персонала, г-н Петър Николов. Вие слушайте тая огромна маса какво говори, ако се интересувате от истината.

П. Николов: Аз слушам какво говорите.

Г. Димитров: Аз говоря за тези, които биха обичали истината. Тези, които са се скарали с истината, аз за тях не говоря. Ако обичате истината, трябва да знаете, че огромната маса от персонала е против щата.

П. Николов: Нямате доказателства. Трябва да докажете това.

Е. Николов: Огромната маса е доволна от щата.

Г. Димитров: Аз казвам не само грамадната част от персонала, но 95% от тая организация, за която става дума — това печатно изложение е заблудило съветниците. . .

К. Батолов: Знаем го.

Г. Димитров: . . .тоже не искат щата. Аз не искам да кажа, че щом служещите искат нещо, Общинският съвет безусловно трябва да го изпълни. Не стоя на тая позиция. Съветът има право да прецени. Когато се касае за такъв факт, той трябва да се установи тъй, както е: грамадното мнозинство от персонала не желае щата и вънред нас съвсем основателно.

И ето защо, ликвидирайки с всички тия работи, ние настояваме съветът да приеме да се повърне наново към въпроса за заплатите на персонала, като се изостави щатът и се занимае с тези две предложения за заплатите: едното на бюджетарната комисия, което предвижда 300 лв. и 500 лв. увеличение общо на заплатите, и другото на комунистическата група, което предвижда минимална заплата 600 лв. и предвижда още други увеличения на щатните заплати.

Моля г-н председателят на съвета да подложи това предложение на гласуване и добре е да вземе бележка от това, сам да разбере, че беше много неуместна вчера

обструкцията, която се правеше, за да изгубим цяло едно заседание за една работа, която днес непременно трябва да решите*.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

* Предложението на комунистическата общинска група не е прието. (Ред.)

ЗА РЕВИЗИРАНЕ РЕШЕНИЕТО НА ОБЩИНСКИЯ СЪВЕТ ЗА ЗАПЛАТИТЕ НА ОБЩИНСКИЯ ПЕРСОНАЛ

Изказване в Софийския общински съвет

10 август 1920 г.

Ще кажа две думи по предложението на г-н Коен*. Господа! Когато от името на комунистическата група аз повдигнах въпрос за ревизиране решението на съвета за заплатите, имах предвид всичките основания, които се изтъкнаха тук не само от наша страна, но и от друга. Няма никакво съмнение, че решението, което се взе от Общинския съвет за прилагането на щата, е едно неуместно решение, едно решение, което, ако би се приложило, то ще предизвика очевидно не само недоволството на персонала, но и едно влошаване на положението на част от персонала. Всичките аргументи, които се наведоха от партизаните на щата, горещи апостоли на щата. . .

К. Батолов: Нито един не поддържа щата.

Г. Димитров: . . . не могат да убедят сериозно мислещия човек, запознат с въпроса, че по щата и свързаните с него предложения персоналет би бил сега поставен по-добре. Това решение би трябвало да се ревизира безусловно, това ревизиране е в интерес на персонала, то е и в интереса на самата община. Защото, господа, извън съображенията, които изтъква г-н Коен против прилагането на щата такъв, какъвто е щатът за тая година, бих прибавил едно друго съображение от принципиално естество, което важи за тая година, което важи и за идущата година и което съображение би трябвало да се има предвид, когато се иска прилагането на щата.

Какво означава щатът сам по себе си? Та това само

* Л. Коен (радикал) предлага да се преразгледа въпросът за заплатите на общинските служители и да се удовлетворят техните искания. (Ред.)

заплати ли са, само определени заплати за чиновниците ли са? То е организация на службата, то е организация на дадено ведомство, то е организация на управлението на общината. И ако става дума за един общински щат, щат на Софийската община, то няма никакво съмнение, че тук трябва да бъдат разгледани цяла редица организационни въпроси за управлението на самата община. Как така един калъп, изработен горе за държавните служещи, добре или зле, искате да го наложите на организацията на Софийската община?

Аз оставям настрана въпроса за заплатите на самия персонал. Господа! Несериозно е да се иска прилагането на щата, пакостно е да бъде приложен тъй, както сега се решава тук. Трябва да има всичката възможност общината да организира своите служби тъй, както диктуват нейните интереси, интересите на населението. Нужни са коренни преобразования, една пълна реорганизация в службите в общината. Това най-малко не може да стане сега, най-малко може да бъде извършено от болшинството на сегашния съвет, то ще стане по-сетне, то ще стане в бъдеще, очевидно при друг Общински съвет, и тогава именно, когато това може да стане, тогава именно един определен щат за персонала би бил на мястото си. Дотогава какво може да се направи?

Единственото, което може да се направи, то е на този персонал, който сега работи, който изпълнява функциите на общината сега, да се обезпечи материалното положение колкото е възможно по-добре, съобразно с условията на живота, съобразно със скъпотията. Това би могло да бъде направено чрез едно увеличение на заплатите, такива, каквито ги заварваме сега, неравномерно разпределени, неточно разпределени, както би трябвало да бъдат за отделните лица, за отделните служби, с маса дефекти от миналото. Но във всеки случай заварили сме едно положение, което имаме сега, не заплати, които са сега установени, за да се прибави една сума, която считаме, че трябва да бъде дадена съобразно със скъпотията на живота. В този смисъл има предложение на бюджетарната комисия, като дава 300 и 500 лв. Казахме, с него не сме напълно съгласни, но ако го гласувахме, гласувахме го затова, защото нашето предложение биде отхвърлено. То

ими много недостатъци и първият е този, че дава възна-
граждение на едни 300 лв., а на други — 500 лева. Аз
бих питал г-н Коена защо 300 лв. за едни, а 500 лв. за
други? Ако има скъпотия, та не е ли тя еднаква за всич-
ки чиновници, не е ли еднакво положението на едните и
на другите? Нали тая добавка поради поскъпналния живот
трябва да бъде еднаква и ако тя не е еднаква за всяко
лице, то тя трябва да бъде съразмерна със семейното по-
ложение, както добавъчното възнаграждение, което се
гласува обикновено? То има значи дефект. Ние не сме
партизани на това предложение. Ние не го защитаваме
него просто като някоя панацея*, като някакъв пенке-
лер, като някое спасение за персонала. Но, господа, пред-
почтително е то със своите дефекти и с неравенството,
което създава по отношение възнаграждението, което в
бъдеще ще се даде, предпочтително е пред катастрофата,
нека изразя тая силна дума, която щатът предизвиква
по отношение персонала и за организационното управ-
ление на самата община. И затова, ако трябва да избир-
ахме едното пред другото, ние смело, както по-рано на-
правихме, така и сега бихме направили: избираме пред-
ложението на бюджетарната комисия. Но това предло-
жение на бюджетарната комисия, както е направено, то
не е задължително за съвета, най-малко за нас, за на-
шата група. То може да се модифицира. Самият г-н Коен,
няма никакво съмнение, би се съгласил с известна мо-
дификация в духа на това предложение**. Ако той не би
направил една крачка напред, ако не би се съгласил да
гласува едно наше предложение такова, каквото ние вече
направихме, та то може да бъде обсъдено, може да бъде
прието с една модификация, благоприятна за персонала,
ти покрай това да хвърли още неколкостотин хиляди
лева повече, отколкото може би самият проект на бюдже-
тарната комисия.

Следователно на това предложение би могъл съветът
да се спре. То би могло да бъде едно средно положение,
което да даде едно по-голямо удовлетворение на нуждите
на персонала. Но, господа, когато ние поддържаме нашето

* Панацея (грц.) — лечебно средство за всичко (търсено от алхимици-
и). (Ред.)

** Л. Коен е член на бюджетарната комисия на Общинския съвет. (Ред.)

предложение, това не е безосновно, това не е случайно, това не е от желание да направим агитация между персонала на Софийската община. Ние сме една партия, която брой повече от 40 000 души* в страната, партия, която расте всеки ден и която не разчита на 500—1000 души персонал на Софийската община. Ние сме една партия, която се готви да извърши коренни преобразования, да извърши революция. Та тя не разчита на 1000—2000 общински служещи, тя разчита на огромната маса в страната, тя разчита на огромното трудещо се мнозинство. Тя ще иска и този персонал да участва в нейните борби. Но не заради този персонал, не за да се харесва на този или онзи, нашата партия прави едно или друго предложение. Това добре трябва да се разбере. Ако ние настояваме на нашето предложение за 600 лв. основна заплата и 100 лв. за всеки неработоспособен член на семейството на чиновниците, работниците и служещите, то е, господа, затова, защото според нашето дълбоко убеждение това е минималната основна заплата, която трябва да получи днес един служещ на общината, за да може при тая колосална скъпотия криво-ляво да преживее. Вам ви се посочи нашата сметка за заплатите от 1000 лв., 2000 лв. или 2500 лв. най-много за човек с голямо семейство и с много прослужени години. Какво е това? Я турете ръката на сърцето си вие всички, които имате сигурно много по-голям доход от обикновения наш служещ, и кажете какво е 1000 лв. месечно за сам човек, дори какво са 1500 лв. за един семеен служещ, чиновник или работник в общината? Стига ли това? Очевидно не стига. И вие нито от тая, нито от другата страна не бихте могли да направите никакво възражение на нашето основателно предложение. Това стана ясно от всичките дебати. Какъв аргумент се изнася против нашето предложение? Никакъв аргумент. Има само един. Там г-н Ралев и други като слепци за тояга са се хванали за това. Те казват: «Какво да правим, когато размерът, чергата, се простира до 40 000 000 лв. бюджет, повече няма, понеже само 40 000 000 лв. има приход, само в кръга на тия 40 милиона лева трябва да се движим. И понеже не само

* В стенографския протокол — «хора». (Ред.)

на общинския персонал трябва пари, а и за други нужди, тогава трябва да се задоволим с щата плюс някоя добавица, която би могла да се направи. Ние стоим, господа, на друго становище и считаме, че това може да бъде прокарано и трябва да бъде прокарано в интереса на персонала на самата община и на населението, на което тая община трябва да услужва.

Колко пари трябва по нашето предложение? Кръгло *grosso modo** това са 45 милиона лева. Няма да влизам в подробности. Ще искам и изчисления, понеже искат и другите — сетне ще говорим. Това са 45 милиона лева, ако се приеме нашето предложение, които 45 милиона лева трябва да бъдат платени на чиновниците, служителите и работниците на Софийската община в днешния състав. . .

Председателствующ д-р Д. Папазов: Целият бюджет е 40 милиона лева.

Г. Димитров: . . . а целият бюджет, господа, е 40 милиона лева. Моля Ви се, г-н председателствующият е хубаво да слуша, наместо да се тревожи.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Аз само предупреждавам, че едва ще се намери Постоянно присъствие.

Г. Димитров: Аз много добре зная бюджета, г-н председателствующ, и зная колко приходи има по вашите пресмятания и с какво може да се разполага. Затова именно на тая тема се спирам за няколко минути, за да покажа и Вам, който не обичате да слушате, когато се говори за сериозно, и на другите, които имат нужда да чуят това, да чуят и да разберат, че има възможност да се намери изход от това положение. 40 милиона лева е приходът — 45 милиона искаме ние за общинския персонал. Ще кажете: сериозно ли е това? Много сериозно е, господа! Тия 40 милиона лева приход, които има Софийската община сега от приетите приходи, биха могли да бъдат увеличени. Те биха могли да бъдат удвоени най-малкото, за да бъдат платени тия 45 милиона лева за общинския персонал. И тоя персонал не да се почувствува щастлив, доволен от своето положение, но да удовлетвори поне най-елементарните свои нужди. Какво е необходимо

* *Grosso modo* (лат.) — общо, в общи линии. (Ред.)

за това? Нам се възразява: «Ако вашите предложения извън закона, ако вашите предложения за облагане капиталите, доходите и имотите бъдат приети и министерството не ги утвърди, тогава гласуваните големи заплати за персонала на общината няма да бъдат платени.» И там г-н Петко Ралев счита, че е извънредно силен, счита, че страшно ни е уязвил.

П. Ралев: За персонала е. Във Варна защо бюджетът стои така?

Г. Димитров: Слушайте! Ще кажете веднага така: «Приехме предложението на комунистите, ето 600 лв. основна заплата, 100 лв. за всеки неработоспособен член от семейството, хубави пари ще вземат, това ще го гласуваме, но то ще бъде платено само ако всичките тия облагания върху имотите, капиталите и дохода извън закона бъдат утвърдени.» Но понеже се предполага, че тия облагания няма да бъдат утвърдени, та дори съветът да ги гласува, тогава бюджетът се повръща със съкратени приходи 40—50 милиона лева и очевидно е, със съкратени разходи за персонала. В такъв случай решението на съвета — според нашите опоненти тук — би било безпредметно. Персоналът не би почувствувал никакво подобрение, тъй като няма отде да се вземат пари да се плати според предложението на комунистите.

Господа! Ако вашата или нашата група бихме искали да се плаща заплата на общинския персонал от предполагаеми доходи, от доходи, които още не се знае дали ще бъдат получени, ако аз бих настоявал да се увеличи заплата на персонала за сметка на известни данъци, които тепърва има да се установяват със закон или тепърва има да се утвърдят от Министерския съвет, тогава очевидно право би било това възнаграждение, което би се направило: да, вие ще дадете големи заплати, но тези заплати ще бъдат само прах в очите на хората, те ще бъдат фиктивни, защото няма отде да ги получат. Ако нашите облагания върху капиталите, имотите и доходите не могат веднага да бъдат въведени, защото законът не съществува, ако те бъдат гласувани тук и няма да бъдат утвърдени в министерството, кажете, господа, та няма ли възможност веднага, сега още, по нашия бюджет, по приходните пера, които вече гласувахме и към които ще има-

ме винаги право да се връщаме, щом като двата краища на бюджета не могат да бъдат свързани, да се повърнем на нова сметка и да кажем: ние имаме 6 милиона лева. . .

Председателствующ д-р Д. Папазов: Когато си дадем оставката, подир два дена.

Г. Димитров: Има други, които ще заемат това място. . . .наместо 6 милиона лева от канализацията — или толкова гласува съветът? — гласуваме 10 милиона лева от канализацията, напълно законно, свършено законно. Никой не би имал право да отхвърли това наше решение, защото е съобразено със Закона за градските общини. И тия 6 милиона стават 20 милиона. Градацията, която ви посочил веднага, тъй като ние я предложихме миналата година, но не се прокара напълно, както не се прокара и в Общинския съвет. Като прибавим към това тоже съответния процент върху таксата за боклука и получим още 4 милиона лева, ще станат всичко 24 милиона лева. А аз бих ви посочил още 5 милиона лева по същия начин, като дойде конкретно да разсъждаваме, и ще получим тия 29 милиона лева, които ви трябват сега, за да станат 45 милиона лева за персонала на общината.

К. Батолов: Може даже 100 милиона лева да се получат.

Г. Димитров: Говоря това, което е напълно възможно. Следователно възражението, че нашите извънзаконни облагания няма да бъдат прокарани, фактически пада веднага, щом като съветът би приел. . .

П. Ралев: Колко ще е целият приходен бюджет?

Г. Димитров: 85 милиона лева може да бъде, 100 милиона лева може да бъде.

П. Ралев: Кажете от какво? Недейте така, от 6 милиона на 20 милиона ще направим канализацията, значи ще имаме още 14 милиона лева!

Г. Димитров: Седни си. Аз не влизах конкретно в разсъждение за приходите. Като влезем там, ще направим конкретни предложения и ще гласуваме. Няма да бягате.

К. Батолов: Те гласуваха Сакаровото предложение.

П. Ралев: Сакаров предложи за канализацията 20 милиона лева, които не се приеха.

Г. Димитров: Аз посочвам, че съветът има възможност да прокара нашето предложение, а не за щата да

се държите като слепци за тояга. Вие се държите за щата, защото казвате, че няма друга възможност. Аз ви посочвам, че има възможност. Към приходите, които има сега, казвате — 40 милиона лева, могат да бъдат прибавени още 20, още 30 и 40 милиона лева.

Е, добре, пари ще имате, но има едно възражение — и там е същността на борбата, там е големият спор, а не в усукванията, които прави г-н Петко Ралев в своята логодиярия, да ме извините за изражението.

П. Ралев: Не можеш да конкретизираш нищо.

Г. Димитров: Вие, който сте много умен, изслушайте да видите къде е същността на тая борба, която се води в съвета. Същността на тая борба се заключава именно в това, че господата, които седят там, в десницата, и като опашка на които служите вие, широките социалисти, тия господа представляват капиталистически, домопритежателски, собственически интереси. И ако ние хвърлим за канализация, боклук и пр. нови милиони, ще има да плаща и класата, която представляват. Не желаят това. Очевидно те искат да избягнат това. Затова са ви натоварили да мъдрувате около щата, да настоявате за щата, да мислите, че това е великото дело, което трябва да бъде прокарано за персонала.

П. Ралев: Тези предложения гласувани ли са от нас или не? Какво разправяш тук? Та предложенията са наши.

Г. Димитров: Я седни. Общинският съвет, ако би желал прочее, има отде да намери дори в рамките на Закона за градските общини, движейки се в рамките на законните облагания, приходи, за да даде заплати на персонала, такива, каквито Комунистическата партия иска, или най-малкото такива, каквито се дават по предложение на бюджетарната комисия с една модификация, благоприятна за персонала. Има отде! Ако това не се направи, то ще бъде не защото няма отде да се дадат, то ще бъде не защото законът пречи, а защото един чисто капиталистически интерес, който тук се представлява от десницата, не позволява това. Ние изнасяме въпроса в неговата яснота, ние го поставяме ребром пред съвета и вие, които стоите там като междинна партия между два големи воденични камъка, вие имате да определите своето положение.

И. Ралев: Не си предложил нещо повече от това, което се гласува, няма никакво ново предложение.

Г. Димитров: Аз приключвам, господа, с това, което ние поддържаме нашето предложение по въпроса за заплатите*. Това предложение ние ще искаме да бъде гласувано наново след станалите дебати.

К. Батолов: Сега не.

Г. Димитров: В свързка с това предложение за заплатите на персонала ние имаме свое ново предложение по приходите на общината, там, дето нови милиони ще бъдат насочени, за да бъдат покрити тия разходи. И следователно, господа, съветът ще има да се произнесе и върху едното, и върху другото.

И. Николов: И нищо да не свършим.

Г. Димитров: Но, господа, веднага се прави формално възражение — тук за щастие имаме не само политици и практики, ами чудни формалисти, страшно големи юристи като нашия председателствующ. Той смята, че по член еди-кой си от гражданското съдопроизводство може да бъде наредена тъй или инак работата. Но, г-н Палазов, тук е Общински съвет, тук заседават представителите на известни партии и класи, тук са политици и общественици, тук не са формалисти, буквоеди, архивари или други някои хора, които трябва да държат сметка за точката и запетаята.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Дали съм аз голям юрист, моля недейте се отнася до личността.

Г. Димитров: Аз Ви оценявам като такъв, както виждате, правя Ви този комплимент.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Аз Ви уважавам и нищо не казвам. Уважавайте и Вие другите.

Г. Димитров: Идеята ми е друга. Искам да ви покажа колко е смешно положението, в което вие се поставяте като формалисти, като стриктни юристи с онази закостеняла юридическа съвест, която не дава възможност да се видят работите такива, каквито са, а само формалното, само черно на бяло написано. Господа! Взето вчера решение — как можем да се повръщаме! Г-н Папазов това не може да си представи. Такъв ужас! Катастрофа ще бъде

* Вж настоящия том, с. 127—128. (Ред.)

за общината сигурно, ако се повърне. Той забравя, че друг път сме се повръщали.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Още протоколът не е подписан, господа, недейте забравя това. Тъй ли правите в парламента? Ако тъй правите, аз скърбя, че ние можем да говорим, че имаме в България парламент.

Г. Димитров: Господа! Вие, които оспорвате правото да се ревизира едно решение, взето от Общинския съвет, забравяте, че други решения, предишни, са ревизирани вече по ваша собствена инициатива, но те не са се отнасяли до заплатата на персонала, те не са имали заглавие: нови облагания върху канализацията, боклука и пр., върху сградите и имотите на софийската буржоазия. Затуй там ревизията беше приета, можяхте да я приемете, но сега ревизията, която ние предложихме, вие я отхвърляте. Господа, формалните съображения нямат никакво значение. Те са празна приказка. Ние можем да решим едно и да го пререшим, ако намерим, че е достатъчно основателно и необходимо това, още на другия ден. Не е особено препоръчително за един съвет да пререшава своите решения. Това знаем! Ето сега г-н Коен, който не е комунист, но който иска да се придържа към истината повече, отколкото друг някой от вас, излага историята на гласуването, как е станало това гласуване, как в последния момент като контрабанда се явява този щат и тъй минава.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Вие не бяхте тук, г-н Георги Димитров.

Г. Димитров: В бюджетарната комисия никой не е мислил за щата. След като представителят на широките социалисти не е бил за щата, г-н Коен твърди това, и аз считам, че е вярно. . .

К. Батолов: Това е вярно.

Г. Димитров: . . . освен ако го опровергае някой друг, което досега не стана, сам г-н Коен счита, че тук, в съвета, до последния момент никой не е бил за щата и г-н Калинков, и други са били за друго едно предложение, но не за щата. В последния момент, господа, се прибягва към щата, който се предлага оттам. (С о ч и ш и р о к и т е с о ц и а л и с т и.)

П. Ралев: Ние не сме го предложили.

Г. Димитров: Сам г-н Коен. . .

Б. Луков: Кой го предложи?

Г. Димитров: Г-н Коен сам каза, че пет пъти сте ходили с бюджетарната комисия да искате прилагането на този щат.

Л. Коен: Това беше в кабинета на кмета.

П. Ралев: Да.

Л. Коен: С г-н Калинков това беше още през май.

П. Ралев: Господа! Не желая да пресичам г-н Димитрова, защото се нервира, но г-н Димитров, ако позволите само една дума — ще Ви кажа, че няма гласуване на щата от съвета, ами има гласувани 20 милиона лева по щата. Това е станало, г-н Димитров. То е само едно — че щата го налага Министерството на вътрешните работи въпреки нашата воля.

Г. Атанасов: Ваш аргумент беше.

П. Ралев: Не наш аргумент, ами ако се получише болшинство с вас за 600 лв. основна заплата, пак ще ни турят щата. Само това, нищо друго! Това е една истина, която всеки чиновник я знае.

Г. Димитров: Аз се ползвам от този апостроф на г-н Ралев, за да разчистя известни работи, които не трябва да останат в съмнение, в тъмнина. Аз питам още веднъж г-н Коен като член на бюджетарната комисия: явявал ли се е действително Петко Ралев да ходатайствува за прилагането на щата пред бюджетарната комисия?

П. Ралев: Аз в щатната комисия и в общите дебати по бюджета. . .

Г. Димитров: Ама аз не питам Ралева. . .

П. Ралев: . . .казах — аз съм тук и мога да кажа, че има щат, който се налага, и донесох клишето за налагането му. Никой друг. Това е истината и аз нося всичката отговорност. Какво ще се разправам тук с бабини деветини.

Г. Димитров: Вас не питам, г-н Ралев.

П. Ралев: Какво е Коен, та ще ми разправяш? Аз сам мога да кажа какво съм правил. Г-н Коен е чел 4 статии против щата с подписа на Петко Ралев. Как може публично да говори тая работа тук?

Г. Димитров: Що се отнася до това, че аз се обръщам за свидетелство до г-н Коен, мога да кажа едно: той ми

е политически противник, както и вие, но в него имам по-голямо доверие, отколкото във Вас.

П. Ралев: Най-важното е, че тук има протоколи, които са неми свидетели и които нито г-н Коен, нито ти, нито аз можем да изменим.

Л. Коен: Г-н Ралев, аз не разбирам Вашето възражение.

П. Ралев: В комисията по въпроса за щата не съм се явявал. Сакаров отсъствуваше и един път, когато гласувахте тия големи пера, които вие предлагате. . . аз на тая почва не искам да отговарям на г-н Коен, защото е забравил.

Л. Коен: Г-н Ралев, Вие отказвате, че сте се явявали да искате да се приложи щатът пред г-н Вълканов, който е присъствувал.

П. Ралев: Г-н Вълканов преди всичко е присъствувал на три събрания с персонала, които ти не си видял.

Л. Коен: Г-н Ралев, защо отричате един факт? В заседанието на бюджетарната комисия, г-н Ралев, аз държа преди всичко на своята добросъвестност, няма да дойда в съвета да кажа една неистина за нищо на света — аз твърдя, че Вие, г-н Ралев, сте се явявали пред кмета в мое присъствие и сте настоявали в бюджетарната комисия да се приеме щатът.

П. Ралев: То е един публичен въпрос — колко пъти аз съм бил в щатната комисия?

Л. Коен: В бюджетарната комисия.

П. Ралев: В бюджетарната комисия. Отговорете.

Л. Коен: Г-н Ралев, ние излизахме от заседанието на бюджетарната комисия, аз съм бил в кабинета на кмета, Вие питяхте кмета: «Какво правите по щата?»

П. Ралев: Да.

Л. Коен: Кметът заяви, че г-н Вълканов смята, че щатът е неприложим. Твърдя най-категорично — г-н кметът ще дойде утре, ще говорим по този въпрос. . .

П. Ралев: Коен, в колко заседания на бюджетарната комисия присъствувах? Вие преди две минути твърдахте, че аз в комисията съм бил отстоявал този въпрос. Публично Ви предизвиквам да кажете в кои заседания на бюджетарната комисия е бил Петко Ралев?

Л. Коен: Аз Ви казах.

П. Ралев: Отговорете. Никога аз не съм присъствувал в бюджетарната комисия. Това е една публична лъжа, за голямо съжаление трябва да кажа на г-н Коен. Там има протоколи.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Не е присъствувал в никое заседание на бюджетарната комисия.

Г. Димитров: Вие сами се спасявате.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Г-н Калинин в бюджетарната комисия не е присъствувал, когато аз председателствах.

М. Коен: Това беше по-рано. Аз твърдя. Това е било още през м. април или май.

П. Ралев: Никакъв април или май. Ако намерите в протокола на бюджетарната комисия да пише за Петко Ралев, аз публично ще се откажа. Да каже един човек, че съм бил в бюджетарната комисия!

Т. Данаилов: Вие лично сте молили кмета.

М. Коен: Когато той е дошъл в кабинета на кмета, ние тогава напускахме заседанието на бюджетарната комисия.

П. Ралев: Това не ме интересува. Вие твърдите, че съм присъствувал в бюджетарната комисия. Аз съм отишъл в други комисии.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Щатът не се знае — най-напред какъв е, когато заседаваше бюджетарната комисия. Няма значение.

Г. Димитров: Оставете на мене, аз ще кажа има ли значение. Господа! Този спор има само едно-единствено значение и той изяснява факта, който ние имаме и другояче вече установен, че господата, които вдъхновяваха доскоро организацията, неутралната организация на служителите, бяха за щата и през м. април, както каза г-н Коен. . .

М. Коен: Или май.

Г. Димитров: . . . преди още да имаше заплашване на министерството, че щатът ще бъде насилствено наложен на общините — това е така, то се вижда от печатното изложение на тая организация, в която на първо място стои като искане по отношение на заплатите да бъде приложен щатът за персонала в изборните учреждения, — изрично, първата точка. . .

П. Ралев: Това е истината: след наредбата е това решение — чисто и просто да се приложи щатът.

Г. Димитров: А г-н Коен установява, както виждате. . .

К. Батолов: Но Вълканов не установява.

Г. Димитров: . . . че още през м. април или май, преди да е излязла наредбата от министерството — за това има писмен протокол. . .

П. Ралев: Това е публична лъжа.

Г. Димитров: . . . г-н Петко Ралев се явява пред кмета да моли да бъде приложен щатът.

П. Ралев: Да, да.

Л. Коен: Не съм навикнал да лъжа, Вие ще имате доблестта да признаете това, което е факт.

Г. Димитров: Аз за себе си още веднъж заявявам, че спорът между г-н Ралев и г-н Коен, който твърди истината — готов съм да приема, че г-н Коен твърди истината, — се дължи на Вашата непоследователност и безхарактерност. Ето ти нă, човекът твърди с всичката си сериозност.

П. Ралев: Какво твърди?

Г. Димитров: Това, което поддържах, ти си го и писал.

Е. Николов: Той е един безчестник.

Г. Димитров: Вие ще има да си уредите спора.

Л. Коен: (К ъ м Е. Н и к о л о в.) С тебе не мога да споря. Ти не си достоен да спориш с мене.

Е. Николов: Ти си един политически безчестник, радикалска пачавра.

Т. Данаилов: Даже и от Дивотино те изпъдиха. Нямаш нито един последовател.

Г. Димитров: В последно време се прави една защита на щата. То е, че министерството в никой случай няма да утвърди други решения по заплатите освен това, което е съобразно с щата. Още веднъж заявявам от името на нашата група, че това, което е наредило министерството, не може да бъде задължително за общините, а най-малко за Софийската община. Ние имаме всички основания — и те трябва да бъдат изложени пред министерството, — всички аргументи, по силата на които най-малко тая година не трябва да се прилага щатът за Софийската общи-

на. И това трябва да бъде прокарано, съветът трябва да упражни своето влияние да го прокара.

П. Ралев: Нямам нищо против.

Г. Димитров: Но, господа, нямате нищо против, когато приемате предварително щата. Тогава какво става? Каква борба водите?

П. Ралев: Но, г-н Георги Димитров, ако Варна, Плевен и Русе се помиряват с щата*, много е понятно да се помирим и ние.

Г. Димитров: Във Варна, Русе и Плевен водим борба против този щат.

П. Ралев: Но приходните бюджети са утвърдени.

Л. Кандев: Мълчи там!

П. Ралев: Не ще мълча.

Г. Димитров: Повръщат бюджета на министерството с ново решение. Аз мисля, че ще го наложат, и това е един жизнен интерес на общината и на персонала. Е, добре, една община като Софийската със своите толкова много служби, с един огромен персонал, поставена при особени условия, няма съмнение, че има основание да иска да не бъде приложен щатът най-малко поне тая година. Той се нуждае от проучване и приспособяване към службите на общината. Защо съветът предварително да си обвърже ръцете с този щат? Защо да не вземете друго решение извън щата и на него да се настоява и то да се прокара през министерството? Щатът, господа, не е узаконен още, той тепърва ще мине в Народното събрание. И какъв ще мине, то е друг въпрос! Нека мине в неговата окончателна форма, нека партиите упражняват своето влияние върху този щат, тогава ще имаме думата за прилагането му в Софийската община. Каква е тази капитулация предварително? За мене има само едно обяснение, г-да общински съветници, това капитулиране, драголюбно приемане на щата — защото по общата сума за разходите щатът е износен. . .

Б. С. Маждраганов: Много по-голям, с 4 милиона лева.

П. Ралев: 20 милиона лева.

Г. Данаилов: На книга.

* П. Ралев намеква за общинските комуни в тези градове. (Ред.)

К. Батолов: А другото е на вятъра.

Г. Димитров: Работата е ясна. 16 милиона и 20 милиона са цифри, както каза г-н контрольорът, които не са още установени.

К. Батолов и П. Ралев: Как да не са установени?

Г. Димитров: Вие решавате приспособяване към щата.

Б. С. Маждраганов: Те са установени толкова, колкото и вашите са установени.

Г. Димитров: Г-н Сарафов*, слушайте, за да видите, че е така, както аз казвам.

К. Батолов: Има решение на комисията.

Г. Димитров: Вие решихте приспособяване към щата. Г-н Вълканов в своето Финансово отделение прави това приспособяване на щата, той ще го завърши и това ще бъде внесено за одобрение тук, у нас. Когато завърши приспособяването на щата към общинските служби окончателно, тогава именно ще може да се знае точно каква е общата сума, която за персонала на общината тая година ще бъде необходима. Така ли е, г-н Вълканов? Как можете да казвате: «20 милиона лева!»?

П. Ралев: Приблизително 16 милиона лева.

Т. Данаилов: Сметките ще се знаят, като се класират чиновниците.

Г. Димитров: Да, като се класират чиновниците. Отде ще вземете сега тези 16 или 20 милиона лева предварително? Г-н Вълканов, това класиране Вие не сте го направили, щатът Вие не сте приспособили, точно изчисление не сте направили, сумите, с които маневрира г-н Ралев, са още фиктивни, не са установени окончателно.

П. Ралев: Защо бъркате това? Те са 20 милиона лева, приети от съвета.

Г. Димитров: Г-н Ралев, Вие повтаряте като папагал, а то е така, както аз казвам.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Г-н Димитров. . .

Г. Димитров: За Вас не е важно какви общи цифри трябва да бъдат установени.

Председателствующ д-р Д. Папазов: . . . съгласно пра-

* Сарафов е второто име на Б. С. Маждраганов. (Ред.)

илика втория път се говори само 10 минути. Дадена ли е думата за лично обяснение.

Г. Димитров: Добре, добре, свършвам. За нас е важна каква таблица и добавъчно възнаграждение ще бъде гласувано. Очевидно от таблицата за заплатите и за добавъчното възнаграждение към тия заплати ще зависи общият размер на сумата за заплатите на персонала.

К. Батолов: Много е ясно.

Г. Димитров: Дали 20 милиона, дали 25 милиона, или 40 милиона ще бъде, това ще зависи от предложенията, които комисията е приела по таблицата за заплатите.

П. Ралев: Това не е ли предложение на бюджетарната комисия и на г-н Коен? Той няма защо да мълчи сега. Сумата е фиксирана 16 милиона лева.

К. Батолов: Нищо, нищо, нека си каже думата.

Г. Димитров: И следователно аз приключвам.

Б. С. Маждраганов: То няма нищо общо с това.

Г. Димитров: Има следното общо, г-н Сарафов, че решенията, които са взети по щата, трябва да се отхвърлят, трябва да ги ревизираме. Затуй аз говоря толкова много време, за да убедя всички в това.

Б. С. Маждраганов: Това, което говорите, няма нищо общо с решенията на бюджетарната комисия.

Г. Димитров: Ние говорим сега по същество.

К. Батолов: Сега няма по същество, после.

Г. Димитров: Ние сме по същество и сега. — И следователно, господа, аз приемам предложението на г-н Коен за едно изчисляване подробно на сумите, които ще има да се платят по предложението на бюджетарната комисия, по щата, тъй както го интерпретира тук г-н Ралев, по нашето предложение, тъй както то е направено от наша страна, очевидно с всички тези добавки и модификации, които могат да бъдат направени. Нека се направи това изчисление, за да се пристъпи към едно окончателно решение. Окончателното решение ще означава очевидно или потвърждаване на решението, което вече е взето, и ли ревизия на това решение.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Кой ще го направи това изчисление?

Г. Димитров: Г-н Вълканов с членовете на бюджетар-

ната комисия нека направят тази сметка. Възлагаме на бюджетарната комисия заедно с контрольора на общината да направят тези изчисления в най-къс срок. Това утре не ще може да стане веднага, но вдругиден мисля, че може да стане, за третото заседание на съвета. И преди да се приключи окончателно бюджетът, прочее съветът ще гласува при пълно осветление на сумите, които биха се получили в единия, другия или третия случай.

Контрольор Вълканов: Това е невъзможно да стане за сряда.

Г. Димитров: Трябваше да бъдете готов, г-н Вълканов, защото имахте най-напред решението на бюджетарната комисия. Трябваше следователно да направите най-напред едно точно изчисление и да бъдете готов.

Контрольор Вълканов: Ще го имаме по щата приблизително, а по предложението на бюджетарната комисия точно; там няма какво да се изчислява.

Е. Николов: Той не си е научил урока и дрънка.

Г. Димитров: Толкова нещастно човече!

Председателствующ д-р Д. Папазов: Г-н Вълканов трябва да излезе да го докладва сега.

Г. Димитров: Към предложението на г-н Коен аз бих добавил следното: изчисленията, които ще ни се дадат. . .

К. Батолов: Те са дадени.

Г. Димитров: Не са дадени.

П. Ралев: Ама, Димитров, тая работа я има.

Г. Данаилов: Не си я чул.

П. Ралев: А, ново мнение. То е друго.

Г. Димитров: Аз ще ви кажа кое не сте направили и какво ще искаме да се направи. Мога да знам по-добре какво искаме ние, отколкото вие. Изчисленията, тези, които са направени, да се потвърдят и ще ни се дадат да ги знаем. Изчисленията, които ще се направят по предложението на бюджетарната комисия, респективно на г-н Коен, както по приложението на щата. . .

П. Ралев: Не на щата, на 20-те милиона лева. Аз ги имам; ще ги дам на г-н контрольора.

Г. Димитров: Съветът какво има, не Вие какво имате. Изчисленията, които ще се направят по приложението на щата — защото там е работата. . .

II. Ралев: Не щата, 20-те милиона лева.

Г. Димитров: . . . едното изчисление и другото изчисление заедно с изчислението на сумите по нашето предложение да бъдат направени така. . .

Председателствующ д-р Д. Папазов: Наместо 16—20 милиона лева.

С. Тодоров: А бе, г-н Папазов, по-добре слушайте. Изпидкате, че не разбирате тези работи.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Аз питам държавния контрольор да каже и той като държавен контрольор. Казава: «16 милиона лева», а ние гласувахме 20 милиона лева.

С. Тодоров: Не сте казали по щата колко ще се изразходват. Не си манифестирайте невежеството.

Г. Димитров: Председателствующият би трябвало да следва. Правят се предложения, г-н председателствующ, ние ще гласуваме тези предложения, очевидно трябва да ги следите, да ги разберете, за да ги поставите на гласуване. Казах и повтарям още веднъж: изчисление за предложението на бюджетарната комисия, изчисление за предложението на щата — на 20-те милиона, както се каза, изчисление за предложението на комунистическата група, като обаче имаме не само общите суми, но и една картина, да видим тази обща сума 16 ли 18, или 20 милиона — къде отива тя, коя част от персонала взема тази сума, дали 95% например вземат или само 5% вземат, или 10% вземат и пр.

К. Батолов: От нас зависи.

Г. Димитров: Съветът трябва да бъде напълно осветлен как се разхвърля сумата, която ще бъде дадена за заплати на персонала. По този начин следователно ние бихме могли да имаме една ясна картина. Във всеки случай същността на въпроса си остава да бъде решена последи. Тя ще зависи от това, доколко Общинският съвет в своето мнозинство би могъл да посегне върху интересите на софийската буржоазия чрез нови облагания, за да защити интересите на своите 2500 души персонал, интересите на самата община, интересите на населението, на което трябва да служи тази община.

Затова, като се присъединявам към предложението на

г-н Коен, считам, че гласуването на това предложение поставя на дневен ред разглеждането по същество на въпроса за заплатите на персонала, означава вече падане на старото решение.

К. Батолов: Не означава, не е вярно. Дотук беше прав, ама оттук пак започна да го усукваш.

Г. Димитров: Така е фактически.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Ще се постави въпросът на гласуване. Има едно предложение от страна на комунистическата група, направено от г-н Георги Димитров, което предложение иска. . .

К. Батолов: Предложенията на Коен и Димитров се сливат.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Предложението на комунистическата група е в смисъл да се ревизира взетото вече решение по бюджета по личния състав, по разхода за личния състав. Това е предложението. Тези, които приемат да се ревизира взетото вече решение на съвета за разхода по личния състав, моля да си вдигнат ръката.

Г. Димитров: (К ъ м д е м о к р а т и т е.) Нима вие не сте за ревизиране?

К. Батолов: Да!

Г. Димитров: Защо не гласувате?

К. Батолов: Все едно.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Констатирам болшинство.

Г. Димитров: Решението се ревизира.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Значи ще се повърнем назад по заплатите на личния състав.

К. Батолов: Моля Ви се, какво ще се повърнем назад? Дайте ми думата.

Б. С. Маждраганов: Давате на гласуване едно предложение на комунистическата група, подкрепено от радикалната група. . .

Г. Димитров: То се гласува вече.

Б. С. Маждраганов: . . . при положението, че самите две групи искат да им бъде осветлен въпросът. Какъв смисъл ще има, г-да общински съветници, ако се гласува

един въпрос, по който самите групи, когато искат неговото гласуване, казват: «Дайте данни, не сме осветлени». . .

Г. Димитров: Осветлението се иска за Вас. Аз искам осветление не за себе си, ами за Вас и за Батолов, за да разбере цял свят, че вие не сте прави.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

12 август 1920 г.

І. ЗА БЕЗПЛАТНАТА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ НА СТОЛИЧНОТО НАСЕЛЕНИЕ

От името на нашата група предлагам това питане, което се направи*, да бъде обърнато в запитване към Постоянното присъствие и да бъде поставено на дневен ред в най-близко заседание, за да се разчистим най-сетне с тая аномалия, която сами създадохте, защото сега никой не получава фактически безплатна медицинска помощ, никому не се дават книжки. Вие казвате, че давате, а не давате — 250 лв. доход кой няма в София? Наместо обща медицинска помощ, както вие решихте по вашето предложение, днес София фактически е без никаква безплатна помощ. Това положение не може да се търпи по никакъв начин и затова ние обръщаме питането си в запитване и молим в най-близко заседание да бъде поставено на дневен ред.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Ще го поставим на дневен ред, свършена работа. И ще ви се отговори — било питане, било запитване.

Г. Димитров: Има разлика в това, че то е запитване, по което ще стават дебати, по което ще се вземе решение, а не е само питане, на което вие ще отговорите.

* Питането на комунистическата общинска група е отправено към Постоянното присъствие от Тодор Атанасов по повод решението на Общинския съвет с безплатна медицинска помощ да се ползват всички софийски граждани без оглед на материалното им положение. (Ред.)

II. ПРОТИВ КОРУПЦИЯТА ВЪВ ФИНАНСОВАТА КОМИСИЯ НА СОФИЙСКАТА ОБЩИНА

Не се касае до юридическата страна на работата*. Тя може да има тези дефекти, за които прави алюзия г-н Бятолов, но аз нямам нищо против въпросът да бъде разглеждан и от тая страна, тъй като съветът вече реши доставката на фуража да стане и тъй като тая доставка е абсолютно необходима, тя трябва да стане бързо. Но касасе се до друг един въпрос, касае се до моралната и обществената страна, до едно деяние, извършено от началника на отделението, юрисконсулта, извършено от докладчика на комисията, извършено, за да заблуди общинските съветници. Касае се за извършването на една фалшификация, на едно мошеничество в документи на преписката.

Председателствующ д-р Д. Папазов: От кого?

Г. Ангелов: (Към Г. Димитров.) Няма нищо, заблудени сте.

Г. Димитров: Тъкмо това има. И съжалявам, че можете да правите опозиция.

Г. Ангелов: Тъкмо той** каза пред мене вчера, като го викахме: «Защо са правени такива договори?»

Г. Димитров: Извинете! Имам цялото дело пред себе си, тук е прениската, която гледах сега преди малко. Нашите колеги във финансовата комисия подробно са разгледали, констатирали са тая фалшификация. . .

Г. Ангелов: Ама не е от него.

Г. Димитров: Констатирали са една прибавка в писмото на предприемача.

Г. Ангелов: Ама кой е направил това?

Председателствующ д-р Д. Папазов: Предполага се, но за предположение не може да се отстрани служител.

Б. Луков: Има два протокола, които установяват тая фалшификация.

П. Николов: Да, но кой я е направил?

Б. Луков: Кой я е направил, то е друга работа.

* Георги Димитров се изказва по договор, сключен между Софийската община и предприемач, за доставка на фураж. (Ред.)

** Има се предвид юрисконсултът на Софийската община Странджев (Ред.)

Л. Коев: Във всеки случай е направено от общински чиновници.

Б. Луков: Това е безспорно.

П. Николов: Но не от юрисконсулта.

Г. Димитров: Кому опонирате? Вие твърдите, че не е извършена фалшификация ли? Че не е извършено мошенничество ли?

Г. Ангелов: Извършена е може би от миналата комисия, която тогава е работила.

Г. Димитров: Моля ви се, г-н Герасим Ангелов и г-н Папазов, вие едно доказвате — че не само към г-н Странджева и към г-н секретаря трябва да се обърнем за тая работа, но трябва да се обърнем и към вас. . .

Г. Ангелов: И към Вас, който миналата година сте били в комисията. То е станало миналата година.

С. Тодоров: И ти си конкурент за туй сено.

П. Николов: Миналата година той не беше съветник.

Л. Кандев: Миналата година финансовата комисия констатира, че е нямало тая бележка, а сега се констатира бележката.

Г. Ангелов: На 22 декември е станало, а ние сме дошли през м. февруари.

Б. Луков: На 22 декември не е имало нищо.

Л. Коев: Доставка е станала допълнително, като се знае, че новата реколта е скъпа.

Г. Ангелов: Тогава е станало.

Г. Димитров: Може би г-н Герасим Ангелов и г-н Папазов и някои други да мислят по другояче по тая работа, но фактът е факт, той е установен, само малко добросъвестност се изисква, за да се признае този факт. И когато г-н Странджев като юрисконсулт докладва това, нему е възложено да проучи преписката, той три дена я държи в ръцете си. Във всеки случай той е дългогодишен юрисконсулт на нашата община, не може да се допусне такава небрежност, щото той само заявлението да прочете, да види тая добавка само и от нея да извади заключението, че предприемачът има право. Тъкмо сега си спомням много добре, че още във финансовата комисия, в която аз бях член и когато действително е редактирано онова решение. . .

Т. Атанасов: Чухте ли сега?

Г. Димитров: . . . според което се констатира, че предприемачът приема безрезервно да достави. . .

Г. Ангелов: 300 хиляди килограма.

Г. Димитров: . . . да достави 300 хиляди килограма не, ами и остатъка по цените на договора, спомням си много добре, че тая преписка и тогава е била в ръцете на г-н Странджева, защото и тогаз се искаше неговото мнение — дали би могло да се възложи на предприемача подобно нещо извън договора.

Според договора трябва да достави само 300 хиляди килограма. Но казва се, може ли и остатъка да искаме от него? Спомням си, че той сам ни каза, че на същото това основание можем да искаме от предприемача да достави и останалото количество в духа на договора. Направи се предложение на предприемача, получи се отговорът му, който го има там в преписката, без онова след думата «бъдеще», с две мастила написана една уговорка, която дава право на предприемача да иска сега други цени по новата реколта. Фалшификацията е очевидна. Предприемачът сам не може да направи тази бележка. Кой му е съдействувал? Вътрешни хора са му съдействували. Кой е прибавил това, анкетата ще констатира. Това, което обаче за нас е установено, което за вас трябва да бъде очевидно установено, то е, че докладчикът по това дело във финансовата комисия съзнателно е искал да заблуди съветниците в интерес на предприемача и във вреда на общината. Какво заслужава един подобен общински чиновник? Да го фаворизирате ли, както вие правите? Това не заслужава. Или веднага отстранение и анкета, а очевидно след това уволнение и по-нататък съд, дисциплинарен и друг. . .

К. Батолов: Че как: уволнение и после дисциплинарен съд?

Г. Димитров: Т. е. углавно преследване. Ние няма да отнемем правото на дисциплинарният съд, обаче анкетната комисия ще установи участието и на други лица извън г-н Странджева. Това, което за нас е установено, то е, че г-н Странджев е искал да заблуди съвета, както аз лично за себе си съм констатирал по-рано и съм повдигал въпрос тук, в съвета, без да се дойде до такава санкция, до която сега трябва да дойде работата. Консе-

квенцията* от това, господа, трябва да бъде отстраняване от съвета. Аз считам, че този, който не гласува за отстраняването на един подобен чиновник, докато се не произведе анкета, той сам покровителствува тези фалсификации и мошеничества, които се вършат в общината.

К. Батолов: Отстранението е наказание.

Г. Димитров: Заслужил го е.

Л. Кандев: Вие не участвувахте във финансовата комисия, г-н Батолов.

Л. Коен: Трябваше да дойдеш, г-н Батолов, да видиш неговото поведение.

К. Батолов: Съжалявам, г-н Коен.

Г. Димитров: Ние не можем да приемем модификацията, която се прави от г-н Ралев на нашето предложение. Отстранение, докато се произнесе анкетната комисия. Анкетната комисия нека има възможност да анкетира, когато той е отстранен.

П. Ралев: Нямам нищо против.

Г. Димитров: Толкова по-добре. Значи няма да спорим по това. И за нас предложението се свежда към следното: г-н председателю, към Вас се обръщам, чувате ли?

Председателствующ д-р Д. Папазов: Чувам, чувам.

Г. Димитров: А, чувате, да ми не отнемете повече време после. Нашето предложение се свежда към това: г-н Странджев се отстранява от длъжност, докато окончателно се произнесе анкетната комисия, която съветът сега ще избере. На второ място, цялото това дело, цялата тая работа се пренася от анкетната комисия очевидно в дисциплинарния съд и следват всички други последствия, които има да се теглят от това. Извършено е едно углавно престъпление, за мене лично не е важно дали Странджев или един-кой си ще бъде съден и осъден за това, което е извършил. За мене е важна моралната и обществена отговорност в случая — всички наши г-да чиновници, началници и др., които имат съприкосновение със съвета, които изпълняват известни служби и функции в общината, да почерпят едно наизидание от това, че ние не бихме желали по никой начин тук да бъде въвеждан съветът в заблуждение по някои работи.

* Консеквенция (лат.) — последствие, заключение. (Ред.)

Юрисконсулта никой няма да го обвини за това, че той дал едно юридическо мнение в една или друга смисъл. Не, нека го даде. Тъй разбира, тъй го дава! Наша работа е като съветници да решим да го приемем или не! Но никой не иска да прости на юрисконсулта да заблуди съветниците по отношение на известни факти, за да се вземе решение неблагоприятно за интереса на общината и благоприятно за интересите на един предприемач.

И затова настоявам пред съвета да приеме нашето предложение и да се изчерпа засега този въпрос. Анкетната комисия, която сега трябва да бъде избрана, да докладва в най-близко бъдеще, за да се ликвидира окончателно с цялата тази позорна история. Тя не е първа наистина, но съветът не може да се отнесе с това лекомислие, с което например г-н Папазов говореше за подобни случаи — с една усмивка. Той не се възмущава, той не се черви — един заместник на кмета, който трябваше да стане да каже: «Господа! Ако това е вярно, то е позор за Постоянното присъствие!» Той не се черви, той се усмихва, като че ли се намира в някое увеселително заведение — тъй ли?

Председателствующ д-р Д. Папазов: Ще кажа.

Г. Димитров: Тъй не може да се постъпва, господа. Всеки началник би казал тогава: «Като може тъй леко да се гледа на работата, тогава добре.» Ние не можем да поддържаме едно подобно отношение. Съветът трябва ясно и внушително да каже своята дума по този конкретен случай, за да се теглят заключенията за всички подобни случаи.

Моля да се гласува предложението, което се направя от нашата група.

...*

Г-н председателю! Понеже по въпроса за избирането на анкетна комисия няма спор, всички са съгласни, от двете страни се приема, то е ясно, трябва да се избере веднага една анкетна комисия. Това, по което в съвета има две различни мнения, е: да бъде или не до извършването на анкетата г-н Странджев отстранен? От наша

* Съкратени изказвания на други участници в заседанието. (Ред.)

страна се прави предложение да бъде отстранен веднага.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Приема ли се назначаването на една анкета? Който приеме, да си вдигне ръката. Приема се!

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския протокол
от заседанието*

В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

13 август 1920 г.

1. ЗА СПАЗВАНЕ НА ПРАВИЛНИКА ЗА ВЪТРЕШНИЯ РЕД НА ЗАСЕДАНИЯТА НА ОБЩИНСКИЯ СЪВЕТ

Въпросът, който повдига г-н Занков*, както и предложението, което прави той, не са работи нови. Вие си спомняте, че от наша страна няколко пъти по-рано повдигнахме този въпрос, направихме тоже и предложение тогава да се изпълни Правилникът за вътрешния ред на заседанията на Софийския общински съвет, както и Законът за градските общини. Съветът прие това навремето. Постоянното присъствие се беше задължило да направи необходимото, но въпреки това, както това става толкова години поред в този съвет, ние сме свидетели на факта, който посочи г-н Занков. Десницата, както виждате, има празни столове в болшинството си. Останали са г-н Коен, г-н Божков и двама-трима други.

Г. Занков: «Съюзеното» гражданство⁷⁷ го няма.

Г. Димитров: Аз се удивлявам, господата, които представляват софийската буржоазия, които са толкова много заинтересовани във време на избори, вдигат всичко на крак — и къораво, и къопаво, и сакато, — каквото могат да подкупят, да го излъжат да гласува за тяхната синя или друга бюлетина, защо, когато има да се решават толкова важни въпроси за положението на софийското население, ги няма тук, а са по курорти. Ако един общински съветник е действително болен, какъвто има действително в нашата среда, извинително е да отсъства. Един съветник просто по необходимост не би могъл да дойде

* Г. Занков (радославист) предлага съгласно Правилника за вътрешния ред на заседанията на Общинския съвет общинските съветници, които системно отсъствуват без разрешение от заседания на съвета, да се смятат за освободени като съветници. (Ред.)

на заседание — това още разбирам, но когато г-н Петко Теодоров, който наистина изпълнява формалностите на правилника, и поиска отпуски, се шири в Чамкория на широка нога, а ние се пържим тук, когато и другите господи няма и си гледат удоволствията по курортите и гешефтите, ние трябва да констатираме още един път, че буржоазията, която е поела управлението на Софийската община, има го и сега в ръцете си, е негодна, не работи, не е в състояние да работи. Как биха се разтичали тези господи, ако се касаеше за някой голям гешефт в този момент?! О, как те биха проявили голямо усърдие, ако имаше плячка, келепир, както в миналото! Когато има един такъв съвет, дето има церберни като комунистите, които не позволяват да стават злоупотребления и гешефти, тогава става безпредметно да се участва в заседанията на съвета, тогава става по-приятно да бъде човек в Чамкория или другаде.

Ето защо аз считам, че повдигането на въпроса от г-н Занков е основателно и уместно. Решение на съвета трябва да има пак, но не намирам възможност да си правя илюзията, която г-н Занков е готов да си прави, че с това ще се спаси положението. Едно спасение* има, един-единствен изход има. . .

К. Батолов: Червената метла!

Г. Димитров: . . . тузове да си отидат, пролетариатът да дойде тук. Тези, които представляват народните маси, изхождайки от тяхната среда, намирайки се под техен контрол, не ще си позволят тази престъпна небрежност да зарязват заседанията на съвета, да си гледат своите гешефти и удоволствия, а ще работят в интерес на населението, което ги е пратило тук.

И затова, колкото е възможно по-скоро избори, колкото е възможно по-скоро да се консултира волята на софийския работнически народ, да каже той своята дума. И бъдете сигурни, вие не ще бъдете там! Бъдете сигурни, че този софийски работнически народ достатъчно нови поуки извлече в последно време и от новото управление на коалираната буржоазия тук, за да гласува в грамадното си мнозинство за Комунистическата партия и да

* В стенографския протокол — «опасение». (Ред.)

имаме действително едно комунистическо Постоянно при-
ствие, един комунистически съвет в София, който би
бил в състояние да работи, който ще работи и който в
същото време ще води борбата срещу централната капи-
талистическа власт, която ще иска да пречи. И ще води
тази борба толкова по-решително и по-енергично, кол-
кото е по-голяма подкрепата на масите отвън, ще я води
толкова по-решително и енергично, колкото революцион-
ните събития в другите страни благоприятно се развиват,
за да дойде най-сетне време да замести Общинския съ-
вет, този гнил парламентарен институт, отживял времето
си, с една нова модерна институция — съвет на работни-
ците, който би бил в състояние да прояви творчество и
който коренно би преобразил отношенията, а не, както
сега все да стоите отгоре на повърхността на живота и
само да използвате общинската власт за свои собствени
интереси, а когато не можете да я използвате, тогава да
се дезинтересирате от работата на съвета.

Ето защо, господа, като нямам нищо против слагането
на дневен ред предложението на г-н Занков, като нямам
нищо против това съветът веднага още да подчертае ре-
шението, което по наше предложение по-рано се взе, аз
се ползвам от случая да заявя, че с тази палиативна
мърка резултати няма да се постигнат. Не ние тук ще
оправим положението, а тези, които са вън от нас, тези,
които трябва да държат в ръцете си своите съдбини, кои-
то сега трябва да се произнесат върху това — кой да уп-
равлява и как да управлява Софийската община, за да
се туря край най-сетне на едно наистина лошо, крайно
лошо и пакостно управление на Софийската община,
което 40 години досега продължава. Само там е изходът
и ние подчертаваме този изход за лишен, многократно
пече подчертаван път.

2. ПО УЧИЛИЩНАТА ПОЛИТИКА НА СОФИЙСКАТА ОБЩИНА

Позволете две думи. Касае се, що се отнася до нашето
предложение*, до един принципиален и организационен

* Предложението на комунистическата общинска група е внесено в Со-
фийския общински съвет от Ламби Кандев. (Ред.)

въпрос по учебното дело, който се заключава в това: извън издръжката на българските основни училища общината поема издръжката на други инородни училища, респективно еврейското и арменското.

Г. Ангелов: Направете предложение да се занимаем с него и ще го поставим в нашата училищна програма.

Г. Димитров: Това предложение трябва да бъде гласувано във връзка с училищния бюджет.

Г. Ангелов и д-р П. Петков: Не може.

Г. Димитров: Как не може? Може, защото се отнася до организацията на учебното дело. Ние не само пари даваме, ами ще кажем и как да бъде организирано туй учебно дело и ще искаме училищните настоятелства да постъпят по един или друг начин. Туй правим с нашето предложение. Ако г-н Батолов поддържа, че гласуването и отхвърлянето на това наше предложение в този пункт предreshава въпроса въобще за субсидиите на другите инородни училища, това не е право, защото не се касае до субсидии, а за цялостна издръжка. Ако този организационен принцип по учебното дело бъде отхвърлен от съвета, тогава ще обърнем страницата на ведомостта за помощите и ще кажем: вместо 100 — 300 хиляди, или вместо 300 — 700 хиляди лева помощ за училищата.

И затова аз моля г-н Батолова да се откаже от своето мнение* и да се гласува предложението.

К. Батолов: Няма да се откажа.

Г. Димитров: Че той е против, това го разбирам, че вие сте против, това не го разбирам.

Председателствующ Б. С. Маждраганов: Не е вярно. Има думата г-н Батолов.

Г. Димитров: По този въпрос трябва да се разберем. И да ви кажа още. . .

Председателствующ Б. С. Маждраганов: Какво ще кажеш още, бе?

Г. Димитров: Аз ще ви цитирам друго. Чл. 31 от правилника говори, г-н председателствующ, можете да проверите. . .

Председателствующ Б. С. Маждраганов: (С и л н о

* К. Батолов (демократ) предлага да се гласува само бюджетът за българските училища, а на инородните училища да се отпускат субсидии според нуждите. (Ред.)

вълни.) Нямате думата, бе. Няма какво да прове-
ждам.

Г. Димитров: Какво нямам думата? Хайде де! С него-
во пожелание.

Председателствующ Б. С. Маждраганов: Г-н Батолов!
Искате ли думата?

Г. Димитров: Иска, разбира се.

К. Батолов: Добре, добре.

Г. Димитров: Той е по-стар от Вас и разбира. Пред-
ложенията се гласуват по същия ред, по който са напра-
вени, обаче по възможност всякога се е гледало да се
постави на гласуване онова предложение, което не уни-
щожава останалите. Нали?

К. Батолов: Да.

Г. Димитров: Нашето предложение е такова, че то
изчерпва всичките и ще го гласуваме първо.

Д-р Д. Папазов: Не е тъй.

Г. Димитров: Ако то падне, остава второто, третото,
четвъртото, петото, които не се унищожават. Но ако се
гласува Вашето предложение и би било прието, то уни-
щожава нашето. А правилникът казва: «Гласувайте това
предложение, което не унищожава другите.» Кое не уни-
щожава другите? Нашето предложение не унищожава
другите. Този правилник е наш, трябва да се съобразя-
вате с него, г-н председателствующ. Гласувайте нашето
предложение първо*.

Публикува се за първи път
по текста на стенографския протокол
от заседанието

* Предложението на комунистическата общинска група не е прието. (Ред.)

В ЗАЩИТА НА СЪВЕТСКА РУСИЯ*

Другари и другарки!

Когато в края на 1917 г. руските работници и селяни смъкнаха господството на чокойска и капиталистическа Русия, те се обърнаха към всички народи в света с предложение за мир върху правото за самоопределяне на народите⁷⁸. Но вместо мир международните империалистически бандити разпалиха срещу Руската съветска република една жестока война, която продължава вече 2¹/₂ години. Чехословаците и Колчак в Сибир, Юденич срещу Петроград, Деникин от юг срещу Москва — всички тия контрареволуционни сили организира Съглашението и ги хвърли срещу Съветска Русия, като я ограда и със своята икономическа блокада.

Враговете на руската революция един след други бяха смазвани. Червената армия на Съветската република беше превърната в трудова армия и в Русия се започна усиленото изграждане на стопанския живот върху комунистически основи.

Но съглашенският империализъм не бе свил своето знаме. И тъкмо когато в Лондон се водеха преговори между английското правителство и съветския делегат Красин за възобновяване на търговските сношения⁷⁹, в това време Франция и Англия подготвяха усилено полската армия, снабдяваха я с мунции и я хвърлиха във войната срещу Съветска Русия.

Днес чокойска и буржоазна Полша е в краката на

* Резюме на реч на Г. Димитров, произнесена на 13 август 1920 г. на многолюдно събрание в София. (Ред.)

поносната Червена армия. Червената кавалерия на всички вахмистър Будьони лети към Варшава и падането на полската столица се очаква всеки ден. Скоро тук ще се развява знамето на съветска Полша, а скоро между нея и Съветска Русия ще се сключи истински и траен мир! (Продължителни ръкопляскания.)

Изчерпаема е енергията и мощта на руския работнически и селски народ. Защото неговата Червена армия е вдъхновена от великите идеали на революцията и защото начело на руските работници и селяни стои Руската комунистическа партия⁸⁰ със своите 650 хиляди членове, които са в първите и най-опасни редове на борбата! (Продължителни ръкопляскания.)

Във войната между бяла Полша и червена Русия международният пролетариат се нареди на страната на революцията. Пристанищните работници и железничарите в Данциг, работниците в Германия, Чехословакия, Австрия, Италия, Англия и Франция спират превоза и производството на оръжия и муниции за Полша⁸¹.

Съглашенският империализъм получи нов удар. Със страх и бясна злоба той вижда, че революцията приближава германските граници и че скоро ще се отвори железната врата на европейската и международна революция. Съглашенските държави се намесиха с предложение за примирие, но примирие, което да послужи за реорганизация на полската армия и за ново нападение срещу Съветска Русия. Но в революционна Русия добре познатият буржоазната подлост — съветското правителство отхвърли намесата на Съглашението и заяви, че то ще препаря за мир направо с Полша. А в това време в тила на Червената армия никнат Съветите на полските работници и селяни⁸². (Продължителни ръкопляскания.)

Пред тази опасност съглашенският империализъм търси нови оръдия тук, на Балканите — в Румъния, Югославия и България, — защото работническите маси в Западна Европа не ще отидат срещу революционна Русия. Но и българският народ, който адмира делото на руския революционен народ, високо заявява чрез своята Комунистическа партия, че той не ще позволи да бъде превърнат в пушечно месо за целите на контрареволю-

цията. (Общи викове: «Вярно!». Бурни ръкопляскания.)

Българското правителство, което всеки ден говори за «неутралитет», преща военни материали на Врангел⁸³. Български банки финансират изработването на* облекло и обуца за една 100-хилядна армия и други — за 25-хилядна английска кавалерия. Правителството приема ангажимента да участвува в една кампания срещу Съветска Русия. (Силни гласове на възмущение.) Цензурата вилнее и днес изхвърля уводна статия от «Работнически вестник», в която се говори за мира**.

Българският трудещ се народ трябва да заяви високо: «Никаква война срещу великия руски народ!» (Общ възглас: «Вярно!») «Никаква пряка или косвена помощ на международната контрареволуция!» (Нов общ възглас: «Вярно!»), «Мир и братски съюз с великата Съветска република!» (Продължителни ръкопляскания и викове: «Да живее!») Ако безумието на българските управници ни тласне в една контрареволуционна война, българският народ трябва да бъде готов да смъкне от властта тия престъпни управници, да вземе съдбините си в свои ръце и да изгради своята съветска република в България! (Бурни, продължителни ръкопляскания.)

... ***

Накрая събранието гласува с вдигане на гъста гора от ръце и с продължителни възторжени одобрения следната

РЕЗОЛЮЦИЯ

*против контрареволуционната война и за братството
с руския и всички революционни народи:*

Многохилядното събрание, станало на 13 август 1920 г. в двора на Синдикалния дом в гр. София и превърнало се в една импозантна манифестация на софийското работничество в защита на Съветска Русия в чест на нейната славна Червена армия, както и против подпомагането на контрареволуцията от страна на бал-

* В стенографския протокол «Български банки приготвят облекло и...» (Ред.)

** Вж «Работнически вестник», № 32, 14 август 1920 г. (Ред.)

*** Съкратен текстът на речта на Тодор Луканов. (Ред.)

финските правителства, след като изслуша другарите *Георги Димитров* и *Тодор Луканов*, чрез гласуване единодушно

р е ш и:

Да заяви най-енергично и най-категорически на българската буржоазия и на нейните правителства, че вместо да дават съдействие на контрареволуцията и нейните руски и други агенти в България, те са длъжни в най-кратък срок да изгонят тия агенти от България и че е настъпило време, когато българският народ вече поставя цена на своята кръв и запазва само за себе си правото да разполага с нея, както той самичък намери това за нужно.

Събранието издига най-високо и най-решително гласа си в името на следните повелни искания:

Никаква война с великия и свободен руски народ!

Мир и братски съюз с Руската съветска социалистическа федеративна република!

Никаква пряма или косвена помощ на международната контрареволуция!

Нито една пушка, нито един човек, нищо в борба против Съветска Русия и революционните народи!

Събранието заявява тъй също, че ако обезумели и продажни управници биха се опитали въпреки всичко да хвърлят България в една такава позорна и пагубна авантюра, трудещият се български народ ще има задачата да я осуети с всички сили и средства, с които разполага, и не ще се поколебае да смъкне от властта оръжието на империализма и контрареволуцията, да вземе съдбините си в своите ръце и да обяви България за съветска социалистическа република, като част от Балкано-Дунавската федеративна съветска социалистическа република.

Долу международният империализъм и неговата контрареволуция!

Да живее Съветска Русия!

Да живее съветска България!

Да живее Балкано-Дунавската федеративна съветска социалистическа република!

Да живее освесетската пролетарска революция!

ГОЛЕМИТЕ СЪБИТИЯ И ДЪЛГЪТ НА ПЕЧАТАРСКИТЕ РАБОТНИЦИ*

На тая тема на 16 август в големия салон на Работническия дом пред многолюдно публично печатарско събрание говори др. *Георги Димитров*. Той обрисова големите исторически събития, които днес се развиват в света, и предимно изнесе бесния вой на капитализма срещу руската революция.

«Печатарските работници у нас, заяви др. *Георги Димитров*, трябва да се проникнат твърде добре от онова, което става в другите по-близки и по-далечни страни от нас. Капиталистите от целия свят се съюзяват срещу Съветска Русия и на техния съюз отговаря вече съюзът на пролетариата. Капиталистическа Франция се опита да пренесе военни материали за Полша, но германските транспортни работници спряха всичките предназначени за Полша тренове, като заявиха на французките си колеги: «Тия транспорти могат да минат само през нашите трупове!» Това е най-знаменателният жест на проявената досега пролетарска класова солидарност в подкрепа на руския борец се народ.»

*В. «Печатарски работник»,
№ 2, 31 август 1920 г.*

*Печата се по текста
на в. «Печатарски работник»*

* Резюме на реч на Г. Димитров, произнесена пред събрание, свикано от работническата печатарска секция в София. (Ред.)

ПО ИЗДРЪЖКАТА НА ИНОРОДНИТЕ УЧИЛИЩА ОТ СОФИЙСКАТА ОБЩИНА

Изказване в Софийския общински съвет

17 август 1920 г.

Когато разглеждахме училищния бюджет*, както си спомняте, нашата група направи предложение, което е едно организационно наистина естество, по отношение учебното дело на столицата. Касаеше се не само да се покрият разходите на българските училища, но още общината да поеме материалната поддръжка и на другите, инопордните училища. Посочи се от наша страна изрично, че се касае за арменското и еврейското училища, защото други инопордни училища на частни инопордни общини в София не съществуват.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Има, г-н Димитров.

К. Батолов: Оставете, бе.

Г. Димитров: Посочихме, господа, че при една щателна проверка, направена от нашата група, другите инопордни училища, които съществуват, са легационни училища, училища на легациите за техните чужди поданици, не са българските граждани — инопордци или иноверци. Затова ние настоявахме към сумата, която е необходима за българските училища, да бъде гласувана сумата 700 хиляди лева за еврейското и 300 хиляди лева по посочените изчисления — за арменското училище. Това наше предложение бе дебатирано в съвета. . .

К. Батолов: Не беше.

Г. Димитров: . . . по него се изказаха от тази страна, наказа се там г-н Коен, който напълно усвои предложе-

* Става дума за заседанието на Общинския съвет на 13 август 1920 г. (в настоящия том, с. 161—163). (Ред.)

нието, считайки, че то отговаря на програмата на Радикалната партия⁸⁴, и сам като представител на еврейското население. По това наше предложение се изказаха и широките социалисти⁸⁵.

П. Ралев: И какво казаха, моля?

Г. Димитров: Изказаха се и те. Изказаха се и други. То се дебатира, то се постави на гласуване. Но няма никакво съмнение, там беше мястото съветът да се произнесе желае ли той да поеме издръжката и на инородните училища или не желае и ще предвиди ли той сума за тази издръжка в бюджета или не? Нашето предложение за жалост пропадна. То пропадна затова, защото не само десницата от другата страна, между които има елементи доста зле настроени към еврейското население и които никога не биха гласували. . .

Председателствующ д-р Д. Папазов: Моля.

Л. Кандев: Петко Теодоров го заяви в комисията.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Това е много казано. Уверявам Ви, че не е истина.

Г. Димитров: . . . но нашето предложение пропадна още и затова, защото групата на широките социалисти гласува не за него. . .

П. Ралев: А за какво?

Г. Димитров: . . . гласува против него фактически.

П. Ралев: Не е истина. Кажете истината.

Г. Димитров: Няма да ви поставя по-зле, отколкото вие сами сте се поставили — ще ми признаете тази добросъвестност.

П. Ралев: Аз искам да кажете само как беше, повече не.

Е. Николов: Тесняк и добросъвестност, това са две неща несъвместими.

Г. Димитров: Вие гласувахте заедно с онези господа.

П. Ралев: Кое беше нашето предложение, кажете?

Г. Димитров: Не за нашето предложение гласувахте.

П. Ралев: Кажете нашето.

Г. Димитров: Вашето предложение на гласуване не се постави. Седнете си там на мястото.

П. Ралев: Как?

Г. Димитров: Вашето предложение не е гласувано.

П. Ралев: Кой казва?

Г. Димитров: Ето ви стенографите. Аз имам достатъчно памет да помня какво става.

П. Ралев: Добре, държите значи на това, нали?

Г. Димитров: Вие, ако забравяте, аз не забравям и не съм казал нито една точка повече.

П. Ралев: Никой не е забравил.

Г. Димитров: Е, добре, господа, вие не гласувахте нашето предложение и то пропадна. Какво следваше от това?

П. Ралев: Кое пропадна?

Г. Димитров: Това наше предложение да се предвидят веднага 10 милиона лева кръгло, като от тях 700 хиляди бъдат за еврейското училище и 300 за арменското.

Това предложение не се прие. Кое се прие? Прие се сумата, предвидена за българските училища.

П. Ралев: Вярно е.

Г. Димитров: Вярно е това, че вие направихте една своя уговорка. . .

П. Ралев: Каква?

Г. Димитров: . . . че вие не гласувате за нашето предложение затова, защото считате, че въпросът за издръжката на еврейското и арменското училища трябва да бъде поставен отделно на разглеждане. Така ли е? Тази уговорка вие направихте. Но такова предложение не се гласува тук, този въпрос на дневен ред не се сложи, защото болшинството на съвета заедно с Вас, г-н Ралев. . .

П. Ралев: Какво гласува?

Г. Димитров: . . .счете, че организационният въпрос, повдигнат от наша страна по учебното дело, засягащ еврейското и арменското училища, фактически се разрешава не тъй, както нашата група иска. Нашето предложение в този смисъл именно пропадна. Какво остана след това? Всички бяхте с убеждението, че няма друг изход, освен да разгърнеш бюджета и да дойдеш на едн-коя си страница на бюджета, във ведомствата на пощите.

П. Ралев: Защо така да бъде?

Г. Димитров: Ето, болшинството се произнесе.

П. Ралев: Че въпросът за поддържане на училищата на инородните малцинства ще се разглежда отделно.

Г. Димитров: Съветът, който със своето болшинство

отхвърли издръжката, стои на почвата на субсидиите и вие стояхте на почвата на субсидиите.

Председателствующ д-р Д. Паназов: И твърде основателно, защото тъй повелява законът.

Г. Димитров: Но, господа, когато вас са ви натиснали в крайните квартали, когато в еврейския квартал са ви казали: «Вие, г-да широки социалисти, които уж представлявате някакъв народ, какво сте направили?», веднага идете да повдигате наново въпроса.

П. Ралев: Какъв еврейски квартал? Никого не съм виждал. Защо е необходим еврейският квартал за тази работа?

Г. Димитров: Г-н Ралев! Помнете, Вие сте скорошен съветник. . .

П. Ралев: Е-е-е!

Г. Димитров: . . . но Вие, макар да сте скорошен съветник, имате една не особено добра слава като съветник.

П. Ралев: В какво се състои тя? В това ли, че никой път няма да се съглася нашите предложения да бъдат изопачавани? И тая хубава! Нотации да слушаме от Вас. Аз преди всичко не съм нов общински съветник, аз съм преди тебе такъв.

Г. Димитров: Не нотации. Това за Вас може да бъде само полезно.

П. Ралев: Вие сте свикнали в съвета да четете нотации, но аз не се нуждая от тях.

Г. Димитров: За Вас лично ще бъдат полезни.

П. Ралев: Както на Вас много работи могат да бъдат полезни, без да са ви казани тук. Може другите да третирате така, аз не мога да се съглася с това. Не смятам, че чувам нещо особено.

Г. Димитров: Вашата група, която всеки ден върши глупости и предателства спрямо масите.

П. Ралев: Коя група е извършила предателство? Вие визирате лично мене сега и аз съм длъжен да Ви кажа, че като човек мене визирате.

Г. Димитров: Вие имате слабостта на Стамболийски. «Аз, аз, аз.» Тази слабост имате Вие.

П. Ралев: Тук има «аз».

. . . *

Г. Димитров: По въпроса за заплатите на персонала, вие си спомняте много добре, тази група направи същото. Тя гласува с двете си ръце тогава за приспособяването на щата.

П. Ралев: Тя гласува за 20-те милиона лева.

Л. Кандев: Мълчи там! Мълчи и слушай там!

Г. Димитров: Но когато вдигна тревога персоналят, излъган, онеправдан. . .

П. Ралев: Вие 20 пъти сте ме пресичали.

Л. Кандев: За добросъвестност ще говориш ти!

Г. Димитров: Решихте ли вие приспособяването на щата, Вие, Ралев, настоявахте ли за това, гласувахте ли за това?

П. Ралев: Когато дойде въпросът тук, ще ви питам какво сте гласували. Нали ще дойде въпросът за заплатите на хората? 20-те милиона сте орязали.

Г. Димитров: Аз само напомням един факт. От него вие трябва да се поучите. Но вие нямате способността да се поучавате от собствените си грешки и падения. Тогава, когато персоналят се вдигна против това поведение на групата на широките социалисти, когато изобличи широките социалисти по най-жесток начин в събранието на неутралната организация*, тогава дойдоха тук с километрически речи да се оправдават, че не щата гласували.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Г-н Димитров, но какво говорите сега?

Г. Димитров: Завчера, когато се отхвърли нашето предложение, се повтори същата тази история. И ето господата, изпаднали в смешно, глупаво, неловко положение, занимават съвета с едно безпредметно предложение.

П. Ралев: Така ли? Безпредметно? Гласувайте против, аз ще ви видя.

Г. Димитров: Господа! Ако се приеме, както е фактически за жалост, че болшинството на съвета отхвърли предложението за една всецяла издръжка на инородните училища, това предложение, което ние направихме, това, което ние като управляващи в Плевен, Русе и в цяла Бъл-

* Съюз на чиновниците и служещите при изборните учреждения в България. (Ред.)

гария практикуваме вече въпреки всичките препятствия, тогава какво остава. Остава да потърсим, и това ние ще направим тук с всичките си сили, начин, дори под формата на субсидия, тези училища да получат това, което не получиха по нашето предложение.

К. Батолов: То е друга работа.

Г. Димитров: Предвиждате за еврейските училища тук 150 хиляди лева. Няма никакво съмнение, че нашето предложение ще бъде тази сума да бъде толкова, колкото и бюджетът на Училищното настоятелство, 814 хиляди лева с поправките, които господата са направили напоследък, а не според тази таблица, която ние имаме при проучването на самия въпрос.

С. Коев: Това беше проектобюджетът в началото на юни месец.

Г. Димитров: А това е окончателният.

Л. Кандев: А те казват, че наизуст сме говорили.

Г. Димитров: Нашето предложение прочее при това фактическо положение, в което съветът поставя въпроса, благодарение на самите широки социалисти ще бъде по необходимост едно предложение вече за субсидия. Но тогава ние бихме желали тази субсидия да бъде от 814 хиляди лева, толкова, колкото е бюджетът на еврейското Училищно настоятелство — не да бягат на нова сметка широките социалисти, а да гласуват, да не крискат.

Е. Николов: То е наша работа.

Г. Димитров: То е ваша, но то е и наша работа, и работа на тези, които се интересуват от учебното дело.

П. Ралев: Ние си правим нашите предложения.

Г. Димитров: И затова, господа, ние ще имаме случай сега да ги видим тези господа, когато се дойде до гласуването. И понеже там болшинството ще бъде решително против този нов разход от 814 хиляди лева, защото не вижда как да свърже двата края на бюджета, без да прибегне до нови облагания — това не желае да го направи, — ще искаме да знаем какво поведение ще имат по този въпрос неофициалните, скритите ортаци на тази десница, защото, господа, ние още веднъж подчертаваме, че е крайно време вече под една или друга форма Софийската община да поеме материалната издръжка на софийските инородни училища. От това, няма никакво съмне-

ние, ще следва не само известен контакт, а и определени отношения между общината и тези инородни училища, респективно техните управления. Благодарение на това материално съдействие, което общината ще даде на тези училища, сигурно е, че от това ще спечели само учебното дело на столицата.

П. Ралев: Г-н Димитров! Кажете и принципа за организацията. И него ще го разискваме.

Г. Димитров: И затова г-н Батолов каза под една или друга форма. . .

Л. Коен: Този въпрос не се третира тук.

П. Ралев: А, тъй ли?

Л. Коен: Разбира се, не се третира.

Председителствующъ д-р Д. Папазов: Моля ви се, господа.

К. Батолов: Г-н Димитров, позволете ми един въпрос. Понеже г-н Коен каза, че въпросът за организацията не се третира, а вие казахте «под една или друга форма», искам да зная какво разбирате «под една или друга форма»? Обяснете се по този въпрос.

Л. Коен: За двете училища имаме два редовни училищни бюджета. Както общината не проявява никакъв контрол над нашето Училищно настоятелство, така и еврейските училища имат автономно еврейско Училищно настоятелство, избрано от населението. Това е организацията. Организацията е една и съща.

П. Ралев: Кажете на Георги Димитров това.

Г. Димитров: Аз казвам, г-н Батолов, «под една или друга форма» в този смисъл: или общината да поеме издръжката на инородните училища, както прави за българските училища чрез нашето Училищно настоятелство, или под формата на една субсидия, до което положение докарахте вие, болшинството, работата. Що се касае до това, какви трябва да бъдат еврейските училища, респективно арменските училища, каква трябва да бъде тяхната вътрешна уредба и пр. и пр., няма никакво съмнение, че това са въпроси, които се уреждат от съответните училищни настоятелства, изборни автономни учреждения, на които ние тук не можем да искаме да наложим нищо, както ние не налагаме на нашето. Но, господа, когато ние спомегнахме тази сума, под форма на субсидия дори,

когато еврейските училищни настоятелства ще получат една сума от 814 хиляди лева. . .

Г. Занков: Те са на ционистите, на шовинистите.

Г. Димитров: . . . еврейските училища ще имат възможност да разполагат с една подобна субсидия, аз бих искал да зная от техния собствен човек, г-н Коен — дали ще бъде в бъдеще човек в Училищното настоятелство, то е друг въпрос, защото там водим борба, защото и там ще бъде Комунистическата партия. . .

Л. Коен: Разбира се.

Г. Димитров: . . . както и в другите изборни институти — аз бих искал да зная от него и сигурно ще получа потвърждение, че когато общината поема под една или друга форма да покрие разноските на тия инородни училища, от това очевидно ще следва какво? Не вмешателство на вътрешните работи на тези училища, но едно изравнение във всяко отношение, ако липсва такова, на тия инородни училища с нашите училища. Разликата коя е?

Е. Николов: Там е разликата.

Г. Димитров: Моля. — Разликата ще бъде само тази, че на собствен, матерен език ще има да се обучават тези деца. Това е то, което ги отличава като инородни училища. Що се касае до програмата, що се касае до обучението, що се касае до материала, що се касае до знанията, които трябва да се дадат там, що се касае до другите учебни въпроси, те ще бъдат разрешени тъй, както ще бъдат разрешени в българското основно училище.

К. Батолов: Разбрахме, стига.

Г. Димитров: Така е. — Е, добре, господа, считам аз след всичко това, че предложението, което широките социалисти са благоволили да направят, наистина е безпредметно. То има смисъл за тях наистина като една диверсия, но след това, което те извършиха сами, няма абсолютно никакъв смисъл.

Е. Николов: Тъй.

Г. Димитров: Очевидно е, че съветът би трябвало да пристъпи към разглеждането на този въпрос и да го разреши. Там, дето се касае до субсидията на еврейското училище, евентуално очевидно и на арменското училище. Няма никакво съмнение обаче, че ако съветът би приел

и специално да разгледа този въпрос, да се постави той веднага на разглеждане и там да можем ние наново да дебатираме не вече за субсидия, а за пълна издръжка, и то не само за тази година, а завинаги, ние не бихме се отказали да поддържаме едно подобно предложение. И това ние настояваме. Това беше нашето собствено предложение. То пропадна поради широките социалисти; тяхната диверсия идва много късно, 5—10 минути са се родили по-късно, винаги са със заден ум, политиката им е всекога неопределена. . .

* . . .

Ние считаме, че е добре да се постави на дневен ред въпросът, макар че веднъж отхвърлихте нашето предложение, и че гласуването трябва да стане не да се премине към 23-тия параграф, това е безпредметно, защото, като почнем от първия, ще стигнем до 22-рия, а гласуването ще трябва да стане затова: желае ли съветът да се занимае веднага с въпроса за издръжката на инородните училища в Софийската община, в свръзка с бюджета, след като се гласува вече бюджетът на българските училища? Или така? Че само туй предложение има смисъл да се гласува. За туй предложение ние ще гласуваме.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

ДО ОБЩАТА КОМИСИЯ НА РУМЪНСКИТЕ СИНДИКАТИ*⁸⁶ — БУКУРЕЩ

21 август 1920 г.

Драги другари,

12-ият годишен конгрес на Общия работнически синдикален съюз в България ще се състои в София на 26, 27 и 28 септември.

Дневният ред на конгреса е следният:

1. Отчет на Синдикалния комитет — докладчик др. Георги Димитров.

2. Отчет на Контролната комисия — докладчик др. Хлеббаров.

3. Организация и ръководство на синдикалната борба в новите съвременни условия (практически указания) — докладчик др. Антон Иванов.

4. Организационно изграждане и укрепване на синдикалното движение (конкретни предложения) — докладчик др. Ж. Димитров.

5. Синдикалният печат — докладчик др. Драгой Коджейков.

6. Избор на Синдикален комитет и на Контролна комисия.

7. Разни.

По време на конгреса на Общия работнически синдикален съюз ще се състоят също така конгресите на повечето от нашите професионални съюзи.

Съобщавайки ви горното, ви каним да изпратите де-

* Писмо на Г. Димитров от името на СК на ОРСС, публикувано за първи път във в. «Socialismul», № 200, 9 септември 1920 г. (Ред.)

гости на този конгрес, които ще се радват на най-топло посрещане от страна на организирания български пролетариат.

Същата покана изпращаме и на другарите от Югославия и Гърция.

Ако успеем по този начин да имаме делегации на синдикалните съюзи в Югославия, Румъния и Гърция, бихме могли в хода на конгреса да проведем също така една специална, балкано-дунавска синдикална конференция⁸⁷, на която ще обсъдим всички мерки, които трябва да се вземат за установяването на постоянни връзки между съответните съюзи и за пълното единство в дейността и тактиката на синдикалните движения в балкано-дунавските страни на основата на Комунистическия интернационал.

Освен това участието на делегатите на трите страни ще бъде в същото време първата силна манифестация на Балканската и международната пролетарска солидарност от последната братоубийствена война насам, толкова необходима манифестация в този момент, когато империалистите и техните оръдия подготвят с всички средства въоръжен поход против Съветска Русия и световната пролетарска революция, искайки да превърнат в пушечно месо за целите на империализма и на контрареволуцията на първо място балканските и дунавските народи.

И така, молим ви да направите всичко възможно и да изпратите на нашия конгрес представители на организирания пролетариат в Румъния, към който българските организирани работници хранят най-горещи симпатии.

Приемете, драги другари, нашите братски комунистически поздрави.

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

СЪОБЩЕНИЕ ЗА СВИКВАНЕ НА XII РЕДОВЕН КОНГРЕС НА ОРСС

XII редовен конгрес
на Общия работнически синдикален съюз
в България ще се състои
на 26, 27 и 28 септември т. г. в София
със следния дневен ред:

1. *Отчет на Синдикалния комитет* — докладва др. *Георги Димитров*;
2. *Отчет на Контролната комисия* — докладва др. *Михаил Хлебаров*;
3. *Организацията и ръководството на стачната борба при новите условия (практическа директива)* — докладва др. *Антон Иванов*;
4. *Организационното доизграждане и стабилизиране на синдикалното движение* — докладва др. *Жеко Димитров*;
5. *Професионалният печат* — докладва др. *Драгой Коджейков*;
6. *Избор на Синдикален комитет и Контролна комисия*;
7. *Разни.*

Конкретните предложения по организационните въпроси, с които ще се занимае конгресът, ще бъдат своевременно обсъдени съвместно с централните настоятелства на професионалните съюзи и публикувани за предварително разглеждане и от професионалните секции. При избирането на делегати за конгреса централните на-

Постоятелства на професионалните съюзи ще се съобразяват с чл. 28 от Устава на Синдикалния съюз⁸⁸.

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

И „Работнически вестник“,
№ 38, 21 август 1920 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ПОЗДРАВЪТ НА БЪЛГАРСКИЯ ПРОЛЕТАРИАТ*

От братската Българска комунистическа партия по повод на нашия избран успех получихме следната телеграма:

София, 24 август

Най-сърдечни поздравии на всички за блестящия успех.
Триумфираме заедно с вас.

За Централния комитет:

Георги Димитров

*В. «Радничке новине»,
№ 204, 27 август 1920 г.*

*Печата се по текста
на в. «Радничке новине»
(Превод от сърбохърватски език)*

* Телеграма от ЦК на БКП до ЦК на Югославската комунистическа партия. (Ред.)

ПО ОСТАВКАТА НА ПОСТОЯННОТО ПРИСЪСТВИЕ НА ОБЩИНСКИЯ СЪВЕТ

Изказване в Софийския общински съвет

25 август 1920 г.

Господа! Болшинството от съветниците присъствуват и, разбира се, никакво сериозно основание не може да има да се отлага днешното заседание, което е второ. Всички съветници са поканени не само за пръв път, но и за втори път и трябваше да се предполага, че тези, които се интересуват от съдбата на Софийската община и от нейното управление, щяха да бъдат непременно тук. Ако те не са дошли, то е тяхна собствена работа. Партиите нека им търсят сметка за това, не сме ние, които ще трябва да отлагаме своето заседание, да отлагаме приемането оставката на Постоянното присъствие и избиране на ново Постоянно присъствие по тая причина, че двама, трима или пет души съветници не били дошли. Ваша работа е очевидно като болшинство да приемете предложението на г-н Кмета или не! Ние сме длъжни само да отбележим, господа, че това отлагане се дължи на обстоятелството, че споразумение за една комбинация за ново Постоянно присъствие не е постигнато, че се срещат почти непреодолими препятствия за съставянето на ново Постоянно присъствие. А то показва, че не се касае за една обикновена криза в управлението на общината, а се касае за една дълбока криза, която раздира съществуването на нашата Софийска община, която не позволява да се състави едно дееспособно Постоянно присъствие и която криза показва, от друга страна, г-да съветници, че този състав на съвета вече е изпял песента си фактически, че той ще трябва да си отиде, че той ще трябва да даде възможност да се допита наново волята на софийските избиратели, за

да се яви тук един съвет в своето болшинство комунистически, и да даде дееспособно Постоянно присъствие, което би имало всичката възможност да се справи с трудните проблеми на бюджета, що предизвикаха тази оставка на Постоянното присъствие, и което, водейки смело и решително борбата с централната капиталистическа власт, както това става почти във всички градове на България, където Комунистическата партия управлява, ще ускори в една или друга посока коренното преобразование на днешните имотни и социални отношения, без което не е възможно и разрешението на подобни кризи.

Ето защо, господа, когато вие ще решавате да си отложите заседанието, както се иска от г-н кмета, ние правим тази бележка от наша страна: запазваме си правото, когато мотивите на оставката бъдат публично изложени, да кажем своята дума; в същото време протестираме против този начин на отнасяне към работата на общината от партияте, които са се нагърбили с управлението и съставят болшинство в съвета, от партияте, които не са кадърни да направят нищо сериозно в управлението на Софийската община.

На второ място, г-да съветници, аз трябва да протестирам от името на нашата група, че по един подобен важен въпрос — оставката на Постоянното присъствие и избиране на ново Постоянно присъствие, вие си позволихте да свикате заседанието на съвета, въпреки нашето отдавнашно решение, в тази малка зала вместо в Градското казино. Това е едно ново нарушение на решението, което се взе вече веднъж — заседанията на Общинския съвет да стават в Градското казино, както ставаха толкова време. Толкова повече, когато се касае за оставката на Постоянното присъствие, толкова повече, когато се касае за избиране на ново Постоянно присъствие, което ще трябва да излезе публично пред гражданите да каже какво собствено ще прави и как ще управлява общината. В случай че се отложи днешното заседание, в случай че болшинството приеме предложението на г-н кмета от името на нашата група настоявам идущото заседание да бъде непременно в Градското казино, където интересувашата се публика би могла спокойно да следи това, което има да стане там, а не както е сега тук, тази публика, която би

дошла, да се намери при всички неудобства, известни нам, които именно ни накараха да отидем в Градското казино.

Председателят: В идущото заседание ще ви се докладва защо не можем да заседаваме повече в Градското казино.

Г. Димитров: Заседанията на съвета биха могли там да стават. Ако има някакви особени причини, които пречат, премахнете ги. Причини за това не могат да съществуват за едно тъй важно заседание. Заседанието трябва да бъде публично.

Председателят: То не е важно.

Г. Димитров: То е особено важно.

Председателят: Постоянното присъствие е в оставка. Никакви дебати не могат да се слушат. Заседанието се отлага за петък.

Г. Димитров: Трябва да реши съветът.

Председателят: Конто приемат да се отложи заседанието за петък, моля, да си вдигнат ръката.

Г. Димитров: Я да видим, кои са за отлагане на заседанието?

Председателят: Болшинство.

Г. Димитров: Не сте болшинство. Я пребройте добре!

Председателят: Болшинство сме. Заседанието се отлага. Вдигам заседанието.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

ПО ПОВОД ОСТАВКАТА НА ПОСТОЯННОТО ПРИСЪСТВИЕ НА ОБЩИНСКИЯ СЪВЕТ

Реч в Софийския общински съвет

27 август 1920 г.

Господа! Г-н кметът от името на Постоянното присъствие мотивира оставката, която се поднася пред съвета, с тези няколко думи, които чухте сега: Постоянното присъствие останало в меншество, сплотената опозиция не искала да му помогне, то иска да запази всичките парламентарни правила и затова си подава оставката. Г-н кметът няма куража публично пред съвета и пред присъстващата публика да заяви това, което неговите хора, което и той сам съобщава в пресата по мотивите за оставката на Постоянното присъствие. Известно ви е, че и в. «Мир»*, партийният орган на народняците, и в. «Пряпорец», партийният орган на демократите, и в цяла редица други вестници, партийни и независими в кавички, се разпространява усилено легендата, че Постоянното присъствие подава своята оставка, затова защото комунистите, които съставляват $\frac{1}{3}$ от днешния състав на съвета, най-силната група в този съвет, правят систематическа, непрекъсната обструкция, че комунистите като най-силна група в съвета не позволяват да се извърши никакво добро дело в Общинския съвет, да се вземе нито едно добро решение от Постоянното присъствие. Затова Постоянното присъствие, отчаяно от тази ожесточена, постоянна, непрекъсната обструкция на комунистите, напуска тежкия пост, на който е поставено, и иска други да го заместят. Тая легенда се разпространява усилено, това заблуждение се хвърля сред масите срещу Комунистическата партия.

* Вж в. «Мир», № 6075, 18 август 1920 г. (Ред.)

Е, господа, ако има лица, които не следят непосредствено работата на Общинския съвет от няколко месеца насам и не са могли да знаят точно това, което става тук, ние поне, нашите политически противници, всякога почти сте били заедно с нас, едва ли би имал някой от вас куража, както г-н кметът го няма сега при мотивирането на своята оставка, да твърди, че Постоянното присъствие, напуска поста си поради нашата обструкция. Защото истината е, че Комунистическата партия в Общинския съвет води една принципиална политика, една принципиална борба срещу буржоазните партии в този съвет. Всички ние ще трябва да признаете, ако искате да бъдете добросъвестни, че от наша страна никои път умислена обструкция не е правена, нито е имало някакво противопоставяне на някое добро дело на Постоянното присъствие, само че подобни добри дела оттам не са изхождали, подобни добри дела оттам инициатива не са имали. Ние дори не сме се възползвали от своето число като най-силна група в съвета, за да качваме и сваляме постоянни присъствия, както бихме могли да правим това и както биха го правили други, ако имаха тая възможност да го направят. Ние, господа съветници, не се ръководим от тези лични и котерийни съображения, които могат други да ръководят, да използваме своята численост в съвета, за да правим едного кмет днес, другого — утре, за да го използваме за себе си, за лична или партийна облага, или по други съображения. Ние имаме множество факти, грамада факти от дейността на Постоянното присъствие — вътрешни негови недоразумения, за кавги между неговите членове, за улавяне за косите и ако бихме искали обструкция да правим срещу Постоянното присъствие, бихме го ударили в неговите собствени партии, бихме го ударили в неговите собствени дела. Ние, господа, това не направихме. Това не отговаря на нашата принципиална политика, не отговаря нам като една революционна Комунистическа партия да се занимаваме с подобна котерийна борба в Общинския съвет.

Но ако това е така — а то е несъмнено така, — пита се: защо съветът ето на от януари насам действително просто нищо не върши? Комунистите ли са причина, де лежи истинската причина? Преди всичко погледнете се

ние сами, господа, от различните партии на управляващата досега коалиция⁸⁹. Колко души от вас, които сега сте се наредили тук, в този решителен момент на погребението на едно старо Постоянно присъствие и на родилните мъки при раждането на едно ново Постоянно присъствие в този именно момент сте се събрали всички — колко от вас присъствуваха на заседанията в миналото? Колко други от вас, колко съветници от вас предпочитат очевидно своите лични удобства, курортите си в Чамкория, Банкя или де да е другаде, вместо да изпълняват един обществен мандат, който са поели тук? Колко други тоже общински съветници, занимавайки се със своите лични гешефти, със своята частна работа, не се явяваха в съвета и своето собствено дори Постоянно присъствие не подкрепяха?

Ако има някаква обструкция, която се правеше, тая обструкция се правеше преди всичко от вашата собствена среда. Но не и само това. Спомнете си колко пъти ние, в лицето на сегашния г-н кмет, който слиза от сцената, за да отстъпи място сигурно на друг свой колега, колко пъти той сам и неговите заместници — председателствующи на заседанията на съвета, правиха действително една умишлена обструкция, когато въпреки постановленията на правилника отказваха да гласуват нашите предложения, предложенята на най-силната група в съвета. Принуждаваха ни цели часове да дебатираме и да убеждаваме дебелни глави в това, което правилникът изисква.

*

Председателят: (К ъ м Г. Д и м и т р о в.) Моля, на предмета.

Г. Димитров: Тъкмо на предмета съм. Цяла редица заседания, спомнете си, господа, в миналото ние изгубихме поради тая умишлена обструкция от председателствующите: «Няма да поставя на гласуване.» Защо? Правилникът те задължава да го поставиш на гласуване това. — «Не, по никой начин.» — Арнаутски инат се проявява без нужда, не на място, въпреки правилника. И очевидно тая група, която представлява интересите на населението в София, най-силната, тя не би оставила да бъде тормозена въпреки постановленията на правилника.

* Съкратени реплики. (Ред.)

Независимо от това, господа, тъкмо когато нам се хвърля упрекът за обструкция, ние виждаме как бюджетната комисия цяла редица заседания трябваше да употреби за изработване на проектобюджета. Там тоже дашите членове не се явяваха редовно, тоже създаваха причини за отлагане на заседанията, да се губят цели седмици до окончателното внасяне на бюджета в съвета. И след това ние тоже виждаме отлагане на едно заседание по липса на кворум, отлагане на второ заседание по липса на кворум, отлагане на трето заседание по липса на кворум, постоянно отлагане на заседанията и трябваше да се приготви едно клише да бъде готово за първото заседание, защото то винаги не ставаше поради липса на съветници.

Защо не се гласува бюджетът досега? Та комунистите ли са причината? Те ли са виновни? Очевидно е, че ние не искахме да прокарате бюджета в тая форма, в която комунистите биха упражнили своето въздействие, за да се прокара, защото не желаехте по никой начин да се прокарат облаганията върху недвижимите имоти, върху капиталите и доходите — значителни облагания, които нуждите на момента налагат. Затова правехте тая обструкция оттам. И когато Постоянното присъствие ви казва: «Ние останахме меншество, затова си подаваме оставката», то не казва истината, защото това Постоянно присъствие изхожда от партията, от които утре и новото Постоянно присъствие ще се яви пред нас. Ако това Постоянно присъствие си дава оставката поради липса на болшинство, аз се питам: другото Постоянно присъствие, което изхожда от същите партии и което ще го замести, ще има ли болшинство? То и сега има меншество, и утре ще има меншество. Причината за оставката е друга!

Господа! Постоянното присъствие подаде оставка. Ние се намерихме в една криза фактически поради това, че управляващите буржоазни партии в тоя съвет не са в състояние да разрешат проблемите на бюджета, не са в състояние да преодолеят финансовия банкрут, до който е дошла нашата община, и не само тя, а за жалост цялата страна; не са в състояние да прескочат този трап, който е изкопан от последиците на войната при днешните условия; чувствуват се безсилни да направят тая крачка, която

животът диктува, която животът налага днес; не желаят да прехвърлят голямата данъчна тежест върху имотните класи на столицата. А между това трябва да балансират бюджета и трябва да свързват двата краища на бюджета със скромните увеличения на известни заплати и пр., които се предвидиха тук в проектобюджета, който завършва досега с 16 милиона лева дефицит. Този дефицит би се увеличил, ако се задоволят поне елементарните нужди на различните служби и функции на общината. Вие се чувствувате безсилни да разрешите тая проблема, защото вие не можете да направите това, което се налага днес — да обложите своите собствени класи, които представляват, да обложите себе си и тези, които представляват. И защото иска да избегне това именно, защото би желало да постави работата така, щото другояче да не може да бъде, освен да се прокара един бюджет без подобни облагания, Постоянното присъствие излезе в оставка. Кризата се дължи на този непосредствен повод, на тази непосредствена причина. Тая криза, господа, е много дълбока. Тя се корени в самите социални и имотни отношения и създаденото днес положение в страната и специално в София. Тая криза не ще може да се разреши само с промяна на лицата: вместо г-н Калинков — г-н Батолов, и вместо г-н Герасим Ангелов — новият наш колега г-н Дечев. . .

В. Мулетаров: Добре познат.

Г. Димитров: . . .или някой друг, който и да е от вас. Господа! Кризата няма да бъде разрешена само чрез сменяване на лицата при запазването на същата тая система, при запазване на същата тая основа, на която почива общината и на която ще почива ръководенето управлението на общинските работи в бъдеще. Няма никакво съмнение, че сменяването само на лицата ще ни доведе скоро до нова криза. Кризата съществува дълбоко, тя ще изпъкне и на повърхността. Един-единствен изход има от това положение, в което днес се намира Общинският съвет: то не е кърпежът, който вие искате да направите, то не е това недоносче, което вие се мъчите да родите и което на другия ден, скоро, отново би умряло, нали? — и ще ни повикате да го погребем, ако не го погребат от Министерството на вътрешните работи направо.

Председателят: Но и вашето погребение заедно.

Г. Димитров: Спасението, господа, не е в това помнрение, което вие си направихте помежду си и което окончателно събори и последните прегради, които ви делеяха на чисти и нечисти. . .

В. Мулетаров: Честни и нечестни.

Г. Димитров: . . . на честни и безчестни и пр. титули. Прочее не е спасението в това, че г-н Занков, който стоеше в отсамната страна и който често пъти, без да ни права ни каквото удоволствие, гласуваше за нас, ще се прехвърли там, оттатък, при вас.

П. Николов: Той може пак да гласува за вас.

Г. Димитров: Сега вие можете открито да заявите на света, че чисти и нечисти, честни и безчестни, стари и млади, независими и партийни, кореняци⁹⁰ и некореняци, всички от средата на буржоазията — сте просто стъбла от един корен, че сте дренки от един дол, както казва нашата народна пословица, и че се сплотявате (в е с е л о с т) и се обединявате, господа, класово срещу нас, срещу Комунистическата партия, срещу тези, които представляват тия народни маси, които са въвн от вас. Спасението няма да бъде в това, че вие давате на света възможност да види още веднъж, че между вас принципни не, ами обикновени дребни, тактически различия няма и че щом се даде на г-н Занкова помощническо място — една длъжност никаква, — той е готов от левията да отиде в десницата. . .

Г. Занков: Разбира се!

Г. Димитров: . . . и щом например на радикалите се предложи тоже едно подобно нещо, заместникът на г-н Коен — той е доста почтен, ние го видяхме — е готов да приеме веднага ангажимент, защото г-н Коен е отказал това, нали? Спасението не е в тия комбинации, в тоя хърпеж, в това облепване, в тия лепилки, които утре могат да бъдат съборени и от самия вятър. Спасението, господа, изходът от това положение е другаде! Масите в столицата, мнозинството на избирателите бяха поставени при едни изключително особени условия, когато се правеше избор за този състав. В нашата декларация от 21 януари* ние посочихме, че днешният състав със своето

* Декларация на Софийската общинска група на Българската комунистическа партия (тесни социалисти) — вж Съч. Т. 9. С., 1985, с. 496—499.

болшинство не изразява истинската воля на софийските избирателни маси. Още тогава ние казахме, че чрез военното положение, цензурата и редица други работи, които се извършиха, масата не може да прояви своята воля, тъй както би я проявила, ако това не беше, и че този състав, който представлява едно болшинство на буржоазните партии само с един-два гласа, болшинство съвсем несигурно, не отговаря, не изразява волята на избирателните маси. И казахме, че този състав ще бъде недееспособен, че той не ще може да отиде много далеч, че той нищо особено няма да свърши и че ще трябва да си изпее песента, да си отиде, за да отстъпи място на едно представителство на масата, на действителната избирателна маса на столицата.

Господа! Ето ви 7—8 месеца оттогава. Какво повече извършихте вие като управляващи от това, което казахме ние в нашата декларация при избора на сегашното Постоянно присъствие? Пълен фалимент и недействителност на политиката ви досега, пълно разкритие...*; не недееспособност на състава на съвета, на самия съвет, ами недееспособност на това болшинство, което вие представлявате в съвета. Ние считаме, че това, което дадоха тези няколко месеца, достатъчно показва необходимостта да бъде консултирана наново волята на избирателите в столицата, едни нови избори са необходими.

П. Николов: Ха, дайте си оставките вие.

Г. Димитров: Нашата партия, поддържайки връзките си с масите, знае, господа, много добре волята, желанието и настроението на избирателните маси в столицата. Аз мога да ви гарантирам още отсега, да заложа всичко, което имаме като партия, като дейтели, че един нов избор за Софийски общински съвет няма да даде този резултат, който днес имаме, и няма да има тия родилни мъки при избора на едно Постоянно присъствие. Масите ще знаят да изпратят комунистически представители за болшинство в този съвет, за да има едно комунистическо Постоянно присъствие, което би поело отговорност за управлението с всичките рискове и смело би управлявало, тъй

* Неясна дума в стенографския протокол. (Ред.)

както днес се управляват Плевен, Русе, Варна, Бургас и цяла редица градове в страната.

Председателят: Карлово, Калофер, Пловдив⁹¹.

Г. Димитров: Господа! Това е изходът от днешното положение, в което се намира Софийският общински съвет.

Вие искате сега с тия палиативи, с кърпеж да продължите съществуването си. И това няма да помогне! То е кратковременно. Ние ще имаме пак скоро думата по Постоянното присъствие и оставката му и ще видите, че ние сме били прави в този момент, когато подчертаваме необходимостта да се питат наново изборителните маси в София, да кажат своята дума, да дадат едно истинско свое представителство. Няма никакво съмнение, ние не си правим тази илюзия, че там, дето управляваме, в цялата страна при вашата буржоазна система може да има реализиране на програмата на трудещите се народни маси. Тая програма ние ще я реализираме напълно **не** при вашата буржоазна система, а чрез нейното премахване. Завладяването на общините и управлението на общините от Комунистическата партия, господа, е едно средство да се ускори премахването на тая гнила буржоазна система, премахването на тая отживяла времето си парламентарна система и заменяването ѝ със системата на съветите, на едно непосредствено избиране и непосредствено контролиране на избраниците, на едно съединение на изпълнителната и законодателната власт в ръцете на институти, избрани непосредствено и контролирани непосредствено от масите; заменяване на днешната парламентарна система, която отговаря на интересите на буржоазията със съветската система, която отговаря на интересите на работниците.

П. Теодоров: На революцията, на тиранията. Вие желаете ли революция или само приказвате за революция, но не я желаете?

Г. Димитров: Господа! Когато говорите за революция, няма никакво съмнение, веднага би трябвало да подчертаете, че няма да я избегнете тая горчива чаша, няма да я избегнете и ще трябва да я изпие, и ще я изпие до дъното! Кога ще дойде революцията и кога ще стане, господа, тя — това радикално средство за изчистване на тия

авгнени яхъри⁹², които буржоазията в България е натрупала на плещите на българския народ? То ще стане, то не зависи от нас — няма никакво съмнение, — то не зависи и от вашия страх от революцията; то зависи от развитието на събитията извън нас, събития, които много бърже се развиват, събития, които много скоро ще ускорят и развитието на нашите собствени вътрешни благоприятни за една революция условия. Без да бъдем пророци, можем да кажем, че няма да бъде много далеч денят, когато няма да се занимаваме с вас и с подобни като вас да спорим и да разискваме в общопредставителни институти, а когато само представителите на трудещите се маси, само представителите на тези, които работят, които произвеждат, които творят, които създават — а не паразитните елементи, — само тези елементи, събрани заедно, без да спорят, без да се карат и губят време, със своя ум, със своите способности ще творят благоденствие, ще творят блага за своето собствено трудящо се население. Няма да бъде далеч този ден, господи!

К. Батолов: Стига вече.

Г. Димитров: Ще свърша. Господа! Нам ни се хвърля упрек оттам, че управляващите днес, които наместо да признаят, че са некадърни да управляват, наместо да признаят и г-н Петко Теодоров. . .

Д-р Д. Папазов: Стара песен!

Г. Димитров: . . . и, г-н Папазов, тая стара песен, която ви я казвам на нов глас, за да я разберете и запомните, ако сте живи. . .

Д-р Д. Папазов: На същия глас сме я чували много пъти.

Г. Димитров: Наместо да признаете вие сега, че сега в един подобен съвет като днешния, в който има една комунистическа група от 9 членове, най-значителната група, дете, господа, от друга страна, има един подобен контрол от съвета върху работите и управлението, днес не може да става, както по-рано между близки, при затворени врати, между четири очи. . .

Д-р П. Петков: Както в нашия съвет ще става.

Г. Димитров: . . . както бяхте навикнали да управлявате свършено спокойно и свободно, наместо да признаете, че сега за вас е невъзможно да управлявате по ста-

рия път, че вие поради тази причина манифестирате всичкото си безсилие и невъзможност да уреждате работите на общината, наместо това позволявате си да упреквате комунистите, че те не ви помагали; вие сте искали да работите с нас, но ние не сме искали!

Б. С. Маждраганов: Той* го каза в кавички. Това не е нашето убеждение. (С м я х.)

Г. Димитров: Кога говорите в кавички и кога без кавички, това ние не можем да знаем.

Б. С. Маждраганов: Вие трябва да разбирате.

Л. Кандев: Значи сте Библия, да ви тълкуваме.

Г. Димитров: Вие бихте желали очевидно нашето сътрудничество, ако ние обаче бяхме като широките социалисти. . .

К. Батолов: Хайде сега!

Г. Димитров: . . . ако бяхме партия като онези, които седят на два стола, които могат да климнат с едната си част наляво, с другата — надясно. Когато имате една партия революционна като нашата, няма никакво съмнение, не можете да си правите илюзията, че можете да получите от нея сътрудничество, съдействие зарад някакви облаги. Това не сте получили, това няма да получите и в бъдеще, от нас това не може да се очаква по никой начин! Но нас ни упрекват, че не сме ви съдействували. Ние трябва да подчертаем това, което казахме в нашата декларация при избора на Постоянното присъствие още през януари: ние сме партия на пролетариата, партия на революцията, вие сте партии на буржоазията, партии на контрареволюцията. . .

П. Николов: На реда и законността.

Г. Димитров: . . . партии на беззаконието, на терора и на насилието.

П. Николов: Да не дава господ, но да дойдете на власт, няма да ни оставите.

Д-р Д. Папазов: Ние сме били партии на беззаконията! Кой е на законността тогава?

Г. Димитров: И в това отношение вие, старите партии, може да имате само едно-единствено утешение, че бидохте надминати в областта на терора и насилието, на безобра-

зията и беззаконията от българските дружбаши, а в един момент и от министъра на полицията на широките социалисти*.

Само това утешение вие можете да имате. В друго отношение и вие сте носители на насилието, на терора.

... **

Не сте в състояние, господа, очевидно, да отречете този факт. При ръста на недоволството на масите в столицата и в цялата страна, при надигащата се вълна на една действително народна революция всички партии, които стоят на другата страна, на страната на частната собственост, на страната на капитала и капитализма, не могат да отидат другаде освен към беззаконието, към насилията, към терора.

П. Николов: Това са големи думи.

Г. Димитров: И, господа! Нас ни дели една такава дълбока пропаст, щото или трябва буржоазията да загине като класа, разбира се, като социална категория, или трябва пролетариатът да изчезне.

Б. С. Маждраганов: Никой.

Д-р Д. Папазов: Скоро ще бъде, скоро!

Г. Димитров: Господа! Понеже буржоазията е класа на миналото, понеже тя изпълни своята историческа роля във всички страни, а у нас, преди да я започне, я оплеска свършено с всички катастрофални войни, които водѝ досега, няма никакво съмнение, че тая именно стара, отживяла времето си класа ще трябва да напусне сцената на управлението и на господството, за да даде място на новата обществена историческа класа — пролетариата, на хората на труда, която именно ще има бъдещето в своите ръце и тук, и в другите страни! И затова между нас и вас — горе, в управлението на държавата, между нас и вас в окръжните съвети, между нас и вас в общинските съвети лежи дълбока, непроходима пропаст. Никой не е в състояние да хвърли мост над нея. Тая пропаст става все по-голяма, тъкмо в тая пропаст вашата класа ще се сгромоляса, за да изчезне окончателно, да освободи българския трудещ се народ от себе си, от своята грабежни-

* Кръстьо Пастухов. (Ред.)

** Съкратени реплики. (Ред.)

ческа политика, от терора, насилията и анархията, които носи.

Аз подчертавам, господа, от името на Комунистическата партия този заключителен пасаж на нашата декларация, която направихме през януари при избора на нашето сегашно Постоянно присъствие, като считам, че изпълно отговаря и на този момент, който сега преживяваме, и на тая оставка, по която сега разискваме. Там казахме: «Българската комунистическа партия взе самостоятелно участие в общинските избори. Тя излезе пред избирателите със своята *комунистическа програма*, която изразява класовите интереси на трудещите се маси, отрича съществуването на сегашната капиталистическа система и *почива върху основите на съветската власт и на диктатурата на пролетариата*, т. е. върху принципа: *«Който не работи, не трябва да яде; който работи, той само трябва да управлява!»*.

Избраните общински съветници на Българската комунистическа партия (тесни социалисти) влизат в новия съвет със *същата програма*, която коренно се различава от програмите на всички десни и «леви» партии. Тая нейна програма може да бъде прокарана само чрез *самостоятелно управление* на общината от страна на Комунистическата партия.

Предвид на това и изхождайки само от интересите на трудещите се маси, които съставляват най-малко $\frac{3}{4}$ от цялото население на столицата, комунистическата общинска група заявява, *че не може да влезе в никакви компромиси и съглашения с другите общински групи по управлението на общината*, които групи чрез своето досегашно управление по всички въпроси, като тия по прехраната, жилищата, отоплението и пр., свършено открито защитават интересите на кождерите — спекулантите и домопритежателите.

Българската комунистическа партия може да поеме управлението на Софийската община само самостоятелно. По понеже в сегашния съвет поради гореизложените причини тя има само 9 мандата, признати от 30-членния му състав, *тя остава в опозиция с твърдото убеждение, че тя е недееспособен и неизразяващ истинската воля на гражданската маса софийски избиратели Общински съвет трябва*

ва в най-близко бъдеще да си отиде, да се произведат нови избори, за да могат трудещите се маси чрез своята Комунистическа партия да вземат управлението на общината веднъж завинаги в своите здрави и сигурни ръце.

Обаче комунистическата общинска група и в опозиция, докато съществува днешният Общински съвет, ще действа най-решително в защита на трудещите се маси, в защита на общинските служещи и работници и в духа на обявената в изборите комунистическа общинска програма.

Опирайки се на доверието и подкрепата на трудещите се маси, тя ще употреби също така всичките си усилия, за да не допусне да се вземат в съвета никакви решения, които биха били в ущърб на интересите на тия маси, винаги ръководейки се от принципа: *«Всичката власт в ръцете на трудещите се!»*.*

Това становище ние поддържаме и сега. То е нашето програмно и тактическо гледище по въпроса за Постоянното присъствие на Софийската община. А няма да ви позволим, няма никакво съмнение, доколкото нашите сили позволяват тук на 9-те общински съветници, да вземете каквото и да е решение, което е в ущърб на интересите на трудещото се софийско население. Ние считаме това за наша длъжност, когато умеем да го направим, ние го считаме за своя заслуга, за своя гордост, че сме могли да изпълним един свой дълг. Не е упрек това, че ще ви пречим. На вашите намерения да вземате решения, вредни за софийското население, на вашите намерения да защитавате и охранявате капитала и частната собственост ние ще пречим с всичките си сили! Но ние не бихме пречили с най-малкия си пръст на всяко мероприятие, което би донесло полза на трудещите се маси.

Д-р П. Петков: Например да си гласуваме по 1500 лв. заплата.

Г. Димитров: Това, господа, обаче от вас не очакваме. Ние знаем вашата природа, знаем и косъма, и нрава ви! И тогава, когато косъмът ви се промени, знаем, че нравът ви остава същият. И когато Постоянното присъствие се смени, когато кметът там се яви може би по-тактичен,

Може би много по-сведущ и пр. и пр. — зависи, — и тогава, бъдете сигурни, господа, вашият нрав ще си остане, основите на вашата политика ще си останат и очевидно и всички причини за нашата принципиална борба срещу вас и по-нататък ще бъдат налице. Ние не очакваме от това, че г-н Занков, който минава малко нещо като «болшевик» в Либералната партия, като застане там, в редовете на Постоянното присъствие, работата би се оправила. Няма никакво съмнение, че той ще напусне този пост, тъй както някога и помощник-кметът на широките напусна* малко нещо с червенина на лицето. И няма никакво съмнение, господа, че управлението на общината и по този начин нещо друго няма да донесе, работите на общината няма да бъдат оправени. Едно ще направите сигурно, ще прокарате бюджета. Сега вече няма противодействие, сега вече г-н Занков няма да гласува за нашите предложения. Няма го в съвега онзи «опърничав» радикал**, на негово място сега е изпратен друг***, много благообразен и благонадежден, защото такъв са го пратили. И в такъв случай имате с един глас болшинство, когато и широките гласуват с нас. Е, добре, може да прокарате бюджета — това е, което най-много ще направите. Но бюджет какъв?

К. Батолов: Малка работа ли е?

Г. Димитров: Не е малка работа, г-н Батолов, но как ще я извършите тая работа — въпросът е там, — какви суми ще се дадат на общинските служещи и работници, какви суми ще се дадат за другите нужди на населението и, разбира се, върху кого ще се сложат тежестите на покриването на тия разходи? Вашето споразумение, това сплотяване, тоя блок, който не е пълен, който ние бихме се радвали да беше още по-пълен, ако и г-да широките си бяха пратили представител — този блок не може да бъде пълен, ние знаем, поради процеса, който се извършва в партията на тези наши съседи⁹³, който кара една част от тях да върви към нас наляво, другата част — към вас надясно, и докато там не се свърши този процес, докато там окончателно не се избистри тази работа и едната част не дойде към нас, а другата към вас. . .

* Става дума за Соломон Прулов. (Ред.)

** Леон Коен. (Ред.)

*** Иван Дечев. (Ред.)

С. Прулов: Във вашата партия няма ли процес? Отговорете, за една секунда спрете.

Г. Димитров: . . . дотогава, господа, докогато този процес в средата на широките социалисти не узрее и не се завърши окончателно, здравата, сигурната част, макар и малка, да дойде в Комунистическата партия, а това, което е ваше родно, братско по кръв и плът, да дойде при вас, дотогава за жалост този пълен блок няма да имаме тук. Че в нашата партия се извършва процес, господа широки, извършва се, и един много интересен процес се извършва в тази колосална маса на Комунистическата партия, най-силната партия в нашата страна! Този процес е процес оздравителен, този процес е процес обновителен, процес, който циментира трудещите се маси. Този процес изхвърля негодното, гнилото, случайно влязло в партията!

С. Прулов: Не за онези в Калофер. Дума става за един идеен спор. Недейте смесва тия две неща. Недейте прави диверсия с това, което е станало някъде с лошите елементи, а кажете за това, което е идеен процес всъщност.

Г. Димитров: Аз не считам за нужно — то би било не само излишно, но и обидно — да правя защита на нашата партия, на тая партия, която не се нуждае от никаква защита. (Ръкопляскания от Л. Кандев.)

Но, господа, аз обяснявам това, което става, аз подчертавам това! И когато господата ни подхвърлят оттам, аз трябва да ви кажа открито: Българската комунистическа партия, повтарям да кажа, най-силната партия в този момент в страната, тая партия в този момент не желае да държи нищо нечестно, нищо гнило, нищо недисциплинирано и нищо авантюристично. Че в Калофер или Котел, че в Долна баня или някъде другаде отделни партийни членове са извършили недисциплинирани актове, че другаде отделни, току-що влезли личности в партията са извършили неморални действия, нашата партия е единствената в България, която има куража да вземе хирургическия нож, да отреже и веднага да каже: «В тая партия няма място за нечестни, неморални, недисциплинирани и авантюристични елементи!»

С. Прулов: За това никой упрек не ви прави. Въпросът е за идейния процес във вашата партия.

Г. Димитров: А у вас, господа, стои г-н Пастухов с окървавени ръце, стои и днес!

Е. Николов: Когато беше Пастухов, вие не се криехте по таваните, а сега се криете⁹⁴.

Г. Димитров: Утре от ваше име този министър ще говори в Градското казино против войната, този, който се бореше срещу нас⁹⁵.

Председателят: Г-н Димитров, какво общо имаме ние с Пастухов? Ако не говорите на предмета, ще Ви отнема думата.

Е. Николов: И това не е обструкция!

Л. Кандев: Той* е кандидат за помощник-кмет.

Г. Димитров: За отнемане на думата, г-н кмете, недейте говори, защото Вие знаете, че на мене никога досега думата не е отнета и никой не е в състояние да я отнеме!

Председателят: Ще Ви я отнема, ще Ви направя това удоволствие. Цял час и половина говорите. Говорите за Пастухов, за буржоазията и т. н.

Г. Димитров: Аз свършвам тогава, когато считам, че е нужно да свърша, а никога не свършвам, когато иска председателят. Та, господа, ако засягам всички тия въпроси, които нямат една непосредствена връзка с оставката на Постоянното присъствие. . .

Председателят: Нямат никаква връзка.

Г. Димитров: . . . то е само затова, защото, г-н кмете, те хвърлят достатъчно светлина върху физиономията на тези партии, които са заедно сега и ще ни дадат новото Постоянно присъствие и които може би утре ще бъдат заедно — затова именно засягам и осветлявам тези въпроси.

Председателят: Седем месеца ги слушаме тия работи.

Г. Димитров: Вашият блок сам по себе си представлява едно недоносче, което от своя страна ще даде друго едно малко недоносче — новото Постоянно присъствие. С този свой блок вие можете да минете бюджета по един начин много неудобен очевидно за масите в столицата. Ще се опитаме да не ви позволим; ще употребим нашето влияние, ще употребим нашите сили да бъде другояче.

* Евтим Николов. (Ред.)

Но и това Постоянно присъствие, което вие ще дадете по тоя именно начин, по който искате, и то, нека кажа още сега от наше име, че като бъде единодушно спрямо нас, сигурно като бъдете всички сплотени като топ в борба срещу комунистите, срещу тая комунистическа опасност в съвета, това Постоянно присъствие ще прилича на орела, рака и щуката в положителната работа на общината, в ръководството на общинското управление, в оная творческа работа, която трябва да върви и сигурно като орела, рака и щуката ще закара колата в батака, за да дойде може би наново да я измъкне оттам и орела, рака и щуката да ги прати там, дето им е мястото.

В. Мулетаров: Батолов, гледайте Папазов да запазите.

Председателят: Полагам на гласуване. Приема ли се оставката на Постоянното присъствие или не се приема? Който е за приемане на оставката, да си вдигне ръката.

Г. Димитров: Вървете си!

Председателят: Добре, приема се!

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

ПРОТЕСТ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

*До министър-председателя
и министъра на вътрешните работи*

Българската комунистическа партия отново е подложена на една бясна хайка от страна на правителството и неговите органи.

Така в Самоков са арестувани маса членове на партията заедно с кмета и помощника му във връзка с едно деяние, в което те са непричастни⁹⁶. Някои от тях са жестоко малтретирани от полицията. Семействата им са подали писмени молби, за да бъдат освидетелствувани от лекар, обаче околийският началник отказал да допусне исканото лекарско освидетелствуване. Макар и повечето от арестуваните да са задържани още преди десет дни, и до днес не са предадени на следствените власти. Вместо това околийският началник е дошъл в министерството да нови инструкции.

Незаконни арести и интернирвания са извършени и се вършат над членове на нашата партия в Перник, Месемврия, Неврокоп, Етрополе и много други места. В Централния комитет на партията всекидневно се получават сведения за подобни полицейски произволи и насилия.

В Казанлък пък е затворен от властите работническият клуб и въпреки обещанието на министерството, че ще даде нареждане за отварянето му, клубът и до днес още продължава да бъде затворен. Нещо повече: днес ни съобщават от Казанлък, че вместо нареждане за отварянето на клуба, дадено било нареждане за отчуждаването на зданието за някаква работилница на гимназията!

В същото време цензурата беснува над нашия партиен орган. . .*

За Централния комитет
За секретар: Г. Димитров

В. «Работнически вестник»,
№ 43, 27 август 1920 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Унищожено от цензурата. (Ред.)

ПО ОРГАНИЗАЦИЯТА И БОРБИТЕ НА ТЮТЮНОРАБОТНИЦИТЕ В БЪЛГАРИЯ*

Биде дадена думата на др. Георги Димитров, делегат на Българската комунистическа партия (тесни социалисти) и Общия работнически синдикален съюз в България, да приветствува конгреса⁹⁷. Припомняйки живота и развитието на съюза, той особено наблегна на последните борби, които тютюневите работници и работнички героично изнесоха. Днешният конгрес, каза той, заседава в един важен момент, когато се вдига бесен вой за война против Съветска Русия — предния отряд на международната пролетарска освободителна революция. Е, добре, ние още по-мощно ще манифестираме днес нашето отвращение от войната и нашата непоколебима воля за мира със Съветска Русия, за мира и братството между народите. Ние днес сме се нагърбили с грамадното предприятие — издигането гранитната червена крепост и сърцето на капиталистическа България. Да принесем с радост нашите жертви за бляскавия успех на това наше общо колосално дело. Многобройната работническа публика с бурни ръкопляскания изпрати ентусиазираните слова на своя вожд, който призова делегатите и испички съзнателни пролетарски борци към енергична, предана и неуморна работа за тържеството на комунизма.

. . . **

* Резюме на реферата на Г. Димитров «Организацията и борбите на тютюневите работници и работнички», изнесен пред II конгрес на Тютюно-работническия съюз на 6 септември 1920 г. (Ред.)

** Съкратени изказвания на други участници в конгреса. (Ред.)

След него* думата бе дадена на секретаря на Общия работнически синдикален съюз др. Георги Димитров, който с една къса прочувствена реч, изтъквайки плодовитостта на конгреса, пожела на делегатите и съюзните членове и членки повече ентусиазъм, издръжливост и постоянство в изграждането на Тютюноработническия съюз, за тържеството на освободителното работническо дело.

*В. «Тютюноработник»,
№ 2, 15 ноември 1920 г.*

*Печата се по текста
на в. «Тютюноработник»*

* Стефан Кираджиев. (Ред.)

ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ*

София, 12 септември 1920 г.

Другари,

Въпреки направените постъпки от страна на Синдикалния съюз и партията за отменяване новите наредби по данък-занятие⁹⁸ финансовите власти продължават да събират този грабежнически данък, който значително намалява и без това крайно недостатъчната при настоящата скъпотия работническа заплата.

Това предизвиква неудържимото недоволство на работническите маси в цялата страна, което вече тук-там се изразява и в стачки против събирането на данък-занятие.

Единичните и разпокъсани действия в тая посока обаче трябва да се излеят в една обща работническа протестационна акция в цялата страна, за да се получи в случая възможният максимален практически и агитационен резултат.

Ето защо Синдикалният комитет ви препоръча да влезете веднага в споразумение с местните партийни комитети за организирането на масови работнически протестационни събрания в близките дни против облагането на работническата заплата с каквито и да е данъци и специално против данък-занятие. Лозунгът, който ще се издигне в тия събрания, трябва да бъде: *Никакви данъци върху работническата заплата. Данъците да се плащат от имотните класи!*

Въпросът трябва да се разгледа във връзка с общото

* Окръжно на СК на ОРСС № 11. (Ред.)

положение на пролетариата и развиващите се революционни събития и да се изтъкне необходимостта от премахването на самата капиталистическа система чрез завладяването на политическата власт от пролетариата и прокарването на пролетарската диктатура.

Гласуваните резолюции в тия протестационни събрания ще се изпратят до Бюрото на камарата с копие до парламентарната група на Българската комунистическа партия и до «Работнически вестник» за публикуване.

Самите събрания трябва да бъдат много добре организирани и широко разгласени, за да участва цялата работническа маса в тях, а общата акция против данък-занятие — най-старателно използвана за привличането в редовете на професионалните съюзи неорганизираните още работници и работнички, както и за всестранното засилване на нашите професионални организации.

Нека се има предвид също, че господарите в някои места, какъвто засега е случаят с тютюневите складове в Пловдив, се опитват да накарат работниците си да работят в неделни и празнични дни, като надниците за тия дни бъдат употребени за изплащането на данък-занятие. По тоя околен начин те искат да парализират борбата на работниците за прехвърлянето на данък-занятие върху самите предприятия. На тая господарска маневра очевидно трябва най-решително да се реагира. Нека срещу нея още по-енергично се издигне искането: *всички данъчни облагания върху работническата заплата да се премахнат, а докато това стане, съществуващите данъци и специално данък-занятие да се плащат направо от господарите за сметка на техните предприятия.*

*

В София е образувано едно чуждестранно бюро, което събира работници за съгласенските страни. Узнаваме, че това бюро има свои агенти и в провинцията. Усилията са насочени главно да се подмамят наивните младежи и бедстващите безработни работници. За целта се употребяват най-примамливи обещания за големи заплати, добри условия на работа и пр. Истината обаче е, че се събират не работници за Франция, Англия и Италия,

дето има масова безработица, а войници за воюване срещу въставащи колониални народи в колонииите на империалистическите страни — Африка и другаде. И понеже работниците в западноевропейските страни вече отказват да жертвуват живота си за интересите на империалистите в колонииите, империалистическите агенти са плъзнали да вербуват войници из средата на изостаналиите народи и страни и специално у нас.

Централният комитет на Българската комунистическа партия се опита да публикува в «Работнически вестник» едно предупреждение по тоя случай. *Цензурата обаче не допусна отпечатването на това предупреждение.*

Наложително е прочее да дадете най-широка гласност между младежта и работническото в местността ви на престъпното намерение на въпросното бюро, което със съдействието на българските власти събира под формата на работници всъщност войници за колониалните войски, и да вземете всички мерки, за да предпазите младежите и работниците да не се подмамват от примамливите му обещания и да не стават нещастни жертви на разбойническата политика на империалистите.

Приемете, другари, нашите другарски комунистически поздрави!

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

*Публикува се за първи път
по текста на окръжното*

ЗА ПРАВИЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ПОМОЩТЕ, КОИТО СОФИЙСКАТА ОБЩИНА ОТПУСКА НА СИНДИКАЛНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ В СТОЛИЦАТА

Реплика в Софийския общински съвет

13 септември 1920 г.

Председателят: Който приема предложението на бюджетарната комисия да се даде помощ 20 000 лв., моля да си вдигне ръката. Болшинство.

Г. Димитров: По това трябва да се направи една бележка в самия бюджет. Комисията ще разпредели сумата между съществуващите работнически синдикати в столицата. Трябва да се има предвид, че тая комисия е длъжна да раздели сумата между действително съществуващи, действующи, даващи помощи на безработните работнически организации. Не както това е ставало досега, половината да се даде на синдикатите на тесните социалисти, другата половина — на синдикатите на широките. А синдикатите на широките съществуват фиктивно. Няма ги никакви, обаче половината от сумата получават. Комисията прочее трябва да има предвид при разпределянето на тази сума да даде сумите на ония синдикати, каквито и да са те, на тесните социалисти или други, които действително съществуват и дават действително помощи на безработните работници. Хубаво да се знае това.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

ПО УЧАСТИЕТО НА ОБЩИНСКИТЕ СЛУЖИТЕЛИ В ПРОТЕСТНАТА ДЕМОНСТРАЦИЯ НА 24 ДЕКЕМВРИ 1919 ГОДИНА*

Изказване в Софийския общински съвет

16 септември 1920 г.

Аз вземам думата съвсем накратко, господа, само да отбележа онова, което трябва да се каже от наша страна по принципиалния въпрос в свързка с предложението, направено от нашата група**. Въпросът е извънредно важен, той не може да бъде минат току-така и ние не бихме желали да оставим без едно разчистване диверсиите, които се иска да се направят от десницата, макар от известни «левичари» в тази десница.

Л. Кандев: Те са най-големите десничари.

Г. Димитров: На 24 декември, както това се установи тук — всички интересувачи се от въпроса го знаят много добре и ако не искат само да си кривят душата, биха го признали тук публично, — се касаеше за една демонстрация на работниците, служещите и чиновниците. Не се касаеше тогава до една стачка, не се касаеше още по-малко до някаква социална революция, за която си е изобразил представителят на Радикалната партия***, който от страх пред комунистите и революцията всяка минута сънува и бълнува за революция.

И. Дечев: Защо ще се страхуваме? Най-малко ние няма да се страхуваме.

Г. Димитров: Ставаше дума тогава за една демонстрация през деня на 24 декември, в която служещите на

* Г. Димитров се изказва при обсъждането на проектобюджета на общината за 1920—1921 г. (Ред.)

** От името на комунистическата общинска група Димитров предлага общината да изплати 600 хиляди лева на всички общински служители и работници, участвували в протестната демонстрация на 24 декември 1919 г., за времето, през което са били уволнени. (Ред.)

*** Иван Дечев. (Ред.)

държавата и служещите на Софийската община трябваше да вземат участие и взеха участие, както това се знае, в името на известни свои непосредствени професионални искания и на известни свои политически искания.

П. Теодоров: А, политически!

Г. Димитров: Да, политически.

И. Дечев: Да, тъкмо тези политически искания, г-н Димитров, са, които ние не можем да одобрим.

Г. Димитров: Та има ли някой куража да оспорва правото на държавните служещи, респективно на общинските служещи, да издигнат и свои политически искания в една страна като България, която вие считате конституционна, парламентарна, демократична? Вие стоите върху почвата на буржоазния ред, вие сте в рамките на буржоазното общество, вие стоите върху почвата на своята собствена Конституция. Е, добре, аз ви казвам: от гледна точка на своята собствена Конституция, на своя парламентаризъм, на своя демократизъм, за които уж пледирате, вие нямате право да откажете правото на държавните служещи и на общинските служещи да издигнат свои професионални искания, да издигнат и свои политически искания. Правото политическо те могат да защитят с такива средства, с каквито и другите граждани ги защищават. Но, господа, радикалите се изхитряват както навремето; те са за една стачка на държавните чиновници и служители, те допускат една стачка на железничари, но кога? — например в 1907 г. можа да стане стачката на железничарите⁹⁹ и оправдателно е, за да се свалят правителството на Петкова, за да дойде коалираната буржоазия на власт, когато и радикалите тоже очакваха да вземат своя пай.

И. Дечев: 1907 година ли? Исторически неистинни говорите, г-н Димитров.

Б. Луков: Имаше блок тогаз.

Г. Димитров: Вие оправдахте стачката тогава, защото се касае за против едно реакционно правителство, трябваше да бъде свалено правителството на Петкова, трябваше да бъде махнато, за да бъде заместено от демократи и радикали. Но сега демонстрацията на 24 декември се явява против едно земеделско правителство, което държи здраво тежкия топуз срещу комунистическата

Блашевска опасност в България. Около него на 24 декември бе сплотена цялата буржоазия. Там се приютиха и радикалите, които изпитват смъртен страх от болшевизма.

И. Дечев: Вас не ви закачат земеделците. Най-малко вас ви закачат земеделците.

С. Тодоров: А, радикалите закачат.

Г. Димитров: Земеделското правителство нанесе един смъртен удар на комунистическото работническо движение в нашата страна и тогава стачката не е оправдателна? Как може да се обяви на едно народовластническо правителство като земеделското, как може да има стачка на 24 декември? Не може! Представителят на радикалите в Народното събрание г-н Влайков осъди тази акция не защото представляваше някакъв акт на социална революция, не. Никой не е изгубил ума си в България да мисли, че подобна демонстрация на 24 декември, каквато беше и последвалата отбранителна стачка*, би представлявало от себе си някаква социална революция. Най-малко нас, ние, които носим идеята за социалната революция, които поемаме всичките рискове за тая революция, бихте ни сметнали толкова наивни; ние по-добре можем да си направим сметката, когато се касае за нашите собствени глави, когато се касае за главите на нашата класа в една революция.

И. Дечев: Страх ви е да направите революция. — Ще Ви задам един въпрос: отговорете, съществува ли окръжно на Врачанския ви комитет по повод на стачката в този смисъл?¹⁰⁰

*Председателят**:* (С и л н о з в ъ н и.) Моля, г-н Дечев!

И. Дечев: Отговорете. Аз ще го донеса.

Председателят: (З в ъ н и.)

Г. Димитров: На 24 декември и след 24 декември ние заявихме от свое име и от името на тогавашния стачен комитет — направихме това публично, — че се касае само за една демонстрация и след това се касае за една от-

* Става дума за Транспортната стачка (декември 1919—февруари 1920 г.). (Ред.)

** От 27 август 1920 г., във връзка с избирането на ново Постоянно присутствие на Общинския съвет, председател (кмет) на общината е К. Батолов (демократ). (Ред.)

бранителна стачка. Господа! Пред тия факти може ли да се говори противното? Окръжното на Врачанския комунистически комитет аз го зная по-добре.

И. Дечев: Кажете го.

Председателят: (З в ъ н и.) Недейте прекъсва.

Г. Димитров: То се отнася до известни действия, които трябва да предприеме партията, не от революционен характер. Не се отнася до някаква социална революция, а се касае до това, щото туй работническо движение да проясни съзнанието на масите и да ги убеди в необходимостта, че тази българска буржоазна диктатура, която се проявяваше в онзи момент, трябва да бъде неминуемо заменена в бъдеще с една диктатура на самия трудещ се народ.

И. Дечев: Ще Ви донеса вашето окръжно, за да го прочетете, за да видите кой е прав.

Г. Димитров: Зная го по-добре и Ви го предавам сега. Цял свят знае у нас това. Стачката, която последва след 24 декември, беше една отбранителна акция на железничарите и пощенците, както и тук на общинските служещи. Тя бе наложена, умишлено предизвикана и аз си спомням как старият кмет, г-н Калинков, потриваше радостно ръце, че за комунизма в България ще настъпи 12-ият час, че умира. . .

П. Теодоров: Дай боже да умре.

Г. Димитров: . . . как ние ще бъдем в затворите из-бесени, изклани, избити и как той ще може да управлява общината спокойно, без омразните комунисти. И затова той бе тогава тъй упорит, както се казва, тъй твърдоглав, повече, отколкото е по обикновеному. И когато хората се върнаха, на 25 той не ги приема. Как ще ги приеме, и правителството не желае да приеме държавните чиновници и служещи, макар че една част от тях бяха приети. И тук, в общината, както и в държавата, беше обявена една стачка от самия персонал, а не стачка наложена, отбранителна стачка. Е, добре, господа, когато фактите, когато работите стоят именно тъй — това не може да се оспори от никой сериозен, здравомислещ човек, който не би искал да си криви съвестта, — питам аз — старото Постоянно присъствие начело с г-н Калинкова — не носи ли една голяма отговорност за това, което стана,

да всичките тези беди, които станаха, за тия страдания на персонала? Не е ли в правото си съветът, не е ли неговата длъжност сега, когато гласува своя бюджет, да предложи едно обезщетение в размер на надниците и заплатите на тези хора? Искам да зная г-н Занков, който поддържаше това навремето и много основателно го поддържаше¹⁰¹, какво поведение би държал сега?

Г. Занков: Какво съм поддържал? Аз не съм поддържал.

Г. Димитров: Радикалът г-н Дечев казва: «Не е по вина на Постоянното присъствие.»

И. Дечев: Защото не могат да се изплатят, г-н Димитров.

Г. Димитров: Принципиалният въпрос, който се разрешава, е, че когато са засегнати техните собствени интереси и собствените свободи на работниците, на трудещите се, последните могат да прибегнат към законното оръжие в своя защита — стачката или демонстрацията.

И. Дечев: Във всички случаи ли, г-н Димитров?

Г. Димитров: Не във всички случаи. Щом искате да знаете: когато народът сам управлява.

И. Дечев: А в Съветска Русия позволихте ли стачката? Там 600 хиляди комунисти управляват.

Г. Димитров: Мисля, че имате толкоз ум, за да разберете тази проста истина. Има разлика между буржоазна България, Англия капиталистическа, Франция капиталистическа и Съветска Русия. Там, гдето трудещият се народ сам управлява, там, гдето работниците и служещите имат управлението, властта в ръцете си, управляват непосредствено сами. . .

И. Дечев: 600 хиляди души са.

Г. Димитров: . . .там е безсмислица, там е безумие да направят стачка на себе си.

И. Дечев: Значи свобода на стачката, свобода на словото, свобода на печата е безсмислица, нали? Да, нека ги отбележат тези работи.

Г. Димитров: Дайте си труд да разберете тази работа, ако можете да я разберете.

И. Дечев: Ние я разбираме, но Вас не ви отърва.

В. Мулетаров: Неспособни сте да я разберете.

Председателят: (З в ъ н и.)

Г. Димитров: Когато трудещите се имат възможност сами да защищават своите интереси като управляващи в своите собствени съвети, тия съвети биха били безумни да правят стачка сами на себе си. . .

И. Дечев: А-а-а!

Г. Димитров: . . . на своите служби, на своите предприятия.

И. Дечев: Недоволството си как ще изразят? Те недоволствуват от вашия режим.

Г. Димитров: Аз Ви гарантирам като две и две четирини, че в близко бъдеще, когато ще има съветско управление в България, няма да има нито един безумец да направи стачка тук, защото ще отиде против себе си, против своите интереси.

И. Дечев: Ще ги разстреляте, ако стачкуват, както се разстрелват стачниците в Русия. Дай боже да вземете общината и да види народът как ще постъпите.

Г. Димитров: Демонстрации и стачки стават там, где-то има капиталистически режим, капиталистическа експлоатация, где-то има робство на масите.

П. Теодоров: Ей, а в Русия го няма?

Г. Димитров: А там, где-то масите сами управляват, както в Русия, и прокарват собствената си диктатура против капиталистите и експлоатацията им, там няма стачки, няма демонстрации. Там, ако някой би се опитал да направи стачка, ако някой би се опитал да направи демонстрация, очевидно той би бил контрареволуционер.

И. Дечев: Веднага контрареволуционер! Имало ли е стачки досега в Русия?

Г. Димитров: Имало е.

И. Дечев: Как ги потушаваха?

Г. Димитров: Имало е поединични стачки, подкокоросани от враговете на Съветска Русия, от враговете на работническото движение.

И. Дечев: 147 стачки с меч са потушени.

Г. Димитров: Празна работа, говорите просто на абѐ*.

И. Дечев: Не на абѐ.

Г. Димитров: Вие правите същите възражения, как-

* На абѐ (тур.) — празни приказки. (Ред.)

то в Народното събрание по въпроса за военното правосъдие: понеже вие, комунистите, сте против военното правосъдие в България, как се помирявате с мисълта за един например революционен съд в Русия, чрезвичайката¹⁰². Аз го казвам пред очите на целия български народ, народът ще има в ръцете си една чрезвичайка, чрез която ще трябва да пазн своята собствена революция, своето бъдеще.

И. Дечев: А-а-а!

П. Теодоров: Това било напредък! Това е тирания, олигархия.

И. Дечев: Най-голямата тирания! Как ще оправдаете това нещо? С вашето си свободолюбие ли? Дайте свобода на убеждението.

Председателят: (С и л н о з в ъ н и.)

Г. Димитров: Този народ се бори против военните съдилища, против военната диктатура на буржоазията. Този народ ще премахне тази диктатура, а вие не искате да разберете, не, вие не можете да разберете, на вас не ви понася да разберете тази истина. (В ъ з р а ж е н и я.)

Председателят: (З в ъ н и.) Моля, господа, оставете го да свърши.

Г. Димитров: В Съветска Русия диктатурата на огромното мнозинство хора е против диктатурата на паразитите, дармоедите и контрареволуционерите, на диктатурата на меншеството против самия народ, ето разликата! Може ли да се предполага, че вие не я разбирате тази разлика? Не, вие шарлатанствувате.

П. Теодоров: Вие шарлатанствувате. Вие, които сте потисници, които се отнасяте с маниерите на IV век, злоупотребявате със свободата, която ви дава днешният парламентаризъм.

Г. Димитров: Аз Ви пожелавам, г-н Теодоров, да доживеете нашата чрезвичайка. Тя може да бъде снизходителна спрямо Вас само в един случай, ако преклоните глава и отидете да работите в мината «Перник».

П. Теодоров: А вие ще държите речи и ще живеете в дворците, както сега Ленин и други.

Г. Димитров: Ние ще въведем диктатурата на труда: «Който не работи, да не яде!»

П. Теодоров: Ще работя като Вас. Вие ще държите

речи, а аз ще отида да работя като инженер в мината «Перник». Аз съм работил като инженер в мината «Перник» и в буржоазно време, и в друго време, моето е оправдано, но Вашето не е оправдано, защото само речи искате да държите.

Г. Димитров: Искате ли, не искате ли, това ще дойде!

П. Теодоров: Няма да дойде. Прогресът на човечеството не допуска назадничавостта на XII век. В България няма такива глупци, които, като виждат руското управление, да искат да го въдворят в България. Може да има като вас демагози само които заблуждават хората. Но народът ще дойде до съзнанието и ще разбере това. Ако нямаше руското управление, щяха да се намерят хора в България, които да кажат: «Чакайте да видим и тези.» Но сега, след руското управление, няма такива глупци!

Г. Димитров: В България няма такива глупци, но в Италия се намериха¹⁰³, още повече в Англия¹⁰⁴, тоже да се сплотят тези глупци под знамето на комунизма, за срам на себе си. То е голямо международно явление и най-малко такива като тебе може да го отричат.

Председателят: Оставете тази екскурзия по Европа, говорете по параграфа.

Г. Димитров: Нито Стамболийски би могъл в България да смаже комунистическото движение и да спре социалната революция, нито вие, от Общинския съвет.

П. Теодоров: Ако бяхте разумни и бяхте водили една добра политическа акция, Стамболийски нямаше да бъде сега властник. Благодарение на вашата заслепена теория на революцията и болшевизма, към която ни водите, вирее Стамболийски. Само заради туй вирее. Вие сте виновниците, че той е на власт.

Председателят: (З в ъ н и.)

Г. Димитров: Кой помогна на Стамболийски, на земеделците да дойдат на власт? Това е Вашият брат Теодор Теодоров, това е. . .

П. Теодоров: Четете вчерашния брой на «Работнически вестник» и ще видите, че днес Стамболийски управлява благодарение гниlostта и благодарение страха на българския народ от комунизма, от болшевизма, от революцията

и от вътрешните неуредици. Вчерашният брой на вашия «Работнически вестник» го казва*.

Г. Атанасов: Много вярно го е написал.

П. Теодоров: Вие значи не си четете Вашия вестник и във вестника пишете едно, а тук проповядвате друго.

Т. Данаилов: Последната селска колиба говори за комунизъм.

П. Теодоров: Ако вие не бяхте тръгнали по този път, по който вървите, Стамболийски нямаше да управлява днес.

Г. Димитров: Господа! «Работнически вестник» констатира една истина, която вие не искате да разберете. И аз трябва да констатирам тук тази истина, да констатирам именно това, че нашата кекава буржоазия пред страха от една социална революция в България даде възможност на земеделската, дружбашката реакция на г-н Стамболийски да дойде до това положение.

П. Теодоров: Защо? Защото от двете злини предпочитаме по-малката, защото режимът в Русия е зло, от което по-голямо не може да има, и българският народ ще предпочете едно по-малко зло, зеления болшеvizъм пред червения, зеления болшеvizъм на невежеството пред червения на революцията, на кръвта, защото вие искате да пиете кръвта на хората, а пък те си въобразяват, че могат да управляват държавата. На тях, глупците, е простено да мислят, че могат да управляват държавата, но ние не желаем България да се удави в кръвопролитие и във война и да се изпотрепе половината от българския народ, защото и тъй много не останахме.

Г. Димитров: Разбрахте ли, господа, че тъкмо това констатира вчерашният брой на «Работнически вестник», който вие цитирате? Тъкмо това и вие самите го казахте. Българската буржоазия пред страха от комунистите и пред една народна революция в България предпочита болшеvizма, както казвате, на Стамболийски.

П. Теодоров: Зеления болшеvizъм.

Г. Димитров: Да, един див болшеvizъм, както го нарича и французкият представител у нас, но който няма нищо общо с болшеvizма.

* Вж «Работнически вестник», № 58, 15 септември 1920 г. (Ред.)

П. Теодоров: Но той не е кръволочен.

Г. Димитров: Но той е един болшевизъм, който засяга и вас, който ви почуква малко от една и от друга страна с отчуждение на сгради и други подобни неща, за да се хареса на масите¹⁰⁵. Тогава вдигате врява до бога.

П. Теодоров: Да, защото тиранията, отдето и да дойде тя, било от червена или зелена власт, е все една и съща и ние еднакво сме против нея. Ние искаме свобода и законност и за сиромаша, и за земеделеца, и за богатия, и за всички.

От комунистите: Е-е-е!

П. Теодоров: Ние не искаме привилегии, да управляват само работниците в цяла България или само земеделците. В какво се отличавате вие от Стамболийски във вашите проповеди? Вие искате да управлява работническото в България, Стамболийски иска селянинът да я управлява. Вашата политика с нищо не се отличава от политиката на Стамболийски.

Председателят: (С и л н о з в ъ н и.) Моля Ви се, г-н Теодоров, недейте пресича. Часът е вече шест.

Л. Кандев: Вие бяхте в съдружие с тях. Разбойници с разбойници!

Г. Димитров: Ако не сме ние, заедно с тях ще управляват като ортаци. Тогава заедно ще управляват и заедно ще ограбват България. Сега само те управляват и само те ограбват, а вие подсмърчате само от страни, понеже те обират каймака.

Но, господа, аз и други път съм имал случай да подчертая, че тая кавга между вас и дружбашите е една домашна кавга. Селската буржоазия иска да ви измести туктаме. Чрез чл. 4¹⁰⁶ тя доста добре ограби натрупаните през време на войната богатства от либералната концентрация и някои други господа около нея.

П. Теодоров: И вие съчувствувате на това.

Г. Димитров: Ние констатираме този факт. Ние водим една друга политика: не да ограбим вас като отделни буржоа и капиталисти и да създадем други буржоа и капиталисти, а да експроприираме цялата капиталистическа собственост от меншеството, което я е ограбило, и да я дадем на народните маси, на самия народ. Тук е колосалната разлика между нашата комунистическа по-

литика и нашата комунистическа програма и това, което дружбашите вършат. Което дружбашите вършат, то е действително ограбване на част от градската буржоазия, за да се създаде една нова, селска буржоазия. Правят го те това и там е кавгата между вас! Това, което народът в лицето на нашата партия иска да направи, то е експроприацията на богатствата и превръщането им в обществена собственост, в собственост на целия народ. Когато става дума за това, тия работи трябва да се имат предвид!

Господа! Що се касае до нашето предложение, то е съвършено резонно, то е свързано, от друга страна, с отговорността, която носи старото Постоянно присъствие. Г-н Калинков направи много добре, че той излезе с един обвинителен акт спрямо демонстрантите и стачниците. Веднага обаче трябва да му се даде насрещен иск: забрави една отговорност, която той и Постоянното присъствие носят, и нея отговорност той трябва да я понесе заедно със своите колеги. Съветът трябва да плати обезщетение на този персонал, който по вина на кмета и на Постоянното присъствие цели седмици бе без работа, гладува, бедствува и страда. Как ще бъде изплатена тази сума от 600 хиляди лева, т. е. кой ще я понесе? Ние предлагаме да се постави на дневен ред този въпрос, за да отговаря старото Постоянно присъствие. Вместо съветът да забравя тия работи, той е длъжен да разреши тоя въпрос. Предложението трябва да бъде гласувано, за да се признае* правото на тоя персонал да бъде обезщетен.

Второ нещо, което трябва да се постави веднага след бюджета на дневен ред, то е въпросът за отговорността на Постоянното присъствие за този разход, който общината е принудена сега да направи, както и за големите загуби, които са причинени на общината и на гражданите от действията на Постоянното присъствие. Тъй се поставя въпросът. На този въпрос искаме да се отговори и се интересуваме да видим вашия блок, който се е мобилизирал сега, би ли бил напълно солидарен и по ония престъпления, които старото Постоянно присъствие е извършило, скривайки се сега зад това, че се касаело за някаква си социална революция, или ще има и между

вас най-сетне хора с известна съвест, макар и от противния лагер, които да кажат: «Да, право е, не общината да плати 600 хиляди лева, а тази загуба, този разход да се понесе от ония, които са станали виновници за него!»

Гласуване прочее на нашето предложение трябва да стане!

П. Теодоров: Моралната отговорност вие носите.

Г. Димитров: Приемане на тая сума трябва да стане! Чрез измяната на Занков, който сега се чувства в друго положение, като че не е същият Занков; чрез измяната на заместника на Коен. . .

И. Дечев: Същото предложение поддържам аз пак, туй предложение, което спаси тия стачници, за хвърлянето на които в стачка моралната отговорност носите вие.

Г. Димитров: . . .чрез тая измяна, която евентуално би могла да бъде направена, вие бихте имали един глас болшинство — едно случайно болшинство, каквото имате — и нашето предложение ще пропадне. Въпросът обаче няма да пропадне. Въпросът няма да бъде снет от дневния ред на съвета. Ако този състав на съвета с един глас болшинство може да разрешава въпросите против интересите на персонала, не се съмнявайте, в недалечно бъдеще ще дойде друг съвет, който не ще има тая неприятност да отстъпва пред един случаен глас. Сигурно е, че това не би ставало и сега, ако Занков би бил последователен на себе си, и не Дечев, а Коен беше тук, който макар и радикал, във всеки случай беше 10 пъти по-добросъвестен и по-последователен от Дечев.

И. Дечев: И той беше против стачката, която вие предизвикахте, та изложихте служещите на мизерия.

Л. Кандев: Той за кокал не се бореше.

И. Дечев: Аз със загуби и жертви, лични, стоя тук.

Г. Димитров: Сега Вие там имате едно привилегировано положение: от улицата, от къщата си станяхте помощник-кмет в Софийската община! Това може много да ви съблазнява. . .

И. Дечев: Никак даже, само жертва е това.

Г. Димитров: . . .и може би срещу тая паница леща Вие да сте готови да продавате всичко. Но аз съм сигурен, че ако беше Вашият предшественик Коен тук, той не би направил това, за негова собствена чест! Познавам го

него, макар и наш политически противник, и считам, че мога да кажа това в съвета.

Считам, че предложението е основателно и то следва да бъде прието. То може да пропадне само поради този случаен глас, който вие имате в Общинския съвет. Но това ще бъде временно. Нека заинтересованите служещи и работници на общината си вземат добра бележка как за едно кметско място хора се продават.

И. Дечев: Те видяха вече, г-н Димитров — отказват се от вас.

Г. Димитров: И не само те да си вземат тая бележка, но и всички други, които очакват от общината защита на своите интереси. И бъдете сигурни, в едни нови избори, при един друг състав на съвета нито Вас ще Ви има тук, г-н Дечев — ако искате да Ви подпиша, — нито много от вашите сегашни колеги, с които сте заедно.

И. Дечев: То са прокобявания за бъдещето — ще видим!

Г. Димитров: Тези девет души тогава ще се умножат достатъчно, за да могат да имат едно болшинство и да решат тъй, както диктуват интересите на масата и на общината.*

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

* Предложението на комунистическата общинска група не е прието. (Ред.)

ПО БЮДЖЕТА НА ОБЩИНСКИЯ СЪВЕТ ЗА 1920—1921 ГОДИНА

Изказване в Софийския общински съвет

17 септември 1920 г.

Част от обясненията, които аз щях да дам във връзка с нашето предложение*, г-н Калинков ги изчерпа, защото той е прав, като казва, че току-така заем не може да се направи. Той също така е прав, като не се залавя веднага на тая въдица на г-н Петко Теодоров, защото г-н Петко Теодоров не прави нищо друго** освен една демагогия, отвод на нашето предложение***, което е свършено конкретно. Касае се за 60 милиона лева, които трябва да бъдат отпуснати по бюджета за 1920—1921 г., които сега гласуваме за постройка на работнически, евтини общински жилища. За това се касае. Това именно сега се гласува: 60 или 200, както оттам (С о ч и с о ц и а л д е м о к р а т и т е.) тоже за демагогия предлагат.

Ние сме готови и 200, и 300 милиона да гласуваме. Съветът има право, като се повърне на приходната и разходната част на бюджета, да ги уравни. Това вие сами ще направите. Всичко това трябва да се балансира, да се уравнят приходите с разходите. И понеже това уравнение го няма, съветът трябва да го направи предварително. Когато следователно ще трябва да се произнасяме върху приходната част на бюджета, тогава ще дойде нашето предложение да бъдат обложени имотите, капиталите и до-

* Комунистическата общинска група предлага да се предвидят в общинския бюджет за 1920—1921 г. 60 млн. лв. за построяване на евтини общински жилища, които да се дават на работниците срещу минимален наем. Приходите за покриването на тази сума да се набавят чрез облагане на големите недвижими имоти, капиталите и доходите. (Ред.)

** Двете думи са пропуснати в стенографския протокол. (Ред.)

*** П. Теодоров (народник) предлага сумата от 60 млн. лв. да се набави чрез сключване на заем и иска неговото гласуване от съвета. (Ред.)

ходите от тях с еди-каква си сума, за да се покрие този разход от 60 милиона лева за жилища, както и онези разходи, които трябваше да бъдат предвидени за болница и медицинска помощ, както и разходите, които ние предлагаме за училища и пр. Значи, гласувайте сега дадените разходи, а ще има да търсим по приходната част източници за тях.

Ние още тогава заявихме, че тая нужда трябва да бъде задоволена не със заем, не само защото трябва референдум и мъчно може да се намери такъв заем при днешните условия от нашата община, но още и затова, защото, докато не са изчерпани всичките възможности да получим тая сума чрез облагане на богатствата на столицата, Общинският съвет няма право да отрупва бедното население в София с разносните по посрещането на един заем. Само в краен случай, когато Общинският съвет не би могъл да прибегне към непосредствено облагане на имотите, капиталите и доходите, да обложи самата буржоазия, само тогава съветът — и то ако той е един съвет на масите, който изразява техните интереси — би могъл да прибегне към вътрешен заем.

Председателят: Г-н Димитров, съгласете се, Вие държите цяла реч.

Г. Димитров: Моля! — И затова, господа, по повод именно на това демагогско предложение, което г-н Петко Теодоров направи, трябва тук да подчертаем: съветът ясно и открито трябва със своя вот да каже: ще задоволи ли поне минимално една нужда жилищна, каквато има в София, чрез гласуването на това наше предложение или е против това нещо? В приходната част, повтарям да кажа, ние ще се повърнем, за да посочим и източниците за тия разходи. Тия разходи във всеки случай трябва да легнат върху плещите на софийската богата буржоазия, а не върху бедните под формата на един заем, тъй както вие желаете.

Достатъчно ясно е, за да се разбере, че действително това предложение на Петко Теодоров не гони никаква цел, освен да направи една подобна демагогска диверсия. Нашето предложение е, повтарям, конкретно и реално, то се налага от действителните нужди на населението в

столицата, то трябва да бъде прието. Ако то пропадне, още един голям грях ще има да тежи в бъдеще на вашата буржоазна съвест*.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

* Предложението на комунистическата общинска група не е прието. (Ред.)

ЗА ДНЕВНИТЕ ПАРИ НА ОБЩИНСКИТЕ СЪВЕТНИЦИ

Изказване в Софийския общински съвет

18 септември 1920 г.

Понсках да дам пример за едно желание да минат някои пера експедитивно, да не се повтарят историите, които станаха по-рано, и нямаше да вземам думата по този въпрос, ако не беше арогантната и предизвикателна реч на г-н Калинкова. Всичките господа съветници, които са запознати с практиката на парламента, на Окръжния съвет и на общината, знаят много добре, че този въпрос има една дълга и много важна история в миналото и не се касае за размера на сумите, които биха получили отделните мандатъори на партияте в различните изборни учреждения, а се касае до това, щото народните маси, които биха пратили представители из тяхната собствена среда, представители без материално състояние, представители без свои собствени средства за съществуване, тези представители да могат да изпълняват мандата, който им се поверява, да бъдат, от друга страна, независими, да не зависят те от облагите, които биха могли да получат от едно Постоянно присъствие, от едно правителство, от одностранно интересованите кръгове при разрешаването на различни въпроси. Един общински съветник, който има да разрешава регулационни въпроси, които засягат много големи интереси, един общински съветник, който ще има да се произнесе по въпроси, които засягат интереси за милиони левове, гдето може да играят подкупите и са играли и както са се опитвали да подкупват съветниците в миналото неведнъж, един подобен съветник, като има нужда от морална и от политическа издръжливост, от друга страна, трябва да бъде и материално що-годе обезпечен,

щото никой път да не попада на примката, която би му се подхвърлила. Той трябва да защитава обществените интереси, интересите на тия, които са го пратили да защитава техните интереси, а не лично своята кауза, а не да търси средства за съществуване.

Така се е слагал въпросът в миналото навсякъде и тъй го е разрешила и вашата тъй наречена буржоазна демокрация. Тя е стояла на почвата на плащането на избранниците, за да могат да устоят на задълженията, които им са възложени, за да може да изпълняват добросъвестно своя мандат. Не се касае за заплата за труда си срещу способностите, срещу жертвите, които би правил в труд, време и усилия, а се касае за едно материално обезпечение поне минимум, за да може да съществува и независимо, свободно, безпрепятствено да защитава интересите на тези, които са го избрали.

Г-н Калинков иска да направи една диверсия — нека ме извини — много просташка и много недостолепна в случая: «Това са комунистическите съветници, които ламтят за дневните пари от общината»; или: «Това са комунистическите депутати, които искат дневни пари от Народното събрание» и които получавали от три места по 150 лв. — всичко 450 лв. на ден. Той измисли и съчинява туй безобразие, за да хвърли кал върху Комунистическата партия. Но кой не знае, господа, че най-малко в Комунистическата партия има лица, които ламтят за тия мандати в парламента и в Общинския съвет? Аз трябва да го кажа откровено, че докато в другите партии се води кръвна борба, враждува се помежду водителите, стават просто вътрешни раздрусвания на партията по време на определяне кандидатните листи, Българската комунистическа партия е единствена в нашата страна в това отношение, която трябва да търси хора, за да ги постави кандидати за известен мандат. И аз мога да ви посоча десетки лица от нашата партия, които по едни или други причини са се отказвали да носят тежкия кръст да бъдат депутати, окръжни съветници и общински съветници. С Решение на Централния комитет* партията ни налага отделни лица, щат не щат, да бъдат често пъти на известни постове, защото считат

* В стенографския протокол погрешно е записано «съвет». (Ред.)

това не някаква почест, не някакво достойнство, не място за лични облаги, а един пост тежък, на борба, където се иска енергия, усилия, жертви, неприятности и пр. и пр. Това е мястото, гдето ние водим борба в името на своята програма, за освобождението на своята класа, а не мястото, гдето бихме добили почести лични или лични облаги. По тая причина у нас дневните пари, които се получават от депутатите, от окръжните съветници или от общинските съветници, фактически не са в тяхно собствено разпореждане. Това е партията, която решава кой и колко ще задържи от тия дневни, които му се дават?

П. Теодоров: Белки вие давате на партията.

Г. Димитров: Г-н Калинков, ако желае, би могъл да провери, че това е партията, която ще реши и която решава собствено тия 150 лв., които вземат комунистическите депутати, колко да останат за тяхната лична издръжка и колко да дадат за разните фондове, за агитация, борба и пр.

Д-р Г. Калинков: За сметка на общината и на държавата агитация? Вземате пари от държавата и поддържате партията си. Това е непочтено.

Г. Димитров: Г-н Калинков, аз изтъквам това тъкмо затова, за да прибегна към противни на себе си аргументи. Докато той преди малко хвърляше обвинението върху нас, че ние сме алчни за размера на дневните пари в парламента, и тук, и в Окръжния съвет, докато се стараеше да ни представи като хора, които желаят просто да забогатяват с дневните пари, които ще получават и от парламента, и от Общинския съвет, сега обръща колата и казва: «Значи партията взема част от вашите пари. Давате от вашия джоб, па после ще гуляете ли, каквото искате правете, то е ваша работа.» Ако е въпрос да се откажем от нашите дневни пари. . .

Д-р Г. Калинков: Я направете такава декларация.

Председателят: (З в ъ н и.) Нямате думата, г-н Калинков.

Г. Димитров: . . . като народни представители, да се откажем от дневни като общински съветници за дните, през които получаваме дневни пари от парламента, не сме ние, които бихме се обявили против. Г-н Калинков

прави много крива сметка. Ние бихме могли спокойно да кажем: «Добре, нашият представител, който е в парламента, и тук, и в Окръжния съвет едновременно, ако за същия този ден би получил дневни пари от парламента, нека не получава от общината, нека не получава от Окръжния съвет.» Това бихме могли да го направим без колебание, но аз ви питам, господа, с това ли вие ще спасите финансовото положение на общината? С тая дребна сума ли, която биха жертвували трима, четирима депутати да не я вземат тук, вие ще закрепите големите празноти на общинския бюджет? Така ли мисли г-н Калинков да отговори на големите финансови нужди на общината? Така ли той разрешава големите проблеми, които стоят пред съвета. Та това е вулгарна демагогия, г-н Калинков.

И аз заключавам своите бележки, предизвикани от г-н Калинкова, че бившият кмет на общината, ръководителят на общинските дела, този, който дълго време управлява Софийската община, не е мръднал, не е направил нито крачка напред в течение на години; той си стои със своята ограниченост, закостенялост и неспособност да води принципиална, идейна борба и затуй се улавя за дневните пари. Така направиха политика и дружбашите в Камарата за нашите дневни за седем дни, г-н Калинков. Поискахме да ни се оформи, да ни се извини отсъствието за времето, когато бяхме заминали за Русия, за да получим дневни и ние през цялата ваканция, през която и другите депутати получаваха дневни, но това не се направи. А ние заминахме за Москва, за да изпълним един мандат на нашата партия, един мандат на самия трудещ се български народ. Нещастие е, че не можахме да стигнем дотам, но не е наша вината, че тръгнахме за там. Вие знаете при какви обстоятелства ние тръгнахме. Вие би трябвало да се срамувате, когато повдигате въпрос за дневните пари, които сме поискали в Камарата. Ние тръгнахме по Черното море, по това коварно, изменническо море с една черупка. Аз се интересувам да зная кой от вас би направил този риск? Ние го правим в името на своя идеал, в името на своя дълг на комунисти и бяхме готови да отидем на дъното на морето само и само да преодолеем препятствията и да стигнем в Мо-

скава, за да присъствуваме на комунистическия конгрес*.

П. Теодоров: В нашите очи то е заблуда, то е една вреда за България.

Г. Димитров: Когато това се върши от вашите политически противници, ако вие бихте били честни и добросъвестни хора, шапките бихте си свалили. Но ние имаме в нашата страна противници недостойни, които водят борба не на почвата на програма, принципи и идеи, а имаме противници безогледни, безчестни, които, като са се задънели в една задънена улица и не могат да излязат от нея, изсипват кал върху чистото чело на Българската комунистическа партия. Не ще ви помогне нищо, господа. И тая демагогия около дневните пари не ще ви помогне, както не помогна и на дружбащите, които политиканствуват с дневните пари за няколко дена. Ние сме готови да се лишим от всичките си дневни, ние сме готови да служим на нашето дело безвъзмездно, защото нас ни очаква — ние знаем много добре, знае го цялата партия — един период на големи бедствия, на големи страдания, на големи жертви. И ако ние поемаме този тежък кръст, то е затова, защото служим на една велика идея, а не за вашите 20 или 60 лева дневни пари.

Ако настояваме на нашето предложение за едно месечно, едно годишно възнаграждение, то е, господа, за да подчертаем още веднъж, че този, който поема ангажмента да бъде общински съветник и дойде тук, трябва да знае: ако е адвокат — да си заключи адвокатското писалище; ако е някой дребен търговец или нещо друго — да тури ключ на дюкянчето; ако е работник — да зареже работата си и да дойде тук да служи на интересите на ония, които са го пратили тук, да си отваря очите на четири да не стават злоупотребления и пр. и пр. и да тласка общинската политика в оня път, който диктуват интересите на самите маси. Като знае, че материално е обезпечен, всичките си грижи и време той ще посвети тук.

Затова ние поддържаме нашето предложение. А възражението, че то не е законно, че не е в рамките на за-

* Става дума за II конгрес на Коминтерна (23 юли—17 август 1920 г.).
(Ред.)

кона, не може да ни спира. Законът подлежи на изменение особено в този пункт. Безумно би било да остане Законът за градските общини в този член тъй, както е — 20 лева на общински съветник за заседание¹⁰⁷. Днес 20 лева, знаете, се равняват на два лева, да не кажа един. Това изменение ще го направят, както направиха изменение в Закона за окръжните съвети¹⁰⁸. Измениха само решението на Окръжния съвет, като намалиха възнаграждението от 90 лева, мисля, не помня сега точно в този момент, на 80, но все таки измениха старото постановление на закона, което предвиждаше един много минимален размер на дневните пари. Значи Законът за градските общини в този пункт ще бъде изменен. И аз ви питам, защо може да се измени законът и да се дава възнаграждение вместо 20 лева 60 например, а да не може да се измени вместо дневни пари да се дава месечно възнаграждение, годишно възнаграждение, една постоянна диеца. Защо общинските съветници сега още при бюджета със своето решение не дадат подтик за разрешението на този въпрос тъкмо в тази посока? Та кога е по-удобен случай от този, който имаме сега? Очевидно никога! Ние казваме, че съветниците биха изпълнили своя дълг добре само ако те биха имали едно подобно месечно или годишно възнаграждение.

На възражението, че законът може би скоро няма да бъде изменен и че тогава съветниците биха останали и без това допълнително възнаграждение, аз отговарям: по-добре е месец, два, три общинските съветници да продължават с мизерните 20 лв. дневни пари на заседание, както е сега, та после да се реши благоприятно този въпрос, отколкото сега да се гласува допълнително възнаграждение, една временна нужда да задоволим, а принципалният въпрос да остане неразрешен. Нашите общински съвети в провинцията, трябва да ви уверя навсякъде, повдигат в този дух въпроса, пращат специални постановления до Министерския съвет и Министерството на вътрешните работи и настояват тъкмо така да бъде разрешен въпросът.

Ето защо ние поддържаме това наше предложение. То трябва да бъде прието, то е напълно приложимо при едно евентуално изменение на закона. Не се ли измени скоро

законът, ще продължаваме да получаваме тия дневни пари, които досега сме получавали, но по-добре е така да бъде, отколкото по околен път да получаваме едно допълнително възнаграждение въз основа на съществуващия закон.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

ПО ЗАПЛАТИТЕ НА ОБЩИНСКИТЕ СЛУЖИТЕЛИ

Изказване в Софийския общински съвет

20 септември 1920 г.

Аз констатирам само едно — че възмущението на нашите другари е много основателно, защото те скъпят за интересите на един многоброен персонал*. Трябва да констатирам, че ако до последния случай на нашата община досега можеше да се предположи, че в редовете на тая буржоазна коалиция е имало съветник, който да е на тяхна страна**, сега ще види, че се е заблуждавал.

Д-р Д. Папазов: И ние имаме работници.

Г. Димитров: То е доказателство, че цялата тая маса трябва да ви напусне окончателно.

Д-р Д. Папазов: И ние направихме много нещо заради тях. Недейте приказва така, срамота е! Това е демагогия!

Г. Димитров: Не се касае за демагогия.

Председателят: (С и л н о и н е п р е к ъ с н а т о з в ъ н и.) Нямате думата.

Г. Димитров: Да свърша с две думи.

Д-р Д. Папазов: Гласува се вече, не трябва да се говори. Нямате право да говорите.

Г. Димитров: Ние трябва да констатираме, че управлящата коалиция не е в състояние да разреши дори този въпрос за персонала. . . (В ъ з р а ж е н и е о т д е с н и ц а т а . Г о л я м ш у м.)

Председателят: (С и л н о з в ъ н и.) Моля ви се, господа.

* Г. Димитров се изказва във връзка с отхвърлянето на предложението на комунистическата общинска група за повишаване заплатите на общинския персонал. (Ред.)

** На страната на общинския персонал. (Ред.)

Г. Димитров: . . . да подобри що-годе положението на персонала и че следователно тая коалиция трябва да бъде изрината — дори и тогава, когато членът на Постоянното присъствие Дечев гласува рго forта, а аз бих казал — за демагогия.

И. Дечев: Ти си демагог.

Г. Димитров: Ако бяхте искрени, след пропаданието на това предложение веднага трябваше да напуснете.

.*

За да се внесе успокоение, г-н председателю, моля Ви, въдворете ред! Само две думи искам да кажа. Искам думата, не можете да ми отнемете думата.

Б. С. Маждраганов: На основание кой член от правилника г-н Димитров взема думата след един изчерпан вече въпрос и прави политически декларации? Каква е тая търпимост по отношение на тях? Не той ще внася ред в съвета. Мисля, че председателстващият е длъжен да направи това.

Председателят: (З в ъ н и.) Моля ви се, нека се изкаже г-н Димитров.

Г. Димитров: Ако на г-н Сарафова не му се слуша, свободен е да отиде да пие една чаша студена вода.

Господа! Нито е във ваш интерес, нито бихме желали сега да разкриваме личния ви тефтер. И когато г-н Дечев се нахвърли върху нашия другар Мулетаров, не мислете, че това може да бъде във ваш интерес и от интерес на вашата работа, ако и ние, както можем да направим това, бихме отворили личните ви тефтери и бихме намерили за всеки една грамада от позорящи престъпления. Ние искаме да водим с вас една принципиална борба, една борба с идеи и програми и с принципиални искания.

И. Дечев: Само вие водите такава борба, ние не можем!

Г. Димитров: Когато такава борба водим спрямо вас, г-н Дечев, имайте малко търпение да ме изслушате — спрямо всички вас, когато сте се обединили против персонала, ние имаме правото, щом един член от Постоянното присъствие, от управляващата коалиция, който по всички

въпроси на бюджета досега като член на блока единодушно действа и гласува с този последния. . .

И. Дечев: Не по всички въпроси.

Г. Димитров: . . . вдига ръка и гласува за нашето предложение. . .

И. Дечев: Това не е ваше предложение, това е мое предложение, аз по-рано съм говорил в Постоянното присъствие и съм се мъчил да убедя и другарите си в същото¹⁰⁹.

В. Мулетаров: За демагогия.

И. Дечев: Вашето е демагогия.

Председателят: (З в ъ н и.)

Г. Димитров: Ако искате да ме надвикате, няма да успеете. И понеже не е работата за надвикване, мълчете си сега и слушайте.

И. Дечев: Вие ще давате тон кога да мълчим!

Г. Димитров: Щом един член на Постоянното присъствие държи поведение подобно на Вашето, той е длъжен да стане да се обясни, ако е честен политически и обществен деец.

Д-р Г. Калинков: Г-н председателю. След вота не може да се допуска критика на вота.

Председателят: (З в ъ н и.)

Д-р Г. Калинков: Напускам заседанието. Вдигнете заседанието. Щом като се осмеляват и да псуват, и да критикуват, нека да отидат на улицата.

В. Мулетаров: Хайде вън!

Г. Димитров: Добре е да си отидете; без Вас ще направим ревизия на току-що взетото решение.

Председателят: (З в ъ н и.) Моля ви се, оставете личните нападки, г-н Димитров.

Г. Димитров: Аз не си служа с лични нападки. Напротив, искам да избягна личните нападки, принципно поставям въпроса, защото само тогава би имало известен резултат, що-годе известна работа в съвета. Е, добре, когато един член на Постоянното присъствие, един член на болшинството гласува за нашето предложение. . .

Д-р Г. Калинков: Негово убеждение е, защо ще говорите.

Г. Димитров: Това искам да кажа. — . . .когато той по свое убеждение и по свое разбиране счита, че трябва

да бъде прието това предложение по един кардинален въпрос на нашия бюджет, на функциониране, управление на Софийската община и това предложение бъде отхвърлено от Постоянното присъствие, от болшинството, от името на което той управлява общината, питам аз, какво налага обикновената последователност и честност?

И. Дечев: Аз ще тегля консеквенцията.

Г. Димитров: Или да тегли консеквенцията от това, което е, че едно подобно Постоянно присъствие, една подобна коалиция не би трябвало да поддържа или да документира сам, че за демагогия и шарлатания е гласувал едно наше предложение.

В. Мулетаров: Точно затуй.

И. Дечев: И по-рано, г-н Димитров, съм го поддържал.

Г. Димитров: И затова, господа, срещате възмущението и раздразнението в нашата среда много основателно поради неправилното разрешение на въпроса за заплатите и недостойното поведение на един член от Постоянното присъствие, очевидно вие бихте могли да реагирате само с едно обяснение, а не с крякане и лични ругатни.

...*

Г. Димитров: Г-да общински съветници! Срещу тая страна (С о ч и г р у п а т а с и.) освен с интриги и клюки не може да се излезе. И г-н Дечев, вместо да излезе да се обясни, че не е гласувал за демагогия, мисли, че е по-добре да започне да ругае и да клевети.

И. Дечев: Не ругая.

Г. Димитров: Ние само можем да отбележим, след като вие си позволихте да гласувате против нашето предложение — единственото в случая що-годе подобрящо положението на персонала, че в този случай вашето обединение, вашето сплотяване не е за интересите на общината, вашето сплотяване не е за интересите на многобройния персонал, не е за интересите на софийското население; вашето сплотяване, вашето обединение е за запазване на вашите собствени класови интереси, за запазване на вашето собствено класово господство и осигуряване борбата ви срещу комунистическата, болшевишката опасност.

Д-р Г. Калинков: И тъй да е.

Г. Димитров: Точно тъй е.

Д-р Г. Калинков: Поддържам всички, които са против комунистите и анархистите.

Г. Димитров: Но защото това е тъй, затуй вие сте останали, както сте тук — генерали без войска, — и всичко, което се излъже подир вас, ще ви разбере, ще плюе и ще ви зареже, за да се сплоти под знамето на Комунистическата партия, с трудещите се маси. Затуй, казвам, вие с вашия вот и със своите решения и действия всеки ден доказвате, че сте неспособни да дадете каквото и да е подобрение и че, следователно, не остава друго освен наистина лопатата и метлата. (Ръкопляскания от комунистите.) Тая лопата и метла трябва да ви изчисти, за да има един съвет комунистически, който що-годе може да задоволи интересите на столицата и на масите.

Д-р Г. Калинков: Това го чуваме като на латерна стопъти.

Г. Димитров: И ще се отиде дотам, г-н Калинков, щото да ви се отнеме въобще възможността да използвате своите натрупани богатства, за да потискате, експлоатирате народната маса и да дойде експроприацията на политическата власт, експроприацията на вашите богатства, осъществяване напълно на комунизма. Когато всички, които се трудят, ще имат право да живеят и да управляват своите собствени съдбини.

П. Теодоров: Агитация с общински средства!

Г. Димитров: Вие агитирате за нас, без да знаете.

Председателят: Толкоз по-добре за вас.

Г. Димитров: И аз бих ви похвалил, ако това ваше гласуване не беше във вреда на нашата група, във вреда на нашата партия, ако не беше във вреда на хиляди жени, мъже и деца. И аз бих ви ръкопляскал в това отношение. Ако ние се възмущаваме и борим тук и дразним често пъти поради вашето гласуване, то е поради това, защото от вашите решения страдат хиляди хора, но въпреки това вие агитирате в полза на партията ни, вие агитирате в полза на тая комунистическа, болшевишка опасност, която и на сън не ви оставя спокойни, за нея вие агитирате, за нея вие работите.

Д-р Г. Калинков: За това, което Вие говорите, получавате по 5000 лв. на месец от партията.

Г. Димитров: Няма да ви спаси новото законоположение на правителството¹¹⁰, с което разтурянето на една община, на един Общински съвет няма да последва веднага с нови избори. Дори и тогава все пак няма да се спасите от отговорността, която поемате пред масите, няма да се спасите от сметката, която имате да давате. Добре го запомнете. Не се касае до лично отмъщение, но има един тефтер в съзнанието, в паметта на масите, където се отбелязва всяко деяние. . .

Д-р Г. Калинков: Веднъж ще се мре.

Г. Димитров: . . . и не ще избегнете тая гилотина!

Що се касае до тая демагогия, до диверсията на радикалите, не остава нищо друго, господа, освен и те да послужат като едно ново доказателство за вашето пълно идейно и политическо безсилие. Аз няма да отида да кажа: «Ти си дивак, простак», и пр.

Председателят: Много хубаво правите.

Т. Атанасов: Хората разбират какво правят.

Г. Димитров: Няма съмнение, че между вас има умни хора, но не е само там въпросът, че има умни хора.

И. Дечев: Атестацията даваш сега.

Г. Димитров: Защото на лична почва поставяте въпроса.

И. Дечев: Не искаме атестат от Вас.

Г. Димитров: Искам да подчертая, че макар и да имате известни познания, вие сте в едно идейно безсилие спрямо силната Комунистическа партия и заради това си служите с оръжието на интриги, клюки и клевети и затова измествате всичките въпроси на лична почва.

И. Дечев: Кой ги измества на лична почва? Никой не ги измества на лична почва.

Г. Димитров: Това показва, че вие идвате скоро към политическото си погребение, трябва да се изпее последното «алилуя», за да се отърват народните маси от вас.

(Ръкопляскане от комунистите.)

ДО УЧРЕДИТЕЛНИЯ КОНГРЕС НА КОМУНИСТИЧЕСКИЯ СЪЮЗ НА МЕДИКО-САНИТАРНИТЕ РАБОТНИЦИ*¹¹¹

25 септември 1920 г.

С чувство на голямо задоволство *от името на Общия работнически синдикален съюз и Централния комитет на Българската комунистическа партия* аз ида да поздравя Първия учредителен конгрес на вашия съюз. Той е най-младият, Венеamina** в нашите професионални съюзи, но с голямо значение и важно бъдеще. Задачите на Комунистическия съюз на санитарните работници са двояки: *чисто професионални и обществено-политически в областта на санитарното дело*. По първите задачи вашият съюз трябва да сплоти всички санитарни работници от лекари до болногледачи под своето знаме, за да защити техните интереси в обективната възможност на днешната действителност. По вторите задачи съюзът добива извънредно важна общественост. Касае се за запазване народното здраве, което е от грамаден интерес за работническата класа, за да може тя успешно да води борбата против капитализма и да изгради новия свят на труда.

Буржоазното санитарно ведомство се намира в пълна анархия и невъобразим хаос. Днешната санитария отбелязва пълния си фалит. Тя е разпокъсана, липсва ѝ централизация в ръководството. Централният комитет на партията и Общият работнически синдикален съюз очакват от вас още сега да посочите правия път за истинското

* Приветствие на Г. Димитров пред учредителния конгрес на Комунистическия съюз на медико-санитарните работници, състоял се на 25—29 септември 1920 г. в София; публикувано във в. «Санитарен работник», по-късно препечатано във в. «Здравен фронт», № 16 (1580), 16 април 1978 г. (Ред.)

** Венеамин (библ.) — последният, дванадесети син на Яков. (Ред.)

санитарно дело, което трябва вие сами да уредите утре, след революцията.

Както Учителската организация в дългите и големи борби, които преживя и води учителството, можа да излезе с една програма в просветната област, която отговаря на пуждите на широките работни маси и която ще се реализира на дело след революцията, така и вие ще трябва да дадете най-правилното разрешение на въпросите, отнасящи се до санитарното дело.

Болници, аптеки, санаториуми и пр. и пр., всичко ще стане една обществена необходимост. Днес буржоазията търгува с нещастieto на работническата класа. Всички частни лечебни заведения безмилостно експлоатират болните. Освен това от бъдещото общество ще има истински контрол на продуктите от първа необходимост.

Буржоазията няма да види вече в ръцете си градските общини. Всички те заедно със селските ще минат в наши ръце. Е, добре, там ни се налага рационално уреждане санитарното дело днес и утре, при комунистическия строй!

Партията и Общият работнически синдикален съюз очакват тая задача да разрешите вие. Надеждата на работническата класа да се види в добра санитарна обстановка е голяма. Съзнателното и организирано под знамето на комунизма работничество ще ви даде своята мощна подкрепа. Вие ще получите така също безрезервно подкрепата на Българската комунистическа партия и Общия работнически синдикален съюз в борбите, които ще водите за събарянето на капиталистическата експлоататорска наредба, която е в агония. Утрешният ден ви носи големи борби. Той от вас иска жертви и ще ги взема, но крайната победа е на трудещия се народ и тогава вие ще бъдете повикани да организирате санитарното дело от гледището и интересите на работническата класа.

Вие имате вече един пример на руските санитарни работници. Там лекарите с буржоазна идеология саботираха отначало съветската власт, хора мряха масово от брустошителните епидемии. Лекари с голямо коравосърдечие ги гледаха с турнати в джоба ръце, но работническата класа е всесилна и всемогъща. Тя преодоля тая пречка. У нас трябва да се мисли още отсега за правил-

ното развитие на санитарното дело на следуюция ден след революцията. Във вашата организационна дейност вие сте срещали и ще срещате големи затруднения. Реакцията се засилва, за да унищожи Комунистическия съюз на медико-санитарните работници, обаче всичките ѝ усилия ще отидат на вятъра.

Дирекцията на Народно здраве, това козило на бесни реакционери, днес няма никакви грижи за народното здраве. Нейната единствена задача е да преследва комунистите в това ведомство: премествания, уволнения, тормозения на наши другари е в пълен ход, но нищо няма да спаси мракобесниците. От друга страна, вие имате две конкурентни организации¹¹² — едната на селската буржоазия, която си служи с терора, и другата на градската — с демагогията. Няма н те обаче да спрат победния ход на Комунистическия съюз на медико-санитарните работници. Фелдшерският въпрос трябва да получи окончателно разрешение, с който толкова много демагогствуват «неутралните» буржоазни оръдия.

Въобще вашият конгрес ще трябва да изработи директивите, с които ще се привлекат всички категории санитарни работници под знамето на комунизма и за борба, която носи свобода на човечеството.

*В. «Санитарен работник»,
№ 9—10, 20 октомври 1920 г.*

*Печата се по текста
на в. «Санитарен работник»*

ПО БЮДЖЕТА НА УЧИЛИЩНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО ЗА 1920—1921 ГОДИНА

Изказване в Софийския общински съвет

25 септември 1920 г.

Докато Постоянното присъствие не каже с какво счита, че може да се намали бюджетът на Училищното настоятелство на 6 $\frac{1}{2}$ милиона лева, не може да се гласува. Може да се гласува само едно, дали да се повърне бюджетът с желание да се намалят известни суми, или пък Общинският съвет сам перо по перо да го разгледа. Това бихме могли да разглеждаме. Ние искаме да чуем вашите съображения за намалението.

Председателят: Ако дойде въпросът да чуете нашите съображения, ще ги чуете.

Г. Димитров: Вие не можете да предложите 6 $\frac{1}{2}$ милиона лева кредит; може да бъде 7 милиона лева. Дайте да видим кои са намаленията.

Председателят: Ама ние не решаваме този въпрос. Извинете, ние решаваме глобалната сума.

Г. Димитров: Тъкмо това, значи 6 $\frac{1}{2}$ милиона лева да бъде.

Председателят: Това е едно предложение. Училищното настоятелство може да не се съгласи.

Г. Димитров: Искам да обърна вашето внимание, че така не бива да се гласува. Подобно предложение не може да се постави на гласуване. Докато Постоянното присъствие, което счита, че трябва да се правят съкращения по гласувания вече кредит, не даде своето обяснение за това, защото той е гласуван вече от нас — съветът не може да се произнесе върху една глобална сума. Кажете най-после: оттук считаме това възможно да съкратим, за да бъде съветът осветлен, и тогава да гласуваме.

Председателят: Начинът, който предлагам аз, е по-практичен и целесъобразен от онова гледище, от което излизате Вие. Ако речем да влезем в разглеждане бюджета на Училищното настоятелство перо по перо, тогава трябва да изпълним предписанията на чл. 52 от правилника¹¹³.

Г. Димитров: Ама защо бягате да посочите кои пера считате, че трябва да се намалят?

...*

Ние поддържаме, че Общинският съвет ще трябва да разгледа бюджета перо по перо и сам да се произнесе върху ония съкращения, които трябва да се направят, или ония увеличения, които следва да се предвидят. Ние считаме, че тая работа е на Училищното настоятелство. Там ние имаме от партията свои представители, води се борба около размера на сумата за нуждите на училищното дело. Общинският съвет може да посочи една обща сума 8 милиона лева, 8 500 000—10 милиона лева и пр., но за да посочи тая сума, Общинският съвет трябва да има ясно представление за училищния бюджет, който е внесен толкова отдавна. Тогава ние се произнесохме, че сумата не трябва да се намалява повече от 8 $\frac{1}{2}$ милиона лева. И сега поддържаме това гледище.

Д. Божков: Вие искахте десет милиона лева.

Г. Димитров: Това е вярно. Ние поддържахме това, което Училищното настоятелство е решило вече. Сега Постоянното присъствие иска да балансира бюджета си. То не иска да прибегне към нови облагания в рамките и извън рамките на закона, защото може да има едно ново облагане в рамките на закона. То иска чрез съкращение на разходите да достигне уравновесяване на бюджета си и предлага намаление на училищния бюджет. Постоянното присъствие, което предлага туй намаление, е длъжно, преди да го постави на гласуване, да каже, като познава бюджета на Училищното настоятелство добре, какво именно може да се намали, кое то счита, че може да се намали. Защо 6 $\frac{1}{2}$ милиона лева? Сумата, която тук глобално ще бъде гласувана, ще бъде съобщена на Училищното настоятелство и очевидно то ще трябва да се съобрази с тази сума. Няма никакво съмнение в края на краищата,

* Съкратени изказвания на други участници в заседанието. (Ред.)

лащото общината е, която плаща, която дава сумите, необходими за издръжката на софийските училища. Но мене ми се струва, че ако г-н Батолов, ако Постоянното присъствие просто гледа да прокара само едно решение, нека извинява г-н Батолов, контрабанда за 6 $\frac{1}{2}$ милиона лева сума глобална, без да посочва отгде мисли да направи съкращение, то е, за да понесе голямата отговорност за вредите, които ще произтекат от това съкращение по отношение на учебното дело, не Постоянното присъствие, което трябва да гласува кредита, не Общинският съвет, а Училищното настоятелство.

Председателят: Защо?

Г. Димитров: Тая маневра е неудобна и некрасива и щом Постоянното присъствие счита, че непременно трябва да се направят съкращения, то е длъжно да посочи тези съкращения, да ги мотивира, да поеме отговорността за тях и тогава съветът да се произнесе за тях. Вие сте болшинство с един глас. Може да решите едно окастриране на училищния бюджет наистина, но най-после понесете ясно и открито отговорността, а не така: намаляваме на 6 $\frac{1}{2}$ милиона лева при убеждението, че Училищното настоятелство ще изхвърли някои работи, излишни за зимата, както подмята г-н Батолов.

Председателят: Не подмятам, а казвам.

Г. Димитров: Да видим каква е сумата за летните градини.

Председателят: 300 000 лева.

Г. Димитров: 300 000 лева! Каква е сумата за трапезарии?

Председателят: 500 000 лева.

Г. Димитров: През зимата ще трябва да се организират. Е, добре, ще се окаже, следователно, че при най-голямото старание да се търсят възможни съкращения при гледането с една страшно голяма лупа на всички разходи на училищния бюджет, може да има съкращения, дребни, незначителни, но в някакъв случай не два или два и половина милиона лева, както се иска и както Училищното настоятелство заяви, че след като втори път се е занимало с въпроса, счита, че намаленията, че съкращенията са невъзможни, защото всичко, което е предвидено, е един минимум за тях.

Е, добре, господа! Тогава какво би следвало да се направи? Няма друг изход, освен да се прибегне към нови приходи, за да се задоволи тая нужда на училищния бюджет. Вие не желаете и това да сторите. Поемате отговорност, като ни съобщите кое именно ще намалите от училищния бюджет. Ето тъй се поставя въпросът. Аз моля г-н Батолова, за да избегнем по-нататъшни разисквания, просто Постоянното присъствие, ако не е готово в този момент, в понеделник, на идущето заседание, да ни направи един кратък доклад и тогава всеки един при ясното съзнание за отговорността, която поема, да гласува за 8 или за 6 милиона лева.

...*

Вие би трябвало като Постоянно присъствие да ни давате обяснение за ония мотиви, които ви карат да намалявате училищния бюджет точно с два милиона лева, като кажете: «летни градини няма, трапезарии няма» и пр.; без да гласуваме перо по перо. Дайте ни основанията си от гледна точка на училищния бюджет за това намаляване.

...*

Да добавя един аргумент към това, което казаха другите. Общинският съвет е изборно учреждение, Училищното настоятелство тоже. Там са представени ония партии, които са представени и тук.

Председателят: Може.

Г. Димитров: Представителите на партиите тук и там биха били длъжни да бъдат последователни на себе си и да не се явяват две различни лица с две различни души и два различни умове в Училищното настоятелство и в Общинския съвет. Ако Общинският съвет бе изслушал вашите съображения, поради които вие, партиите, които управлявате и Училищното настоятелство, искате съкращения, следва очевидно много по-леко да се разреши въпросът тогава и в самото Училищно настоятелство, но да няма тази игра, тази двойственост, която ние сега констатираме. Демократите в общинския бюджет са против бюджета на Училищното настоятелство, поддържан и

* Съкратени реплики на други участници в заседанието. (Ред.)

гласуван от демократите в Училищното настоятелство, също и ония народняци, които са тук, са против ония народняци, които са там. Това не е красиво. Действайте като партия, а не като лица, не като г-н Лавчиев и г-н Сталийски, а като представители на известна партия, на известна програма и тук, и там! Е, добре, тук му е мястото, в Общинския съвет, господа, да се изложат общите съображения, по които сумата може да бъде 8 милиона лева, 10 милиона лева и пр. Ако тук се вземе такова решение, то ще се приспособи от Училищното настоятелство към училищния бюджет чрез партиите ви, които и тук, и там имат болшинство. Считам, че и този аргумент. . .

Д-р Г. Калинков: Той е най-слабият аргумент, най-инищожният.

Г. Димитров: . . . това е най-силният аргумент.

Д-р Г. Калинков: Най-слабият.

Г. Димитров: Той не е юридически аргумент, не е формален аргумент; вас ви интересуват аргументите на формалната логика, а нас ни интересуват аргументите на фактическото положение, на действителността, силните, живите, които може да дадат едно или друго разрешение практическо на въпроса. Аз казвам, от тая гледна точка уместно е Постоянното присъствие да си даде своите мотиви за тия съкращения, които то счита, че са възможни. Не ние ще направим тези съкращения параграф по параграф, Училищното настоятелство ще ги направи, а Постоянното присъствие да каже кое е възможно и съветът, когато е напълно осветлен, тогава да се произнесе върху цялата сума. Аз настоявам толкоз повече върху това, защото съм убеден дълбоко, че когато се пристъпи към ония мотиви, които трябва да даде Постоянното присъствие, за да обоснове съкращенията, които иска, вие всички ще се убедите в правотата на мисълта, че е невъзможно друго. И тогава следва да се прибегне до другия изход от това положение, в което се намира бюджетът на общината, да се прибегне към новите облагания на имотните класи в София под една или под друга форма, в рамките на закона и вън от закона. Понеже се боите от данъци извън закона. . .

Д-р Г. Калинков: Много.

Г. Димитров: . . . ние сме готови да ви увеличим данъците в рамките на закона и да ви посочим тези два милиона и други няколко милиона лева за други нужди.

Председателят: Всичко това ще бъде приказка.

В. Мулетаров: Ще ви посочим.

Председателят: Сега какво искате? Нови ли дебати?

Г. Димитров: Ще увеличим таксите за вода, ще увеличим таксите за електрическото осветление, ако щете ще обложим и въздуха в София по отношение на имотните класи.

Председателят: За жалост въздухът е и за богатите, и за бедните и не може да се облага. И водата също, и електричеството също.

Г. Димитров: В рамките на закона ще посочим източници*.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

* Предложението на Г. Димитров не е прието (Ред.)

ДВАНАДЕСЕТИ
РЕДОВЕН КОНГРЕС
НА ОБЩИЯ
РАБОТНИЧЕСКИ
СИНДИКАЛЕН СЪЮЗ¹¹⁴

София, 26—28 септември 1920 г.

1 ОТЧЕТ

НА ОБЩИЯ РАБОТНИЧЕСКИ СИНДИКАЛЕН СЪЮЗ В БЪЛГАРИЯ*

за 1919 г. и първото полугодие на 1920 г.

Д р у г а р и д е л е г а т и,

От своето основаване Синдикалният съюз никога не е преживявал такова бурно време, каквото представлява отчетната година и половина.

Като се започне от известния *февруарски* поход против организацията на пернишките рудничари¹¹⁵ и се мине последователно през редицата големи стачки в тютюневата¹¹⁶ и текстилна индустрия¹¹⁷, през бележитата акция на 27 юли¹¹⁸, до демонстрацията на 24 декември и последвалата я епохална отбранителна борба на транспортния пролетариат, подкрепена от стачката на пернишките рудничари и от една масова политическа стачка в цялата страна¹¹⁹, и се стигне до локаута на пловдивските тютюноработници, обявен за унищожението на Тютюноработническия съюз, до стачката на габровските текстилни работници и работнички за осуетяване опита на фабрикантите да увеличат работното време на *десет* часа и се завърши най-сетне с разгарящата се борба против грабежническия данък-занятие във връзка с непоносимата скъпостия — това е една дълга върволица от постоянни и продължителни борби, от непрекъснато напрежение на сили и енергия, от безбройни тежки изпитания за нашето синдикално движение.

Към това трябва да се прибавят и големите изборни борби за XVIII народно събрание през август 1919 г. и

* Докладът е написан преди 25 септември 1920 г., когато е публикувано кратко извлечение от него във в. «Работнически вестник». (Ред.)

XIX народно събрание през март 1920 г., за общинските съвети през декември 1919 г. и окръжните съвети през януари 1920 г.¹²⁰, както и многото важни политически акции, предприемани от Българската комунистическа партия срещу противоработническата и контрареволуционна външна и вътрешна политика на буржоазията и нейните сменяващи се правителства, в които изборни борби и политически акции нашите работнически синдикати участвуваха винаги с всичките си сили.

Смело може да се каже, че през отчетния период ние не можахме да имаме нито един-единствен цял месец на относително поне спокойствие, за да се предадем напълно на вътрешното изграждане и всестраниното стабилизиране на нашето синдикално движение.

Завладяването пък на повечето градски общини от страна на партията погълна неизбежно част от добрите наши сили в областта на общинското управление и на комуналната политика, което не можеше да не упражни, макар и временно, едно до известна степен разслабващо влияние върху организационния апарат на синдикалното движение във важните градски центрове.

От друга страна, съществуващата стопанска разруха продължава да се изостря. Стопанският живот не се възстановява. Хаосът в тая област, наопаки, се увеличава. Безработицата е масова и скъпотията безспирно расте, а заедно с това бедствията на работническите маси вземат все по-големи размери и стават все по-болезнени и непоносими.

Самата буржоазия, сляпо оръдие на международната контрареволуция, с цялата своя политика изостря всекидневно дълбоката стопанска, социална и политическа криза в страната и застрашава трудещите се маси да ги хвърли в контрареволуционната война на съглашенския империализъм срещу великия руски народ.

Намирайки се пред невъзможността да възстанови нормалния стопански живот върху почвата на капиталистическата система, чувствавайки при това положение застрашена капиталистическата си печалба и своето класово господство, буржоазията прибегва *едновременно* към една свирепа експлоатация на труда и небивала икономическа и социална реакция спрямо работническите маси

Коммунистически Синдикална Библиотека
№ 8.

Г. ДИМИТРОВЪ.

ЦБНД 120 лева

ЗАДАЧИТЪ
НА
РАБОТНИЧЕСКИТЪ СИНДИКАТИ.

СОФИЯ — 1920.

и към бясна и безогледна военно-полицейска диктатура срещу работническото комунистическо движение и специално срещу професионалните съюзи.

Обединена на *икономическа почва* чрез банките и акционерните дружества и чрез господарските съюзи, градската буржоазия днес бързо се подготвява да се обедини и *политически*, чрез партията си, за да издигне една толкова по-здрава и силна централна капиталистическа власт срещу освободителната борба на пролетариата, срещу тъй наречената *большевишка опасност* в нашата страна.

Враговете на българския пролетариат съзнават ясно, че с разширяването на международната пролетарска революция в Европа и с все по-решителното заставане на големите организирани работнически маси в Англия, Франция и Италия, в Германия, Австрия и новообразуваните държави в Средна Европа* на страната на Съветска Русия и под знамето на Третия, комунистически интернационал се приближава решителният двубой между империализма и комунизма и затова бързо мобилизират силите си и всячески се стараят преди всичко със средствата на най-грубото насилие да възпрепятствуват развитието и засилването на комунистическото работническо движение у нас.

Всичко това трябва да се има предвид, когато ще се дава оценка на постигнатите от Синдикалния съюз резултати в разните области на неговата дейност и във водените борби през отчетния период.

Но тъкмо затова, след като на миналогодишния синдикален конгрес се определиха ясно и правилно задачите на работническите синдикати в днешната революционна епоха, сега предстои главно да се обсъдят и предприемат необходимите мерки за *масовото* сплотяване на целия пролетариат от градове и села в редовете на Синдикалния съюз и под знамето на Българската комунистическа партия, за неговото *революционно комунистическо възпитание и подготовка и за организационното изграждане и стабилизиране* на цялото синдикално движение у нас.

* Г. Димитров има предвид Чехословакия, Унгария, Сръбско-хърватско-словенското кралство и Полша. (Ред.)

1. СЪСТАВ НА СИНДИКАЛНИЯ СЪЮЗ

1. Професионалните съюзи през 1919 година

Мобилизацията и войната през септември 1915 г. завариха нашия Синдикален съюз с 5071 членове в 13 професионални съюза със 146 секции.

Въпреки разрушителното влияние на продължителната война, въпреки тежките нейни стопански последици и специално масовата безработица, въпреки множеството работници, останали в пленничество и заложенничество в чужди страни, в края на 1918 година, три месеца само след демобилизацията, бяха вече напълно възстановени 115 секции на професионалните съюзи, а общото число на синдикалните членове достигна 5713 — 642 членове повече в сравнение с преди мобилизацията.

Цялата 1919 година отбелязва едно бързо и непрестанно числено нарастване на Синдикалния съюз и на отделните професионални съюзи. (Вж таблица I.)

Така още на 30 април 1919 г. числото на синдикалните членове нарасна на 12 801, три месеца само след това — на 31 юли 1919 г. — членовете се увеличават на 25 208, а в края на 1919 г. достигат до 30 061.

В сведенията за второто полугодие на 1919 г. влизат *Келнеро-готварският съюз*¹²¹ със своите 781 членове, който окончателно се присъедини към Синдикалния съюз, както и новообразуваните съюзи на *земледелските, горски, градинарски и други работници*¹²², на *санитарните работници, на артистите, музикантите и театралните служители*¹²³ и на *техниците*¹²⁴.

За цялата 1919 година прочее общото число на членовете на професионалните съюзи се е увеличило повече от пет пъти — от 5713 на 30 061; числото на професионалните съюзи се е увеличило от 13 на 18, а секциите — от 115 на 335.

Трябва да се отбележи, че от основаването му досега Синдикалният съюз никога не е имал толкова грамадно числено нарастване.

* * *

Както се вижда от подробните данни на таблица I, голямото числено увеличение иде от професионалните

Таблица I

ЧИСЛОТО НА ЧЛЕНОВЕТЕ И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ

СЪЮЗИ	На 31. VI. 1915 (преди мобилизацията)		На 31. XII. 1918 (след демобилизацията)		На 30. IV. 1919		На 31. VII. 1919		На 31. XII. 1919	
	Секции	Членове	Секции	Членове	Секции	Членове	Секции	Членове	Секции	Членове
Транспортен	29	1012	33	1703	62	3771	90	5843	96	6372
Тютюноработнически	6	688	7	332	11	3078	18	6385	21	7328
Рудничарски	2	160	4	1660	4	2108	3	2753	3	3265
Металорботнически	15	388	7	353	15	695	20	1353	19	1292
Кожаро-обущарски	17	447	9	381	18	589	26	1189	33	1270
Фабрични и др.	17	512	10	329	17	542	27	1683	30	3271
Текстилен	6	386	7	256	7	467	12	1792	10	1999
Шивашки	19	434	14	232	20	392	21	698	21	770
Дърводелски	15	383	10	130	18	368	24	794	25	816
На търг. и банкови служещи	11	391	6	142	13	349	13	730	13	702
Печатарски	4	157	3	75	6	169	6	203	8	272
Строителен	4	82	4	80	4	168	5	430	8	519
Бръснаро-фризьорски	1	31	1	40	4	105	3	108	4	128
Келнеро-готварски	—	—	—	—	—	—	10	781	10	905
Земледелчески	—	—	—	—	—	—	9	466	11	426
Технически	—	—	—	—	—	—	—	—	14	187
Санитарни	—	—	—	—	—	—	—	—	5	269
Артисти и музиканти	—	—	—	—	—	—	—	—	4	270
Всичко	146	5071	115	5713	199	12801	287	25208	335	30061
										5463

СЪЮЗИ

От тях работнически

съюзи на *индустриалните и транспортни работници*, докато съюзите, които вербуват своите членове предимно от смазаното занаятчийско производство, имат едно сравнително по-бавно и слабо нарастване.

Същото може да се каже в значителна степен и за *Съюза на търговските и банкови служещи*¹²⁵. Вследствие крайно разстроената търговия неговото числено нарастване в бъдеще ще зависи главно от обгръщането на растящия персонал на кооперациите, които все повече изместват частните търговски предприятия и поглъщат по-голямата част от техните функции.

Един твърде важен съюз, какъвто е тоя на *строителните работници*¹²⁶, има също слабо увеличение, защото строежът засега е нищожен. Той има обаче всичките изгледи бързо да се разрасне, щом се започне очакваният по-усилен жилищен и друг строеж.

Зле стои *Съюзът на земеделските работници*. Той не отбелязва никакво увеличение. Това печално обстоятелство се обяснява преди всичко с голямата разпръснатост на земеделския пролетариат в дребни стопанства, от една страна, и с особените условия, при които работи и живее, ниската му култура и мъчната податливост към професионалната организация, от друга страна. Като се има обаче предвид важната роля, която тоя професионален съюз ще играе в освободителната пролетарска борба, както и в бъдещата организация на стопанския живот, налагат се извънредни усилия за преодоляването на съществуващите трудности, за да се превърне той в една действително масова и солидна професионална организация.

2. Разширяване състава на Синдикалния съюз

Синдикалният съюз вече засяга всички области на труда. С присъединението към него и на *Организацията на държавните, окръжни и общински служещи*, което се извърши през първото полугодие на 1920 г., може да се каже, че той сега обединява в едно цяло работниците с *чука, перото и сърпа* — пролетариата от индустрията, занаятчийството, търговията, транспорта, земеделското стопанство и администрацията — *частното и държавното* наемничество.

Остава да се присъедини към Синдикалния съюз и *организацията на учителите*, което е въпрос на *близкото бъдеще*, за да се завърши напълно това обединение.

Съображенията на миналото, които налагаха учителската организация и организацията на административния пролетариат да бъдат при партията, а не в състава на Синдикалния съюз заедно с другите професионални съюзи, в днешната революционна епоха при разрастването на синдикалната борба и изменения неин характер изгубват предишното си значение и отстъпят пред новите съображения, които безусловно изискват *пълното организационно единство* на целия пролетариат и в областта на синдикалното движение.

От друга страна, нашите професионални съюзи се изграждат не върху старата ограничена база на професията или отделната специалност, а върху *индустриална база*. Те са *производствени* съюзи, т. е. обединяват всички работници и работнички от дадено производство или област на труда без разлика на професия и специалност и без да се държи на това, дали са квалифицирани или са общи работници.

Тоя организационен процес ще се разшири още и с разформироването на *Съюза на техниците*, чиито членове ще се прелеят в Съюза на строителните работници, в Транспортния и Рудничарски съюзи, както и в някои други професионални съюзи, в зависимост от производствената област, в която работят.

Пълното приложение и строгото съблюдаване на *производствения* принцип при организационното строителство на синдикалното движение се налага колкото от необходимостта да се поддържа пълно единство в днешните борби във всяка област на труда, толкова и от нуждата да се обезпечи още отсега правилното и успешно изпълнение на угрешните задачи, които ще има работническите синдикати да изпълняват след завладяването на политическата власт от пролетариата досежно социалистическата организация на целия стопански живот на страната.

3. Синдикалните членове по градове и окръзи

Разпределението на синдикалните членове *по градове* се вижда от данните на таблица II.

И тук се констатира голямо числено увеличение тъкмо във важните индустриални и други центрове на страната

Следните сравнителни данни за по-важните места показват това:

	1918 г.	юли 1919 г.	дек. 1919 г.
Пловдив	455	1220	5871
София	930	1553	4443
Перник	1573	1914	3102
Сливен	269	514	1642
Г. Оряховица	113	425	1583
Хасково	44	102	1403
Русе	375	527	1212
Варна	74	232	1175
Дупница	23	55	956
Габрово	45	113	845
Бургас	218	398	819
Плевен	162	484	795
Самоков	171	178	442
Шумен	119	191	383
Пазарджик	14	148	378
Ст. Загора	184	305	340
Ямбол	102	154	309

Синдикалните членове в края на 1919 г. по *окръзи* се разпределят както следва:

Софийски	в	10 места	8303
Пловдивски	„	12 „	6723
Бургаски	„	10 „	3032
Търновски	„	11 „	2685
Ст. Загорски	„	14 „	2650
Кюстендилски	„	7 „	1466
Русенски	„	4 „	1306
Варненски	„	7 „	1292
Плевенски	„	8 „	1069
Шуменски	„	5 „	514
Видински	„	7 „	438
Врачански	„	8 „	364
Петрички	„	3 „	79
Окупирани от Гърция	„	4 „	140

Всичко в 110 места 30 061 членове

4. Численият ръст на Синдикалния съюз

Численият състав на Синдикалния съюз през разните години от 1907 насам се вижда от следните данни:

Години	Секции	Членове	От тях работнички
1907	83	2084	97
1908	120	3424	194
1909	149	4020	202
1910	207	5406	340
1911	184	6165	227
1912	235	8460	280
1913	169	5088	276
1914	137	4503	360
1915	146	5071	340
1916	65	2278	118
1917	75	5181	238
1918	115	5713	247
1919	335	30 061	5463

5. Професионалните съюзи през първото полугодие на 1920

Синдикалният съюз в края на първото полугодие на 1920 година се състои от 19 професионални съюза с 25 544 членове в 292 секции.

Тия членове по съюзи се разпределят както следва: (вж. таблицата на с. 260).

Първото полугодие на текущата година се приключва, както показват горните данни, с едно намаление на синдикалните членове с около 4500. Това намаление иде от съюзите на *транспортните работници, рудничарите, фабричните работници и тютюноработниците*. Дължи се на причиненото им временно разстройство в големите техни борби през отчетния период. Известно е, че след Транспортната стачка, към която се присъединиха и рудничарите, близо 5000 организирани работници (железничари и телеграфо-пощенци) не бидоха приети на работа. Същото стана и с членовете на Фабричния съюз от Горнооряховската захарна фабрика, на брой няколко стотини души, както и с част от пловдивските тютюнора-

С ъ ю з и	Секции	Членове	От тях работнички
Транспортен	30	2912	48
Тютюноработнически	21	6879	4148
Рудничарски	6	1870	—
Металоработнически	16	1225	33
Кожаро-обущарски	27	1327	35
Фабрични и др. работници	27	2457	129
Текстилен	8	1655	729
Шивашки	21	849	173
Дърводелски	19	670	—
На търг. и банкови служещи	11	662	39
Печатарски	8	307	79
Строителен	9	647	23
Бръснаро-фризьорски	4	128	1
Келнеро-готварски	12	1027	28
Земледелчески	10	477	94
Технически	11	376	4
Санитарен	8	279	40
Артисти и музиканти	4	255	25
Организация на държавните и общински служещи	40	1542	120
Всичко	292	25 544	5748

ботници след господарския локаут. Тия членове обаче не могат да се смятат *изгубени* за синдикалното движение. Ако администрацията на въпросните съюзи бе достатъчно добре уредена, те щяха да се числят в техния състав, макар и временно, като безработни. И сега, които от тях успеят да се повърнат на работа, веднага възобновяват членството си. Ония пък, които заемат работа в друга професия, бързат да се презаписват в съответната професионална организация.

Самите съюзи, които прекараха една тежка криза, особено Транспортният и Рудничарският, сравнително бързо се възстановяват и не ще минат много месеци, когато те ще достигнат предишния си пълен състав и дори ще го надминат.

Видимото числено намаление през второто полугодие на 1920 г. прочее трябва да се счита само *привидно*, но не и *фактическо* намаление на синдикалните членове.

Всичко . . .	6372	7328	3265	1292	1270	3271	1999	770	816	702	272	519	128	905	426	187
--------------	------	------	------	------	------	------	------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

ЧИСЛО НА ЧЛЕНОВЕТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ ПО ГРАДОВЕ

Г РА Д О В Е	Число на членове на 31 декември 1919 г.															В С И Ч К О		
	Транспортен	Тютюнопр.	Рудничарски	Металопр.	Копаро-обух.	Фабричен	Текстилен	Минни	Дървопр.	Торгов. служ.	Печатарски	Српкопр.	Бръснар-фр.	Канаро-голя	Земледелски		Технически	Синтарен
Алмос	35	—	—	13	—	20	—	10	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Бабичо Мало	10	4	—	26	17	252	—	27	9	57	—	—	—	—	—	—	9	—
Бургас	384	—	—	24	15	20	—	17	27	—	—	—	—	34	—	—	—	—
Берковца	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Бойчиновца	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Бирисвград	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Бирисвград	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Бирисвград	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Боричовица	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Битово	410	64	—	100	23	70	20	51	46	64	27	15	115	—	—	—	—	—
Браца	53	—	—	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	47	36	—	—	31	47	36	6	—	8	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	22	30	—	38	15	1057	—	—	7	—	—	—	—	13	—	—	—	—
Браца	504	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	76	850	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	22	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	7	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	7	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	87	—	—	35	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Браца	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Бра																		

ГРАДОВЕ		Ташкент	Тошкент	Рудники	Металур.	Комар.-обш.	Фабрич.	Текстил.	Швейц.	Днепропетр.	Тяг.-сам.	Павлово	Сиротен	Бр.-кар.-фр.	Кенеро-гор.	Землемск.	Техническ.	Санташен	Архитект.	На XI, XII, 1919 г.	На XI, XII, 1919 г.	ВСИЧКО
1	Алтош	35			13		20		10	5										83	47	
2	Бабко Мало	10			26	17	252		27	1	57				34					10	7	
3	Булгаз	384	4		26	15	20		27	1										398	398	
4	Березина	17			24				17	27										120	60	
5	Бокчанчи	27																		27	18	
6	Бокчанчи	10																		10	27	
7	Борисово	8																		8	9	
8	Беларуск	36																		36	20	
9	Борухинца	10																		10	10	
10	Булгаз	410	64		100	73	70		51	40	64	27	120	15	115					1175	232	
11	Варна	53			47	3			31	47	36	5		8						40	57	
12	Варна					26														211	97	
13	Вели дол	35																		35	16	
14	Воднаца	22																		22	13	
15	Доброво	8																		845	113	
16	Г. Орханово	504	30		38		1057	898		7					13					1583	425	
17	Г. Орханово	15			15															15	20	
18	Габриел	11																		11	13	
19	Габриел	13																		21	59	
20	Г. Джума	20																		13	56	
21	Гюмюрджина	21																		21	13	
22	Дедово	24																		35	16	
23	Длинца	76	850			8														40	57	
24	Драново	24																		21	13	
25	Джамал	22	65			23	3		2	3				7						28	8	
26	Каспий	10							15			9								151	74	
27	Каспий	67																		10	8	
28	Каспий	27																				

[illegible]

63	Ст. Загора	194	49	—	14	21	26	—
64	Станимака	17	57	—	—	41	47	—
65	Сливен	48	29	—	47	173	38	1000
66	Сливници	—	—	—	—	—	—	—
67	Стралджа	24	—	—	—	—	—	—
68	Свищов	35	—	—	—	20	—	—
69	Софлу	14	—	—	—	—	—	—
70	Т. Пазарджик	54	269	—	6	—	17	32
71	Т. Сеймен	37	—	—	—	—	—	—
72	Търново	10	—	—	2	15	—	—
73	Тетевен	—	—	—	—	3	—	—
74	Хасково	31	1262	—	1	40	—	—
75	Харманли	57	188	—	—	—	—	—
76	Чирпан	83	3	—	—	34	23	—
77	Ч. бряг	75	—	—	—	—	—	—
78	Шумен	83	48	—	42	19	44	—
79	Ямбол	44	—	—	14	88	92	—
80	Царева ливада	29	—	—	—	—	—	—
81	Фердинанд	8	—	—	4	—	—	—
82	Фердинандово	—	—	—	—	—	11	—
83	М. Търново	—	—	—	—	—	—	—
84	Александрово	26	—	—	—	—	—	—
85	Батановци	8	—	—	—	—	—	—
86	Ихтиман	—	—	—	2	—	—	—
87	Анхало	—	—	—	2	—	14	—
88	Дебелец	—	—	—	18	—	13	—
89	Божурище	—	—	—	—	—	—	—
90	Дълбоки	—	—	—	—	—	—	—
91	Кабияк	—	—	—	—	—	—	—
92	Гагала	—	—	—	—	—	—	—
93	Перущица	—	—	—	—	—	—	—
94	Севлиево	—	—	—	—	—	—	—
95	Кочериново	—	—	—	—	—	—	—
96	Долна баня	—	—	—	—	—	—	—
97	Чепино баня	—	—	—	—	—	—	—
98	Луковит	—	—	—	2	—	—	—
99	Сопот	—	—	—	—	—	—	29
100	Трявна	—	—	—	—	—	—	24
101	Елисейна	23	—	—	—	—	—	—
102	Е. Джумая	14	—	—	—	—	—	—
103	Крулник	46	—	—	—	—	—	—
104	Мелник	12	—	—	—	—	—	—
105	Михайлово	14	—	—	—	—	—	—
106	Раднево	22	—	—	—	—	—	—
107	Сеново	27	—	—	—	—	—	—
108	Синдел	19	—	—	—	—	—	—
109	Ур. Е. Кьой	17	—	—	—	—	—	—
110	Н. Пазар	13	—	—	—	—	—	—
111	Рахово	16	—	—	—	—	—	—
112	Саранбей	16	—	—	—	—	—	—
113	Свиленград	12	—	—	—	—	—	—
114	При центр. н-ва	225	—	—	—	—	—	—

Всичко . . . 6372 7328 3265 1292 1270 3271 1999

[illegible]

207	24	37	30	1403	248	185	95	383	309	29	35	11	26	46	11	18	42	15	28	31	25	41		
1642	69	14	378	27	185	95	383	309	29	35	11	26	46	11	18	42	15	28	31	25	41			
16	13	14	15	6	16	28	27	15	16	15	28	31	25	41	15	28	31	25	41	15	28	31	25	41
32	120	22	23	17	38	11	61	8	27	22	3	40	11	5	11	10	3	5	10	30	10	12	13	26

6. Организирането на работническите

Данните за числото на организираните в професионалните съюзи *работнически* заслужават сериозно внимание. От 30 061 членове в края на 1919 г. *работнически* са само 5463 — едва *една пета* от общото число на синдикалните членове. И от тия 5463 организирани работнически в Тютюноработническия съюз са 3726 и в Текстилният — 906. На всички останали *шестнадесет* професионални съюза значи остават само 831 работнически!

Наистина *процентно* сега в Синдикалния съюз има повече работнически от всяка друга година в миналото. Все пак обаче 20% при една маса работнически в разните производства, която средно възлиза на 50% от общия работнически персонал, е свършено недостатъчно.

Време е окончателно да се ликвидира с *пренебрежителното* отнасяне към организирането на работническите и да се разбере от всички веднъж завинаги, че не е мислима никаква сериозна работническа борба без участието и на заетите в дадената област на труда жени и че това участие, за да бъде сигурно, трябва да се предшества от организирането на *работническите* заедно с работниците.

Самите работнически досега многократно доказаха на дело във всички стачки и други работнически акции своята издръжливост и готовност за борба и жертви, *често пъти* повече дори и от самите мъже.

Масовото привличане на работническите в редовете на професионалните съюзи е една задача от *първостепенна* важност за нашето движение и нейното изпълнение не търпи *никакво отлагане*.

7. По-нататъшното развитие на Синдикалния съюз

Общо взето, численото нарастване на Синдикалния съюз, колкото и голямо да е в сравнение с миналите години, далеч не може да се счита за задоволително. Предстои в тая посока още твърде много да се работи, като се има предвид, че ние сме успели да организираме професионално едва само 10% от целия пролетариат, зает в разните области на труда у нас.

Това, че нашата страна е по преимущество дребно-стопанска, че нямаме многобройно концентриран пролетариат, че преживяваме един период на страшна стопанска разруха и масова безработица, показва само, че *грааниците* на нашето синдикално движение са по-тесни от ония на синдикалното движение във високоразвитите индустриални страни и че ние ще има да преодоляваме *много по-големи трудности* от нашите другари в тия страни.

Но тъкмо затова у нас трябва да се организират в професионалните съюзи абсолютно всички годни за организация работници и работнички в градове и села, да се засилва непрестанно *пролетарският фундамент* на общото комунистическо движение, в което нахлува такава огромна маса дребнобуржоазни и полупролетарски елементи поради икономическата назаднаост и неразвистост на страната.

Една голяма спънка, която имахме в миналото за масовото сплотяване на пролетариите от всички производства и професии в редовете на нашето синдикално движение, *е вече напълно отстранена*. Това бяха по-рано *конкурентните* професионални организации*, чрез които буржоазните агенти дезорганизираха и деморализираха част от работниците и служещите. Тия организации днес вече нямат почва. В урагана на големите класови борби през отчетния период те окончателно се разстроиха. Техните непоковарени работнически елементи се сливат с нашите организации, заявявайки, че ликвидират със самостоятелното съществуване на своя Синдикален съюз. Транспортната стачка и свързаните с нея събития наред с тежките временни сътресения, които причиниха на движението, донесоха тоя голям положителен резултат, че унищожиха и последния остатък от влиянието на дребнобуржоазния социализъм между железничарите, телеграфо-пощенските служещи и другите държавни наемници и показаха нагледно на всички пролетарски елементи пътя на *класовата* организация и *класовото* обединение на пролетариата под знамето на комунизма — *като единствен спасителен изход от днешното непоносимо положение*.

* Професионалните организации към ОБОРСС. (Ред.)

Направените опити за образуването на конкурентни «неутрални» дружества в мината «Перник» и в тютюневата индустрия¹²⁷ се явиха много *закъснели и напълно се провалиха*. Днес може да се каже без всяко преувеличение, че в България има един *пролетариат*, една *политическа пролетарска партия* — *Българската комунистическа партия*, един *Синдикален съюз*!

Остава професионалните съюзи тъй да доизградят и усъвършенствуват своята организация, своя вътрешен апарат, *цито да задържат завинаги в своята среда привлечените вече работници и работнички и да привлекат в своите редове неорганизираната още работническа маса, като оставят извън комунистическото синдикално движение само малцинството свършено корумпирани и негодни за организация елементи*.

II. ДЕЙНОСТ НА СИНДИКАЛНИЯ СЪЮЗ

Почти непрекъснатите, големи и продължителни борби, както и изключителните преследвания, на които цели месеци бе подложено нашето движение, попречиха да се развие една достатъчна и планомерна дейност за организационното доизграждане и стабилизиране на Синдикалния съюз и за просветата на синдикалните членове.

Биваха даже моменти, каквото бе особено времето на Транспортната стачка, когато вследствие прекъсването на съобщенията, затварянето на клубовете и разграбването на архивите на много места, арестуването на голяма част от местните дейци, масовото и свирепо гонение на всички комунисти — организационната и просветителна дейност бе напълно преустановена.

Всички сили и средства на организациите, цялото внимание и енергия на централните и местни ръководещи органи на движението през този период бяха насочени към запазването сплотеността на борещите се маси и снабдяването им със средства за изкарването борбата докрай, към поддържането на дисциплината и самообладанието в тяхната среда, към парирането непрекъснатите провокации от страна на враговете и изобщо към самосъхранението на пролетарските организации и запазване тяхната боева способност.

И със задоволство трябва да се констатира, че през тия тъй критически седмици и месеци нашите организации проявиха не само една достойна за удивление издръжливост, но и голяма зрелост и правилно схващане на преживявания момент, като не се поддадоха на пъклените провокаторски подмамвания да тръгнат по пътя на бунтарските и анархистически действия, които можеха да причинят непоправими за дълго време пакости на цялото комунистическо движение в нашата страна.

Не може обаче да не се отбележи, че през този бурен период не само не се направи нищо сериозно за организационното заздравяване на синдикалното движение и за системната просвета на синдикираната работническа маса, но се и получи едно, макар и временно, организационно разстройство на най-важните организации на Синдикалния съюз, както и изчерпване материалните средства и изтощение моралните сили на цялото движение.

Тъкмо затова се положиха необходимите усилия да се използва настъпилото след Транспортната стачка кратко време на относително спокойствие за възстановяването на разстроените организации, за всестранното заздравяване на Синдикалния съюз и неговите съставни части — отделните професионални съюзи, и за комунистическата просвета на обединените в техните редове работнически маси, която дейност — трябва да признаем — твърде много още куца и предстои сега добре да се организира и да се усили до възможните максимални размери.

1. Общият работнически съвет

Този върховен институт на нашето движение, задачата на който е да съгласува усилията на Синдикалния съюз с ония на партията във всички големи общи акции на пролетариата и да упражнява идеен контрол върху синдикалното движение в духа на конгресните решения и от гледна точка на общите класови пролетарски интереси и на революционната борба на пролетариата, има големи заслуги през отчетния период.

Неговата дейност особено живо се прояви през време на борбите на транспортните работници, рудничарите и тютюноработниците, както и през масовата политичес-

на стачка в първите дни на м. януари 1920 година.

Тъкмо в революционната епоха, която преживяваме, изпъква ясно извънредната важност на Общия работнически съвет като централно съединително звено между партията и Синдикалния съюз и необходимостта да се укрепи тоя институт и се оживи неговата дейност.

Между Централния комитет на партията и Синдикалния комитет, които заедно съставляват Общия работнически съвет, е имало винаги пълно единодушие при разрешаването на всички въпроси, отнасящи се до дейността и борбите на синдикалното движение, до неговите задачи в момента, както и по провеждането на практика предприемането от Централния комитет на партията като общ ръководител на освободителната борба на българския пролетариат политически акции.

Нам е твърде приятно да подчертаем, че *никога никакви разногласия, дори и от най-дребно естество, не са констатирани в това отношение.*

2. Синдикалният комитет

Като главен ръководен център на синдикалното движение Синдикалният комитет в своята дейност се е старал най-строго да се съобразява с конгресните решения, с директивите на Общия работнически съвет и с интересите на целокупното работническо движение в страната.

За изпълнение на своята ръководна роля Синдикалният комитет е имал редовни седмични заседания освен в случаите, когато е бил възпрепятствуван за това от неизбежни причини, а често е правил и извънредни заседания. За разглеждането и разрешаването на общи, засягащи цялото синдикално движение въпроси той е имал конференции с представителите на професионалните съюзи или с техните централни настоятелства и контролни комисии.

В повечето заседания на Синдикалния комитет са участвували и членове на Контролната комисия, която по тоя начин е имала възможност да упражнява една непосредствена контрола върху дейността на комитета. Както между членовете на Синдикалния комитет, така и между Синдикалния комитет и Контролната комисия е

имало пълна солидарност по всички решения, разпореждания и инициативи на комитета.

Синдикалният комитет е издал 11 окръжни, повечето от които се отнасят до организационното доизграждане и стабилизиране на професионалните съюзи, до уреждане тяхното ръководство, до организацията и ръководството на стачките, до просветителната дейност, както и до подготовката им още отсега за бъдещите задачи, които ще има да изпълняват.

В изпълнение на конгресното решение и за премахване проявите пакостни дефекти при обявяването, организирането и ръководството на стачната борба Синдикалният комитет изработи специална *Директива по стачките**, която се одобри от конференцията на централните настоятелства на професионалните съюзи, приложи се в изпълнение и предстои на конгреса сега да се произнесе окончателно по нея.

Синдикалният комитет е издал и два позива — единия за попълването на фонда Защита и борба във връзка с големите професионални борби, и другия — по развитието и края на Транспортната стачка.

За да улесни ориентирането на работническата маса в професионалните съюзи върху големите проблеми на синдикалното движение, Синдикалният комитет започна издаването на една *Комунистическа синдикална библиотека*, от която излязоха от печат само три номера, като отпечатването на другите приготвени няколко номера за жалост се отложи поради технически причини.

В ръководството на всички борби на професионалните съюзи Синдикалният комитет непосредствено е участвувал и се е старал да им оказва възможната най-широка материална и морална подкрепа. Той е съдействувал според силите си на дейността на централните настоятелства, снабдявал ги е с необходимите им материали, сведения и осветления и е упражнявал контрола върху тяхната работа.

В защита на професионалните съюзи, както и на интересите на работническите маси изобщо и в отделните производства, Синдикалният комитет е отправил протес

* Вж настоящия том, с. 86—92. (Ред.)

ни до правителството и специално до Министерството на труда, участвувал е чрез свои делегати в учредяваните от последното комисии по прилагането на работническите закони, а така също и във Върховния съвет на труда.

Синдикалният комитет се е старал да влезе в редовни сношения със синдикалните съюзи в Югославия, Румъния и Гърция, изпратил е делегати във втория конгрес на Комунистическия интернационал и има постоянен свой представител в новообразувания *Интернационален синдикален съвет* в Москва*.

Разрастването на синдикалното движение, увеличаването и усложняването на неговите задачи, постоянните големи, тежки и продължителни стачни борби, непрестанните бесни атаки на обединените капиталисти и буржоазната държава срещу професионалните работнически организации — всичко това наложително изисква да се превърне Синдикалният комитет в един напълно действен и всеобхващащ ръководен център на синдикалното движение, като за тая цел бъде снабден с нови сили и с много повече средства, отколкото досега, за да се реорганизира и засили неговият секретариат, да се образуват при него редица спомагателни отдели и, на първо място, Отдел за статистика и проучване на производството и стопанския живот, Отдел по законодателната защита на труда, Отдел за агитацията, пропагандата и просветата и Отдел за организацията на работниците.

Доколкото Синдикалният комитет е успял да изпълни изложените му задачи като ръководител на синдикалното движение, конгресът ще има да каже своята дума, но негова грижа ще бъде същевременно и да промисли върху бъдещата по-рационална организация на нашия главен ръководен център.

3. Централните настоятелства на професионалните съюзи

С изключение на Централното настоятелство на Транспортирния съюз може смело да се каже, че всички останали централни настоятелства още не са влезли в ролята

* Международен съвет на професионалните и производствени съюзи. (Ред.)

си и далеч не са заели оная висота, която им се пада като централни ръководни органи на професионалните съюзи.

Повечето от централните настоятелства нямат още установени постоянни секретариати, нито дори канцеларии и що-годе уредена администрация.

При това състояние на работите централите не успяват да се справят своевременно и напълно с обикновените си административни работи, а още по-малко да следят непосредствено развитието и дейността на професионалните секции, да им дават необходимите упътвания, да направляват усилията и борбите им, без даже да говорим и за другата особено важна задача на централните настоятелства — да познават добре условията на своята производствена област, тенденциите в нейното развитие, връзките ѝ с останалите клонове на стопанския живот и с цялото икономическо и финансово положение на страната, отношенията ѝ с външните пазари и пр., и при пълно познаване на всичко това умело да организират и ръководят борбите на своите съюзи и секциите им против капиталистическата експлоатация и в защита на работническите интереси.

Ръководните органи на професионалните съюзи при всички стачки и конфликти между труда и капитала се оказват за жалост без точни данни за фактическото положение и напълно дезориентирани досежно възможностите за един или друг конкретен изход при дадените условия и често по тая причина излагат своите съюзи и работническата маса на твърде неприятни изненади от страна на господарските сдружения, които, наопаки, винаги най-точно са информирани върху всички благоприятни и неблагоприятни условия в борбата си против работническите маси и техните професионални организации.

Слабата дейност на повечето централни настоятелства се вижда и от сравнително малкото заседания, които са направили през 1919 г. (вж таблица III). Но слабостта изпъква още по-ясно, когато би се надникнало по-непосредствено в извършената в тях заседания работа. Трябва да се констатира, че обикновено заседанията свикват, без да е подготвен предварително от страна на съюзния секретар дневният ред, без да са събрани необходимите материали и данни, без да са направени какви

то и да е проучвания. Вследствие на това в заседанията се губи напразно скъпото време, въпросите се изместват от странични и незначителни работи, разискванията се водят безсистемно и често поставените въпроси или се отлагат, или, което е още по-лошо, неправилно се решават.

Няма нужда подробно да се изяснява, че това положение на централните настоятелства на професионалните съюзи представлява голяма опасност за бъдещето на синдикалното движение и в никакъв случай не бива да се търпи занапред.

Задача на тазгодишните професионални конгреси е да вземат всички мерки в това отношение и като подберат най-добри сили за централните настоятелства, да не се скъпят върху средствата, необходими за уреждането на техните секретариати и администрации.

Ние трябва да водим най-решителна борба против всички проявления на бюрократизъм в ръководството на професионалните съюзи, но в същото време не бива да забравяме, че съюзите не ще могат правилно да се развиват и успешно да изпълняват своите задачи, ако нямат солидни централни тела, поставени при възможност да работят с постоянни секретари и секретариати, състоящи се от предани и опитни работнически дейци и истински работнически водачи.

4. Професионалните секции

Дейността на професионалните секции, изразена в заседания, конференции и събрания, се вижда от таблица III. Трябва веднага да отбележим, че фактически стапалите през 1919 г. заседания, конференции и събрания са повече от посочените в таблицата, тъй като не всички секции са дали сведения за тая своя дейност.

Разбира се, и тук не е толкова важно *количеството* на заседанията, конференциите и събранията, колкото *качествената* в тях работа. Но тъкмо тая работа се характеризира с пълна безсистемност и с едно пакостно разпиляване на време и сили.

Заседанията, конференциите и събранията обикновено не се подготвят своевременно. Секретарите свикват заседания на секционните настоятелства, без сами да са

Таблица III

ЗАСЕДАНИЯ, КОНФЕРЕНЦИИ И СЪБРАНИЯ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ

С ъ ю з и	Заседания на централните настоятелства	Заседания на секционните настоятелства	Конференции с доверени лица, бирници и др.	Ревизии на контролните комисии	Секционни събрания
Транспортен	48	522	483	162	593
Тютюноработнически	78	372	252	58	389
Рудничарски	12	98	67	36	118
Металороботнически	21	395	104	105	388
Кожаро-обущарски	25	658	346	140	628
Фабрични и др. работници . . .	8	685	438	213	580
Текстилен	19	217	142	60	213
Шивашки	16	481	124	147	438
Дърводелски	16	523	263	107	535
На търг. и банкови служещи . .	20	336	101	89	320
Печатарски	10	198	76	34	157
Строителен	4	248	112	85	262
Бръснаро-фризьорски	8	98	25	38	120
Келнеро-готварски	35	465	267	89	420
Земледелчески	4	87	32	39	91
Технически	17	62	68	27	54
Санитарни	12	14	13	6	28
Артистически и музик.	8	8	—	—	16
Всичко	361	5467	2913	1435	5350

промислили какво ще сложат на дневен ред и какво именно ще докладват пред настоятелствата си. И твърде често, след като се съберат настоятелствата, техните членове почват да се питат с какво ще се занимават в заседанието и започват съвършено инцидентно да разглеждат един или друг случаен въпрос, когато цяла грамада организационна, агитационна и просветна работа, както и редица важни въпроси, засягащи положението на работниците от тяхната област, стоят неуредени.

Настоятелствата не си дават труд предварително да проучат въпросите, които се слагат на дневен ред, и да се явят в секционните събрания с определени и обсъдени предложения. Предоставя се на самите членове в събранията да се лутат и търсят в момента разрешението на поставените въпроси, без да имат оформени предложения от настоятелствата, длъжността на които е именно да извършват предварителните проучвания. Допускат се в събранията отклонения от разглежданите въпроси и внасянето на лични разpravии, които отвличат вниманието на членовете тъкмо от най-важните и спешни въпроси.

Не са редки случаите, когато десет-петнадесет минути преди назначеното секционно събрание настоятелството се разтичва да търси референт. И като го намери, ако въобще успее да стори това, предоставя нему да си избере темата и да говори на събранието, каквото счете *той* за уместно!

Назначените заседания, конференции и събрания *почти никога* не започват в определения час, а често се и отлагат, след като дошлите навреме другари изгубят час-два — време, което биха могли да използват за своето самообразование и подготовка или да го употребят за друга полезна работа в движението.

Най-осъдителното в това отношение е, че понякога тъкмо тия, които свикват заседанието, конференцията или събранието — хората на настоятелството и секретарят му, — *закъсняват* или *дори не се явяват* и стават причина за отлагане на определената работа или, най-малко — за пражосване и без това малкото свободно време, с което разполагат синдикалните членове.

В много случаи най-важните въпроси, които изискват спокойно и всестранно обсъждане, се решават от настоятелствата или събранията *на крак, на бърза ръка*, при напълно изчерпано търпение у членовете.

Системата на *десетниците*, чрез която настоятелствата единствено биха могли да поддържат редовни и прави връзки с всички членове и с останалите работници и работнички в предприятията, дето работят, и в кварталите, дето живеят — не е въведена още навсякъде, а дето е въведена — не е напълно развита и укрепена

като една цялостна организационна мрежа, простираща се върху цялата работническа маса от дадените предприятия.

Вследствие на всички тия организационни дефекти професионалните секции още не са в състояние да засегнат със своята агитация всички работници и работнички от производството или професията си, не могат да поддържат здрави връзки с тях и не успяват да *задържат* в своята среда завинаги всички работници и работнички, които веднъж вече са спечелени като членове.

По същата причина в самите настоятелства няма едно правилно разпределение на работата между членовете им, като едни са претрупани с работа, а други нищо или почти нищо не вършат, в професионалните секции пък болшинството от членовете са неактивни, не им е възложена една определена работа според силите, положението и способностите им, а някои дори от тях са нередовни и спрямо най-елементарните си членски задължения.

Самò по себе си се разбира, че при такова положение голяма част от професионалните секции не се намират в редовни сношения със своите централи, не се отчитат навреме пред тях и с това спъват цялата дейност на своите професионални съюзи.

Една проблема от първостепенна важност за цялото наше движение прочее е бързото премахване на посочените организационни дефекти в дейността на *основните* ядки на синдикалното движение — професионалните секции.

5. Местните работнически съвети

За разлика от *синдикалните картели* или *борси на труда* в другите страни, които са чисто синдикални местни институти, нашите местни работнически съвети имат *двойна* задача. Първо — да съдействуват за поддържане единството между синдикалното и партийно движение и за провеждане общите политически акции на партията, и, второ — да обединяват усилията на професионалните секции в местността за успешно изпълнение на общите техни задачи (агитация, просвета, подготовка на функ-

ционери, агитатори и пропагандисти, взаимно подпомагане при стачни борби, прилагане работническите закони, организиране бюра за безработни и пр.), да се грижат за правилното развитие на отделните професионални секции и за образуването на такива в предприятията и професиите, дето няма още професионални организации.

Тоя именно характер на местните работнически съвети и тая тяхна двойна задача са едно *голямо преимущество* на нашето синдикално движение в днешната революционна епоха и представляват една *по-висша* организационна форма в сравнение със старите синдикални картели и борси на труда.

Но тъкмо затова ние толкова по-малко можем да бъдем доволни от досегашната дейност на местните работнически съвети. Трябва открито да се констатира, че ако те въобще успяват донейде задоволително да изпълняват *първата* своя задача, що се касае до *втората* им *синдикална* задача — те са останали твърде много назад.

Посочените дефекти в дейността на професионалните секции са най-доброто доказателство в това отношение. Голяма част от тях дефекти не биха съществували, ако съветите изпълняваха както трябва и своята синдикална задача. Същото се вижда и от факта, че повечето съвети почти нищо сериозно не са направили както за добрата организация на агитацията и просветата на професионалните секции и за рационалното разпределение и използване на наличните агитаторски, организаторски и други сили на движението в местността, така и за организирането бюрата за безработни, правната защита на синдикалните членове, грижата за преследваните и преструвани другари, за жертвите на капиталистическата диктатура и за прилагането в полза на работническите маси съществуващите законоположения и наредби по труда.

В някои градове даже, макар и да има професионални секции и да е задължително образуването на местни работнически съвети, такива фактически още не съществуват.

През отчетния период са функционирали съветите

в следните 22 места: София, Пловдив, Варна, Русе, Бургас, Шумен, Хасково, Плевен, Сливен, Станимака, Ямбол, Габрово, Берковица, Дупница, Г. Оряховица, Стара Загора, Айтос, Видин, Т. Пазарджик, Търново, Тетевен и Чирпан. През 1919 г. тия съвети са имали 469 заседания и 210 конференции със секционните настоятелства.

Това, което казахме за недостатъците в дейността на професионалните секции и тяхното ръководство, в голяма степен се отнася и до местните работнически съвети. Към него трябва да се прибави само, че тъкмо нередовната и неорганизирана дейност на съветите се явява непосредствена причина за немалка част от дефектите в самите професионални секции и в цялото синдикално движение в местността, което толкова повече увеличава тяхната отговорност.

Една значителна крачка напред в дейността на местните работнически съвети в някои големи градове, какъвто е случаят с Варна, Бургас и Пловдив, се забелязва, откакто те се снабдиха с постоянни плащани секретари.

Това обстоятелство показва ясно, че наред с общите мерки, които предстоят да се вземат за организирането на дейността на всички местни работнически съвети и, на първо място, за създаването на напълно дееспособни *изпълнителни комитети при тях*, за големите градове се налага установяването и на постоянни секретариати.

Досегашният опит също показва, че ще бъде необходимо превръщането на местните работнически съвети в окръжните центрове в *районни* съвети с постоянни синдикални секретариати, действащи и като органи на Синдикалния комитет и издържани направо от средствата на Синдикалния съюз. Без тая реформа не би могло да се поставят местните работнически съвети на онова място, което им се пада в нашето синдикално движение.

6. Контролата

На тая извънредно важна институция в движението не се отдава нужното значение. По стар навик при избора на контролните комисии обикновено се поставят

ва членове по-слаби и неподготвени другари, отколкото членовете на настоятелствата, като погрешно се счита, че за състава на контролните комисии не е необходим сериозен подбор.

Не е чудно тогава, че повечето контролни комисии съществуват едва ли не само за форма. Те дори не упражняват своевременно обикновената финансова контрола, а когато пристъпват към нейното упражнение, извършват я малко или много повърхностно.

Между това задачата на контролните комисии (централни и местни) в професионалните съюзи е далеч по-широка от финансовата контрола, която те са длъжни редовно да правят. Тям се пада извън финансовите ревизии да контролират и *цялата дейност*, да следят зорко за точното съблюдаване на съюзните устави, на конгресните решения и на разпорежданията на Синдикалния комитет и централните настоятелства и при всеки случай на забелязано отклонение, опущение или нередовност да бият тревога като верен страж на принципите, тактиката, дисциплината и интересите на нашето движение.

Всички мерки, които биха се взели за отстранението на организационните и други недъзи в професионалните съюзи, не ще дадат желанния резултат, докато *контролният институт* не се изгради напълно и не се постави на необходимата висота. В тая посока трябва веднъж завинаги да се премахнат всички погрешни схващания, заблуждения и предразсъдъци, които са причинили досега на нашите професионални организации големи пакости.

7. Дисциплината

Макар и да не е констатирано никакво грубо нарушение на дисциплината в движението, трябва да се подчертае, че за нейното укрепване има още много да се работи. Все още случаи на единична недисциплинираност често се срещат в живота, дейността и борбите на професионалните организации.

Личните, групови и теснопрофесионални интереси трябва да бъдат подчинени на общите интереси на дви-

жението. Личната воля трябва да бъде безусловно подчинена на волята на организацията и на класата.

Тежките борби и изпитания, които преживяхме през отчетния период, са убедили нагледно и последния синдикален член колко е неизбежно необходима пролетарската дисциплина в нашата среда.

Без една *съзнателна и желязна* дисциплина ние сме обречени на неминуеми поражения от враговете и на дезорганизиране силите ни тъкмо в моментите, когато се налага пълна сплотеност и единодушие.

Да пазим дисциплината като зеницата на окото си е едно върховно повеление на момента.

8. Липсата на функционери

Постоянното и общо оплакване, което иде от всички професионални съюзи и из всички места на страната, то е, че няма *достатъчно и подготвени* функционери, като под функционери се разбират не само лицата, които са вече плащани деятели на движението, но и всички другари, натоварени с известни постоянни, определени ръководни длъжности в централните и местни институти на професионалните съюзи и цялото движение.

И наистина липсата на функционери е една голяма спънка за организационното доизграждане и за разрастването на синдикалното движение у нас. Тая липса толкова по-остро се чувства с увеличението и усложняването задачите на движението при новите условия и големите стачни борби, от една страна, и с постоянното поглъщане от партията все по-голям брой добри сили из синдикатите за нейната дейност, особено след завладяването на повечето градски общини — от друга страна.

Погрешно е обаче схващането на някои другари, че тая спънка ще се преодолее главно, като се спре преминаването на синдикални дейци в областта на партийната дейност и като синдикалните функционери се ограничат да се занимават *изключително* със синдикална работа и не вземат *никакво* участие в партийното движение.

Това е абсолютно невъзможно. Но дори и ако би могло да се реализира, ще донесе непоправими пакости

както за целокупното работническо движение у нас, така и специално за синдикалното движение. То би лишило партията като общ ръководител на освободителната борба на пролетариата от необходимите ѝ сили, и в синдикалното движение би се създавала една *синдикална бюрокрация* с ограничен поглед върху работите и с пълна некадърност да се отзове на нуждите на работническите борби в днешната революционна епоха, без да говорим за неспособността ѝ да посрещне утрешните важни задачи на синдикатите.

Не бива да се забравя нито за минута, че *синдикалните* дейци ще бъдат толкова по-добре на своите *специални* постове, колкото по-малко стоят далеч от общото партийно движение, колкото повече са и *партийни* дейци, и *просветени* и *активни комунисти*, колкото по-съвършено биха възплъщавали в себе си *лично* и в *своята дейност* единството между синдикалното и партийно движение на пролетариата и биха могли не само да координират синдикалната дейност, но и пълно да я подчиняват всякога, когато е необходимо, на *върховните* интереси на революционната пролетарска борба, ръководена от партията.

От друга страна, самото синдикално движение толкова по-правилно ще се развива и толкова по-успешно ще изпълнява своите специални задачи, колкото по-силна и солидна е Комунистическата партия, колкото нейното ръководство във всяко отделно място се намира в здравите и сигурни ръце на опитни и изпитани работнически дейци.

Прочее липсата на синдикални функционери ще се преодолее не чрез отдръпването на сегашните функционери на професионалните организации от партийната дейност, нито чрез спирането притока на сили из синдикатите в ръководните области на партията, а *само чрез постоянната подготовка на нови функционери*. Тук именно трябва да се съсредоточат нашите общи усилия, *да* може в скоро време чрез *системна просветителна работа*, чрез *самообразование* и чрез *специални курсове* да издигнем и подготвим из масата на синдикалните членове всички будни, предани, подходящи и подлежащи на развитие работници и работнички до положението

на опитни функционери, ръководители и дейци в движението.

Що се касае до сегашните функционери, те също се нуждаят от една по-добра школовка във всяко отношение и трябва да им се помогне в най-непродължително време да я получат.

9. Просветата

Просветителната дейност е и *слаба*, и *безсистемна*. Държат се наистина в секционните събрания сказки и реферати, но те, поради случайния си характер и често недобрата подготовка, далеч не постигат просветителната цел, която се преследва с тях. По същата причина не по-добър успех имат и общите синдикални беседи, които тук-там се уреждат от страна на местните работнически съвети.

Изработеният от Синдикалния комитет план за системна просвета в синдикатите* почти никъде не е напълно приложен, а само някои теми или части от него са използвани, и то разхвърляно и при продължителни прекъсвания.

Твърде слабо и неорганизирано се използва също така за просветата на синдикалните членове периодическият печат и преди всичко «Работнически вестник» и «Ново време», както и комунистическата литература. Констатирано е дори, че и част от това, което се получава в абонамент или купува, *не всякога се прочита*.

Между това никога досега Синдикалният съюз не се е нуждал тъй жизнено от една усилена и планомерна просвета на синдикалните членове. Числото на членовете в професионалните съюзи бързо нарасна от 6000 на 30 000 кръгло. Една близо 25-хилядна работническа маса е навлязла сравнително отскоро в редовете на нашите професионални организации. До вчера тя е била просмукана с предразсъдъците и възжеленията на дребнобуржоазната среда, от която изхожда, и с егоизма, индивидуализма и ограничеността, присъщи на условията на нашата преимуществено дребностопанска страна.

* Вж Съч. Т. 7. С., 1984, с. 537—538; Т. 8., С., 1985, с. 494—502. (Ред.)

Тая огромна маса заедно с постоянния приток на нови членове предстои тепърва да се просвети и възпита в духа на комунизма и с оглед на ролята и задачите на работническите синдикати в днешния период, който непосредствено предшества революцията на пролетариата, в процеса на самата революция и след това в преходния период на пролетарската диктатура до осъществяването на пълния комунизъм.

Усилването и доброто организиране на просветата на синдикалните членове днес толкова повече се налага и поради бързо развиващите се събития, които всеки момент може да поставят и българския пролетариат пред необходимостта да прибегне към решително действие за завладяването на политическата власт и прокарването на пролетарската диктатура.

От тая гледна точка всеки неизползуван в това отношение ден е една чувствителна загуба за движението.

Наложително е прочее да се вземат бързи и енергични мерки за комунистическата просвета на организираната в професионалните съюзи работническа маса, като за тая цел широко се използват печатът, литературата и просветителните институти на партията, а за работничките — специалните просветителни беседи, устройвани от женските комунистически комисии¹²⁸, и същевременно се предприеме едно системно осветляване на синдикалните членове по всички въпроси, засягащи участието на работническите синдикати в революционната пролетарска борба за премахването на капиталистическата експлоатация и задачите на синдикатите по отношение социалистическата организация на производството и целия стопански живот.

За задоволяването на тая извънмерно важна нужда на нашето синдикално движение заслужава да се положат всички възможни усилия и да се концентрират най-добрите ни сили.

10. Професионалният печат

Нашият професионален печат засега се състои от следните професионални органи: «Железничар», «Теле-

графопощенски вестник», «Келнеро-готварски глас», «Служаш», «Търговски служащ», «Тютюноработник», «Дърводелски работник», «Шивашки работник», «Печатарски работник», «Кожаро-обущар», «Санитарен работник», «Технически работник» и «Металоработник».

С изключение на органите на Транспортния и Келнеро-готварския съюзи и на Организацията на служещите останалите професионални органи са излизали нередовно — само от време на време.

Макар и изобщо взето нашият професионален печат принципиално да е издържан, да не са допускани някои значителни грешки и опущения, той все пак далеч още не отговаря на своето специално предназначение. Повечето професионални органи много зле се редактират. Материалът им обикновено е случаен и зле избран. Някои дори от тях органи съвсем не приличат на професионални вестници със своите неудачни повтаряния на това, което вече е изнесъл «Работнически вестник».

Професионалният печат се нуждае от една пълна реорганизация и големи подобрения. Някои от професионалните органи трябва да се слеят в общ вестник, какъвто е случаят с «Железничар» и «Телеграфопощенски вестник», защото причините, които породиха тяхното отделно издаване като органи на Транспортния съюз, вече са отстранени напълно или нямат предишното значение, което налагаше тяхното отделно съществуване. Наопаки, последиците от общата Транспортна стачка, която тъй много приобщи масата от разните клонове на транспорта, правят напълно целесъобразно Транспортният съюз да има един общ орган, но много по-добре списван и по-широко разпространяван в сред цялата маса на транспортния пролетариат.

Други от професионалните органи ще могат да се спрат, като съответните професионални съюзи си служат за своите агитационни и други нужди с издаването от време на време на специални хвърчащи листове.

При днешната колосална скъпотия на печата и многобройните технически и цензурни трудности това би било несравнено по-рационално и по-полезно.

Конгресът ще има да се занимае и произнесе върху

бъдещата уредба на професионалния печат и трябва да се надяваме, че и в тая посока в близкото бъдеще ще могат да се внесат всичките необходими подобрения.

11. Публичните акции

По разни важни случаи професионалните секции са свикали през течение на 1919 г. 673 публични събрания. От тия събрания 223 са на Транспортния и 128 на Тютюно-работническия съюзи.

Извън това професионалните организации са вземали най-активно участие в устройваните от партията политически акции, демонстрации и първомайски манифестации.

Организираните работници и работнички масово са участвували в агитацията в полза на партията в законодателните избори през август 1919 г. и март 1920 г., както и в общинските и окръжни избори. Бляскавите успехи на Комунистическата партия в тия изборни борби се дължат в голяма степен и на проявената енергия и преданост на професионалните организации и техните членове.

Особено живо бе участието на професионалните съюзи в масовите политически стачки в Сливен, Самоков и Русе, както и в масовата политическа стачка, обявена в цялата страна в полза на борещия се транспортен пролетариат през първите дни на януари 1920 година, а така също и в акциите на 27 юли и 24 декември. Тия бездежити акции на партията не биха били възможни без активната намеса на професионалните съюзи.

На позива на партията — да се направи всичко възможно за парализирането на подкрепата, която българското правителство дава в оръжие и други материали на руските контрареволуционни армии, Транспортният съюз и цялото наше синдикално движение се отзоваха с най-голяма готовност. Ако в това отношение за жалост не можах да се получат някои особени практически резултати, дължи се на причини, независещи от самите професионални съюзи.

Изобщо със задоволство трябва да се констатира, че във всички акции, предприемани от партията в защита

на общите интереси и идеали на пролетариата, Синдикалният съюз и неговите професионални организации винаги са вземали едно напълно достойно участие, гледайки на тях като на свое собствено дело.

12. Проучването на производството

Не само нуждите на всекидневната професионална борба, но и бъдещите задачи на синдикатите по отношение социалистическата организация на стопанския живот изискват едно пълно и всестранно познаване фактическото състояние на всяко производство, на всяка област от стопанския живот, условията на развитието им и възможностите за тяхното организиране на социалистически начала в бъдеще, когато пролетариатът и у нас поеме политическата власт.

Синдикалният комитет съвместно с централните настоятелства на професионалните съюзи постави през отчетния период едно *добро начало* в това отношение.

Предстои това начало да се *продължи* и *разшири* и колкото работата в тая посока да е трудна и сложна, необходимо е тя най-добросъвестно и възможно в по-непродължително време да се извърши.

13. Подпомагането на синдикалните членове

През 1919 г. са подпомогнати от касите на професионалните съюзи и фонда за безработните при Синдикалния съюз 1444 безработни, болни, пътуващи, пострадали и др. синдикални членове с една обща сума от 73 065,20 лева (виж таблица IV).

Трябва да се отбележи, че действителният разход за подпомагане е бил много по-голям, защото поради недостатъчния размер на уставните помощи при съществуващата скъпотия професионалните секции и местните работнически съвети често са прибегвали към събирането на помощи с подписки в по-важните случаи, а тия събрани и разходвани суми не са посочени в равностетките на професионалните съюзи. Само секциите на Келнеро-готварския съюз са дали 62 422,70 лева помощи на 260 безработни, 115 болни и 13 войници, без тая сума

да е мината в отчета на съюза им и затова не влиза и в общата таблица за подпомагането.

През първото полугодие на 1920 г. разходите в това отношение са значително увеличени вследствие масовото подпомагане на неприетите на работа подир стачката на транспортните работници и масовата политическа стачка синдикални членове. Само от касите на професионалните съюзи тия разходи възлизат на огромната сума 138 401,45 лева.

Общият разход за подпомагане през целия отчетен период е 219 576,65 лв. (197 084,20 лв. от професионалните съюзи и 22 482,45 лв. от фонда за безработните), докато през периода 1915—1918 години, когато вследствие условията на войната се разви една доста усилена дейност в областта на подпомагането, са разходвани всичко 55 494 лева.

Фондовете за синдикалната самопомощ през 1919 г. са функционирали само в София, Русе, Варна, Пловдив и Бургас. Техните приходи и разходи са били:

П Р И Х О Д	лева	Р А З Х О Д	лева
1. От членски внос .	11 713,85	1. За лекарски прегле- ди	5207,—
2. „ отстъпки . . .	2669,85	2. „ лекарства . . .	2775,29
3. „ наличност . . .	4956,65	3. „ помощи	4711,03
		4. „ канц. разноски	971,25
Всичко	19 340,35	Всичко	13 664,57
		Наличност на 31. XI. 1919 г.	5675,78
		Всичко	19 340,35

Подпомогнати са:

1. С лекарско преглеждане	388 членове
2. „ лекарства	73 „
3. „ адвокатска защита и съвети	145 „
4. „ парични помощи	127 „

Всичко 733 членове

Както се вижда от самите данни, тия фондове проявяват незначителна дейност. Медицинската помощ, която те биха могли да организират, е просто нищожна. След прокарването на държавната застраховка на работниците, макар и в твърде минимални размери, от една страна, и поемане управлението на повечето градски общини от нашата партия, от друга страна, не е вече особено нужно поддържането на специална лекарска служба при местните работнически съвети чрез фондовете за синдикална самопомощ.

По-сериозно и необходимо е тяхното дело в областта на *правната защита* на синдикалните членове, преследвани от господарите и властите заради убежденията и дейността си. Тая грижа обаче се поема вече от учредената при партията и Синдикалния съюз *Комисия за подпомагане жертвите на капиталистическата диктатура*¹²⁹, и разходите за нея могат да се покриват от фонда на тая комисия.

Вследствие на всичко това целесъобразно ще бъде да се закрийт фондовете за синдикална самопомощ, които, без да дават никакви особени резултати, отнемат много време и сили, а да се увеличат грижите за попълнянето и правилното използване на фонда за жертвите на капиталистическата диктатура, който добива извънредно голямо значение поради непрестанните и усилващи се преследвания срещу нашето движение и неговите дейци.

Собствено може да се каже, че докато обикновеното подпомагане на безработните, болни и други нуждающи се синдикални членове все повече губи своето предишно значение и остава далеч на заден план при днешните условия на живота и момента на решителни борби, който преживяваме, то подпомагането на преследваните, арестувани и осъдени другари, на жертвите на капиталистическата диктатура се издига до първостепенна задача, от изпълнението на която ще зависи в голяма степен запазване здравето, силите и морала на нашите доблестни другари, които се излагат на опасности и жертви за общото ни дело.

Бъдещата организация на подпомагането в професионалните съюзи и цялото движение следва да бъде уредено от тая именно гледна точка, като се ликвидира

8	10		207	207	178	29
3	2	1	82	61	82	
9	9	—	782	313	629	153
8	7	2	149	92	149	—
2	1	1	245	48	205	40
36	46	—	589	507	528	61
1	1	—	20	8	12	8
1	—	1	800	480	800	—
11	13	—	86	63	86	—
108	120	15	76,310	48,726	58,628	17,682
				27,584		

СТАЧНИ БОРБИ 1919

Характер на стачките			От тях			
Напада-телни	Организи-рани	Спонтанни	Общо число на стачкуващите	Организи-рани	Неорганизи-рани	Работници
—	—	1	20000	16000	4000	19600
8	12	4	22268	18234	4034	7292
7	2	5	25025	9810	15215	24840
10	12	—	3865	1768	2097	2498
4	5	—	2192	1135	1057	1729
						400
						14976
						185
						1367
						463

№ по ред	С Ъ Ю З И	За безработни						3
		От фонда За без- работни при СК			От касите на профес. съюзи			
		Подпомог. членове	Сума		Подпомог. членове	Сума		
1	Транспортен	3	130	—	42	2655	—	18
2	Тютюноработнически	6	230	—	13	705	—	73
3	Рудничарски	15	502	—	7	520	—	3
4	Металороботнически	6	210	—	24	667	50	2
5	Кожаро-обущарски	5	160	—	174	4819	—	49
6	Фабричен	28	1010	—	28	847	20	15
7	Текстилен	5	180	—	43	1205	—	15
8	Шивашки	7	270	—	41	1062	—	8
9	Дърводелски	—	—	—	15	298	—	6
10	На търг. служещи	1	30	—	14	894	—	9
11	Печатарски	6	180	—	2	130	—	3
12	Строителен	3	120	—	1	45	—	2
13	Бръснаро-фризьорски	—	—	—	2	70	—	—
14	Келнеро-готварски	13	2000	—	3	157	10	3
15	Земледелски и др.	3	60	—	11	400	—	1
16	Членове на парт. ор- ганизации и групи	135	6521	15	—	—	—	—
17	Членове на чужди проф. съюзи	189	2769	30	—	—	—	—
Всичко		425	14372	45	420	14474	80	207

1444	—	18	—	—	24	2116	25	4	1981	—	1	6	—	—	92	8332	25
3694	10	2	1068	50	37	2745	75	9	3178	—	—	—	—	—	156	11621	35
350	—	1	164	—	188	7758	—	3	350	—	—	—	—	—	218	9644	50
320	—	1	50	—	—	—	—	2	125	—	—	—	—	—	35	1372	90
3425	40	2	210	—	2	425	—	6	1327	50	2	30	—	—	240	10396	10
1149	95	3	275	—	7	639	—	4	1130	—	—	—	—	—	85	5051	10
447	—	1	25	—	—	—	—	5	171	—	1	20	—	—	70	2048	—
628	—	—	—	—	3	205	—	3	548	—	—	—	—	—	62	2713	—
278	—	2	60	—	1	75	—	2	350	—	20	132	—	—	46	1193	—
423	—	1	50	—	1	60	—	2	150	—	—	—	—	—	28	607	—
259	50	1	31	—	—	—	—	2	330	—	—	—	—	—	14	930	50
130	—	—	—	—	—	—	—	1	30	—	—	—	—	—	7	925	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	70	—
480	—	9	405	—	19	3768	—	3	1185	—	—	—	—	—	50	7995	10
15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	475	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	135	6521	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	189	2769	30
13043	95	40	2338	50	282	17792	100	46	10855	50	24	188	—	—	1444	73065	20

СТАЧНИ Б

В КОЯ ОБЛАСТ НА ПРОИЗВОДСТВОТО СА ВОДЕНИ СТАЧКИТЕ	Число на водените стачки	Колко заведени обхващат	Отбраки- телни	Характер на стачките			Общо число на стачкуващите	Организи- рани
				Напада- телни	Организи- рани	Стихийни		
По транспорта	1	5	1	—	—	1	20000	16000
В тютюневата индустрия	16	51	8	8	12	4	22268	18234
„ минната	7	3	—	7	2	5	25025	9810
„ текстилната	12	37	2	10	12	—	3865	1768
„ захарната	5	4	1	4	5	—	2192	1135
„ графическата	10	10	2	8	10	—	207	207
„ брашнената	3	3	—	3	2	1	82	61
„ металната	9	8	—	9	9	—	782	313
„ мебел.-дървод.	9	8	1	8	7	2	149	92
„ керамич.-цимент.	2	2	—	2	1	1	245	48
„ занаятч. производство	46	77	10	36	46	—	589	507
„ землед.	1	1	—	1	1	—	20	8
„ строежа	1	1	—	1	—	1	800	480
„ обществената прислуга	13	13	2	11	13	—	86	63
Всичко	135	223	27	108	120	15	76310	48726

Таблица

ОРБИ 1919

От тях			Изразходвани суми			Как са завършили стачките			
Неорганизиран	Работници	Работнички	От общия стачен фонд за защита и борба	От касите на проф. съюз — волни помощи, заеми и др.	Всичко	С пълен успех	С частичен успех	Без успех	Завършени с бойкота — разсеяни
4000	19600	400	611055.90	387905.10	998961.—	—	—	1	—
4034	7292	14976	18000.—	170180.55	188180.55	8	7	1	—
15215	24840	185	7000.—	2085.—	9085.—	4	2	1	—
2097	2498	1367	1700.—	15466.50	17166.50	7	5	—	—
1057	1729	463	2000.—	6938.08	8938.68	2	3	—	—
—	178	29	500.—	6734.95	7234.95	4	4	2	—
21	82	—	150.—	795.—	945.—	—	3	—	—
469	629	153	—	15420.85	15420.85	2	3	2	2
57	149	—	—	3307.50	3307.50	2	4	2	—
197	205	40	5000.—	431.10	5431.10	—	1	1	—
82	528	61	150.—	5449.40	5599.40	24	13	7	2
12	12	8	230.—	160.—	390.—	—	1	—	—
320	800	—	—	1571.—	1571.—	—	1	—	—
23	86	—	—	1179.60	1179.60	4	9	—	—
27584	58628	17682	645785.90	617625.23	1263411.13	57	56	17	5

Таблица V

Изразходвани суми			Как са завършили стачките			
От общия стачен фонд защита и борба	От касите на проф- съюзи — вол- ни помощи, заеми и др.	Всичко	С пълен успех	С частичен успех	Без успех	Завършени с бойкоти- ране заве- дението
611055.90	387905.10	998961.--	—	—	1	—
18000.—	170180.55	188180.55	8	7	1	—
7000.—	2085.—	9085.—	4	2	1	—
1700.—	15466.50	17166.50	7	5	—	—
2000.—	6938.68	8938.68	2	3	—	—
500.—	6734.95	7234.95	4	4	2	—
150.—	795.—	945.—	—	3	—	—
—	15420.85	15420.85	2	3	2	2
—	3307.50	3307.50	2	4	2	1
5000.—	431.10	5431.10	—	1	1	—
150.—	5449.40	5599.40	24	13	7	2
230.—	160.—	390.—	—	1	—	—
—	1571.--	1571.—	—	1	—	—
—	1179.60	1179.60	4	9	—	—
545785.90	617625.23	1263411.13	57	56	17	5

с всички остатъци от старите схващания за обикновената *взаимно спомагателна дейност*, която днес не може да бъде съществена задача на боевите професионални организации.

14. Прилагането на работническите закони

Законът за работническите заплати през време на войната¹³⁰ въпреки усилията на нашите представители в комисиите по неговото прилагане остава непрiloжен по отношение по-голямата маса от работниците и служещите, за които той се отнасяше. След демобилизацията министерството фактически разформирова комисиите, без те да бяха ликвидирали всички дела по претенциите на множество работници и служещи за изплащането им половина заплата през време на войната въз основа на закона.

Законът за хигиената и безопасността на труда¹³¹ тоже не се прилага. Въпреки многобройните протести от страна на Синдикалния съюз и повдигането на въпроса от комунистическата парламентарна група в камарата и до днес не са произведени избори за работнически инспектори, каквито се предвиждат от закона за всяка околия, в която има повече от 1000 работници.

На прилагането на Закона за държавната застраховка¹³² министерството прави умишлено саботаж. То ограничава и без това недостатъчната лекарска и други помощи, които предвижда законът.

Вместо пък да прилага Закона за осемчасовия работен ден¹³³, министерството застава открито на страната на господарите, които нарушават тоя закон, и допуска да се въвежда и десетчасов работен ден, какъвто бе случаят с габровските текстилни фабриканти, опигът на които в това отношение трябваше да бъде париран с една продължителна стачка, през време на която министерството най-широко подпомагаше фабрикантите и в същото време подготвяваше отменяването на самия закон.

Изобщо и без това малкото законоположения в защита на труда на практика се свеждат до нула и на работ-

ническата маса остава да се защитава срещу експлоатацията *изключително* чрез своята организирана сила и организирана борба.

III. СТАЧНИ БОРБИ

Дълбоката стопанска, социална и политическа криза, в която се озова страната след империалистическата война и която всекидневно се изостря, се отразява извънредно тежко върху живота на работническата класа. Стига само да се спомене, че от 1914 година насам цените на предметите от първа потреба средно са увеличени с *20 пъти*, а работническата заплата се е повдигнала едва с *8—9 пъти*, за да се разбере веднага всичката непоносимост на положението, в което се намират работническите маси у нас.

При това капиталистите в индустрията, които виждат застрашена с намаление своята капиталистическа печалба поради разстройството на производството, разрушението на производителните сили и липсата на редовна стокообмена с чуждите страни, прибегват към една свирепа експлоатация на работническия труд, към един курс на икономическа и социална реакция, като посягат върху извоюваните с продължителни борби в миналото придобивки от работниците.

От друга страна, застрашеното класово господство на буржоазията, което все повече се приближава към своя край с победоносното разширяване на международната пролетарска революция, кара буржоазната държава и господарските организации най-бясно да се нахвърлят върху комунистическото работническо движение и специално върху професионалните съюзи, за да ги разстроят и обезсилят, преди още да е настъпил моментът за революционното настъпление на българския пролетариат към завладяването на политическата власт.

Тая именно икономическа и социална реакция, както и контрареволюционната политика на буржоазията още повече изострят съществуващата криза и увеличават бедствията на работническите маси. Неминуемото последствие от всичко това е бурната епоха на непрекъснати, продължителни и ожесточени борби, която изпълня

отчетния период и която ще продължи, докато не бъде смъкната буржоазията от властта и не премине производството в ръцете на самия пролетариат.

Както се вижда от таблицата за стачните борби, през 1919 г. професионалните съюзи са водили 135 стачки (27 отбранителни и 108 нападателни) със 76 310 стачници, от които 16 682 работнички, при един общ разход за издръжката на тях стачки от 1 263 411,13 лв. (виж таблица V). През първото полугодие на 1920 г. са водени 40 стачки (13 отбранителни и 27 нападателни) със 7269 стачници, от които 3505 работнички, при общ разход от 553 517,10 лв.

Или за целия отчетен период е имало всичко 175 стачки с 83 579 стачници, от които 20 187 работнички, при един общ разход от 1 816 928,23 лв.

От тях 175 стачки 83 са завършени с пълен успех, 54 с частичен успех и 38 без успех.

Главните искания в стачките са били: прокарването или запазването на осемчасовия работен ден, увеличението на заплатите и налагането на професионалните съюзи като представители на работническите маси при уреждането на всички въпроси, отнасящи се до условията на труда.

В посочените стачни борби първо място заема епохалната стачка на транспортния пролетариат, за изяснение причините, развитието и края на която Синдикалният комитет издаде специална брошура («Поражение и победа» — № 3 от Комунистическата синдикална библиотека)*, поради което считаме за не особено нужно тук да се спираме подробно върху нея.

Другите по-важни стачки са:

1. в *тютюневата индустрия* — Ксанти, Дупница, Пловдив, Хасково и Горна Джумая;

2. в *минната индустрия*¹³¹ — Перник, Бобов дол и мина «Марица»;

3. в *текстилната индустрия* — Сливен, Габрово и Карлово;

4. в *захарната индустрия*¹³⁵ — Русе, София, Г. Оряховица и Пловдив;

* Вж Съч. Т. 9. С., 1985, с. 379—414. (Ред.)

5. в занаятчийското производство¹³⁶ — общарски стачки в Пловдив и Хасково и шивашки стачки в София и Плевен;

6. по строежа — стачката на строителните работници при мина «Перник»¹³⁷.

Много важна бе борбата на Тютюноработническия съюз при *локаутирането* на пловдивските тютюноработници, на брой около 4000 души, от страна на тютюно-търговското сдружение, което прибягна до локаута с единствената цел — да бъде унищожена организацията на тютюноработниците.

Макар и в тая борба Тютюноработническият съюз да не можа да излезе победител поради крайно неблагоприятните за него условия, все пак благодарение сплътността и издръжливостта на масите и подкрепата на целия организиран пролетариат господарското сдружение не успя да постигне пъклената си цел и днес Тютюноработническият съюз стои твърдо на своя борчески пост, не по-малко силен, отколкото бе преди тая тежка и продължителна борба.

Трябва да се отбележи също, че цялото стачно движение в страната и през отчетния период се е намирало *изключително* под ръководството на Синдикалния съюз и влизащите в него професионални съюзи.

Но това колосално за нашата малка страна стачно движение не би могло в никакъв случай да се издържи от Синдикалния съюз и от ангажираните непосредствено в борбата отделни професионални съюзи, *ако не бе най-широката морална и материална подкрепа, оказана от Българската комунистическа партия и от следващите я многохилядни трудеци се маси в градове и села, солидарността и пожертвователността на които се прояви по един великолепен и стоящ над всяка похвала начин.*

*
* * *

Условията, при които днес се води стачната борба, се дълбоко различават от ония в миналото. Извън всичко друго стачките сега се водят при една крайна изостреност на класовите противоречия и класовите борби във връзка с развиващата се международна пролетарска ре-

За какво е разходван

Стачки	Агитация	Професионални органи	Заплати и хонорар	Фонд Защита и борба	Фонд Слѣд. само-помощ
973036,—	24118.80	71797.26	17107,—	7310.05	541.45
192180.55	6125,—	5390,—	7975,—	5874,—	21.80
10656,—	6169,—	— —	1950,—	2135,—	— —
16720.85	220,—	— —	2560,—	2303.45	1501.35
5693.50	3705.50	— —	6174,—	1339.55	350.50
13883.68	3836.60	— —	1100,—	2469.35	1913.10
18166.50	858.30	— —	4570,—	1805.50	— —
3830.90	1620,—	795,—	2340,—	687.50	723,—
6307.50	632.70	445,—	1150,—	522,—	497,—
4000,—	1144.25	3860.25	1660,—	801.10	1154.55
9234.95	210,—	— —	— —	250,—	278.80
6331.10	1247,—	— —	— —	360.60	147.30
600,—	— —	— —	— —	80,—	— —
2379.60	390,—	7950.50	14520,—	— —	— —
390,—	— —	— —	2000,—	91,—	— —
— —	10,—	600,—	— —	176,—	— —
— —	— —	— —	— —	— —	— —
— —	500,—	— —	— —	— —	— —
1263411,13	50787,15	90838,01	63106,—	26205,10	7128,8

Таблица:

ФИНАНСОВО СЪСТОЯНИЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ ПРЕЗ 1919 Г.

ОТ КАКВО Е ПОСТЪПИЛО											
Членски внос	Внос внос	Членски внос	Внос внос	Членски внос	Внос внос	Членски внос	Внос внос	Членски внос	Внос внос	Членски внос	Внос внос
122355.28	6065.—	10783.—	62206.35	7310.05	851.55	611055.90	306688.45	10337.35	1138262.93	49682.65	1187945. 332100.
169968.70	5468.20	6237.35	4373.—	4760.70	32.40	18000.—	47952.85	65979.05	322772.25	9327.87	68412. 45652.
28811.60	1199.45	26.90	—	2135.—	—	7000.—	6873.80	1044.72	47091.17	21320.90	57614. 61386.
23821.55	1633.70	2038.55	—	2303.45	1501.35	—	9713.10	764.05	41775.65	3876.49	—
25280.50	1149.10	423.95	—	1339.55	350.50	150.—	13144.—	10584.55	52402.15	5212.71	—
32495.25	3018.90	2950.35	—	2469.35	1913.10	2150.—	11960.45	1087.70	58065.30	3321.64	—
33760.25	1901.50	975.50	—	1805.50	—	1700.—	18482.—	857.85	59492.60	7966.62	—
19382.40	573.30	654.60	563.50	687.50	636.85	—	9763.20	2292.60	34553.95	4155.32	—
18345.45	525.75	520.20	354.55	622.—	527.45	—	7460.80	550.10	28806.30	4423.16	—
16279.30	696.30	316.90	3955.35	801.10	1154.55	—	5314.70	4353.20	32911.40	8342.78	—
6830.30	—	13.—	80.—	250.—	305.50	500.—	8407.95	2274.35	18711.10	4584.17	—
6732.70	386.90	384.40	—	300.60	147.30	5000.—	5030.10	1604.90	19677.20	184.27	—
1975.95	91.—	84.20	—	80.—	—	—	2500.05	4731.20	4731.20	241.95	—
21060.25	1778.25	1275.40	17606.75	91.—	—	230.—	5222.70	9248.55	60111.70	4859.10	—
1771.80	266.—	2.—	—	91.—	—	—	2536.20	2536.20	10119.70	10119.70	—
876.75	190.—	181.50	1453.20	176.—	5.—	—	165.—	147.60	3195.05	3195.05	—
1906.—	—	—	—	—	—	—	2505.60	—	4411.60	4411.60	—
622.—	460.—	165.—	—	—	—	—	—	3100.—	4348.—	—	—
Всичко	532275.93	25403.35	27114.—	90592.70	25091.80	7435.55	645785.90	470377.95	117362.77	1941439.25	2068948.5

Продължава на гл. 6

ФИНАНСОВО СЪСТОЯНИЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ ПРЕЗ 1919 Г.

Таблица VI

От какво е построено

1. ЮЗИ	Членски внос	Вносен внос	Платенски взноски	Професно- налични опреки	1. ЮЗИ	Фонд Сина- гономонци	От обща свещен. фонд	Воини пожертв. данни	Разни други приходи	Всичко приход през 1919 г.	Наличност през 1918 г.	Всичко през 1918 г.
Всичко	53227.5,93	25403,35	27114,—	90592,70	25091,00	1411,55	645785,90	470377,25	117362,77	1941439,25	127509,72	2068948,97
Всичко	122355,28	6065,—	10783,—	62206,35	1310,00	871,55	611055,90	306688,45	10337,35	1139262,93	49682,65	1187945,58
Инженерно-технически	169968,70	5408,20	6237,35	4373,—	4700,70	32,40	18000,—	47952,85	65979,05	322772,25	9337,87	332100,12
Медицински	28811,60	1999,45	26,90	—	211,15	—	7000,—	6873,50	1044,72	47091,17	21320,90	68412,16
Жилищно-технически	23821,45	1633,70	2038,55	—	2103,45	1501,35	—	9713,10	704,03	41775,65	3876,49	45652,14
Жилищно-технически	25280,50	1149,10	428,95	—	1310,15	350,50	150,—	1314,4—	10564,55	52402,15	5212,71	57614,86
Жилищно-технически	32495,25	3018,90	2980,55	—	2400,15	1113,10	2150,—	11950,45	1087,70	58065,30	3321,64	61386,94
Жилищно-технически	33760,25	1901,50	975,50	—	1800,15	—	1700,—	18482,—	857,85	59492,60	7366,62	67459,22
Жилищно-технически	19382,40	573,30	654,50	563,50	140,—	636,85	—	9753,20	2292,60	34553,95	4155,32	38709,27
Жилищно-технически	18345,45	525,75	520,20	354,55	224,—	527,45	—	7480,80	550,10	28806,30	4423,16	33229,46
Жилищно-технически	16279,30	696,30	316,90	3955,35	201,10	1154,55	—	5344,70	433,20	32911,40	8342,78	41254,18
Жилищно-технически	6830,30	—	—	80,—	201,10	305,50	500,—	8407,95	2274,35	18711,70	4584,17	21295,27
Жилищно-технически	6732,70	386,90	384,40	—	340,10	147,30	5000,—	5000,40	1604,90	19677,20	184,27	19867,47
Жилищно-технически	1975,05	91,—	84,20	—	—	—	—	5000,05	—	4731,20	241,95	4973,15
Жилищно-технически	21060,25	1778,25	1275,40	17606,75	—	—	—	9142,50	9248,55	60111,70	4859,10	64980,80
Жилищно-технически	1771,80	266,—	2,—	—	—	—	230,—	5222,70	2536,20	10119,70	—	10119,70
Жилищно-технически	876,75	190,—	181,50	1453,20	—	—	—	165,—	147,60	3195,05	—	3195,05
Жилищно-технически	1906,—	—	—	—	—	—	—	2505,60	—	4411,60	—	4411,60
Жилищно-технически	622,—	400,—	166,—	—	—	—	—	—	3100,—	4348,—	—	4348,—

Продължава на гърба

ЮЗИ

3 а как

	Чл. внос или плата на ЮЗ или заб. снуд. съюз	Подпо- мерене	Станни	Агитация	Профе- сионални органа	Занятия и хонорар
испортен	14500.—	8202.25	973036.—	24118.80	71797.26	17107.—
юноработнически	14475.40	11391.35	192180.55	6125.—	5390.—	7975.—
мичарски	4865.—	9142.—	10656.—	6169.—	—	1950.—
алоработнически	3539.10	1162.50	16720.85	220.—	—	2560.—
каро-обушарски	2629.60	10236.90	5693.50	3705.50	—	6174.—
зрични и др. работници	4625.40	4041.15	13883.68	3836.60	—	1100.—
стилен	4437.90	1868.—	18166.50	858.30	—	4570.—
вашки	1679.40	2443.—	3830.90	1620.—	795.—	2340.—
зводелски	1479.60	1193.—	6307.50	632.70	445.—	1150.—
г. и банкови служещи	1959.40	1577.—	4000.—	1144.25	3860.25	1660.—
атарски	724.40	750.50	9234.95	210.—	—	—
онителен	1147.20	205.—	6331.10	1247.—	—	—
снаро-фризьорски	197.50	70.—	600.—	—	—	—
неро-готварски	930.—	5995.10	2379.60	390.—	7950.50	14520.—
леделчески	179.35	415.—	390.—	—	—	2000.—
мически	151.80	—	—	10.—	600.—	—
итарни	125.—	—	—	—	—	—
исти и музиканти	92.40	—	—	500.—	—	—
Всичко	57738,43	58692,75	1263411,13	50787,15	90838,01	63106,—

во е разходвано

Фонд Защита и борба	Фонд Смд. само- помощ	Наем, кан- цларски и конгресни разноски	Разни други разходи	Всичко разход през 1919 г.	Наличност на 31. XII. 1919 г.	А. отъзв.
7310.05	541.45	38458.55	4772.10	1159843.46	28102.12	1187945.88
5874.—	21.80	6849.80	1891.30	252174.20	79925.92	332100.12
2135.—	—	8876.40	2460.—	46253.40	22158.76	60412.16
2303.45	1501.35	8249.55	239.70	36496.50	9155.64	45652.14
1339.55	350.50	8609.05	3458.10	42196.70	15418.60	57614.80
2469.35	1913.10	7433.35	—	39302.63	22084.31	61386.94
1805.50	—	6210.80	951.70	38868.70	28590.52	67459.22
687.50	723.—	5662.60	898.30	20679.70	18029.57	38709.27
522.—	497.—	2633.45	396.20	15256.45	17973.01	33229.46
801.10	1154.55	4299.—	3564.05	24019.60	17234.58	41254.18
250.—	278.80	582.90	1254.50	13283.05	10012.22	23295.27
360.60	147.30	891.25	282.—	10611.45	9250.02	19861.47
80.—	—	389.25	96.75	1433.50	3539.65	4973.15
—	—	3855.45	9082.75	45103.40	19877.40	64980.80
91.—	—	1985.15	53.—	5113.50	5006.20	10119.70
176.—	—	866.—	—	1803.80	1391.25	3195.05
—	—	306.—	140.—	571.—	3840.60	4411.60
—	—	151.10	—	743.50	3604.50	4348.—
26205.10	7128.85	106309.65	29537.45	1753754.54	315194.43	2068948.97

З а к а .

	Стачки	Помощи	Агитации	Заплати
ки	12395.70	62356.40	4392.10	6560.—
ки	393429.50	20867.—	11919.40	11754.—
и	—	559.—	615.40	—
и	1299.—	1126.60	375.60	2450.—
.	8872.—	7291.50	895.—	4200.—
.	550.—	19253.65	565.95	2100.—
.	99246.60	2646.—	786.—	4800.—
.	3613.—	1596.10	194.75	2450.—
.	11924.30	911.—	1112.85	2000.—
пужещи	2738.—	696.—	1079.80	3600.—
.	3869.—	1160.50	—	—
.	234.—	50.—	484.90	—
ки	—	—	120.—	—
.	13929.—	18276.20	1094.—	14074.—
.	752.—	360.—	161.30	800.—
.	—	160.—	—	3000.—
.	—	80.—	—	—
ти	—	210.—	490.—	—
служещи	665.—	801.50	1456.60	11411.60
Всичко	553517.10	138401.45	25743.65	69199.60

Наем, кан- целарски и конгресни разноски	Разни други разходи	Всичко разход през 1919 г.	Наличност на 31. XII. 1919 г.	А всичко
38458.55	4772.10	1159843,46	28102.12	1187945,58
6849.80	1891.30	252174,20	79925.92	332100,12
8876.40	2460.—	46253,40	22158.76	68412,16
8249.55	239.70	36496,50	9155.64	45652,14
8609.05	3458.10	42196,70	15418.60	57614,86
7433.35	— —	39302,63	22084.31	61386,94
6210.80	951.70	38868,70	28590.52	67459,22
5662.60	898.30	20679,70	18029.57	38709,27
2633.45	396.20	15256,45	17973.01	33229,46
4299.—	3564.05	24019,60	17234.58	41254,18
582.90	1251.50	13283,05	10012.22	23295,27
891.25	282.—	10611,45	9250.02	19861,47
389.25	96.75	1433,50	3539.65	4973,15
3855.45	9082.75	45103,40	19877.40	64980,80
1985.15	53.—	5113,50	5006.20	10119,70
866.—	— —	1803,80	1391.25	3195,05
306.—	140.—	571,—	3840.60	4411,60
151.10	— —	743,50	3604.50	4348,—
106309,65	29537,45	1753754,54	315194,43	2068948,97

волюция, когато вече споровете около дребните професионални подобрения остават на заден план, а кардиналният въпрос е, кой да владее занапред политическата власт и производството — буржоазията или пролетариатът.

Тъкмо затова организираниите капиталисти и тяхната държавна власт се държат упорито в работническите стачки и мъчно прибягват и към най-малките концесии за разлика от миналото. Изхождайки от своите по-далечни и по-висши класови интереси, те даже често предпочитат да понасят грамадни загуби при стачките, стига да могат да разстроят работническата организация, да обезсилят комунистическото работническо движение, вярвайки, че по тоя път ще избягнат пролетарската революция в нашата страна и ще задържат властта и производството в своите ръце.

За същата тая цел организираниите капиталисти напоследък вече сами прибягват до локаугиране на работниците, какъвто бе случаят с пловдивските тютюноработници, и дори до умишлено предизвикване в известни случаи на стачки.

Тия особени условия на сегашната стачна борба очевидно налагат на нашите професионални съюзи и на всички ръководни инстанции на синдикалното движение *най-голямата осторожност* при обявяването и ръководенето на стачките, както и *най-строга централизация и желязна дисциплина* в стачната борба изобщо.

Със съжаление обаче трябва да се констатира, че много от ръководните другари съвсем не схващат всичко това и *неволно* със своите необмислени действия идат понякога да услужат на пъклените замисли на организирания капитал.

Често се обявяват стачки, без да се държи никаква сметка за посочените особени условия на днешната стачна борба. Обявяват се стачки от професионални секции без знанието и съгласието на Централното настоятелство на съответния професионален съюз и на Синдикалния комитет, което означава преди всичко, *без да се вземе под внимание състоянието на цялото производство и общото положение в страната, както и общите сили и средства на движението*. Обявяват се стачки понякога за дребни и незначителни искания, нейде дори за лич-

ните интереси на един или няколко работници. Продължават се излишно много някои стачки само поради неприемането от господарите на някои искания от второ-степенен характер.

С една дума, разпиляват се неуместно силите, боевата енергия и средствата на работниците, на професионалните съюзи и на цялото движение в един момент, когато е абсолютно необходимо тия сили, енергия и средства да се използват *най-осторожно и рационално* в защита на жизнените интереси на работническите маси и по възможност да се *съхраняват и увеличават* за големите революционни борби, насочени към завладяването на политическата власт и вдворяването на пролетарската диктатура — за премахването на самата капиталистическа експлоатация.

Тая *безсистемност* в стачната борба, тая липса на *централизация, дисциплина и умение* при обявяването и ръководенето на стачките ни поставя често в едно крайно неизгодно положение спрямо организирания капитал и донася големи пакости за цялото движение.

Така например сдружението на тютюнотърговците отдавна замисляше да нанесе един съкрушителен удар на нашия Тютюноработнически съюз. То трескаво се подготвяваше да локаутира преди всичко тютюноработниците в Пловдив, дето е главната крепост на съюза, и само търсеше удобния повод за това. Но тъкмо в тоя момент дупнишката тютюноработническа секция, *без да уведоми своята централа и без следователно да вземе под внимание плана на тютюноработническото сдружение, въпреки дори настоятелните съвети на Синдикалния комитет*, обяви в Дупница стачка за увеличение на заплатите. Господарското сдружение това именно и чакаше. То отговори с пловдивския локаут.

Какъв бе резултатът от тоя начин на действие? След близо петдесетдневна тежка борба при крайно напрежение на силите на борещите се работници, при изхарчването на стотини хиляди лева за подпомагане *пловдивският локаут трябваше да се прекрати с формална капитулация от страна на Тютюноработническия съюз, а дупнишката стачка се изгуби.*

Нито стачката на дупнишките тютюноработници можа

да постигне целта, за която бе обявена, нито ударът на господарите в Пловдив можа навреме да бъде провален.

Тук не се спази и най-елементарното правило на нашата стратегия в стачната борба, което повеляваше — *да концентрираме силите и средствата на цялото движение за осигуряване готвещото се нападение от страна на господарското сдружение и след това да минем към настъпление в Дупница и другаде.*

Без да посочваме и други примери, всеки лесно ще разбере, че така да се продължава в бъдеще е *абсолютно недопустимо* от гледна точка на върховните интереси на българския пролетариат.

Конгресът, произнасяйки се по изработената от Синдикалния комитет *Директива по стачките*, без да иска да спъва с каквото и да е развърщането на стачната борба, ще има да подчертае необходимостта от възможно най-добрата нейна организация и да посочи потребните ръководни начала за тая цел, за да може по тоя начин стачната борба, като оказва защита на работническите интереси, в кръга на обективната днешна възможност *да послужи за още по-здравото сплотяване силите на пролетариата, за неговото революционно възпитание и подготовка и да изиграве ролята на един необходим етап в голямата борба за окончателното премахване на капиталистическата система.*

IV. МАСОВИ ПОЛИТИЧЕСКИ СТАЧКИ

Един нов и извънредно важен факт за нашето движение са масовите политически стачки. За пръв път у нас през отчетния период се организираха по инициативата и под ръководството на Българската комунистическа партия с участието на професионалните съюзи и огромната работническа маса протестни стачки не за постигане обикновени професионални подобрения, а в защита на общите класови интереси на пролетариата.

Това бяха преди всичко общите протестни стачки през лятото на 1919 г. в Сливен, Самоков и Русе * против

* Г. Димитров има предвид текстилната стачка в Сливен на 20 юли 1919 г., общата стачка в Самоков на 10 юли 1919 г. и 24-часовата стачка против глада в Русе на 18 юли 1919 г. (Ред.)

престъпленията на властта по прехраната. Тия стачки изобщо бяха бляскаво прокарани.

Особено забележителна и поучителна обаче бе масовата политическа стачка, обявена в цялата страна в първите дни на януари 1920 г., като проявление на *солидарността* на трудещите се маси към героичната борба на транспортния пролетариат в негова защита и против грубото предизвикателство и насилническата политика на дружбашкото правителство и цялата буржоазия. В течение на една седмица страната бе под силното впечатление на спирането работата в разните предприятия, а нейде и в държавните, окръжни и общински учреждения. Единствено само в София стачката не биде напълно прокарана поради позорната измяна на «широкосоциалистическите» организации в печатарското и някои други производства.

Макар и в нашата недостатъчно развита в индустриално отношение страна масовата политическа стачка да не може изобщо да упражнява такова решаващо въздействие, както в напредналите капиталистически страни с огромно концентриран индустриален пролетариат, все пак тя си остава за нас *най-силното оръжие* в класовата пролетарска борба, докато не настъпи моментът на въоръженото въстание на пролетариата за завладяване политическата власт.

И тепърва отсега нататък ще има да се явяват случаи на прибягване към това ценно оръжие, за уметелото използване на което масите в работническите синдикати трябва старателно да бъдат подготвяни.

V. ФИНАНСИ

1. Касите на професионалните съюзи

Необходимите данни за приходите, разходите и наличността на професионалните съюзи са изложени в таблица VI — за 1919 г., и в таблица VII — за първото полугодие на 1920 г.

Както се вижда от самите таблици, главното приходно перо на съюзите са членските вноски (редовни и извънредни). Постъпленията от членски вноски за 1919 г.

ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ ПРЕЗ I ПОЛУГОДИЕ НА 1920 Г.

ОТ КАКВО С ПОСТЪПИЛО

СЪЮЗИ	ОТ КАКВО С ПОСТЪПИЛО					Всичко	Наличност от 1919 г.	Всичко	А всичко
	Членски внос	Членски внос	Членски внос	Профес. опрани	Фонд за защита и борба	Разни други приходи			
1 Транспортен	10388.50	132.00	252.00	19690.40	909.00	96467.70	28102.12	127839.60	155941.72
2 Тютюноработнически	242185.50	3217.00	12537.80	3288.70	2504.50	166284.25	79925.92	430107.75	510033.67
3 Рудничарски	4920.50	100.00	40.00	—	376.50	221.75	22158.76	5658.75	27817.51
4 Металороботнически	11851.05	289.00	795.00	—	1849.50	1666.65	9155.64	16451.20	25606.84
5 Кожаро-обущарски	21804.35	391.00	219.50	620.00	599.50	121.34	15418.16	36208.35	51686.51
6 Фабричен	24611.80	792.00	1012.00	—	1555.50	11014.30	22084.31	38385.60	61069.91
7 Текстилен	20917.00	555.00	1528.50	136.00	1379.00	79220.03	28590.52	103599.53	132190.05
8 Шиеашки	12967.50	265.50	305.70	—	1312.50	2619.05	18029.57	17606.25	35635.82
9 Дърводелски	7970.25	113.05	269.30	—	1696.00	11426.70	20973.01	20475.30	41448.31
10 Търг. и банкови служещи	12303.95	146.50	165.50	926.50	1468.00	6286.60	17234.58	21297.05	38531.63
11 Печатарски	4119.00	157.00	96.00	—	222.50	3538.00	18081.72	8069.50	18081.72
12 Строителен	3670.00	40.00	43.00	—	219.00	370.30	9250.02	4512.30	13762.32
13 Бръснаро-фризьорски	638.00	795.00	804.00	8423.00	—	43448.90	3539.65	721.00	4200.65
14 Келнеро-готварски	18922.80	361.00	557.00	—	618.00	1297.40	92271.10	5535.95	92271.10
15 Земледелски и др. работници	2702.55	146.00	124.50	923.60	—	2862.90	5006.20	5455.13	10542.15
16 Технически	2398.13	72.00	130.00	2112.50	106.80	318.65	1391.25	5864.60	7946.38
17 Сашиарен	3124.65	760.00	470.00	—	2.00	515.00	3840.60	5278.00	9705.20
18 Артисти и музиканти	3531.00	—	—	—	—	—	3604.50	—	8882.50
19 Орг. на държ., окр. и обл. служещи	11515.75	377.50	2010.00	12729.58	—	8726.70	3089.21	35359.53	38448.74
Всичко	420542.28	8709.55	21579.80	48850.28	13878.30	44818.88	321283.64	962479.09	1283762.73

* В сумата 242185.50 лв. влиза 164148.90 лв., събрани от извършени вноски, и 78036.60 лв. от родови членски вноски.

Продължава на следваща

№ по ред	С ъ ю з и			
		Ставки	Помощи	Агитация
1	Транспортен	12395.70	62356.40	4392.10
2	Тютюноработнически	393429.50	20867.—	11919.40
3	Рудничарски	—	559.—	615.40
4	Металоработнически	1299.—	1126.60	375.60
5	Кожаро-обущарски	8872.—	7291.50	895.—
6	Фабричен	550.—	19253.65	565.95
7	Текстилен	99246.60	2646.—	786.—
8	Шивашки	3613.—	1596.10	194.75
9	Дърводелски	11924.30	911.—	1112.85
10	Търг. и банкови служещи	2738.—	696.—	1079.80
11	Печатарски	3869.—	1160.50	—
12	Строителен	234.—	50.—	484.90
13	Бръснаро-фризьорски	—	—	120.—
14	Келнеро-готварски	13929.—	18276.20	1094.—
15	Земледелчески и др.	752.—	360.—	161.30
16	Технически	—	160.—	—
17	Санитарен	—	80.—	—
18	Артисти и музиканти	—	210.—	490.—
19	Орг. на държ. и пр. служещи	665.	801.50	1456.60
Всичко		553517,10	138401,45	25743,65

За какво е разходвано

Залати	Профес органи	Разни други разходи	Всичко разход	Наличност към края на полу- годнето	А. общо
6560.—	19605.25	12148.45	117457.90	38483.82	155941.72
11754.—	9848.40	35637.70	483456.—	26577.67	510033.67
—	—	823.40	1997.80	25819.71	27817.51
2450.—	—	2915.65	8166.85	17439.99	25606.84
4200.—	450.—	7004.55	28713.05	22973.46	51686.51
2100.—	—	7290.—	29759.60	31310.31	61069.91
4800.—	—	24220.15	131698.75	491.30	132190.05
2450.—	—	1639.60	9493.45	26142.37	35635.82
2000.—	—	4908.80	20856.95	20591.36	41448.31
3600.—	845.—	6814.90	15773.70	22757.93	38531.63
—	—	1748.—	6777.50	11304.22	18081.72
—	—	482.90	1251.80	12510.52	13762.32
—	—	163.—	283.—	3977.65	4260.65
14074.—	4893.—	5640.40	57906.60	34364.50	92271.10
800.—	—	1047.55	3120.85	7421.30	10542.15
3000.—	1200.—	3458.10	7818.10	28.28	7846.38
—	2992.85	1864.20	4937.05	4768.15	9705.20
—	—	846.40	1546.40	7336.10	8882.50
11411.60	8935.25	5956.20	29226.15	9222.59	38448.74
69199.60	48769.75	124609.95	960241.50	323521.23	1283762.73

кво е разходвано

Профес органи	Разни други разходи	Всичко разход	Наличност към края на полу- годнето	А всичко
19605.25	12148.45	117457.90	38483.82	155941.72
9848.40	35637.70	483456.—	26577.67	510033.67
—	823.40	1997.80	25819.71	27817.51
—	2915.65	8166.85	17439.99	25606.84
450.—	7004.55	28713.05	22973.46	51686.51
—	7290.—	29759.60	31310.31	61069.91
—	24220.15	131698.75	491.30	132190.05
—	1639.60	9493.45	26142.37	35635.82
—	4908.80	20856.95	20591.36	41448.31
845.—	6814.90	15773.70	22757.93	38531.63
—	1748.—	6777.50	11304.22	18081.72
—	482.90	1251.80	12510.52	13762.32
—	163.—	283.—	3977.65	4260.65
4893.—	5640.40	57906.60	34364.50	92271.10
—	1047.55	3120.85	7421.30	10542.15
1200.—	3458.10	7818.10	28.28	7846.38
2992.85	1864.20	4937.05	4768.15	9705.20
—	846.40	1546.40	7336.10	8882.50
8935.25	5956.20	29226.15	9222.59	38448.74
48769.75	124609.95	960241.50	323521.23	1283762.73

са 532 275,98 лв., а само за първото полугодие на 1920 г. — 420 542,28 лв.

Професионалните съюзи са получили една субсидия за издръжка на своите стачки от фонда Защита и борба при Синдикалния съюз на обща сума 645 785,90 лв., от която само на Транспортния съюз са дадени 611 055,90 лв.

Грамадната част от постъпленията са употребени за стачните борби. Така от общия приход на съюзите през 1919 г. — 1 941 439,25 лв., за стачките са изразходвани 1 263 411,13 лв., а за първото полугодие на 1920 г. — от общия приход 962 479,09 лв. разходът по стачките е 553 517,10 лв.

Въпреки тия големи разходи общата наличност на професионалните съюзи от 127 509,72 лв. в края на 1918 г. се е увеличила на 315 194,43 лв. в края на 1919 г. и на 323 521,23 лв. в края на първото полугодие на 1920 г., или със 196 011,51 лв. повече!

Финансовата жизнеспособност на синдикалното движение може да се схване ясно, като се сравнят общите приходи и разходи, както и наличността на професионалните съюзи (без фондовете при Синдикалния съюз) през миналите *три четирилетия* от 1907 до 1919 година, с положението през отчетния период:

Години	Общи приходи	От членски вноски само	Общи разходи	От тях за стачки	Обща наличност
1907—1910	156 464	90 124	141 821	45 579	14 642
1911—1914	234 406	158 450	192 391	18 128	42 013
1915—1918	255 242	122 722	125 907	—	127 509
1919	1 941 439	532 275	1 753 754	1 269 411	315 194
1920 (I пол.)	962 479	420 542	960 241	553 517	323 521

Въпреки постигнатото значително финансово засилване на професионалните съюзи то е все пак далеч недостатъчно, като се има предвид грамадната нужда от материални средства за посрещането на масовите борби, които ги очакват. Наложително е да се доведе докрай редовното събиране на членските вноски от членовете, както и *увеличението* на днешните вноски съразмерно добитото увеличение на заплатите в сравнение с 1914 г.

2. Централната каса на Синдикалния съюз

Приходите, разходите и наличността на централната каса на Синдикалния съюз през 1919 г. се виждат от таблица VIII.

През първото полугодие на 1920 г. приходът в централната каса е 155 911 лв., а разходът 152 258,70 лв. В посочения приход влизат само 8078,15 лв. членски вноски от професионалните съюзи, защото повечето от тях уреждат сметките си със Синдикалния комитет обикновено през второто полугодие. Голямата част от приходите за първото полугодие се състоят от пожертвувания за фонда Защита и борба — 145 324,35 лв., от която сума 36 975 лв. са изпратени от двете български работнически организации в Америка (500 долара от Българския социалдемократически съюз в Америка¹³⁸ и 175 долара от българските членове на Организацията на индустриалните работници на света¹³⁹).

От разхода през първото полугодие на 1920 г. са употребени 106 321,20 лв. от фонда Защита и борба като субсидии на професионалните съюзи по стачките и за подпомагане пострадалите членове на Транспортния съюз.

Редовните постъпления по фонда Защита и борба са незначителни. Трябва да се вземат най-сериозни мерки за своевременното събиране от членовете и внасяне във фонда редовните членски вноски и да се попълня постоянно с подписки и други начини този боеви фонд на нашето синдикално движение. Стотини хиляди и дори милиони лева трябва да има във фонда, за да може той да отговори на своето важно предназначение.

От друга страна, вноските на професионалните съюзи към Синдикалния съюз трябва тоже да се увеличат, за да може Синдикалният комитет да организира своята дейност, както изискват разрасналите се нужди на движението.

3. Общата наличност на Синдикалния съюз

Общата касова наличност в края на първото полугодие на 1920 г. е, както следва: (вж. табл. на с. 296).

Таблица VIII
РАВНОСМЕТКА
ЗА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ НА СИНДИКАЛНИЯ КОМИТЕТ ЗА ВРЕМЕТО
ОТ 1 ЯНУАРИ ДО 31 ДЕКЕМВРИ 1919 Г.

№ по ред	ОТ КАКВО Е ПОСТЪПИЛО	СУМА		№ по ред	ЗА КАКВО Е РАЗХОДВАНО	СУМА	
		лева	ст.			лева	ст.
1	Членски внос от проф. съюзи	57 738	45	1	Залати	24 690	—
2	Фонд 3. и борба { чл. внос	26 205	10	2	Канцеларски, наем, осветление	5733	90
3	" " { подписки	643 649	02	3	и отопление	7819	—
4	" " Безработни	18 609	70	4	Агитация	3515	—
5	Съюзни издания	2 320	—	5	Съюзни издания	2400	—
	Разни други приходи	9 100	—	6	Конгресни разноси	5704	60
	Всичко	757 622	27	7	Библиотека и инвентар	645 785	90
				8	Стакки — от ф. Защита и борба	14 372	45
				9	За безработни	2156	60
					Разни други разходи		
					Всичко	72 177	45
	Наличност от 1918 г.:				Наличност на 31. XII. 1919 г.:		
	На съюзната каса	4610	36		На съюзната каса	21 749	71
	" фонд Защита и борба	3977	96		" фонда Защита и борба	28 046	18
	" " Безработни	7267	28		" " Безработни	11 504	53
	Всичко	773 477	87		Всичко	773 477	87

	лева	
1. В касите на проф. съюзи	323 521	23
2. Във фонда Защита и борба	69 334	83
3. Във фонда за безработните	3617	53
4. Във фондовете за Синдикална самопомощ . .	5675	78
Всичко	402149	37

срещу една обща наличност в края на 1918 г. от 147 785,54 лв.

VI. ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ ВРЪЗКИ

Скъсал всичките си връзки още при избухването на империалистическата война със стария предателски синдикален интернационал¹⁴⁰, който бе превърнат в оръдие на империалистите и още продължава да се намира в същото позорно положение, нашият Синдикален съюз се отзова с най-голяма готовност на инициативата на Изпълнителния комитет на Третия, Комунистически интернационал за основаването на един *Червен синдикален интернационал*.

И през юли 1920 г. в Москва, в една интернационална синдикална конференция, при участието и на наши представители, е поставено вече началото на новия Синдикален интернационал с образуването на *Интернационалния съвет на синдикалните съюзи*, на който съвет е възложено да свика и специален интернационален конгрес на синдикалните организации от всички страни.

Ние с голямо задоволство констатираме, че в издадения апел от Интернационалния синдикален съвет като база за сплотяването на синдикалното движение от цял свят се посочват принципите и тактиката, които следва нашият Синдикален съюз още от своето основаване.

Синдикалният съюз се намира в сношение и с братските синдикални съюзи в съседните балкански страни, като полага всички усилия за заякчаване връзките си с тях, както и за създаването при Изпълнителния комитет на Балкано-дунавската комунистическа федерация един

Балкано-дунавски секретариат на синдикалните съюзи за общо действие и обща борба на Балканите.

VII. ПРЕДЛОЖЕНИЯ

За организационното доизграждане и стабилизиране на Синдикалния съюз, за разширяване кръга на неговата дейност, както и за отстранението на важните дефекти в дейността и борбите на професионалните съюзи Синдикалният комитет ще сезира конгреса с редица специални предложения, които, убедени сме, ще бъдат предмет на най-сериозно обсъждане от колективния ум на Синдикалния съюз.

По-важните от тях предложения са:

1. Съставът на Синдикалния комитет да се увеличи от 9 на 11 членове, с един секретар и един касиер-деловодител, като комитетът се снабди и с необходимия помощен персонал.

2. Да се учредят при Синдикалния комитет следните негови спомагателни отдели: за статистика и проучване производството и стопанския живот на страната; за законодателната защита на труда; за агитацията, пропагандата и просветата; за организирането на работническите. На завеждащите тези отдели лица Синдикалният комитет да има право при нужда да определи и съответния хонорар.

3. Да се създадат последователно районни синдикални секретариати при местните работнически съвети във важните окръжни центрове с постоянни секретари, определяни от Синдикалния комитет и заплащани от касата на Синдикалния съюз, задачата на които ще е, като изпълняват секретарската работа на съветите, да прилагат същевременно директивите и разпорежданията на Синдикалния комитет за засилването и стабилизирането на професионалните организации в дадените райони.

4. Синдикалният комитет да започне да издава един двуседмичен *синдикален бюлетин*, съдържащ директиви и осветления предимно по ръководството на синдикалното движение.

5. Да се увеличи членската вноска към Синдикалния съюз на 1 лв. месечно на всеки член, като централните

настоятелства ежемесечно изплащат на Синдикалния комитет припадащата се сума от тая вноска, пресмятана върху числото на всички членове, посочени във ведомостите на професионалните секции.

6. Да се определи една специална месечна вноска за фонда Защита и борба, която да не бъде по-малко от 50 ст. за член и която централните настоятелства да внасят във фонда от общите постъпления на съюзните си каси.

7. Представителството на професионалните съюзи в синдикалните конгреси да става въз основа на следната норма: на всеки 150 членове или част, по-голяма от 50 членове се избира един делегат.

8. Да се предприеме специално проучване на въпроса за образуването на *производствените съвети* (съветите по предприятия) във връзка с *работническия контрол* в производството и с оглед на нашите условия.

Д р у г а р и д е л е г а т и,

Приключвайки своя отчет, Синдикалният комитет не се съмнява, че всички членове на Синдикалния съюз — от първия до последния — ще положат максималните си усилия, за да се подготви съюзът напълно за достойното изпълнение на своите задачи в защита на работническите интереси, за тържеството на освободителното пролетарско дело и за пълното осъществяване на комунизма — крайния исторически идеал на всички наши усилия и смисъла на нашето съществуване.

София, септември 1920 година

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

*Брошура: Синдикалното движение
в България. Отчет на комитета
на Общия работнически
синдикален съюз за периода
1919 г. и I полугодие от 1920 г.*

Печата се по текста на брошурата

2

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ
ПРЕД IV ЗАСЕДАНИЕ НА КОНГРЕСА

28 септември 1920 г.

Разискванията по отчета потвърдяват напълно оценките и заключенията, направени в отчета на Синдикалния комитет, досежно разните области на синдикалното движение.

Аз ще подчертая на първо място единодушното желание да видим в скоро време възстановени влиянието и мощта на Транспортния и Рудничарски съюзи. Синдикалният комитет положи големи усилия в това отношение, същото ще стори и бъдещият състав на комитета. В тая посока ние ще искаме и сериозните грижи на професионалните синдикални съюзи; ще поискаме за това и съдействието на партията, на Учителската комунистическа организация — на всички сили на движението.

Що се касае до издигането на Рудничарския дом в Перник, желанието на целия синдикален конгрес несъмнено е — да видим пернишките рудничари в скоро време снабдени с такъв; в това отношение другарите-рудничари ще имат нашето общо съдействие, но те трябва да вложат всичката си енергия, щото основите на техния дом да бъдат положени най-първо със собствените им усилия.

Досежно бележките, които се направиха за организирането на земеделческите работници — те усилят увереността ни, че ще можем с обща работа да засилим съюза на земеделческите работници. В партията има около 3000 партийни членове-земеделчески наемници, а в съюза — 500 членове. В много села другарите считат, че там на тях е достатъчно само да имат селско-партийна група. Другарите трябва да се справят с тоя *явен недъг*. Кон-

гресът трябва да подчертае, че това е едно *пакостно заблуждение*. Тая организация ще има да изиграе в близкото бъдеще със завладяването на властта грамадна роля. Голите и кръгли пролетарии ще бъдат ония, на които ще се опрем в борбата си за изграждането на социалистическото земеделческо производство. Тия 3000 будни партийни членове — земеделчески наемници, *трябва да влязат в съюза*, за да имаме идната година 10 000 синдикални членове — земеделчески пролетарии.

Изтъкна се и необходимостта от усиляване грижите за Организацията на държавните служещи. Че Синдикалният комитет не се е отнасял безразлично към стабилизирането на тяхната организация, е явно. За огромната роля, която ще има да играят държавните служещи, красноречив е примерът със Съветска Русия, дето в първия момент те саботираха съветската власт. Ние имаме длъжността да подпомогнем другарите-служещи. Но ако другарите от Организацията на държавните служещи очакват от кметовете на комуните да им организират работниците — те се заблуждават. Комуните безспорно ще им съдействуват, но главната работа пада върху самата Организация на служещите: тя трябва да развърне своята организация за привличането на служещите. В тяхно лице комуните ще имат най-добрите си помощници.

Подчерта се тук, че трябва да се доведе до съвършенство производственият принцип при изграждането на нашите професионални съюзи. Новото време налага нашите организации да бъдат не само професионални, но и производствени. Въз основа на производствения принцип трябва да стане ново прегрупиране на съюзите.

Направиха се възражения, недостатъчно аргументирани, досежно увеличението на членските вноски. Надниците се увеличиха 8—9 пъти, а членските вноски — само три пъти. За новите нужди на движението досегашният размер на членските вноски е недостатъчен и ние сме длъжни да ги увеличим. Възражението, че това ще спъне разрастването на организациите, не е състоятелно. Сплотяването на работниците става не в името на днешните дребни борби за отделната категория работници, а в името на пролетарската революция, единственото спасение на цялата угнетена работническа класа. Но за да

се изясни работата пред масата синдикални членове, увеличението на членските вноски може да се приложи не веднага след конгреса, а от първи януари 1921 година.

Що се касае до вноските за Синдикалния комитет, вне чухте, че разрастването на функциите на Синдикалния комитет налага неизбежно увеличението на членските вноски, а също така и увеличението вноските за фонд Защита и борба поради предстоящите големи борби.

Местните работнически съвети заслужават упреците, които се направиха за тяхната дейност. Ние говорим за дефектите в дейността на местните работнически съвети при новите условия. Но другарите, особено от централните настоятелства, не трябва да очакват местните работнически съвети да им създават секции и да ги наместват като ръководители на секциите. Създаването на последните и тяхното ръководство е преди всичко първата длъжност на *самите* централни настоятелства. Не бива прочее да искаме от местните работнически съвети да влязат във функциите на централните и местни настоятелства. Дейността на съветите ще се подобри с новата организация, което Синдикалният комитет предлага.

Общ е повикът за функционери. Съзнавайки тая нужда, партията и Синдикалният съюз пристъпват вече към създаването на специални курсове за тая цел.

Но да не се забравя, че разрастването на синдикалното комунистическо движение не е възможно без пълното въвеждане на *десетническата система*. Чрез нея нашите многобройни десетници ще се школуват и ето — те ще бъдат резервоарът на стотиците и хилядите нови, предани функционери, стига това да се съпровожда с една системна комунистическа просвета. От друга страна, не оставяйте, другари, без полезна, съюзна и партийна работа нито един синдикален член. В нашето движение навлизат и се таят със стотици таланти; открийте ги, извикайте ги на активна работа за успеха на нашето славно дело!

Още една последна бележка. Един от транспортните делегати изказа своето недоволство, че не е прекратена навреме Транспортната стачка. . .*

* Унищожено от цензурата. (Ред.)

Тая стачка бе една велика школа за нас. Транспортните работници заслужиха всяка похвала. Когато обаче ръководството на стачката се убеди, че нейното скорошно прекратяване е невъзможно, ние имаме върховната длъжност най-широко да я подкрепим. В защита на борещите се транспортни работници ние хвърлихме в борбата всички сили, с които разполагахме. Целият трудещ се народ засвидетелствува бляскаво своята солидарност с борещите се пролетарии от транспорта и мините. Въпреки всичко враговете не постигнаха своята пъклена цел. С усилията на цялото движение и с преданата работа на нашите другари по транспорта и мините ще се възстановят в скоро време не само, но ще надминат прежната си мощ Транспортният и Рудничарският съюзи.

Сега нам предстои да развием професионалните съюзи по производства до максималните им размери, предстои ни в близко време да пристъпим към началото на работническия контрол в производството чрез производствените съвети (съветите по предприятия).

За всичко това е необходимо обаче работа неуморна, организация, комунистическа просвета и желязна пролетарска дисциплина.

Разглеждайки своите специални въпроси в конгреса, ние не можем да не изразим още веднъж възторжените си адмирации към славните усилия на руския революционен пролетариат.

...*

(Заклучителната реч на др. Георги Димитров по отчета на Синдикалния комитет и докладите за организационните въпроси и професионалния печат бе многократно прекъсвана и изпратена с продължителните и единодушни одобрения на конгреса.)

В. «Работнически вестник»,
№ 75, 5 октомври 1920 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

3
РЕЗОЛЮЦИЯ
ПО ОТЧЕТИТЕ НА СИНДИКАЛНИЯ КОМИТЕТ
И КОНТРОЛНАТА КОМИСИЯ
И ПО ДОКЛАДИТЕ
ЗА ОРГАНИЗАЦИОННИТЕ ВЪПРОСИ
И ПРОФЕСИОНАЛНИЯ ПЕЧАТ

ХІІ редовен годишен конгрес на Общия работнически синдикален съюз, след като изслуша отчетите на Синдикалния комитет и Контролната комисия, докладите по организационните въпроси и професионалния печат и станалите дебати, в заседанието си на 28 септември т. г.

р е ш и :

І

По дейността на Синдикалния съюз

1. Конгресът одобрява отчетите на Синдикалния комитет и Контролната комисия;

2. Конгресът констатира, че въпреки големите трудности, при които бе поставен да действа, Синдикалният комитет е изпълнил отлично възложените му задачи като ръководител на общото синдикално движение в страната;

3. Конгресът отбелязва със задоволство числения ръст на Синдикалния съюз, подчертава необходимостта от още по-големи усилия в същата посока и задължава професионалните съюзи да поддържат здрави връзки с безработните и уволнявани от работа членове, за да се числят те и през времето на безработицата им в техния състав;

4. Конгресът поздравява влизането на Келнеро-готварския съюз в състава на Общия работнически синди-

кален съюз и одобрява образуването на новите съюзи на земеделските работници, на санитарните работници и на артистите, музикантите и театралните служещи, като им пожелава бързо и всестранно развитие;

5. Поради изключителните затруднения, които се срещат при организирането на земеделските работници, от една страна, и извънредната важност на техния съюз, от друга страна, конгресът вменява в дължност на всички институти на движението да дадат широко съдействие за масовото организиране на земеделския пролетариат;

6. За да се постигне напълно организационното единство на професионалните организации от всички области на труда, конгресът счита за необходимо Комунистическата учителска организация да последва примера на Организацията на държавните, окръжни и общински служещи, като влезе и тя в състава на Общия работнически синдикален съюз; също така конгресът обръща сериозното внимание на всички дейци в движението върху необходимостта да се окаже най-широко съдействие за организирането на административния пролетариат;

7. Конгресът поздравява транспортния, рудничарски и тютюноработнически пролетариат у нас за тяхната великолепно издръжливост и гъвкавост в грандиозната стачка и тютюноработнически локаут, като също така за обща радост констатира и факта, че днес в средата специално на транспортния пролетариат идеята за комунистическото му организиране и борба е господстващата и че други тенденции между него в това отношение вече не съществуват; конгресът счита за неотложна необходимост бързото и пълно организационно възстановяване на Транспортния и Рудничарски съюзи и поканва всички ръководни органи, дейци и отделни другари всячески да съдействуват в тая посока;

8. Конгресът изказва своето недоволство от слабия процент на организираните работнички в професионалните съюзи, порицава пренебрежителното отнасяне към грижата за професионалното организиране на работничките и задължава професионалните съюзи и местните работнически съвети да положат необходимите усилия за

бързото и масово организиране на работничките от всички предприятия;

9. Конгресът констатира, че централните настоятелства в мнозинството си не са застанали още на своята висота като ръководещи органи на професионалните съюзи, и ги кани да влязат напълно в ролята си, като се добият с постоянни плащани секретари, уредят своите канцеларии и администрацията си, наблюдават непосредствено живота на своите секции и направляват тяхната дейност и борбите им в духа на конгресните решения;

10. Конгресът констатира, че дейността на местните работнически съвети по отношение синдикалните им задачи е била слаба, счита за една от първите организационни задачи на синдикалното движение стабилизирането на съветите и възлага на Синдикалния комитет да снабди съветите в главните центрове последователно с постоянно плащани секретари, като разпреди страната на райони и установи за важните индустриални райони синдикални секретариати при съответните местни работнически съвети като органи на Синдикалния комитет;

11. Конгресът констатира, че дейността на професионалните секции е била незадоволителна в качествено и количествено отношение, и за тяхната правилна и целесъобразна дейност настоятелно препоръчва: избиране на добри ръководни тела; добре организирани, кратки и с предварително обмислен и определен дневен ред заседания, конференции и събрания; започване заседанията, конференциите и събранията в точно определеното време; безусловно и навременно изпълнение на взетите решения; да не се внасят за разглеждане в секционните събрания въпроси, които са от компетентност на самите настоятелства;

12. Схващайки огромното значение на системата на десетниците по предприятия за масовото разрастване на професионалните организации и правилното ръководство на дейността и борбите, конгресът изисква от професионалните секции и местните работнически съвети незабавно да въведат тая система във всички предприятия и да я доразвият до една цялостна и солидна организационна мрежа, простираща връзките си върху цялата работническа маса;

13. Конгресът, имайки предвид крайно незадоволителната дейност на контролните институти, препоръчва в състава на тези институти да влизат добри и опитни членове, които да контролират всестранната дейност на ръководните тела, а за улеснение финансовите ревизии на контролните комисии на професионалните секции местните работнически съвети да определят за всички секции синдикални ревизори като сътрудници на контролните комисии;

14. Конгресът констатира със задоволство, че не е имало през отчетния период никакво грубо и съзнателно нарушение на дисциплината, но счита, че съдбоносните времена, които преживяваме сега, изискват да се вземат всички мерки за укрепване и поддържане в цялото синдикално движение една съзнателна и желязна дисциплина;

15. Конгресът констатира, че поради масовото разрастване на професионалните съюзи се чувства голяма липса от функционери, и намира, че само по пътя на системната просветителна работа, чрез самообразование и специални курсове ще трябва да се подготвят предани, подходящи и подлежащи на развитие функционери; счита също, че синдикалните дейци ще бъдат толкова по-добре на своите специални постове, колкото повече те са добри и активни комунисти и не се откъсват от общото партийно движение; задължава всички ръководни органи на движението да определят на всеки синдикален член подходяща според силите и способностите му работа; изказва желание пред Централния комитет на партията да въздейства, щото всички партийни дейатели да отделят повече време, сили и внимание за засилване на синдикалното движение; настоятелно иска от всички ръководни органи да дадат възможно по-правилно разпределение и използване на силите, като за тая цел в отделните местности работническите съвети веднага влязат в споразумение с местните комитети;

16. Конгресът констатира, че просветителната дейност е била слаба и безсистемна; също така не се използват достатъчно за просветата на синдикалните членове периодическият печат и преди всичко «Работнически вестник», «Ново време» и обширната комунистически

литература; налага се бързо и добро организиране на просветата в работническите синдикати с оглед на ролята и задачите им в днешния период, предшествуващ пролетарската революция у нас, в процеса на самата революция и в преходния период на пролетарската диктатура до осъществяването на пълния комунизъм, като за тази цел широко се използват печатът, литературата и просветителните институти на партията, а за работническите — специалните просветителни беседи, устройвани от женските комунистически комисии; да се приеме едно системно осветляване на синдикалните членове по всички въпроси, засягащи участието на работническите синдикати в революционната пролетарска борба за премахване капиталистическата експлоатация и задачите на синдикатите по отношение социалистическата организация на производството и целия стопански живот; в този дух Синдикалният комитет да изработи специален просветителен план, който да бъде проведен веднага в цялата страна; заедно с това професионалните органи да бъдат използвани за популяризиране по един най-достъпен начин всред масата принципите и идеите на комунистическото синдикално движение;

17. Конгресът със задоволство констатира, че във всички акции, предприемани от Българската комунистическа партия в защита на общите интереси и идеали на пролетариата, Синдикалният съюз и неговите професионални организации винаги са вземали едно напълно достойно участие, гледайки на тях като на свое собствено дело, и ги кани със същата отзивчивост и активност да се отнасят към тях и в бъдеще;

18. Конгресът одобрява инициативата на Синдикалния комитет за предприемане едно всестранино проучване на фактическото състояние на производството, размяната и кредита, настоява за продължаване и привършване в най-близко време на това проучване от Синдикалния комитет и от централните настоятелства за техните производствени области;

19. Конгресът отбелязва неотложната необходимост за усиляване агитацията и пропагандата в самите предприятия, като за тая цел професионалните секции приведат в известност всички предприятия от своето про-

изводство и създадат най-здрави връзки с работниците, заети в тях, чрез системата на десетниците;

20. Конгресът подчертава направеното досега за преорганизирането на професионалните съюзи върху базата на производствения принцип и натоварва Синдикалния комитет да продължи работата в същата посока за окончателното превръщане на всички професионални съюзи в истински производствени съюзи;

21. Конгресът поздравява възторжено досега организираните работници в неутралния Български шофьорски съюз¹⁴¹, които изцяло, като организация се нареждат за борба под знамето на комунизма в редовете на Общия работнически синдикален съюз, и се надява, че те ще изпълнят с достойнство задачите, които произтичат от това тяхно присъединение;

22. Схващайки голямото значение на Съюза на комунистическата младеж¹⁴² за общото комунистическо и работническо движение, конгресът вменява в обязаност на професионалните съюзи и на местните работнически съвети да действуват така, щото цялата младеж от синдикатите да влиза в Съюза на комунистическата младеж и да участвува активно в неговата дейност;

23. Конгресът констатира липса на система, централизация, дисциплина и умение при обявяването и ръководството на стачките и препоръчва в бъдеще най-строго придържане в приетата от конгреса Директива по стачките, за да може стачната борба, като оказва защита на работническите интереси в кръга на обективната днешна възможност, да послужи за още по-здравото сплотяване силите на пролетариата, за неговото революционно възпитание и подготовка, като същевременно изиграе ролята на един необходим етап в голямата борба за окончателното премахване на капиталистическата експлоатация;

24. Конгресът констатира, че колосалното за нашата малка страна стачно движение през отчетния период не би могло в никакъв случай да се издържи от Синдикалния съюз и от ангажираните непосредствено в борбата отделни професионални съюзи, ако не бе най-широката морална и материална подкрепа, оказана от Българската комунистическа партия и от следващите я многохилядни

трудещи се маси в градове и села, солидарността и пожертвователността на които се прояви по един великоленен и стоящ над всякаква похвала начин, и изразява своите чувства на най-голяма адмирация към Българската комунистическа партия;

25. Конгресът констатира със задоволство отлично проведената в цялата страна масова политическа стачка като проявление на солидарността на трудещите се маси към героичната борба на транспортния пролетариат, заявява, че масовата политическа стачка си остава и за в бъдеще най-силното оръжие в класовата пролетарска борба, докато не настъпи моментът на въоръженото въстание на пролетариата за завладяване политическата власт, и счита, че тепърва отсега нататък ще има да се явяват случаи за прибегване към това ценно оръжие в борбата, за умелото използване на което масите в работническите синдикати трябва старателно да бъдат подготвяни;

26. Конгресът констатира, че постигнатото финансово засилване на професионалните съюзи, макар и значително, далеч още не е достатъчно, предвид грамадната нужда от материални средства за предстоящите масови борби, и за тази цел препоръчва увеличение членските вноски с оглед на добитото увеличение на заплатите;

27. Конгресът, като констатира със задоволство грамадната полза, която Общото работническо кооперативно дружество «Освобождение»¹⁴³ принася на цялото комунистическо работническо движение, поканва всички съюзни членове да окажат пълно и всестранно съдействие за засилване и стабилизиране на дружество «Освобождение», като преди всичко ония от тях, които още не са негови членове, веднага да станат такива;

28. За да се усили дейността на Синдикалния комитет и му се даде възможност да изпълнява своевременно и още по-добре задачите си като главен ръководещ център на синдикалното движение, конгресът решава:

а) Съставът на Синдикалния комитет да се увеличи от 9 на 11 членове;

б) Да се създадат при Синдикалния комитет следните спомагателни отдели: за статистиката и проучване производството и стопанския живот на страната; за за-

конодателна защита на труда; за агитация, пропаганда и просвета и за организиране на работниците; на завеждащите тия отдели Синдикалният комитет ще има право да определя при нужда съответния хонорар;

в) Синдикалният комитет да започне издаване периодически синдикален бюлетин, съдържащ предимно осветление и директиви по ръководството на синдикалното движение;

г) Членската вноска към касата на Синдикалния съюз да бъде месечно по един лев за всеки член, като централните настоятелства ежемесечно изплащат на Синдикалния комитет припадащата се сума от тая вноска, пресмятана върху числото на всички членове, вписани в месечните равносметки, начинаей от 1 октомври 1920 г.;

29. За усиление резервния фонд Защита и борба при Общия работнически синдикален съюз конгресът решава:

а) Централните настоятелства да внасят ежемесечно от общите постъпления в съюзните си каси редовна вноска от 50 ст. месечно за всеки член, начинаей от 1 януари 1921 г., като извън това се използват и всички възможни случаи за попълването на фонда чрез специални подписки;

б) Съществуващите стачни фондове при професионалните съюзи минават в пълно разпореждане на Синдикалния комитет, а откриването на нови стачни фондове се абсолютно забранява;

в) Задължават се професионалните съюзи да съберат и внесат всичките невнесени вноски за фонда Защита и борба до 31 декември 1920 г.;

30. Подписки за събиране извънредни помощи от синдикалните членове по каквито и да е случаи могат да бъдат пускани само с предварителното разрешение на Синдикалния комитет; по изключение, когато се касае до неизбежно необходимо бързо подпомагане на арестувани и интернирани другари и при смъртни случаи, може да се пускат подписки и със съгласието на местните работнически съвети, за което се уведомява веднага Синдикалният комитет. Извън определените от професионалните съюзи членски вноски централните настоятелства или секциите нямат право да събират извънредни членски вноски без предварителното разрешение на Син-

дикалния комитет, и то при доказана нужда от дадената извънредна вноска;

31. Откриване на нови фондове за Синдикална самопомощ не се допуска, а съществуващите фондове за синдикална самопомощ да продължават дотогава, докато упражняваните от тях досега функции бъдат уредени по друг начин. В замяна на това да се положат всички необходими усилия за попълване на новообразувания при Българската комунистическа партия и Общия работнически синдикален съюз фонд За подпомагане жертвите на капиталистическата диктатура;

32. Конгресът настоятелно препоръчва на професионалните съюзи да ликвидират и с последните остатъци на досегашната взаимоспомагателна дейност и да нагодят цялото дело на подпомагането към нуждите на революционната пролетарска борба;

33. За да се даде възможност на синдикалните конгреси да работят достатъчно експедитивно, при сравнително по-малък брой делегати, представителството на професионалните съюзи в синдикалните конгреси в бъдеще ще се определя по следната норма: на всеки 150 и част, по-голяма от 50 членове — по един делегат.

11

По професионалния печат

Конгресът счита, че задачите на професионалния печат в тоя момент са:

1. Да действа, както и досега, за пробуждането на работниците и организирането им, като изнася данни за трудовите условия и осветлява исканията и професионалните борби на работниците;

2. Да осветлява професионалната борба изобщо и специално стачната борба при новите условия;

3. Да улеснява участието на професията в общата борба — политическа и революционна — на работническата класа, водена от Българската комунистическа партия;

4. Да осветлява принципите и тактиката на Международния съвет на синдикалните съюзи при Третия, Комунистически интернационал;

5. Да популяризира директивите на ръководните тела на движението;

6. Да просвещава работниците — организирани и неорганизиран — със специални статии като допълнение на брошурите в духа на комунизма;

7. Да подготвя професията за съзнателно и активно участие в пролетарската революция;

8. Да подготвя професията за бъдещото социалистическо строителство в своето производство;

9. Да разработва в подробности въпросите за бъдещата организация на производството и разпределението на продуктите;

10. Да подготвя работниците за съзнателни и активни участници в новото съветско управление на държавата.

Независимо от това професионалният печат ще има да играе важна роля в сплотяване на масата от професията, в участието ѝ в революционните акции — частични стачки, масова политическа стачка и въоръжено въстание — за завземане на властта, а след това, докато условията не наложат заместването на професионалният печат с други средства, да продължи да подпомага изграждането на социалистическото строителство на размяната и управлението им, както и управлението на държавата.

Имайки това предвид, конгресът решава:

1. За общите нужди на синдикалното движение да се създаде специален отдел на в. «Работнически вестник» — органът на Общия работнически синдикален съюз;

2. В. «Учителска искра», в. «Служащ» и в. «Келнер-готварски глас» да продължават да излизат както досега;

3. «Санитарен работник» да продължи да излиза и при възможност по-често, за да може да изиграе добре ролята си в санитарното дело, в неговата най-широка област и задачи при новите условия;

4. «Железничар» и «Телеграфопощенски вестник» да се слеят в един общ вестник, който да излиза три пъти месечно;

5. «Селски вестник» остава и занапред орган на Съюза на земеделските, горски, градинарски и лозарски работници;

6. «Тютюноработник» да излиза два пъти месечно редовно;

7. Въпросът за издаването на в. «Търговски служащ», «Кожухаро-обушар», «Текстилен работник», «Рудничар», «Шивашки работник», «Дърводелски работник», «Фабричен работник», «Печатарски работник», «Металоработник», както и за създаването на професионални органи на останалите професионални съюзи, се предоставя на Синдикалния комитет в споразумение със съответните централни настоятелства за конкретно разрешение;

8. Конгресът вменява в дълг на ръководните тела на професионалните съюзи да погледнат най-сериозно на въпроса за печата и да вземат всички мерки за доброто списване на професионалните си органи и за широкото им разпространение сред организираните работници и неорганизираната маса. За да се осигури редовното излизане на професионалните вестници, препоръчва се системата на предплатени абонаменти.

Органите на професионалните съюзи трябва да бъдат задължителни безусловно за всички членове.

III

По производствените съвети

Конгресът възлага на Синдикалния комитет да предприема мерки за разрешението на въпроса относително създаването на производствени съвети (съвети по предприятия) във връзка с работническия контрол в производството. За успешното изпълнение на тая задача необходимо е да се поведе най-широка агитация на идеята за организирането на производствените съвети и работническия контрол.

IV

По международните връзки

Конгресът счита за необходимо да съгласува своите действия с международното революционно движение и усвоява напълно тезисите, приети от Втория всесветски конгрес на Третия, Комунистически интернационал.

Конгресът порицава Амстердамския синдикален ин-

тернационал¹⁴⁴ на жълтите професионални съюзи, горещо поздравява създаването на Временния международен съвет на работническите синдикални съюзи и единодушно потвърждава факта на своето влизане в редовете на международното професионално революционно движение.

Конгресът поканва всички професионални съюзи, присъединени към Общия работнически синдикален съюз, да популяризират най-широко значението на Червения синдикален интернационал и съдействуват с всички сили, за да се състои международната конференция на революционните професионални съюзи в Москва през м. януари 1921 г.

Конгресът се обръща с братски позив към всички професионални съюзи в Югославия, Гърция, Румъния, Турция и другите балкано-дунавски страни, които признават необходимостта от енергична борба против Амстердамския жълт интернационал, против реформистките елементи в професионалното движение, за диктатурата на пролетариата в международен мащаб и които признават, че тази революционна борба трябва да се води не само на думи, *но и на дела* да последват нашия пример. За успешното постигане на тая цел конгресът възлага на Синдикалния комитет да се свика в близко бъдеще обща балкано-дунавска конференция на революционните професионални работнически съюзи. Времето и мястото да се определят от Синдикалния комитет.

V

По сплотяването на работническите маси

Конгресът одобрява извършеното от Синдикалния комитет по въпроса за сливането на Синдикалния съюз при широкосоциалистическата партия с Общия работнически синдикален съюз, подчертава декларацията на Синдикалния комитет по този случай, публикувана в «Работнически вестник», брой 68*, и счита, че това е единствената база за създаване пълното единство на синдикалното движение.

Конгресът апелира към всички неорганизирани още

* Вж «Работнически вестник», № 68, 26 септември 1920 г. (Ред.)

работници и работнички да се сплотят в редовете на Общия работнически синдикален съюз и под знамето на Българската комунистическа партия и препоръчва на професионалните съюзи да оказват най-широко съдействие за прокарване всякъде, дето това е възможно, чрез решения на общи събрания на самите работници и работнички от предприятията задължителното членство в професионалните съюзи.

*В. «Работнически вестник»,
№ 78 и 79 от 8 и 9 октомври 1920 г.*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

ПО БЮДЖЕТА НА УЧИЛИЩНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

Изказване в Софийския общински съвет

29 септември 1920 г.

Ние не само поддържаме старата сума, но настояваме да ни се дадат обяснения. Когато намалявате оная сума, трябва да кажете за какво правите това, въз основа на какви мотиви, по какви мотиви мислите, че трябва да се направят съкращения*. Туй съветът трябва да го знае. Вие отбягвате тия работи.

Председателят: Не бягаме, г-н Димитров.

Г. Димитров: С едно относително болшинство ще решите.

Председателят: Не се касае въпросът за относително или неотносително болшинство. Въпросът е много ясен. Аз мога да ви кажа всичките тия подробности, щом искате да ги знаете.

...**

Г. Димитров: На колко възлиза общо сумата, която вие съкращавате? Фактически имате един и половина милиона.

Председателят: Има.

Г. Димитров: Значи оставяте Училищното настоятелство, то да ги намери. Как ще ги намери, когато по вашите собствени пресмятания намалението на бюджета не може да бъде повече от 600 000 лева. Искате прочее намаление от 1 1/2 милиона, нали? Останалата сума Учи-

* В проекта на Постоянното присъствие се предвижда намаляване броя на учителите и на средствата, предвидени за обзавеждане на трапезарии. Съкращават се и сумите за зъболекарска помощ, за обзавеждане на амбулатории, за детски игрища и пр. (Ред.)

** Съкратени пререкания. (Ред.)

лищното настоятелство самò трябва да търси откъде да я съкрати.

Председателят: Ние не му казваме кое да съкрати.

Г. Димитров: Постоянното присъствие предлага един бюджет от 7 милиона лева за Училищното настоятелство. А по сведенията, които ни дава — само това искахме да знаем, — се вижда, че не може да бъде намален този училищен бюджет с повече от 600 000 лева. Следователно какво още трябва да бъде намалено, за да се покрие разликата, това трябва да бъде намерено от Училищното настоятелство. Откъде? От най-необходимите работи, които вие сами не се решавате да посочите.

Председателят: Ние не съкращаваме бюджета.

Г. Димитров: Но посочвате кое би могло да се съкрати.

Председателят: Ако дойде въпрос да съкращаваме, ние ще съкратим.

Г. Димитров: Ние искаме да знаем Постоянното присъствие кое смята, че би могло да бъде съкратено, за да намали бюджета от 8 1/2 милиона на 7 милиона лева? 500—600 хиляди лева ни посочвате съкращения, които според вас могат да се направят. Как тогава ще се направят други, когато вие сами не можете да ги посочите. Това е едно страшно изобличение за цялата ваша политика.

Т. Атанасов: Има едно споразумение.

Председателят: Няма никакво споразумение.

Г. Димитров: Вашите представители, демократи и народняци правят демагогия там, в Училищното настоятелство, по учебното дело, а тук вие, които трябва да отпуснете пари, не ги отпускате и поставяте Училищното настоятелство в невъзможност да реализира подобен бюджет, който не е идеален, който не задоволява даже средните нужди на учебното дело, а съдържа само минимума. Ще гласувате с едно относително болшинство, но то не ви спасява от отговорността, която понасяте с това по учебното дело. . .

Председателят: Много право.

Г. Димитров: . . . и не ви спасява от двуличната политика, която имате там и тук.

Председателят: Има две предложения. Едното е на

комунистите, което е да остане бюджетът тъй, както си е, и другото предложение е — да се отпусне на Училищното настоятелство една глобална сума от 7 000 000 лева.

Моля ония господа, които приемат бюджетът да си остане от 8 1/2 милиона лева, както предлагат г-да комунистите, да си вдигнат ръката. Меншество, не се приема.

Ония, които приемат да си бъде бюджетът от 7 000 000 лв., като се препрати на Училищното настоятелство с молба да го координира с тая сума, да си вдигнат ръката. Болшинство.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ*

София, 1 октомври 1920 г.

Другари,

Както вече сте узнали от публикуваната в брой 72 на «Работнически вестник» *Декларация* по сливането на Синдикалния съюз при широкосоциалистическата партия с нашия Синдикален съюз**, това сливане трябва да се извърши *практически* в един срок от 10 дни, т. е. най-късно до 10 октомври т. г.

Конкретните условия на сливането се съдържат в самата декларация, подписана от двете страни, и от тия условия не може да се допуска абсолютно никакво отклонение в отделните места.

Като ви съобщава това, Синдикалният комитет ви предлага да влезете веднага в споразумение с дружествата на широкосоциалистическия Синдикален съюз в местността ви за извършване сливането в посочения срок.

На първо място, трябва да се свикат общи синдикални събрания, в които да се прокламира сливането и да се изясни изчерпателно *комунистическата* база, върху която се извършва то. Тия събрания трябва да бъдат най-широко проагитирани и използвани в агитационно отношение за сплотяването в редовете на комунистическото синдикално движение всички неорганизирани още работници и работнички.

На второ място, в общи секционни събрания за всяка професия, при предварително съставени и точно устано-

* Окръжно на СК на ОРСС № 12. (Ред.)

** Вж «Работнически вестник», № 12, 30 септември 1920 г. (Ред.)

вени списъци на членовете от двете страни, ще се избера *нови* настоятелства и контролни комисии, *като се внимава да бъдат избрани най-подходящите и сигурни другари*, за да имат *секциите в бъдеще едно напълно солидно ръководство*. На способните, здрави и активни елементи из средата на дружествата, които се сливат с нас, трябва да се даде широка възможност да участвуват в ръководството, без да се гледа на малочислеността на членовете на тях дружества.

Заедно с това необходимо е да се вземат най-сериозни мерки, щото да се създаде едно *пълно фактическо сливане* между синдикалните членове от двете страни, като другарите от широкосоциалистическите дружества се проникнат дълбоко от принципите, идеите и духа на нашето движение и се приобщят напълно с господстващата в него пролетарска дисциплина.

Давайки им братски прием, те не бива да бъдат поставени в положение, което би ги карало да се чувствуват в *чужда* среда, нито пък като членове на някаква *друга* категория. С факта на самото сливане трябва да се *заличи всяка граница* между тях и нас и да се започне една обща единомдушна усиlena работа за разрастването на професионалните организации и за привличането в техните редове на неорганизираните още работници и работнички.

Сливането трябва да *засили* синдикалното движение във всяко отношение, да *заздрави* още по-добре дисциплината в неговата среда и да *увеличи* боевата му способност, а не наопаки.

За тая цел ще бъде особено необходимо да се усили и добре организира комунистическата просвета в работническите синдикати, както и да се пристъпи към най-широкото популяризиране в средата на синдикалните членове и точното изпълнение решенията на синдикалния конгрес* и решенията на съответните професионални конгресии.

Определеният десетдневен период за сливането трябва да се превърне в една *мощна агитационна акция из цялата страна*, след славния наш синдикален конгрес, за *масовото професионално организиране на неорганизи-*

* Вж настоящия том, с. 303—315. (Ред.)

раните работници и работнички от всички предприятия в редовете на комунистическото синдикално движение.

Специално на местните работнически съвети се пада една важна задача във връзка с въпросното сливане и Синдикалният комитет се надява, че те ще употребят всички усилия, за да я изпълнят успешно, толкова повече, като имат предвид основателните упреци, които им се направиха в синдикалния конгрес по миналата тяхна дейност.

Убедени, че веднага ще направите всичко необходимо в духа на настоящото окръжно и ще ни уведомите точно за числото на членовете, които ще се слеят с нашите професионални организации в местността ви, както и за постигнатите общи резултати от тая акция, изпращаме ви, другари, нашите другарски комунистически поздрав.

За Синдикалния комитет

Секретар: *Г. Димитров*

*Публикува се за първи път
по текста на окръжното*

ПО ДЕЙНОСТТА НА АМЕРИКАНСКИТЕ ЕВАНГЕЛИСТКИ МИСИОНЕРИ В БЪЛГАРИЯ

*Реплики в Софийския общински съвет**

15 октомври 1920 г.

Вие не познавате историята на тази работа. Те са агенти на една американска политика на Балканите с клонове и в Индия, и навсякъде.

Б. С. Маждраганов: Каква политика те правят в случая, какво нас ни интересува. Касае се за прибирането на част от софийските деца, от която част една четвърт на бедни софийски граждани.

Г. Димитров: Те са агенти на големите тръстове.

Д-р Г. Калинков: Абсолютно нищо не знаете. Няма нищо общо с тръстовете. Вие знаете вашето работничество и нищо друго.

Г. Димитров: Остендер го познавам и затова твърди това. Моят собствен покоен баща имá тоже нещастieto да бъде евангелист. Те са агенти на капиталистическата политика на Америка на Балканския полуостров и това, което ви казва Кандев**, то е истина. Вън от това ние сме против частната благотворителност.

Б. С. Маждраганов: Какво мисли Остендер и какви задачи има да разрешава, това е съвсем различно от подадената молба от мис Кларк, възпитателка, учителка, по-добра българка от нас и по-добра възпитателка на тия деца от много други.

* Г. Димитров се изказва по повод заявлението на американската мисонерка Кларк да се отпусне общинско място за построяване на сграда за забавачница с нейни средства. (Ред.)

** Ламби Кандев се обявява против удовлетворяването на молбата на Кларк и дейността на американските религиозни мисии. Той изтъква, че възпитанието на децата е дълг на общината и държавата. (Ред.)

Д-р Н. Сакаров: Какво е това по-добра българка от нас? Аз се бая посбърках.

Б. С. Маждраганов: Много добра българка. Даже самата мис Кларк е българска поданица.

Д-р Г. Калинков: Вие нали сте интернационалист?

Д-р Н. Сакаров: Българска поданица е друго, а българка е друго. Последното показва нацията ѝ. А когато казваш: «По-добра българка от нас». . .

Б. С. Маждраганов: Това го казвам в много разширителен смисъл. Та, казвам, мис Кларк подава едно заявление, с което моли общината, която се намира в едно положение и задължение да помогне тази частна инициатива, да ѝ даде това място. Такъв елемент се слага в даването на това място. Касае се да се даде възможност да се построи тази забавачница на общинско място, да се задължи управлението на тази забавачница да приеме $\frac{1}{4}$ от децата, които общината ще покаже. В този случай, господа, поне за себе си. . .

Г. Димитров: Те пропагандират завозвателната политика на западните страни. Това е било винаги. А ти, г-н Калинков, си представлявал България в Букурещ и другаде и другаде и трябваше да разбереш тия работи.

. . . *

Те вършат политика, всичките тия пропаганди са имали такъв характер. Проучете това и ще видите.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

ЗА РОЛЯТА И ЗНАЧЕНИЕТО НА СИНДИКАЛЕН БЮЛЕТИН

Съгласно решението на конгреса Синдикалният комитет започва да издава един свой информационен орган под название *Синдикален бюлетин*, в който ще се поместват необходимите информации, изяснения, наставления и документи, отнасящи се до ръководството на синдикалното движение.

Синдикалният бюлетин се предназначава преди всичко за ръководните другари в разните области на синдикалното движение (членовете на централните и местни настоятелства на професионалните съюзи, на контролните им комисии и на местните работнически съвети), както и за другите дейци в работническите синдикати.

Всички тия другари безусловно трябва да имат постоянно под ръка *Бюлетина*, за да им служи като паръчно практическо ръководство във всекидневната работа.

Синдикалният комитет ще изпраща *Бюлетина* до съюзните секретарии — за централните настоятелства и контролните комисии на професионалните съюзи, и до секретариите на местните работнически съвети — за настоятелствата и контролните комисии на професионалните секции, както и за другите дейци във всяка отделна местност.

Съюзните секретарии и секретариите на съветите ще прибират стойността на изпратените им екземпляри и събраните суми своевременно, преди излизането на следния номер, ще изпращат до каснера на Синдикалния съюз.

Цената на всеки отделен номер от *Бюлетина* ще се определя специално, в зависимост от неговия обем.

Първият номер на *Синдикалния бюлетин* съдържа резолюциите на XII редовен конгрес на Общия работнически синдикален съюз, който се състоя в София на 25, 26 и 27 септември т. г.

Тия резолюции трябва най-старателно да се проучат от всички ръководни другари и други дейци в нашето движение и да бъдат напълно приложени в предстоящата дейност. *Никъде никакво отклонение от тях не бива да се допуска!*

Синдикалният комитет е убеден, че другарите ще положат необходимите усилия, щото *Синдикалният бюлетин* да постигне напълно важната цел, за която се започва неговото издаване.

София, 25 октомври 1920 г.

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

*Синдикален бюлетин, № 1,
25 октомври 1920 г.*

*Печата се по текста
на Синдикален бюлетин*

ТРИГОДИШНИНАТА НА РУСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

На 7 ноември т. г. комунистическият пролетариат от всички страни ще чествува тригодишнината на Великата руска пролетарска революция и ще издигне наново високо гласа си в защита на Съветска Русия и против международната контрареволюция.

В тая могъща интернационална манифестация на солидарността на пролетариата срещу капиталистическия свят със славната борба на героичния руски пролетариат наред с Комунистическата партия ще вземат също така най-активно участие и работническите синдикати у нас.

Във връзка с това тяхно участие обаче ще бъде необходимо работническите маси да бъдат осветлени и специално върху развитието, състоянието и дейността на работническите синдикати в Съветска Русия, както и с тяхната инициатива за интернационалното революционно сплотяване на синдикалните организации във всички страни чрез образуване в Москва *Международен съвет на професионалните съюзи* при Третия, Комунистически интернационал, в противовес на предателския Амстердамски синдикален интернационал.

За тая цел Синдикалният комитет предлага на местните работнически съвети да се погрижат, щото *през седмицата до 7 ноември* в секционни или общи синдикални събрания да се дадат тия изяснения, като се използват за случая публикуваните материали в «Работнически вестник» и «Ново време», тезисите на Втория интернационален комунистически конгрес по *синдикалното движе-*

ние, производствените съвети и Комунистическия интернационал*, както и другата специална литература.

Същевременно в тия събрания, както и в деня на годишнината на руската революция синдикатите трябва да организират и масово събиране на помощи в полза на основания при партията и Синдикалния съюз фонд за подпомагане жертвите на капиталистическата диктатура като материален израз на нашата солидарност с руската и международната пролетарска революция.

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

В. «Работнически вестник»,
№ 94, 27 октомври 1920 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Вж Тезиси ко Второму конгрессу Коммунистического Интернационала. Пг., КИ (1920). (Ред.)

РУСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ И ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ У НАС

Тригодишнината на руската революция ще бъде чествувана у нас от целия български пролетариат и от всички съзнателни малоимотни маси. Седми ноември е ден на международната революционна солидарност към делото на руската революция. Този солидарност ще изразят и работните маси у нас и ще заявят, че делото на руската работническа и селска революция е и тяхно дело, е знаме и на тяхната борба.

Професионалните съюзи и секции от Общия работнически синдикален съюз ще бъдат в първите редове на тази международна революционна демонстрация. Синдикалното движение у нас в своята цялост е под знамето на комунизма и революцията. Всеки ден все повече се доказва, че професионалната борба на пролетариата трябва да си постави за непосредствена задача премахването на капиталистическата диктатура, на частния капиталистически монопол, на капиталистическата буржоазия. Ежедневните борби на работническата класа за защита от капиталистическата експлоатация и за облекчаване товара на наемното робство се натъкват на упоритата съпротива на капиталистите. Стачките стават продължителни, упорити, често те свършват с неуспех и изискват колосално напрежение на сили и средства. Придобивките от работническите борби са незначителни и бързо се заличават от ежедневното поскъпване на живота. Безработицата е масова и постоянна. Все по-ясно става, че чистата професионална борба става недостатъчна и че тя трябва да се допълни с борбата за премахване на капитализма.

Но това са условията на професионалната борба във всички страни. Всяка професионална борба, най-малката стачка се превръща в ожесточена класова борба, в която срещу работниците се хвърлят всички сили на капитализма и капиталистическата държава. И това ще бъде все повече заедно с растящата икономическа криза, със стопанското разстройство, със засилването на класовите противоречия и на класовата омраза, с разширяването на революционното съзнание в средата на работническите маси. При тия условия *професионалната борба на работниците се превръща в революционна борба за смъкването на капиталистическата диктатура, за премахване на наемното робство, за установяването на пролетарската диктатура, за социализацията на производството и размяната.* Професионалните съюзи си поставят същите задачи, както и Комунистическата партия, и специалната им цел е да увлекат масата от пролетариата за постигането на тия задачи. Те стават посредник между Комунистическата партия и широките работнически маси за изграждането на милионната революционна армия на труда.

Руската революция е ръководното знаме и за професионалните работнически организации. Тя е нагледният пример на тяхната борба и доказателство, че тази борба може да бъде успешна. Тя е активният помощник на работническите борби за защита от капиталистическата експлоатация. Руските работници отделят работни дни и извънредни работни часове, за да подпомогнат със средства борбата на своите неосвободени братя от другите страни. Те предлагат целия свой революционен опит в борбата за освобождение и за социалистическо стопанско, политическо и културно преустройство. Те дадоха инициативата за международното сплотяване на революционните професионални съюзи под знамето на Международния съвет на професионалните съюзи при Комунистическия интернационал. Те посочват нагледно бъдещите задачи на професионалните съюзи за ръководство, управление и изграждане на стопанството върху социалистически и комунистически основи.

Това колосално по своето значение дело на руската революция, на организираната работническа класа в Русия, на нейната Комунистическа партия и на нейните

милионни революционни синдикати — цялото това велико дело ще празнува на 7 ноември своята тригодишнина. Българският пролетариат ще изрази силно и внушително своята адмирация към това революционно дело. Той ще изрази своята готовност да отиде по същия път смело, решително и до победа. В тази акция работническото синдикално движение у нас ще участвува за пръв път напълно обединено и революционно сплотено. И работническите професионални съюзи и секции трябва да употребят всички усилия, да поставят в движение цялата своя енергия, за да увлекат със себе си масата на останалите неорганизирани работни маси, да ги наредят в своите редове. Най-доброто и достойно чествуване на руската революция ще бъде мощното засилване на синдикалното и общо работническо движение у нас. На работа в това направление!

В. «Работнически вестник»,
№ 99, 2 ноември 1920 г.

Без подпис

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ПОДГОТВИТЕЛНИ
МАТЕРИАЛИ

1 лекция

- • • В. Живкова-Благоева. (Ред.)

- 1886 «Росица» на Дабев
превел «Наемен труд и капитал»
- 1887 — «Кой на чий гръб живее?»
- 1890 — «Развитието на научния социализъм» — Енгелс
- Енгелс
- Първата книга по научния социализъм
1887—1888 — *Сиромасомилство*
- Гулабчев — тайни групи
- подобно някои в Русе. . .
- интелигентни младежи — анархистични елементи
- 1889—1890 — Габровски
- «Нов живот» — дружества
- брошура — «Нравствената задача на интеллигенцията» в обществото
- борба против обществените неправди
-
- 1891 — Начало на социалистическото движение — Търново

II лекция

I. Търновската сбирка

- брошурата
- на Д. Братанов*
- Великден 1891 — лозето на Габровски
- да се излезе ли открито като политическа партия
- търновци
- севлиевци
- и казанлъчани
- отлага се за по-голяма сбирка
- сп. «Ден» за пропаганда

II. Бузлуджанският конгрес

- 20 юли 1891 — събора Хаджи Димитър - Ст. Караджа
- под вековните букове. . .
- Българска социалдемократическа партия

* Вж. *Благов, Д.* *Шо е социализъм и има ли той почва у нас?* — Сър. Т. 1. С., 1957, с. 442—532. (Ред.)

- Белгийската програма
Общ съвет
- Усилена работа — разширяване влиянието
- «Що е социализъм и има ли той почва у нас?»
Нейното възникване
- Комунистически манифест

III. *Пловдивският конгрес 1892*

- интеллигентско движение
- Гулабчев; либералите
- европейската школа — Сл. Балабанов
Раковски
- «Социалдемократ» — Сл. Балабанов, Кр. Раковски
- *изгонването* в Пловдив
- **окончателно оформяне на партията**
- подчертаване решенията
на Бузлуджанския конгрес
- *Разцеплението* — недоволни — «Съюз»
- «Социалдемократически съюз» — Сл. Балабанов, Раковски, Я. Сакъзов и «Ден»

IV. *«Партисти» и «съюзисти»*

- да има ли самата партия
- най-напред синдикати
- полемика «Работник» — «Другар»
— 1893

V. *Извънреден конгрес в Търново*

- юли 1893 — законодателни избори
- международен социалистически конгрес —
Цюрих
- участие в изборите. . .
- Г. Георгиев; 571 членове
- участие в международен конгрес
- парламентарните програми

VI. *Съединението* — «Работническа социалдемократическа партия»

- «Работник» — беснееща реакция
- «Другар» — диктатура на Стамболов
- «Ден» — социалистическа пропаганда

VII. *Програмата* — февруари 1894

Втори период (1894—1903)

1. Обединението в 1894 —

- привидно аналогия със сегашното обединение
- фактически дълбока разлика
- разлика в характера му
 - „ в условията
 - „ в преживявания момент
 - „ в силата и дисциплината на партията

2. Изместване центъра на тежестта в партийната дейност

- вместо класова организация и класово възпитание на трудещите се за *самостоятелна класова борба*
- явяват се общоделски представители за превръщането на партията в една обикновена социалреформаторска партия на дребната буржоазия като *междинна класа*

3. Борбата против Стамболовия режим

- откритото участие на партията в нея

4. Влизането на Габровски в парламента

5. Разширяване влиянието на социализма

- с парламентарна листа

6. Новите парламентарни успехи

- 1900—1902
- общоделците. . . (бернщайнство)

7. Теоретизиране на създаденото вече фактическо положение в партията

- Сакъзовото «Общо дело»

8. Полемиката между тесни и широки

- сътрудничеството с отделните буржоазни партии
- блокът на производящите слоеве
- дребните собственици
- използване Бернщайн

9. Партийните конгреси

- Плевен и Търново

- компромисното завършване
- 10. *Разцеплението на 1903*
 - Благодат за социалистическото движение
 - Създаване пълна възможност за една организирана чисто социалистическа дейност
 - смазване опортюнизма!

Т р е т и п е р и о д (1903—1912)

1. *Русенският конгрес 1903*
 - конституирането на партията като чисто класова революционна партия
2. *Пловдивският конгрес 1904*
 - вътрешно консолидиране
 - организиране и централизиране на пропагандата на партията
 - Бакаловото «Работнишко дело»
 - либералното течение*
 - «интелигентска диктатура»
3. *Софийският конгрес 1905*
 - Разправните с либералите
 - тяхното отцепване
 - ...** Съюзът «Пролетарий»
 - Обявяват се за всеобща и пълна свобода
4. *Сливенският конгрес 1906*
 - централизмът в партията
 - ролята на нейната дисциплина
 - «прогресистите»
 -
5. *Пловдивският конгрес 1907*
 - разчистване с «прогресистите»
 - Сакаров, Г. Кр.***, К. Тинева
 -
6. *Габровският конгрес 1908*
 - Окончателно укрепване позициите на партията

* Анархолибералите. (Ред.)

** Задраскан нечетлив текст. (Ред.)

*** Генко Кръстев. (Ред.)

- Общинската политика
- 7. Варненският конгрес 1909
- 8. Софийският конгрес 1910
- 9. Пловдивският конгрес 1911
- 10. Софийският конгрес 1912
- 11. Самоковската комуна
- 12. Проникването в Софийския
общински съвет 1911
- 13. Борбата против Балканската война
— Балканска федеративна република
- 14. Балканската конференция 1909

* * *

- I. Значението на изучаването историята
на движението
— първите опити за социалистическа пропа-
ганда
— 1885—1891
- II. Първият период
— 1891—1894
— до падането на Стамболов
- III. Вторият период
— 1894—1903
— идеологическо избистряне
— разцепление с широките
- IV. Трети период
— 1904—1912
— организационно изграждане
— централисти
— разцепления
«либерали»*
«прогресисти»

* Анархолиберали. (Ред.)

V. Четвърти период
1913—1918

- войните
- партията

: : : : :
: : : : : :

VI. Петият период

- след европейската война
- в епохата на международната
пролетарска революция

VII. Работническите синдикати

1881—1894
1903

VIII. Вторият период на синдикалното движение

1904—1906
1918

IX. Третият период на синдикалното движение

- след европейската война
- революционната роля на синдикатите

X. Кооперативното работническо движение

- възникване, развитие
сегашно състояние.

Публикува се за първи път
по текста на конспекта

КОНСПЕКТ НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ ЗА ЛЕКЦИИ ПО ИСТОРИЯ НА РАБОТНИЧЕСКОТО ДВИЖЕНИЕ В БЪЛГАРИЯ

Преди 1 ноември 1920 г.

- I. *Значението на изучаване историята на движението*
 - началото на движението
 - 1887—1891
- II. *Първата криза — 1892—1894*
 - партисти и съюзисти
 - обединението до падането на Стамболов
- III. *Втората криза — 1895—1903*
 - пораждаше работническо движение
 - общоделството
 - производящи слоеве
 - частни собственици
 - разцеплението
- IV. *Началото на изграждането на партията като централистическа*
 - парт. печат 1905 (либерали)
 - По-нататъшното стабилизиране и централизиране на партията*
 - централизмът и дисциплината
 - 1907 — прогресисти
 - първата масова борба
 - Пернишката стачка
- V. *1908—1912*
Самоковска комуна*

- до Балканската война
- печатницата
- Народен дом
- разширяване влиянието
- първото противопоставяне въобще

VI. Големите успехи на партията

- след Балканската война
- първите парламентарни успехи
- европейската война
- новите парламентарни успехи
- масовите акции
- революционната подготовка
- Комунистическият интернационал
- Балкано-дунавската комунистическа федерация

VII. Работническите синдикати

- 1881 — типографите
- 1894 — централен работнически печатарски синдикат
- [до 1904 — синдикално разцепление]*

VIII. Втората фаза

- 1904 — синд. разцепление
 - Общ синд. съюз
- 1906 — професионални съюзи (Пернишката стачка)

IX. След войните

- масово движение
- доизграждане
- обединение!

X. Кооперативно движение

- първите кооперации
- Кооперация «Освобождение»
- единството на движението

Публикува се за първи път
по текста на конспекта

* Текстът в скобите е задраскан в оригинала от Г. Димитров. (Ред.)

КОНСПЕКТ НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ ЗА ЛЕКЦИИ ПО ИСТОРИЯ НА РАБОТНИЧЕСКОТО ДВИЖЕНИЕ В БЪЛГАРИЯ

Преди 1 ноември 1920 г.

I. След Съединението

- голяма промяна
- дотогава непрекъсната социалистическа дейност
- за събуждане, организиране на работниците
- няма *непосредствени* бързи промени
- центърът на дейността си оставаше *пазенето бъдащността на работническото движение*
- след Съединението
- *тъкмо наопаки*
- голям фактор без покритие
-*
- Кой свали Стамболова?
- социалистите вземат *непосредствено участие в борбата*
- Това измени мнението за тях *всред народните маси*
- социалистическото движение *добе гражданство*
- социалистите утвърдиха *своето значение*

* С многоточие са означени неразчетените текстове. (Ред.)

- те помислиха, че тям се пада да ръководят народа след падането на Стамболова
- *без никакво още работническо движение*
- II. *Отношението на «Другар» и «Работник» към падането на Стамболова*
 - «Другар» — дава акъл!
 - «Работник».
 - държ. на раб.
- Г. Г.*: Ние сме опозиция на това правителство; ние сме представители на работническата класа; тая класа не може да очаква сериозни подобрения от това правителство, което излиза из средата на неговите господари
- III. *Действията на «широките»*
 - Габровски — Сакъзов
 - с оглед на изборите
- IV. *Първият конгрес на Работническата социал-демократическа партия*
 - 3 юли 1894 г. — София
 - състав произволен
 - интелигенция на първо място
 - *избирателната тактика*
 - бурни дебати по гласуването по делегати или по групи
 - резолюция по изборите
- I. Конгресът приема с гръмки ръкопляскания, че никъде по никой начин членовете на Работническата социалдемократическа партия не могат да влизат в никакво съглашение с никакъв стамболовист.
- 2. Никакви компромиси не се допускат нито с някаква партия, нито с отделни личности.
- 3. Съглашения могат да се правят само с известни честни и прогресивни лица, и то, като се

* Гаврил Георгиев, (Ред.)

разбира думата «съгласение» в тоя смисъл, че могат да се допускат в нашата листа кандидатурите на «честните» личности, а не нашата кандидатура да се поставя в чужда листа.

— *Отношението към дребните производители*
(стр. 232)*

— същият опортюнизъм както и при резолюцията по участието в изборите

— *намалението на държавния бюджет*
(стр. 233)*

— партията става една *вулгарна дребнобуржоазна партия*

— *първият конгрес съвсем забрави пролетариата и работническата класа и значението на избирателната борба, цялата борба за нейното възпитаване*

— но затова пък той се особено загрижи за *свободата на студентите*

— *програмата* (.)

— *постепенно* намаляване постоянната войска

— *постепенно* унищожаване на косвените налози и мита

— *запрещение* чрез закон фалшификацията на питиетата и съестните припаси

— конгресът не разгледа *партийния печат*

V. След Първия конгрес

— Габровски започва издаването на своя вестник *«Народен глас»*,

по-сетне преименуван в *«Освобождение»*.

— изгубва социалистическия си характер

— *Я. Сакъзов* в Шумен

образува организация за ръководене «политическата борба» в Шуменско.

* Вж *Благова, Д.* Принос към историята на социализма в България. Парт. соц. к-ца. С., 1906. (Ред.)

- *Изборите на 11 септември*
 - статия на Благоев*
(244—245)
 - от Поповско и Новопазарско
избрани Габровски и Я. Сакъзов

VI. Вторият конгрес
юли 1895 г.

- Габровски — констатира се всеобщо разслабване
«Освобождение» на партията
- резолюция по вътрешни въпроси на партията
 - периодически печат (за частните периодически издания се иска разрешението на общия конгрес на партията)
 - въпросът за работническите стачки и синдикатите
 - конгресът се отнася с неразположение към зачестилите стачки

VII. Третият конгрес — 1896

- потвърди резолюциите на Първия и Втория конгреси
- *Характерното и за двата конгреса*
 - в дневния ред имаше въпроси за *синдикатите и стачките*, но нито единият, нито другият не намериха време да ги *разглеждат*

VIII. «Ново време»

- 1897 г. замества
«Ден» до 1896 —
това не бе проста промяна

IX. Четвъртият конгрес

13 юли 1897 г. Казанлък

* Вж. Благоев, Д. Предстоящите избори. — В: Съч. Т. 3. С., 1957, с. 180—183. (Ред.)

- първият по-определен партийен конгрес
за изборителната тактика — никакви ком-
промиси
- създаването на «Работнически вестник»
 - запази се «Социалист»,
по-сетне преименуван в «Народ»
като чисто работнически вестник
 - «Р. В.» — ръководещ партийен орган
 - избрани да бъдат
Г. Г.* заедно с Г. К.**
 - конгресът определи Евтим Дабев
 - местният партийен печат
 - главният въпрос всъщност — за характера
и задачите на Работническата социалдемо-
кратическа партия

Х. Петият конгрес

- 1898 г.
- Да бъде ли партията работническа социал-
демократическа партия или една дребнобур-
жоазна радикалдемократическа партия
- центърът¹ се премести в Казанлък

XI. Изборните успехи на партията

- изборите в 1899 г.
- шест социалистически депутата
- В 1901 г. — само един — Кирков — Сливен
- в 1902 г. — седем — Д. Благоев, Г. Кирков,
Бозвелиев, Конов, Я. Сакъзов, Г. Василев,
Вл. Димитров

XII. Седмият конгрес

- 1900 г.
- земеделското движение
- Борба на живот и смърт

XIII. Работническото движение

XIV. Общоделството

- «Общо дело» на Сакъзова — 1900

* Гаврил Георгиев. (Ред.)

** Георги Кирков. (Ред.)

- XV. Осмият конгрес в Плевен — 1901
— резолюция против общоделството
(стр. 441)*
- XVI. Деветият конгрес — 1902
— Горещата борба
- XVII. Разцеплението на партията 1903

*Публикува се за първи път
по текста на конспекта*

* Вж *Благосев, Д.* Принос към историята на социализма в България. Парт. соц. к-ца, С., 1906. (Ред.)

ПРИЛОЖЕНИЕ

ДО ИЗПЪЛНИТЕЛНИЯ КОМИТЕТ НА КОМУНИСТИЧЕСКИЯ ИНТЕРНАЦИОНАЛ — МОСКВА

София, 26 юни 1920 г.

Другари,

Васил Коларов, секретарят на партията, Христо Кабакчиев, член на Централния комитет на партията, Георги Димитров, член на Централния комитет на партията и секретар на Общия работнически синдикален съюз, доктор Никола Максимов, член на партията и депутат в Народното събрание, са упълномощени от Централния комитет на Българската комунистическа партия и Синдикалния комитет да представят Българската комунистическа партия, Общия работнически синдикален съюз от България, Централната женска комунистическа комисия от България и Организацията на комунистическата младеж в България на Втория конгрес на Комунистическия интернационал в Москва и на всички други международни конгреси и конференции, които ще се проведат по същото време.

За Централния комитет на партията

Секретар: В. Коларов

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

ПОЗИВ КЪМ ТРУДЕЩИТЕ СЕ КЛАСИ В БЪЛГАРИЯ

София, 10 август 1920 г.*

Работници и малоимотни граждани и селяни,

Близо три години вече великият руски народ, смъкнал ярема на чокойството и капитализма в собствената си страна, е принуден непрестанно да отбива бесните нападения на съглашения империализъм.

Благодарение на своята революционна пожертвователност и с цената на безброй жертви той успя да унищожи организираните и финансирани от Англия и Франция контрареволуционни армии на Колчака, Юденича и Деникина.

Но тъкмо когато след окончателното унищожение на тия контрареволуционни армии Съветска Русия се готвеше да се предаде всецяло на своето вътрешно преустройство, на възстановяване производството и на социалистическата организация на стопанския си живот, когато голямата част от червените армии се превръщаха вече в *трудови армии*, храбрият руски народ бе подхвърлен на нови тежки изпитания.

Съглашеният империализъм използва чокойска и капиталистическа Полша за едно ново организирано нападение против Съветска Русия.

И макар още с обявяването на болшевишката революция в Русия последната да бе признала независимостта на полския народ и правото му на пълно национално самоопределение, макар тя да бе предложила възможните най-износни условия за мир с него, неговите управ-

* Дата на документа. (Ред.)

ници — слепи оръдия на съглашения империализъм — го хвърлиха в една война против Руската съветска социалистическа република. Полша *подло* нанадна своята съседка, ползувайки се от обстоятелството, че руските главни войсковни части са отдръпнати във вътрешността на страната и се организират в трудови армии.

Пред новата голяма опасност руските работници и селяни се дигнаха на крак като един човек в защита на своята Съветска социалистическа република, в защита на международната пролетарска революция. Червените войски отбиха офанзивата на поляците, прогониха коварния неприятел из областите на Съветска Русия, пробиха полския фронт и превърнаха в паническо бягство на много места полските легиони, а славната червена кавалерия достигна до германската граница.

Пълното разгромяване на чокойска и капиталистическа Полша е *неизбежно*. То е въпрос на близките дни. Предстоящо е във връзка с това *създаването на полско-съветско правителство, мир и съюз между съветска Полша и Съветска Русия — пълното унищожение на още едно оръдие на съглашения империализъм*.

Героичният руски народ даде напълно заслужен урок на полските чокои и капиталисти и на техните съглашенски инспиратори и завоюва нови позиции за тържеството на международната пролетарска революция.

Български пролетарин,

В тая съдбоносна за Съветска Русия и за международната пролетарска революция война пролетариатът в Англия, Франция и Италия, пролетариатът в Германия, Австрия и Чехословашко застана решително на страната на великия и свободен руски народ.

Железничарите и пристанищните работници *отказаха* товаренето, пренасянето и разтоварването на военни материали за контрареволуционна Полша. А на намерението на съглашенските империалисти да изпратят английски, французки и италиански войски на полския фронт, да хвърлят техните страни в една война със Съветска Русия, революционният пролетариат *недвусмислено заяви, че той такава война не ще допусне и че на опита за нейното обявяване ще отговори с революция срещу господстващите класи*.

Съглашенският империализъм, получавайки един съкрушителен удар чрез победоносния поход на руската Червена армия в Полша, получава втори, не по-малко тежък удар чрез тъй могъщо манифестираната революционна солидарност на пролетариата в собствените си страни в полза на Съветска Русия и на международната пролетарска революция.

Р а б о т н и ц и и с е л я н и,

Ала съглашенските империалисти, срещайки непреодолими трудности да тласнат своите собствени народи във война със Съветска Русия, днес полагат всички усилия да си послужат за своите контрареволуционни цели с останалите назад народи и страни. Наред с опита си да вмъкнат Финландия във войната между Полша и Съветска Русия днес те се стараят всячески да използват като свои безволни оръдия балканските и дунавски страни и на първо място Румъния, Югославия и България. Тук е тяхната *последна* надежда, за да сломят Руската съветска социалистическа република и да спрат победния ход на международната пролетарска революция.

Съглашенските империалисти не се задоволяват само да имат Балканите за база на своите контрареволуционни действия срещу Съветска Русия, но се и опитват да използват балканските народи и специално българския народ като пушечно месо.

Над Балканите и България се надвисва една нова страшна опасност. Там се подготвява участието на Полша.

Ще допуснат ли балканските народи след кървавия урок на близкото минало да бъдат употребени още веднъж като слепи оръдия на империализма?

Ще допусне ли трудещият се български народ, който храни една непреодолима адмирация към великия и героичен руски народ и който вижда своето спасение в тържеството на руската и международна пролетарска революция, да бъде използван като пушечно месо за контрареволуционните цели на съглашенските империалисти?

Неговите върховни и жизнени интереси налагат да се противопостави с всички сили срещу грозящата го империалистическа опасност.

В този момент, когато агентите на съглашения империализъм упражняват натиск върху България, за да я вкарат във война със Съветска Русия, когато българското правителство под булото на неутралитета *не само продължава да изпраща военни материали за контрареволуционната армия на генерал Врангел и да оказва най-широко съдействие на руските контрареволуционери, но и поема ангажименти за участие в готвещата се военна кампания срещу Съветска Русия*, длъжността на трудещия се български народ заедно с трудещите се народи на другите балкански страни е да заяви високо, ясно и недвусмислено:

Никаква война с великия и свободен руски народ!

Мир и братски съюз с Руската съветска социалистическа република!

Никаква пряма или косвена помощ на международната контрареволуция!

Нито една пушка, нито един човек за борба против Съветска Русия и революционните народи!

А ако обезумели и продажни управници биха се опитали въпреки всичко да хвърлят България в една такава позорна и пагубна авантюра, трудещият се български народ ще има задачата да я осуети с всички сили и средства, с които разполага, и не ще се поколебае да смъкне от властта оръдията на империализма и контрареволуцията, да вземе съдбините си в своите ръце и да обяви България в съветска социалистическа република като част от Балкано-дунавската федеративна съветска социалистическа република.

Мъже и жени на труда в градове и села!

Срещу победния ход на международната пролетарска революция, начело на която стои славният руски народ, съглашенските империалисти се готвят да запалят пожара на една нова война.

Заради интересите и господството на няколко хиляди милиардери и милионери ще трябва да се хвърлят в обя-

тията на смъртта нови милиони човешки същества и да се изложат на стихията на разоренното и унищоженното нови области и страни.

Не, това не бива да се допусне!

И това няма да се допусне!

Хищническият империализъм неизбежно трябва да капитулира пред революционната воля на трудещото се човечество, пред неговото неотменимо историческо право да живее свободно и щастливо в братски съюз помежду си.

Трудещият се български народ трябва да бъде всестранно подготвен да изпълни достойно своя дълг, когато неговият час удари, на сектора на международния революционен фронт, който заема.

Събитията се развиват с шеметна бързина.

Съдбоносни дни преживяваме!

Всички бъдете прочее будни на своя борчески пост!

Сплотявайте всичко трудящо се, здраво, честно и непокуварено под светлите знамена на Българската комунистическа партия, на Балкано-дунавската комунистическа федерация, на Третия комунистически интернационал — под знамето на победоносния международен болшевизъм!

Долу международният империализъм и неговата контрареволуция!

Да живее Съветска Русия!

Да живее съветска България!

Да живее Балкано-дунавската федеративна съветска социалистическа република!

Да живее всемирната пролетарска революция!

Централен комитет:

*Д. Благов, В. Коларов, Г. Димитров, Т. Луканов,
Н. Пенев, Т. Киркова*

КЪМ ТРАНСПОРТНИТЕ СЛУЖЕЩИ И РАБОТНИЦИ*

10 август 1920 г.**

Другари железничари и пристанищни работници!

Червената армия победоносно настъпва срещу деморализираните и бягащи полски белогвардейци. Тя защитава Великата руска революция и нейното дело — Руската съветска република. Тя отстоява позициите на международната революция.

Но капиталистическата контрареволуция е силно разтревожена. След унищожението на Колчака, Юденича и Деникина тя вижда как изчезва последното оръдие на нейната потисническа и завоевателна политика — чокойска и капиталистическа Полша. И тя напруга последни сили да я спаси. Съглашеният капитализъм изпраща в Полша оръжия и муниципии, готви се да праща и войски, заплашва да запали една нова всеобща война против съветска и социалистическа Русия.

Но тук пред него се изпречва страшният му вътрешен враг — революционният международен пролетариат. Работниците в Англия и Франция, Италия и Германия, Австрия и Чехословашко не ще му позволят да запали войната. Те открито заявяват, че обявяването на една нова война ще посрещнат с революция. *Още сега железничарите и пристанищните работници в тия страни се отказват да превозват и товарят войски, оръжия и муниципии за Полша, като шумно манифестират своята класова и революционна солидарност с руските работни-*

• Позив на ЦК на БКП. (Ред.)
• Дата на документа. (Ред.)

ци и селяни и с тяхната Червена армия. Няма никакво съмнение, че ако съглашенските империалисти извършват безумието да почнат война срещу Съветска Русия, то това ще бъде сигналът на международната революция.

Но вън от чокойска Полша съглашенският капитализъм има и друго оръдие за действие против болшевишка Русия — това е *руската доброволческа армия на генерал Врангел*, съставена от остатъците на разбитата армия на Деникина и събрана в Кримския полуостров. Тая контрареволуционна армия е намерила един услужлив съюзник в лицето на българското правителство, което ѝ позволява да събира войски и да се организира на българска земя, услужва ѝ парично, доставя ѝ военни материали и най-главното *праца ѝ редовно пушки и муниципии от българските арсенали*.

Така българското правителство става оръдие на международната контрареволуция и противопостави българския народ на великия и свободния руски народ.

И всички, които съдействуват на правителството в това му тъмно дело, стават неволни врагове на руските работници и селяни.

Железничари и пристанищни работници!

Именно вас българската буржоазия прави съучастници в своето позорно контрареволуционно дело. Тя вас заставя да превозвате и товарите пушки, оръдия и муниципии, предназначени за армията на генерал Врангел.

Ще продължавате ли още да вършите това?

Вижте примера на вашите колеги от другите страни!

Не ставайте оръдия на международната контрареволуция!

Не ставайте изменници на великото работническо освободително дело!

Не ставайте врагове на руските работници и селяни, които от три години насам проливат кръвта си не само да занаят своята република на труда, но и да помогнат за освобождението на работниците и потиснатите народи от целия свят.

Долу международната контрареволуция!

Да живее Руската съветска социалистическа република!

Да живее международната работническа солидарност!

Да живее великото работническо освободително дело!

Централен комитет на Българската
комунистическа партия

Публикувано за първи път
в: Под знамето на Октомври.
Документи и материали Т. 2.
С., 1981, с. 410—411

Печата се по текста
на позива

МАНИФЕСТ

КЪМ ТРУДЕЩИТЕ СЕ КЛАСИ В БАЛКАНО-ДУНАВСКИТЕ СТРАНИ*

10 август 1920 г.**

Работници и малоимотни граждани
и селяни!

Комунистическите партии в България, Гърция, Румъния и Югославия, откъснати едни от други през време на световната война, днес отново си подават братски ръце за задружна борба. В тоя тържествен час, когато преодоляват издигнатите насилствено помежду им прегради, те считат за свой дълг да заявят, че днес повече от всеки друг път те са единни и сплотени.

През всичкото време на свирепата кървава разправа и на бесния националистически и шовинистически потоп те останаха верни на международния и революционния социализъм и на братското единство между балкано-дунавските народи. Днес те заявяват, че съставляват *неразделна част от Комунистическия интернационал и че споделят напълно неговата програма и тактика*. Те и трудещите се под разветите червени знамена поздравяват с възторг руската революция и нейното велико дело — Руската федеративна съветска социалистическа република, — изказват пълната си солидарност с борещите се за освобождението си от капиталистическото иго работни маси от целия свят и в тържеството на международната революция на работниците и малоимотните селяни виждат избавлението на балкано-дунавските народи от всяка експлоатация и от всеки гнет.

* Манифест на Балкано-дунавската комунистическа федерация. (Ред.)

** Дата на документа. (Ред.)

Р а б о т н и ц и и с е л я н и !

Империалистите и капиталистите от всички страни заедно с техните слуги — коронованите глави — с една престъпна лекота подпалиха всесветския пожар, ала и досега — две години след сключването на «мира» — те не са в състояние да го угасят.

Балкано-дунавските страни от 1912 г. насам са театър на най-страшни кръвопролития и разорения. Но техните народи и днес са застрашени от нови бедствия. Съгласненските империалисти, за да довършат разбойническото си дело на Изток и за да обезпечат господството на капитала в целия свят, продължават войната срещу народите от бившата Турска империя и непрекъснато воюват срещу Руската съветска република. Но тъй като английските, французки и италиански работници не искат повече да проливат кръвта си за интересите на капиталистите, то последните прибегват към евтината кръв на балкано-дунавските народи, която винаги могат да получат срещу един бакшиш на буржоазията в тях. Гръцките работници и селяни са първата жертва на съгласненския и на панелинския империализъм. Преди година и половина в Южна Русия те проляха изобилно кръвта си на служба на международната контрареволуция срещу болшевиките¹⁴⁵. Днес те обсипват с трупове с тракийските полета и малоазийските планини като безволни оръдия на английската, французката и гръцката буржоазия. След разгромяването на полските контрареволуционни армии английските и французки империалисти турят в ход всичко, за да хвърлят срещу победоносната Червена армия румънските работници и селяни. В тоя пъклен план имат своя дял и румънските чокои и капиталисти, които в кървавите авантюри виждат единствения изход от страшната вътрешна криза и единственото средство за смазване революционната енергия на масите. Покосените от войната народи на Югославия са също заплашени от нови кръвопролития. Те също изпитват натиска на великите си западни съюзници, които наред с румъните и тях искат да използват срещу руската революция. От друга страна, италианските и югославски империалисти си дават непрекъснати сражения за господството над Адриатическо море и Албания и

заплашват всяко време да запалят една нова война между народите си. Не е в безопасност и победеният български народ. Неговата кръв още има цена и западноевропейските империалисти под формата на ревизия на мирния договор отново размахват пред очите на българската буржоазия раздраното знаме на «националните идеали». И фалиралите и опозорени господствующи класи, чиито апетити отново се възбуждат от барутния мирис, са готови още веднъж да продадат кръвта на българските работници и селяни.

Но днес балкано-дунавските народи не са онова, което бяха преди войните. Страшният опит на продължителните кръвопролития и опустошения им разтвори очите, примерът на руските работници и селяни им показва единствения спасителен път. Сплотени под червеното знаме на комунистическите партии и обединени в Балкано-дунавската комунистическа федерация, те заявяват, че не ще се оставят повече да бъдат водени като стадо на заколение за хищническите цели на световните и балкано-дунавски капиталисти. *Те ще се противопоставят с всички средства на всеки опит да бъдат отново хвърлени във война и с всички сили ще се борят за прекратяването на кръвопролитията.* Нека господствующите класи знаят, че всяка тяхна кървава авантюра ще ускори революцията на народните маси, която ще изтръгне властта из ръцете им, за да я прехвърли в тях на работническите, селски и войнишки съвети.

От друга страна, съглашенските империалисти са превърнали балканските и дунавски страни в база за действие срещу международната пролетарска революция. Тук миналата година те организираха обкръжаването на Унгарската съветска република и нейното кърваво разгромяване с помощта на чокойска Румъния. Пролетариите от Балканите и Дунава, които въодушевено поздравиха унгарския пролетариат, когато той смъкна от плещите си чокойското и капиталистическо иго и основа своята пролетарска съветска държава, днес в дните на тежки изпитания и безподобен терор му изказват своите дълбоки симпатии и своята готовност да му се притекат всячески на помощ. Тук също миналата година съглашенските хищници с помощта на своите балкански оръдия организи-

раха безславния си поход срещу болшевишка Русия, който се разби в гордия революционен дух на Червената армия. Оттогава насам Балканският полуостров е превърнат в тил на руските контрареволуционни войски. Тук се записват доброволци и събират войски за армиите на Деникина-Врангеля; не: пращат се за тях оръжия и мушкети. Балканските правителства, без да са във формална война с Руската съветска република, подпомагат политически, материално и военно руските контрареволуционери. Работниците и селяните от балкано-дунавските страни, които хранят само чувства на най-дълбока симпатия и благодарност към великия руски народ за бляскавия пример, който им даде, и за мощната подкрепа, която им оказва, и заявяват, *че тяхната земя не може повече да бъде място, където се организират комплоти против Руската съветска република*. Те искат мир за Съветска Русия и неогложно подкачване редовните сношения с нея, прогонване от нейните зони на всички контрареволуционери и незабавно спиране на всяко пряко или военно подпомагане армията на Врангеля. От балканските и дунавски земи не бива да излезе нито една граната, която ще бъде отправена срещу славната Червена армия.

Б а л к а н с к и и д у н а в с к и п р о л е т а р и и !

На световната война се възлагаше надеждата, че ще освободи и обедини подчинените и разпокъсаните народи. В името на замамливото обединение бидоха въввлечени във войната и балканските народи. . . * е ясно, че войната е далеч от да разреши тая задача, причини ново разпокъсване и поробване на множество народи. Българският народ е безмилостно разпокъсан. Компактни негови части на Македония, Тракия и Добруджа са под чуждо иго. Под гнета на велика чокойска Румъния пъшкат големи инородни малцинства — българи и турци в Добруджа, руси в Бесарабия, маджари и немци в Трансилвания, славяни в Банат и пр. Монархизмът и капитализмът в Югославия разпростряха брутално властта си върху Македония и части от Албания, върху маджарите и немците от Войводина и върху италианските групи в

Далмация. Гръцката олигархия, опита до забрава от идеала за Византийска империя, сложи ланите си върху големи маси от българи, турци и албанци, а в Мала Азия продължава още да заграбва обширни чужди територии. Италианските имперналисти са сграбчили в бездушните си клещи албанския народ и правят колосални усилия да го поробят окончателно. Но методите на имперналистическата война не можаха да реализират пълното национално обединение на победителите: вън от пределите на Югославия под италианска власт останаха значителни славянски групи, както и компактни маси от Гърция в Цариград и другаде ще останат тоже вън от гръцката държава.

Прочее имперналистическата война донесе ново робство и ново разпокъсване на народи, компрометира идеята за тяхното сближение и сътрудничество, създаде нови извори за международна омраза и хвърли семето на нови и по-страшни раздори и войни между тях.

Комунистическите партии в балканските и дунавски страни както преди войните, така и днес се обявяват против всяко национално потисничество и против всяко владение на един народ или част от него от друг народ. Те прокламират пълната национална свобода и равенство на всички балкано-дунавски народи и правото на всеки един от тях да се обедини и свободно да определя своята съдба. Но в същото време те заявяват, че при съществуващата национална разпокъсаност и смесица в тия страни, *обединението на тия народи е възможно само в пределите на една Балкано-дунавска федеративна съветска република*, която ще гарантира еднакви права и еднакви възможности за развитие на всички народи.

Първата важна стъпка към тяхното освобождение и обединение е направена от комунистическите партии, които създадоха Балкано-дунавската комунистическа федерация. Никакво съмнение няма, че градските и селски пролетарии, сгрупирани в комунистическата федерация за задружна революционна борба, в момента, когато завоюват властта и създадат работническите и селски съвети, ще пристъпят незабавно и към образуването на Балкано-дунавската комунистическа федеративна съветска република, на която всички народи и области ще съста-

вляват свободни, равноправни и самоуправляващи се членове.

Работници, малоимотни граждани и селяни!

Никъде съсипателните последствия на всесветската война не са тъй големи и страшни, както в балканските страни. България, Гърция, Румъния и Сърбия с едно общо народонаселение от около 22 милиона души изгубиха във войните в убити и умрели около 2 700 000 души, или 12 $\frac{1}{3}$ % от населението си! Всички балкански области, които бяха театър на военни действия, са буквално опустошени, разорени и разграбени. По-голямата част от земеделския инвентар е унищожена. Работният добитък е измрял или отвлечен. Населението на Балканите днес не е в състояние да обработва и две трети от земята, която е работило преди войните. Не по-малко е разорението и в другите области на народното стопанство. Изсечени и опустошени са горите, разрушени и повредени са петролните извори и рудниците, разсипани или изхабени са фабричните предприятия, разорени и повредени са железниците и всички превозни и съобщителни средства въобще. На целия стопански живот в тия страни е нанесен един страшен удар. Войните погълнаха всичките културни придобивки на балканските народи. Унищожиха тяхното относително благосъстояние и ги хвърлиха в дълбока мизерия.

Не по-малко страшен е финансовият фалит на балканските държави. Войните им костваха много милиарди. Независимо от това на България биде наложено едно грамадно военно обезщетение, а останалите балкански държави са обременени със съответни части от дълговете на ония държави, част от чиито територии те са си присъединили. Днес дълговете на балканските държавици се възкачват на много десетки милиарди. Заедно с това и държавните бюджети пораснаха до чудовищни размери. Непоносими за разсипаното народно стопанство, естествено, те се приключват с милиардни дефицити, за покриването на които балканските правителства нямат друго средство освен безграничното печатане на банкноти. Но това изостря още повече стопанската и финансова криза. Така всички балкански държавици са изправени пред един неизбежен банкрут.

Но стопанското разорение и финансовият банкрут на малките държави са необходимите условия за тяхното икономическо завоюване. И хищният съглашенски капитал е заченал вече своя завоевателен поход. Той безмилостно туря ръка върху всички стопански извори на омалямоощените балкански народи. Той е вече господар на важната дунавска артерия и на дунавската и морска търговска флота; той посяга върху петролните извори на Румъния, за подялбата на които между Англия и Франция е сключен специален договор; изкупува акциите на големите индустриални и търговски предприятия; придобива обширни земи и имоти и туря ръка върху земеделските и други произведения на балкано-дунавските страни. По силата на мирния договор всички стопански ресурси на България ще му станат евтина плячка. България е вече подчинена и завоювана икономически и финансово, но същата участ неминуемо очаква и останалите балкано-дунавски държави.

Въпреки страшното разорение на народното стопанство през време на войните се извърши едно шеметно натрупване на колосални богатства в ръцете на балканската буржоазия. Като изпод земята изникнаха безброй банки, акционерни дружества и крупни фирми с многомилionenни капиталы, които веднага почнаха една разюздана спекулация и фактически монополизираха цялата търговия. Оплячкосаните от гърба на народните маси капиталы далеч от да съдействуват за развитието на производелните сили в балканските страни, днес посредством спекулацията и безспирно растящата скъпотия се явяват само средство за доогравването и последния залък от устата на народните маси и за тяхното хвърляне в най-черна мизерия.

Социалните последици от всичко това са вече налице. Балкано-дунавските народи са разделени на две противоположни обществени класи. От една страна е незначителното малцинство от банкери, спекуланти, търговци, индустриалци, земевладелци и чокори, които разполагат с несметни богатства и обширни владения и живеят в непрекъснати пиришества и разкош, а от друга страна с безбройната маса от градски и селски работници и служещи, безимотни или маломотни граждани и селяни, кои-

то изнемогват от труд или безработица, гладуват хронически, стават жертва на епидемиите и обществените пороци, бедствуват, израждат се и гинат като мухи. Занаятите още между тези две големи обществени класи средни съществувания бързо ще се разложат и ще намерят мястото си в тях. !И докато пред буржоазията са разкрити светлите перспективи на безпределното забогатяване и на охолния и паразитен живот, пред трудещите се маси зее пропастта на мизерията, сграданията и смъртта! Ето страшната социална криза, която днес разяжда всички народи и която в балкано-дунавските страни взема твърде остри и непоносими форми.

Граждани и селяни на труда!

Как господствующите класи на Балканите мислят да се справят със страшното икономическо разорение, да предупредят финансовия банкрут, да избавят народите си от заплашващото ги икономическо робство, да поправят тежките социални последици от войните?

За борба против стопанското разорение те познават само една рецента: пълна свобода и неограничена власт на капитала. И те прокламират вече нуждата от свободна търговия, т. е. от безконтролно и безгранично ограбване на народните маси. Те посягат и върху наредбите за охрана на труда, и върху работническите организации, т. е. установяват неограничената експлоатация на работническия труд под игото на капитала. Но работническата класа не иска да се остави повече да бъде тъпкана и безгранично ограбвана. Небивали конфликти избухват между капитала и труда, които раздрусват издъно производството. Ясно става, че *под ръководството на капитала никакво производство и строителство по-нататък е невъзможно*. Капитализмът не ще поправи стопанското разорение, той още повече ще го увеличи.

За предупреждение на финансовия банкрут капиталистическите класи не познават друго средство освен безграничното облагане на работните маси с непоносими косвени данъци. Облаганията на капиталите и големите доходи са само прах в очите на масите. Но увеличението на косвените данъци поскъпва още повече живота и изостря още повече социалната криза. Социалните конфликти

и съткновения зачестяват. Но и никакви косвени данъци не би били в състояние да отстранят фалитите на държавните финанси. *Банкрутът на балканските държави е неизбежен, капиталистическите класи са неспособни вече да управляват държавите си.*

Балканската буржоазия е безсилна и прогив икономическото завладяване на Балканите от чуждестранния капитал. Нещо повече — тя улеснява това дело. Тя поставя своите собствени богатства и капитални под охраната на чуждестранния флаг. Единствената нейна грижа е да си обезпечи съответна част от продуктите на народния труд. Балканската буржоазия ревностно довършва своето предателско дело. Тя доказва пред цял свят неспособността си да ръководи стопанското развитие на балканските народи.

Подпомогната от социалпатриотите и общоделците, които още веднъж измениха на пролетариата и на социализма, буржоазията се опита чрез обещания за дълбоки реформи да потуши народното недоволство. Но реформеното дело на социалпатриотите скоро фалира, а цялата социална политика на буржоазията се оказа една измама. Експлоатацията на труда безспирно расте, своеволията на капиталистите се увеличават, безимотните селяни си остават лишени от земя, скъпотията непрестанно се уголемява — народните маси изпадат във все по-голяма мизерия. Заедно с недоволството им расте и тяхното възмущение. Масите протестираат, демонстрират, заплашват! Тогава балканските правителства, верни слуги на династията, капиталистите и чоконте, показаха същинската си природа: те прибегнаха към смазването на народните протести чрез въоръжена сила и към обуздаването на негодуващите маси чрез безогледна военна диктатура. *Днес черна политическа реакция цари по целите Балкани.* Под нейното прикритие гръцките империалисти започнаха новото си кърваво дело в Тракия и Мала Азия, като задушават всеки глас на протест. Със средствата на най-бруталната военна диктатура югославянската монархическа и капиталистическа олигархия, която няма куража да произведе избори, задавя в кръв мощно издигащата се вълна на работническото движение. Българските градски и селски пролетарии стенаат под жестоките уда-

ри на самонадеяната и цинична селска буржоазия, която безогледно използва държавната власт за задоволяване на своите най-хищнически и черни реакционни апетити. В Румъния чокои и капиталисти, надянали прозрачните маски на народни доброжелатели, с корупция и терор циментират връзките на завоюваните земи със старата държава и потушават стихийното и бурно работническо незадоволство. Военно положение, военни съдилища, цензура, безправие, гнет — ето режима, на който са подчинени народните маси в балкано-дунавските страни.

Но острieto на капиталистическата, чокойска и милитаристическа реакция е насочено към комунистическото движение. Комунистическите партии, които се състоят от най-съзнателната, най-преданата и най-дейната част от градския и селски пролетариат, справедливо са си спечелили смъртната омраза на управляющите класи. Те са, които чрез своята жестока критика на буржоазния режим и на политиката на буржоазните, дребнобуржоазни и социалпатриотически партии будят революционното съзнание у трудещите се маси; те са, които организират и сплотяват всички угнетени и експлоатирани в бойни и стегнати организации; те са и които стоят винаги в предните редове на работническите и народни движения. Да бъдат смазани те, значи да бъде смазано задълго революционното работническо движение. Ето защо комунистите във всички балкански страни са изложени на най-брутални преследвания и са поставени вън от законите. Затворите навсякъде са препълнени с комунисти, военните съдилища издават спрямо тях най-драконовски присъди, всички средства за тяхното изкореняване са допустими.

Но напук на всичко комунистическото движение прави гигантски прогрес в балкано-дунавските страни, комунистическите партии в тях непрекъснато се развиват и крепнат. Работническите и угнетени народни маси късат всякакви връзки с буржоазните партии, презират социалпатриотите, тия изменници на социализма и работническото дело, и открито се нареждат под развените знамена на комунистическите партии. *В балканските страни не е възможно вече никакво работническо и народно движение вън от комунистическото, вън от кадрите на комунистическите партии.*

Р а б о т н и ц и и с е л я н и !

Господството на капитализма и на чокойските и капиталистически класи на Балканите се приближава бързо към своя исторически край.

Стопанско разорение, финансов банкрут, социално изграждане, икономическо и политическо робство на трудещите се маси — ето целия негов актив. Една дълбока стопанска, социална и политическа криза е последствието от това. Неспособни да я отстранят, господствующите класи мислят само за запазването на своята власт. Те прогласиха ерата на една безогледна капиталистическа и военна диктатура.

Единственият изход от това положение, както показва това великата руска революция, *е революцията на работниците и селяните от балкано-дунавските страни*. Историческа необходимост е управляващите днес капиталистическа и чокойска класи да бъдат смъкнати от властта, държавата — изтръгната от техните ръце и завоювана от работническите и селски маси, организирани в работнически и селски съвети. На мястото на капиталистическата и чокойска диктатура, упражнявана от едно незначително малцинство за ограбване труда, угнетяване на трудещите се маси трябва да се въздигне *диктатурата на огромното мнозинство от народа, на работниците и на малоимотните граждани и селяни*, за незабавното експроприиране и възвръщане на народа големите земевладения, капиталистически предприятия, фабрики, банки и частни капитали и за унищожението на държавните дългове. Чрез диктатурата трудещите се маси, опрени върху една солидна и дисциплинирана червена работническа и селска армия, ще сломят всеки опит за съпротива на капиталистите и земевладелците, ще освободят окончателно труда от всякакви капиталистически вериги и ще пристъпят към изграждането на новото комунистическо общество, в което само който работи, ще има право да яде, и който работи, ще има право да управлява.

Революцията на работниците и селяните в балкано-дунавските страни е неизбежна. Тя бързо зрее. Масовите стачки, демонстрации и кървави стълкновения свидетелствуват за кипящото недоволство и възмущение на трудещите се маси от днешния капиталистически и чокойски

режим. Масовото гласуване в изборите за комунистическите партии показва ясно накъде са насочени техните погледи. Балканските комунистически партии трескаво организират своите кадри и тяхното обединение в една Балкано-дунавска комунистическа федерация показва, че те добре разбират условията на пролетарската и селска революция в техните страни. На буржоазията от всяка отделна страна, която указва на опасността от чуждо нашествие при една вътрешна революция, те посочват днес *комунистическото единство* на трудещите се маси във всички балкано-дунавски страни. На неизбежното обединение на контрареволуционната буржоазия от целите Балкани, когато революцията заплаши нейното господство, те противопоставят *единния революционен фронт на балканските работници и селяни и братската им солидарност с революционния пролетариат от целия свят*.

Граждани и селяни на труда от Балканите и Дунава,

Пролетарската революция е неизбежната и непосредствена задача на момента, в който живеем. Тя се възпламени в недрата на великия руски работен народ, възтържествува напълно върху обширната земя на бившите руски царе и нейните огнени езици лижат вече разлагащите се капиталистически държави в Средна и Западна Европа, Америка и техните обширни колониални владения. Всички експлоатирани, поробени и угнетени народни класи от Изток и от целия свят се пробуждат и повдигат на борба против всесветския капитализъм и империализъм. Друсат се основите на могъщите империи на капитала. Начело на тая гигантска борба стои великата Руска съветска република с Комунистическия интернационал и неговите секции — комунистическите партии. Дълг на всички трудещи се е да се наредят под развято го комунистическо знаме. Дълг и на трудещите се маси и угнетените народи на Балканите и по Дунава е да се сплотят в редовете на комунистическите партии и на Балкано-дунавската комунистическа федерация и да започнат великата борба за тържеството на комунизма.

Долу балкано-дунавската капиталистическа и чокойска буржоазия!

Долу международната контрареволюция!

Да живее Руската съветска социалистическа република!

Да живее Комунистическият интернационал!

Да живее Балкано-дунавската комунистическа федерация!

Да живее международната революция!

Балкано-дунавска комунистическа
федерация

Централен комитет
на Българската комунистическа партия:

*Д. Благоев, В. Коларов, Хр. Кабакчиев, Г. Димитров,
Т. Луканов, Н. Пенев, Т. Киркова*

Изпълнителен комитет
на Комунистическата партия в Югославия:

*Влада Мирич, Владимир Чопиц, Драгомир Марянович,
Душан Цекич, Живота Милойкович, Лаза Стефанович,
Павле Павлович, Сима Маркович, Филип Филипович*

За Централен комитет
на Гръцката социалистическа (комунистическа) партия:

Н. Димитратос

*Публикува се за първи път
по текста на манифеста*

ПРОТИВ ЗАПИСВАНЕТО НА ДОБРОВОЛЦИ ЗА КОЛОНИАЛНИТЕ ВОЙСКИ В АФРИКА*

София, 12 септември 1920 г.**

Едно чуждестранно бюро в София записва доброволци за колониалните войски в Африка (*légion étrangère****). То има свои представители и в други градове на страната, а също така е назначило куп платени агенти — българи, които са плъзнали между работниците да ги уговарят. За да ги склонят, обещават им работа, добра заплата и пр. Всичко това е лъжа. В западноевропейските страни като Франция, Англия, Италия и др. нямат нужда от чуждестранни работници, там има безработица. Българските работници, които са се намирали там, се връщат в България по липса на работа. Туй, от което там се нуждаят, то са войници за воюване срещу колониалните народи, а също така и срещу Съветска Русия. И тъй като работниците в западноевропейските страни не искат повече да проливат кръвта си за интересите на международната разбойническа буржоазия, то западните империалистически правителства се опитват да съберат войници из средата на слабите и изостанали назад народи. Техните агенти са успели вече с всевъзможни лъжи да подмамат множество наивни и беззащитни българчета и да ги измъкнат из България. Българското правителство, както и българската буржоазия, които знаят много добре съществуването на чуждестранното бюро, от лакейство и любоугодничество към европейските империалисти мълчат пред неговите дела и с това стават съучастници в скандал-

* Позив на ЦК на БКП. (Ред.)
 ** Дата на документа. (Ред.)
 *** *Légion étrangère* (фр.) — чуждестранен легион. (Ред.)

ното похищение на българските работници и младежи.

Предвид на това дълг се налага на всички организации на Българската комунистическа партия и на всички комунисти като истински представители и защитници на трудещите се маси в страната да поведат най-широка агитация между младежта и работничеството и ги предпазят от изкушението на чуждестранните агенти. Българската работническа младеж трябва да има достатъчно високо съзнание, за да не се оставя да бъде мамена и изпращана да служи и да пролива кръвта си за интересите на завоевателния и хищнически международен капитализъм. Нейната сила и енергия са нужни за успеха на великото дело на пролетарското освобождение.

Долу международният разбойнически капитализъм!

Да живее мировата пролетарска революция!

ЦК на БКП

*Публикувано за първи път
в: Работата на БКП в армията,
1919—1941. Документи и материали.
С., 1967, с. 29—30*

*Печата се по текста
на позива*

ПОЗИВ КЪМ РАБОТНИЦИТЕ И МАЛОИМОТНИТЕ ГРАЖДАНИ И СЕЛЯНИ*

София, 25 септември 1920 г.**

Работници и малоимотни граждани
и селяни!

Когато вие от градове и села се събирате да протести-
рате и демонстрирате против непоносимата скъпотия и
против капиталистическия и чорбаджийския гнет; кога-
то вие се подигате да искате хляб за децата си и да се за-
щитите от произволите и кървавите насилия на властта —
вас ви отговарят: «Не протестирайте и не демонстрирайте,
запазете «реда и тишината», защото всяко безредие ще
доведе завоюването на страната ни от чужденците!» И в
името на «висшите отечествени интереси» вашите събрания
и демонстрации се забраняват и разгонват със сила, про-
тив вас стрелят, вас ви съдят, изтезават, интернират и
затварят. Страната е обявена във военно положение и
над печатното слово е наложена строга цензура. Под
тежката и кървава капиталистическа диктатура пъшкат
днес градските и селски трудещи се маси.

В името на «сигурността на страната» демократите и
радикалите разстреляха с германски войски възмутените
и разбунтувани войници при София и Владая. В името
на «отечествената безопасност» демократите и широките
социалисти организираха нападението върху пернишките
рудничари, Ляпчев заповяда сечта на пролетариата в
Сливен, а Пастухов, тоя верен джандарин на целокупната
българска буржоазия, разстреля трима работници в Со-
фия, а на 27 юли дигна всичките сили на капиталистиче-

* Позив на ЦК на БКП. (Ред.)

** Дата на документа. (Ред.)

ската държава против протестиращия и демонстриращ трудещ се народ. За запазване страната от «чуждо нахлуване» и дружбашите, при одобрението на всички буржоазни партии, стреляха върху пловдивските работници и предприеха бясна и кървава хайка против работническата класа по повод на декемврийските демонстрации и железничарската стачка. С куршум и сеч буржоазията поддържа «реда и спокойствието» в страната и потушава работническите вълнения.

Но когато се накърнят интересите на самата буржоазия или се заплашат нейните богатства, тогава тя плюе на «отечествената безопасност» и е готова да предизвика най-големи безредици и смутове.

Тъкмо в това положение се намира днес българската буржоазия. *Разделена на градски капиталисти и селски думбази и дерибейовци, тя проживява във взаимна остра свада, която заплашва да се изроди в открита и въоръжена разправа.* До войната всички капиталистически групи се лесно спогаждаха. Брашненият чувал пущаше, гърбът на работниците от градовете и селата не беше свършено охлузен. В лицето на разните буржоазни партии те се изреждаха да тупат чувала и да яхат работниците. Но след войната всичко се промени. Буржоазията от всички категории разбогатя бърже, научи се да обира пладнешки и охотата ѝ да граби се увеличи. В същото време обаче народните богатства се разсипаха и намаляха, държавата силно задлъжня, а трудещите се маси изпаднаха в страшна мизерия. Туй, което може още да се смъкне от техния гръб, съвсем не стига да се задоволят апетитите на всички капиталистически хайдуци. Затуй неизбежно между тях се породни свада. От друга страна, за посрещане нуждите на фалиралата държава неизбежно се яви облагането с по-чувствителни данъци и на буржоазията. Спорът кои буржоазни слоеве да се обложат по-силно и порано усилн още повече свадата помежду им.

След фалирането на старите буржоазни партии и на широките социалисти, както се знае, властта се заграби от селските думбази, *групирани около Съюза на дружбашите**. Градската буржоазия беше принудена да се спо-

* Българският земеделски народен съюз. (Ред.)

таи под дружбашкото крило, за да се защити от възмущението на народните маси. Ала скоро тя пададе тревожен вик, понеже селските тузове, които се нагърбиха да я спасяват от комунистическата вълна, без стеснение поискана да турят ръка върху всички извори за печалби и даже посегнаха върху нейните собствени натрупани от по-рано богатства.

Работници и трудещи се граждани
и селяни!

Настървените дружбаши, които чрез властта ограбиха арсенала и военните складове, монополизираха за себе си търговията със зърнените храни, туриха ръка на многомилионни държавни фондове и обществени средства и извършиха безброй дребни и едри гешефти, като в същото време се отнесоха с най-голямо ожесточение към борбите на работниците и малоимотните, предизвикаха възмущението на всички обществени класи и слоеве във от тесния кръг на селските тузове. Те най-напред си навлякоха ненавистта на градския пролетариат и държавните служещи, чиито интереси престъпно пренебрегнаха и чиито права и свободи кърваво и насилнически потъпкаха. Със спекулацията, която разюздиха, със скъпотията на живота, която увеличиха, с тежките косвени и преки данъци, които създадоха, скоро те си спечелиха омразата на целите градски и селски малоимотни слоеве. Със селско-чорбаджийската си ограниченост, алчност и късогледство те не закъсняха да предизвикат и висшата държавна бюрокрация, съдийството и офицерството. А с частичните посегателства върху имотите на градската буржоазия и с безскрупулното обиране на последната те най-после направили управлението си непоносимо и за нея.

Така последователно и главоломно дружбашите изгубиха поддръжката на всички обществени слоеве и групи с изключение тая на богатите земеделци, селските тузове и дерибейовци и новопокръстените «земледелци». Те днес с ужас виждат как селската бедна маса, която се опитаха да залъжат с гръмки «болшевишки» реформи, бърже ги изоставя и отива към комунистите. Ето защо, за да задържат властта, която им носи такива големи облаги, те не виждат друго средство освен *насилието и селскочорба-*

джийската мракобесническа диктатура. За тая цел те поддържат военно положение и цензура, създават си набърже вярна дружбашка жандармерия, ограждат се с цяла армия от детективи и както през декемврийските дни* образуват и въоръжават своя «жълта гвардия». Те са готови да предизвикат вътрешни безредици и кръвопролития, да тласнат страната в междоусобици, без да държат сметка за «външните врагове».

Ала и *старите буржоазни партии*, които бият тревога против «съсловната политика» на дружбащите, т. е. против тяхното лакомство на всичко да турят ръка и против тяхното нахалство да посягат даже и върху «законно придобитите» богатства на градската буржоазия, старите буржоазни партии също така отдавна са изгубили поддръжката на народните маси и никога не ще успеят вече да ги спечелят на своя страна. И за да катурнат дружбащите от власт и ги заместят, както и да се задържат на власт, те също нямат друго средство освен *превратите, размириците, военното положение и кръвопролитията*. Те днес се обединяват и федерират, за да придобият доверието на двореца; те използват разбитите илюзии и бедственото положение на офицерството, за да могат в даден случай да си послужат с щикове на войската за своите грубо егоистични интереси. «Законността», с която парадират, е само една маска, която прикрива насилническите им и хищнически намерения и планове, защото по пътя на «законността» те никога не ще се доберат до властта и ако се доберат, не ще могат да я задържат.

Прочее *превратите, кръвопролитията и въоръжената диктатура* — ето единствените средства, които имат на разположение както градската, така и селската буржоазия, както старите буржоазни партии и техните дребнобуржоазни опашки, така и съюзът на дружбащите, за да се докопат до властта или да я задържат. При това те не искат и да знаят дали предизвиканите от тях сътресения не ще повлекат окупирането на страната от чужденците, с което обикновено оправдават насилията си спрямо демонстрациите на трудещите се маси. Нещо повече, за

* Декември 1919 г. — началото на Транспортната стачка. (Ред.)

защита на капиталистическите си интереси те са готови да си послужат и с помощта на чужденците и да продадат икономическата и политическа независимост на страната.

Работници, малоимотни граждани
и селяни!

Когато градските капиталисти и селските чорбаджии се карат помежду си и са готови да се заловят едни други за гушите, помнете, че те се карат за вашата кожа, за вашия труд. Кой да държи властта и да обира трудещите се народни маси — ето предмета на разпрата им. Необоримо доказателство за това е фактът, че те са единодушни в омразата си към Комунистическата партия и с еднакво настървение се нахвърлят върху нея да я унищожат, понеже в нейното лице виждат общия си страшен враг, който смело буди съзнанието на експлоатираните и угнетени маси, организира ги и ги зове на решителна борба против градските и селските хищници и кръвопийци. Ето и сега, когато се трескаво въоръжават за борба, *главната им прицелна точка си остава Комунистическата партия*, която те обсипват с хули и клевети, представят я като войнствена партия и всячески се мъчат да я компрометират пред вашите очи. Против нея са позволени всички насилия и беззакония, фактически тя е поставена вън от законите.

Но дали градските капиталисти или селските тузове, или едните и другите в съюз ще ви преследват, стрелят и морят от глад и лишения — това за вас е безразлично. Вие не ще нищо да спечелите, ако в избухналата помежду им жестока разпра — кой да държи властта — вземете страната на едните или на другите. Ако едните са чума за вас, другите са холера; а между чумата и холерата вие не ще избирате. Напротив, в големите обществени и политически борби, които съперническите помежду си буржоазни котерии изкуствено изострят и разпалват, вие без колебание ще намерите мястото си против едните и против другите — в редовете на Комунистическата партия.

Знамето на комунизма и на диктатурата на пролетариата и на малоимотните, което днес се развява победно по обширната територия на великата Руска съветска ре-

публика и под което пролетариите и потиснатите народи от целия свят воюват против международния* капитализъм — ето знамето на истинската революционна и освободителна борба, под което ви призовава Българската комунистическа партия.

Долу диктатурата на градските капиталисти и селските чорбаджии!

Да живее международната революция на пролетариите и малоимотните!

Да живее Комунистическата партия!

Централен комитет на Българската
комунистическа партия:

*Д. Благовев, В. Коларов, Г. Димитров,
Т. Луканов, Н. Пенев, Т. Киркова*

*Публикува се за първи път
по текста на позива*

* В оригинала — «народния». (Ред.)

ПО СЛИВАНЕТО НА СИНДИКАЛНИТЕ СЪЮЗИ

София, 25 септември 1920 г.*

След частните сондажи, направени от отделни членове на синдикалната централа при широкосоциалистическата партия пред нашия Синдикален комитет досежно възможностите за сливането на двата синдикални съюза, на 21 септември т. г. подир обед в канцеларията на Синдикалния комитет се състоя среща между последния и една тричленна делегация на синдикалната централа при широкосоциалистическата партия в състав: Исак Наимович, Михаил Ганев и Иван Кренев.

Делегацията заяви, че *подавяващото мнозинство на Синдикалния съюз при широкосоциалистическата партия възприема напълно принципите и тактиката, както и организационните форми и методи на Синдикалния съюз при Българската комунистическа партия* и че тя е натоварена с единодушно решение на синдикалната си централа да размени мисли с нашия Синдикален комитет върху конкретните условия за сливането на двата синдикални съюза.

След станалата размяна на мисли констатира се *пълно разбирателство* между двете страни върху въпросните конкретни условия.

Делегацията заяви, че ще докладва вечерта на своята централа постигнатото устно споразумение и на другия ден ще се пристъпи към редактирането на надлежния за случая протокол, за да може да се прокламира сливането преди нашите конгреси.

* Дата на документа. (Ред.)

На 22 септември секретарят на широкосоциалистическата синдикална централа Исак Наимович ни уведоми, че последната в своето заседание на 21 септември вечерта *напълно е одобрила уговорените помежду ни устно условия на сливането.*

Въз основа на това се изработи следният протокол, който според самия секретар на синдикалната централа изразява точно постигнатото между двете страни споразумение:

«В тоя съдбоносен момент, когато цялата работническа класа се обединява бързо и решително под знамето на Третия интернационал за решителна борба и за завладяването на политическата власт и тържеството на комунизма във всички страни, за да се постигне окончателно обединение на всички работнически сили в нашата страна, синдикалните комитети на Общия работнически синдикален съюз в България при Българската комунистическа партия (тесни социалисти) и на Обединения синдикален съюз при широкосоциалистическата партия се споразумяха на 21 септември 1920 г. върху следните основи за сливане на двата съюза:

1. Обединеният синдикален съюз при широкосоциалистическата партия признава Интернационалния съвет на синдикалните съюзи и тезисите на Третия, Комунистически интернационал по синдикалното движение — класовата борба, пролетарската диктатура и съветската система, — както и идейните и организационни връзки между Синдикалния съюз и Българската комунистическа партия (тесни социалисти);

2. За ръководство на слетия Синдикален съюз и отделните професионални съюзи остават в сила Уставът на Общия работнически синдикален съюз, както и уставите на отделните комунистически професионални съюзи;

3. Ако сливането на двата синдикални съюза стане преди конгреса на Общия работнически синдикален съюз и конгресите на влизащите в него професионални съюзи (25 т. м.), то в Синдикалния комитет на слетия Синдикален съюз и в централните настоятелства на отделните професионални съюзи се избират от тях конгреси и другари, посочени от досегашния Обединен синдикален съюз и от влизащите в него професионални организации;

4. Всички членове на професионалните организации

на Обединения синдикален съюз при широкосоциалистическата партия се считат за редовни съгласно досегашните техни устави и запазват всички права съгласно уставите на комунистическите професионални съюзи.

На закъснелите по технически и уважителни причини да изплатят членските си вноски ще се даде възможност да се издължат и станат редовни;

5. Веднага след публикуването на настоящата декларация отделните секции и дружества във всички местности ще пристъпят към сливането си в общи тържествени събрания. След това в общи събрания на всички членове ще стане избиране на нови настоятелства и контролни комисии, като се има предвид в тях да бъдат избрани съответно число членове на слетите секции и дружества.»

На 22 септември този протокол е бил внесен на разглеждане и окончателно одобрение в заседанието на широкосоциалистическата синдикална централа.

На 23 септември обаче широкосоциалистическият синдикален секретар ни уведоми, че тяхната синдикална централа претендирала да се направят някои изменения в протокола, най-важното от които е: *да се признае правото на съюзните членове на партийна принадлежност и политическо убеждение.*

Това изменение не само е *несъвместимо* с пункт I на протокола, който широкосоциалистическата синдикална централа заяви, че *напълно усвоява*, но и на практика би означавало да се допусне в слетия Синдикален съюз да има членове — *агенти на широкосоциалистическата партия и на другите буржоазни партии, които водят безогледна борба против комунистическото работническо движение и неговите професионални организации.*

Очевидно исканото изменение се дължи на внушението на някои врагове на сливането на двата синдикални съюза под знамето на комунизма.

Ние сме обаче дълбоко убедени, че искрените ратници за обединението на работническите революционни сили в нашата страна не ще допуснат тая маневра да се увенчае с успех.

От Синдикалния комитет

ДЕКЛАРАЦИЯ ПО СЛИВАНЕТО НА ДВАТА СИНДИКАЛНИ СЪЮЗА

София, 29 септември 1920 г.*

В тоя съдбоносен момент, когато цялата работническа класа се обединява бързо и решително под знамето на Третия интернационал за решителна борба и за завладяването на политическата власт и за тържеството на комунизма във всички страни, за да се постигне окончателно обединение на всички работнически сили в нашата страна, синдикалните комитети на Общия работнически синдикален съюз в България при Българската комунистическа партия (тесни социалисти) и на Обединения синдикален съюз при широкосоциалистическата партия декларират своето споразумение върху следните основи за сливане на двата съюза:

1. Обединеният синдикален съюз при широкосоциалистическата партия признава Интернационалния съвет на синдикалните съюзи и тезисите на Третия, Комунистически интернационал по синдикалното движение — класовата борба, пролетарската диктатура и съветската система, — както и идейните и организационни връзки между Синдикалния съюз и Българската комунистическа партия (тесни социалисти);

2. За ръководството на слетия Синдикален съюз и отделните професионални съюзи остават в сила Уставът на Общия работнически синдикален съюз, както и уставите на отделните комунистически професионални съюзи;

3. Всички членове на професионалните организации на Обединения синдикален съюз при широкосоциалисти-

* Дата на документа. (Рсд.)

ческата партия се считат за редовни съгласно досегашните техни уставни и запазват всички права съгласно уставите на комунистическите професионални съюзи.

На закъснелите по технически и уважителни причини да изплатят членските си вноски ще се даде възможност да се издължат и станат редовни;

4. В десетдневен срок след публикуването на настоящата декларация отделните секции и дружества ще извършат практически сливането си в общи събрания и ще изберат нови настоятелства и контролни комисии, като се има предвид в тях да бъдат избрани съответно число членове на слетите секции и дружества.

Синдикален комитет
на Общия работнически синдикален съюз
при Българската комунистическа партия:

*Г. Димитров, Жеко Димитров, Никола Пенев,
Драгой Коджейков, Антон Иванов, Сидер Тодоров,
Темелко Ненков, Александър Георгиев, Стамат Георгиев,
Братован Илиев, д-р Царвуланов*

Синдикален комитет
на Обединения синдикален съюз
при широкосоциалистическата партия:

*Никола Стайков, Михаил Ганев, Иван Крнев,
Методи Димитров, Никола Лежков*

ЗА ЧЕСТВУВАНЕТО НА ТРИГОДИШНИНАТА НА ВЕЛИКАТА ОКТОМВРИЙСКА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА РЕВОЛЮЦИЯ И ПРОТИВ ПОДПОМАГАНЕТО НА РУСКИТЕ КОНТРАРЕВОЛЮЦИОНЕРИ*

София, 20 октомври 1920 г.**

На 7 ноември се навършват 3 години, откак работниците и селяните в Русия извършиха най-великата революция в света, като смъкнаха от държавната власт чоконте, bankerите и капиталистите и създадоха руското работническо и селско съветско правителство. Тая велика дата, която откри нова епоха не само в историята на Русия, но и на целия свят, ще бъде отпразнувана тържествено от трудещите се и угнетените във всички страни. Тоя ден трябва да бъде празник и за българския градски и селски пролетариат.

Но не един обикновен празник.

Ние не бива ни за минута да забравяме, че от три години насам Руската съветска социалистическа република води борба на живот и смърт за своето съществуване. Целият стар капиталистически свят, светът на експлоатацията и потисничеството, се е дигнал против първото работническо и селско управление и се стреми на всяка цена да го задуши. Чрез подклаждане на вътрешни бунтове и въстания, чрез организиране на контрареволюционни армии, чрез подбуждане към война със Съветска Русия на съседните ней малки държави, чрез мобилизиране на свои собствени войски и флоти, чрез въоръжаване и парично поддържане на всички врагове на работническото и селско съветско управление в Русия — чрез тия и хиляди други средства международните империалисти и контрареволюционери се стараят да смажат руския революционен

* Позив на ЦК на БКП. (Ред.)

** Дата на документа. (Ред.)

грудещ се народ и да угасят огнището на международната революция.

Работническата и селска власт в Русия успя да се справи с вътрешните контрареволуционни съзаклятия и въстания — днес съветското правителство няма вътрешни врагове; тя разби и унищожи контрареволуционните армии на Колчака, на Юденича, на Деникина и спечели симпатните и искрената поддръжка на населенията в Сибир, в Кавказ, в Туркестан, на казаците — контрареволуционните армии не могат повече да се опират на местното население; тя сключи мир с Естония, Латвия, Финландия, тя прави всички усилия и жертви да сключи такъв и с Полша и с това доказва на цял свят, че *тя се стреми към мир между народите.*

Но въпреки това международните империалисти и разбойници не искат да я оставят спокойна. Те се стараят да попречат на мира с Полша, те подтикват други държави към война, те всячески поддържат барон Врангеля в Крим, като му доставят войници, оръжие, мунции и всичко необходимо.

Руската съветска социалистическа република и руските работници и селяни с тяхната славна Червена армия са пред нови изпитания. Те могат да бъдат принудени да прекарат още една зима във война, ако работниците и потиснатите селяни от другите страни не изпълнят своя дълг на международна и революционна солидарност и не им окажат една действителна помощ. *Да се попречи на европейската буржоазия да води война против Съветска Русия* — ето каква е революционната задача на международния пролетариат в тоя момент. А това значи: *да не се позволява да се товарят и превозват войски, оръжия и мунции срещу Съветска Русия; да не се позволява на руските контрареволуционери да се организират в чужбина и със своите вестници и телеграфни агенции да клеветят Съветска Русия и да тровят общественото мнение с контрареволуционен яд; да се заставят капиталистическите правителства да сключат мир със Съветска Русия.*

Тия задачи се падат и на трудещите се градски и селски маси и в България. От България също се пращат оръжия и мунции на генерал Врангел, през България също се пропускат оръжия за чокойска Полша; в Бъл-

гария руските контрареволуционери се разпореждат както у дома си: събират войници, организират се; изнасят военни и други материали, издават контрареволуционни вестници без цензура¹⁴⁶, разпространяват всевъзможни лъжи и клевети против Съветска Русия, а българското правителство и българската буржоазия не само че търпят, но и насърчават, подпомагат и назначават на държавни служби.

Това пряко и косвено участие на българската буржоазия в подлата и безчовечна борба на международния капитал против Съветска Русия трябва незабавно да престане. Българските градски и селски трудещи се маси трябва да съумеят да наложат това.

На 7 ноември, деня на руската революция, пролетарите в България трябва не само да чествуват великия ден на освобождението на руските работници и селяни от игото на чоките, капиталистите и bankerите, но и да *работят за изпълнението на своя революционен дълг спрямо Съветска Русия*. Заедно с това те ще изпълнят и своя дълг към себе си. Защото руската работническа и селска революция е началото на всесветската пролетарска и селска революция, която ще смъкне от властта капиталистите от целия свят, ще строши оковите на капиталистическото владичество, ще помири народите и ще въздигне Международната съветска социалистическа федеративна република.

Годишнината на руската революция трябва да дигне на крак всички комунисти и да ги постави на работа за нейната защита. Тоя ден трябва нашироко да се разнесе в масите лозунгът: *никаква пряка или косвена помощ на международната контрареволуция! Незабавен мир със Съветска Русия!*

Тоя ден трябва да се популяризират идеите на великата руска революция, да се разгледа нейният опит и да се извадят поуците от нея.

Тоя ден трябва да се разпръснат хилядите клевети и мерзости, с които контрареволуционерите от всички страни обсапват правителството на работниците и селяните в Русия, за да прикрият или оправдаят своите собствени престъпления и позорни деяния.

Тоя ден трябва да се изнесе истината върху Русия, да се разкрие великото *разрушително и творческо* дело

на съветската власт; да се посочи как там са разрушени инструментите и институтите, с помощта на които една шепа потисници, паразити и експлоататори държаха в подчинение огромното мнозинство от народа и ограбваха неговия труд и как се изгражда новата работническа и селска съветска държава и новият комунистически обществен ред.

Тоя ден трябва да се посочи връзката между руската революция и грядущата всесветска пролетарска революция, да се разкрие международният и революционен характер и смисъл на борбата, която днес руските работници и селяни водят против капиталистите и империалистите от целия свят, и да се възбуди чувството на дълбока солидарност на трудещите се маси в България с гия в Русия и в другите страни.

Тоя ден, най-после, трябва да се посочи историческата задача на българския пролетариат, да се изтъкне революционната роля на Комунистическия интернационал и да се призоват градските и селски потиснати маси да се сплотят крепко под знамето на комунизма.

Комунисти и съчувственици! Нека годишнината на Великата руска революция разпали и в сърцата на българските пролетарни революционния жар! Нека тя ги подтикне към неуморна революционна дейност, преданост и самопожертвование и ги призове към дружна организирана и решителна борба против капитализма и капиталистическата диктатура.

Да живее великата революция на руските работници и селяни!

Да живее международната пролетарска революция!

Да живее Руската съветска социалистическа република!

Да живее международната съветска социалистическа федеративна република!

Централен комитет
на Българската комунистическа партия:

*Д. Благоев, В. Коларов, Хр. Кабакчиев, Г. Димитров,
Т. Луканов, Н. Пенев, Т. Киркова*

ПРОТОКОЛЪТ ЗА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕТО НА ЛЕВИЦАТА ОТ ОБЩОДЕЛСКАТА ПАРТИЯ КЪМ БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

София, 2 ноември 1920 г.*

Централният комитет на Българската комунистическа партия и Временният изпълнителен комитет на комунистическата левица от Обединената социалдемократическа партия след размяна на мисли по обединението и сплотяването на работническите сили в България решиха съвместно следното:

Комунистическата левица от Обединената социалдемократическа партия, като заявява, че възприема безрезервно програмата, тактиката и организационните уставни на Комунистическия интернационал и на неговата секция — Българската комунистическа партия, и че драговолно и съзнателно ще се подчинява на реда и дисциплината в тях, прокламира обединението си с Българската комунистическа партия.

Централният комитет на Българската комунистическа партия въз основа декларацията на Партийния съвет от 29 февруари т. г., потвърдена от II партйен конгрес, възприема обединението на тая левица с партията.

Временният изпълнителен комитет поканва всички числящи се към комунистическата левица организации и групи чрез своите комитети да влязат незабавно във връзка с местните комитети на Българската комунистическа партия, на които да връчат списъците си.

Централният комитет на Българската комунистическа партия поканва съответните местни партийни комитети да влязат във връзка с временните комитети на комуни-

* Дата на документа. (Ред.)

стическата левица и на 12 ноември да устроят публични организационни събрания, на които да се извърши тържественото обединение на организациите и групите от комунистическата левица с Българската комунистическа партия.

Организационните подробности са уредени с отделен протокол.

По повод на това историческо за работническото движение в България събитие, което туря край на разцеплението на пролетарските сили в страната, Централният комитет на Българската комунистическа партия и Временният комитет на комунистическата левица апелират към всички работници и искрени ратници на комунистическата революция да се наредят незабавно под знамето на Българската комунистическа партия и Комунистическия интернационал. На надигащата се и обединяваща се контрареволуционна буржоазия трябва да се противопостави сплотеният и здраво организиран в името на комунизма и революцията пролетариат!

Да живее Българската комунистическа партия!

Да живее Комунистическият интернационал!

Централен комитет на Българската
комунистическа партия:

*Д. Благовев, В. Коларов, Г. Димитров, Н. Печев,
Т. Киркова, Т. Луканов*

Временен изпълнителен комитет
на комунистическата левица
от Обединената социалдемократическа партия:

*Генко Кръстев, Найден Николов, Васил Георгиев,
Стефан Манов, Атанас Неделчев, Михаил Ганев,
Иван Кренев и Милан Я. Коларов*

БЕЛЕЖКИ

¹ През м. февр. 1920 бюджетарната комисия на Софийската община разглежда внесенния от кмета бюджетопроект за финансовата 1920—1921 година. Заключението на комисията е, че проектът не предвижда нови средства за посрещане на увеличените разходи на общината и след поправки трябва да бъде внесен в съвета за ново разглеждане. През април с. г. 14-членна комисия разглежда предложения с незначителни промени бюджетопроект, но тъй като и той не отговаря на реалните нужди на Софийската община, протоколът е подписан само от 8 души, 7 от които са на особено мнение. — 19.

² Става дума за *двете национални катастрофи*, които България претърпява след Междусъюзническата (1913) и след Първата световна война (1918). В резултат на авантюристичната политика на българската буржоазия и монарха и на действията на международния империализъм страната излиза от войните разпокъсана, ограбена и с разорено народно стопанство.

По Букурещкия мирен договор (28 юли 1913) Южна Добруджа е дадена на Румъния, Сърбия завзема Вардарския дял на Македония, а Гърция — Южна Македония. По Цариградския договор, сключен на 16 септ. 1913 между България и Турция, България загубва и Източна Тракия, която отново преминава в турско владение.

По силата на Ньойския мирен договор 1919 от страната са откъснати нови територии с обща площ 11 278 кв. км, населени с българи. На Сръбско-хърватско-словенското кралство (от 1929 — Югославия) са предадени Царибродска околия, част от Кюстендилското краище, 18 села от Трънско и Знеполско и 8 села от Кулско. С Гърция се потвърждава границата по Букурещкия мирен договор 1913, по силата на който тя присъединява Егейска Македония. България загубва Западна Тракия, която първоначално се предоставя под окупацията на съглашенските сили (от 1920 преминава в границите на Гърция), Южна Добруджа отново се дава на Румъния. Страната е обременена от тежки

репарационни задължения, възлизащи на 2 млрд. 250 млн. златни франка.

Особено остър след Първата световна война е бежанският въпрос. Десетки хиляди български бежанци от Македония, Тракия, Добруджа и Западните покрайнини напускат родните си места и пристигат в България. Като неразделна част от Ньойския договор по искане на гръцкото правителство е наложена т. нар. конвенция за «доброволно изселване» на малцинствата между двете страни, която впоследствие е използвана от управляващите среди в Гърция за насилствено изгонване на българското население от родните места и за обезбългаряване на Източна Македония и Западна Тракия.

Двете национални катастрофи поставят България в тежко и унижително положение, във външнополитическа изолация. — 24.

³ Георги Димитров има предвид осъждането на Ради Радев, бивш кмет на столичната община. На 24 юли 1918 той е осъден от Софийския военнопoleви съд за злоупотреба и незаконна търговия със захар. — 25.

⁴ Става дума за бурните дебати в Общинския съвет през март 1915 по повод издигането на знамена над кметството и изпращането от името на общината на поздравителни телеграми в Русия по случай падането на австро-унгарската крепост Пшемисъл в ръцете на руската армия. От името на общинската група на партията Г. Димитров остро порицава тази политическа демонстрация в интерес на руския царизъм, проведена по инициатива на П. Теодоров, тогавашен кмет на София (вж Съч. Т. 5, С., 1984, с. 520). — 25.

⁵ *Съглашение* (А н т а н т а, Т р о й н о с ъ г л а ш е н и е) — империалистически блок на Англия, Франция и Русия, оформил се през 1904—1907 в противовес на Тройния съюз (империалистически блок на Германия, Австро-Унгария и Италия). В хода на Първата световна война 1914—1918 към Съглашението се присъединяват и други държави (САЩ, Япония, напусналата Тройния съюз Италия и др. — общо 25 държави), воюващи срещу Германия и нейните съюзници. И двата блока възникват в резултат на борбата между империалистическите държави за преразпределяне на света в обстановка на все по-изострящи се противоречия между тях. След победата на Великата октомврийска социалистическа революция 1917 Русия отпада от блока. Империалистическите страни от Съглашението организират въоръжена интервенция срещу младата съветска държава. Провалът на контрареволуционната интервенция задълбочава противоречията между участниците в Съглашението и то се разпада. — 25.

⁶ *Либералната коалиция в Софийската община* е съставена от

представители на трите управляващи либералски партии — Либералната (радославистка), Народнолибералната (стамболовистка) и Младолибералната (тончевистка). Те поемат управлението на Софийската община след победата им в изборите на 3 май 1915 и управляват до авг. 1918. — 25.

- ⁷ Става дума за посещенията на германския кайзер Вилхелм II в София на 11—12 окт. 1917 и на австро-унгарския император Карл I на 17—18 май 1918, с които Софийската община пряко се ангажира. На 10 окт. 1917 софийският кмет Р. Радев по повод пристигането на германския кайзер издава позив към жителите на столица София, а Постоянното присъствие на Общинския съвет подготвя специална програма за посрещането на кайзера. При пристигането на делегацията Р. Радев произнася приветствена реч, в която декларира верността на България към нейните съюзници Германия и Австро-Унгария.

Подобно посрещане се устройва и на австро-унгарския император. Софийската община изработва програма за тържествената церемония и привлича за участие в нея мнозинството от народните представители, общинските съветници, обществени, икономически и културни организации в столицата.

Г. Димитров се обявява против участието на общината и подобни политически демонстрации. На заседание на Общинския съвет на 8 дек. 1917 той прочита от името на общинската група на БРСДП (т. с.) протестна декларация по повод участието на общината в посрещането на кайзера. — 25.

- ⁸ *«Гръцките тесняци»* — Георги Димитров има предвид членовете на *Гръцката социалистическа работническа партия (ГСРП)*, основана на 17 ноем. 1918 на общогръцки социалистически конгрес в Пирея. В приетата резолюция се подчертава пролетарският характер на партията. Вторият конгрес (апр. 1920, Атина) решава ГСРП да се присъедини към Комунистическия интернационал и да се изработи партийна програма в съответствие с неговите идейни и организационни принципи. Според приетия устав партията се преименува в *Гръцка социалистическа партия (комунисти)*. През ноем. 1924 III (извънреден) конгрес преименува партията в *Гръцка комунистическа партия*. — 26.

- ⁹ *Българската комунистическа партия (БКП)* води началото си от *Българската социалдемократическа партия (БСДП)*, създадена по инициатива на Димитър Благоев на Учредителния конгрес, състоял се на връх Бузлуджа на 20 юли (2 авг.) 1891. От 1894 се нарича *Българска работническа социалдемократическа партия (БРСДП)*. В БРСДП се оформят две течения: революционно-марксистко — начело с Д. Благоев, и реформистко опортюнистическо — възглавявано от Янко Сакъзов. Борбата между революционните марксисти и опортюнистите се задълбочава и изостря, като засяга всички въпроси на организацията,

теорията и практиката на социалистическото и работническото движение. Д. Благоев и неговите съратници Гаврил Георгиев и Георги Кирков довеждат борбата против общеделците до пълно организационно съксяване с тях, утвърдено от X конгрес на БРСДП в Русе (1903). Това е ярка изява на революционната марксистка същност на партията.

БРСДП, известна след 1903 като партия на тесните социалисти, е близка, родствена на Болшевишката партия. Тя посреща с възторг победата на Октомврийската революция 1917 и разгръща широка дейност за популяризиране на нейните лозунги. Под влияние на идеите на Октомврийската революция БРСДП (т. с.) започва да се превъоръжава с ленинизма, става една от съоснователките на Комунистическия интернационал и за разлика от много други партии влиза в него без разцепление. На своя XXII конгрес (1919) се преименува **Б ъ л г а р с к а к о м у н и с т и ч е с к а п а р т и я** (тесни социалисти). Конгресът приема Програмна декларация в духа на ленинизма.

В периода на следвоенната революционна криза (1919—1923) БКП все повече се утвърждава като авангард на трудещите се в борбата срещу настъплението на капитала и израства като първостепенна политическа сила в страната. Под нейно непосредствено ръководство работят ОРСС, БКМС и други масови организации. Партията е организатор и ръководител на внушително стачно движение срещу експлоатацията, глада и скъпоценностите, застава начело на борбата за изгонването на белогвардейците-врагелници от България. През 1919 и 1920 тя завоюва големи изборни успехи и парламентарната ѝ група заема второ място (след БЗНС) по брой на депутатите. През дек. 1919 тя спечелва изборите в 32 градски и в 65 селски общински съвета.

В борбата против настъплението на буржоазната реакция БКП прави практически стъпки за единодействие с БЗНС, но все още не оценява по ленински демократичните организации като свои съюзници. По време на военnofaшисткия преврат на 9 юни 1923 ЦК на БКП заема позиция на «неутралитет» и не намеса в развиващите се събития. С помощта на Коминтерна партийното ръководство преодолява погрешната деветоюнска тактика и се ориентира към сплотяване на антифашистките сили за борба против фашистката диктатура. През септ. 1923 БКП организира и ръководи първото народно антифашистко въстание в света. Поради редица обективни и субективни причини въстанието завършва с неуспех, но то е преломен момент в ленинизацията на партията.

През 1924 БКП е обявена извън законите и е принудена да работи в условията на нелегалност, като продължава идейното, стратегическото и тактическото си превъоръжаване с ленинизма. Под непосредственото ръководство на БКП се създават легални работнически организации — Независимите работнически професионални съюзи (НРПС) (1925), Работническата партия (РП) (1927), Работническият младежки съюз (РМС) (1928) и др. След преврата на 19 май 1934 тези организации са поставени извън закона. След VII конгрес на Коминтерна (1935) партията прео-

долява лявото сектантство, взело временно връх в нейното ръководство, и възприема новия, Димитровски курс за обединяване на всички демократични и антифашистки сили в единен фронт за борба срещу фашизма. По решение на ЦК на партията (1938) РП и БКП се сливат в Българска работническа партия (БРП).

След започването на Втората световна война БРП мобилизира трудещите се за борба против въвлечането на България във войната. Непосредствено след вероломното нападение на хитлеристка Германия над СССР (22 юни 1941) ЦК на БРП възприема курс на въоръжена борба против монархофашизма. В страната се разгръща партизанско движение. През 1942 по инициатива на Г. Димитров и под ръководството на партията се създава Отечественият фронт (ОФ), който обединява всички патриотични и демократични антифашистки сили на народа. През пролетта на 1943 се поставят основите на Народоосвободителната въстаническа армия (НОВА). БРП организира и ръководи Девтосептемврийското народно въстание 1944, което с решаващата помощ на Съветската армия премахва монархофашистката диктатура, установява народнодемократична власт (по своята същност — диктатура на пролетариата) и открива пътя за построяването на социализма в България.

След 9 септ. 1944 партията, която след V конгрес (1948) се нарича отново БКП, ръководи борбата за укрепване на народната власт, участието на българския народ във войната за окончателния разгром на фашистка Германия и социалистическото преустройство на страната.

Големите успехи, които БКП постига в социалистическото изграждане на страната, се дължат на нейната последователна марксистко-ленинска политика, на безкористната помощ на КПСС и СССР, както и на сътрудничеството ѝ с останалите страни от социалистическата общност.

БКП е съставна част на международното комунистическо и работническо движение, с определени приноси в неговата теория и практика. В съвременните условия тя отстоява твърдо принципите на пролетарския и социалистическия интернационализъм и води непримирима борба за запазване чистотата на марксизма-ленинизма. — 27.

¹⁰ *Плевенската комуна* е създадена на 26 дек. 1919 след победата на комунистите в общинските избори на 7 дек. За кмет е избран Пв. Кантарджиев. Комуната осъществява редица мероприятия за подобряване материалното положение на трудещите се: въвежда прогресивно-подоходно облагане, открива общинска аптека, осигурява безплатни лекарства и медицинска помощ, храна и облекло за крайно нуждаещите се, ученически пособия на бедните ученици, подобрява материалното положение на учителите, организира курсове за ограмотяване. Комуната подпомага материално общинския театър, утвърждава средства за строителството на нов театър. Полага големи усилия и грижи за благоустройството на крайните квартали. През 1921—1922

участвува дейно в организираната от БКП акция за подпомагане на гладуващите в Съветска Русия. Мероприятията на Плевенската комуна се посрещат враждебно от буржоазията и правителството и на 30 юни 1921 с решение на Окръжния съд е разтурена.

На 5 ноем. 1922 комунистите отново спечелват общинските избори. За кмет на втората Плевенска комуна е избран Пв. Зонков. Тя продължава започнатото дело и въпреки ожесточената борба срещу нейните мероприятия съществува до военnofaшисткия преврат на 9 юни 1923. — 29.

- ¹¹ *Варненската комуна* е създадена на 29 дек. 1919 след победата на местната партийна организация в общинските избори на 7 дек. От избраните общински съветници 12 души са комунисти, 8 — от буржоазния блок. За кмет е избран Д. Кондов. Комуната осъществява редица социално-икономически мероприятия, които засягат интересите на буржоазията и облекчават тежкото положение на трудещите се в града. Въведено е прогресивно-подоходно облагане, крайно нуждаещите се граждани се подпомагат с парични средства, отопление, храна, безплатни лекарства и медицинска помощ. За борба с безработицата и скъпотията са създадени общински предприятия — земеделско стопанство, зеленчукова градина, магазини и различни работилници. Комуната открива учителски стол, безплатна обществена пералня, полага грижи за благоустрояването, здравеопазването и хигиенизирането на града, открива училища в някои крайни квартали, родилен дом, аптеки, амбулатория и др. Разтурена е през май 1921. Дейността на комуната получава висока оценка от ЦК на БКП и одобрението на трудещите се от града. — 29.

- ¹² *Русенската комуна* е обявена на 19 дек. 1919 след победата на комунистите в общинските избори на 7 дек. За кмет е избран Ростислав Блъсков, а след неговата смърт — Руско Попхристов. Комуната насочва вниманието си към разрешаването на най-главните материални и културно-битови въпроси в града — за прехраната, топливото, водоснабдяването, хигиената, облекчаването на жилищната криза, благоустрояването, активизирането дейността на общинския магазин, борбата срещу скъпотията и др. Въвежда прогресивно-подоходното облагане, бори се против спекулата, организира земеделско стопанство, железаро-дърводелска работилница, общарска работилница, магазини за хранителни и промишлени стоки, фурни, аптеки, бани и др. За най-бедните граждани се осигуряват безплатни лекарства и медицинска помощ, за всички ученици от основните училища и прогимназиите — безплатни учебници. Материално е обезпечен театърът, увеличават се заплатите на артистите. Обсъждането и решаването на най-важните въпроси се отразява в общинския вестник. Дейността на комунистическия общински съвет в Русе се посреща враждебно от буржоазията. На 21 юли 1921 комуната е разтурена от правителството. — 29.

- ¹³ *Бургаската комуна* е обявена на 31 ян. 1920 след победата на местната партийна организация в общинските избори на 7 дек. 1919. От избраните 16 общински съветници — 9 са комунисти, 5 от буржоазния блок и 2 — широки социалисти. За кмет е избран Петър Житаров. Комуната осъществява важни мероприятия в интерес на трудещите се — възстановява загребани общински имоти, прехвърля данъчните тежести върху буржоазията, облага с допълнителни налози акционерните дружества, раздава общински места за строеж на бедните, създава бюро «Социални грижи», чрез което отпуска помощи на безработни и бедни граждани, полага грижи за благоустрояване на крайните квартали и пр. През авг. 1921 е разтурена от правителството. — 29.
- ¹⁴ Георги Димитров има предвид спънките и трудностите, които създава централната власт на комунистическите общински съвети при осъществяването на техните социално-икономически мероприятия в интерес на трудещите се. Нерядко правителството посяга грубо на общинската автономия и обявява за разтурени редица комунистически общински съвети. За целта то прибегва до скалпване на неверни обвинения и процеси срещу комунистическите общински съветници. Най-често те са обвинявани в злоупотреба с общински средства и корупции. Такъв е случаят с разтурянето на комуните в Пловдив, Каловфер и Клисурса. — 29.
- ¹⁵ При осъществяване на своята социално-икономическа програма Плевенският комунистически общински съвет въвежда прогресивно-подоходно облагане на населението. В отговор на това на 21 май 1920 плевенската буржоазия предизвиква референдум за одобряване на «комунистическите» налози на комуната, в който неговите организатори претърпяват пълен неуспех. — 29.
- ¹⁶ *Законът за градските общини* е приет от IV редовна сесия на IV обикновено НС и обнародван в «Държавен вестник», № 69 от 19 юли 1886. До края на 1914 Народното събрание гласува 11 закона за неговото изменение и допълнение, а някои от постановленията му се отменят с Избирателния закон от 1897 и със Закона за общинските налози от 1900. Тези изменения и допълнения обаче не засягат нито един от членовете на закона, с които се определя зависимостта на общинските съвети (относно бюджета, администрацията, социалната политика и пр.) от местните и централните органи на държавната власт.
- През март 1915 парламентарната група на БРСДП (т. с.) внася в XVII обикновено НС проект за изменение и допълнение на Закона за градските общини с цел да се гарантира автономията на общинските съвети. Чл. I от законопроекта гласи: «Общините са юридически лица. Те се грижат сами за своите интереси и за самоуправлението си. Във вътрешната си уредба, както досежно управлението си, тъй и във всичко, засягащо благоустройството, хигиената, здравето, безопасността, просве-

тата, възпитанието, икономията, финансите им и защитата на труда, те са напълно автономни и пълновластно се разпореждат от всички въпроси от изброените области. Решенията на съветите им, както и ония, взети чрез референдум направо от народа, са окончателни и не подлежат на изменение от централната власт.» Предложеният от БРСДП (т. с.) законопроект не е приет. — 34.

- ¹⁷ Вероятно става дума за *Съюза на чиновниците и служителите при изборните учреждения в България*, основан на 20 юли 1910. Стои на правителствени позиции и поддържа принципа за идеен и организационен неутралитет на синдикатите. Под влияние е на БРСДП (о). Съюзът се ръководи от Управителен съвет. Печатен орган — в. «Защита» (1909—февр. 1944, с прекъсвания). Издава списания и брошури с професионален, стопански и културен характер. Създава взаимоспомагателни, спестовни и осигурителни каси за своите членове и техните семейства.

От 1935 се нарича Съюз на общинските служители в България. — 40.

- ¹⁸ Става дума за собствениците на Белгийското дружество *G-te Anonyme des Tramways Elektriques de Sofia*, което през дек. 1898 откупува от френския инженер Ш. Бертолюс част от отдаденото му чрез търг (дек. 1897) Предприятие за електрическото осветление и трамваите в София, с което става стопанин на Предприятието за експлоатация на трамваите в София. Дейността на предприятието се регламентира от специален правилник, изработен според поемните условия, при съгласие между Софийската община и дружеството.

Още от първите години на експлоатацията Дружеството започва да нарушава някои от поемните условия, заради което през ян. 1912 и февр. 1916 са създадени две комисии. Те установяват, че Белгийското дружество системно нарушава някои от поемните условия (чл. 10, 15, 20, 22, 24, 25, 31, 61 и 65), с което значително се намаляват безопасността на трамвайното движение, а работният персонал се поставя при крайно тежки условия. Поради това на 1 септ. 1916 със заповед на кмета Софийската община влиза във временно владение на трамваите.

След Първата световна война по силата на Ньойския мирен договор 1919 България плаща обезщетение на дружеството в размер на 75% от приходите и предприятието се оказва в невъзможност да се издържа само. — 41.}

- ¹⁹ По инициатива на д-р Папазов (председател на Дружеството на домопритежателите) на 12 юни 1920 софийските домопритежатели свикват в Градското казино протестно събрание, на което искат разтурянето на Общинския съвет като недееспособен. Приетата от събранието резолюция е израз на усилията на домопритежателите да се осуети гласуването на бюджетопоекта на Софийската община, в който са прокарани редица предложения на комунистическата общинска група: облагане

на големите имоти, капитали и доходите от тях и задоволяване на най-насъщните нужди на столичното население. — 47.

²⁰ *Мажоритарна система* — избирателна система, при която всички мандати в една колегия взема партията, която получи най-много гласове. — 49.

²¹ *Стамболовисти* — членове на *Народнолибералната* (с т а м б о л о в и с т к а) партия — буржоазна политическа партия, основана през 1887, след второто разцепление на старата Либерална партия. Нейн пръв лидер е Ст. Стамболов. Изразява интересите на новозародилата се едра индустриална и търговска буржоазия. Управлението ѝ (1887—1894 и 1903—1908) е свързано с бързото развитие на капитализма в България, с ограбване и потискане на народните маси, с преследване на социалистическото движение. Външнополитическата ѝ програма цели националното обединение на българския народ, поради което правителствата ѝ хвърлят огромни средства за създаване на силна армия. Стои на антируски позиции и следва политика на свързване на България с Австро-Унгария и Германия.

След убийството на нейния лидер Д. Петков (1907) в партията се оформят две крила — г е н а д и е в и с т и (начело с Никола Геннадиев) и п е т к о в и с т и (начело с Добри Петков). Разликата между двете крила е във външнополитическата ориентация; Н. Геннадиев, след като напуска кабинета на Радославов през 1913, застава на съгласнофилски позиции. Заедно с Младолибералната партия (тончевисти) и Либералната партия (радослависти) Народнолибералната партия (без крилото на Н. Геннадиев) образува либерален блок, който начело с В. Радославов управлява България от 4 юли 1913 до 21 юни 1918 и я втягва в Първата световна империалистическа война 1914—1918 на страната на Централните сили. През ноем. 1920 заедно с останалите либерални партии образува реакционната Националлиберална партия. — 49.

²² *Радослависти* — членове на *Либералната партия*, обособила се през 1887 от фракция на старата либерална партия; наречени радослависти по името на нейния водач Васил Радославов. Първоначално в редовете ѝ влизат разорени дребни стокопроизводители и лумпенизирани службогонци, но от началото на ХХ в. се очертава като изразителка на интересите на най-хищническата част от търговската буржоазия. Наред с това в Радославистката партия членува твърде разнородна по състав маса — земевладелци, занаятчии, интелигенция и пр. Външнополитическата ѝ ориентация е към Германия и Австро-Унгария. Участва неколkokратно в управлението на страната — самостоятелно (1899—1901 — т. нар. радославистки режим) и в коалиционни правителства. През 1904 част от членовете ѝ се обособяват в Младолибералната партия. Заедно с Народнолибералната партия (стамболовисти) и Младолиберал

ната партия (тончевисти) Радославистката партия образува либерален блок, който начело с В. Радославов управлява страната от 4 юли 1913 до 21 юни 1918. Радослависткото правителство въвлича България в Първата световна война 1914—1918 на страната на Централните сили и носи отговорност за втората национална катастрофа. През ноем. 1920 заедно с Народнолибералната партия (стамболовисти) и Младолибералната партия (тончевисти) образуват реакционната Националлиберална партия. — 49.

- ²³ *Демократи* — членове на Демократическата партия — буржоазна политическа партия, основана през 1896 от лявото крило на старата Либерална партия. Основател и неин водач до 1902 е Петко Каравелов. До началото на XX в. е предимно дребнобуржоазна партия, но постепенно се превръща в представителка на средната търговско-индустриална буржоазия. Провежда политика на буржоазен реформизъм и демагогия към работническата класа. Главна политическа фигура след 1902 и дългогодишен неин лидер е Александър Малинов. Самостоятелно или в коалиция с други буржоазни и дребнобуржоазни партии Демократическата партия участва в управлението на страната през 1901—1902, 1908—1911, 1918 и 1931—1934. След военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 част от нея начело с Андрей Ляпчев влиза във фашисткия Демократически сговор. В началото на 1924 крилото на Ал. Малинов излиза от Сговора и минава в опозиция на фашистките сили. След Деветнадесетомайския преврат 1934 Демократическата партия е разтурена, но запазва своето влияние и връзки. Проявява се като опозиционна на фашизма партия и участва в Народния фронт. Същевременно води антикомунистическа политика. Възстановена след 9 септ. 1944; до разтурянето ѝ през 1947 тя действа като опозиционна на Отечествения фронт партия. — 49.

- ²⁴ *Народняци* — членове на Народната (народняшка) партия — буржоазна консервативна партия, основана на 3 юни 1894. Нейни лидери са Константин Стоилов и Ив. Евстр. Гешов. Изразява интересите на едрата търговско-банкерска, промишлена и земевладелска буржоазия. Вътрешната ѝ политика е реакционна, а външната е ориентирана към Русия и Антантата. Управлява самостоятелно през 1894—1899, през 1911—1913 — заедно с Прогресивнолибералната партия, след Първата световна война участва и в няколко коалиционни правителства. През 1920 се слива с Прогресивнолибералната партия в Обединена народнопрогресивна партия, която през авг. 1923 влиза във фашисткия Демократически сговор. — 49.

- ²⁵ *Пропорционалната изборителна система* осигурява на всяка партия или групировка от партии места в съответния представителен орган пропорционално на подадените за нея гласове. За определяне резултатите от гласуването се установява т. нар. изборителна квота (минимум гласове, необходими за полу-

чаването на един депутатски мандат). В условията на многопартийност пропорционалната изборителна система отразява поточно и по-вярно от мажоритарната система действителното съотношение на политическите сили.

В България пропорционалната изборителна система е въведена през 1909 — най-напред за общинските съвети (вж «Държавен вестник», № 32 от 11 февр. 1909). В изборите за народни представители се прилага частично (експериментално) за Търновски и Пловдивски окръг в началото на 1911 (вж «Държавен вестник», № 36 от 17 февр. 1911), а през 1912 нейното действие се узаконява за всички изборителни околии в страната (вж «Държавен вестник», № 65 от 20 март 1912).

БКП се отнася положително към въвеждането на пропорционалната изборителна система, която дава възможност за навлизането на комунисти в представителните органи. Същевременно тя критикува остро опитите на управляващите буржоазни партии да ограничат резултатите от прилагането ѝ по пътя на терора и фалшификациите. — 49.

- ²⁶ Георги Димитров има предвид руските емигранти, които започват да приждат в България през лятото на 1919. Техният приток е в пряка зависимост от развитието на Гражданската война и чуждестранната интервенция в Съветска Русия. Българското правителство приема в страната руските емигранти и полага грижи за настаняването им. В различни градове на страната са създадени специални комитети, учреждения, хранителни и санитарни пунктове и др. за подпомагането на руските бежанци. През ян. 1920 е организиран Руско-български културно-благотворителен комитет, който заедно със Славянското общество и със създаденото през май 1920 Руско общество на Червения кръст разгръщат значителна дейност за настаняването на избягалите от Съветска Русия привърженици на стария буржоазен строй.

Още през 1919 трудещите се в България, ръководени от БКП, водят борба против помощта, която правителството оказва на руските контрареволуционери. На масови протестни събрания те настояват незабавно да се прекрати подкрепата на враговете на съветската власт. — 53.

- ²⁷ Георги Димитров напомня за своето явяване в заседание на Софийския общински съвет по време на Транспортната стачка (26 дек. 1919—19 февр. 1920) — период, в който той се намира в нелегалност. На 12 февр. 1920 съветът разглежда въпроса за възстановяване на работа уволнените общински служители и работници заради участието им в протестната демонстрация на 24 дек. 1919. Броят на уволнените надминава 400 души. Поставен на гласуване, въпросът може да се реши благоприятно само с вота на Димитров. В момента на гласуването той пристига и дава своя вот в полза на уволнените общински служители и работници. Резултатът от гласуването е 15 — «за», срещу 14 — «против». Постъпката на Г. Димитров е посрещ-

ната много радушно от стачниците и прави силно впечатление на представителите на буржоазните партии в Софийската община. — 53.

- ²⁸ Георги Димитров има предвид посещението на английска работническа делегация в Съветска Русия, заминала с цел да се запознае с икономическото и политическото положение в страната. В делегацията влизат представители на Лейбъристката партия — Бен Търнър (ръководител на делегацията), Е. Сноуден, Т. Шоу, Р. Уилямс, и на трейдюнионите — М. Бонфилд, А. Пърсел, Г. Скипър, секретари на делегацията са Р. Бъкстон и Х. Гест. Участвуват и представители на английската Независима работническа партия — Уолхед и Клифърд Алън, които формално не са членове на делегацията.

В. И. Ленин придава голямо значение на посещението на английската делегация. Той възлага на представителите на Всесъюзния централен съвет на професионалните съюзи да дадат възможност на делегатите да се запознаят широко с живота в съветската страна.

Италианска и испанска делегация, състоящи се от представители на социалистическите партии, на конфедерациите на труда и на работническите кооперации в двете страни, също посещават Съветска Русия, за да се запознаят с нейното стопанско и политическо устройство. — 58.

- ²⁹ Георги Димитров има предвид *Полско-съветската война 1920*, избухнала в резултат на интервенцията на буржоазно-помещицеска Полша срещу Съветска Русия. Полските управляващи кръгове започват въоръжена борба срещу съветската държава още в 1918. През 1919 полските войски завладяват някои райони на Украйна и Белорусия и отхвърлят предложението на съветското правителство за сключване на мир. Организатори и вдъхновители на полската интервенция са страните от Антантата, които през 1919—1920 снабдяват Полша с оръжие, боеприпаси и продоволствие, под предлог че съществува опасност от большевишко нападение.

Настъплението на полските войски започва на 25 апр. 1920 в Украйна, на 6 май те превземат Киев и излизат на левия бряг на р. Днепър. Съветските войски преминават в контранастъпление (14 и 26 май), нанасят сериозни поражения на противника и пренасят бойните действия на територията на Полша. В средата на м. август те достигат Лвов и Варшава. На 12 окт. в Рига е подписан договор за примирие, а на 18 март 1921 и Рижкият мирен договор.

Прекратяването на Съветско-полската война позволява на съветската държава да съсредоточи силите си за разгрома на войските на генерал Врангел и да постигне окончателна победа в Гражданската война 1918—1920. — 59.

- ³⁰ Става дума за чуждестранната империалистическа интервенция (1918—1920) срещу младата съветска държава и завоеванията

на Октомврийската революция 1917. След победата на революцията държавите от двете империалистически коалиции (Антантата и Централния съюз) независимо от противоречията помежду им установяват връзки с контрареволуционните сили в Русия за съвместна борба за унищожаване на съветската власт и реставриране на капиталистическия строй. След подписване на Брест-литовския мирен договор (март 1918) САЩ, Англия, Франция и Япония започват военна интервенция срещу Съветска Русия. Към лятото на 1918 интервентските войски, «Доброволческата армия» на генералите Корнилов, Алексеев и Деникин и Донската белоказашка армия на генерал Краснов завземат три четвърти от страната.

През окт. 1919 Червената армия преминава в настъпление и през март 1920 изтласква Деникин в Крим. През 1920 САЩ, Франция и Англия правят нов опит да унищожат съветската държава чрез буржоазно-помешническа Полша и белогвардейската армия на барон Врангел от Крим, който завършва с неуспех.

С победата на Съветска Русия срещу вътрешната и външната контрареволуция се затвърдяват завоеванията на Октомврийската революция, поставила началото на епохата на прехода от капитализъм към социализъм в целия свят. — 60.

- ³¹ Има се предвид *Унгарската съветска република*, провъзгласена на 21 март 1919 в резултат на революционния подем, обхванал страната след Първата световна война и под влияние на Великата октомврийска социалистическа революция 1917. На 31 окт. 1918 в Унгария започва обща стачка, която прераства в буржоазнодемократична революция. Властта преминава в ръцете на либералната буржоазия, която влиза в коалиция със Социалдемократическата партия. Новото правителство не осъществява нито едно мероприятие в интерес на работническата класа и селяните. Това предизвиква недоволство сред трудещите се маси; образуват се съвети на работническите и войнишките депутати.

Под ръководството на Унгарската комунистическа партия (УКП), създадена през ноем. 1918, се разгръща масово революционно движение за установяване на съветска власт. Буржоазията се опитва да спре развитието на революцията с репресии. В страната се създава революционна ситуация. На 20 март 1919 кабинетът на Кароли подава оставка. Лидерите на Социалдемократическата партия влизат в преговори с намиращите се от февр. 1919 в затвора ръководители на Комунистическата партия с предложение да образуват съвместно правителство. На 21 март е постигнато споразумение за обединение на двете партии в Унгарска социалистическа партия, провъзгласена е съветска република и е сформирано правителство от комунисти и социалдемократи. По настояване на влизащите в правителството комунисти започва коренно преустройство на страната.

Империалистическите държави от Антантата организират икономическа блокада, а през апр. 1919 — военна интервенция

срещу Унгарската съветска република. Получила подкрепа от-
вън, унгарската контрареволуция се активизира и формира
армия. Десните лидери на Социалдемократическата партия за-
почват да сътрудничат с международния империализъм. На 1
авг. 1919 обединените сили на интервентите и вътрешната кон-
трареволуция смазват съветската република и възстановяват
властта на буржоазията и едрите земевладелци.

Въпреки че просъществува само няколко месеца, Унгар-
ската съветска република има историческо значение за разви-
тието на унгарското и на международното работническо дви-
жение. — 60.

- 32 Георги Димитров има предвид обявяването на Украйна за съ-
ветска република (25 дек. 1917).

На 16 дек. 1917 Съветът на народните комисари на Съветска
Русия се обръща с манифест, подписан от В. И. Ленин, към
украинския народ, в който се признават «без ограничения и
безусловно» неговите национални права и независимост. Мани-
фестът признава също правото на Украйна да се отдели или да
встъпи във федеративни отношения със Съветска Русия, но
изисква от буржоазно-националистическото контрареволу-
ционно правителство (Централна рада) да прекрати поддръж-
ката на белогвардейските контрареволуционери. Централната
рада отхвърля справедливото искане на съветското правител-
ство.

На 24—25 дек. 1917 в Харков заседава първият общоукраин-
ски конгрес на съветите, който провъзгласява Украйна за съ-
ветска република и решава да се установят федеративни отно-
шения със Съветска Русия. Съставено е първото съветско пра-
вителство на Украйна, което възглавява борбата на украин-
ския народ срещу Централната рада. На 8 февр. 1918 Киев е осво-
боден; съветската власт побеждава в почти цяла Украйна. — 61.

- 33 *Комунистически интернационал* (К о м и н т е р н, Т р е т и
и н т е р н а ц и о н а л) — международна революционна орга-
низация на пролетариата, създадена през март 1919 на учреди-
телен конгрес в Москва по инициатива и при непосредственото
участие на В. И. Ленин; присъствуват представители на 35 ко-
мунистически партии и групи, на леви социалдемократически
организации от Европа и Америка. Изграден върху идейните,
тактическите и организационните основи на марксизма-лени-
низма, Комунистическият интернационал обединява и ръко-
води комунистическото движение. Продължител е на делото на
Първия интернационал и на най-добрите традиции на Втория
интернационал.

По време на Първата световна война 1914—1918 след краха
на Втория интернационал В. И. Ленин издига лозунг за обра-
зуване на нов, III интернационал. На Циммервалдската (1915),
на Кинталската (1916) конференция и на други международни
форуми болшевиките сплотяват останалите верни на пролетар-
ския интернационализъм сили, пропагандират възгледите си

за войната, мира и революцията. След преминаването на мнозинството на Цимервалдското движение на десни позиции те скъсват с него и предлагат да се създаде нов интернационал. След победата на Великата октомврийска социалистическа революция 1917 започват да се оформят комунистически партии и леви течения. Новосъздаденият Трети интернационал им оказва голяма помощ в борбата срещу остатъците и проявите на социалдемократизма, против опортюнизма и ревизионизма, в определянето на революционната им линия, в идейно-политическото им укрепване, за превръщането им в партии от нов, ленински тип.

Коминтернът оказва съществена помощ на комунистическите партии за изясняване на характера и особеностите на революционния процес в отделните страни, в разкриване на перспективата и пътищата на неговото развитие, в разработване на проблемите, свързани с националноосвободителното движение, аграрния въпрос, въпроса за съюзниците на пролетариата в революцията. Седмият конгрес на Коминтерна (1935), по доклад на Георги Димитров, разработва стратегията и тактиката за единния работнически и Народния антифашистки фронт за мобилизиране на всички прогресивни сили в света в борбата срещу фашизма и войната. По време на Втората световна война Коминтернът насочва комунистическите партии към организиране на всенародна въоръжена борба срещу фашизма и хитлеристките окупатори.

След укрепването на марксистко-ленинските партии в отделните страни ръководството на международното комунистическо движение от един център престава да бъде необходимо и целесъобразно. Като преценява, че Коминтернът е изпълнил своята историческа роля, през май 1943 Президиумът на ИККИ взема решение за разпускането му, което до юни с. г. е одобрено от всички комунистически партии.

БКП е една от основателките и най-дейните секции на Коминтерна. Тя влиза в Интернационала като цяло, без разцепление. Нейни делегации присъствуват на всички негови конгреси и пленуми. Видни дейци на БКП са избирани на най-високи ръководни постове. От 1922 до 1943 В. Коларов е член на ИККИ, а през 1922—1924 — негов генерален секретар. Г. Димитров е кандидат-член (от 1924) и член на ИККИ и на неговия секретариат (от 1934), а през 1935—1943 е генерален секретар на Коминтерна. С помощта на Коминтерна БКП се утвърждава като партия от нов, ленински тип, организатор и ръководител на българския народ в борбата за социализъм и комунизъм. — 73.

³⁴ *Общият работнически синдикален съюз (ОРСС)* — първата класова революционна професионална организация (обединение) на работниците в България; основан на учредителен конгрес в Пловдив (21—22 юли 1904), състоял се непосредствено след XI конгрес на БРСДП (т. с.). Партийният конгрес подкрепя инициативата за обединяване на синдикатите в общ съюз и се

изказва за създаване на тесни идейни и организационни връзки «между партията, от една страна, и проектирания общ съюз на българските синдикати — от друга, като се запазва пълната негова автономия».

Съгласно приетия от учредителния конгрес устав ОРСС има за задача «да обединява работническото синдикално движение върху почвата на класовата борба, за защита на материалните и духовните интереси на труда». Съюзът се ръководи от Синдикален комитет, членовете на който заедно с членовете на ЦК на БРСДП (т. с.) образуват Общ работнически съвет — израз на връзките между партията и синдикалното движение. По места се изграждат местни работнически съвети, в които се включват по един представител на настоятелствата на работническите синдикати и членовете на Местния партийен съвет.

ОРСС стои решително на позициите на класовата борба и международната работническа солидарност, води борба против опортюнизма в работническото движение. Участва активно в международното профсъюзно движение и е един от основателите и дейните членове на Профинтерна (1921—1937). Забранен от фашистката власт след разгрома на Септемврийското антифашистко въстание 1923 по силата на ЗЗД (1924). Продължава да работи полулегално до апр. 1925. Секретари на ОРСС са Г. Кирков (1904—1909), Г. Димитров (1909—1923), който от 1905 до 1909 е деловодител и член на Синдикалния съвет и на Общия работнически съвет и Жеко Димитров (ноем. 1923—апр. 1925). — 74.

³⁵ Става дума за Единадесетия конгрес на ОРСС, проведен на 28 май 1919 в София, непосредствено след I конгрес на БКП (т. с.). Конгресът определя задачите на работническите синдикати в новата революционна епоха. Присъствуват 186 делегати. Дневен ред: 1. Отчет за дейността на ОРСС за периода 1915—апр. 1919 — прочетен от Ж. Димитров. 2. Доклад на Контролната комисия на ОРСС — М. Хлебаров. 3. Предстоящите задачи на синдикалното движение — Г. Димитров. 4. Изменения в устава на ОРСС — Др. Коджейков. По обсъдените проблеми са приети съответни резолюции. За членове на Синдикалния комитет са избрани: Г. Димитров (секретар), Ж. Димитров (помощник-секретар), Ан. Иванов, Т. Ненков, С. Тодоров, Л. Мартинов, Др. Коджейков, Н. Пенев и Ал. Георгиев; за допълнителни членове — Я. Иванов, В. Митев и Ст. Стойков. В състава на Контролната комисия влизат: М. Хлебаров, Ив. Костадинов, Т. Цветков и Ал. Иванов. — 75.

³⁶ Програмната декларация на БКП (т. с.), приета от I конгрес на БКП (т. с.) (25—27 май 1919), илюстрира идейно-политическото обновление на партията и преминаването ѝ под знамето на ленинизма. В декларацията, оценявайки изминатия от партията път, се подчертава, че тя «винаги се е придържала в принципите на революционния социализъм и в тактиката на

самостоятелната класова борба», скъсала е с Втория интернационал и е взела участие в учредяването на новия, Комюнистически интернационал. Въз основа на Лениновото учение в декларацията се разглежда империалистическият стадий на капитализма и се обосновава неизбежната победа на международната социалистическа революция. За пръв път партията включва в свой програмен документ въпроса за диктатурата на пролетариата.

В Програмната декларация се подчертава, че Октомврийската революция открива епохата на крушението на капитализма, завладяването на политическата власт от пролетарната в България се поставя като актуална историческа задача. Посочват се «новите средства на революционна борба — от масовата акция и масовата политическа стачка до въоръженото въстание».

В Програмната декларация се определят и обосновават конкретно целите, за чието осъществяване ще се бори партията: образуване на социалистическа съветска република; създаване на Червена армия и народна милиция; експроприация и социализация на средствата за производство и размяна; всестранна защита на труда на работниците, селяните и малоимотните; задължително и пълно научно-трудово образование с обществени средства на всички младежи от двата пола; отделяне на църквата от държавата и пр.

Независимо от някои недостатъци, които отразяват степента на идейното превъоръжаване на партията с ленинизма, Програмната декларация е един от най-забележителните партийни документи след победата на Великата октомврийска социалистическа революция. — 76.

³⁷ *Анархосиндикализъм* (с и н д и к а л и з ъ м) — дребнобуржоазно опортюнистическо течение в работническото движение, появило се през 80-те години на XIX в. Намира се под идеологическо и политическо влияние на анархизма. Анархосиндикалистите отричат необходимостта от политическа партия на работническата класа, обявяват се против политическата борба на работниците и против диктатурата на пролетариата. Погрешно разглеждат профсъюзното движение и икономическата борба като единствен път към социализма, при който общественото производство трябва да се ръководи от профсъюзите. Подценяват ролята на общата политическа стачка и се отнасят враждебно към въоръженото въстание.

В миналото анархосиндикализмът е широко разпространен сред работническото движение във Франция, Италия и Испания. Победата на Великата октомврийска социалистическа революция 1917 значително намалява влиянието на анархосиндикализма в международното работническо движение. В съвременните условия анархосиндикалистките идеи все още имат влияние сред някои слоеве на работническата класа и сред част от дребнобуржоазната интелигенция в някои страни. — 77.

³⁸ *«Организационен неутрализъм»* — става дума за опортюни-

стическата теория за т. нар. «синдикален неутралитет», привържениците на която отхвърлят необходимостта от идейни и организационни връзки между социалдемократическата партия и синдикалното движение. Те се обявяват за автономия и «неутралитет» на професионалните организации, които според тях трябва да водят само икономическа борба за защита на непосредствените интереси на трудещите се.

Теорията за «неутралитета» на синдикалните организации е отрицание на марксистската постановка за партията като висша форма на пролетарска организация, която трябва да играе ръководна роля по отношение на работническото движение и професионалните организации.

В българското социалистическо движение представители на теорията за «синдикалния неутралитет» са ръководителите на БРСДП (о) и ОБОРСС — Я. Сакъзов, И. Янулов, А. Цанков и др. От страниците на в. «Работнически вестник» и сп. «Ново време» Д. Благоев, Г. Георгиев, Г. Кирков, В. Коларов, Г. Димитров, Хр. Кабакчиев, Т. Петров разкриват дребнобуржоазната природа на «синдикалния неутралитет» и вредата му за работническото движение. — 77.

³⁰ *Тютюноработническият съюз (ТС)* е основан през юли 1908 на конференция на тютюневите работници, състояла се в Габрово при ръководното участие на Георги Димитров; влиза в състава на ОРСС. Ръководството на съюза е възложено на Тютюноработническият синдикат в Пловдив. Печатен орган — в. «Тютюноработник». Пръв секретар на съюза е Н. Господинов, по-късно — Ст. Кираджиев. Важна роля в ръководството му играе В. Коларов. Първият редовен конгрес на ТС се провежда на 9 април 1911 в София. През 1909 съюзът е приет в Международния тютюноработнически секретариат. До Балканската война 1912—1913 ТС организира и ръководи стачките на тютюневите работници в Русе, Варна, Хасково, Пловдив, Шумен, Самоков и др. Войните (1912—1913 и 1915—1918) прекъсват дейността му. В условията на следвоенната революционна криза е начело на масовите стачни борби на тютюневите работници (1919, 1922). След въвеждането на ЗЗД (1924) е забранен; действава полулегално до Априлските събития 1925. — 78.

⁴⁰ *Съюзът на транспортните работници в България (СТР)* е създаден на учредителен конгрес в София (6 март 1911) чрез обединяването на Железничарския синдикат, Телеграфопощенския и телефонен синдикат и Съюза на пристанишните работници. В работата на конгреса участвуват Д. Благоев, Г. Кирков и Г. Димитров. Конгресът решава вестниците «Железничар», «Телеграфопощенски вестник» и «Пристанищен работник» да продължават да излизат като органи на съюза и същевременно да се издава периодично бюлетин на съюза. За секретар на Управителния комитет е избран Драгой Коджейков. СТР влиза в състава на ОРСС. Поставя си за цел да защитава интересите на транспортните работници в България на основата на

класовата борба. Георги Димитров подпомага непосредствено дейността на съюза, който става най-многобройната работническа професионална организация в страната. От май 1911 членува в Международната транспортна федерация. Съюзът оказва помощ или непосредствено ръководи стачните борби на транспортния пролетариат (общата стачка на пристанищните работници в Бургас през септ. 1911, стачката на пристанищните работници във Варна през юни-юли 1912, Транспортната стачка 1919—1920 и др.). След 1919 дейци на съюза поддържат радиовръзките на ЦК на БКП с Коминтерна. От приемането на ЗЗД (1924) до Априлските събития 1925 СТР работи полулегално, след което прекратява съществуването си. — 78.

- ⁴¹ *Работническият рудничарски съюз (РРС)* е създаден на учредителен конгрес в края на март 1909 на основата на Рудничарския синдикат в Перник и с участието на синдикалните групи в други мини; влиза в състава на ОРСС. Учредителният конгрес приема Устав на РРС и избира ръководни органи. Георги Димитров редактира в. «Рудничар» (1902—1912) и непосредствено ръководи рудничарските борби и стачки. Третият (1911) и IV (1912) конгрес на РРС го избират за секретар на съюза. От 1913 до 1924 секретар е Т. Ненков. В навечерието на Балканската война съюзът се масовизира. През военните години (1912—1913 и 1915—1918) дейността му е ограничена. След Първата световна война се разраства и укрепва, голяма роля за което изиграва организационната и политическата дейност на Г. Димитров сред миньорите. През 1919—1921 РРС организира и ръководи масовите миньорски стачни борби. В началото на 1922, след дългогодишно прекъсване, започва да излиза отново в. «Рудничар». РРС е разтурен през 1924 по силата на ЗЗД. — 78.

- ⁴² *Съюзът на фабричните и други работници в България* е създаден на 25 юли 1909 на учредителна конференция чрез обединяване на смесените, фабричните и други синдикати; влиза в състава на ОРСС. Георги Димитров е един от неговите учредители. Секретар-касиер на Централното настоятелство е В. Падин. От май до юли 1910 съюзът издава «Бюлетин на Съюза на фабричните и други работници в България», а от авг. 1910 — в. «Фабричен работник». Съюзът ръководи 133-дневната стачка на работниците от Кибритената фабрика на гара Костенец бани (юли—дек. 1909) и други стачни борби. Разтурен е през 1924 по силата на ЗЗД. — 78.

- ⁴³ *Работническият текстилен съюз (РТС)* е основан на учредителна конференция в Габрово (юли 1908) върху основата на Работническият текстилен синдикат; влиза в състава на ОРСС. Конференцията протича под непосредственото ръководство на Георги Димитров. РТС е член на Международния текстилен секретариат. Съюзът ръководи 62-дневната стачка на сливенските текстилци (17 септ.—20 ноем. 1908), стачките на текстил

ните работници от Пловдив, Самоков, Габрово през 1919—1920 и др. Негов печатен орган е «Съюзен бюлетин на българските текстилни работници», а от 25 авг. 1919 — в. «Текстилен работник». Пръв председател на РТС е Ат. Каварджиков. Съюзът е разтурен през 1924 по силата на ЗЗД. — 78.

⁴¹ Отнася се за *Учителската комунистическа организация (тесни социалисти)*, създадена през пролетта на 1905 по почин на Д. Благоев като *Учителски социалдемократическа организация (УСДО)*. УСДО е организация на учителите-марксисти, която защитава материалните и политическите интереси на учителите на основата на класовата борба. До 1921 се намира под непосредственото ръководство на партията. Против тесните идейни и организационни връзки на УСДО с БРСДП (т. с.) се обявяват учителите-анархолиберали (отстранени през дек. 1905 от организацията) и прогресистите (изключени от УСДО през 1908). През 1919 УСДО се преименува *Българска учителска комунистическа организация (тесни социалисти)*. Към нея се присъединяват група учители, напуснали партията на широките социалисти, между които и част от изключените през 1908 прогресисти. По решение на XII редовен конгрес (1921) организацията влиза в състава на ОРСС и се преименува *Организация на учителите и служителите по народната просвета*. — 78.

⁴⁵ Става дума за *Комунистическата организация на държавните, окръжните и общинските служещи*, създадена през пролетта на 1909 като *Социалдемократическа организация на държавните, окръжните и общинските служещи*. В работата на учредителния ѝ конгрес (27—29 март) участва Димитър Благоев; в изказването си той я определя като професионална организация с обществено-политически характер, която не трябва да влиза в ОРСС, а да бъде под прякото ръководство на БРСДП (т. с.). Първият редовен конгрес на организацията се провежда през апр. 1910. От името на ЦК на БРСДП (т. с.) и на Синдикалния комитет на ОРСС в работата му участва Георги Димитров. Организацията води борба за класовото осъзнаване на служителите и за приобщаването им към революционното работническо движение. Печатен орган — в. «Служещ» (1909—1919). През 1919 се преименува *Комунистическа организация на държавните, окръжните и общинските служещи*. През май 1920 влиза в състава на ОРСС. Разтурена през 1924 по силата на ЗЗД. — 78.

⁴⁶ Има се предвид *Обединеният общ работнически синдикален съюз (ОБОРСС)*, създаден през юли 1908 чрез слизване на общоделския Свободен общ работнически синдикален съюз и синдикатите при анархолибералския Работнически социалдемократически съюз «Пролетарий». Обединението се извършва върху основата на т. нар. «синдикален неутралитет», чиито

привърженици (Я. Сакъзов, Ас. Цанков, Ил. Янулов и др.) отхвърлят необходимостта от идейни и организационни връзки между социалдемократическата партия и синдикалното движение. През март 1909 се провежда обединителен учредителен конгрес, който приема Устава на ОБОРСС.

Обединеният синдикален съюз стои на реформистки позиции и води постоянна борба с ОРСС. В стремежа си да наложи обединение на синдикалното движение в България върху основата на «синдикалния неутралитет» прибегва до помощта на Международния синдикален секретариат. В годините на войните (1912—1913 и 1915—1918) в редовете на ОБОРСС настъпва разединение. Разногласията между съществуващите още от създаването му две течения — десноопортюнистическо и левоцентристско — се задълбочават и през май 1919 се стига до разцепление. Десницата (около в. «Работническа борба») се слива през дек. с. г. със Съюза на съюзите в Конфедерация на труда. Левицата (около в. «Работническа защита»), под чисто влияние е СК на ОБОРСС, през септ. 1920 се присъединява към ОРСС. — 78.

- ⁴⁷ Става дума за реформистката *Българска работническа социалдемократическа партия*, която се оформя след X конгрес на БРСДП (1903) от отстраненото от партията опортюнистическо течение на общоделците. Тя обхваща предимно занаятчийски и дребнобуржоазни прослойки от града и селото, част от интелигенцията, държавни служители и незначителна част от индустриалния пролетариат. Поддържа като своя идейна платформа общоделството, което е българска разновидност на ревизионизма и опортюнизма в международното работническо и социалистическо движение. Общоделците прилагат тактиката на класово сътрудничество с буржоазията и разединяват работническото движение, участвуват в буржоазни блокове и правителствени коалиции против интересите на трудещите се.

През 1908—1909 към широкосоциалистическата партия се присъединяват отстранените от БРСДП (т. с.) центристски групи на анархолибералите и прогресистите, след което започва да се нарича БРСДП (обединена). По време на Първата световна империалистическа война 1914—1918 БРСДП (о) застава на социалшовинистични позиции и влиза в блок със съглашеноефилските буржоазни и дребнобуржоазни партии. Тя посреща враждебно Октомврийската революция 1917. Лишена от здрави връзки с работническата класа, БРСДП (о) губи политическото си значение и изпада в дълбока вътрешна криза. Съществуващата в нея левица през 1920 се влива в БКП.

БРСДП (о) се ангажира с военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 и чрез свой представител участвува в правителството на Ал. Цанков. При подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 ръководството ѝ отхвърля предложението на ЦК на БКП за изграждане на единен работнически фронт в името на работническо-селско правителство.

В годините на фашистката диктатура десните лидери на

широкосоциалистическата партия продължават своя антикомунистически курс, а някои от тях сътрудничат на фашизма. През 30-те и началото на 40-те години отделни дейци в партията на широките социалисти, главно формиралото се ляво течение от млади социалисти, вземат участие в народнофронтовското и отечественофронтовското движение, ръководено от БКП. След победата на 9 септ. 1944 здравите сили овладяват ръководството на партията (авг. 1945). Десницата се обособява като опозиционна на ОФ партия под името БРСДП (о) и влиза в блок с опозиционния БЗНС (Никола Петков). През 1948 отечественофронтовската БРСДП се влива в БКП, като приема нейната програма и организационните ѝ принципи. През 1947 БРСДП (о) престава да съществува. — 78.

⁴⁸ Става дума за големите *стачни борби на текстилните работници през апр.—септ. 1920*, ръководени от Работническия текстилен съюз. Стачкуват текстилците от Карлово, Сливен и Габрово, които издигат искания пред Текстилния фабричен картел за намаляване на работния ден и увеличение на надниците. След упорита борба, при образцова дисциплина и солидарност, работниците успяват да извоюват увеличение на надниците с около 30%, запазване на 8-часовия работен ден, изплащане на данъците от фабрикантите. — 80.

⁴⁹ Георги Димитров има предвид масовите *стачни борби на тютюноработниците през пролетта и лятото на 1920* за прокарване или запазване на 8-часовия работен ден, увеличаване на заплатите и утвърждаването на Тютюноработническия съюз като единствен представител на работническите маси при уреждането на всички въпроси, отнасящи се до условията на труда. На 28 апр. 1920 тютюноработниците от Дупница обявяват стачка за увеличение на заплатите, без да уведомят ръководството на Тютюноработническия съюз. В отговор Сдружението на тютюноотърговците и тютюнофабрикантите локаутира всички тютюноработници в Пловдив (над 4000 души). Пловдивските работници превръщат локаута в стачка. След 40-дневна борба стачката е прекратена, без да постигне поставената цел.

През втората половина на 1920 тютюноработническите стачки се водят и в тютюневия склад на «Арав», във фабриките «Папал» и «Орел» в Пазарджик, в «Съединените тютюневи фабрики» във Варна, в складовете на Чапрашиков, Фернандес и «Никотей» в Неврокоп (дн. гр. Гоце Делчев), в тютюневата фабрика в Габрово, в склада на дружество «Лист» в Плевен. Почти всички завършват с частичен успех. — 80.

⁵⁰ Става дума за *Транспортната стачка (дек. 1919—февр. 1920)* — обща стачка на работниците и служителите в железниците и пощите от цялата страна. Предизвикана е от силното влошаване на положението на транспортните работници и други слоеве от населението след Първата световна война. Коалиционното правителство на Ал. Стамболийски отхвърля исканията на тран-

спортните работници за подсбръяване на материалното положение и условията на труда.

Стачката започва на 25 дек. в Горна Оряховица, където има най-многоброен транспортен пролетариат, и е постигнато споразумение за единодействие между секциите на транспортните професионални организации. След тях се вдигат на борба транспортните работници в Стара Загора, Русе, Велико Търново, Варна и др. На 27 дек. стачката обхваща цялата страна.

ЦК на партията смята, че обстановката в страната е неблагоприятна за успешен изход на борбата. Но изправен пред неотстъпчивостта на правителството и пред спонтанно и решително надигащите се транспортни работници, решава партията да възглави стачката. На 27 дек. 1919 ЦК на БКП и Управителният комитет на Съюза на транспортните работници прокламират обща транспортна стачка в цялата страна. Освен железничарите в стачката се включват телеграфопощенци, пристанищните и трамвайните работници. Борбата на стачниците се подкрепя от цялата работническа класа в страната.

ЦК на партията възлага на В. Коларов, Г. Димитров и Н. Пенев да осъществяват общото ръководство на стачката. Създава се Централен стачен комитет при Съюза на транспортните работници. Широките социалисти от своя страна изграждат Акционен комитет, в който влизат представители на ръководените от тях организации. Двата комитета действуват паралелно, но между тях няма единодействие, което се отразява неблагоприятно на стачната борба. Ръководителите на широкосоциалистическата партия се опитват да се споразумеят с правителството зад гърба на стачниците.

На 29 дек. 1919 по решение на ЦК на партията в страната е обявена едноседмична обща политическа стачка в подкрепа на транспортния пролетариат.

Правителството обявява всички железничари, телеграфопощенски и телефонни служители за мобилизирани и предприема сурови мерки срещу стачниците. Въпреки терора стачката продължава 55 дни. Произволно и без съгласуване с другите организации на 17 февр. ръководителите на Локомотивната организация, която се ръководи от широки социалисти, обявяват, че прекратяват борбата, а на следващия ден ги последват ръководителите на Конфедерацията на труда. Управителният съвет на Съюза на транспортните работници е принуден да обяви прекратяването на стачката (19 февр.).

Разединението между Комунистическата партия и БЗНС, както и враждебното отношение на правителството към стачката предопределят нейния неуспех. За изхода на борбата неблагоприятно се отразява липсата на единно стачно ръководство и предателското поведение на широкосоциалистическите водачи.

Транспортната и общата политическа стачка са едно от най-острите класови сблъсквания на българския пролетариат с буржоазията в условията на настъпилата обща криза на капитализма. За пръв път Комунистическата партия ръководи такава

масова стачна борба и обща политическа стачка, обхванала цялата страна. Това я обогатява с нов, значителен опит, който по думите на Г. Димитров е *«ценен капитал за бъдещите работнически борби»* (вж Съч. Т. 9, 1985, с. 412). — 80.

- ⁵¹ Става дума за организираната от БКП *масова протестна демонстрация на 24 дек. 1919* в цялата страна. В деня на откриването на Народното събрание чрез масово напускане на работа и устройване на събрания и демонстрации трудещите се изразяват недоволство от тежкото икономическо положение, политическия гнет и експлоатацията и се обявяват срещу въвлечането на страната в антисъветските авантюри на империалистите.

Въпреки мирния характер на демонстрацията правителството я забранява. В навечерието на акцията е обявено военно положение и са забранени всякакви събрания. В градовете са съсредоточени многобройни военни и полицейски сили, към които се присъединява т. нар. «оранжева гвардия» на БЗНС. Въпреки мерките на правителството акцията е проведена в цялата страна. На редица места при опита на властта да я осуети стават кървави сблъсквания с полицията и войската; дадени са жертви в Плевен, Стара Загора, Хасково, Чирпан, Пазарджик и другаде.

Георги Димитров участвува активно в подготовката и провеждането на протестната демонстрация, поуките от която анализира в брошурата си *«Поражение и победа»* (вж Съч. Т. 9. С., 1985, с. 379—414). — 80.

- ⁵² *«Оранжева гвардия»* — название на въоръжените отряди, създадени официално през ноем. 1922 с окръжно № 8 на Постоянното присъствие на БЗНС под името «Земледелска народна гвардия». За главнокомандуващ е назначен Райко Даскалов. Фактически гвардията съществува от 1919. — 81.

- ⁵³ *Комунистическата синдикална библиотека* започва да излиза след образуването на кооперация «Освобождение» (март 1919); тя е продължение на излизалата преди войните Синдикална библиотека. Задачата на Комунистическата синдикална библиотека е издаването на литература (преводна и оригинална), която да подпомага както дейците, така и членовете на революционното профсъюзно движение. Издадени са 16 брошури. Част от тях са преводи на трудове от известни ръководители на съветските профсъюзи и на международното работническо движение — А. Лозовски, Н. Глебов (Авилон), К. Самойлова. Като № 1 на библиотеката излиза брошурата «Комунистическата партия и работническите синдикати» от Г. Зиновиев.

Голяма част от изданията на библиотеката са оригинални трудове на Г. Димитров, посветени на развитието на синдикалното движение в България и на проблеми на международното работническо и комунистическо движение. Издадените трудове на Г. Димитров са: «Поражение и победа» (1920), «Задачите на работническите синдикати» (1920), «Задачите на синдикал-

ното движение» (1922), «Най-близките задачи на професионалните съюзи» (1922), «Еднократната помощ на държавните служители» (1922), «Червеният синдикален интернационал (Амстердам или Москва)» (1922), «Учредителният конгрес на Червения синдикален интернационал» (1922), «Фабричните съвети (работническите комисии) по предприятия и комитетите по учреждения» (1923).

Библиотеката излиза до разтурянето на ОРСС по силата на 33Д (1924). — 81.

- ⁵⁴ През юли 1920 по инициатива на Комунистическия интернационал и при участието на Общоруския централен съвет на професионалните съюзи в Съветска Русия е създаден *Временен международен съвет на професионалните съюзи*. Чрез представителя на БКП в Коминтерна Ив. Недялков (Ишаблин) ОРСС е един от учредителите на новия международен профсъюзен център.

След подготвителната работа, извършена от Временния съвет, от 3 до 19 юли 1921 в Москва се провежда учредителният конгрес на Червения интернационал на профсъюзите (Профинтерна). В конгреса участвуват 380 делегати на революционното профсъюзно движение от 42 страни. Конгресът отхвърля теорията за «неутралитета» на профсъюзите и се обявява за тесни връзки с Коминтерна.

ОРСС е един от първите членове-учредители и на Профинтерна. В работата на учредителния му конгрес участва делегация от 13 души (една от най-многобройните), ръководена от Г. Димитров. Той се изказва за тактиката на революционното профсъюзно движение и внася предложение за издаване на списание, което да обединява професионалните съюзи в балканските страни. Конгресът избира Г. Димитров за член на Централния съвет на Профинтерна, за член на финансовата комисия за балканските профсъюзи и на Комитета за пропаганда. Като делегат на ОРСС Г. Димитров участвува и във II конгрес на Профинтерна (19 ноем.—2 дек. 1922) в Москва. На него е избран за член на Изпълнителното бюро на Профинтерна. — 82.

- ⁵⁵ След освобождението на България от турско иго (1878) по силата на Берлинския договор 1878 Северна Добруджа е дадена на Румъния, а в Княжество България е включена само Южна Добруджа. По Букурещкия мирен договор 1913 Румъния получава и Южна Добруджа. През Първата световна война, в периода 1916—1918, Добруджа е освободена от български войски, но по Ньойския мирен договор 1919 отново е присъединена към Румъния. — 95.

- ⁵⁶ В заявлението си Г. Димитров и В. Коларов излагат обстоятелствата, при които са арестувани, и настояват румънските власти да телеграфират до председателя на Народното събрание в София, който може да потвърди, че те са народни представители. Настояват също да бъдат искани за тях сведения от българ-

ското правителство, като до изясняване на положението се назначи незабавно редовно следствие. — 95.

⁵⁷ *Стачката на телеграфо-пощенските служители* в Румъния, в която участвуват 11 000 стачници, избухва на 10 юни 1920. Започнала в столицата, тя много скоро се разширява в целия отрасъл; парализирани са всички телеграфни, телефонни и пощенски връзки. През юли към стачката се присъединяват и железничарите. Правителството обявява за разтурени синдикалните организации на телеграфо-пощенците и железничарите. — 95.

⁵⁸ Става дума за *Румънската социалистическа партия*, основана през 1893 като Румънска работническа социалдемократическа партия (РРСДП). Още от създаването ѝ в нея се води остра борба между революционните сили и десноопортюнистическото ѝ ръководство. С преминаването на мнозинството от членовете на Генералния съвет към Националлибералната партия (1899) РРСДП фактически престава да съществува.

Под влияние на Първата руска революция 1905—1907 революционното движение в Румъния се активизира. През 1906 е създадена Генерална комисия на профсъюзите. Изградени са социалистически работнически кръжоци. През 1910 на конференция, с участието на делегати на профсъюзите и социалдемократическите организации, партията е възстановена под името Румънска социалдемократическа партия (РСДП). Приета е нова програма и е избран Изпълнителен комитет. В навечерието на Първата световна война лявото крило на РСДП застава на антивоенни позиции. В този период значително влияние в партията имат центристите. През 1916 РСДП е забранена от правителството. През ноем. 1918 е легализирана като Румънска социалистическа партия (РСП).

След Първата световна война румънското социалистическо движение е в криза. Присъединените организации от Трансилвания, Буковина и Банат, които са формирани под влияние на австрийската социалдемократия и до края на войната са част от нея, засилват съществуващите и преди десноопортюнистическо и центристско течение. Десницата има силни позиции в ръководството на РСП, твърде силно е и центристското течение. Левите сили са подложени на непрекъснати преследвания, което улеснява опортюнистите при опитите им да отклонят работническото движение от революционния път на развитие и да попречат на присъединяването към Коминтерна.

Левите сили през този период се проявяват в две организационни формации. Една част от тях образува революционното крило на РСП; то е легално и се бори за нейното преустройство в комунистическа партия. Другата част е организирана в нелегални комунистически групи, които съществуват извън партията, имат отделно ръководство (от 1920 — ЦК) и водят активна

борба за създаване на комунистическа партия и за присъединяването ѝ към III интернационал.

Георги Димитров и ЦК на партията поддържат тесни връзки с левницата в РСР и подпомагат активно процеса на нейната комунистическа ориентация. Кръстьо Раковски е член на ЦК на РСДРП, а като секретар на Балканската социалдемократическа федерация представя РСР на учредителния конгрес на Коминтерна (1919).

През 1921 Генералният съвет на РСР решава да се свика конгрес, който да обсъди изработените от ЦК на комунистическите групи тезиси за присъединяване на партията към Коминтерна. Десните реформисти се обявяват срещу решението, излизат от партията (1921) и през 1927 се обособяват в Румънска социалдемократическа партия.

През май 1921 освободилата се от опортюнистите РСР свиква конгрес, който прокламира създаването на Румънската комунистическа партия и нейното присъединяване към Коминтерна. — 95.

- ⁶⁹ Конгресът на Румънската социалистическа партия (РСР), определен да се проведе през април 1920, е отложен от Генералния съвет на партията. Мотивировката е, че е по-добре да се изчакат парламентарните избори през май с. г., че съществува опасност от намеса на цензурата и т. н. След парламентарните избори в края на май 1920 е определена нова дата за конгрес (1—8 август), със същия дневен ред, без доклада на десницата. Голяма част от партийните организации в страната са готови за конгреса и подкрепят идеята за преименуване на партията в комунистическа. С окръжно от 25 юли 1920 партийното ръководство отново променя датата на конгреса с обяснението, че двойното му отлагане е продиктувано от извънредни обстоятелства, а не от чужди на комунизма решения. Приема се конгресът да бъде свикан на 19 септ. 1920, след завършване работата на II конгрес на Комунистическия интернационал, определен за юли 1920.

Конгресът на РСР се провежда едва през май 1921. Той обявява създаването на Румънската комунистическа партия (поради което влиза в партийната история като учредителен) и присъединяването ѝ към Коминтерна. — 96.

- ⁶⁰ По поръчение на Върховния съвет на Съглашението министърът на външните работи на Великобритания лорд Кързон на 11 юли 1920 отправя към съветското правителство нота с искане за преустановяване на настъплението на Червената армия в Полша и предложение за посредничество за сключване на примирие между Съветска Русия, от една страна, и Полша, Съглашението и барон Врангел, от друга. В случай на отказ страните — членки на Съглашението, заплашват, че ще окажат помощ на Полша с всички средства. Целта на нотата е да се спечели време, за да се въведе ред в деморализираната полска войска и да се подготви за съвместни действия с барон Врангел, за ново настъпле-

ние. Съветското правителство отказва намесата на Съглашението и се обявява за непосредствени преговори с Полша. Полското правителство поставя неприемливи условия и войната продължава (вж бел. № 29). — 97.

- ⁶¹ Става дума за *Втория конгрес на Комунистическия интернационал*, състоял се от 19 юли до 7 авг. 1920 първоначално в Петроград, от 23 юли — в Москва. Конгресът разработва програмните, тактическите и организационните принципи на Коминтерна. Присъствуват 217 делегати на 67 работнически партии и организации от 37 страни. Наред с комунистическите партии (27) в работата на конгреса участвуват със съвещателен глас Германската независима социалдемократическа партия, социалистическите партии на Франция, Италия и др. Делегати на БКП (т. с.) са Хр. Кабакчиев, Ив. Недялков (Шаблин), Н. Максимов, В. Коларов и Г. Димитров. Последните двама са арестувани от румънски власти в открито море при Кюстенджа и не успяват да пристигнат за конгреса.

Конгресът обсъжда следните по-важни въпроси: 1) Международното положение и основните задачи на Коминтерна; 2) Ролята и структурата на комунистическите партии преди и след завоюването на властта от пролетариата; 3) Въпросът за парламентаризма; 4) Националният и колониалният въпрос; 5) Аграрният въпрос; 6) Позицията по отношение на новите течения на «центъра» и условията за встъпване в Коминтерна; 7) Приемане на устав и др.

Доклада по международното положение и основните задачи на Коминтерна изнася В. И. Ленин. Анализът, който той прави на международното икономическо и политическо положение в света след Първата световна война и Октомврийската революция 1917, е основа за най-важните решения на конгреса, които определят задачите на комунистическите партии в условията на общата криза на световната капиталистическа система.

Ленин прочита и доклада на комисията по националния и колониалния въпрос, произнася речи за ролята на комунистическата партия, за парламентаризма и др. Лениновите тезиси са утвърдени като резолюции на конгреса по колониалния и аграрния въпрос.

Голяма роля за укрепването на комунистическите партии и за опазване на Коминтерна от проникването на опортюнистически и центристски партии и групи в него изиграват приетите 21 «Условия за приемане в Коминтерна», съставени въз основа на Лениновите принципи за пролетарската партия от нов тип, а именно: признаване диктатурата на пролетариата като главен принцип на революционната борба и марксистката теория; пълно скъсване с реформистите и центристите и изгонването им от редовете на партията; съчетаване на легалните с нелегалните методи на борба; признаване на демократическия централизъм като основен организационен принцип на партията; беззаветна преданост към принципите на пролетарския интернационализъм и пр.

Конгресът приема Устав на Коминтерна и избира ръководни органи — Изпълнителен комитет и др.

Българските представители участвуват активно в работата на II конгрес: Хр. Кабакчиев е включен в комисията по националния и колониалния въпрос, Ив. Недялков (Шаблин) — в аграрната комисия, Н. Максимов — в организационната комисия.

Вторият конгрес на Коминтерна изиграва огромна роля за развитието на международното комунистическо движение. — 97.

- ⁶² На 16 юли 1920 от името на Румънската социалистическа партия Г. Кристеску, виден деец на партията и депутат, внася в Камарата на депутатите интерпелация, в която се казва: «Интерпелирам господин министър-председателя за своеволния начин, по който са арестувани В. Коларов и Г. Димитров, които и досега са арестувани, че след много интервенции успяхме да им издействуваме храна, че са гладували 3 дни, че са държани в мръсна стая.» Интерпелацията е публикувана в партийния орган в. «Сочиализмул», № 160 от 23 юли 1920.

Г. Кристеску прави и питане в парламента за мерките, които министър-председателят е взел арестуваните да бъдат освободени, а властите в Кюстенджа, които са извършили това беззаконие, да бъдат наказани. — 98.

- ⁶³ Става дума за намерените от румънските власти сред вещите на В. Коларов и Г. Димитров при арестуването им на път за Москва печатни материали. В спомените си за тези събития, публикувани във в. «Работническо дело», № 226—232 от 28 септ.—5 окт. 1947, В. Коларов пише, че тези материали са им предадени от Койчо Касапов в момента на търгването, без да е посочен евентуалният им получател. Материалите съдържат сведения за румънските власти в Добруджа, възвание, издадено от Варненския комитет на Добруджанския революционен комитет, и «Бюлетин на съветската власт в Добруджа». Вероятно това са материали, издадени от създадения през авг. 1919 Революционен комитет «Добруджа». (По-подробно вж в бел. 64.) — 98.

- ⁶⁴ Става дума за *Революционния комитет «Добруджа»*, създаден през авг. 1919 от Ст. Джоров и К. Касапов, които поддържат нелегалните канали между Варна и Одеса и революционните връзки между България и Съветска Русия от май 1919 до май 1920.

Основната дейност на Ст. Джоров, К. Касапов и останалите нелегални партийни дейци, завърнали се от Съветска Русия в България, е насочена към Добруджа. Тези дейци считат, че след настъплението на Червената армия в Бесарабия трябва да се засили революционната дейност и в Добруджа за освобождаването ѝ от румънска власт. Решено е основният център на комитетата да бъде във Варна, като се създаде мрежа от комитети из цяла България, където има добруджански бежанци, предимно в Североизточна България. В Революционния комитет «Добру-

джа» още от Одеса влизат главно българи, но също румънци и турци, предимно комунисти. В Добруджа е разпространена нелегална литература, донесена от Одеса или печатана в България. Събира се оръжие, останало от войната или изнесено от различни арсенали, както и саморъчно направени бомби.

В края на 1920 Революционният комитет «Добруджа» е разпуснат. — 99.

- ⁶⁵ Вторият интернационал е основан през 1889 в Париж при активното участие на Ф. Енгелс, под чето влияние се развива до смъртта му (1895). Българското социалистическо движение е представено на учредителния му конгрес от Българското студентско дружество в Брюксел чрез упълномощения румънски делегат Мани. От 1893 партията на българските марксиста участва във всички конгреси на Интернационала.

Вторият интернационал се създава в условията на прехода на световното работническо движение към нов, по-висок етап на развитие, който се характеризира с установяването на идеологическо надмощие на марксизма и образуването в редица страни на Европа и в САЩ на национални политически партии на работническата класа. Отначало Интернационалът допринася за създаване на масово работническо движение, за разпространение на марксизма и за укрепване на социалистическите партии на марксистка основа. В епохата на империализма в него надделяват опортюнистическите тенденции.

Опортюнистите подлагат на ревизия основните положения на революционния марксизъм. Обособяват се три течения: дясно — открито ревизионистично (Е. Бернщайн и др.), централно (К. Кауцки, Л. Троцки, В. Адлер, О. Бауер), ляво — революционно-марксистко (В. И. Ленин и болшевиките, българските тесни социалисти начело с Д. Благоев, германските леви социалдемократи — Р. Люксембург, К. Либкнехт и др.). БРСДП (т. с.) води борба против центристката политика на Втория интернационал на компромисно единство с опортюнизма.

Революционните марксиста начело с В. И. Ленин и болшевиките водят непримирима борба против опортюнизма, който постепенно взема връх във Втория интернационал. На конгресите в Шутгарт (1907), Копенхаген (1910) и Базел (1912) се обсъжда въпросът за опасността от империалистическа война. Под влияние на левите сили се приемат резолюции, с които социалдемократите се задължават да водят организирана борба против войната. В началото на Първата световна война лидерите на Втория интернационал изменят на делото на социализма и на интересите на пролетариата. Повечето от социалдемократическите партии в Западна Европа се присъединяват към националните буржоазии и издигат социалшовинистични лозунги за «защита на отечеството» и за «граждански мир», а някои от лидерите им влизат в буржоазните правителства.

В обстановка на идейно-политически крах на Втория интернационал болшевиките начело с Ленин отстояват най-последо-

вателно революционния пролетарски интернационализъм и на Цимервалдската (1915) и Кинталската (1916) международна социалистическа конференция стават обединителен център на «интернационалистите на дело» в международното работническо движение, към които принадлежат и тесните социалисти от България.

След победата на Великата октомврийска социалистическа революция 1917 в обстановката на повсеместен революционен подем се създават условия за образуването на Трети, Комунистически интернационал, на който БРСДП (т. с.) е една от съставителките.

След Първата световна война десните лидери на социалдемократията пристъпват към възстановяване на банкрутирания Втори интернационал. В началото на 1919 на конференция на социалистическите партии в Берн се създава т. нар. *Бернски интернационал*, който през 1923 се слива организационно със създадения през 1921 центриски *Интернационал 2^{1/2}* под името *Социалистически работнически интернационал* (Втори интернационал). Неговите ръководители водят клеветническа кампания срещу СССР, срещу комунистическите партии и задълбочават разкола в световното работническо движение. В тяхното предателство улеснява поражението на революциите в Европа през 1918 и 1919 и открива пътя на фашизма в Италия, Германия и Испания. Със започването на Втората световна война (1939) Вторият интернационал престава да съществува като международен социалистически център. — 102.

- ⁶⁶ По повод арестуването на В. Коларов и Г. Димитров от румънските власти ЦК на БКП организира мощна протестна акция в цялата страна и взема енергични мерки за освобождаването им. От 13 до 23 юли почти във всички градове и в много села се организират протестни работнически събрания. От името на ЦК на БКП Д. Благоев изпраща писмо до Изпълнителния комитет и до всички секции на Коминтерна, в което апелира да се подеме международна кампания в тяхна защита. ЦК прави постъпки и пред българското правителство то да поиска официално от румънските власти да освободят арестуваните комунисти и да им се даде възможност да заминат за Москва като делегати на II конгрес на Комунистическия интернационал.

На 23 юли 1920 в резултат на намесата на съветското правителство и на енергичните протести на трудещите се от България и Румъния В. Коларов и Г. Димитров, след 21-дневен престой в различни румънски затвори, са освободени. — 103.

- ⁶⁷ По повод задържането на В. Коларов и Г. Димитров Румънската социалистическа партия (РСР) организира широко движение за освобождаването на българските комунистически дейци. В Букурещ, Кюстенджа и в други градове са свикани протестни събрания. Печатният орган на партията в. «Социализм» публикува обширно съобщение за незаконното арестуване

на «секретаря на Българската комунистическа партия Васил Коларов и на комунистическия депутат Георги Димитров» (вж «Socialismul» от 11 юли 1920). Представители на ЦК на партията посещават на два пъти Министерството на вътрешните работи и настояват за освобождаването на българските комунисти. Същите искания предявяват пред министъра и социалистическите депутати Александру Доброджану—Геря и Коста Стоев (депутат на РСР от Силистра). — 103.

⁶⁸ По повод арестуването на В. Коларов и Г. Димитров от румънските власти Take Йонеску, министър на външните работи на Кралство Румъния, заявява на 17 юли 1920 в парламента, че нищо не му е известно, тъй като до този момент официален представител на българското правителство не се е заинтересувал за двамата арестувани и въпросът с тези пътници за него е един обикновен полицейски въпрос, както с всички други арестувани. — 103.

⁶⁹ Сведенията на Г. Димитров не са точни. Министърът на вътрешните работи и народното здраве Ал. Димитров нарежда на българския посланик в Букурещ да установи вярна ли е версията за намерени румънски банкноти у Г. Димитров и В. Коларов и нарежда той да се застъпи за тях. — 103.

⁷⁰ По повод арестуването на В. Коларов и Г. Димитров от румънските власти народният комисар на външните работи на Съветска Русия Г. В. Чичерин изпраща нота до румънското правителство. В нея съветското правителство протестира остро срещу задържането на делегатите за II конгрес на Коминтерна и настоява за незабавното им освобождаване и гарантиране пътя им до Съветска Русия. — 104.

⁷¹ Съгласно Сенжерменския (10 септ. 1919), Ньойския (27 окт. 1919) и Трианонския (4 юни 1920) мирен договор към Румъния са присъединени Трансилвания, Буковина и Добруджа. — 104.

⁷² *Балканска комунистическа федерация (БКФ)*, обединение на комунистическите партии на България, Югославия, Румъния и Гърция, създадена през ян. 1920 в София на III конференция на Балканската социалдемократическа федерация. Съществува в рамките на Коминтерна и действа като негово поделение. През 1928 се създава *Балкански лендерсекретарят* на Коминтерна, който поема част от функциите на БКФ. Федерацията продължава своята дейност до 1932.

Съобразявайки се със задачите, произтичащи от следвоенната революционна обстановка, БКФ сменя стария социалдемократически лозунг за Балканска демократическа федеративна република и формулира нови лозунги — за Балканска съветска социалистическа федеративна република, а по-късно за Балканска федерация на работническо-селски правителства. Те са издигнати като средство за националното освобождение и

обединение на балканските народи и като противодействие на национализма, шовинизма и междоусобните войни на Балканите.

До 1933 лозунгът за Балканска съветска социалистическа федеративна република фигурира в програмите на всички балкански комунистически партии и се разглежда като единствен път към разрешаване на националния въпрос. Изменението на политическата обстановка в Европа след установяването на фашистката диктатура в Германия изисква да се измени и тактиката на Коминтерна и неговите поделения. През 1933 издигнатите от БКФ лозунги са снети като неотговарящи на съвременната политическа обстановка и на задачите на национално-освободителното движение на Балканите. — 105.

- ⁷³ Става дума за *Втория (Вуковарски) конгрес на Социалистическата работническа партия на Югославия*, състоял се от 20 до 25 юни 1920. Конгресът решава партията да влезе в Комунистическия интернационал. Приема нова партийна програма, в която се поставя задачата за установяване на диктатура на пролетариата, за експроприация на средствата за производство и създаване на Червена армия. Партията е преименувана *Югославска комунистическа партия (ЮКП)*. Вуковарският конгрес е важен момент в ленинизацията на ЮКП и в преодоляване на социалдемократическото идейно наследство.

Като представител на БКП в конгреса участва Люба Ивошевич—Димитрова, която съдействува за изграждането на ЮКП като марксистка партия. — 105.

- ⁷⁴ Става дума за *Гръцката социалистическа работническа партия (комунисти)* (вж бел. № 8). — 105.
- ⁷⁵ От името на комунистическата общинска група В. Мулетаров прави предложение да се даде на всеки служещ, работник и чиновник на работа в Софийската община основна месечна заплатата 600 лв., като към нея се прибави по 100 лв. месечно за всеки неработоспособен член от семейството. — 107.
- ⁷⁶ Става дума за протестната демонстрация на 24 дек. 1919 (вж бел. № 51). — 128.
- ⁷⁷ *«Съюзено» гражданство* — вероятно Георги Занков използва този израз, за да характеризира представителите на буржоазните партии в Софийския общински съвет. — 159.
- ⁷⁸ Георги Димитров има предвид *Декрета за мир* — първия декрет на съветската власт, приет на II общоруски конгрес на Съветите на работническите и войнишките депутати (26 окт./8 ноем. 1917). В документа, подготвен от В. И. Ленин, се съдържат предложения към всички народи и правителства за незабавни преговори за сключване на общ справедлив и демократичен

мир без анексии и контрибуции. Декретът за мир е важен програмен външнополитически документ на съветската власт; той съдържа основните принципи на съветската външна политика — за мир и мирно съвместно съществуване на държавите с различен обществен строй. Управляващите кръгове в империалистическите държави от Съглашението отклоняват мирното предложение на съветското правителство, поради което то е принудено да започне преговори с Германия и нейните съюзници, включително и с България, завършили с подписването на т. нар. Брест-Литовски мирен договор (3 март 1918). — 164.

⁷⁰ По време на Полско-съветската война (апр.—ноем. 1920) съветска търговска делегация начело с народния комисар на външната търговия Л. Б. Красин води в Лондон преговори с английското правителство за възстановяване на търговските отношения между двете страни. На 31 май 1920 е първата среща между съветската делегация с представител на английското правителство, на която Красин предлага конкретна програма за развитие на съветско-английската търговия. Английското правителство се стреми да използва преговорите като средство за оказване натиск върху съветското правителство да прекрати настъплението на Червената армия и да сключи примирие с Полша. — 164.

⁸⁰ *Руската комунистическа партия (болшевики)* е създадена като *Руска социалдемократическа работническа партия (РСДРП)* под ръководството на В. И. Ленин. Нейният първи конгрес е през 1898. Като партия от нов тип е изградена на II конгрес (1903), който приема програма на партията, съставена от две части: в програма-минимум се определят задачите на партията в буржоазнодемократичната революция, в програма-максимум се поставя задача за извършване на социалистическа революция в Русия и установяване диктатура на пролетариата. Седмият конгрес (1918) преименува партията *Руска комунистическа партия (болшевики)* — РКП (б), XIV конгрес (1925) — Всесъюзна комунистическа партия (болшевики) — ВКП(б), а XIX конгрес (1952) — Комунистическа партия на Съветския съюз — КПСС.

Болшевишката партия се изгражда като пролетарска партия от нов тип, която принципино се различава от партиите на Втория интернационал. Нейна теоретична основа е марксизмът-ленинизмът. Още от създаването си тя води непримирима борба с враждебните ѝ политически партии и течения — кагети, буржоазни националисти, есери, анархисти, както и с опортюнистическите течения вътре в нея — меншевики, отзовисти, «леви комунисти», троцкисти и други антипартийни групировки.

Характерна черта на Болшевишката партия е последователният ѝ пролетарски интернационализъм. Тя води принципна борба за чистотата на марксизма в международното работническо движение, против всички разновидности на опортюнизма, ревизионизма и догматизма, с центризма и социалшовинизма

на Втория интернационал. В годините на Първата световна империалистическа война 1914—1918 болшевиките начело с В. И. Ленин сплотяват революционните сили в международното работническо движение за създаване на нов, Комунистически интернационал.

Болшевишката партия ръководи борбите на народните маси в Русия против царизма и капитализма в три революции: буржоазнодемократичната революция през 1905—1907, Февруарската буржоазнодемократична революция 1917 и Великата октомврийска социалистическа революция 1917. В резултат от победата на социалистическата революция през октомври 1917 в Русия се утвърждава диктатура на пролетариата, възниква първата в историята социалистическа държава. Партията на болшевиките застава начело на борбата за създаване и укрепване на съветската власт, организира отбраната на Съветската република в периода на Гражданската война и империалистическата интервенция 1918—1920.

След VIII конгрес (1919), който приема нова партийна програма — за построяване на социалистическо общество, партията насочва усилията на съветския народ за изграждане основите на социалистическата икономика. В борбата против троцкистите, десните опортюнисти и другите опозиционни групи отстоява ленинизма. Тя мобилизира силите на трудещите се за социалистическа индустриализация на страната, колективизация на селското стопанство, осъществяване на културната революция. Под нейно ръководство са ликвидирани експлоаторските класи, създава се и укрепва морално-политическото единство на съветския народ. По време на Великата отечествена война 1941—1945 ВКП (б) организира и ръководи борбата на съветския народ за разгрома на хитлеристките окупатори, а след войната взема енергични мерки за възстановяване и развитие на народното стопанство.

Двадесет и първият конгрес на КПСС (1959) отчита, че е постигната пълна и окончателна победа на социализма в СССР. Двадесет и вторият конгрес (1961) приема нова партийна програма. Двадесет и седмият конгрес (1986) приема Програма за планомерно и всестранно усъвършенствуване на социализма, за по-нататъшен напредък на съветското общество към комунизма — нова редакция на партийната програма, съобразена с новите задачи на КПСС. Основното съдържание на дейността на КПСС и съветския народ в настоящия етап е планомерното и всестранно усъвършенствуване на социализма.

КПСС е неотделима съставна част на международното комунистическо и работническо движение. По нейна инициатива е създаден Комунистическият интернационал (1919), изиграл огромна роля в развитието на международното комунистическо движение. КПСС се бори за по-нататъшно укрепване на позициите на световната социалистическа система, за укрепване единството и интернационалната солидарност с работническото движение в капиталистическите страни, поддържа народите,

борещи се за национална независимост, против империализма и неоколониализма. —

- ⁸¹ Приближаването на Червената армия към границата на Полша предизвиква политическа криза в Европа. През лятото на 1920 в отговор на намеренията на английското правителство да изпрати флот срещу Съветска Русия английските работници обявяват, че няма да позволят и Франция да започне война срещу Съветска Русия, като прекратяват добива на въглища за Франция. Вълна от митинги залива Франция, Италия, Чехословакия. В Чехословакия правителството е принудено да обяви неутралитет и да прекрати нелегалните доставки на оръжие за Полша. Подобни събития стават и в Германия. — 165.
- ⁸² Първите Съвети на работническите депутати в Полша възникват под влияние на Октомврийската революция 1917 след възстановяването на независимостта на Полша (7 ноем. 1918). Начело на революционната борба застава Полската комунистическа партия, образувана през дек. 1918 чрез обединението на Социалдемократическата партия на Полша и Литва и Полската социалистическа партия (ППС) — левица. С помощта на империалистическите държави (главно Англия и Франция) и пряката поддръжка на десните лидери на ППС властта в Полша завземат буржоазията и помешчиците. Революционното движение е подложено на репресии. Към лятото на 1919 са разтурени и последните съвети. По време на съветско-полската война (апр.—окт. 1920) в районите, завзети от Червената армия, работническо-селските съвети са възстановени. В края на юли 1920 полските комунисти създават в гр. Бялосток Полски революционен комитет — временен орган на революционната власт на трудещите се. В състава му влизат най-изтъкнати дейци на полското революционно работническо движение — Ю. Мархлевски (председател), Ф. Дзержински, Ф. Кон и др. В публикуваното на 30 юли 1920 възвание към полския народ комитетът обявява за своя основна задача създаването на Полска съветска социалистическа република. Комитетът прекратява съществуването си след отстъплението на Червената армия (авг. 1920). — 165.
- ⁸³ След излизането на България от Първата световна война второто коалиционно правителство на Ал. Малинов (17 окт.—28 ноем. 1918) подписва договор с представители на генерал Деникин и Съглашението за предаване на оръжие на руската контрареволуционна армия. Правителството на Ал. Стамболийски, съобразявайки се с предстоящото подписване на мирния договор и поради постоянния натиск на съглашенското командване, също потвърждава доставките. Но в началото на 1920, след разгрома на Колчак, Деникин и Юденич, отношението на българското правителство към империалистическата интервенция срещу Съветска Русия се променя значително. Правителството отказва да изпрати оръжие за националистите в

Кавказ, Армения и други райони по периферията на съветската страна, но съгласенското командуване задължава България да предостави оръжие на барон Врангел в размер на 10 000 пушки и 20 млн. патрони. — 166.

- ⁸⁴ Става дума за *Радикалдемократическата партия* — дребнобуржоазна политическа партия, образувана в 1905 от обособилата се в Демократическата партия фракция на младодемократите начело с Найчо Цанов и Т. Г. Влайков. Обхваща част от градската дребна буржоазия и дребнобуржоазна интелигенция. Обявява се в защита на буржоазнопарламентарния строй. Участва в правителството на Ал. Малинов (юни—ноем. 1918) и на Теодор Теодоров (ноем. 1918—авг. 1919). Външната ѝ политика е русофилска и антантофилска. През 1922 се преименува *Радикална партия* и се присъединява към Конституционния блок (1922—1923). След военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 се разцепва, като дясното ѝ крило влиза на 10 авг. с. г. в Демократическия сговор. Лявото крило начело със Стоян Костурков минава в опозиция и през 1931—1934 участва в управлението на Народния блок.

В навечерието на преврата на 19 май 1934 в Радикалната партия се оформят три крила: Радикална партия начело със Ст. Костурков, Радикална партия начело с проф. Г. П. Генов и малобройната Прогресивнолиберална партия. През ян. 1938 крилото на Костурков влиза в споразумение с «Петорката», БРП и БЗНС «Пладне» за участие в парламентарните избори. През 1945 крилото на Ст. Костурков се присъединява към Отечествения фронт, а десните радикали съществуват за кратко време като опозиционна Радикална партия (обединена). През 1949 Радикалната партия се саморазпуска и кадрите ѝ се вливат в ОФ. — 170.

- ⁸⁵ Представителят на широките социалисти П. Ралев по принцип поддържа предложението на комунистическата общинска група държавата да поеме материалната издръжка на всички училища в страната, включително и на еврейското и арменското. Но той настоява да се гласува първо училищният бюджет на българските училища, а след това този на инородните, за да се знае «кому колко се дава». — 170.

- ⁸⁶ *Обща комисия на синдикатите в Румъния* — профсъюзен център, създаден през авг. 1906. Ръководи стачните борби на румънската работническа класа. След възстановяването на Румънската социалдемократическа партия (1910) работи в тясна връзка с нея. До 1914 Общата комисия на синдикатите в Румъния обединява над 10 000 работници. След избухването на Първата световна война Социалдемократическата партия и профсъюзите заемат интернационалистическа позиция, организират борбите на трудещите се против войната и политиката на буржоазното правителство.

През 1923 пред страха от нарастващото влияние на Кому-

нистическата партия (създадена през 1921) и след като успяват да получат мнозинство в ръководството на синдикатите, на състоялия се на 16—18 септ. 1923 конгрес в гр. Клуж опортюнистите прокарват решение за присъединяването на румънските синдикати към Амстердамския синдикален интернационал. В този труден за румънското профсъюзно движение момент като официален представител на Профинтерна на Балканите Г. Димитров му оказва помощ в името на запазване единството на румънската работническа класа. В края на същата година РКП създава революционен профсъюзен център — **Обединен съвет на профсъюзите**. През 1924 заедно с РКП той е обявен извън закона.

Между румънските синдикати и ОРСС съществуват тесни организационни и приятелски връзки. Георги Димитров като представител на ОРСС и БКП участва в няколко конгреса на румънските синдикати, а представителите на Общата комисия на синдикатите в Румъния Михаил Бълиняну, Траян Новак и Киро Стефанов присъствуват на XII конгрес на ОРСС. — 178.

- ⁸⁷ *Първата балкано-дунавска синдикална конференция* се провежда на 3—4 ноем. 1920 в София. Участвуват представители на синдикалните организации от България, Югославия и Румъния. На конференцията не присъствуват делегати на Гръцката федерация на труда и на профсъюзите на Турция поради невъзможност да пристигнат в България. Конференцията обсъжда състоянието на международното профсъюзно движение, въпроса за учредяване на Временен балкано-дунавски синдикален секретариат и отношенията му с Балкано-дунавската комунистическа федерация, за участието на Секретариата в международната синдикална конференция в Москва, отношенията между комунистическите партии и професионалните съюзи в балканските и дунавските страни.

На конференцията е учреден **Балкано-дунавски синдикален секретариат** като орган на Международния съвет на професионалните съюзи за балканските страни. В него влизат по един представител на профсъюзите от България, Югославия, Гърция, Турция, Румъния, Унгария и Чехословакия. Седалището на Секретариата се установява временно в София. Непосредственото му ръководство се възлага на Синдикалния комитет на ОРСС и на Г. Димитров, който има най-голяма заслуга за организирането и провеждането на конференцията. Той става фактически ръководител на революционното профсъюзно движение в балканските страни.

Конференцията е голяма крачка напред в развитието на професионалното движение в балканските страни и има огромно значение за предстоящите революционни борби на пролетариата на Балканите. — 179.

- ⁸⁸ *Член 28 от Устава на ОРСС* гласи: «Конгресът се съставява: 1) от членовете на Общия работнически съвет и Контролната комисия; 2) от делегатите на работническите професионални

съюзи, пресмятани по един делегат на всеки 75 или част от 75 членове.

Забележка: Членовете на Общия работнически съвет по въпроси, които засягат тяхната дейност, имат само съвещателен глас.» — 181.

⁸⁹ Георги Димитров има предвид избраното на 27 авг. 1920 Постоянно присъствие на Софийския общински съвет: кмет — К. Батов (демократ), помощници: Д. Папазов (народняк), Г. Занков (радославист), Ив. Дечев (радикал). — 188.

⁹⁰ «*Кореняци*» — независима група, близка до Демократическата партия, представляваща интересите на «коренните» жители на София. Техен представител в Софийския общински съвет е Хр. Филипов. — 191.

⁹¹ Става дума за *Пловдивската комуна*, обявена на 22 дек. 1919 след победата на местната партийна организация в общинските избори на 7 дек. В новонабрания Общински съвет има 11 комунисти и 9 представители на останалите политически партии. За кмет е избран д-р Н. Гълъбов. Комуната се обявява в защита на стачкуващите железничари и телеграфо-пощенски служещи и им оказва морална и материална подкрепа. Общинският съвет провежда своите заседания публично, с което се дава възможност на трудещите се да въздействуват при вземането на решения и да контролират дейността на съвета. На специална комисия е възложено да анкетира делата на бившите буржоазни управници. Извършва се прелом в социалната, здравната и просветната политика на общината. Комуната поема изхранването на бедните и безработните граждани. Предвиждат се редица мероприятия за подобряване на санитарното дело и медицинското обслужване, изработен е план за преустройство на учебното дело в града на трудови начала. На 15 февр. 1920 по време на заседание на съвета съветниците-комунисти са арестувани и откарани в София. Формален повод за този произвол на централната власт е клеветническото обвинение, че комуната уж отказва да поеме прехраната на населението и че подпомага парично стачкуващите работници. БКП провежда широка протестна акция против незаконните действия на властта. След 57-дневен арест съветниците-комунисти са освободени, но комуната е разтурена. — 193.

⁹² *Авгиеви яхъри* (А в г и е в и о б о р и) — в древногръцката митология грамадни обори на елидския цар Авгий, които не били почиствани 30 години. Херакъл (Херкулес) ги почистил само за един ден, като прокарал през тях река Алфей.

В преносен смисъл изразът «авгиеви обори» се употребява за означаване на много замърсено място, което се нуждае от основно почистване, или за крайно занемарена работа. — 194.

⁹³ Георги Димитров има предвид процесът на олевяване в БРСДП(о),

особено силно изразен през 1920. Левицата на широкосоциалистическата партия и на ОбОРСС преминават в редиците на БКП и в ОРСС. През февр. 1920 с обръщение към БКП (публикувано във в. «Народ», № 31, 23 февр. 1920) ЦК на БРСДП (о) предлага двете партии да се обединят. Подобно предложение отправя и ръководството на Работническата комунистическа партия (групата на Никола Харлаков). На 28 и 29 февр. 1920 Партийният съвет на БКП разглежда двете предложения и излиза с декларация по тях. В нея се прави анализ на опортюнистическата политика на общоделската партия и се подчертава, че БКП е готова да приеме в своите редове всички честни и предани на работническото движение членове от другите организации, при условие че се откажат от дискредитираните си водачи и възприемат програмата и тактиката на Комунистическата партия.

През септ. 1920 партията приема в своите редове окончателно скъсалата с реформизма левица на широкосоциалистическата партия, групата на Н. Харлаков и др. — 199.

⁹⁴ Евтим Николов наемква за това, че след Транспортната стачка 1919—1920 Георги Димитров заедно с останалите членове на ЦК на БКП и депутатите-комунисти е принуден да се укрива поради преследване от страна на правителството. — 201.

⁹⁵ На 28 авг. 1920 в клуба на широките социалисти на ул. «Нишка» (дн. «Найчо Цанов») се провежда събрание на БРСДП (о), замислено като акция против опасността от война след победата на Октомврийската революция 1917. На събранието говори Кр. Пастухов, който обвинява БКП, че проповядва въоръжени действия в защита на съветската република (вж. в. «Народ», № 193, 31 авг. 1920).

Тази акция няма нищо общо с борбите на работническите маси в България за мир, в защита на Съветска Русия. — 201.

⁹⁶ Кметът на Самоковската комуна Михаил Дашин, съветниците М. Конев, Петрунов, Молчев и други комунисти са арестувани и изтезавани по заповед на околийския началник, под предлог че са откраднали 180 пушки за «предстоящата революция». — 203.

⁹⁷ Става дума за *Втория конгрес на Тютюноработническия съюз*, който се провежда на 5—6 септ. в Пловдив. Присъствуват 82 делегати.

Секретар-каснерът на съюза Стефан Кираджиев изнася отчет за развитието и борбите на Тютюноработническия съюз през 1919 и първата половина на 1920. В приетата по отчета резолюция се одобрява извършената дейност и се набелязват практически мерки за отстраняване на недостатъците и засилване на съюза.

В работата на конгреса участва Георги Димитров, който

изнася реферат на тема «Организацията и борбите на тютюневите работници и работнички».

Избрано е Централно настоятелство от 9 души, Контролна комисия от 5 души и 50 делегати за участие в XII конгрес на ОРСС (септ. 1920). Конгресът гласува резолюция против преследванията на правителството и собствениците срещу тютюно-работниците и тяхната организация. — 205.

- ⁹⁸ *Данък-занятие* е въведен със Закона за данъка върху занятията, утвърден с Указ № 185 от 20 ян. 1895, обнародван в «Държавен вестник», № 16 от 21 ян. с. г., и с Публично-административен правилник за прилагане на Закона за данъка върху занятията, утвърден с Указ № 8 от 30 авг. 1910, обнародван в «Държавен вестник», № 190 от 1 септ. с. г.

Законът предвижда облагане с данък-занятие на всеки жител в страната, който се занимава със «служебни занятия» (занятия, които се упражняват срещу известна заплата), свободни, търговски и индустриални занятия и занаяти или получава доходи от движими (капитали, ценности, пенсии и пр.) и недвижими имоти. — 207.

- ⁹⁹ Става дума за *общата железничарска стачка* (20 дек. 1906—31 ян. 1907), избухнала стихийно и продължила 42 дни; тя е най-голямата стачка в България до това време (участвуват около 4000 души). Преди обявяването ѝ железничарите отправят до Народното събрание специална петиция, подписана от 3000 работници и служители. Министър-председателят Д. Петков отказва да приеме делегацията. В отговор на петицията правителството на Народнолибералната (стамболовистка) партия набързо прокарва Закон за отнемане правото на държавните служители да стачкуват, Закон за лишаване от пенсия за участие в стачки, Закон против правото на свободно издаване на работнически вестници и др. Опозиционните буржоазни и дребнобуржоазни партии (в това число и общоделската) се опитват да използват стачката в борбата си за сваляне на правителството. Единствено БРСДП (т. с.) и ОРСС се обявяват в защита на справедливите искания на железничарите. Работническият железничарски синдикат, ръководен от партията, участвува в стачката, но не и в нейното ръководство, в което влизат общоделци. Стачката завършва с незначителен успех. — 212.

- ¹⁰⁰ Такова окръжно не бе открито. Въпросите, които се засягат по време на заседанието на Общинския съвет, се разглеждат в позивите на ЦК на БКП от 4—5 и от 5 ян. 1920 във връзка с Транспортната стачка (дек. 1919—февр. 1920) и отношението на правителството към нея. В позива от 4—5 януари се посочва неизбежната необходимост от «истинска народна съветска власт», а в позива от 5 януари се издига лозунг за Българска съветска република. — 213.

- ¹⁰¹ На заседание на Общинския съвет през февр. 1920 Г. Занков

(радославиист) подкрепя предложението на общинската комунистическа група за възстановяване на работа уволнените служители от Софийската община, участвували в протестната демонстрация на 24 дек. 1919, и за изплащане на надниците и заплатите им за времето, през което са били уволнени. В заседанието на 16 септ. 1920 Г. Занков твърди, че е поддържал становището само да се възстановят на работа уволнените служители, без да им се плаща обезщетение. — 215.

¹⁰² Става дума за *Всеруска извънредна комисия за борба с контрареволуцията*, ЧК, ВЧК — орган, създаден от Съвета на народните комисари през дек. 1917 за защита на държавната безопасност на Съветската република. През 1922 ЧК е реорганизирана в Държавно политическо управление (ГПУ), по-късно — в Обединено държавно политическо управление (ОГПУ). ЧК изиграва важна роля в борбата със силите на вътрешната и външната контрареволуция, за опазване завоеванията на младата съветска държава. — 217.

¹⁰³ Георги Димитров има предвид бурния революционен подем, обхванал Италия през 1919—1920 под напора на изострената социалнополитическа криза под влияние на победилата Октомврийска социалистическа революция 1917. По инициатива на левите социалисти начело с А. Грамши още през 1919 започва създаването на фабрично-заводски съвети във фабриките и заводите. През 1920 избухват около 2000 работнически стачки, които придобиват политически характер. През авг.—септ. с. г. работниците от промишлените центрове на Севера в отговор на обявления от собствениците локаут завземат затворените предприятия. В ръцете на 600 хиляди металурзи преминават практически всички металургични и машиностроителни предприятия. В Торино и Милано работниците пристъпват към организиране на производството и създаване на Червена гвардия.

Стачното движение, започнало като отбранително, придобива настъпателен характер, но то не прераства в борба за власт. Италианската социалистическа партия предава ръководството на борбата в ръцете на Общата конфедерация на труда, чийто ръководител реформистът Д'Арагона подписва съглашение с правителството за прекратяване на стачките срещу обещания за отстъпки — повишаване на заплатите, въвеждане на работнически контрол в предприятията и пр. — 218.

¹⁰⁴ Под влияние на Великата октомврийска социалистическа революция 1917 в Англия започва революционен подем, който се изразява в бурно стачно движение, в създаването на Комунистическа партия (1920) и борба срещу антисъветската интервенция под лозунга «Долу ръцете от Русия!». Най-ярка проява на следвоенната революционна криза в Англия е общата железничарска стачка, избухнала на 27 септ. 1919. Стачкуват повече от един милион железничари, които настояват за повишаване на надниците. Федерацията на миньорите и транспортните работ-

ници заявява, че ще се намеси, в случай че правителството си позволи да използва войска за смазване на стачното движение. Подготвя се в знак на солидарност и рудничарска стачка, която е предотвратена с помощта на десните лидери на трейдюнионите. На 5 окт. правителството е принудено да сключи компромисно споразумение със стачкуващите железничари. — 218.

- 105 Георги Димитров има предвид следните закони, прокарани от коалиционното и самостоятелното земеделско правителство на Ал. Стамболийски: Закон за търговията със зърнени храни (19 ноем. 1919), Закон за задължителното гласоподаване (2 дек. 1920), Закон за облекчаване на жилищната нужда (5 ян. 1920), Закон за трудовопоземлената собственост (апр. 1921), Закон за трудовата повинност (28 май 1920) и др. — 220.
- 106 Георги Димитров има предвид *член 4 на Закона за съдене и наказване виновниците за народната катастрофа*, приет на 22 ноем. 1919. Той предвижда да бъдат съдени по член 431 от Наказателния закон при отегчаващи вината обстоятелства всички частни или длъжностни граждански и военни лица, които, възползувайки се от войната, са извършили спекулативни сделки от естество да внесат угнетение и раздразнение във войската и населението, извършили са изстъпления в окупираните земи или користоно са действували за подготовката, обявяването и продължението на войната. Член 4 е отменен на 3 септ. 1921 под натиска на Междусъюзническата контролна комисия. — 220.
- 107 Георги Димитров има предвид *член 6 от Закона за градските общини*, който гласи: «Когато някой член на Общинския съвет, освен кмета или помощниците му, които получават заплата, се назначи на някоя специална общинска работа, получава дневно възнаграждение: а) в София до 20 лв. дневно; б) в Пловдив, Русе, Варна, Бургас, Гюмюрджина до 15 лв. дневно; в) в останалите градове до 10 лв. дневно. Същото добавъчно възнаграждение се плаща на всеки общински съветник за всяко заседание на Общинския съвет, на което той е присъствувал.» — 232.
- 108 *Законът за окръжните съвети* е приет на IV редовна сесия на XIII обикновено НС (на 15 дек. 1906) и е обнародван в «Държавен вестник», № 9 от 12 ян. 1907. Многократно изменен и допълван от XVII обикновено НС (1914—1919) и XIX обикновено НС (1920—1923). Отменен със Закона за окръжните съвети от 30 дек. 1925. — 232.
- 109 Иван Дечев (радикал) поддържа предложението на комунистическата общинска група за заплатите на общинските служители. Изказването на Дечев е в разрез с общата позиция на Радикалната партия по този въпрос и предизвиква конфликт в нея. — 236.
- 110 Георги Димитров има предвид *Допълнението към Закона за*

градските общини, което регламентира реда за разпускане на Общинския съвет. Според него провеждането на нови избори трябва да стане в течение на 3 месеца от деня на разпускане на съвета. Новият състав прослужва толкова време, колкото е останало на предишния съвет да служи, освен ако разпускането е станало през шестмесечието, което предшества дата на общи общински избори, определена в член 148 от Избирателния закон. В този случай избор не се провежда, а новият състав остава да служи и през следващия период. — 239.

- ¹¹¹ *Комунистическият съюз на медико-санитарните работници в България* е създаден на 26 явг. 1919 в София от лекари и фелдшери-комунисти със съдействието на Г. Димитров първоначално като синдикална секция на медико-санитарните работници. Учредителният му конгрес се провежда на 25—29 септ. 1920. Избрано е Централно настоятелство в състав: д-р Нено Царвуланов (секретар на съюза и редактор на неговия орган в. «Медико-санитарен работник»), д-р Васил Иванов (каснер), Младен Стоянов (деловодител и администратор на вестника) и др. В Контролната комисия са избрани: Иван Станков, Йордан Иванов и Н. Костов. Членуват 559 медико-санитарни работници. Съюзът води борба за осъществяване на здравната политика на партията — за безплатна и квалифицирана медицинска помощ, за увеличаване броя на лечебните заведения и пр.

Отначало съюзът допуска някои тактически грешки. Поради наименованието си «комунистически» редица прогресивни здравни работници остават извън неговите редове. По-късно, следвайки указанията на партията за еднодействие с демократичните организации, съюзът установява контакт с други професионални организации на санитарните работници, но не стига до обединени действия с тях. От 1 ян. 1922 носи името *Съюз на медико-санитарните работници*.

Членове на съюза вземат участие в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923.

След 1925 средните медицински работници — фелдшери, акушерки и сестри, бивши членове на съюза, се включват в Съюза на средните санитарни работници, а през 1934 се свързват с образуваната от лекари-комунисти група «Обществен лекар». — 240.

- ¹¹² Георги Димитров има предвид двете организации на здравните работници в България — Българския лекарски съюз и Съюза на средния санитарен персонал.

Българският лекарски съюз (БЛС) е създаден през 1901 като професионална организация на лекарите. Печатен орган — в. «Летописи на Лекарския съюз в България» (1903—1950). Още в първите години от съществуването на БЛС в него се очертават две течения с различни становища по въпросите на организацията, развитието, характера и управлението на здравеопазването в България. Групата, обединена около д-р П. Ораховац, се обявява за изграждане на съюза като научно-об-

шествена професионална организация, която да участва и в разрешаването на проблемите на здравната политика на държавата, за активно участие на лекарите в обсъждането на здравното законодателство. Привържениците на д-р М. Русев — председател на Върховния медицински съвет, се стремят да ограничат дейността на БЛС до защита на частнопрофесионалните интереси на лекарите.

Макар че и двете групи гласуват през 1912 прогресивна програма, в която се иска социализация на лекарския труд, национализиране на аптеките, безплатна акушерска помощ за всички родилки и т. н., тя не се осъществява. Съюзът не успява да преодолее вътрешните противоречия и да стане действителен борец за обществено здравеопазване. По време на войните (1912—1913 и 1915—1918) Лекарският съюз води анемичен организационен живот. Съюзът заема антимилитаристични позиции, но е за неутрален пацифизъм и не участва в борбата на трудещите се против войната.

През 1920—1924 председател на БЛС е комунистът д-р Р. Ангелов, което определя прогресивната насока в дейността на съюза. XXV лекарски събор (1940) приема изработения от групата на лекарите-комунисти «Обществен лекар», ръководена от д-р Р. Ангелов, проект за здравен план, който през 1942 става част от Програмата на ОФ.

Съюзът на средния санитарен персонал е създаден през 1908 от съществуващите по-рано фелдшерски дружества, санитарни работници и помощен болничен персонал. На учредителния му конгрес се издигат искания да се намалят размерите на селските здравни участъци, като се увеличи техният брой, да се построят и поддържат амбулатории с нужните медицински инструменти. През 1915 XIV конгрес решава съюзът да остане на позициите на политическия «неутралитет». — 242.

- ¹¹³ Член 52 на Правилника за вътрешния ред на заседанията на Софийския общински съвет гласи: «Общинският съвет веднага с внасяне бюджетопроекта пристъпва към разглеждането и гласуването му § по § непрекъснато, до окончателното му гласуване. В същото време той се произнася и решава и всички свързани с бюджета въпроси, които е предложил с доклада си кметът или някой член на съвета.» — 244.

- ¹¹⁴ *Дванадесетият конгрес на ОРСС* се провежда от 26 до 28 септ. 1920 в София. Работата на конгреса преминава под знака на решенията на II конгрес на Коминтерна (1920) и на новоучредения Международен съвет на професионалните съюзи. На конгреса присъствуват Н. Глебов—Авилов (представител на съветските профсъюзи), представители на Румънския синдикален съюз и на Конфедерацията на труда в Гърция. Дневен ред: 1) Отчетен доклад на Синдикалния комитет за 1919 и първото полугодие на 1920 — Г. Димитров; 2) Организацията и ръководството на стачните борби при новите условия — А. Иванов; 3) Организационното доизграждане и стабилизиране на синди-

калното движение — Ж. Димитров; 4) За професионалния печат — Др. Коджейков.

Конгресът обсъжда състоянието на професионалните съюзи в България и взема важни решения за тяхната по-нататъшна дейност. Ползувайки се от опита на болшевиките, конгресът решава професионалните съюзи да се превърнат в масови работнически професионални организации. В специална резолюция се подчертава, че ОРСС приема напълно Тезисите на II конгрес на Коминтерна за профсъюзите, приветствува създаването на Международния съвет на професионалните съюзи в Москва и единодушно потвърждава влизането си в него. Конгресът приема мероприятия за укрепване на Съюза на земеделските, горските, лозарските и др. работници, на Комунистическата организация на държавните, окръжните и общинските служители, както и за изграждане на десетническия апарат в предприятията.

За членове на СК са избрани: Г. Димитров (секретар), Ж. Димитров (помощник-секретар), А. Иванов, Н. Пенев, Т. Ненков, Др. Коджейков, Ал. Георгиев, д-р Н. Царвуланов, Ст. Георгиев, С. Тодоров и Бр. Илиев. В състава на Контролната комисия влизат: М. Хлебаров, Т. Цветков, Л. Мартинов, д-р Д. Тодоров и Ал. Гогов. — 249.

- ¹¹⁶ Георги Димитров има предвид репресивните мерки на правителството на Т. Теодоров срещу рудничарите от мина «Перник» във връзка с борбите им в началото на 1919 — първият сигнал за организирана стачна борба след войната. На 27 ян. рудничарска комисия, в която е включен и Г. Димитров, излага пред министъра на търговията, промишлеността и труда Я. Сакъзов исканията на миньорите за корекция на щатните таблици, за 8-часов работен ден, за въвеждане на три смени, за охрана на труда в галерните, за отпускане на болнични пари за боледуващите работници, за демилитаризиране на мината и т. н. Министърът приема формално само онези искания, които се отнасят непосредствено до положението на рудничарите. В Перник са увеличени правителствените военни сили. На 17 февр. 1919 са извършени масови арести. Между арестуваните са Г. Димитров, съпругата му Л. Димитрова и ръководители на Работническия рудничарски съюз. Седем миньори начело с Т. Ненков (секретар на Рудничарския съюз) са предадени на военнополови съд с искане да им се наложи смъртно наказание. Около 150 най-активни членове на Рудничарския съюз са изпратени в Тревненския балкан, където са принудени да работят под стража и без заплата. Други 500 миньори са уволнени.

В Перник е установено извънредно положение. Работническият клуб е затворен, събранията са забранени. В отговор на правителствения терор миньорите организират т. нар. «мъртва стачка», в резултат на която производството на въглища значително намалява.

В защита на пернишките миньори се вдига цялата работническа класа. ЦК на БРСДП (т. с.) издава специален Позив към работническата класа в България в подкрепа на справедливни-

те искания на миньорите и срещу терора на военните власти. На 21 февр. 1919 Г. Димитров отправя питане в Народното събрание до министър-председателя, министъра на войната и министъра на търговията, промишлеността и труда във връзка с правителствения терор в мина «Перник», а на 28 февр. произнася реч в Народното събрание по този повод.

Правителството е принудено да отстъпи. Въведен е 8-часов работен ден, работническите заплати са увеличени със 150—200%, интернираните в Тревненския балкан са освободени, повечето от подсъдимите са оправдани. — 251.

- ¹¹⁶ Георги Димитров има предвид следните стачки в тютюневото производство:

Стачката на тютюноработниците в Горна Джумая (дн. Благоевград) избухва на 17 юни 1919. Тя е предизвикана от тежкото материално положение на работниците, крайно лошите условия на работа и ниските надници. Организирана е и се ръководи от местната секция на Тютюноработническия съюз. Участвуват работниците от всички тютюневи складове. След 25-дневна борба исканията на стачниците за увеличаване на надниците са удовлетворени.

Стачката на тютюноработниците в Станимака (дн. Асеновград) избухва в средата на юни 1919. Стачниците издигат искания за повишаване на надниците, за 8-часов работен ден и пр.

Стачката на тютюноработниците в Пловдив избухва на 30 юни 1919 под ръководството на Тютюноработническия съюз. Тя е предизвикана от отказа на притежателите на тютюневите складове да удовлетворят исканията на тютюноработниците за 8-часов работен ден, увеличаване на заплатите със 100%, за еднакво заплащане на труда на мъжете и жените при еднакъв труд и пр. В стачката участвуват 4000 души. В тяхна подкрепа се обявяват трудещите се от цялата страна. На 24 юли притежателите на тютюневите складове са принудени да приемат работническите искания.

Стачката на 1500 тютюноработници от складовете в Хасково избухва на 5 ноем. 1919. Стачниците предявяват искане да се приеме изработеният от Тютюноработническия съюз правилник за вътрешния ред в тютюнопроизводството. Стачната борба се ръководи от секретаря на съюза Ст. Кираджиев. За да сломят борбата на работниците, собствениците на тютюневи складове обявяват локаут на всички останали работници, заети в тютюневото производство, вследствие на което 4000 работници са лишени от работа. Тъй като собствениците не признават Тютюноработническия съюз, преговорите са прекъснати. Стачката се разширява и обхваща тютюноработниците от Харманли и Борисовград (Първомай). На 16 ноем. завършва с пълен успех за работниците. — 251.

- ¹¹⁷ Става дума за следните стачки в текстилната индустрия:

Стачката на работниците от текстилната фабрика «Бъ-

дащност» в Самоков, избухнала на 21 май 1919 поради отказа на фабричната управа да удовлетвори исканията на работниците за увеличаване на надниците и за въвеждане на 8-часов работен ден. След 32-дневна борба стачката завършва с успех.

Стачката на текстилните работници от фабриките «Успех» и «Александър» в Габрово, обявена на 6 юли 1919 под ръководството на Работническия текстилен съюз в града. Продължава три седмици и завършва с успех. Фабрикантите са принудени да приемат искането за 8-часов работен ден и да увеличат заплатите с 60—70%.

Стачката на текстилните работници в Сливен започва на 18 юли 1919 в знак на протест против продоволствената политика на правителството. В същия ден се провежда общоградски митинг, в който участвуват 15 000 души. По заповед на Кр. Пастухов, министър на вътрешните работи, против стачниците и манифестантите са изпратени войска и полицейски части. Стават кървави сблъсквания, падат убити и ранени. — 251.

- ¹¹⁸ Акцията на 27 юли 1919 е най-голямата масова протестна акция, организирана от БКП след Първата световна война. В обстановката на революционен подем ЦК на БКП призовава трудещите се в цялата страна на протест против скъпотията, глада, безработицата, ниските заплати, против преследванията срещу Комунистическата партия, против подпомагането на белогвардейските контрареволуционери и в подкрепа на съветската власт.

Акцията се подготвя като мирна демонстрация. Въпреки това правителството на Т. Теодоров забранява всякакви демонстрации и събрания. Няколко дни по-рано то спира в. «Работнически вестник» за 10 дни. Министърът на вътрешните работи Кр. Пастухов (широк социалист) със специално окръжно нарежда да се осуети акцията с помощта на полиция и войска. В дните преди 27 юли страната е превърната във военен лагер. В много градове е обявено извънредно положение. На помощ са повикани и съгласенски военни поделения. Клубовете на партията са блокирани, арестувани са много комунисти.

Въпреки строгите мерки на властта на 27 юли почти в цялата страна се свикват протестни събрания, митинги и демонстрации. В София на две големи събрания в кварталите «Коньовица» и «Банишора» говори Г. Димитров. За пръв път в работническите акции в градовете участвуват масово трудещи се селяни от близките села. Във Видин, Фердинанд (дн. Михайловград), Търново, Стара Загора, Нова Загора, Казанлък и другаде стават кръвопролитни сблъсквания на народа с полиция и войска; повече от 100 души са ранени. Акцията на 27 юли е голяма морална победа за партията. — 251.

- ¹¹⁹ Отнася се за едноседмичната обща политическа стачка, обявена на 29 дек. 1919 по решение на ЦК на БКП и Синдикалния комитет на ОРСС в подкрепа на Транспортната стачка 1919—1920.

Същевременно се издигат искания за подобряване на материалното положение на трудещите се, за възстановяване на потърпаните от буржоазията политически и граждански свободи, за преустановяване помощта за белогвардейските контрареволуционери, отменяне решението на правителството за преследване и уволняване на държавните и други служители заради участие им в стачната борба. Общата политическа стачка обхваща много индустриални центрове. Наред с фабричните работници стачкуват и хиляди служещи от държавните и общинските учреждения. Докато в провинцията стачката има масов характер, в София е ограничена от дезорганизаторската дейност на широкосоциалистическите профсъюзни лидери. По време на борбата стопанският живот на страната е парализиран, а функционирането на държавния апарат затруднено. На 3 ян. 1920 стачката е прекратена организирано.

Георги Димитров дава висока оценка на стачката (вж Съч. Т. 9. С., 1985, с. 397—399). — 251.

¹²⁰ Става дума за големите изборни успехи на БКП през 1919—1920.

В *парламентарните избори за XVIII обикновено НС*, произведени на 17 авг. 1919, въпреки терора на правителството БКП получава 119 395 гласа и 47 депутатски места. В редица градове (Пловдив, Варна, Русе, Плевен, Стара Загора, Бургас, Ямбол) партията спечелва най-много гласове, а на други места — повече от всички други партии, взети заедно.

В *изборите за общински съвети и училищни настоятели*, произведени на 7 дек. 1919, също в условия на терор и насилие, БКП отново извоюва внушителна победа. За нейните кандидати са подадени около 140 000 гласа и са избрани повече от 2500 общински съветници и 510 училищни настоятели. В 22 града и 65 села са създадени общински комунни, а в 21 града и 71 села са образувани самостоятелни училищни настоятелства. В Софийския общински съвет отново е избран Георги Димитров, а общинската група наброява 9 души (при двама в предишния Общински съвет).

В *изборите за окръжни съветници*, произведени на 25 ян. 1920, за кандидатите на партията гласуват над 140 000 избиратели.

В *парламентарните избори за XIX обикновено НС*, произведени на 28 март 1920, БКП получава 184 616 гласа, с около 30% повече в сравнение с парламентарните избори през 1919, и застава на второ място след БЗНС.

Изборните успехи на партията през 1919—1920 свидетелствуват за порасналото ѝ влияние сред широките слоеве на народа. — 252.

¹²¹ *Келнеро-готварският съюз (КГС)* е основан на учредителен конгрес в София (16—19 ноем. 1907) първоначално като Келнерски съюз. В работата на конгреса участва Г. Ди-

митров, който оказва конкретна помощ при изработването на устава с оглед съюзът да се изгради като революционна работническа професионална организация. До VIII конгрес (юни 1919), когато се присъединява към ОРСС, КГС съществува като политически неутрална организация, но от 1912 съюзен секретар е тесният социалист Стамат Георгиев, който е в непрекъснат контакт с Г. Димитров. Печатен орган — в. «Келнерски глас» (1908—1934). Съюзът ръководи стачните борби на келнерските и готварските работници. След 1923 минава на неутрални позиции. Разтурен през 1934 от деветнадесетомайското правителство. — 254.

- ¹²² *Съюзът на земеделските, горските, лозарските и градинарските работници* е създаден като професионална организация на селскостопанския пролетариат в България в началото на юни 1919 на конференция на делегатите на селските партийни групи, присъствували на I конгрес на БКП (т. с.) (1919), и на членове на Синдикалния комитет. Влиза в състава на ОРСС. За неговото създаване и укрепване непосредствена помощ оказва Г. Димитров. Първ секретар на съюза е П. Георгиев, по-късно А. Бояджиев. Печатен орган — в. «Селски вестник» — орган на ЦК на БКП (т. с.) за селото. Първият редовен конгрес на съюза е проведен от 25 до 28 септ. 1920 в София. Съюзът установява връзки с професионалните организации на селскостопанските работници в балканските страни, Съветския съюз, Чехословакия и отчасти с Франция. Участва в работата на Международния комитет за организация, пропаганда и дейност сред земеделските работници във всички страни, основан през юли 1921 в Москва. През 1919—1923 съюзът организира и ръководи борбите на селскостопанския пролетариат за подобряване условията на труда в селското и горското стопанство. Разтурен е през 1924 по силата на ЗЗД. — 254.

- ¹²³ *Съюзът на артистите, музикантите и театралните служители* е създаден с помощта на Г. Димитров на 2 ноем. 1919 в София. Във временната управа на съюза влизат Стоян Бъчваров, Георги Дончев и Васил Гендов. Съюзът води борба за все-странна защита на интересите на своите членове върху почвата на класовата борба и за издигане ролята на изкуството в културното и художественото възпитание на трудещите се. В края на 1920 съюзът наброява 412 души, организирани в 8 секции — в София, Сливен, Русе, Варна, Пловдив, Враца, Бургас и Плевен. През 1921 са създадени нови секции — в Лом, Берковица и Стара Загора. Значителна роля за укрепването на съюза играва Г. Димитров, който участва при изработването на устава и редактира печатния му орган — в. «Артист» (1921—1923). Важно значение има статията му «Из кой път?» (в. «Артист», № 2, 4 юни 1923), в която за първи път се поставя въпросът за партийността в изкуството. Съюзът организира редица стачки, най-значителна от които е стачката на артистите, хористите и театралните служещи в театър «Ренесанс» през 1921.

Установени са връзки с Общоруския съюз на работниците от изкуствата в СССР.

Съюзът спомага значително за олевяването на творците на изкуството, за привличането им в редовете на Комунистическата партия. Разтурен през 1924 по силата на ЗЗД. — 254.

¹²⁴ *Съюзът на техниците в България* е създаден на 5 авг. 1919. Има само една секция с 22 членове. На 27 септ. 1920 се обединява със Съюза на строителните, каменоделските, керамичните и бояджийските работници (създаден на 10 авг. 1912) в Съюз на работниците по строежа. Разтурен през 1924 по силата на ЗЗД. — 254.

¹²⁵ *Съюзът на търговските служещи в България* е създаден в края на 1907—началото на 1908 към ОРСС. Софийският синдикат на търговските служещи подготвя проектоустава и извършва цялата организаторска работа по изграждането на съюза. Първоначално в него се включват търговските служещи от София, Плевен, Сливен, Лом и другаде. От 1910 излиза в. «Търговски служащ», който води борба против опортюнизма в синдикалното движение. През 1910 съюзът влиза в Международния секретариат на търговските служещи и чрез Хр. Кабакчиев участва в международната конференция на търговските служещи в Копенхаген. В 1919 е преименуван в Съюз на търговските и банкови служещи, а през окт. 1921 — в Съюз на банковите и търговски служещи. Разтурен през 1924 по силата на ЗЗД. — 256.

¹²⁶ *Съюзът на строителните работници* е създаден през 1912 на основата на изградените след 1904 групи и дружества на строителните, каменоделските, бояджийските и керамичните работници; влиза в състава на ОРСС. Наскоро след създаването си установява връзки с Международния секретариат на строителните работници. По време на Балканските войни (1912—1913) преустановява своята дейност. На I конференция на съюза (24—25 май 1914) участвуват представители на пет организации от страната. След Първата световна война към него се присъединява Работническото бояджийско дружество в София. Първият редовен конгрес се провежда през 1920. Съюзът ръководи борбите на строителните работници в страната за подобряване на трудовите условия. Разтурен е през 1924 по силата на ЗЗД. — 256.

¹²⁷ Георги Димитров има предвид *Рудничарското дружество «Миньор»*, учредено в Перник през февр. 1919 по инициатива на широкосоциалистическите министри Я. Сакъзов и П. Джидров в противовес на силната пернишка секция на Работническия рудничарски съюз. Включва предимно чиновници от Дирекцията на мина «Перник», привърженици на БРСДП (о).

Подобни «неутрални» дружества широките социалисти създават и в тютюневите фабрики (напр. в Дупница, днес гр. Стан-

ке Димитров), в които членуват по-високо платените работници и членове на административния персонал. Но след голямата стачка на тютюноработниците от Пловдив (юни—юли 1919) Тютюноработническият съюз е признат официално от тютюнотърговците в Пловдив, а по-късно и от останалите тютюнофабриканти в страната. Това понижава чувствително позициите на БРСДП(о) сред тютюноработниците в България. — 263.

- ¹²⁸ *Женски комунистически комисии* — ръководни органи на женските комунистически групи. По инициатива на ЦК на БРСДП (т. с.) в края на 1913 се създава *Централна женска комисия* със задача под прякото ръководство на партията да работи за социалистическата просвета сред работничките и жените от работническите семейства и да съдействува за обединяването на съществуващите в страната женски кръжоци в една организация. В състава на комисията влизат Тина Киркова (секретар), Люба Димитрова и Райна Кандева. Учредителната конференция на женската социалдемократическа организация (юли 1914) решава при всяка местна партийна организация да се създадат женски комисии под контрола и ръководството на партийния комитет, които да организират пропагандата и агитацията сред работничките и работническите жени и да създават женски просветни групи.

В годините на Първата световна война (1915—1918) женските социалдемократически групи изиграват значителна роля в мобилизирането на българските жени за борба против войната, за хляб и мир. Третата конференция на жените социалдемократки (25—26 май 1919) преименува Женската социалдемократическа организация в комунистическа и приема решения, съобразени с новата революционна епоха. След Септемврийското антифашистко въстание 1923 и обявяването на БКП по силата на ЗЗД (1924) извън законите партията търси нови форми и методи на работа сред жените, като използва опита на женските комунистически комисии. — 279.

- ¹²⁹ *Комисията за подпомагане жертвите на капиталистическата диктатура* е създадена към ЦК на партията във връзка с Транспортната стачка и разрасналото се стачно движение в края на 1919 и началото на 1920. Изградена е Централна комисия в състав: Тина Киркова (касиер), Жеко Димитров (секретар) и Васил Манафов, и местни комисии към местните партийни комитети. Задачите на комисииите са: 1. Да облекчат участието на всички преследвани, затворени или пострадали поради участие в комунистическото движение партийни и синдикални членове; 2. Да се систематизират сведенията за преследваните, затворените и пострадалите комунисти и съчувственици на партията от буржоазната диктатура; 3. Да се укрепи и попълни специалният фонд за подпомагане на жертвите на буржоазната диктатура и да се разпределят правилно наличните суми. — 284.

- ¹³⁰ Отнася се за *Закона за положението и заплатите на работниците и служащите в частните заведения и предприятия през време на войната*, приет на 26 март 1917 от III редовна сесия на XVII обикновено НС и обнародван в «Държавен вестник», № 86 от 24 апр. с. г.

Още преди правителствения законопроект на 1 авг. 1916 парламентарната група на БРСДП (т. с.) внася свое законодателно предложение, възобновено на 3 ноем. с. г. (вж Стенографски дневници, XVII ОНС, III РС, 46 з., с. 1008—1009). На 22 февр. 1917 то е прието «по принцип» на първо четене и заедно с предложението на БРСДП (о) е изпратено в съответната парламентарна комисия. На 22 март при първото четене на правителствения законопроект от името на парламентарната група на БРСДП (т. с.) се изказва Г. Димитров (вж Съч. Т. 7. С., 1984, с. 415—416); на 25 март при второто четене той прави предложения по чл. 2, 6 и 7 (вж Съч. Т. 7, С., 1984, с. 421). — 285.

- ¹³¹ *Законът за хигиената и безопасността на труда* е приет от III редовна сесия на XVII обикновено НС на 5 апр. 1917, утвърден с Указ № 25 от 5 апр. и обнародван в «Държавен вестник», № 129 от 15 юни с. г. С него се урежда хигиената и безопасността на труда в индустриалните, занаятчийските, търговските, строителните и транспортните предприятия.

Глава V «Контрол и наказания» предвижда контролът по приложението и изпълнението на закона, както и на правилниците и наредбите към него да се осъществява от Министерството на търговията, промишлеността и труда чрез назначаването на главни и окръжни инспектори по труда.

В действителност законът не се прилага, за което свидетелствуват многобройните протести на работническите синдикати пред министерството.

Георги Димитров активно участвува в обсъждането на законопроекта, прави конкретни предложения за неговото разширяване и усъвършенстване в духа на истинското работническо законодателство (вж Съч. Т. 5. С., 1984, с. 435—441). — 285.

- ³² Георги Димитров има предвид *Закона за обединение на фондовете на работническите застраховки*, приет на 5 март 1915 на I редовна сесия на XVII обикновено НС; утвърден е с Указ № 12 от 20 март 1915 и обнародван в «Държавен вестник», № 70 от 31 март с. г. Законът предвижда обединяване на фондовете, създавани по силата на Закона за спомагателната каса на работниците в обществените предприятия, Закона за насърчение на местната индустрия, Закона за женския и детския труд и Закона за подпомагане на държавните работници в случай на заболяване и инвалидност в един общ фонд за работническите застраховки. Разпределението на средствата се осъществява от Министерството на търговията, промишлеността и труда чрез неговите комисии. Приходите на фонда се получават, като се удържат 2% от заплатите на държавните работници, от удържки при повишаването им и при преминаване на нова служба. — 285.

¹³³ Георги Димитров има предвид Конвенцията относно ограничаването на работното време в индустриалните заведения на 8 часа дневно и 48 часа седмично, приета от Международната организация на труда през 1919 във Вашингтон. С Указ № 24 от 12 март 1919 и с Наредба № 2834 от 2 авг. 1920 Върховният съвет на труда в България въвежда 8-часов работен ден. Като закон това решение е прието от II РС на XIX обикновено НС на 31 окт. 1921, обнародван в «Държавен вестник», № 189, 22 ноем. 1921. — 285.

¹³⁴ Георги Димитров има предвид избухналите през ян.—ноем. 1919 и ян. 1920 *стачки в минната индустрия*. Исканията на стачниците са за въвеждане или запазване на 8-часовия работен ден, повишаване на работната заплата, въвеждане на три смени, строеж на жилища, приемане на мерки за предотвратяване на несчастни случаи, право на платен отпуск за миньорите, признаване на Рудничарския съюз като представител на работниците при уреждане на всички въпроси, отнасящи се до условията на труда.

По-големи са стачките през януари и юли 1919 в Перник, през юли—август с. г. в мините «Марица» и «Вулкан» (Чирпанско), «Бобов дол» (Дупнишко), «Каменец» (Пловдивско) и през ян. 1920 в Перник. Само през 1919 стачките в минната индустрия са 7½ с 25 025 участници. Повечето от тях завършват с частичен успех. — 287.

¹³⁶ Става дума за стачките през 1919—1920 в захарната индустрия. Главните искания на стачниците са за прокарването или запазването на 8-часовия работен ден, за увеличаване на заплатите и налагането на професионалните съюзи като представители на работниците при уреждането на всички въпроси, които се отнасят до труда.

Стачката в Софийската захарна фабрика избухва на 30 юни 1919. За да я осуети, директорът прибегва до помощта на полиция и войска. Въпреки това стачката завършва успешно.

Стачката в захарната фабрика в Горна Оряховица започва на 5 юли 1919. Участвуват над 400 работници. На 9 юли стачката завършва с успех.

Стачката в захарната фабрика в с. Каяли (дн. гр. Камено, Бургаски окръг) избухва през окт. 1919. След 5-дневни преговори с директора на фабриката работническите искания са удовлетворени.

Стачката в захарната фабрика в Русе е обявена на 3 ноем. 1919. Наред с другите искания стачниците поставят въпроса за признаване на Съюза на фабричните и други работници като единствен техен представител при уреждането на конфликтите със собствениците. Стачката протича в условията на терор от страна на правителството. На 17 ноем. е прекратена при пълен успех.

През дек. 1920 отново избухват стачки на работниците от захарните фабрики в Русе, Пловдив и Каяли. Поводът е решение-

то на картелиралите се фабрики за захар да анулират сключените с работниците договори през време на стачките през 1919 и да отменят получените придобивки. В Пловдив и Каяли стачниците, без да постигнат никакви резултати, се връщат на работа. В Русе борбата продължава 2 $\frac{1}{2}$ месеца, без да се постигне споразумение с фабрикантите. — 287.

- ¹³⁶ Става дума за избухналите през 1919—1920 *стачки в занаятчийското производство*. През март 1919 обявяват стачки с искане за увеличаване на надниците работниците от дърводелските предприятия в Дупница (дн. гр. Станке Димитров), през май — в предприятието на Нисим Вентура и в дружество «Лиген» на Петър Савов в Русе, през август — в дърводелската работилница в Котел, в «Търговско дружество за мебели» — София, и в предприятието «Авдала» — София.

С искания за 8-часов работен ден, премахване на извънредната работа, подобряване на жилищните условия стачкуват през май—юни 1920 работниците в керамичното производство (в циглената работилница в Кнежа, в керамичната фабрика на Върбан Христов в София). Макар и стихийни, стачките завършват с частичен успех и довеждат до създаване на секции на керамичните работници към Съюза на строителните работници при ОРСС.

През ноем. 1920 стачкуват работниците от всички бояджийско-язмаджийски работилници в Пловдив; стачките завършват с успех.

През май—окт. 1920 работниците в обущарските работилници във Враца, София, Попово водят борба за създаване на хигиенични условия в работилниците и за изплащане на данък-занятие от собствениците. Стачките завършват с частичен успех.

По същото време успешни стачки се водят и в шивашките работилници на Жак Клайн, Антон Християн, братя Рачкови и др. в София и в Стара Загора и Казанлък. — 288.

- ¹³⁷ Става дума за избухналата на 5 юни 1920 *стачка на миньорите и строителните работници при мина «Марица»*. Повод за стачката е нередовното изплащане на заплатите и опитът на Дирекцията на мината да въведе 10-часов работен ден. В исканията на стачниците се настоява за увеличение на надниците, за тяхното редовно изплащане, за изработване на правилник за реда в мината и пр. След 5-дневна борба най-важните искания на стачниците са удовлетворени. — 288.

- ¹³⁸ *Българският социалдемократически съюз в Америка* е създаден през 1907 на основата на съществуващите дотогава в САЩ осем български социалдемократически просветни групи. През 1910 в гр. Медисън (щат Илинойс) се свиква учредителен конгрес, на който се поставят основите на Българо-македонски социалдемократически просветен съюз. На 1 ян. 1911 започва да излиза в. «Работническа просвета» като орган на съюза.

След 1922 някои от ръководителите на Българския социал-демократически съюз изменят на марксистките идеи и по-късно целият съюз се присъединява формално към Американската социалистическа работническа партия.

През 1923 се създава българска секция при Комунистическата партия на САЩ със седмичен орган в. «Съзнание», който излиза в Детройт. След 1934—1935 българската секция на Комунистическата партия на САЩ се саморазтурва и членовете ѝ преминават организационно към Комунистическата партия.

През Втората световна война 1939—1945 и особено след нея властта засилва терора над прогресивните национални дружества и организации. Това налага известна реорганизация на съществуващите дотогава организации. Съюзът на българо-македонските работнически просветителски клубове се преименува Българо-американски народен съюз. — 294.

- ¹³⁹ *Организация на индустриалните работници на света* (Industrial Workes of the World) — профсъзна организация в САЩ, основана през 1905. За разлика от Американската федерация на труда (АФТ) тя е изградена на производствен принцип и обединява преди всичко неквалифицирани работници. Първоначално се обявява против политиката на класово сътрудничество, провеждана от лидерите на АФТ. През 1908 ръководството ѝ е завзето от анархосиндикалистите. Независимо от редица грешки от анархосиндикалистски характер тя изиграва значителна роля в историята на американското работническо движение. Ръководи около 150 големи стачки. В годините на Първата световна империалистическа война 1914—1918 заема антивоенни позиции и приветствува победата на Октомврийската революция 1917. През 1920 левите сили в организацията настояват за присъединяването ѝ към Комунистическия интернационал, но анархосиндикалистското ръководство отхвърля тяхното искане и изключва комунистите и привържениците на присъединението.

През 20-те години, след като революционните сили от нея преминават в редовете на Комунистическата партия, постепенно се изражда в незначителна сектантска организация. — 294.

- ¹⁴⁰ Става дума за *Международния синдикален секретариат (МСС)* — международен център на националните синдикални централи, създаден през 1901 в Копенхаген на I конференция на секретарите на професионалните съюзи в Германия, Англия, Белгия, Дания, Франция, Норвегия и Швеция с цел да се поддържат постоянни връзки между профсъюзите от различните страни. Седалището на секретариата е в Германия. От 1903 негов неслемяем председател е Карл Легин — деец на германското профсъюзно движение, опортюнист. Дейността на МСС е подчинена на политиката на десните опортюнисти и се ограничава главно в събиране на информация и разглеждане на някои организационни въпроси. През 1913 МСС се преименува *Международна федерация на професионалните съюзи*, която през Първата световна война 1914—1918 се разпада;

през 1919 е възстановена под названието Амстердамски интернационал на профсъюзите. — 296.

¹⁴¹ *Българският шофьорски съюз (БШС)* е основан през окт. 1919 в София. Печатен орган на съюза е в. «Автомобилист» (1919—1920). БШС първоначално е неутрална организация, която «работи за просветата, класоосъзнаването и организирането на всички автомобилни наемници в мощна наемническа организация». През 1920 се присъединява към ОРСС. Разтурен през 1924 по силата на ЗЗД. — 308.

¹⁴² *Българският комунистически младежки съюз (БКМС)* е приемник на Съюза на работническата социалдемократическа младеж (СРСДМ), създаден през 1912 под ръководството на БРСДП (т. с.). СРСДМ изиграва голяма роля за откъсване на младежта от буржоазно влияние и за възпитаването ѝ в социалистически дух. Под ръководството на партията СРСДМ се бори против социалшовинизма и войната. Посреща възторжено победата на Октомврийската революция 1917. На III съюзна конференция (25 май 1919) се преименува *Български комунистически младежки съюз (БКМС)*. Под ръководството на партията БКМС усвоява идеите на ленинизма. Органи на съюза са в. «Младежка правда» (1919—дек. 1920) и в. «Младеж» (1921—1923). През 1920 БКМС се присъединява към Комунистическия младежки интернационал (КИМ), с който поддържа най-тесни връзки през целия период на съществуването си.

БКМС развива огромна политико-разяснителна дейност за подготовка на младежта за участие в борбата за завоюване на политическата власт, в защита на нейните икономически и политически интереси и против настъплението на фашизма. През 1923 комсомолците вземат активно участие в борбата против Деветоюнския военнофашистки преврат и в Септемврийското антифашистко въстание. Заедно с другите революционни организации през 1924 по силата на ЗЗД БКМС е поставен извън законите, но продължава да работи нелегално. През 1928 е създаден *Работническият младежки съюз (РМС)* като легално проявление на БКМС. Двете организации съществуват паралелно до 1938, когато БКМС се обединява с РМС. — 308.

¹⁴³ *Общо работническо кооперативно дружество «Освобождение» (Кооперация «Освобождение»)* — стопанска организация на комунистическото движение, създадена през март 1919 в София. Съзcredители и членове на Управителния съвет на кооперацията са Г. Димитров, В. Коларов, Хр. Кабакчиев, Н. Исаков, Б. Хаджисотиров и др. видни партийни дейци. Кооперацията организира отпечатването и разпространяването на комунистическа литература, построяването и стопанисването на партийните имоти, организира в много градове и села магазини за хранителни и други стоки за своите членове, открива кооперативна книжарница. Впоследствие бързо се разраства и става

най-масовата организация, ръководена от БКП. Във всички градове и в много села се създават работнически кооперации с над 70 000 членове.

Кооперацията развива голяма дейност за подпомагане на гладуващите в Поволжието (1921—1922), като закупува 1200 вагона жито и брашно. Има голяма заслуга за установяване на търговски връзки между България и Съветска Русия.

Кооперация «Освобождение» участва в I международна конференция на кооператорите-комунисти в Москва (1922), установява тесни връзки с работнически кооперации в други страни, полага усилия за създаване на общ кооперативен фронт в борбата срещу международния търговски капитал. До нея се отнасят за посредничество различни фирми и търговци от България, балканските страни, Франция, Белгия. От 1923 е член на Международния кооперативен съюз.

След военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 членовете на кооперацията са преследвани, а имотите ѝ са заграбени. През апр. 1924 е забранена по силата на ЗЗД. — 309.

- ¹⁴⁴ *Амстердамски интернационал на профсъюзите* (Международна федерация на профсъюзите) — международно обединение на реформистките профсъюзи, създадено през 1919 в Амстердам на основата на Международния синдикален секретариат. Създаването на Амстердамския интернационал цели да се укрепят реформистките профсъюзи и да се попречи на ориентирането на работниците към революционните профсъюзи. Включва предимно организации от европейските страни. От участие в него са отстранени съветските профсъюзи, много от прогресивните профсъюзи в капиталистическите страни, а също и повечето от профсъюзите в колониалните и зависимите страни от Азия, Африка и Латинска Америка. Ръководителите му стоят на опортюнистически позиции и с политиката си предизвикват разединение в профсъюзното движение в национален и международен мащаб. През Втората световна война Амстердамският интернационал фактически престава да съществува. Създаването на Световната федерация на профсъюзите (1945) довежда до официалното му разпускане. През 1949 е образувано ново реформистко обединение — Международна конфедерация на свободните профсъюзи.

До 1944 в Амстердамския интернационал на профсъюзите членува и българският Обединен общ работнически синдикален съюз. — 314.

- ¹⁴⁵ Георги Димитров има предвид участието на гръцки войски (1 ¹/₂ дивизия) (ноем. 1918—апр. 1919) във френския експедиционен корпус в Южна Украйна по време на чуждестранната военна интервенция срещу Съветска Русия. — 361.

- ¹⁴⁶ В България през 1920 излизат следните белогвардейски вест-

ници: «Россия» («Русия») — 22 юли—26 дек. 1920; «Русская газета» («Руски вестник») — 3 март—31 окт. 1920; «Русская правда» («Руска правда») — 12 юли—16 септ. 1920; «Русская софийская газета» («Руски софийски вестник») — 23 март—26 юни 1920; «Русское телеграфное агентство» («Руссаген») («Руско телеграфно агентство») — 12 ян.—30 окт. 1920. — 388.

ПОКАЗАЛЕЦ НА ПЕРИОДИЧНИТЕ ИЗДАНИЯ*

Ден — социалистическо списание. Излиза един път месечно от ян. 1891 до авг. 1896, отначало в Шумен, от 1892 — в София. Основано и издавано по инициатива на Я. Сакъзов. Редактори са: Я. Сакъзов, Е. Дабев, С. Мутафов, Г. Георгиев, през I и II годишника и Д. Благоев. По решение на Бузлуджанския конгрес 1891 списанието се използва за открита пропаганда на социалистическите идеи и става пръв орган на социалистическото движение в България. На страниците му (до юни 1892) Д. Благоев обосновава необходимостта от създаване на социалдемократическа партия в България, дава марксистко обяснение на развитието на страната и полемизира с руския народник Прокопиев (В. К. Д. Мокриевич). От края на 1892 около списанието се групират т. нар. «съюзисти», а след обединението им с «партистите» (1894) е теоретичен орган на БРСДП. Помества обществено-политически, философски и литературни статии, както и оригинална и преводна художествена литература. Списанието не придобива напълно марксистки облик, но допринася за популяризирането на социалистическите идеи в България през 90-те години на XIX век. — 334, 335, 345.

Другар, Защитник на работническите интереси — вестник, орган на Българския социалдемократически съюз. Излиза в София един път седмично от 3 септ. 1893 до 22 септ. 1894. След обединението на «партисти» и «съюзисти» (1894) е специален вестник на БРСДП за работниците. Редактор — Е. Дабев. В списването му участвуват Я. Сакъзов, С. Мутафов и др. Помества популярни статии за пропаганда на социалистическите идеи, материали за икономическото положение на работниците и по вътрешнополитически въпроси.

Първоначално вестникът изтъква първостепенното значение на икономическата борба, с което фактически се противопоставя на създаването на социалдемократическа партия в България. Според Д. Благоев в «Другар» за пръв път са формулирани истинските възгледи на опортюнистите. По решение на I конгрес на БРСДП

* Изработен от Петър Ц. Петров.

(1894) вместо «Другар» и в. «Работник» (1892—1894) започва да излиза в. «Социалист» (1894—1897). — 335, 343.

Дърводелски работник — вестник, орган на Работническия дърводелски съюз към ОРСС. Излиза в София един път в месеца от 18 апр. 1910 до 21 март 1925 (с прекъсване през войните 1912—1918). Защищава интересите на дърводелските работници в България. Редактиран от М. Хлеббаров и Г. Додов. През 1929—1933 излиза под същото име като орган на дърводелските работници към НРПС. След 1933 известно време излиза нелегално. — 280, 313.

Железничар — вестник, орган на Работническия железничарски синдикат към ОРСС, от 1911 — един от органите на новосъздадения Съюз на транспортните работници. Излиза в София от 20 апр. 1905 до 30 окт. 1920 (с прекъсване през 1916—1918) първоначално два пъти месечно, от 1918 — три пъти месечно. През 1906—1911 излиза в Плевен. Редактиран от Ал. Киров, Я. Иванов, Т. Луканов и др. Спира по решение на конгрес на Съюза на транспортните работници; вместо него и в. «Телеграфопощенски вестник» излиза в. «Транспорт» като единствен орган на съюза. — 279, 280, 312.

«Журнал «Съвременний показател»» — първото българско списание за пропагандиране на социалистическите идеи. Излиза в София един път месечно от юни до авг. 1885. Редактор Д. Благоев, отговорен редактор — В. Живкова (от юли 1885 — Благоева). Според Д. Благоев задачата на списанието е «да популяризира марксистическото разбиране за общественото развитие». В съответствие с условията в страната «Съвременний показател» не пропагандира открито социализма, а подготвя читателите си за разбиране на общественоеикономическите основи на Марксовото учение. Списанието популяризира идеята за създаване на социалдемократическа партия в България. Макар че стои на марксистки позиции, в него намират място и някои утопично-социалистически и народнически схващания. Помества главно статии с икономическа тематика, а също и прегледи на политическото положение в страната, литературни материали (някои от които преводни). «Съвременний показател» поставя началото на революционната марксистка публицистика в България. — 333.

Келнеро-готварски глас — вестник, орган на Работническия келнеро-готварски съюз към ОРСС. Излиза от 1919 до 1928 два и три пъти в месеца като продължение на в. «Келнерски глас». Редактори: Ст. Георгиев, Ат. Дачев, Я. Проданов и др. До 1923 защитава интересите на келнерските и готварските работници на основата на класовата борба. След 1923 е на неутрални позиции. Продължава като «Келнеро-готваро-кебапчийски глас». — 280, 312.

Кожаро-обущар — вестник, орган на Работническия кожаро-обущарски съюз към ОРСС. Излиза един път месечно от 6 февр. 1909 до 1 септ. 1923, с прекъсвания по време на войните (1912—1918), последователно в Габрово, Плевен и Пловдив. Редактиран от Т.

Луканов, Н. Господинов, В. Коларов и др. Списван почти изцяло от работници. Спрян от фашистката власт. — 280, 313.

Металоработник — вестник, орган на Металоработническия съюз в България към ОРСС. Излиза в София един път в месеца от 9 ян. 1910 до 1 май 1923. Редактиран от А. Иванов и Ив. Делчев. От 12 юни 1914 до 1 май 1915 е заместен от в. «Работническа защита». Защищава интересите на работниците-металици. През 1930—1936 продължава да излиза под същото име като орган на Независимия металоработнически съюз към НРПС (през 1935—1936 — нелегално). — 280, 313.

Мир — вестник, орган на Народната (народняшка) партия, а след сливането ѝ с Прогресивнолибералната партия (1920) — на Обединената народнопрогресивна партия. Излиза в София от 22 септ. 1894 до 30 дек. 1944 първоначално три пъти в седмицата, от 1901 — четири пъти, а от 1905 — всеки ден. Най-дълготрайният, издаван на добро професионално равнище буржоазен вестник, със значително въздействие върху обществено-политическия живот в страната. От 1899 издаването му се финансира от Акционерното дружество «Мир», в което влагат капитали някои от най-богатите фамилии в България. След създаването на Демократическия сговор (1923) вестникът става частно издание на дружеството. Основател и негов пръв главен редактор е К. Стоилов. Редактори са и Д. Кр. Попов, Ив. Пеев—Плачков, Г. Николов, Б. Вазов, М. Маджаров, Т. Теодоров, Ст. С. Бобчев и др. Вестникът изразява интересите и политическите позиции на едрата търговско-банкерска и аграрна буржоазия. Списва се в консервативен, общо взето, в русофилски, по-късно в англофилски дух. Позволява си известна критика срещу личния режим на Фердинанд I. След Великата октомврийска социалистическа революция 1917, и особено след 1923, е с антисъветска и антикомунистическа насоченост. В периода на откритата монархофашистка диктатура е трибуна на нефашистката дясна буржоазна опозиция. — 186.

Народ — вестник, орган на Българската работническа социал-демократическа партия. Излиза в София един път седмично от 15 ноем. 1897 до 31 юли 1898. Издава се по инициатива на Я. Сакъзов; продължение е на в. «Социалист» (1894—1897). Редактори: Гаврил Георгиев, Я. Сакъзов. След бр. 3 (1897) Г. Георгиев напуска редакцията и обликът на вестника се определя изцяло от политическите възгледи на Я. Сакъзов, който осъществява замисъла си за издаване на «по-общ» вестник с помощта на привлечен от него «младежки комитет», главно от студенти. Публикуваните материали са посветени предимно на участието на партията в изборите. Принципните марксистки статии на Д. Благоев и Г. Кирков не променят общата му насока. В. «Народ» се откъсва от работническата класа и е разпространяван главно сред интелигенцията. По-късно Д. Благоев го характеризира като «орган, който бистри дребно-буржоазна политика». Спрян е по решение на V конгрес на ЕРСДП. — 346.

Народен глас — първият местен социалистически вестник в България. Частно издание на Н. Габровски. Излиза в Търново един път седмично от 17 юни до 26 септ. 1894. Във връзка с изборите за VIII обикновено НС (1894) публикува своята програма, в която се проявява склонност към сътрудничество с буржоазните партии. Опортунистическите отклонения на «Народен глас» произтичат от схващанията на Н. Габровски за необходимостта от «широка» политическа дейност. Централният партийен орган в. «Работник» системно критикува политическата линия на «Народен глас». От 26 юли 1895 до 15 авг. 1898 продължава да излиза като в. «Освобождение». — 344.

Ново време — обществено-политическо списание, теоретичен орган на БРСДП, от 1903 — на БРСДП (т. с.), от 1919 — на БКП. Излиза от ян. 1897 в Пловдив, от 1903 до 1923 — в София, с малки прекъсвания през 1912—1913 и 1916—1919. До 1910 се издава месечно, от 1911 до 5 септ. 1923, когато е спряно от фашисткото правителство на Ал. Цанков — 2 пъти в месеца. Възстановено като месечен теоретичен орган на ЦК на БКП през ян. 1947. Основател и редактор (1897—1923) е Д. Благоев.

Списанието е неразривно свързано с дълбоко принципната, непримирима борба, която революционните марксисти начело с Д. Благоев водят за пролетарски характер на партията, за чистотата на марксистката теория, против ревизионизма и всички отклонения от марксизма. През войните (1912—1913, 1915—1918) отстоява принципите на пролетарския интернационализъм, осъжда предателството на Втория интернационал. Приветствува победата на Октомврийската революция 1917 и поддържа Съветска Русия. Сътрудници: Д. Благоев, Г. Кирков, Г. Георгиев, Т. Петров, Г. Димитров, В. Коларов, Хр. Кабакчиев, Г. Бакалов и др. Помества трудове на К. Маркс, Ф. Енгелс, В. И. Ленин, Г. В. Плеханов, А. Бебел, П. Лафарг, К. Либкнехт и др.

След 9 септ. 1944 разработва теоретични проблеми на изграждането на социалистическото общество, на науката, изкуството и културата, пропагандира принципите на марксистко-ленинската философия и идеология, води борба срещу буржоазната и дребнобуржоазната идеологическа мисъл, срещу ревизионизма и догматизма в международен мащаб. Играе значителна роля за осъществяването на ленинската априлска линия на партията при изграждането на развитото социалистическо общество. — 278, 306, 326, 345.

Общо дело, Списание за книжовен и обществен живот — социалистическо списание. Излиза в София от 18 септ. 1900 до юли 1905. Основател и редактор — Я. Сакъзов. Сътрудници: Кр. Пастухов, П. Джидров, Гр. Чешмеджиев, Ст. Манов, П. Ралев, Д. Кьорчев и др. Списанието е трибуна на ревизионистите в българското социалистическо движение в началото на XX в. и произтичащо им «общоделци» произлиза от неговото название. Пропагандира теорията за «общо дело» на всички «производящи слоеве», замества понятието класи с «производящи слоеве», обосновава съглашателството с буржоазните партии. Списанието е

подложено на остра критика от «Работнически вестник», сп. «Ново време» и «Работнишко дело» (Г. Бакалов), които от позициите на революционния марксизъм разобличават общоделството като дребнобуржоазно течение в българското работническо движение. Списанието спира след неуспешния си опит да се утвърди като теоретичен орган на широкосоциалистическата партия. — 336, 346.

Освобождение — местен социалистически вестник. Частно издание на Н. Габровски. Излиза в Търново един път седмично от 26 юли 1895 до 15 авг. 1898 (с прекъсване апр.—септ. 1897). Продължение е на издавания от Н. Габровски през 1894—1895 в. «Народен глас»; излиза в разрез с резолюцията на II конгрес на БРСДП (1895) за ограничаване на частния социалистически печат. Публикуваните в «Освобождение» материали отразяват възгледите на Н. Габровски за работа главно сред селяните, занаятчиите и учителството по време на избори. Помества предимно статии по общи политически въпроси. Спрян по решение на V конгрес на БРСДП (1898). — 344, 345.

Печатарски работник — вестник, орган на Работническия печатарски съюз към ОРСС, от 1920 — орган на Съюза на работниците от графичното и книжното производство. Излиза в София веднъж в месеца от 12 февр. 1910 до 1921 (с прекъсвания) като продължение на в. «Печатар». От 1 дек. 1921 излиза под заглавие «Графически работник». Стои на класово-партийни позиции. Редактори: Е. Марковски, Й. Милев и А. Захариев. — 280, 313.

Пряпорец — вестник, орган на Демократическата партия. Излиза в София от 2 юли 1898 до 29 май 1932 първоначално два пъти седмично, през 1904—1909 — три пъти седмично, през 1910—1928 всеки ден, от 1929 — седмично. Продължение на в. «Знаме». Първоначално изразява интересите на дребната, а после на средната буржоазия. От 1913 издръжката на вестника е поета от Акционерното дружество «Пряпорец». Между основателите-акционери са: А. Ляпчев, Н. Мушанов, Р. Маджаров, Сл. Бабаджанов, Г. Данаилов. Главни редактори: К. Арсенев, А. Ляпчев, В. Пасков (1908—1924), Д. Крапчев, Гр. Василев и др.

В началния период от съществуването си вестникът взема живо участие в борбата против личния режим на Фердинанд I. Спекулира с демократическа фразеология, за да запази влиянието си сред дребната буржоазия. След превръщането му в официоз (1908) пише със симпатия за Фердинанд I, застъпва се за по-широк протекционизъм, за укрепване на националната индустрия. Външно-политическата му ориентация е антантофилска, но по време на войните (1912—1918) подкрепя правителството. След Великата октомврийска социалистическа революция 1917 се списва в антисъветски и антикомунистически дух. Одобрява жестокото потушаване на Септемврийското антифашистко въстание 1923. От 1924 е лична трибуна на А. Ляпчев, чиято група остава в Демократическия сговор. — 186.

Работник — вестник, първият политически орган на Българската социалдемократическа партия. Излиза от 1 ноем. 1892 до 6 септ. 1894 в Търново и София (от 2 юли 1894). Отначало е седмичник, а от бр. 32 излиза 2 пъти седмично. Решението за издаването му е взето на Бузлуджанския конгрес 1891 и потвърдено на II конгрес на БСДП (1892). Член на редакционната комисия и общ ръководител на вестника е Д. Благоев. Редактори са Н. Габровски, Г. Георгиев и др.; сътрудничат Д. Благоев, Н. Габровски, Г. Георгиев, Г. Бакалов, Е. Марковски, Д. Негенцов, М. Габровска и др.

Вестникът пропагандира социалистическите идеи сред работниците, програмата и тактиката на социалната демокрация и обосновава необходимостта от политическа организация на работническата класа. Води борба с буржоазните и дребнобуржоазните идеологии, отричащи възможността за развитие на социалистическо движение в страната. Полемизира със «съюзистите» около в. «Другар» и се обявява решително против опортюнизма. Организационните успехи на партията в тези години се дължат до голяма степен на водената от в. «Работник» пропаганда. След обединението на «партисти» и «съюзисти» (1894) вестникът е заместен от в. «Социалист». — 335, 343.

Работнически вестник — вестник, орган на БРСДП, от 1903 — на БРСДП (т. с.), от 1919 — на БКП; от 1904 до септ. 1923 едновременно е орган на ОРСС. Издава се по решение на IV конгрес на БРСДП. Излиза от 5 септ. 1897 до 10 септ. 1923 легално, от 27 окт. 1923 до май 1939 с прекъсвания — нелегално. Излиза седмично до 1904, до 1908 — два пъти, а след това три пъти в седмицата; от ноем. 1911 става всекидневник. Отначало е издаван в Казанлък (1897—1898), през 1899 — в Стара Загора, от 1900 — в София. Редактиран от Г. Кирков самостоятелно и в съредакторство с Е. Дабев (1897—1900), от Г. Георгиев (1900—1909), Хр. Кабакчиев (1910—1923), Г. Димитров и В. Коларов (окт. 1923—февр. 1924) във Виена (нелегално). В редакцията участвуват и Т. Петров, П. Георгиев (1918—1923), И. Недялков — Шаблин, Тр. Костов (1935—1936), Е. Стайков (1936—1937), Д. Найденов и др. В продължение на две десетилетия Г. Димитров завежда и редактира отдел «Синдикално движение».

«Работнически вестник» има изключителни заслуги за популяризирането на социалистическите идеи сред работническата класа, за развитието на революционната марксистка партия в България, за разгрома на опортюнизма и реформизма, за пропагандирането на идеите на Октомврийската резолюция 1917 и за ленинизацията на партията. Спира след решението на ЦК на БКП за сливането на БКП и РП в БРП, чийто орган става в. «Работническо дело». — 166, 208, 209, 218, 219, 278, 306, 312, 314, 319, 326, 346.

Работнишко дело — месечно популярно социалистическо списание. Излиза от ян. 1903 до юли 1905 във Варна, по-късно в София под редакцията на Г. Бакалов. Отначало в него сътрудничат Д. Благоев, Г. Кирков, В. Коларов, Хр. Кабакчиев и други видни партийни дейци. Спира след започването на перемиката за харак-

тера на партийния печат във в. «Работнически вестник». Последните му книжки стават трибуна на анархолибералите в борбата им срещу революционните марксисти и БРСДП (т. с.). — 337.

Росица Неделен вестник — първият социалистически вестник в България. Излиза в Габрово един път седмично от 4 юни до 24 дек. 1886. Инициатор за издаването на вестника, негов редактор и автор на по-голямата част от публикуваните материали е Евтим Дабев. Отговорни редактори: П. Мустаков и Т. Постомпиров. Вестникът популяризира общи положения на научния социализъм, разглежда въпроса за класовото деление на обществото и класовата борба, посочва необходимостта от създаване на работническа партия в България. Публикува в подлистник откъси от «Наемен труд и капитал» — първия труд на К. Маркс, преведен на български език.

Вестникът пръв в българската периодика отбелязва, че в страната се създават буржоазия и работническа класа. Марксистките възгледи на издателите на «Росица» са непоследователни, повлияни са от народничеството и утопизма; има наченки на ранен опортюнизъм и съглашателство. Около вестника се оформя т. нар. «севлиевска социалистическа група», която по-късно е в десницата на българското социалистическо движение. — 334.

Рудничка. — вестник, орган на Работническия рудничарски съюз към ОРСС. Излиза от 5 февр. 1908 до 1933, през 1908 — 1910 в Плевен с редактор Т. Луканов, след това — в София; до 1912 е редактиран от Г. Димитров, по-късно — от Я. Иванов. През 1913—1921 не излиза. Спрян след Септемврийското антифашистко въстание 1923 и възстановен през 1932—1933 като орган на Независимия рудничарски съюз. През 1935 излиза нелегално на циклостил. — 313.

Санитарен работник — вестник, орган на Комунистическия съюз на санитарните работници към ОРСС. Излиза в София два пъти в месеца от 5 апр. 1920 до 20 авг. 1923. От 1921 излиза под название «Медико-санитарен работник». Редактор е д-р Н. Царвуланов. Защищава класовите интереси на санитарните работници. Води борба против съществуващите порядки в здравеопазването, обявява се за единодействие с другите професионални организации на санитарните работници, популяризира принципите на социалистическата здравна политика. Системно публикува информация за борбите на санитарните работници в страната, пропагандира успехите на съветското здравеопазване. — 280, 312, 346.

Селски вестник — вестник, орган на Българската комунистическа партия и на Съюза на земеделските работници към ОРСС. Излиза в София един път седмично от 8 март 1920 до 16 авг. 1923. Предназначен е за пропаганда на комунистическите идеи в селото. Редактори: Ер. Илчев и А. Бояджиев. Между сътрудниците му е и Г. Димитров. — 312.

Синдикален бюлетин — орган на Общия работнически синдикален съюз в България. Излиза в София от окт. 1920 до окт. 1921. Редактор — Г. Димитров. Издава се по решение на XII конгрес на ОРСС (1920). Бюлетинът е месечно брошурно издание за синдикална пропаганда и агитация и има за задача да служи като практическо ръководство във всекидневната работа на синдикалните дейци. Помества информации, разяснения, наставления и други документи, отнасящи се до ръководството на синдикалното движение. От 1922 излиза под името «Бюлетин на Общия работнически синдикален съюз в България». — 324, 325.

Служащ — вестник, орган на Социалдемократическата (от 1920 — на Комунистическата) организация на държавните, окръжните и общинските служители. Излиза два пъти в месеца (от 1919 — всяка седмица) от 1 ян. 1909 до 1 септ. 1923 (с прекъсвания) последователно в Търговище, Шумен и София. Обявява се против неутралитета на профсъюзното движение, за тесни организационни връзки с БРСДП (т. с.), по-късно — с БКП. В редактирането му участвуват А. Шишков, Ц. Стефанов, Е. Марковски и Бр. Илиев. — 280, 312.

Социал-демократ — обществено-литературно социалистическо списание. Излиза в Севлиево един път на три месеца от март 1892 до към есента на 1893 (с прекъсване). В издаването му участвуват Сава и Христо Мутафови, Андрей Конов и други членове на севлиевоката социалдемократическа дружинка. Инициатори за издаването му и негови редактори са Кръстьо Раковски, Слави Балабанов и Стоян Ноков, по това време студенти в Женева. Списва се по образец на едноименното списание на Г. В. Плеханов. Помества предимно преводни статии от К. Маркс, Ф. Енгелс, К. Кауцки, П. Лафарг, Г. В. Плеханов и др. В статиите на Кр. Раковски, Сл. Балабанов и др. се поддържа становището, че в България не са наредели условия да се създаде и открито да действа социалдемократическа партия. Около списанието се групират т. нар. «съюзисти», които фактически го превръщат в свой орган. Преустановява излизането си, когато започват преговорите за сливане на БРСДП и БСДС в една партия. — 335.

Социалист — вестник, централен орган на Българската работническа социалдемократическа партия. Излиза в София два пъти седмично от 4 окт. 1894 до 3 ноем. 1897. Редактори са Г. Георгиев, Д. Благовев (1894), Г. Бакалов (1895—1896), Г. Кирков (1896—1897), Я. Сакъзов. Сътрудничат: Г. Кирков, Г. Георгиев, Н. Габровски, Д. Благовев, Кр. Раковски, Г. Бакалов и др. Въпреки усилията на революционните марксисти под натиска на опортюнистическите елементи в партията начело с Я. Сакъзов вестникът постепенно губи характера си на класов орган. В публикуваните политически материали преобладава темата за изборителното право, провъзгласено за «лост» за политическо и икономическо освобождение на народа. Вестникът отразява двете течения в българското социалистическо движение. Според Д. Благовев придобива

характер на «общонароден държавническо-политически вестник». От 15 ноем. 1897 излиза като в. «Народ» (1897—1898). — 346.

Текстилен работник — вестник, орган на Съюза на българските текстилни работници към ОРСС. Излиза два пъти в месеца от 25 авг. 1909 до 15 март 1925 (с прекъсвания) в Сливен; продължение на «Съюзен бюлетин на българските текстилни работници». Защитник на интересите на текстилните работници. Редактори — Й. Данчев, Н. Г. Данчев и Н. Дешлиев. Спрян от правителството на Ал. Цанков след Априлските събития 1925. — 313.

Телеграфопощенски вестник — вестник, орган на Телеграфопощенския и телефонен синдикат, от 1911 — на Съюза на транспортните работници към ОРСС. Излиза в София три пъти в месеца от 1 ян. 1903 до 4 дек. 1920. Отначало е редактиран от В. Нейчев, по-късно от Т. Петров; през 1908—1909 отговорен редактор е Г. Димитров, а след него — Др. Коджейков. При редакторството на В. Нейчев е на неутралистки позиции. След това е списван в определен социалистически дух, против неутралитета в синдикалното движение, за идейни и организационни връзки с БРСДП (т. с.). — 279, 280, 312.

Технически работник — вестник, орган на Съюза на техническите работници в България. Излиза в София един път месечно от 12 ноем. 1919 до 21 ноем. 1920. Защищава класовите интереси на строителните работници, организирани в ОРСС. — 280.

Търговски служащ — вестник, орган на Съюза на търговските (по-късно и на банковите) служители към ОРСС. Излиза в София от 15 юни 1910 до 1925 (с прекъсвания по време на войните), отначало един път месечно, от 1920 — два пъти в месеца. Редактиран от Ив. Ботушаров, Я. Нисимов и А. Бояджиев. Бори се против опортюнизма в синдикалното движение. Спрян след Априлските събития 1925. — 280, 313.

Тютюноработник — вестник, орган на Общия тютюноработнически съюз към ОРСС. Излиза в Пловдив от 15 март 1908 до 1 февр. 1925 отначало един път, по-късно два пъти в месеца, с прекъсвания през Балканската (1912—1913) и Първата световна война (1915—1918). Основател и пръв редактор на вестника е Н. Господинов. В първите години в редакцията участва и В. Коларов, по-късно Ат. Бобев, Ст. Кираджиев и Г. Вангелов. Защитник на интересите на тютюноработническия пролетариат, води борба против създадения през 1909 картел на тютюневите фабриканти. — 280, 313.

Учителска искра — вестник, орган на Социалдемократическата (от 1919 — на Комунистическата) учителска организация. Излиза в София три пъти в месеца от 15 май 1905 до 28 юли 1923. Защищава професионалните интереси на учителите, насочва техните сорби, пропагандира социалистическите идеи сред тях, води борба срещу опортюнистите. Разглежда от марксистко гледище проблемите на училищната политика. От 1905 отцепилите се анархоли-

берали издават свой вестник със същото име. Редактори: П. Ралев, Г. Кръстев, Т. Луканов, Т. Стоянов, Л. Кандев, Н. Въжаров, М. Станев и Р. Кандева. От ноем. 1923 продължава да излиза под името «Учителско единство». — 312.

Фабричен работник — вестник, орган на Съюза на фабричните и други работници към ОРСС. Излиза в София един път в месеца от 20 авг. 1910 до юни 1915 и от 17 ноем. 1921 до 1 юли 1923 като продължение на «Бюлетин на Съюза на фабричните и други работници в България» (май—юли 1910). Редактиран от В. Падин, Ж. Димитров и др. — 313.

Шивашки работник — вестник, орган на Работническия шивашки съюз към ОРСС. Излиза в София един път в месеца от 1 юли 1909 до 9 септ. 1919, с прекъсване през 1916—1918. До апр. 1912 е редактиран от Л. Ивошевич-Димитрова, по-късно от Б. Гогов, М. Наимович, М. Божков и др. В издаването и редактирането му участва Г. Димитров. — 280, 313.

«*Socialismul*» («Социализъм») — вестник, централен орган на Румънската социалистическа партия и Румънския синдикален съюз (от май 1921 на Румънската социалистическо-комунистическа партия; от окт. 1922 на Румънската комунистическа партия). Излиза в Букурещ от 14 ноем. 1918 до апр. 1924 с различна периодичност. Редактори Т. Йордъкеску, Д. Фабиан, Г. М. Василеску—Вася, Й. Сион, Ал. Доброджану—Геря и др. До май 1921 вестникът е трибуна на схващанията на обособилите се в партията крила. Изиграва значителна роля за идейното избистряне и организационното укрепване на левицата в Румънската социалистическа партия и за създаването на Румънската комунистическа партия.

Публикува материали за вътрешното положение в страната и борбите на румънските трудещи се, за работата на конгресите на Коминтерна, решенията на ИККИ и ръководството на Балканската комунистическа федерация. Изнася факти за терор, убийства и грабежи, станали в Южна Добруджа, и разобличава властите, които ги извършват или търпят. Поддържа рубрика «Как действа една голяма партия в една малка страна», посветена на работата на БКП. Забранен от властите през апр. 1924. — 95.

ПОКАЗАЛЕЦ НА ЦИТИРАНАТА И СПОМЕНАВАНАТА ЛИТЕРАТУРА*

Бернцайн, Е. Предпоставките на социализма и задачите на социалната демокрация. Прев. от нем. Д. Димитров. Варна, Ст. Георгиев, п-ца «Взаимност», 1901. 258, XIV с. (Науч. библ. № 2). — 336.

Благоев, Д. Предстоящите избори. — «Работник», № 41, 6 септ. 1894. — 345.

Благоев, Д. Принос към историята на социализма в България. С., Парт. соц. к-ца, п-ца «Балкан», 1906. VI, 546, IV с. — 344.

Благоев, Д. (Д. Братанов). Що е социализъм и има ли той почва у нас? Търново, скоропеч. П. Х. Панайотов, 1891. 115 с. (Бълг. социалдемокр. библ. № 1). — 334.

Габровски, Н. Нравствената задача на интелигенцията. С., Д-во «Нов живот», п-ца К. Т. Кушлев, 1889, 50 с. — 334.

Декларация на Партийния съвет по обединението и сплотяването на работническите сили в България. — «Работнически вестник», № 191, 3 март 1920. — 390.

Декларация за сливането на Синдикалните съюзи. — «Работнически вестник». № 72, 30 септ. 1920. — 384—385.]

Декларацията на Софийската общинска група на Българската комунистическа партия (тесни социалисти) — «Работнически вестник», № 163, 29 ян. 1920. — 191, 197.

Дикщайн, С. Кой на чий гръб живее? [Прев. от рус. Е. Дабев]. Габрово (п-ца Н. Стоев и сие), 1888. 62 с. — 334.

Димитров, Г. Задачите на работническите синдикати. С., 1920. 30 с. (Комунист. синдик. библ. № 3). — 266.

* Изработен от к. и. н. Боряна Бужашка.

Димитров, Г. Поражение и победа. Общата стачка по железниците, пощите, телеграфите, пристанищата и мините. С., 1920. 52 с. (Комунист. синдик. библи. № 2). — 287.

Енгелс, Ф. Развитие на научния социализъм. Прев. от рус. Е. Дружелюбов [Е. Дабев], Габрово, п-ца «Дружба», 1890, XIII, 63 с. — 334.

Закон за градските общини. [С., Държ. п-ца], (1916), 32 с. — 34, 159, 232.

Закон за съдене и наказание виновниците за народната катастрофа. — «Държавен вестник», № 203, 9 дек. 1919. — 220.

Закон за данъка върху занятията. Утвърден. . . , обнар. в Държ. вестник, бр. 16 от 21 ян. 1895 и Публично-административен правилник за прилагането на Закона за данъка върху занятията. Утвърден. . . , обнар. в Държ. вестник, бр. 190 от 1 септ. 1910. С., Държ. печ., 1913. 101 с. — 207.

Земеделският съюз и неговото управление. — «Работнически вестник», № 58 и 59, 15 и 16 септ. 1920. — 218, 219.

Зиновиев, Г. Комунистическата партия и работническите синдикати. С предг. от Г. Димитров и прил.: 1. Резолюцията на Първия всеруски синдикален конгрес през 1918 г. 2. Резолюцията на XI конгрес на ОРСС в България през 1919. С., 1920. 32 с. (Комунист. синдик. библи. № 1). — 81.

Маркс, К. и Ф. Енгелс. Манифест на Комунистическата партия. Прев. от рус. [Иван Кутев]. /Предг. от прев./ Русе,[†] скоропеч. С. Гулабчев, 1891. 91 с. — 335.

Наемний труд и капитал от Карла Маркса. Прев. от рус. Е. К. Д. [Е. Дабев]. — «Росица» (Габрово), № 2 — 10, 11 юни — 6 авг. 1886. (Подлистник.) — 334.

Окръжно на Синдикалния комитет на ОРСС № 9 от 27 юли 1920. С., 1920. — 83.

По сливането на синдикалните съюзи. — «Работнически вестник», № 67, 25 септ. 1920. — 314, 319.

Постоянното присъствие на Столичната община. . . (Хроника). — «Мир», № 6075, 18 авг. 1920. — 186.

Правилник по отчетите на Синдикалния комитет и Контролната комисия и по докладите за организационните въпроси и професионалния печат. — «Работнически вестник», № 78 и 79, 8 и 9 окт. 1920. — 320.

Резолюция по тактиката и програмата на Българската комунистическа партия в окръжните и общински съвети и в училищните настоятелства. — «Работнически вестник», № 262, 7 юни 1920. — 26.

Решенията на XI редовен конгрес на Общия работнически синдикален съюз в България. (Заседавал в София на 28 май 1919 г.) С. 1919. 7 с. — 77, 78.

Синдикален бюлетин № 1. Резолуциите на XII редовен синдикален конгрес. С., 1920 — 297.

Столичният общински съвет... (Хроника). — «Пряпорец», № 193, 31 авг. 1920. — 186

Тезиси ко Второму конгрессу Коммунистического Интернационала. Петроград, изд. Комм. интернационала, 1920. 108 с. — 326—327.

Устав на Общия работнически синдикален съюз в България. С., 1919. 12 с. — 75, 181.

ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ*

Ангелов, Герасим — общински съветник (1920—1922) и помощник-кмет (1920) в София. Член на Обединената народнопрогресивна партия. — 153, 154, 155, 162, 190.

Атанасов, Тодор (Т. А. Тодоров—С а н к е т о) (1887—1925) — партийен деец. Юрист. През 1904 организира първата партийна група в Хасково, която през 1910 прераства в организация. Завършва право в Женева (1911). След завръщането си в България е адвокат в София. През 1914 е избран в Местния партийен комитет. Като опитен юрист е включен в комисия за подготовка на предложения за работническо законодателство. Участва като офицер в Балканската (1912—1913) и Първата световна война (1915—1918). От 1919 е член на Окръжния комитет на БКП в София. Председател на Централната комисия при ЦК на БКП за комунистическото представителство в изборните учреждения (1920—1923); редактира бюлетина на комисията, в която се популяризира общинската политика на партията. Сътрудничи на в. «Работнически вестник» и сп. «Ново време». Участва в разработване на проблемите на военната политика на партията. Ръководител е на Военната комисия при ЦК на БКП (1920—1923). Един от основателите на Народния съюз на запасните офицери и подофицери. Съредактор на в. «Народна армия» (1920—1923). Участва активно в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 като член на военнореволюционния комитет. При провала на комитета (21 септ. 1923) е арестуван и инквизиран. След амнистирането му (апр. 1924) работи за възстановяване на партията на нелегална основа и за укрепване Военната организация на БКП. Разгръща широка дейност за изграждане на единен антифашистки фронт. През апр. 1925 минава в нелегалност; в началото на май е арестуван и след жестоки инквизиции убит. — 27, 29, 34, 47, 48, 60, 109, 124, 141, 154, 219, 239, 317.

Балабанов, Славин Христов (1872—1893) — един от пионерите на българското социалистическо движение. Учи в Пловдивската и

Габровската гимназия, откъдето е изключван за социалистическа дейност. От 1890 е студент по медицина в Женева, където организира и ръководи българска студентска социалистическа група. Установява тесни връзки с Г. В. Плеханов и други изтъкнати социалисти от различни страни и постепенно се оформя като социалистически деен с международен авторитет. Противопоставя се на създаването на пролетарска партия в България. Балабанов е един от основателите и редакторите на обществено-литературния сборник «Социал-демократ» (март 1892—февр. 1893), около който се групират съюзистите. Заедно с Кр. Раковски е инициатор и работи активно за образуването на Български социалдемократически съюз (БСДС) (лято на 1892). Автор е на програмата на съюза — «План за действие», и на теорията на съюзистите за приоритета на икономическата борба пред политическата. Самоубива се в Женева вследствие на лична драма. — 335.

Батолов, Константин Добрев (1877—1938) — буржоазен политически деец, дипломат. Завършва право в Париж, след което става адвокат в София. От 1903 е член на Демократическата партия, по-късно е избран в Централното ѝ бюро. Народен представител в XIV (1908—1911), XIX (1920—1923) и XXI (1923—1927) обикновено НС. Кмет на София (ноем. 1910—17 авг. 1911 и 5 септ. 1920—8 юни 1922). Пълномощен министър във Франция (1931—1934 и 1935—1938). Министър на външните работи и изповеданията в кабинетите на К. Георгиев (23 май 1934—22 ян. 1935) и на ген. П. Златев (22 ян.—21 апр. 1935). Съдействува за възстановяване на дипломатическите отношения на България със Съветския съюз. — 19, 23, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 127, 128, 129, 131, 137, 139, 140, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 153, 155, 156, 160, 162, 163, 169, 174, 175, 176, 190, 194, 195, 199, 202, 246.

Бернщайн (Bernstein), Едуард (1850—1932) — един от лидерите на крайното опортюнистично крило в германската социалдемократия и на Втория интернационал, теоретик на ревизионизма и реформизма. От 1881 до 1890 е редактор на централния орган на германската социалдемократия в. «Sozialdemokrat» («Социалдемократ»). От средата на 90-те години напълно скъсва с марксизма. В книгата си «Предпоставките на социализма и задачите на социалдемократията» (1899) открито ревизира философските, икономическите и политическите основи на революционния марксизъм. Бернщайн отхвърля марксистката теория за класовата борба, за неизбежния крах на капитализма, за социалистическата революция и диктатурата на пролетариата. Бернщайнството е опит да се подчини работническото движение на буржоазната идеология и да се отвлече вниманието на пролетариата от революционната борба. Идеите на Бернщайн са подложени на остра критика от революционните марксисти. В годините на Първата световна война 1914—1918 застана на центристски позиции. През 1917 заедно с К. Кауцки участва в създаването на Германската независима социалдемократическа партия, но в 1919 открито преминава на страната на десните. Отнася се крайно враждебно към международното комунистическо движение и Съветска Русия.

Българските революционни марксистичи начело с Д. Благоев разобличават бернщайншанството и неговите носители в България в лицето на общоделците. В статията си «Марксистъм или бернщайншанство? . . .» (1901) Д. Благоев специално критикува теоретичните основи на ревизионизма на Бернщайн. — 336.

Благоев, Димитър (Д. Б. Николов—Д я д о) (14 юни 1856, с. Загоричане, Костурско — 7 май 1924, София) — основоположник на научния социализъм и на революционната марксистка пролетарска партия в България; най-изтъкнатият теоретик на марксизма в България и на Балканите в края на XIX и първата четвърт на XX в. По време на Руско-турската освободителна война 1877—1878 участвува в боевете за Стара Загора. След войната заминава в Русия. В Петербург следва естествени науки (1881—1882), от 1883 — право. Основава Партия на руските социалдемократи (1883), известна като *Благоева група*, която е първата социалдемократическа организация в Русия. Издава в. «Рабочий» (от края на ян. 1885), в който е публикувана в съкратен и редакционно изменен вид програмата на Партията на руските социалдемократи. На 16 март 1885 за революционна дейност е екстерниран от Русия, след което се установява в София. Заедно с Виктория (Вела) Живкова, с която свързва живота си, започва да издава «Журнал «Съвременний показател»» (1 юни 1885) — първото социалистическо списание в България. Инициатор е за свикването на представителите на социалистическите дружинки в България на сбирка в Търново (21—23 апр. 1891) и на учредителния конгрес (20 юли/2 авг. 1891) на Българската социалдемократическа партия на връх Бузлуджа. Заедно с Н. Габровски, негов най-близък съратник по онова време, изработва проектите за програмата и устава на партията. От Учредителния конгрес до края на живота си неизменно е избран за член на ЦК на партията.

Димитър Благоев, заедно с Гаврил Георгиев и Георги Кирков, ръководи борбата на революционните марксистичи срещу общоделците, която завършва с идейния разгром на опортюнистите и с отстраняването им от партията (1903). Той отстоява пролетарския революционно-марксистки характер на партията, като води непримирима борба срещу всички опортюнистически отклонения в нея. При неговото ръководно участие се учредява Общият работнически синдикален съюз (1904). Като народен представител (избран за пръв път през 1899) отстоява коренните интереси на работническата класа.

Димитър Благоев е последователен патриот-интернационалист. Ръководи делегацията на БРСДП (т. с.) на Първата (1909) и на Втората (1915) балканска социалдемократическа конференция и на Копенхагенския конгрес на Втория интернационал (1910). В Копенхаген участвува в срещата на делегатите от марксистката левица, между които е В. И. Ленин. В годините на Първата световна империалистическа война 1914—1918 води борба против социалшовинизма и измената на лидерите на Втория интернационал. Той отхвърля опитите на Плеханов и Парвус да отклонят партията от нейната интернационалистическа позиция и критикува тех-

ните социалпатриотически възгледи (статите «Magister dixit», 1914, и «Плеханов и Парвус», 1915). Обявява се за създаването на нов интернационал на основата на революционния социализъм и пролетарския интернационализъм. По време на войната ръководената от него тесносоциалистическа партия все повече се доближава до възгледите на В. И. Ленин и през лятото на 1917 се присъединява към възглавяваната от болшевиките Циммервалдска левица.

Благов е посрещан с голямо въодушевление Великата октомврийска социалистическа революция 1917. Под негово ръководство започва превъоръжаването на партията с идеите на ленинизма. БРСДП (т. с.) става съоснователка на Третия, Комунистически интернационал (март 1919), преименува се БКП (т. с.) и приема Програмна декларация в духа на ленинизма. Благов подкрепя възприетия от ЦК на БКП (5—7 авг. 1923) курс на въоръжено въстание против установената в страната на 9 юни 1923 фашистка диктатура, а след неговото кърваво потушаване се обявява в защита на въстанието и жертвите на белия терор.

Димитър Благов е основател на теоретичния орган на партията сп. «Ново време» и с негов неизменен редактор от ян. 1897 до спирането му на 12 септ. 1923. Всестранно образован марксист, той е автор на научни изследвания в областта на историята, икономиката, философията, литературознанието. По-важни трудове: «Нашите апостоли» (1886), «Що е социализъм и има ли той почва у нас?» (1891), «Социализмът и работническия въпрос в България» (1900), «Икономическото развитие на България. Индустрия или земледелие» (1903), «Принос към историята на социализма в България» (1906), «Едрата индустрия и работническата класа в България» (1908), «Положението на работническата класа в нашата индустрия» (1912) и др. Редактор е на «Вестник на Учителското дружество» (Видин, 1889—1890), съредактор на органа на БСДП в. «Работник» (1892—1894) и на сп. «Ден» (Шумен, 1892). Той е един от основателите на първите работнически кооперации в България. Димитър Благов създава здрави революционни традиции в партията, на които тя се опира и израства като партия от нов, ленински тип. — 333, 334, 345, 346, 356, 372, 380, 389, 391.

Благодеева, Вела (Виктория Атанасова Живкова) (1858—1921) — първата жена марксистка в България, основателка на българското женско социалистическо движение, публицистка и писателка. Съпруга и съратничка на Д. Благов. Родена в родолюбиво възрожденско семейство. Завършва гимназия в Киев, след което учителствува във Варна, Берковица и Цариград. Участва в Руско-турската война 1877—1878 като милосърдна сестра в руската армия. След Освобождението следва в Петербург (дн. Ленинград) педагогически курсове (1878—1881) и историко-филологическия отдел на Бестужевските курсове (1882—1884). Участва в дейността на народническата организация «Народна воля» и в борбите на петербургските студенти срещу самодържавието. След завръщането си в България развива многостранна обществена, журналистическа и литературно-публицистична дейност. Учителствува в София, Шумен, Видин, Търново, Ст. Загора, Тулча и с.

Тръстеник (Плевенско). Заради социалистическите си убеждения непрекъснато е преследвана и уволнявана.

През 1885 започва да издава заедно с Д. Благоев «Журнал «Съвременний показател»» — първото социалистическо списание в България. Благоева е първата българка журналистка и редакторка. Поставя началото на женския социалистически печат с редактираното от нея списание «Женски труд» (1904—1905). Организира и издава списания, вестници и бюлетини: в. «Демократ» (1886), сп. «Дело» (1894—1896), сп. «Женски бюлетин» (1902). Сътрудничи на централните партийни органи сп. «Ново време» и в. «Работнически вестник», на в. «Равенство» (1919—1921), сп. «Червен смях» (1919—1921) и др. През 1905 по нейна инициатива е основана първата социалдемократическа женска група; през 1919 е една от основателките и активна деятелка на женските комунистически групи при БКП. Благоева е авторка на стихове, разкази, повести, романи и на учебник по методика на българския език. — 333.

Богдан (Bogdan), Н. — румънски партиен деец. Принадлежи към лявото крило в румънската социалдемокрация. Участва в дейността на нелегалните комунистически групи (1919—1921). — 96.

Боев, Христо (Хр. Б. Петашев; в СССР — Фьодор Иванович Русев) (1895—1968) — български и съветски партиен и военен деец; инженер генерал-майор. Член на БРСДП (т. с.) от 1914 и на КПСС. Участва във Владейското въстание 1918, след разгрома на което при опит да емигрира в Съветска Русия попада в румънски затвор. Заедно с руски пленници се прехвърля в Украйна. От началото на 1919 е в Москва, където е избран за секретар на Българската комунистическа група и на Централното бюро на Българските комунистически групи в Съветска Русия. Изпълнява отговорни задачи на Коминтерна. През май 1919 е изпратен нелегално в България, където установява връзка между ЦК на РКП (б) и ЦК на БРСДП (т. с.). Участва в работата на I конгрес на БКП (1919). От 1920 учи с прекъсвания в Генералшабната академия на Съветската армия. През 1921—1923 ръководи нелегална разузнавателна група в България, която допринася за разкриването на Врангеловия заговор 1922. След 1923 е кадрови съветски разузнавач и изпълнява важни поръчения в различни европейски страни. През 30-те години завършва Военната академия за механизация и моторизация на Съветската армия и теоретичен курс във Военната академия, след което е изпратен със специални поръчения в Далечния изток. Завръща се в България през 1945. Работи като началник на канцеларията на Георги Димитров. По-късно участва в създаването и укрепването на органите на Държавна сигурност. Заместник-министър на вътрешните работи (1951—1954). Посланик в Берлин (1954—1957), Варшава (1957—1958) и Токио (1959—1960). — 96.

Божков, Драго — общински съветник в София (1920—1922). Представител на независимата група на т. нар. «кореняци». — 159, 244.

Бозвешев, Константин Тенев (1862—1951) — политически, обще-

ствен и кооперативен деец, един от първите социалисти в България. Основател на потребителната кооперация «Братство» в Казанлък (1900). През 1889—1890 създава първия социалистически кръжок в Казанлък. Участва в Търновската сбирка (апр. 1891) и в Бузлуджанския конгрес 1891, на който се противопоставя на предложението на Д. Благоев и привържениците му за създаване на Българска социалдемократическа партия. През 1892—1894 е един от ръководните дейци на Българския социалдемократически съюз (БДСС). Член на ЦК на БРСДП и негов касиер (1898). Секретар-касиер на ЦК и помощник-редактор на в. «Работнически вестник» (1900—1902). От 1903 е член и един от ръководните дейци на широкосоциалистическата партия. До 1919 (с прекъсване) е секретар на ЦК на БРСДП (о). Кмет на Казанлък (1908—1911 и по-късно). Народен представител (1913—1923, 1923—1927). От 1934 постепенно се оттегля от активна политическа дейност.

Бозвелиев сътрудничи активно на социалдемократически и кооперативни периодични издания. Съосновател и редактор е на в. «Селски глас» (1894) — първия български социалистически вестник, предназначен за селото. Автор на книгите: «Какво искаме ние, социалистите. Обяснение програмата на Работническата социалдемократическа партия — обединена» (1919), «Програма на Работническата социалдемократическа партия за общинските и окръжните съвети. Обяснена и мотивирана» (1919), «Спомени. Т. 1. До Освободителната война включително. 1868—1878» (1942). — 346.

Братанов, Д. — псевдоним на *Димитър Благоев*.

Будьони, Семьон Михайлович (1883—1973) — съветски военен деец, маршал на Съветския съюз (1935); три пъти герой на Съветския съюз (1958, 1963, 1968). Член на КПСС от 1919. Участва в Руско-японската война 1904—1905 и в Първата световна война 1914—1918. След Октомврийската революция 1917 активно се бори за утвърждаване на съветската власт в родния си Донски край. По време на Гражданската война 1918—1920 се проявява като талантлив пълководец. През 1918 сформира конен отряд, който прераства в полк, след това в бригада и дивизия. Командува конен корпус (от юни 1919) и Първа конна армия, която изиграва важна роля в редица големи операции при разгрома на войските на Деникин, армиите на Пилсудски в Украйна и на барон Врангел в Северна Таврия и Крим.

Будьони завършва Военната академия «М. В. Фрунзе» (1932). През 1924—1937 е инспектор на кавалерията на Червената армия. От 1937 командува войските на Московския военен окръг. От авг. 1940 е първи заместник на народния комисар на отбраната. През Великата отечествена война на Съветския съюз 1941—1945 командува фронтове и е главнокомандуващ войските на Югозападното (юли—септ. 1941) и Севернокавказкото (апр.—май 1942) направление. От ян. 1943 е командуваш кавалерията на Съветската армия. След войната заема отговорни командни длъжности в армията. Кандидат-член (1934—1939, 1952—1973) и член (1939—1952) на ЦК на партията. Депутат във Върховния съвет на СССР (1937—1973) и член на неговия Президиум (1938—1971). — 165.

Бужор (Бујор), Михаил Георгиу (1881—1964) — румънски партиен деец. Принадлежи към лявото крило на Румънската социалдемократическа партия. От 1906 до 1916 е един от редакторите на органа на партията «România muncitoare» («Работническа Румъния»). В началото на 1917 е арестуван. След освобождаването му (пролетта на същата година) емигрира в Русия. Редактор е на органа на Румънския социалдемократически комитет за действие в. «Lupta» («Борба») (септ. 1917—1918) и член на Румънския военнореволюционен комитет в Одеса (от дек. 1917). Бужор е един от организаторите на секции на Румънската социалдемократическа партия (от ноем. 1918 — Румънска социалистическа партия) и на румънските революционни батальони, сражаващи се за съветска власт. Участва в Гражданската война 1918—1920 като член на Върховната колегия за борба с контрареволуцията в Южна Русия (1918). Забръща се нелегално в Румъния (1920), след което е арестуван и осъден на доживотна каторга. От 1921 е член на Румънската комунистическа партия. През 1933 е освободен и се включва в работническото движение. През 1934—1935 отново е в затвора, а през 1938—1944 — в концлагер. След победата на народното въстание на 23 авг. 1944 е председател на Комитета на политзатворниците-антифашисти и депутат във Великото национално събрание на Румънската НР (от 1956). — 96.

Васил — вж *Коларов*, Васил.

Василев, Георги (Г. В. Тилчев) (псевд. — 1913) — партиен деец; един от първите работници-социалисти в България. От 1884 е работник в Държавната сукнена фабрика в Сливен. Запознава се със социалистическите идеи в Цюрих (Швейцария), където се обучава за текстилен майстор. След завръщането си в Сливен създава първата социалистическа работническа група (1888) и е инициатор за организирането на първата първوماйска манифестация в града (1890). През 1892 е един от основателите, а до края на живота си — член на ръководството на Сливенската партийна организация. Отговорен редактор на в. «Работнически другар» (1894—1895). Ръководи общата стачка на сливенските текстилци (1896). Делегат на II (1892), VII (1900), IX (1902) и XIII (1906) конгрес на партията. Г. Василев е първият работник, избран за народен представител (1902). От 1911 е общински съветник, а през 1912—1913 помощник-кмет на Сливенската комуна. — 346. †

Влайков, Тодор Генчов (псевдоними: В е с е л и н, З д р а в к о) (1865—1943) — писател и общественик, редовен член на БАН (1900). Завършва гимназия в София (1885) и следва славянска филология в Московския университет. Под влияние на народническите идеи напуска университета (1888), за да се отдаде на народополителна дейност. Учителствува в родния си град Пирдоп (1888—1891). През 1890 основава в с. Мирково, Софийски окръг, първата кооперация в България. През 1891—1892 е гимназиален учител в Търново, през 1892—1894 — училищен инспектор в София. Един от основателите и председател (1898) на Българския учителски съюз.

От 1900 Влайков е член на Демократическата партия. Заедно с Найчо Цанов е начело на младодемократическата група, която през 1905 се обособява в Радикалдемократическа партия (от 1922 — Радикална партия). Влайков е един от нейните лидери и главен редактор на теоретичния ѝ орган сп. «Демократически преглед» (1902—1928). Дългогодишен народен представител (1901—1908, 1911, 1919—1920, 1923—1931) и общински съветник в София (1911—1919). Председател на Съюза на българските писатели (от 1924). През 1931, разочарован, се оттегля от политическия живот.

Литературното наследство на Влайков е огромно. В своите разкази и повести идеализира патриархалния бит, като разкрива реалистично процеса на разоряване на малоимотните селяни и занаятчии. В други свои произведения пропагандира народническите си разбирания за необходимост от борба против капиталистическите порядки и за запазването на селската патриархална задруга. Най-известни са мемоарите му «Преживяното» (3 ч., 1934—1942). Влайков е един от най-активните български публицисти. — 213.

Вл. Дим. — вж *Димитров, Владимир*.

Врангел, Пьотр Николаевич (1878—1928) — един от главните организатори на контрареволуцията по време на Гражданската война в Русия 1918—1920, барон; генерал-лейтенант (1917). Участва в Руско-японската война (1904—1905) и в Първата световна война 1914—1918. От авг. 1918 се присъединява към белогвардейската Доброволческа армия в Крим, на която е командувач (дек. 1919—ян. 1920). Избран е за главнокомандувач на т. нар. «Руска армия» в Крим. След неуспешни боеве с Червената армия в Северна Таврия и Крим заедно със значителна част от армията си бяга зад граница (ноем. 1920). Част от армията на Врангел (24 000 души) е настанена в България, където взема участие в заговор за сваляне на правителството на Ал. Стамболийски, разкрит от БКП. През 1924—1928 е организатор и председател на антисъветския «Руски общовоински съюз» (РОВС). Автор на мемоари. Умира в Брюксел. — 166, 355, 358, 363, 387.

Вълканов, М. — държавен финансов контролър при столичната община (1920). — 120, 125, 142, 144, 146, 147, 148.

Габровски, Никола Христов (6 септ. 1864, Търново—11 юли 1925, Търново) — един от основателите на БСДП. Гимназиално образование получава в Русия. Завършва право и социални науки в Женева (1887), където поддържа връзки с руската революционна емиграция. В България се завръща като убеден социалист, но под силно народническо влияние. Отначало е съдия, по-късно учител. От края на 80-те години на XIX в. развива активна обществена дейност. Възгледите си за ролята на интелигенцията като «главен лост» на общественото развитие излага в книгата «Нравствената задача на интелигенцията» (1889). В началото на 1889 основава в София дружество «Нов живот» с безплатно вечерно

училище за работници. През 1889 присъства неофициално на учредителния конгрес на Втория интернационал в Париж.

В началото на 1891 Габровски се запознава с Д. Благоев и става негов съратник. По това време се ориентира към марксизма. Дватама подготвят проекти за програма и устав на бъдещата марксистка партия в България и организират Търновската сбирка (апр. 1891). Участва в учредителния Бузлуджански конгрес 1891. До 1894 е избран за член на Общия съвет на БСДП. През 1893 е делегат на БСДП на III конгрес на Втория интернационал в Цюрих. До 1903 е делегат на всички партийни конгреси. През 1903 при изгонването на опортюнистите от партията минава на страната на широките социалисти, без да споделя напълно техните опортюнистически възгледи. През 1914 се връща в редовете на тесносоциалистическата партия. Участва в работата на I конгрес на БКП (1919). Организатор е на Търновската окръжна партийна организация.

Габровски е един от първите социалисти, избрани за народни представители — в VIII обикновено НС (1894—1896), след това в XVIII (1919—1920) и XIX (1920—1923) обикновено НС. Развива активна издателска и публицистична дейност. Редактор е на «Българска социалдемократическа библиотека» (1891—1894) и на партийния орган в. «Работник» (1892—1894). Издава в Търново в. «Народен глас» (1894), в. «Освобождение» (1895—1898), в. «Избирателно право» (1899). Сътрудничи на сп. «Ново общество» (1906—1909) и сп. «Съвременна мисъл» (1910—1914), издавани от широките социалисти. Превежда книги на видни социалисти. След Априлските събития 1925 е застрелян от наеман убиец. — 334, 336, 343, 344, 345.

Ганев, Михаил — член на Синдикалния комитет на Обединения общ работнически синдикален съюз и на Временния изпълнителен комитет на комунистическата левица на БРСДП (о). Подписва протокола за присъединяването ѝ към БКП (2 ноем. 1920). — 381, 385, 391.

Г. Г. — вж *Георгиев, Гаврил*.

Георгиев, Александър — синдикален и партийен деец. Печатарски работник. Дългогодишен член на Централното настоятелство на Работническия печатарски съюз и негов касиер. От 1908 до 1923 е член на Синдикалния комитет на ОРСС. Делегат на XIX (1912) и XX (1914) конгрес на БРСДП (т. с.). — 385.

Георгиев, Васил (В. Г. Кръстев) (1881—1925) — деец на революционното работническо движение. Железничар. Член на БРСДП (т. с.) от 1903. През 1905 преминава към анархолибералите, а по-късно към широките социалисти. Председател на Българския железничарски съюз (1910—1919). Един от ръководителите на Транспортната стачка 1919—1920. След стачката е уволнен завинаги от БДЖ. На 2 ноем. 1920 като член на Временния изпълнителен комитет на комунистическата левица на БРСДП (о) подписва протокола за присъединяването ѝ към БКП. От 1921 до 1923 е председател на софийския клон на Кооперация «Освобождение». Участва в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923. След въстанието е арестуван и инквизиран. През 1924—

1925 е активен сътрудник на Военния център при ЦК на БКП. Убит по време на Априлските събития 1925. — 391.]

Георгиев, Гаврил (Г. Г. Божилов) (25 март 1869, гр. Измаил, Бесарабия — 20 апр. 1917, София) — виден деец на българското социалистическо и работническо движение, публицист и журналист. Съратник на Д. Благов и Г. Кирков. След освобождението на България от турско иго родителите му се завръщат в родината и се установяват във Видин. Завършва Априловската гимназия в Габрово, където участва в създаването на ученически марксистки кръжок. Учи в Историко-филологическия факултет на Софийския университет. През 1892 е изключен завинаги от университета за участие в студентски вълнения срещу Стамболовия режим. Сътрудничи на в. «Работник», а през пролетта на 1893 по предложение на Д. Благов е включен в редакцията на вестника. Като делегат от Видин присъствува на III конгрес на БСДП (1893) и е избран за член на Общия съвет на партията. Участва в преговорите за обединяване на «партисти» и «съюзнисти» и подписва Съглашението между Общия съвет на БСДП и ЦК на БСДС (10 февр. 1894) за сливането на двете организации в БРСДП. На I конгрес на БРСДП (1894) е избран за член на ЦК на партията и за редактор на новия партийен орган в. «Социалист» (1894—1895). През 1895—1896 е секретар на ЦК на БРСДП. От 1897 е редактор на в. «Народ». През 1898 е привлечен от Д. Благов в редакцията на сп. «Ново време». На VII конгрес (1900) е избран заедно с Г. Кирков за редактор на «Работнически вестник» (до 1909).

Г. Георгиев проявява изключителни качества на талантлив партийен журналист и познавач на българската действителност. Осмият партийен конгрес (1901) го избира отново за член на ЦК. Като един от теоретичите на марксизма в България Г. Георгиев разработва основните организационни принципи и тактиката на революционната марксистка партия (1901—1902), воюва за нейната чистота, против опортюнизма на общоделците и центризма на анархолибералите и прогресистите. Той оказва огромно влияние върху формирането на възгледите на младия Г. Димитров и изграждането му като пролетарски революционер. Поради тежко заболяване през втората половина на 1909 се оттегля от активна политическа дейност, но остава предан член на БРСДП (т. с.) до края на живота си. — 335, 343, 346.

Георгиев, Стамат (С. Г. Стаматов) (1884—неизв.) — партийен и синдикален деец. Секретар на Келнеро-гостварския съюз (1912—1923). Делегат на XX партийен конгрес (1914). Член на Местния партийен комитет в София (1914—1915) и на Синдикалния комитет на ОРСС (1919—1923). Общински съветник в София (1920—1923). До 1923 е един от редакторите на в. «Келнерски глас». През 1929—1932 е редактор на в. «Текстилен работник» — орган на Независимия работнически текстилен съюз. — 59, 61, 385.

Гешов, Иван Евстратиев (1849—1924) — буржоазен политически деец, икономист и публицист, banker. Действителен член на БАН (1884), председател на БАН (1898—1924). Завършва финансови и

политически науки в Манчестър (1869). След Освобождението (1878) участва дейно в устройването на Източна Румелия. Един от водачите на Народната (Съединистка) партия (до 1883); ръководител и главен редактор на в. «Марица» (1878—1885). Депутат в Областното събрание и негов пръв председател (1879—1880). Член и пръв председател на Постоянния комитет. Директор на финансите (ян. 1882—ноем. 1883). В края на 1883 се преселва в София. Директор на БНБ (1883—1886). Води преговорите и от българска страна подписва Букурещкия мирен договор (1886) след Сръбско-българската война 1885.

От 1901 Гешов възглавява Народната (народняшка) партия, а след обединяването ѝ с Прогресивнолибералната партия (1920) — Обединената народнопрогресивна партия. Председател на XI (1901) и XV (1911—1913) обикновено НС. Министър на финансите (авг.—ноем. 1886, 1894—1897) и управляващ Министерството на търговията и земеделието (1894—1897). Министър-председател и министър на външните работи и изповеданията (16 март 1911—1 юни 1913). През 1912 подписва Българо-сръбския и Българо-гръцкия договор, с които се оформя Балканският съюз. Правителството на Гешов води Балканската война 1912—1913. След сключването на Лондонския мирен договор 1913 подава оставка. След Деветоюнския военнофашистки преврат 1923 участва в Демократическия сговор. Дългогодишен народен представител (1894—1899, 1901—1908, 1911—1923).

Гешов е един от изтъкнатите представители на българската буржоазна икономическа мисъл. Възгледите си излага в студии върху финансовата политика на България («Думи и дела. Финансови и икономически студии», 1899). Автор е на мемоари («Балканският съюз. Спомени и документи», 1915; «Спомени из години на борби и победи», 1916, и др.). — 32, 47.

Г. К. — вж *Кирков*, Георги.

Г. Кр. — вж *Кръстев*, Генко.

Горчо — 95.

Господинов, Асен — член на БРСДП (о). Секретар на Кр. Пастухов като министър на вътрешните работи и народното здраве (1919). Един от ръководителите на широкосоциалистическия Акционен комитет по време на Транспортната стачка 1919—1920.* — 69, 70, 71.

Григорович (Grigorovici), Георге (1871—1950) — австрийски и румънски политически деец. Делегат на Австрийската социалдемократическа партия на II редовен конгрес на Румънската социалдемократическа партия и на румънските синдикати (1912). Депутат в австрийския парламент. След присъединяването на Буковина към Румъния (1918) е лидер на социалистите в областта. Принадлежи към дясното крило на румънската социалдемократия. Депутат в румънския парламент (1919—1920, 1920—1922). Решително се противопоставя на създаването на Румънската комунистическа партия. Григорович е един от инициаторите за създаването (1921)

и ръководен деец на Румънската социалдемократическа партия. — 98.

Гриша — вж *Каменеци*, Григорий.

Гуд (Good), Уйлям — английски обществен деец, професор. През 1919 е кореспондент на буржоазнолибералния вестник «The Manchester Guardian» («Манчестерски страж») в Съветска Русия. Приет от В. И. Ленин (20 авг. 1919). Книгата му «Болшевизмът на дело» е издадена на български език (1920). — 59.

Гудман — 98.

Гулабчев, Спиро Константинов (1856—1918) — политически деец, публицист и издател; пропагандатор на народническия социализъм в България, създател на сиромасомилството. Учи в Московската духовна семинария (1877—1878), право в Московския университет, а от 1881 до 1886 — в Историко-филологическия факултет на Киевския университет. Екстерниран от Русия за връзки с народнически групи в Украйна. След завръщането си в България е учител в Габровската, Варненската и Търновската гимназия. Разпространява и превежда народническа литература. Издава книгата «Един оглед по етнографията на Македония» (1887), в която развива възгледите си за приближаване на българския литературен език и на правописа до народния език. Привърженик е на идеята за създаване на Балканска федерация. Пропагандира сред последователите си смесища от народнически идеи, известни в България като сиромасомилство. През 1890 открива печатница в Русе и започва да издава книги с анархистично съдържание. Отпечатва обществено-литературния сборник «Ново време» (1891), но поради несъгласие с прокараните от Д. Благоев и Н. Габровски марксистки възгледи унищожава целия му тираж. Противопоставя се на създаването на социалдемократическа партия в България и се изтъква като един от основоположниците и идеолозите на анархизма в страната. Към края на 90-те години на XIX и началото на XX в. издателската и обществената му дейност постепенно намаляват. — 334, 335.

Дабев, Евтим Тимчев (1864—1946) — един от първите пропагандатори на социализма в България, журналист. Завършва Априловската гимназия (1884), след което е учител в Севлиево и Габрово. Едновременно се занимава с публицистична дейност. Дабев е първият преводач и издател на марксистка литература в България. Редактира първия български социалистически вестник «Росица» (1886), където публикува в свой превод откъси от «Наемен труд и капитал» — първия превод на труд на К. Маркс на български език. Превежда и издава книгата на С. Дикшайн «Кой на чий гръб живее?» (1888) и «Развитие на научния социализъм» на Ф. Енгелс (1890).

Известно време Дабев е под влияние на сиромасомилството на Сп. Гулабчев. Участва в учредителния Бузлуджански конгрес 1891, на който се обявява против откритото създаване на социалдемократическа партия в България. През 1892 е един от създателите на опортюнистическия Български социалдемократически съюз

(БРСДС) и участвува в редактирането на неговия печатен орган в. «Другар» (1893—1894). От 1894 е член на ЦК на БРСДП. Заедно с Г. Кирков редактира в. «Работнически вестник» (1897—1900). Избран за секретар-касиер на партията (1902), заедно с Я. Сакъзов развива разколническа дейност, В разгара на борбата на революционните марксисти с общоделството издава в. «Единство» (1903). През 1903 при очистването на БРСДП от общоделците остава в широкосоциалистическата партия. Постепенно се отказва от активна политическа дейност и работи като учител и публицист. През 1918—1930 сътрудничи на социалдемократически списания. През 1928 започва да издава «Бележник на един социалдемократ», от който излизат само няколко книжки. — 334, 346.

Данаилов, Георги Тодоров (1872—1939) — буржоазен икономист, юрист, общественник; действителен член на БАН (1901). Един от първите български статистици-демографи. Завършва право в Москва (1895); специализира във Виена, Мюнхен и Берлин (1897—1898). От 1903 е професор по политическа икономия в Софийския университет. Привърженик на умерения протекционизъм. Един от ръководните дейци на Демократическата партия; секретар на Централното ѝ бюро (1918—1923). Народен представител (1908—1911, 1913—1934). След 1923 участвува в дейността на Демократическия сговор. Министър на търговията (21 юни—17 окт. 1918) и на обществените сгради, пътищата и благоустройството (15 май 1930—29 юни 1931). След 1934 постепенно преминава на нефашистки позиции. Редактор на «Списание на Българското економическо дружество» (от 1902). Автор на «Основни начала на политическата икономия» (1906), «Изследвания върху демографията на България» (1930). «Тесния на статистиката» (1931) и др. — 23, 25, 33, 37, 49, 53, 54, 148,

Данаилов, Тодор Атанасов (1887—1959) — партийен деец. Член на БРСДП (т. с.) от 1905. От 1909 е деловодител на ЦК на партията. Делегат на XVIII (1911), XIX (1912), XX (1914) и XXI (1915) партийни конгреси. Секретар на Местния комитет на Софийската партийна организация (1914—1915). Член на Местния (окръжния) комитет на партията в София (1918—1923). Общински съветник в София (1919—1921). През 1924 е изключен от БКП като ликвидатор. — 71, 109, 112, 113, 143, 144, 145, 146, 219.

Д. Бл. — вж *Благов*, Димитър.

Деникин, Антон Иванович (1872—1947) — един от ръководителите на руската контрареволуция по време на Гражданската война 1918—1920; генерал-лейтенант (1916). Завършва Академията на Генералния щаб (1899). По време на Първата световна война 1914—1918 заема командни длъжности на Западния и Югозападния фронт. Активен участник в контрареволуционния метеж (авг. 1917) начело с генерал Корнилов. През есента на 1918 със съдействието на Антантата става главнокомандуващ на контрареволуционните «Въоръжени сили на Южна Русия» и заместник на «върховния управител» на Русия адмирал А. В. Колчак. Установява в Южна Русия и Украйна кървав контрареволуционен режим и предлага великодържавна програма за създаване на «единна и неделима

Русия». Ръководи похода към Москва (юли—окт. 1919). След разгрома на войските му от Червената армия през март 1920 с остатъците от бялата армия се прехвърля в Крим, където предава командването на П. Н. Врангел и емигрира в Турция. До края на живота си остава враг на съветската власт. През 1939 публикува обръщение към белоемигрантите да не поддържат фашистка Германия в случай на война със СССР. Автор е на спомени за Гражданската война. — 164, 352, 357, 358, 363, 387.

Дечев, Иван — общински съветник и помощник-кмет в София (авг. 1920—май 1922, 1924). Член на Радикалдемократическата партия (от 1923 — на Демократическия съговор). След военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 е член на седемчленната комисия за управление на столичната община. — 190, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 222, 223, 235, 236, 237, 239.

Димитратос, Н. — 372.

Димитров, Владимир — политически деец. Адвокат във Варна. Делегат на IX конгрес на БРСДП (1902). През същата година е в състава на Върховния македоно-одрински комитет. От 1903 е член на широкосоциалистическата партия. Народен представител в XII (1902—1903), XVI (1913) и XVIII (1919—1920) обикновено НС. — 346.

Димитров, Жеко (Ж. Д. Джунджулов) (1886—1925) — партиен и синдикален деец, публицист. Близък съратник на Г. Димитров. Член на БРСДП (т. с.) от 1903 или 1904. Един от учредителите на Хасковската партийна организация (1910); участва дейно в борбата срещу общоделството, което има силно влияние в Хасково. Делегат на XVIII (1911), XIX (1912) и XX (1914) конгрес на БРСДП (т. с.). Участва във войните (1912—1918). Член и деловодител на Синдикалния комитет на ОРСС от 1913, от 1919 — помощник-секретар и касиер на комитета. Секретар на Съюза на фабричните работници (1913—1924). Участва в работата на II конгрес на Червения интернационал на профсъюзите (1922) в Москва. Избран за общински съветник в София (1919) от името на БКП. Член на Управителния съвет на Кооперация «Освобождение». Организатор на много работнически стачки. Сътрудничи активно на «Работнически вестник». През 1915 и 1921—1923 редактира в. «Фабричен работник».

След поражението на Септемврийското антифашистко въстание 1923 Ж. Димитров е секретар на Синдикалния комитет на ОРСС на мястото на Г. Димитров и известно време член на ЦК на БКП. Ръководи възстановяването на разгромените синдикални организации и разработва материали за тактиката и стратегията на профсъюзите в условията на фашистката диктатура. Един от създателите на в. «Работническо единство» (1924). През 1924 посещава нелегално Москва, среща се с Г. Димитров и В. Коларов, с които обсъжда проблемите на синдикалното движение в България при новите условия. По време на Априлските събития 1925 е арестуван и зверски убит. — 178, 180, 385.

Димитров, Методи — член на Синдикалния комитет на Обедине-

ния общ работнически синдикален съюз при БРСДП (о) (1920). — 385.

Доброджану—Геря (Dobrogeanu—Gherea), Александру (1879—1937) — румънски партиен и синдикален деец. Влиза в румънското социалдемократическо движение през 1904. От 1918 е един от ръководителите на лявото крило на Румънската социалистическа партия. Депутат в парламента (1919—1920, 1920—1922). Делегат на II конгрес на Коминтерна (1920). Участва в преговорите за присъединяване на Румънската социалистическа партия към Коминтерна, среща се с В. И. Ленин (дек. 1920). Един от основателите на Румънската комунистическа партия (РКП) (май 1921). Член на Ревизионната комисия на ЦК на РКП (1922—1924) и на ЦК на партията (1924—1925). От 1925 до 1928 работи в Изпълнителния комитет на Коминтерна. Член на ВКП (б) от 1927. От края на 1928 до 1931 е на партийна работа в Румъния. Неоднократно арестуван, сяден и затварян. От 1931 живее в СССР. Член е на Изпълнителния комитет на Международната организация за подпомагане на революционерите (МОПР). Участва в комисията за издаване на съчиненията на В. И. Ленин на румънски език. — 97.

Енгелс (Engels), Фридрих (28 ноем. 1820, гр. Бармен, Рейнската провинция на Прусия—5 авг. 1895, Лондон) — един от основоположниците на научния комунизъм, съратник на К. Маркс. Роден в семейство на текстилен фабрикант. От 1842 работи в манчестърската кантора на фирмата «Ермен и Енгелс» и сътрудничи на редактирания от К. Маркс «Рейнски вестник». Изследва условията на живот на английската работническа класа и през 1845 издава книгата «Положението на работническата класа в Англия». През 1844 се среща в Париж с К. Маркс. Между двамата велики мислители се създава безпримерна плодотворна дружба, която трае през целия им живот. През 1845—1846 двамата написват «Немска идеология», където правят основна критика на идеалистическото разбиране на историята и обосновават диалектическия и историческия материализъм. През 1847 Енгелс участва в създаването на «Съюза на комунистите» — първата международна комунистическа организация. Двамата с Маркс през 1848 написват програмата на съюза — «Манифест на Комунистическата партия», в който излагат основните принципи на научния комунизъм.

През 1849 Енгелс участва във въоръжената борба в Южна Германия. След поражението на революцията емигрира в Швейцария, оттам в Англия. В своя труд «Селската война в Германия» (1850) и в серията статии «Революция и контрареволюция в Германия» (1851—1852) формулира основните задачи на пролетариата в буржоазнодемократичната революция. От 1850 отново работи във фирмата на баща си и осигурява материални възможности на Маркс да продължи своите научни изследвания върху капитализма.

Заедно с Маркс Енгелс участва в основаването и ръководството на Първия интернационал (1864—1876). От 1869 е член на Генералния съвет на Интернационала, а по-късно е негов секретар. Води непримирима борба против дребнобуржоазните тече-

ния вътре и вън от него. През 1877—1878 издава блестящия си труд «Анти-Дюринг», а от 1873 до 1882 работи върху «Диалектика на природата», чийто ръкопис остава незавършен и е публикуван за първи път през 1925 в СССР.

След смъртта на К. Маркс (1883) Енгелс поема ръководството на международното работническо движение. Подготвя за печат и издава незавършените от Маркс II (1885) и III (1894) том на «Капиталът». Същевременно написва и издава редица трудове — «Произход на семейството, частната собственост и държавата» (1884), «Лудвиг Фойербах и краят на класическата немска философия» (1886), «Селският въпрос във Франция и Германия» (1894) и предговор към «Класовата борба във Франция» от К. Маркс (1895). Взема активно участие в създаването на Втория интернационал (1889) и води решителна борба за утвърждаването на марксизма в неговите редици. Проявява жив интерес към социалдемократическото движение на Балканите и в България. През 1893 изпраща писмо до редакцията на сборника «Социалдемократ», в което изразява задоволството си от успехите на българското социалистическо движение. — 334.

Железов — псевдоним на *Димитър Благоев*.

Живкова — вж *Благоева*, Вела.

Занков, Георги Христов (1886—1949) — буржоазен политически деец и деец на националноосвободителното движение на българите от Македония. Член на Либералната (радсславистка) партия (от 1920 — на Националлибералната партия). През Балканската война 1912—1913 е воевода на организирана от ВМОРО чета в тила на турската армия. Народен представител в XVII обикновено НС (1914—1919). Общински съветник и помошник-кмет в София (1920—1922). Един от основателите на Илинденската организация в България, член на ръководното ѝ тяло (1923—1924). Участва в редактирането на в. «Илинден» и в. «Пирин». Като привърженик на левията във ВМРО публикува през 1924 във в. «Илинден» Майския манифест за съвместни действия на всички македонски революционни сили с балканските комунистически и други прогресивни партии. След разгрома на лявото крило във ВМРО през септ. 1924 емигрира и работи за обединяване на левите сили за сътрудничество с Балканската комунистическа федерация и Коминтерна. Един от основателите на ВМРО (об.) и член на централното ѝ ръководство (1925—1927). Привърженик на безпартийното течение в организацията. През 1931 напуска ВМРО (об.) и се завръща в България. — 159, 160, 161, 176, 191, 199, 215, 222.

Зиновиев (Радомисълски), Григорий Евсеевич (1883—1936) — руски политически деец. Член на РСДРП от 1901. От 1905 участва активно в дейността на Петербургската партийна организация. Преследван от полицията, емигрира (1908—1917). Член на редакциите на болшевишките вестници «Социал-демократ» и «Пролетарий». От 1907 е член на ЦК на партията. Участва в Цимер-

валдската конференция (1915). В периода на подготовката и провеждането на Великата октомврийска социалистическа революция 1917 проявява колебания; заедно с Каменев през окт. 1917 публикува в полуменшевишкия в. «Новая жизнь» декларация, че не са съгласни с резолюцията на ЦК за въоръжено въстание, и по този начин издават на буржоазното Временно правителство партийните планове.

След Октомврийската революция Зиновиев е председател на Петроградския съвет, член на Политбюро на ЦК на Болшевишката партия, от 1919 — председател на Изпълнителния комитет на Коминтерна. Неведнъж се обявява против ленинската политика на партията: през ноем. 1917 е привърженик на идеята за образуване на коалиционно правителство с участието на меншевици и есери; през 1925 е един от организаторите на «новата опозиция»; през 1926—1927 е един от водачите на троцкистко-зиновиевския антипартиен блок. През ноем. 1927 за фракционна дейност е изключен от партията. През 1928 декларира, че признава грешките си, и членството му във ВКП (б) е възстановено, но в 1932 отново е изключен. В 1933 е възстановен, но поради това, че не прекратява антипартийната си дейност, през 1934 е изключен за трети път от партията. — 81, 82.

Иванов, Антон (А. И. Козинаров) (1884—1942) — партиен и синдикален деец. Работник-металик. Член на БРСДП (т. с.) от 1904. До 1907 служи във флота, след което се установява в София. Секретар (1907—1919) и председател (1919—1924) на Централното настоятелство на Металоработническия съюз. През 1910 е избран за член на Синдикалния комитет на ОРСС и става един от най-близките помощници на Г. Димитров. Ръководи редица стачки на софийския пролетариат. От 1910 е член на Местния комитет на Софийската партийна организация. Секретар на Местния и на Окръжния комитет на партията в София (1918—1923). Народен представител (1919—1923). Член на Висшия партиен съвет (1919—1920). От 1921 е член на ЦК на БКП. Участва в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923; на 21 септ. е арестуван и осъден като член на ЦК и ръководител на Софийския революционен комитет.

През 1925 А. Иванов е освободен от затвора и емигрира в СССР. През 1926—1927 е член на Задграничния ЦК на БКП. Член на Изпълкома на Профинтерна (1925—1930). През 1932 завършва Международната ленинска школа в Москва, след което е преподавател в Комунистическия университет на националните малцинства от Запад. През 1935—1937 е секретар на Задграничното бюро на ЦК на БКП и сътрудник на ИККИ. Участва дейно в създаването на интернационалните бригади в помощ на Испанската република (1936—1939) и няколко пъти посещава Испания. През дек. 1940 се завръща нелегално в България. На VII пленум на ЦК (1941) е избран за член на Политбюро и секретар на ЦК на БРП. А. Иванов е един от главните организатори на въоръжената антифашистка борба на българския народ (1941—1944). През апр. 1942 при провала на ЦК и на Централната военна комисия е арестуван.

стуван. Вследствие на нечовешки инквизиции загубва говора си и за известно време е парализиран. На 23 юли 1942 е осъден на смърт заедно с още 12 членове и сътрудници на ЦК и разстрелян. — 178, 180, 385.

Илиев, Братован (Б. И. Желев) (1881—1936) — един от първите педагози-марксисти, деец на учителското революционно движение, публицист. Член на БРСДП (т. с.) от 1903. Завършва гимназия в Търново (1901). Като ученик започва да изучава идеите на научния социализъм. През 1901—1919 е учител в селата Белица (Русенско), Паскалевец и Дичин (Великотърновско). Създава партийна организация в родното си село Дичин. Член (от 1905) и активен деец на Учителската социалдемократическа организация. С псевдоним «Roth» сътрудничи (1908—1911) на сп. «Ново време». Преследван, Илиев е принуден да напусне учителството. През 1919—1920 участва в редактирането на в. «Служащ», сътрудничи на сп. «Ново време» и в. «Учителска искра». След Септемврийското антифашистко въстание 1923 е съден по ЗЗД. Минава в нелегалност. Арестуван и затварян. Публикува около 150 статии, преводи и брошурите: «Буржоазна и пролетарска педагогика» (1911), «Социализмът и селяните» (1919) и др. Борец против буржоазното възпитание и буржоазната просветна политика, разобличава тяхната реакционна същност. — 385.

Йонеску (Ionescu), Думитру (Take) (1858—1922) — румънски буржоазен политически и държавен деец. Адвокат. Политическата си дейност започва в Либералната партия. От 1891 преминава в Консервативната партия и става един от лидерите ѝ. Апологет на английската двупартийна система на управление. Оказва поддръжка на националното движение на румъните в Трансилвания, което го прави популярен сред широки кръгове на интелигенцията и дребната буржоазия. Т. Йонеску многократно е избран в парламента, министър е в няколко буржоазни правителства. С неговото име е свързано понятието «такизъм» — в политическия живот на буржоазна Румъния безскрупулно използване на държавната власт за лична изгода. Един от инициаторите на жестокото потушаване на селското въстание (1907). Напуска Консервативната партия (1908) и създава Консервативнодемократическа партия, която просъществува до 1915, когато се слива с консерваторите-антантофили. Привърженик е на влизането на Румъния в Първата световна война 1914—1918 на страната на Антантата. Заедно с Й. Братиану представя Румъния на Парижката мирна конференция (1919—1920). Като министър на външните работи в правителството на ген. Авереску е един от създателите на Малката Антанта (1920—1921). Министър-председател (дек. 1921—ян. 1922). — 103.

К. — вж *Касапов*, Койчо.

Кабакчиев, Христо Стефанов (2 ян. 1878, гр. Галац, Румъния — 6 окт. 1940, Москва) — деец на българското и международното революционно работническо и комунистическо движение, журналист и публицист; доктор на историческите науки. След Освобожде-

нието (1878) семейството му се установява във Варна. Член на БРСДП от 1897. Учи медицина във Франция и право в Швейцария. През 1899 се завръща в страната поради заболяване и завършва юридическото си образование в София.

От 1900 Кабакчиев сътрудничи на сп. «Ново време» и «Работнически вестник». Застава на страната на революционните марксиста начело с Д. Благоев. От 1904 е адвокат в София. Утвърждава се като един от изтъкнатите дейци и теоретици на партията. Участва активно в идейния разгром на опортюнизма в България. От 1905 до 1928 непрекъснато е избран за член на ЦК на партията. През 1910—1923 е редактор на «Работнически вестник». Като делегат на БРСДП (т. с.) участва в работата на Копенхагенския (1910) и Базелския (1912) конгрес на Втория интернационал и в Първата балканска социалдемократическа конференция (1909). От 1914 до 1923 е народен представител. Делегат е на II (1920), IV (1922) и VI (1928) конгрес на Коминтерна. Като представител на ИККИ участва в XVII конгрес на Италианската социалистическа партия и в учредителния конгрес на Италианската КП (1921). Петият конгрес на Коминтерна (1924) го избира за член на Интернационалната контролна комисия. От началото на 1923 е политически секретар на ЦК на БКП. Участва в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923, но на 12 септ. с. г. е арестуван. Осъден е на 12 ¹/₂ години затвор; през 1926 е амнистиран и емигрира в Австрия, през май 1927 — в Москва. Става член на ВКП (б) (1928). Работи в българското представителство в Коминтерна. Преподава история на БКП и марксизъм-ленинизъм в Международната ленинска школа и в Комunistическия университет за националните малцинства от Запад (КУНМЗ). От 1928 работи в Института «Маркс—Енгелс—Ленин», от 1935 е ст. н. с. в Института по история на АН на СССР. Разработва проблеми от историята на партията и страната. По-важни трудове: «Баснята за диктатурата в партията» (1906), «Към Балканска федерация» (1913), «Империализмът на Балканите» (1915), «Спомени и материали от историята на партията на тесните социалисти», публикувана със съкращения под заглавие «Христо Кабакчиев. Спомени» (1955), «Димитър Благоев и партията на тесните социалисти» (1979). — 72, 389.

Калинков, Георги Иванов (1860—1926) — буржоазен политически деец. Член на Демократическата партия. Завършва право в Женева. От 1890 е адвокат в София. Народен представител в XIV обикновено НС (1908—1911). Пълномощен министър в Букурещ (1910—юли 1913). Общински съветник (1901—1903, 1905—1910, 1915—1920) и кмет на София (авг. 1918—септ. 1920). Редактор на неофициалния орган на Демократическата партия в. «Време» (1909). — 23, 25, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 36, 37, 39, 42, 43, 47, 48, 50, 53, 54, 58, 59, 60, 61, 62, 65, 67, 69, 70, 71, 140, 141, 143, 190, 214, 221, 224, 227, 228, 229, 230, 236, 238, 239, 247, 248, 322, 323.

Калинков, Драган — 94, 141, 143.

Каменецки, Григорий Леонтиевич — рибар от с. Журиловка, Тулчанско (днес в Румъния). Дезертър от румънската армия. Нает като лодкар за превозване през Черно море на българските делегати за II конгрес на Коминтерна в Москва (1920). — 97.

Кандев, Ламби (Л. К. Станчев) (1879—1925) — деец на БКП и на революционното учителско и младежко движение. Завършва педагогическото училище в Лом и става учител. Член на БРСДП от 1900. Един от учредителите (1905) на Учителската социалдемократическа организация и неин секретар (1908—1923). През 1912 по поръчение на партията възглавява новосъздадения Съюз на работническата социалдемократическа младеж, а през 1919—1920 е секретар на ЦК на БКМС. През 1919—1921 е избран за общински съветник и за народен представител. Участва активно в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923, но на 12 септ. е арестуван. След излизането му от затвора работи за възстановяването на партията. Редактор на в. «Учителска искра» (1911—1919), в. «Младежка правда» (1919—1920) и на в. «Учителско единство» (1924—1925). Публикува над 400 статии и студии, в които разработва редица проблеми на марксистката педагогика. Автор на брошурите: «Държавните служещи и социалната демокрация» (1919), «Учебното дело в Руската съветска република» (1919) и «Учителското движение в България» (1924). Убит по време на Априлските събития 1925. — 109, 115, 119, 121, 145, 154, 156, 170, 173, 174, 195, 200, 201, 211, 220, 222, 322.

Касанов, Койчо Власев (1891—1957) — участник в Октомврийската революция 1917 и в Гражданската война в Русия 1918—1920. Член на КПСС от 1918. По липса на средства през 1911 напуска България и се установява като градинар в Австрия, по-късно в Кюстенджа. За социалистическа пропаганда е интерниран от румънската полиция в Молдава. Избягва в Русия (1917) и участва в борбата за установяване на съветска власт в Бесарабия. В началото на 1918 се сражава край Одеса, а след окупирането ѝ от германските интервенти е комисар на отряд в района на Царицин (дн. Волгоград). Един от основателите и член на Централното бюро на Българските комунистически групи в Русия (1919). От май 1919 е отново в Одеса, където е избран за председател на Българския съвет на работническите и войнишките депутати. Политкомисар е на интернационална дивизия; сражава се и в бригадата на Г. И. Котовски. Неколкократно се завръща в България с разузнавателни задачи (1919—1924). Живее в СССР. През 1942 се завръща в България. — 98.

Кирков, Георги Йорданов (М а й с т о р а) (15 авг. 1867, Плевен—25 авг. 1919, София) — деец и ръководител на българското революционно работническо и социалистическо движение и на БРСДП (т. с.), талантлив публицист и оратор; един от основоположниците на българската пролетарска литература. Най-близък съратник на Д. Благоев.

Кирков е роден в семейството на учител-възрожденец. От 1879 до 1886 учи в гр. Николаев, Русия. През 1887 завършва Априлов-

ската гимназия в Габрово. От 1892 до 1895 следва картография във Виена, където взема участие в борбите на пролетариата. През 1895 се връща в България и става член на БРСДП. Сътрудничи на партийния орган в. «Социалист» (1894—1897), редактиран от Г. Георгиев, и на сп. «Ден» (1891—1896). Заедно с Д. Благоев и Г. Георгиев възглавява борбата на революционните марксисти срещу опортюнистическото течение в партията. Между Г. Кирков и Д. Благоев се установява плодотворна дружба и сътрудничество. По предложение на Кирков IV конгрес на БРСДП (1897) решава да се издава в. «Работнически вестник» и го определя за негов редактор заедно с Е. Дабев.

През 1897—1899 Г. Кирков се оформя като един от най-талантливите български публицисти и сатирици. Литературните си творби подписва с псевдоним Майстор Гочу Зуляма, откъдето идва прозвището му — *М а й с т о р а*. Част от фейлетоните му са издадени през 1900 в отделна книга — «Дремиградски смешила».

От 1898 до края на живота си Кирков непрекъснато е избран за член на ЦК на партията; от 1905 до 1919 е секретар-касиер на Централния комитет, а от 1909 — секретар на партията. Избран е за народен представител в XI (1901), XVI (1913) и XVII (1914—1919) обикновено НС. Като депутат проявява изключителна активност; речите му са образец на ораторско изкуство. През 1911—1914 е общински съветник в София. Участва в Балканските войни (1912—1913) като запасен офицер.

Г. Кирков е основоположник на ОРСС (1904). През 1905—1909 е секретар на Синдикалния комитет на ОРСС. Има големи заслуги за израстването на Георги Димитров като пролетарски революционер. Като делегат на БРСДП (т. с.) участва в Шутгартския (1907) и Копенхагенския (1910) конгрес на Втория интернационал и на Втората балканска социалдемократическа конференция в Букурещ (1915). Присъства на конгреса на Сръбската (1909) и Чешката (1909) социалдемократическа партия. С В. Коларов е определен за делегат на III цимервалдска конференция в Стокхолм (май 1917), но поради отлагането ѝ не присъства на заседанията. Заедно с болшевиките подписва от името на БРСДП (т. с.) възванието на Цимервалдската левица. Посреща с възторг победата на Великата октомврийска социалистическа революция 1917. Възприема и пропагандира нейните идеи и лозунги сред трудещите се. Умира след тежко боледуване. — 346, 372.

Киркова, Тина (Екатерина) Трифонова (1872—1947) — партийна деятелка, една от организаторките и ръководителките на женското революционно движение в България. Съпруга и съратничка на Георги Кирков. Членка на БРСДП от 1898. Участва дейно в борбата на революционните марксисти против опортюнизма. Заедно с Вела Благоева и Люба Димитрова организира женски «просветителни кръжоци», които са първите огнища за социалистическа пропаганда сред работничките. От 1905 до 1922 редовно е избирана за делегатка на партийните конгреси. Секретарка на Централната женска комисия при ЦК на партията (от 1914). Членка на Местния (от 1918 и окръжен) партиен комитет в София (1915—

1923). През 1919—1920 редактира в. «Равенство» — трибуна на пролетарското женско движение. Активно сътрудничи на в. «Работнически вестник». На II конгрес на БКП (1920) е избрана за членка и касиерка на ЦК. Тя е първата жена, влязла в състава на ЦК на БКП. През 1921—1922 възглавява акцията на партията в помощ на гладуващите в Поволжието. Делегатка е на IV конгрес на Коминтерна (1922) и на международната конференция на жените-комунистки (Берлин и Москва). Участва дейно в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923. След поражението му е арестувана, но по здравословни причини е поставена под домашен арест. През 1925 е съдена заедно с другите членове на ЦК на БКП. По решение на ЦК през 1927 заминава за СССР, където е председателка на Женската комисия на българските емигрантки. През 1945 се завръща в България. — 356, 372, 380, 389, 391.

Кларк — 322, 323.

Коджейков, Драгой Христов (1881—1979) — партиен и профсъюзен деец, герой на НРБ (1971), герой на социалистическия труд (1964). Член на БРСДП от 1902. Един от основателите на Телеграфо-пощенския синдикат и негов секретар (1908—1910). През 1909 е редактор на в. «Телеграфо-пощенски вестник». Член на Синдикалния комитет на ОРСС (1909—1923). Участва в Първата балканска социалдемократическа конференция в Белград (1909). Секретар на Съюза на транспортните работници (1911—1925). Народен представител (1919—1923). Член на Контролната комисия на БКП (1919—1924). През 1931 докладва в Москва пред Профинтерна за дейността на НРПС. Деец е на профопозицията на пощенщи (1934—1935). Участва в работата на VI пленум на ЦК на БКП (1936). Член на Централната синдикална комисия при ЦК на партията (от 1936). Отговорник на партийното издателство под легалното название «Българска книжнина». Неколкократно арестуван и затварян. През 1941—1943 е интерниран в концлагера «Кръсто поле» край с. Еникьой, Ксантийско.

След 9 септ. 1944 Коджейков участва дейно в обществено-политическия живот. Член е на Изпълнителното бюро на Централния съвет на ОРПС (1944—1961) и на Централната ревизионна комисия на БКП (1954—1962). Участва в създаването на Профиздат (1945) и е негов ръководител до 1952. Автор е на трудове върху революционното профсъюзно движение и на спомени за видни дейци на партията и синдикалното движение — Д. Благоев, Г. Кирков, Г. Димитров, В. Коларов и др. — 178, 180.

Косен, Леон Нисим (1876—1946) — буржоазен политически деец, един от водачите на ционистката организация в България. Адвокат. Член на Радикалната партия. Завършва право в Софийския университет. Като студент води борба срещу разпространението на марксистските идеи сред еврейската младеж. През 1903 е избран за пръв председател на съюза «Макаби». Редактор е на в. «Сап-сенсиа» («Съзнание») (1904—1907). Председател на Софийското ционистко дружество «Д-р Теодор Херцел» и на Еврейската община в София. По негова инициатива и под негово ръководство се

създава еврейската банка «Геула», на която е дългогодишен председател. Общински съветник в София (1919—1922). През 1935 се преселва в Палестина. — 65, 67, 69, 70, 116, 131, 133, 140, 141, 142, 143, 144, 147, 148, 150, 154, 156, 159, 169, 175, 176, 191, 222.

Коев, Самуил (Сами) Гавриел (1887—1925) — партиен и синдикален деец. Член на Местния (окръжен) комитет на БКП в София (1918—1923). Общински съветник (1919—1922). Участва в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 като сътрудник на ЦК на БКП. Арестуван в началото на септ. 1923; по-късно освободен поради недоказаност на обвинението. Убит по време на Априлските събития 1925. — 53, 174.

Коларов, Васил Петров (16 юли 1877, Шумен—23 ян. 1950, София) — деец на българското и международното революционно работническо и комунистическо движение, един от ръководителите на БКП и НРБ; юрист, публицист, академик (1946). В началото на 1897 създава организация на БРСДП в Свищов и става неин секретар. Завършва право в Женева (1900), където изучава марксизма. През 1900 се завръща в страната и се установява в Шумен. От 1902 е секретар на Шуменската партийна организация. Взема дейно участие в борбата на революционните марксистки начело с Д. Благоев срещу общоделството. По решение на ЦК на БРСДП (т. с.) през 1904 се премества в Пловдив, където ръководи дейността на партийната организация до 1919.

От 1905 до края на живота си Коларов непрекъснато е избран за член на ЦК на партията. От 1913 до 1923 е народен представител. Участва в Шутгартския (1907) и Копенхагенския (1910) конгрес на Втория интернационал, където се среща с В. И. Ленин; в Първата (1909) и Втората (1915) балканска социалдемократическа конференция. Присъства като делегат на БРСДП (т. с.) на международната социалистическа конференция в Цимервалд, Швейцария (1915). Заедно с Г. Кирков е делегат на III цимервалдска конференция в Стокхолм (1917), но поради отлагането ѝ не присъства на заседанията. На I конгрес на БКП (т. с.) (1919) е избран за секретар-касиер на ЦК на партията. От 1921 до 1943 е член на Изпълнителния комитет на Коминтерна, а на неговия IV конгрес (1922) е избран за генерален секретар на ИККИ (до 1924). По поръчение на ИККИ участва в конгресите на Германската КП (1921 и 1923), на Италианската КП (1922), на Чехословашката КП (1923) и др.

Заедно с Г. Димитров Коларов ръководи първото в света антифашистко въстание през септ. 1923. След поражението му емигрира в Югославия, по-късно — в Австрия. Във Виена В. Коларов и Г. Димитров създават Задграничен комитет на БКП и издават в. «Работнически вестник». В края на 1923 се установява в Москва. През 1926—1927 работи нелегално във Виена, където оглавява Задграничния ЦК на БКП и е редактор на сп. «Комунистическо знаме». От 1928 до 1944 е член на Задграничното бюро на ЦК на БКП. През 1928—1929 ръководи Балканския секретариат на ИККИ. От 1931 до 1940 е директор на Международния аграрен институт в Москва и редактор на сп. «Аграрни проблеми». През 1935 му е

присъдена научната степен «доктор на икономическите науки». По време на Лайпцигския процес 1933 е един от ръководителите на международната акция в защита на Г. Димитров. В. Коларов допринася за преодоляване на лявото сектантство в БКП и за утвърждаване на Димитровския курс в партията. В периода на Втората световна война 1939—1945 работи за организирането на въоръжената антифашистка борба на българския народ.

На 9 септ. 1945 Коларов се завръща в България. Член е на Политбюро на ЦК на партията. На 15 дек. 1945 е избран за председател на XXVI обикновено НС, а след обявяването на България за република — за председател на Временното председателство на републиката. От 7 ноем. 1946 е председател на Великото НС. От дек. 1947 е заместник-председател на МС и министър на външните работи. Ръководи българската делегация на Парижката мирна конференция 1946 и защитава националната кауза на България. След смъртта на Г. Димитров (1949) е избран за председател на Министерския съвет. — 72, 94, 96, 101, 351, 356, 372, 380, 389, 391.

Коларов, Милан Я. — член на Временния изпълнителен комитет на комунистическата левица на БРСДП (о). Подписва протокола за присъединяването ѝ към БКП (2 ноем. 1920). — 391.

Колчак, Александър Василиевич (1874—1920) — един от ръководителите на руската контрареволуция по време на Гражданската война 1918—1920; адмирал (1917). Хидролог. Участва в полярни експедиции (1900—1903, 1908—1911). От юли 1916 е командуваш Черноморския флот. След Февруарската революция 1917 застава на контрареволуционни позиции. Командиран е от Временното правителство във Великобритания и САЩ. През окт. 1918 заедно с английския генерал А. Нокс пристига в Омск, където на 4 ноем. е назначен за военен и военноморски министър в т. нар. «Сибирско кадетско правителство». С подкрепата на войските на Антантата в Сибир, на кадети и белогвардейски офицери се обявява за «върховен управител на Русия» и върховен главнокомандуващ (18 ноем. 1918). Установява военна диктатура в Урал, Сибир и Далечния изток. След разгрома на войските му от Червената армия и партизаните избягва от Омск в Иркутск. По искане на въстание работници е предаден на болшевишкия Иркутски революционен комитет. Осъден на смърт и разстрелян на 7 февр. 1920. — 164, 352, 357, 387.

Конов, Андрей Николов (1865—1933) — един от първите български социалисти. Завършва Габровската гимназия, след което е учител в родния си град Севлиево (1886). Под влияние е на народнически и утоличносоциалистически идеи. Създава социалистически просветен кръжок заедно с П. Мустаков, С. Мутафов и др. Участва в т. нар. «Приятелска дружина» (около 1888). Един от основателите на дружество «Работник» в Севлиево. Участва в работата на социалистическа сбирка в Габрово (1889). Присъства на учредителния Бузлуджански конгрес 1891, но се обявява против създаването на БСДП. Подкрепя материално и редактира сп. «Социалдемократ» (1892—1893), около което се групират съю-

зистите. След като завършва право в Лозана (Швейцария), през 1897 се установява като адвокат в Севлиево, по-късно в София. Делегат е на IV (1897), VII (1900), VIII (1901) и IX (1902) конгрес на БРСДП. Десетият конгрес (1903) го изключва от партията и по-нататъшната му политическа дейност е свързана с БРСДП (о). Изявява се като един от водещите и провинциални дейци. Издава в. «Събуждане» (1896—1923). Народен представител в XII (1902—1903), XVI (1913), XVII (1914—1919), XVIII (1919—1920) обикновено НС и в V Велико НС (1911). — 346.

Константинеску (Constantinescu), Александру (Алеку) (1873—1949) — румънски партиен и синдикален деец. Член на румънската работническа социалдемократическа партия от 1896. През 1905—1906 участва в организирането на румънските синдикати и в движението за солидарност с руския пролетариат. През 1906 е избран за секретар на Генералната комисия на синдикатите. Делегат на Шутгартския конгрес (1907) на Втория интернационал. На II редовен конгрес на Румънската социалдемократическа партия и на румънските синдикати е избран за член на Изпълнителния комитет на партията (1912). По време на Първата световна война 1914—1918 като член на Изпълнителния комитет на Румънската социалдемократическа партия участва в антивоенното движение и в създаването на първите комунистически групи в Румъния. Един от основателите на Румънската комунистическа партия (1921). Неоднократно арестуван и два пъти (1918, 1920) задочно осъждан на смърт. Емигрант в България и СССР (1920—1925), Франция (1925—1936) и отново в СССР (1936—1937). Завръща се в Румъния (1937). От 1939 до 1944 е в концлагер. След освобождението на страната (авг. 1944) е на партийна работа. — 96.

Красин, Леонид Борисович (1870—1926) — съветски държавен и партиен деец. В социалдемократическото движение участва от 90-те години на XIX век. След II конгрес на РСДРП (1903) се присъединява към болшевиките. Член на ЦК на партията (1905—1907). Един от организаторите на първия легален болшевишки вестник «Нов живот». По време на Първата руска революция 1905—1907 е член на Петербургския съвет, ръководи бойна техническа група при ЦК, работи по снабдяването с боеприпаси. През 1908 емигрира в чужбина. Членува в антипартийната група «Вперёд», след което се отказва от политическа дейност и работи като инженер в Германия и Русия.

От дек. 1917 Красин отново се включва активно в политическия живот. Участва в мирните преговори с Германия в Брест (дек. 1917—март 1918). Извършва огромна работа за привличане на техническата интелигенция на страната на съветската власт. Председател е на Извънредната комисия по снабдяване на Червената армия; народен комисар на търговията и промишлеността и народен комисар на железниците (1919). През дек. 1919 възглавява съветската делегация за мирните преговори с Естония. От 1920 до 1923 е народен комисар на външната търговия. Пълномощен представител на СССР във Великобритания (1920—1923, 1925—1926) и Франция (1924). На XIII (1924) и XIV (1925) партиен кон-

грес е избран за член на ЦК на ВКП (б). Погребан на Червения площад в Кремълската стена. — 164.

Кренев, Иван — член на Синдикалния комитет на Обединения общ работнически синдикален съюз и на Временния изпълнителен комитет на комунистическата левница на БРСДП (о). Подписва протокола за присъединяването ѝ към БКП (2 ноем. 1920). По-късно отново преминава в БРСДП (о) и е член на нейния ЦК през 1931—1933. — 81, 385, 391.

Кристеску (Cristescu), Гесре (1882—1973) — румънски партиен и синдикален деец, един от основателите на Румънската социал-демократическа партия (РСДП). Работник-крганджия. Секретар на Генералната комисия на синдикатите. През първото десетилетие на XX век работи за възстановяване на Румънската социал-демократическа партия. Участва в организирането на румънското профсъюзно движение и в движението за солидарност с руския пролетариат (1905—1906). Делегат е на всички партийни конференции и конгреси до 1924. На II редовен конгрес на РСДП и на румънските синдикати (1912) е избран за член на Изпълнителния комитет на партията. През 1916—1918 изпълнява длъжността секретар на Изпълнителния комитет на РСДП. След Първата световна война е един от ръководителите на лявото крило в Румънската социалистическа партия. Многократно е арестуван и съден за революционна дейност. Депутат в парламента (1919—1920, 1920—1922). Кристеску е един от създателите на Румънската комунистическа партия (РКП) (май 1921) и нейн генерален секретар (1921—1924). — 95, 96, 97, 98, 103, 104.

Кръстев, Генко (Г. К. Генков) (1877—1938) — партиен деец. Учитель. Член на БРСДП от 1900. Завършва педагогическо училище в Лом, след което учителствува в родния си край. Работи активно в учителското дружество в гр. Фердинанд (дн. Михайловград). През 1905 участва в учредяването на Учителската социалдемократическа организация и е избран за член на главния ѝ съвет. Редактор е на в. «Учителска искра». През 1908 е изключен от БРСДП (т. с.) заедно с групата на прогресистите. Става член на БРСДП (о) (1909) и е избран в състава на нейния ЦК.

През 1920 заедно с левницата на широкосоциалистическата партия Кръстев се връща в БКП. Работи като инспектор в Кооперация «Освобождение». По време на Септемврийското антифашистко въстание 1923 е член на градския революционен комитет в гр. Фердинанд (дн. Михайловград). След неуспеха на въстанието емигрира в Югославия, през 1925 — в СССР. Сътрудник е на Украинската КП (б) за работа сред българското население в УССР. През 1926—1929 е главен редактор на в. «Съветско село», издаван на български език. Известно време е секретар на Народния комисариат по просветата в Киев, след това преподавател в Педагогическия институт в Одеса. — 337, 391.

Кямилев, Ст. — 94.

Лавчиев, Ст. — училищен настоятел в София (1920). Член на Народната (народняшка) партия. — 247.

Лазаров — инженер. — 120.

Лазаров, Никола Иванов (1870—1942) — архитект. Завършва архитектура в Париж (1893). Открива първото частно архитектурно бюро в България (1897—1934). Автор е на проектите на редица обществени и над 60 жилишни сгради в столицата и провинцията. От края на 1920 е член на Националлибералната партия. Общински съветник в София (1919—1923, 1937—1942). — 120, 122.

Лансбъри (Lansbury), Джордж (1859—1940) — английски политически и държавен деец; един от лидерите на Лейбъристката партия. Политическата си дейност започва в Социалдемократическата федерация (1892). През 1906 става член на Лейбъристката партия. Депутат в парламента (1910—1912, 1922—1940). Министър на обществените работи (1929—1931). Председател на Лейбъристката партия (1931—1935). Издава и редактира в. «The Daily Herald» («Ежедневен вестник») (1912—1922). През 1920 е специален кореспондент на вестника в Съветска Русия. На 21 февр. същата година е приет от В. И. Ленин. — 59.

Лежков, Никола — член на Синдикалния комитет на Обединения общ работнически синдикален съюз при БРСДП (о). (1920). — 385.

Ленин (истинска фамилия: У л я н о в), Владимир Ильич (22 апр. 1870, гр. Симбирск, дн. Ульяновск — 21 ян. 1924, Горки, дн. Ленинские Горки, край Москва) — велик пролетарски революционер и теоретик, продължител на делото на К. Маркс и Ф. Енгелс, създател на КПСС и на съветската държава. През 1891 завършва Юридическия факултет на Петербургския университет. Като студент изучава трудове на Маркс и Енгелс. Пръв от руските марксисти поставя задачата за създаване на партия на работническата класа от нов тип и възглавява борбата на революционната социалдемократия за осъществяването ѝ. Написва книгата «Какво представяват «приятелите на народа» и как те воюват срещу социалдемократите?» (1894), в която разгромява идейно либералното народничество. Ръководи обединяването на марксистките кръжоци в Петербург в единна организация — Съюз на борба за освобождение на работническата класа (1895). Арестуван (1895) и заточен в с. Шушенское, Източен Сибир (1897). Тук завършва книгата си «Развитието на капитализма в Русия».

През 1900—1905 Ленин живее в Мюнхен, Лондон, Женева. Заедно с Г. В. Плеханов издава в. «Искра», който изиграва решаваща роля за изграждането на марксистка партия в Русия. На II конгрес на РСДРП (1903) под негово ръководство е създадена Болшевишката партия. Идейните и организационните принципи на партията формулира в трудове си «Какво да се прави?» (1902), «Кракча напред, две крачки назад» (1904) и др. В «Две тактики на социалдемократията в демократическата революция» (1905) и в др. трудове разработва стратегията и тактиката на болшевиките в буржоазнодемократическата революция. През ноем. 1905 се за-

върща в Русия. На IV (1906) и V (1907) конгрес на РСДРП ръководи борбата на революционните марксисти срещу меншевиките. През 1907 е принуден да емигрира (1907 — Швейцария, 1908 — Франция). Води борба против меншевиките-ликвидатори, отзовистите и троцкистите за запазване на нелегалната Болшевишка партия. В «Материализъм и емпириокритицизъм» (1908) отстоява и развива философските основи на марксизма. Ръководи VI (Пражка) общоруска партийна конференция (1912), на която партията скъсва окончателно с меншевиките-ликвидатори. През юни 1912 се премества в Краков, откъдето направлява работата на ЦК и редакцията на в. «Правда». Разработва теорията и програмата на партията по националния въпрос.

По време на Първата световна война 1914—1918 Ленин живее в Швейцария. В трудовете си «Социализмът и войната», «За лозунга Европейски съединени щати», «Военната програма на пролетарската революция», «Империализмът като най-висок стадий на капитализма» (1916) и др., разработва стратегията и тактиката на болшевиките в условията на войната; издига лозунга за поражение на собственото правителство и за превръщане на империалистическата война в гражданска, обосновава закона за неравномерното и скокообразно развитие на капитализма в епохата на империализма, прави гениалния извод за възможността за победа на социалистическата революция първоначално в няколко и дори в отделна капиталистическа страна. Води непримирима борба против социалшовинизма на лидерите на Втория интернационал. На Циммервалдската (1915) и Кинталската (1916) международна социалистическа конференция сплотява левите социалдемократи, подготвя условия за създаване на III, Комунистически интернационал.

След Февруарската революция 1917 Ленин се завръща от емиграция. През апр. 1917 излиза с историческите Априлски тезиси, в които разработва план за прерастването на буржоазнодемократическата революция в социалистическа. През юли 1917 отново е принуден да мине в нелегалност; пише труда «Държавата и революцията», в който доразвива учението на К. Маркс за държавата и за диктатурата на пролетариата. На 7 (20) окт. се завръща в Петроград, а на 20 окт. (2 ноем.) по негово предложение ЦК на партията взема решение за въоръжено въстание. Вечерта на 24 окт. (6 ноем.) нелегално пристига в Смолни и поема непосредственото ръководство на въстанието. Вторият конгрес на Съветите (25—27 окт.) провъзгласява съветска власт; съставено е първото съветско правителство начело с В. И. Ленин. След Великата октомврийска социалистическа революция В. И. Ленин разработва теоретично най-важните въпроси на строителството на социализма в Русия. Ръководи борбата против чуждестранната военна интервенция и вътрешната контрареволюция (1918—1920).

По инициатива на В. И. Ленин през 1919 е създаден Комунистическият интернационал. В ««Левичарството» — детска болест на комунизма» (1920) обосновава стратегията и тактиката на международното комунистическо движение. В началото на 1922 заболява тежко. През дек. 1922—март 1923 диктува последните си статии, в които разработва план за построяването на социализма

в СССР и очертава перспективите на световния революционен процес.

В. И. Ленин поддържа връзки с революционното работническо движение в България. Той цени високо тесните социалисти, а по-късно и българските комунисти за тяхната преданост към делото на пролетариата, интернационализма и непримиримостта им към опортюнизма. В. И. Ленин има срещи с ръководителите на партията Д. Благоев, Г. Кирков, В. Коларов, Хр. Кабакчиев, Г. Димитров и с други партийни дейци. В редица свои трудове дава оценка на дейността на тесните социалисти като революционни марксисти и интернационалисти на дело. — 58, 217.

Лука — вж *Лукич*, Лука.

Луканов, Тодор Станчев (1874—1946) — партиен деец, юрист. Един от пионерите на социализма в Плевен. Завършва химия (1895) и става учител. Уволнен за социалистическа дейност. Завършва право в Женева (1900), след което е адвокат в Плевен. Утвърждава се като ръководител на местната партийна организация. Делегат е на X партиен конгрес (1903). Участва в борбата на революционните марксисти начело с Д. Благоев срещу общоделството. Член на Централната контролна комисия на БРСДП (т. с.) (1911—1918). Народен представител (1913—1923). За активна антивоенна дейност е осъден (септ. 1918) на 5 години строг тъмничен затвор. Освободен по Закона за амнистията (1919).

Първият конгрес на БКП (т. с.) (1919) избира Луканов за член на ЦК; от 1921 е организационен секретар на партията. По време на военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 без знанието на ЦК изпраща телеграма до Плевенската партийна организация (застанала начело на антифашисткото въстание в града), с която ѝ препоръчва да запази неутралитет. Не споделя възприетия от ЦК на БКП на 5—7 авг. 1923 курс към въоръжено въстание и задълго остава противник на септемврийската линия на партията. През дек. 1923 емигрира в СССР, където през 1924 е приет за член на ВКП (б). В СССР до 1927 работи в представителството на БКП при ИККИ и в МОПР, след това в различни съветски учреждения. — 101, 167, 356, 372, 380, 389, 391.

Лукич, Лука Липатович — рибар от с. Журиловка, Тулчанско (днес в Румъния). Дезертьор от румънската армия. Нает като лодкар за превозване през Черно море на българските делегати за II конгрес на Коминтерна в Москва (1920). — 97.

Луков, Брайко (Б. Л. Нейков) (1880—1925) — партиен деец. Юрист. Завършва Пловдивската класическа гимназия, където негов учител по руски език е Д. Благоев. Участва в ученическа стачка в подкрепа на пловдивските тютюноработници (1900). През 1904—1906 следва право в Женева, където установява връзки с руски социалдемократи. Завръща се в България (1906) и продължава образованието си в Софийския университет. За активно участие в борбата на студентите срещу личния режим на цар Фердинанд е изключен. През 1911 отново заминава за Швейцария, където се дипломира. След завръщането си е стажант-адвокат в кантората

на В. Коларов в Пловдив. Избран е за общински съветник. Член е на Местния партийен комитет. Преследван от полицията, Луков се преселва в София. Участвува в Междусъюзническата (1913) и в Първата световна война (1915—1918). От 1919 е член на комунистическата общинска група в Софийския общински съвет. При подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 е сътрудник на ЦК на БКП; арестуван в началото на септ. 1923 и за известно време е в затвора. След освобождаването си заминава за Египет. През 1924 се завръща в България и продължава политическата си дейност като сътрудник на ЦК на БКП. Убит по време на Априлските събития 1925. — 48, 57, 59, 61, 115, 116, 121, 141, 153, 154.

Ляпчев, Андрей Тасев (1866—1933) — буржоазен политически и държавен деец. Един от лидерите на Демократическата партия и на Демократическия сговор. Следва финансови и стопански науки в Цюрих, Берлин и Париж. Дългогодишен народен представител (1908—1911, 1913—1920, 1923—1933). Министър на търговията и земеделието (16 ян. 1908—5 септ. 1910) и на финансите (5 септ. 1910—16 март 1911, 17 окт.—27 ноем. 1918) в кабинетите на Ал. Малинов. В коалиционния кабинет на Т. Теодоров е министър на войната (28 ноем. 1918—7 май 1919). През управлението на БЗНС е осъден (1923) като един от виновниците за втората национална катастрофа (1918).

От 4 ян. 1926 до 29 юни 1931 Ляпчев е министър-председател на Втория сговористки кабинет и едновременно министър на вътрешните работи и народното здраве. Ляпчев улеснява достъпа на чуждестранния финансов капитал в страната. Съдействува за включването на България в «стабилизационния» план на Финансовия комитет при ОН, с чиято помощ на българското правителство са отпуснати два стабилизационни заема (1926 и 1928). Външната политика на Ляпчевото правителство е насочена към сближаване със съглашенските сили, предимно с Англия. След падането на правителството (1931) и разцеплението на Демократическия сговор Ляпчев застава начело на едно от крилата, което се противопоставя на фашистката програма на Ал. Цанков. — 375.

Мавродинов — учител от Тутракан. Осъден от румънските власти на 3 г. затвор за участие в събор, на който е поставено искането Добруджа да бъде върната на България (1920). — 95.

Маждраганов, Борис Сарафов — общински съветник в София и помощник-кмет (1920—1922). Член на Демократическата партия. — 31, 46, 50, 53, 54, 55, 61, 66, 68, 69, 109, 145, 146, 147, 150, 162, 163, 195, 196, 235, 322, 323.

Максимов, д-р Никола (Н. М. Фратев) (1875—1937) — партийен деец. Лекар. От 1896 следва в Женева, където се запознава с марксистките идеи; през 1898 е приет за член на БРСДП (в студентска група). Завършва медицина в Дрезден (1910), след което се установява в Бургас. Привлечен е в ръководството на местната партийна организация. Един от организаторите на стачката на пристанищните работници (1911), за което е арестуван. През 1912 е из-

бран за общински съветник. През 1919—1923 е член на Окръжния комитет на БКП в Бургас. Многократно е избран за народен представител (1913, 1919, 1920 и ноем. 1923). Общински съветник в Бургаската комуна (1920—1921). Делегат на I конгрес на БКП (1919), на който е избран за член на Партийния съвет (преизбран на II, III и IV конгрес). Член на делегацията на БКП на II конгрес на Коминтерна в Москва (1920). При подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 застана на опортюнистически позиции. След въстанието е един от представителите на дясното ликвидаторство в БКП, заради което през 1924 е изключен от партията. По време на Априлските събития 1925 е арестуван. През 1927 емигрира в СССР. Работи като лекар в гр. Николаев и Одеса. — 72, 351.

Манов, Стефан Василев (псевдоними: Нежданов, д-р Спектатор) (1880—1959) — политически деец, един от ръководителите на трокистите в България. Адвокат и публицист. Член на БРСДП от 1898. През 1903 се присъединява към широките социалисти. През 1904—1906 следва право в Софийския университет. Редактира студентския лист «Академическа свобода» (1905) и в. «Железничарска защита» (1905—1906); сътрудничи на сп. «Общо дело» (1900—1905) и др. Изключен от университета, продължава образованието си в Женева (1906—1908). След завръщането си в България е адвокат. Участва в редактирането на органите на БРСДП (о) «Работническа борба» (1904—1908) и «Работническа България» (1909—1911). Редактор на органа на левицата в БРСДП(о) «Работническа защита» (1914—1920). През 1920 заедно с левицата на БРСДП (о) преминава към БКП. Народен представител в XIX обикновено НС (1920—1923). След Деветоюнския военнoфашистки преврат 1923 се обявява против неутралитета на партията, но след Септемврийското въстание застана на опортюнистически позиции. През 1924 е изключен от БКП като ликвидатор. Участва в създаването на групата «Нов път» (1927). През 1931—1933 възглавява трокистката група «Освобождение на труда» и е редактор на нейния орган сп. «Освобождение» (1931; през 1932—1933 в. «Освобождение»). През 1941—1942 е защитник на комунистически дейци, заради което е интерниран (1942—1943). След 9 септ. 1944 е член-докладчик в Народния съд, I състав. През 1945 отново е приет в БКП. — 391.

Марянович, Драгомир (1880—1943) — сръбски и югославски партиен и синдикален деец. Печатарски работник. От 1914 е един от ръководителите на Дружеството на печатарските работници. Член на Контролната комисия на Сръбската социалдемократическа партия. След Първата световна война 1914—1918 е секретар на Съюза на полиграфическите работници на Югославия, от апр. 1919 е и член на Областния изпълнителен комитет (за Сърбия) на Социалистическата работническа партия на Югославия (комунисти). От юни 1920 е член на Изпълнителния комитет на Югославската комунистическа партия (ЮКП). Депутат в Учредителното събрание на Югославия (1920—1921). Осъден на две години затвор по Закона за защита на държавата (1922). Освободен от затвора през септ. 1923, продължава да работи в нелегалната ЮКП и в Съюза

на полиграфическите работници. По време на окупацията на Югославия от хитлеристите е заловен от гестапо (12 ноем. 1941); умира в концлагер. — 372.

Маркович, Сима (1888—1939) — сръбски и югославски партиен деец. Член на Сръбската социалдемократическа партия от 1907. Като студент в Белградския университет ръководи студентската социалистическа младеж; сътрудничи на синдикатите. Принадлежи към анархистичната група в партията. След Първата световна война активно работи за обновяване на партийните и синдикални организации. Избран е за член на Контролната комисия на Социалистическата работническа партия на Югославия (комунисти) (апр. 1919). От юни 1920 е секретар на Югославската комунистическа партия (ЮКП). Депутат в Учредителното събрание на Югославия (1920—1921). На III конгрес на Коминтерна (юни—юли 1921) е избран за член на Изпълнителния комитет. Емигрира във Виена (1921), където е член на Задграничния комитет на ЮКП. След завръщането си в Югославия е осъден на две години затвор (1922). През 1926 отново е избран за секретар на ЦК на партията. Утвърждава се като един от водачите на дясното крило в ЮКП. Изключен от партията за фракционна дейност (1929). От 1935 живее и работи в СССР. — 372.

Милойкович, Живота (1888—1947) — сръбски и югославски партиен деец. Преди Първата световна война сътрудничи активно на централния орган на Сръбската социалдемократическа партия в „Радничке новине“ и на теоретичното списание на партията „Борба“. Редактор (1919—1920) и главен редактор (от 1920) на в. „Радничке новине“. Избран е за член на Изпълнителния комитет на Югославската комунистическа партия (ЮКП) (1920). Депутат в Учредителното събрание на Югославия (1920—1921). През 1922 е осъден на две години затвор по Закона за защита на държавата. В края на 1924 е изключен от ЮКП, а през 1925 основа социалистическа работническа група „Обединение“. От 1935 принадлежи към левията на обединената буржоазна опозиция в страната. — 372.

Мирич, Владимир (Влада) (1885—1970) — сръбски и югославски партиен и синдикален деец. Металоработник. Член на ръководството на Съюза на металоработниците в Сърбия и на местната организация на Сръбската социалдемократическа партия в гр. Чукарица. Един от основателите на работническото дружество за култура и изкуство „Абрашевич“. След Първата световна война работи в Съюза на металиците; секретар е на местната партийна организация в Крагуевац. През 1919 и 1920 е избран за касиер на Социалистическата работническа партия на Югославия (комунисти) (от 1920 — ЮКП). Депутат в Учредителното събрание на Югославия (1920—1921). Осъден на две години затвор по Закона за защита на държавата (1922). От ян. 1924 е член на Централния работнически синдикален комитет на Югославия. Отново е съден през 1925, след което се отказва от политическа дейност. — 372.

Мулетирсв, Васил Христов (1881—1925) — партиен деец, юрист. В Пловдивската мъжка гимназия участва в марксистки кръ-

жок, ръководен от Д. Благоев. Член на БРСДП (т. с.) от 1903. От 1906 е студент в Юридическия факултет на Софийския университет. През с. г. е един от организаторите на стачката на пернишките миньори. Взема ръководно участие в студентската демонстрация срещу княз Фердинанд (1907), заради което е изключен завинаги от университета. Завършва юридическото си образование във Франция (1909). Работи като адвокат в София. Член на Контролната комисия на БРСДП (т. с.) (1911—1914). Народен представител (1919—1923), общински съветник в София (1919—1923). Участва в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923, но в навечерието му е арестуван. Освободен от затвора след въстанието. По време на Априлските събития 1925 отново е арестуван и след жестоки инквизиции убит. — 190, 191, 202, 215, 235, 236, 237, 248.

Наимович, Исак Израилев (1888—неизв.) — деец на реформистския Обединен общ работнически синдикален съюз (ОБОРСС). Редактор на органа на Съюза на търговските служещи при ОБОРСС в. «Български търговски служащ» (1911—1914) и на органа на левията на ОБОРСС — в. «Работническа защита» (1920). През септември същата година като секретар на СК на съюза участва в преговорите за обединение с ОРСС и по-късно става член на БКП. След военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 се отказва от политическа дейност и впоследствие работи като журналист. Сътрудничи на легалния партийен печат; редактира прогресивния вестник «Еврейска мисъл» (1936). — 381, 382.

Неделчев, Атанас — член на Временния изпълнителен комитет на комунистическата левица на БРСДП (о). Подписва протокола за присъединяването ѝ към БКП (2 ноем. 1920). — 391.

Ненков, Темелко (Т. Н. Нглев) (1887—1925) — партийен и профсъюзен деец. През 1903 постъпва чирак в минната ковачница, от 1905 е копач в мина Перник. Още като чирак се сближава с работници-социалисти. За активно участие в 35-дневната стачка на пернишките миньори (1906) е уволнен; постъпва на работа във Военния арсенал в София. Завръща се в Перник (1907) и е един от основателите на местната партийна организация (1908), а през следващата година — на Работническия рудничарски съюз (РРС). През 1912 е секретар на партийната организация в Перник, от 1913 до 1924 — секретар на РРС. Ръководи борбата на миньорите за подобряване на условията и заплащането на труда, заради което заедно със свои другари е арестуван и подведен под отговорност за подтикване към бунт (февр. 1919). Под напора на организирания протест арестуваните са освободени. Начело е на делегацията на пернишките комунисти на I конгрес на БКП (май 1919). Народен представител в XVIII (1919—1920) и XIX (1920—1923) обикновено НС. Под негово ръководство пернишките миньори се присъединяват към Транспортната стачка 1919—1920. След Деветоюнския военнофашисткия преврат 1923 многократно е арестуван. Зверски убит след Априлските събития 1925. — 385.

Николау (Nicolau), Александру (1889—1937) — румънски партиен и синдикален деец. Принадлежи към лявото крило на Румънската социалдемократическа партия. Редактор на органа на Румънския социалдемократически комитет за действие в. «Lupta» («Борба») (септ. 1917—1918) и член на Румънския военнореволюционен комитет в Одеса (от дек. 1917). През 1918—1919 участва в Гражданската война. Един от ръководителите на Румънската комунистическа група към Федерацията на чуждестранните групи при ЦК на РКП (б) (1918—1919). Автор на брошурата «Социалистическата революция в Румъния» (1919, Москва), която по същество е програма на левите сили на румънската социалдемократия и на румънските комунисти в Съветска Русия. Николау е един от инициаторите за създаване на Румънската комунистическа партия и за присъединяването ѝ към Комунистическия интернационал. След Октомврийската революция остава в Съветска Русия. Работи в Харков, в румънската секция на Комунистическия университет за националните малцинства от Запад (КУНМЗ), в представителството на РКП в Коминтерна. Редактор е в комисията за издаване на съчиненията на В. И. Ленин на румънски език. — 96.

Николов, Евтим (1881—1948) — обществен деец. Член на БРСДП от 1898, от 1903 — на широкосоциалистическата партия. Общински съветник в София от 1911. Народен представител в XVIII обикновено НС (1919—1920). — 128, 129, 144, 148, 170, 174, 176, 201.

Николов, Найден (1884—1959) — партиен и обществен деец. Адвокат. Завършва Юридическия факултет на Софийския университет. От 1910 е адвокат в София. Първоначално е член на БРСДП(о). На 2 ноем. 1920 като член на Временния изпълнителен комитет на комунистическата левица на БРСДП (о) подписва протокола за присъединяването ѝ към БКП. Сътрудничи на нелегалния апарат на партията. От 1925 е подпредседател на Софийския адвокатски съвет. Член на Управителния съвет на Съюза на българските адвокати. За антифашистка дейност неколнократно е затварян. През 1944 е въдворен в концлагера «Кръсто поле», край с. Еникьой, Ксантийско. След 9 септ. 1944 е един от основателите на Славянския комитет в България и негов председател. Участва в редактирането на сп. «Славяни» (от 1945) и на сп. «Юридическа мисъл» (1946—1948). Пълномощен министър на България в СССР (1945—1946, 1948) и в Англия (1950—1954). Посланик в СССР (1948—1949). — 391.

Николов, Петър — общински съветник в София (1920—1922). Член на Народната (народняшка) партия (от 1920 — на Обединената народнопрогресивна партия). — 129, 139, 153, 154, 191, 192, 195, 196, 201.

Нягу-Негулеску (Neagu-Negulescu), Юлиу (1878—1940) — румънски партиен и синдикален деец. Участва в дейността на нелегалните комунистически групи (1919—1921). Делегат на I конгрес на Румънската комунистическа партия (1921). Многократно арестуван и съден за революционна дейност. — 95.

Остендер — 322.

Павлович, Павле (1888—1971) — сръбски и югославски партиен и синдикален деец. Член на ръководството на Съюза на шивашките работници в Сърбия. Секретар на Главния работнически съюз и член на Главното политическо ръководство на Сръбската социалдемократическа партия (1911—1914). Общински съветник в Белград (от 1910). След Първата световна война е секретар на Централното работническо синдикално събрание на Югославия (1919—1921) и депутат в Учредителното събрание (1920—1921). Избран е за председател на Изпълнителния комитет на Югославската комунистическа партия (ЮКП) и представя партията на III (1921) и IV (1922) конгрес на Коминтерна в Москва. Съден по Закона за защита на държавата. През 1927 е изключен от ЮКП, след което е секретар на Съюза на текстилните работници и администратор на сп. «Правосъдие». След освобождението на Югославия от хитлеристите е член на ръководството на югославските профсъюзи и заместник-министър на труда за Сърбия. — 372.

Паназов, Димитър — общински съветник и помощник-кмет в София (1919—1922). Член на Народната (народняшка) партия (от 1920 — на Обединената народнопрогресивна партия). — 47, 50, 51, 52, 55, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 108, 109, 112, 113, 114, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 125, 135, 137, 139, 140, 143, 146, 147, 148, 149, 150, 152, 153, 154, 156, 157, 158, 163, 169, 170, 172, 173, 175, 194, 195, 196, 202, 234.

Папайотеску — 97, 99.

Пастухов, Кръстьо Иванов (1874—1949) — политически деец, един от изявените представители на опортюнизма в работническото движение. Юрист. В социалистическото движение се включва през 90-те години на миналия век. Завършва право в Софийския университет (1895), специализира в Германия (1897—1898), където се запознава с ревизионистичните концепции на Е. Бернщайн. До 1923 е адвокат във Враца. Делегат на конгресите на БРСДП (1896—1902). От 1903 е един от ръководителите на дясното крило на широкосоциалистическата БРСДП. През май 1909 организира в мина «Плакалница» покушение срещу живота на Г. Димитров. Яростен противник на идеите на Октомврийската революция 1917 и на СССР. От 1911 многократно е избран за народен представител. Министър на вътрешните работи (7 май—6 окт. 1919). По негово нареждане полицията разтурва работническите събрания, демонстрации и митинги и се разправя жестоко с участниците и ръководителите им. През периода на фашистката диктатура се противопоставя на единопфронтовското, народнофронтовското и отечественофронтовското движение. След 9 септ. 1944 е един от ръководителите на буржоазната опозиция. Осъден на затвор за антинародна дейност (1946). — 201, 375.

Пенев, Никола (Н. П. Николов) (1879—1955) — синдикален и партиен деец. Член на БРСДП от 1896. Делегат на V (1898) и на X (1903) партиен конгрес. Застава на страната на революционните

марксисти. Един от основателите на ОРСС (1904), на Железничарския синдикат (1905) и на Съюза на транспортните работници (1911). От 1910 е член на Синдикалния комитет на ОРСС. Участва в ръководството на Транспортната стачка 1919—1920. Един от редакторите на в. «Железничар» (1906—1920) и на в. «Транспорт» (1920—1925); сътрудничи на в. «Работнически вестник» и сп. «Ново време». През 1919—1923 е член на ЦК на БКП. Народен представител (1920—1923). Арестуван в навечерието на Септемврийското антифашистко въстание 1923; през 1925 е съден по делото срещу ЦК на партията и оправдан. През 1925—1933 е емигрант в СССР, където работи в апарата на МОПР и в Международния комитет за пропаганда сред транспортните работници в света. След завръщането си в България работи по линия на железничарската профопозиция (1934—1935). От 9 септ. 1944 до смъртта си е член на Централния съвет на профсъюзите. — 356, 372, 380, 385, 389, 391.

Петков, Димитър Николов (С в и р ч о) (1858—1907) — буржоазен политически и държавен деец, журналист. Учи в родното си село Башкьой, Тулчанско. През 1875 емигрира в Румъния. Участва в Сръбско-турската война 1876 като доброволец в четата на П. Хитов. Сражава се в редовете на Българското опълчение при Стара Загора и Шипка (1877). На връх «Свети Никола» (дн. «Шипка») е тежко ранен и остава инвалид.

След Освобождението (1878) Петков е един от ръководните дейци на Народнoliberalната партия (стамболовисти). По време на Стамболовия режим е кмет на София (септ. 1888—септ. 1893) и министър на обществените сгради, пътищата и съобщенията (19 ноем. 1893—19 май 1894). Народен представител (1884—1886, 1887—1894, 1899—1907). Подпредседател на V (1889) и VI (1890—1892) обикновено НС. Председател на IV велико НС (1893), на VI (1892—1893) и VII (1893) обикновено НС. Сътрудничи активно на периодичния печат. Редактор-издател е на в. «Свирка», в. «Народно събрание», в. «Независимост» (1885); основател (1899) и един от главните редактори на в. «Нов век».

След смъртта на Ст. Стамболов (1895) Петков е лидер на Народнoliberalната партия. Във втория стамболовистки кабинет (1903—1907) — министър на вътрешните работи (5 май 1903—26 февр. 1907), управляващ Министерството на обществените сгради, пътищата и съобщенията (23 ноем. 1905—26 февр. 1907) и министър-председател (22 окт. 1906—26 февр. 1907). Провежда икономическа политика в интерес на едрата буржоазия и на капиталистическото развитие на страната. Обявява се за сближаване със западните държави, главно с Австро-Унгария и Германия. Вътрешнополитическият му курс е насилнически. Застрелян в София от политически противник. — 212.

Петков, Петко Добрев — общински съветник (1914—1919). Адвокат в София. Помощник-кмет на столицата (от 1915). Член на Народнoliberalната партия. — 69, 109, 113, 114, 119, 120, 122, 125, 162, 194, 198.

Попович (Popović), Константин (1876—1940) — румънски социал-демократически и синдикален деец. Член на Румънската работниче-

ска социалдемократическа партия (от 1918 — Румънска социалистическа партия). Член на Генералната комисия на синдикатите от 1910, неин секретар — от 1912. В годините на Първата световна война 1914—1918 развива антимилиитаристична дейност. Участва в стачно-то движение (1918—1920) и в организирането на общата стачка през 1920. За активна политическа дейност е арестуван и затворен (апр. 1921). След освобождаването му от затвора (февр. 1922) се присъединява към дейците, образували през 1927 Румънска социалдемократическа партия (РСДП). През 1933 възглавява лявата група в РСДП, която в знак на несъгласие с реформистката тактика на партийното ръководство напуска партията и основава Румънска социалистическа партия (РСП). Участва в обединяването на РСП и Независимата социалистическа партия в Обединена социалистическа партия (1933). През 1935 я напуска и създава Социалистическа партия «Попович», чийто председател е до края на живота си. Сключва съглашение с Румънската комунистическа партия за изграждане на народен демократичен фронт (1935). — 95, 97.

Прулов, Соломон — общински съветник в София (1914—1922), помощник-кмет (1918). Член на БРСДП (о). — 200.

Радев, Ради Василев (1872—1927) — буржоазен политически деец, журналист и публицист. Член на Либералната (радославистка) партия. До 1896 е учител. Един от основателите и активен деец на Българския учителски съюз (БУС); председател на Управителния му комитет (1896—1897). От 1896 се отдава на журналистическа дейност. Редактор на в. «Учителски другар» (1896—1897), хумористичния в. «Смях и сълзи» (1898), в. «Вечерна поща», в. «Дневна поща» (1924) и сп. «Свобода» (1910). Изявява се и като писател, предимно хуморист. През 1911—1918 е един от видните дейци на радославистката партия. Народен представител в XVI (1913) и XVII (1914—1919) обикновено НС; секретар на парламентарната група на радославистката партия в XVII обикновено НС. Помощник-кмет (1911—1913) и кмет (1915—1918) на Софийската община. След Първата световна война 4 години е в затвора за злоупотреби с продоволствени стоки. — 25, 42.

Радославов, Васил Христов (1854—1929) — буржоазен политически деец, член на Българското книжовно дружество (дн. БАН) от 1884. Завършва право с докторат в Хайделберг (1882). Член на Либералната партия от 1883. От 1884 се отдава на политическа дейност. Лидер на Либералната партия, отцепила се през 1887 от старата Либерална партия. Министър на правосъдието в кабинета на П. Каравелов (29 юни 1884—12 авг. 1886). Министър-председател и министър на вътрешните работи по време на Регентството (12 авг. 1886—28 юни 1887). Министър на вътрешните работи в кабинета на Т. Иванчов (18 ян. 1899—27 ноем. 1901). Многократно избран за народен представител; председател на II (1880—1881) и IV (1884—1886) обикновено НС. Основател и редактор (1888) на в. «Народни права», орган на ръководената от него партия. През 1903 е съден от държавен съд «за измяна на отечеството и за вреди, нанесени за личен интерес». Като министър-председател (4 юли 1913—21 юни

1918) заедно с цар Фердинанд I въвлича България в Първата световна война (1915—1918) на страната на Централните сили. След Солунското примирие (29 септ. 1918) избягва в Германия. Осъден задочно като един от главните виновници за втората национална катастрофа (1918). Умира в Берлин. — 25, 42.

Раковски, Кръстьо Георгиев (К. Г. Станчов) (1873—1941) — един от първите български социалисти, деец на международното работническо и комунистическо движение. Като студент по медицина в Женева (1890—1893) е един от ръководителите на българската студентска социалдемократическа група и секретар на основания през 1892 в Женева Български социалдемократически съюз. По това време се свързва с видни дейци на международното социалистическо движение. Установява лични контакти с Ф. Енгелс, В. Либкнехт, К. Кауцки, Р. Люксембург, Ж. Гед и др. Участва в дейността на Плехановата група «Освобождение на труда». Делегат на Цюрихския (1893), Лондонския (1896) и Амстердамския (1904) конгрес на Втория интернационал. През 1894—1897 следва във Франция — отначало в Нанси, после в Монпелие, където завършва медицинското си образование.

При очистиането на партията от опортюнистите (1903) Раковски застава на страната на тесните социалисти. По-късно преминава на центристски позиции. Международното социалистическо бюро го натоварва да посредничи за обединяването на БРСДП (т. с.) и широкосоциалистическата партия. За тази цел през 1911 се установява в България и започва да издава в. «Напред» (1911—1912). През 1905—1916 живее и работи предимно в Румъния. Член е на ЦК на Румънската социалдемократическа партия. Секретар на образуваната през 1915 Балканска работническа социалдемократическа федерация. Участва в работата на международната социалистическа конференция в Цимервалд, Швейцария (1915), и на III цимервалдска конференция в Стокхолм (1917).

От 1917 Раковски е член на Болшевишката партия. След Октомврийската революция 1917 заема отговорни държавни длъжности в Съветска Русия — председател на Съвета на народните комисари на Украйна (от март 1918), началник на Политическото управление на революционния военен съвет на Украйна, дипломатически представител на СССР в Англия (от 1923), Франция (от 1925) и др. Член на ЦК на РКП (б) (1919—1926). Участва в учредителния конгрес на Комунистическия интернационал (1919) като представител на Балканската социалдемократическа федерация. На XV конгрес на ВКП (б) е изключен от партията за принадлежност към троцкистко-зиновиевската опозиция. През 1934 е възстановен, но през 1938 отново е изключен и осъден за антипартийна дейност. — 335.

Ралев, Петко Колев (1878—1937) — политически деец. Учител. Политическата си дейност започва като член на БРСДП. Участва в селските бунтове против десетъка (1900). Делегат е на VII конгрес на БРСДП (1900) и на XI (1904) и XII (1905) конгрес на БРСДП (т. с.). Редактор (1905) на органа на Учителската социалдемократическа организация (УСДО) в. «Учителска искра». Изключен от партията като анархелиберал (дек. 1905). Участва в издаването

на в. «Учителска искра» (от 1907 — «Учителска борба») — орган на отцепилата се от УСДО анархолибералска група «Пролетарий». От 1909 е член на БРСДП (о). Редактира (1912—1927, с прекъсвания) опортюнистическия професионален орган на общинските служители в. «Защита». През 1919 е избран за общински съветник в София. От 1920 е член на БКП; след Септемврийското антифашистко въстание 1923 се оттегля от политическа дейност. — 109, 116, 127, 128, 134, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 156, 170, 171, 172, 173, 174, 175.

Сикаров, Никола Илиев (1881—1943) — политически деец. Икономист. Като студент в Берлин е секретар на Българската студентска социалдемократическа група (1902). На XIV партийен конгрес е определен за делегат на партията на Шутгартския конгрес на Втория интернационал (1907). През 1908 като един от водачите на прогресистите е изключен от партията. Преминава в БРСДП (о). Народен представител през 1913—1923 и 1938—1943. Избран е за общински съветник. През 1919 е приет отново за член на БКП. След Септемврийското антифашистко въстание 1923 заема на ликвидаторски позиции, за което отново е изключен от партията. Управител на Българска земеделска кооперативна банка. Преди и по време на Втората световна война е на антифашистки позиции. — 69, 137, 142, 323, 337.

Сакъзов, Янко Иванов (1860—1941) — обществен и политически деец, един от първите български социалисти, опортюнист. Средното си образование завършва в Русия (гр. Николаев). През 1881—1883 следва естествени науки, философия и история в Германия, през 1883—1884 — биология в Англия. През 1884 се завръща в родния си град Шумен, където става учител. Участва в Сръбско-българската война 1885. През 1887—1890 е помощник-прокурор в Шумен, но е уволнен и се отдава на обществено-политическа дейност. Основава и редактира социалистическото списание «Ден» (1891—1896). Участва в редактирането на в. «Социалист» (1894—1897). През 1894 той и Н. Габровски са първите социалистически представители в Народното събрание.

Сакъзов е един от водачите на Българския социалдемократически съюз и редактор на неговия орган в. «Другар» (1893—1894). След обединението на партисти и съюзисти (1894) като член на ЦК на БРСДП се стреми да отклони партията от естествената ѝ среда — работническата класа, и да я превърне в дребнобуржоазна демократическа партия. Теоретик е на общоделството — българска разновидност на ревизионизма. Издава сп. «Общо дело» (1900—1905), в което развива своите опортюнистически възгледи. Отхвърля марксистката постановка, че класовите противоречия в капиталистическото общество са непримирими, и се обявява за класово сътрудничество с буржоазията. Той прокламира програма за обединяване на всички «производящи слоеве», поддържа тезата, че «общото дело» е средство за осъществяване на «демократични начала» за прокарване на реформи, чрез които ще се стигне до социализма.

След X конгрес (1903), когато партията се очисти от общоделците, възглавявани от Я. Сакъзов, той става водач на опортюнистическата БРСДП и е член на нейния ЦК до края на живота си. Народен представител (1894—1896, 1902—1903, 1911—1923, 1923—1934). Министър на търговията, промишлеността и труда (окт. 1918—окт. 1919). Ръководената от него партия се ангажира в Девотоюския военнофашистки преврат 1923. Изпращан е с дипломатически мисии в чужбина. През 30-те години принадлежи към поумереното (центристко) крило на БРСДП. — 335, 343, 344, 345, 346.

Сарафов — вж *Маждраганов*, Борис Сарафов.

Стайков, Никола (1883—1933) — синдикален деец. Обущарски работник. Секретар на софийската група на Кожаро-обущарския съюз към ОРСС (1908). През същата година е изключен от съюза като прогресист и става член на БРСДП (о). Работи в реформисткия Свободен синдикален съюз (от 1908 — ОбОРСС), член на местния синдикален комитет (1919—1920). След Транспортната стачка 1919—1920 е един от водачите на оформилата се в ОбОРСС левица, която влиза в редовете на ОРСС (септ. 1920). От 1920 е член на БКП и активен деец на революционното профсъюзно движение. Отговорен редактор (1925—1933) на издвания по решение на ЦК на БКП в. «Единство» (от 1927 орган на Независимите работнически професионални съюзи). Секретар на Софийския синдикален съвет и на Независимия работнически кожаро-обущарски съюз (до 1933); главен редактор (1929—1933) на органа на съюза в. «Кожаро-обущар». Умира от туберкулоза. — 385.

Сталийски, Цано Ал. (1865—1930) — деец на учителското движение. Член на Демократическата партия (от 1924 — на Демократическия сговор). През 1895 участва в създаването на Българския учителски съюз (БУС). Член на Контролния (1895—1896) и на Управителния (1896—1897) съвет на съюза. Участва в редактирането на органа на БУС в. «Учителски другар» (1896—1897). От 1905 е член на ръководството на Съюза на учителите от прогимназиите, средните и висшите училища в България (Съюз на класните учители). Подпредседател на съюза (1907—1909). Училищен настоятел в София (1920). През 1924 основава и до 1926 редактира сговористкия вестник «Селска дума». — 120, 247.

Стамболийски, Александър Стоименов (1879—1923) — деец на селското движение в България, водач на БЗНС, народен трибун. Участва в учредителния конгрес на БЗНС (1899). През 1900—1902 учи агрономство в гр. Хале (Германия). След завръщането си в България е редактор на съюзния орган в. «Земледелско знаме» и става фактически водач на съюза. Под негово ръководство е изработена програмата на БЗНС в духа на аграризма и съсловния принцип, приета на VII конгрес (1905). Стамболийски е привърженик на ненаучната съсловна теория, според която главни са не класовите противоречия в обществото, а съсловните — между селското и градското население; на по-голямото съсловие — селското, принадлежи ръководната роля в обществото. Под негово въздействие БЗНС провъзгласява лозунга за «самостоятелна селска

власт», която трябва да защитава «общоселските интереси». Обявява се за «трети път» — не само против буржоазията и нейните партии, но и против работническата класа и марксистката партия. Като народен представител (избран за пръв път през 1908) води борба срещу монархизма и милитаризма, за което е осъден на доживотен затвор (1915).

По време на Войнишкото въстание 1918 е освободен от затвора и включен в състава на делегация, изпратена «да умиротвори» въстаналите войници. На 27 септ. в Радомир България е обявена от Р. Даскалов за република с председател Ал. Стамболийски. След потушаване на въстанието известно време е в нелегалност.

След това е включен в кабинета на Т. Теодоров като министър на обществените сгради, пътищата и благоустройството (23 ян. — 6 окт. 1919). На 6 окт. 1919 съставя коалиционно правителство от БЗНС, Народната и Прогресивнолибералната партия. От 21 май 1920 до 9 юни 1923 възглавява самостоятелно земеделско правителство. Прави сериозен опит да насочи развитието на страната по демократичен път.

Прогресивните реформи на правителството, неговата миролюбива външна политика и готовността му за сближаване с Югославия и младата съветска държава засилват ненавистта на едрата буржоазия и реакционните сили срещу БЗНС. С военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 земеделското правителство е свалено. Стамболийски е заловен и след жестоки изтезания е убит. — 172, 218, 219, 220.

Стамболов, Стефан Николов (1854—1895) — политически и държавен деец, редовен член на Българското книжовно дружество (дн. БАН) от 1884. Лидер на Народнoлибералната партия (1887—1895). Учи в Духовната семинария в Одеса, откъдето е изгонен за връзките си с руските революционери. Член на БРЦК от 1873. През есента на 1874 е обявен за апостол в България. Един от организаторите и ръководителите на Старозагорското въстание 1875. След неуспеха му преминава в Румъния. Ръководи заседанието на Гюргевския революционен комитет, което решава да се пристъпи към подготовка на голямо въстание в България. Определен е за главен апостол на I (Търновски) революционен окръг. След потушаването на Априлското въстание 1876 се прехвърля в Румъния, където е един от редакторите на в. «Нова България» (1876—1877); участва в ръководството на Българското централно благотворително общество.

След Освобождението 1878 Стамболов се установява като адвокат в родния си град Търново. Взема дейно участие в движението срещу Берлинския договор (1878—1879). Един от активните членове на Либералната партия, от чиито среди е избран за народен представител (1880—1881, 1884—1894). При разцеплението на партията (1883—1884) се присъединява към каравелистите. По-късно възглавява крило в Либералната партия, което през 1886—1887 се обособява в Народнолиберална партия (стамболовисти). От 30 юни 1884 до 26 авг. 1886 е председател на IV обикновено НС. Подкрепя каузата на Съединението и участва в Сръбско-българската война (1885). След дeтpонацията на Александър I Батенберг (9 авг.

1886), извършена от офицери русофили, заедно със С. Муткуров организира контрапреврата (1886). След абдикацията на княза е в регентския съвет (27 авг. 1886—25 юни 1887) и фактически държи в ръцете си цялата политическа власт. Подлага на жестоки преследвания русофилите и допринася за трайното влошаване на руско-българските отношения. Съдействува за избирането на Фердинанд Сакс-Кобург-Готски за български княз.

Като министър-председател и министър на вътрешните работи (20 авг. 1887—19 май 1894) Стамболов установява т. нар. стамболовистки режим — налага диктаторски методи на управление и ограничава опозиционната политическа дейност. Същевременно прокарва последователни мерки за ускорено капиталистическо развитие на страната. Полагат се грижи за укрепване на индустрията, въвежда се покровителствена политика спрямо българската промишленост, разраства се жп строителство. Във външната политика се стреми да свърже България със западните капиталистически държави (главно с Германия и Австро-Унгария) и с Османската империя. С крайната си непримиримост към Русия затруднява международното признание на избора на българския княз. Фердинанд приема оставката му на 17 май 1894. Съсечен е на улицата от политическите си противници.

Стамболов е автор на около 20 стихотворения и много статии, писани главно през революционния период от живота му. — 335, 338, 340, 342, 343.

Стефанович, Лазар (Лаза) (1885—1950) — сръбски и югославски партиен и синдикален деец. Дърводелски работник. В социалистическото движение се включва през 1901. Член на ръководствата на Съюза на дърводелските работници в Сърбия (1906—1914) и на Сръбската социалдемократическа партия (от 1912). През 1919 е избран за член на Областния изпълнителен комитет (за Сърбия) на Социалистическата работническа партия на Югославия (комунисти), а през 1920 за член на Изпълнителния комитет на Югославската комунистическа партия (ЮКП). Депутат в Учредителното събрание на Югославия (1920—1921). Осъден на две години затвор по Закона за защита на държавата (1922). След освобождаването му се включва в работата на Независимите синдикати и на нелегалната ЮКП. През 1924 е избран за член на ръководството на Централния работнически синдикален комитет на Югославия и за член на Централния комитет на легалната Независима работническа партия на Югославия. От 1926 е в състава на Политбюро на ЦК на ЮКП. През 1928 заминава за Москва, където е представител на югославските синдикати в Профинтерна (1928—1930). Секретар на Международния комитет на дърводелските работници (1930—1936). След завръщането си в Югославия (1944) е на партийна работа. — 371.

Странджев — юрисконсулт на Софийската община (1920). — 154, 155, 156, 157,

Страт — румънски кралски военен прокурор. На 15 юли 1920 разпитва в Кюстенджа Г. Димитров, В. Коларов и Хр. Боев, аре-

стувани от румънските власти на път за Съветска Русия за участие във II конгрес на Коминтерна. — 98, 99.

Теодоров, Петко Иванов (1874—нензв.) — буржоазен политически деец. Минен инженер. Брат на Теодор Теодоров. Член на Народната (народняшка) партия. Завършва Минната академия в Петербург (1892). Участва в учредяването и управлението на акционерните дружества «Балкан», «Софийска банка», «Книжна фабрика» и др. Народен представител в XV обикновено НС (1911—1913). Общински съветник (1914—1922) и кмет на София (февр. 1914—март 1915). Сътрудничи на буржоазния периодичен печат по финансови въпроси. — 24, 25, 26, 27, 28, 29, 33, 34, 37, 38, 39, 43, 46, 47, 48, 49, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 120, 160, 170, 193, 194, 212, 214, 216, 217, 218, 219, 220, 222, 224, 225, 229, 231, 238.

Теодоров, Теодор Иванов (1859—1924) — буржоазен политически деец. Юрист. Следва право в Одеса, завършва в Париж. След завръщането си в България е прокурор в Софийския окръжен съд, член на Апелативния съд и адвокат. Виден деец и лидер на Народната (народняшка) партия (от 1920 — Обединена народнопрогресивна партия). Министър на правосъдието (10 февр. 1896—26 авг. 1897) и на финансите в кабинета на К. Стоилов (26 авг. 1897—18 ян. 1899) и на кабинетите на Нв. Евстр. Гешов и на Ст. Данев (16 март 1911—4 юли 1913); министър на външните работи в кабинета на Ал. Малинов (17 окт.—28 ноем. 1918). Министър-председател и министър на външните работи и изповеданията (28 ноем. 1918—6 окт. 1919). След военnofaшисткия преврат на 9 юни 1923 влиза в Демократическия сговор. — 32, 33, 218.

Тинева, Койка Генова (1880—1964) — партийна деятелка. Член на БРСДП (т. с.) от 1903. Следва в Лозана, Женева и Цюрих (Швейцария). Секретар на Местния партийен комитет във Варна (1903—1905). Делегат на XI (1904) и XIV (1907) конгрес на БРСДП (т. с.). Една от основоположниците на женското социалдемократическо движение в България. От 1906 работи в Софийската партийна организация. Сътрудничи активно на в. «Работнически вестник» (1906—1908). През 1907—1908 участва в дейността на центристската група на прогресистите, поради което в края на 1908 е изключена от партията. От 1909 е член на БРСДП (о). Участва в издаването на сп. «Начало» (1908—1912) и на сп. «Дело» (1910) — орган на част от левицата на БРСДП (о). От 1915 е член на създадената от Н. Харлаков Независима социалдемократическа група. Сътрудничи на нейния орган сп. «Социалистически преглед» (1915—1920). През дек. 1917 посещава Петроград. Член на БКП от 1920. След Септемврийското антифашистко въстание 1923 емигрира в СССР, където работи в НККИ, след 1925 — в Международния женски секретариат на Коминтерна. Преподавател е в Комунистическия университет за националните малцинства от Запад (КУНМЗ) (1924—1925, 1935). Редактор е в Издателството за чуж-

ди езици в Москва. В България се завръща през 1946. Работи в Партиздат, изиявява се като журналистка и преводачка. — 337.

Тодоров, Сидер — деец на работническото движение. Първоначално е член на БРСДП (т. с.). Делегат на X (1903) и XII (1905) партнен конгрес. През 1905 преминава на страната на анархолибералите и е изключен от партията. Става член на БРСДП (о). Секретар на Обединения общ работнически синдикален съюз (1911). Участва в редактирането на сп. «Социалистически преглед» и е редактор на в. «Работническа защита». След Първата световна война се връща в редовете на партията. Делегат е на I конгрес на БКП (т. с.) (1919). На XI конгрес на ОРСС (1919) е избран за член на СК на ОРСС. През 1924 е изключен като ликвидатор. През 1930—1934 е в редакцията на в. «Освобождение», орган на троцкистката група «Освобождение на труда». След 9 септ. 1944 отново е приет за член на БКП. — 121, 149, 154, 213, 385.

Троцки (истинска фамилия: Б р о н щ а й н), Лев Давидович (1879—1940) — руски политически деец, журналист, идеолог и лидер на т. нар. «троцкизъм» — дребнобуржоазно течение в руското и международното работническо движение. Член на РСДРП. От II конгрес на партията (1903) започва активна борба против болшевиките по всички въпроси на теорията и практиката на социалистическата революция. Създава антимарксистка «теория на перманентната революция», която пренебрегва ролята на обективните условия за развитието на революционния процес. Обявява се против Лениновата постановка за възможността социалистическата революция да победи първоначално в една или в няколко страни. Характерни за Троцки са авантюризмът в политиката, безпринципното фракционерство и пренебрежението към партийната дисциплина, прикрити с ултрареволюционна фразеология.

В годините на реакцията (1907—1910) Троцки е ликвидатор. През 1912 организира Августовския антипартиен блок, който обединява всички опортюнисти; изключен от партията на VI (Пражка) партийна конференция (1912). Приет отново в партията на VI конгрес на РСДРП (б) (юли—авг. 1917). След Октомврийската революция 1917 като народен комисар на външните работи се противопоставя на сключването на Бресткия мир 1918, с което поставя Съветската република в крайно тежко положение. Възглавява опозицията в профсъюзната дискусия (1920—1921). От 1923 повежда ожесточена фракционна борба против ленинската програма за построяване на социализма. През 1926—1927 възглавява троцкистко-зиновиевския антипартиен блок. През 1927 отново е изключен от партията, изгонен от СССР (1929) и лишен от съветско гражданство (1932). Продължава антисъветската си дейност в Турция (1929—1933), Франция (1933—1935), Норвегия (1935—1937) и Мексико.

През септ. 1938 изключени от комунистическите партии троцкистки групи от 11 страни основават IV интернационал, който от 50-те години се разпада на враждуващи фракции, откъснати от работническото движение. Съществуващите и сега в някои страни

троцкистки групи водят борба против страните на реалния социализъм и световното комунистическо движение, тласкат масите към авантюристични действия. — 58.

Филипович, Филип (1878—1938) — сръбски и югославски партиен деец, един от основателите и идеолозите на Югославската комунистическа партия (ЮКП). Като студент в Петербург (дн. Ленинград) участва в руското революционно движение и става член на РСДРП (б). След завръщането си в Сърбия (1912) е секретар на Работническата камара (1912—1914), член на ръководството на Сръбската социалдемократическа партия и един от редакторите на теоретичния орган на партията сп. «Борба» (1912—1915). По време на Първата световна война 1914—1918 стои на интернационалистически позиции. От 1916 до 1918 е интерниран в Австрия. През 1919—1920 е един от секретарите на Социалистическата работническа партия на Югославия (комунисти) (от 1920 — ЮКП). Депутат в Учредителното събрание на Югославия (1920—1921). Осъден на две години затвор по Закона за защита на държавата (1922). Участва в създаването на легалната Независима работническа партия на Югославия (1923). През 1924 емигрира в СССР; работи в Международния аграрен институт и в Комунистическия университет за националните малцинства от Запад (КУНМЗ). Филипович е един от ръководителите на Балканската комунистическа федерация. Член е на Изпълнителния комитет на Коминтерна (от 1924) и на Бюрото на ЦК на ЮКП във Виена (1929). Автор е на изследвания по философия и история. — 372.

Хаджииванов — общински съветник в София (1920). — 69.

Хлебаров, Михаил (1885—1962) — партиен и профсъюзен деец. Член на БРСДП от 1902. При очистването на партията от опортюнистите (1903) застава на страната на революционните марксисти; избран е за секретар на партийната организация в Айтос и за член на местния комитет на труда. От 1906 работи в София като словослагател. Същевременно е администратор на Партийната книжарница в София (1909—1919). Секретар-каснер на Работническия дърводелски съюз (1909—1924). Член на Синдикалния комитет на ОРСС и на Местния комитет на Софийската партийна организация. Делегат е на почти всички конгреси на ОРСС. През 1922 е член на делегацията на БКП на IV конгрес на Коминтерна и на II конгрес на Профинтерна в Москва. Участва в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 в Бургаско. През 1939—1944 работи по линия на МОПР. След 9 септ. участва в обществено-политическия живот на страната. — 178, 180.

Царвуланов, Нено Станев (1876—1925) — партиен и синдикален деец, лекар и публицист. В социалистическото движение се включва като ученик в Севлиево. Получава висше медицинско образование в Цюрих (Швейцария) и Вюрцбург (Германия) (1900—1907). След завръщането си в България е лекар и инспектор-лекар в Со-

фия. Активен деец на Лекарския съюз. Специализира психиатрия в Петербург (дн. Ленинград) (1913—1914). По време на балканските войни 1912—1913 и Първата световна война 1914—1918 като военен лекар пропагандира социалистическите идеи сред войниците.

След войната е в плен, а след освобождаването му работи в Александровската болница в София. Член на Контролната комисиия на Софийския местен (окръжен) комитет на БКП (т. с.) (1919—1923) и на Синдикалния комитет на ОРСС (1920—1921). Делегат на II конгрес на БКП (1920). Като секретар на Съюза на медико-санитарните работници към ОРСС (1919—1924) и редактор на съюзния орган в. «Санитарен работник» (от 1921 — «Медико-санитарен работник»), работи за изграждане на единодействие с другите професионални организации на здравните работници, разработва принципите на социалистическата здравна политика, пропагандира успехите на съветското здравеопазване. Участва в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923. След въстанието е арестуван и уволнен. Сътрудничи на Военния център на ЦК на БКП. Арестуван (17 апр. 1925) и след жестоки инквизиции убит. — 385.

Цекич, Душан (1879—1939) — сръбски и югославски партиен и синдикален деец. Секретар на ръководството на Съюза на пристанищните работници в Сърбия. Член на ръководството (1903—1905) и секретар (1905) на Главния работнически съюз в Сърбия. Делегат на Първата балканска социалдемократическа конференция (25—27 дек. 1909) в Белград. Областен секретар (за Македония) и член на Изпълнителния комитет на Югославската комунистическа партия. Депутат в Учредителното събрание на Югославия (1920—1921). Делегат на III конгрес (1921) на Коминтерна. По-късно се оттегля от активна политическа дейност. — 372.

Чичерин, Георгий Василиевич (1872—1936) — съветски държавен деец, дипломат. Член на РСДРП от 1905, на РКП (б) — от 1918. Завършва Историко-филологическия факултет на Петербургския университет (1896), след което работи в Министерството на външните работи. През 1904 емигрира в Германия. През 1906 се присъединява към меншевиките. От 1908 участва в работата на Френската социалистическа партия. В годините на Първата световна война 1914—1918 стои на интернационалистически позиции.

След завръщането си в Съветска Русия (1918) Чичерин е назначен за заместник-комисар на външните работи. В състава на съветската делегация подписва Бресткия мир с Германия (3 март 1918). От 30 май 1918 е народен комисар на външните работи на РСФСР, през 1923—1930 — народен комисар на външните работи на СССР. Ръководи съветската делегация на международните конференции в Генуа (1922) и Лозана (1922—1923). Подписва Рапалския договор с Германия (1922), договора за неутралитет с Турция (1925) и с Иран (1927). Избран е за член на ЦК на РКП (б) на XIV (1925) и XV (1927) конгрес на партията. Автор е на трудове по история на работническото движение, на международните отношения, културата и др. — 104.

Чопич, Владимир — сръбски и югославски партиен деец. Юрист. Член на Изпълнителния комитет на Югославската комунистическа партия (от 1920). През 1922 заедно с други ръководители на партията е осъден на затвор по Закона за защита на държавата. Освободен е през 1923. — 372.

Юденич, Николай Николаевич (1862—1933) — ръководител на контрареволуцията в Северозападна Русия по време на Гражданската война 1918—1920; генерал от пехотата (1915). Завършва Академията на Генералния щаб (1887). Участва в Руско-японската война 1904—1905. В годините на Първата световна война 1914—1918 воюва на Кавказкия фронт. През есента на 1918 емигрира във Финландия, по-късно в Естония. От юли 1919 възглавява белогвардейската Северозападна армия. Влиза в състава на създаденото със съдействието на Англия контрареволуционно Северозападно правителство. След провала на белогвардейския поход към Петроград (окт.—ноем. 1919) заедно с остатъците от разбитата си армия отстъпва в Естония, откъдето емигрира в Англия. Не играе активна роля сред бялата емиграция. — 164, 352, 357, 387.

ГЕОГРАФСКИ ПОКАЗАЛЕЦ*

- Австрия — 165, 253, 353, 357.
 Айтос, гр. — 274, 258—259.
 Албания — 361, 363.
 Александрово, с. — 258—259.
 Америка — 294, 322, 371.
 Англия — 58, 59, 97, 164, 165, 208, 215, 218, 253, 352, 353, 357, 366, 373.
 Анхило, гр. (дн. Поморие) — 258—259.
 Асеновград, гр. (вж Станимака)
 Африка — 209, 373.
- Бабино-мало, с., Врачански окръг (дн. Бели извор) — 258—259.
 Балкани — 105, 106, 165, 297, 322, 354, 362, 365, 367, 368, 370, 371.
 Балкански полуостров — 55, 62, 322, 363.
 Банат — 363.
 Баня, с. (дн. град) — 188.
 Батановци, с. (дн. Темелково — кв. на Перник) — 258—259.
 Бели извор, с., Врачански окръг (вж Бабино-мало)
 Белоградчик, гр. — 258—259.
 Белослав, гр. (вж Гебедже)
 Берковица, гр. — 258—259, 274.
 Берлин, гр. (ГДР; Западен Берлин — град с особен статут) — 61.
 Бесарабия — 104, 363.
 Благоевград, гр. (вж Горна Джумая)
 Бобов дол, мина, Кюстендилски окръг — 258—259, 287.
 Божурище, с., Софийски окръг — 258—259.
 Бойчиновци, с. (дн. град) — 258—259.

* Изработен от Петър Ц. Петров.

- Борисовград, гр. (дн. Първомай) — 258—259.
Боровец, курорт, Софийски окръг (вж Чамкория)
Борушица, с., Старозагорски окръг — 258—259.
Бранла, гр. (Румъния) — 95, 103.
Буковина — 95, 96, 104.
Букурещ, гр. (Румъния) — 95, 103, 105, 178, 323.
Бургас, гр. — 29, 193, 258—259, 274, 283.
Бургаски окръг — 258.
Бутово, с., Великотърновски окръг — 258—259.
България — 23, 25, 28, 52, 55, 57, 58, 60, 61, 62, 72, 73, 74, 75, 78, 80, 95, 99, 102, 105, 140, 165, 166, 167, 173, 178, 180, 184, 194, 200, 205, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 231, 251, 263, 322, 323, 333, 340, 342, 343, 351, 352, 354, 355, 356, 360, 365, 366, 373, 382, 384, 387, 388, 389, 390, 391.
Българово, гр. (вж Урум ени кьой)

Варна, гр. — 29, 94, 99, 100, 136, 145, 193, 258, 258—259, 274, 283.
Варненски окръг — 258.
Варшава, гр. (Полша) — 97, 165.
Велико Търново, гр. (вж Търново)
Видин, гр. — 258—259, 274.
Видински окръг — 258.
Владая, с. (дн. прис. към София) — 375.
Воднянци, с. — 258—259.
Войводина — 363.
Враца, гр. — 258—259.
Врачански окръг — 258.
Вълчи дол, с. (дн. град) — 258—259.
Върбак, с., Шуменски окръг (вж Кабиюк)
Върбаново, с., Габровски окръг (вж Царева ливада)

Габровица, с., Пазарджишки окръг — 258—259.
Габрово, гр. — 258, 258—259, 274, 287.
Гагала, с., Русенски окръг (дн. Николово) — 258—259.
Гданск, гр. (Полша) (вж Данциг)
Гебедже, с. (дн. гр. Белослав) — 258—259.
Германия — 104, 165, 253, 353, 357.
Горна Джумая, гр. (дн. Благоевград) — 258—259, 287.
Горна Оряховица, гр. — 258—259, 274, 287.
Гоце Делчев, гр. (вж Неврокоп)

Гърция — 94, 105, 179, 258, 267, 314, 360, 364, 365.

Гюмюрджина, гр. (Гърция) — 258—259.

Далмация — 364.

Данциг, гр. (немско име на Гданск) (Полша) — 165.

Дебелец, с. (дн. град) — 258—259.

Дедеагач, гр. (Гърция) — 258—259.

Дивотино, с., Пернишки окръг — 144.

Добрич, гр. (дн. Толбухин) — 94, 99.

Добруджа — 94, 95, 104, 363.

Долна баня, с. (дн. град) — 200, 258—259.

Дряново, гр. — 258—259.

Дупница, гр. (дн. гр. Станке Димитров) — 85, 86, 258—259, 274, 287, 290, 291.

Дъбово, с. — 258—259.

Дълбоки, с., Старозагорски окръг — 258—259.

Европа — 59, 218, 253.

Елисейна, с., Врачански окръг — 258—259.

Ески Джумая, гр. (дн. гр. Търговище) — 258—259.

Естония — 387.

Етрополе, гр. — 203.

Западна Европа — 104, 165, 371.

Индия — 322.

Италия — 58, 59, 165, 208, 218, 253, 353, 357, 373.

Ихтиман, гр. — 258—259.

Кабнюк, с. (дн. Върбак), Шуменски окръг — 258—259.

Казанлък, гр. — 203, 345, 346, 258—259, 345, 346.

Калараш, гр. (Румъния) — 94, 95.

Калофер, гр. — 193, 200.

Карлово, гр. — 193, 258—259, 287.

Карнобат, гр. — 258—259.

Каспичан, гара (дн. град) — 258—259.

Керменлии, с. (дн. Кермен), Сливенски окръг — 258—259.

Кермен, с., Сливенски окръг (вж Керменлии)

Констанца, гр. (Румъния) (вж Кюстенджа)

Котел, гр. — 200, 258—259.

Кочериново, с. (дн. град) — 258—259.

Криводол, с. (дн. град) — 258—259.

Кричим (Гара Кричим) (дн. гр. Стамболийски) — 258—259.

Крупник, с., Благоевградски окръг — 258—259.

Ксанти, гр. (Гърция) — 258—259, 287.

Кулели-Бургас, гр. (Гърция) — 258—259.

Къмпина, гр. (Румъния) — 103.

Кюстенджа (Констанца), гр. (Румъния) — 44, 95.

Кюстендил, гр. — 258—259.

Кюстендилски окръг — 258.

Лакатник, гара, Врачански окръг — 258—259.

Латвия — 387.

Левски, гр. — 258—259.

Ленинград, гр. (СССР) (вж Петроград)

Лион, гр. (Франция) — 58.

Ловеч, гр. — 258—259.

Лом, гр. — 258—259.

Лондон, гр. (Англия) — 59, 164.

Луковит, гр. — 258—259.

Македония — 363.

Мала Азия — 364, 368.

Малко Търново, гр. — 258—259.

Марица, мина, Хасковски окръг — 258—259, 287.

Махала Сталийска (Сталийска махала), с., Михайловградски окръг — 258—259.

Мездра, с. (дн. град) — 258—259.

Мелник, гр. — 258—259.

Месемврия, гр. (дн. Несебър) — 203.

Михайловград (вж Фердинанд)

Михайлово, с. — 258—259.

Москва, гр. (СССР) — 72, 73, 97, 101, 102, 103, 104, 106, 164, 230, 267, 296, 314, 326, 351.

Неврокоп, гр. (дн. гр. Гоце Делчев) — 203.

Несебър, гр. (вж Месемврия)

Николово, с., Русенски окръг (вж Гагаля)

Нова Загора, гр. — 258—259.

Нови пазар, гр. — 258—259.

Новопазарско — 345.

Ню Йорк, гр. (САЩ) — 59.

Одрин, гр. (Турция) — 258—259.

- Пазарджик, гр. (вж Татар Пазарджик)
 Париж, гр. (Франция) — 59.
 Перник, мина — 203, 217, 218, 258—259, 263, 287, 288.
 Перник, с. (дн. град) — 258, 299.
 Перушица, гр. — 258—259.
 Петрички окръг — 258.
 Петроград, гр. (дн. Ленинград) (СССР) — 164.
 Пещера, гр. — 258—259.
 Питеш, гр. (Румъния) — 103.
 Плакалница, мина, Врачански окръг — 258—259.
 Плачковци, мина (дн. село), Габровски окръг — 258—259.
 Плевен, гр. — 29, 145, 173, 193, 258—259, 274, 288, 336, 347.
 Плевенски окръг — 258.
 Пловдив, гр. — 81, 85, 86, 193, 208, 258—259, 274, 283, 287, 288, 290, 291, 335.
 Пловдивски окръг — 258.
 Пловеш, гр. (Румъния) — 103.
 Полша — 60, 61, 97, 98, 104, 164, 165, 168, 352, 353, 354, 357, 358, 387.
 Поморие, гр. (вж Анхиало)
 Попово, гр. — 258—259.
 Поповско — 345.
 Преслав, гр. — 258—259.
 Провадия, гр. — 258—259.
 Пшемисъл, гр. (Полша) — 25.
 Първенец, с., Пловдивски окръг (вж Фердинандово)
 Първомай, гр. (вж Борисовград)
 Раднево, с. (дн. град) — 258—259.
 Радомир, гр. — 258—259.
 Разград, гр. — 258—259.
 Раковски, с. — 258—259.
 Рахово (Оряхово), гр. — 258—259.
 Рила, с. (дн. град) — 258—259.
 Румъния — 60, 95, 97, 98, 102, 104, 105, 165, 179, 267, 314, 354, 360, 362, 363, 365, 366, 369.
 Русе, гр. — 29, 145, 173, 193, 258—259, 274, 281, 283, 287, 291, 334.
 Русенски окръг — 258.
 Русия — 25, 55, 56, 58, 59, 60, 62, 72, 105, 164, 165, 216, 217, 219, 230, 329, 352, 357, 358, 363, 386, 387, 388, 389.

Руска съветска федеративна република — 53, 164, 353, 354, 355, 357, 359, 360, 361, 363, 371, 372, 379, 386, 387, 389.

Самоков, гр. — 203, 258—259, 291.

Саранбей, гара (дн. гр. Септември) — 258—259.

Свиленград, гр. — 258—259.

Свищов, гр. — 258—259.

Севлиево, гр. — 258—259.

Сеново, с., Разградски окръг — 258—259.

Септември, гр. (вж Саранбей)

Сибир — 164, 387.

Симеоновград, гр. (вж Търново Сеймен)

Синдел, с., Варненски окръг — 258—259.

Сливен, гр. — 80, 258—259, 274, 281, 287, 291, 346, 375.

Сливница, с. (дн. град) — 258—259.

Сопот, гр. — 258—259.

София, гр. — 23, 25, 26, 29, 30, 31, 34, 36, 37, 40, 41, 51, 67, 72, 83, 126, 152, 161, 166, 169, 178, 180, 182, 188, 190, 193, 207, 208, 225, 247, 248, 258—259, 274, 283, 287, 288, 292, 298, 319, 325, 343, 351, 352, 373, 375, 381, 384, 386, 390.

Софийски окръг — 258.

Софлу, гр. (Гърция) — 258—259.

Средна Европа — 253, 371.

Стамболийски, гр. (вж Кричим)

Станимака, гр. (дн. Асеновград) — 258—259, 274.

Станке Димитров, гр. (вж Дупница)

Стара Загора, гр. — 258—259, 274.

Старозагорски окръг — 258.

Стокхолм, гр. (Швеция) — 58.

Стралджа, с. (дн. град) — 258—259.

Струмица, гр. (Югославия) — 258—259.

Съветска Русия — 59, 60, 61, 102, 103, 104, 164, 165, 166, 167, 168, 179, 205, 215, 216, 217, 253, 300, 326, 352, 353, 354, 355, 356, 358, 363, 373, 386, 387, 388.

Сърбия — 94, 105, 365.

Татар Пазарджик, гр. (дн. Пазарджик) — 258, 258—259, 274.

Темелково (вж Батановци)

Тетевен, гр. — 258—259, 274.

Толбухин, гр. (вж Добрич)

Тракия — 363, 368.

- Трансилвания — 95, 96, 104, 363.
Трявна, гр. — 258—259.
Туркестан — 387.
Турска империя — 361.
Турция — 314.
Тутракан, гр. — 95.
Търговище, гр. (вж Ески Джумая)
Търново, гр. (дн. Велико Търново) — 258—259, 274, 334, 335, 336.
Търновски окръг — 258.
Търново Сеймен, с. (дн. Симеоновград) — 258—259.
- Украйна — 61.
Унгария — 55, 60, 61.
Урум ени кьой, с. (дн. гр. Българово) — 258—259.
- Фердинанд, гр. (дн. Михайловград) — 258—259.
Фердинандово, с. (дн. Първенец), Пловдивски окръг — 258—259.
Финландия — 354, 387.
Франция — 59, 164, 165, 168, 208, 215, 253, 352, 353, 357, 366, 373.
- Харманли, гр. — 258—259.
Хасково, гр. — 258, 258—259, 274, 287, 288.
- Царева ливада, с. (дн. Върбаново), Габровски окръг — 258—259.
Цариград (Истанбул), гр. (Турция) — 52, 364.
Цюрих, гр. (Швейцария) — 335.
- Чамкория, курорт (дн. Боровец), Софийски окръг — 160, 188.
Чепино баня (Чепино), с. (дн. прис. към Велинград) — 258—259.
Червен бряг, гара (дн. град) — 258—259.
Чехословакия — 165.
Чехословашко — 353, 357.
Чирпан, гр. — 258—259, 274.
- Шумен, гр. — 258, 258—259, 274, 344.
Шуменски окръг — 258.
Шуменско — 344.
- Югославия — 165, 179, 267, 314, 354, 360, 361, 363, 364.
Южна Русия — 361.
- Ямбол, гр. — 258, 258—259, 274.

ДАТИ ОТ ЖИВОТА И ДЕЙНОСТТА НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ*

юни—ноември 1920

Юни, 24 Георги Димитров произнася реч в Софийския
София общински съвет по проектобюджета на общината за 1920—1921, в която разобличава бюджетната общинска политика на буржоазните партии, насочена срещу интересите на трудещите се. Предлага да се обложат с данък големите недвижими имоти, капиталите и доходите от тях, за да се набавят средства за увеличаване основната минимална заплата на общинските работници и служещи, за благоустрояване на крайните квартали и за изграждане на жилища за бездомното столично население.

Юни, 25 Обосновава внесеното от комунистическата група в Софийския общински съвет предложение за провеждане на ежедневни заседания на съвета до приемането на проектобюджета за 1920—1921.
София

Изказва се в Софийския общински съвет по организацията на снабдяването на столичното население с въглища.

Чете първата лекция в просветния курс за синдикални функционери, организиран от Софийския местен работнически съвет.

Юни, 26 Пише писмо до централното ръководство на съветските профсъюзи за предстоящото посещение на делегация на СК на ОРСС в Съветска Русия за запознаване с икономическите преобразования на страната и с дейността на профсъюзите.
София

* Биохрониката е изработена от Петър Ц. Петров.

Юни, преди 27 Подготвя изложение до Изпълнителния комитет
София на Комунистическия интернационал, в което проследява историята на синдикалното движение в България и подкрепя идеята за създаване на Червен синдикален интернационал.

Юни, 27 Изпраща от името на СК на ОРСС Окръжно
София № 9 до централните настоятелства на професионалните съюзи и местните работнически съвети (с приложена Директива по стачките), в което се прави анализ на промените се след Първата световна война условия за стачни борби и се посочва необходимостта от най-строга дисциплина и добра организация при организирането и провеждането на стачки.

Заедно с В. Коларов заминава за Варна на път за Москва, за да вземат участие като делегати на БКП във II конгрес на Коминтерна, който се открива на 19 юли 1920.

Юни, 29 Г. Димитров, В. Коларов и Хр. Боев отплуват
Варна с лодка от Варна за Одеса на път за Москва.

Юли, началото Г. Димитров е включен в състава на Централната комисия за комунистическо представителство в изборните учреждения при ЦК на БКП.
София

Юли, 3 Г. Димитров, В. Коларов и Хр. Боев са аресту-
Кюстенджа вани от румънски военни власти и закарани
(Констанца), в комендантството на града, след което са пре-
Румъния хвърлени в полковия арест на 13-и артилерийски полк при арестувани българи от Добруджа.

Г. Димитров започва да си води дневник.

Юли, 4 Г. Димитров и В. Коларов са отведени в комендантството, след което са върнати в полковия
Кюстенджа арест и затворени в карцер.
(Констанца),
Румъния

Юли, 8 Г. Димитров и В. Коларов са преместени в зат-
Кюстенджа вора на 5-и армейски корпус.
(Констанца),
Румъния

Юли, 10 Г. Димитров и В. Коларов отправят заявление
Кюстенджа до румънските военни власти, в което настояват
(Констанца), да бъдат освободени.
Румъния

Юли, 11 Г. Димитров разговаря с румънския социалист
Кюстенджа Ю. Нягу—Негулеску за състоянието и борбите
(Констанца), на Румънската социалистическа партия.
Румъния

Юли, 12 Д. Благоев от името на ЦК на БКП пише из-
София ложение до Изпълнителния комитет и секциите
на Комунистическия интернационал по повод
задържането на Г. Димитров и В. Коларов от
румънските власти.

Юли, 13 Г. Димитров е подложен на разпит от румън-
Кюстенджа ските военни и полицейски власти.
(Констанца),
Румъния

София Местната партийна организация провежда про-
тестно събрание в градината на Работническия
дом по повод задържането на Г. Димитров и
В. Коларов. Приета е резолюция, която настоя-
ва за незабавното освобождаване на двамата
партийни дейци.

Юли, 14 В. «Работнически вестник», бр. 5, публикува
София изложение-протест на ЦК на БКП по повод
арестуването на Г. Димитров и В. Коларов, в
което се настоява за незабавна намеса на бъл-
гарското правителство пред румънското прави-
телство за тяхното незабавно освобождаване. В
същия брой е публикувано и Окръжно на ЦК
на БКП до партийните комитети и настоятел-
ствата на партийните групи, в което се дават
указания за провеждане на протестни събра-
ния в цялата страна.

Юли, 14—25 Местните партийни организации в цялата стра-
на провеждат масови протестни събрания по
повод арестуването на Г. Димитров и В. Кола-
ров от румънските военни власти. Трудещите се
настояват за незабавното освобождаване на два-
мата партийни дейци.

Юли, 17 В. «Работнически вестник», бр. 8, публикува
София съобщение за изпратената от народния комисар
на външните работи на Съветска Русия Г. Чи-
черин нота до румънското правителство, в коя-
то съветското правителство протестира против
задържането на Г. Димитров и В. Коларов и
настоява за незабавното им освобождаване.

Букурещ От името на социалистическата парламентарна

група Г. Кристеску отправя интерпелация до румънското правителство по повод арестуването на Г. Димитров и В. Коларов и настоява за незабавното им освобождаване.

Юли, 23 Г. Димитров, В. Коларов и Хр. Боев са освободени от румънския затвор, предадени са на Кюстенджа (Констанца), Румъния българските гранични власти в Добрич и късно вечерта пристигат във Варна.
Добрич (дн.
гр. Толбухин),
Варна

Юли, 29 Г. Димитров и В. Коларов пристигат в столицата. Г. Димитров произнася реч пред събрание в Работническия дом, в която изразява вярата си в победата на пролетарската революция. Подчертава силата на международната комунистическа солидарност, на която дължат своето освобождение българските партийни дейци. Говорят и В. Коларов и Т. Луканов. Събранието приема резолюция, която заклемява бруталния акт на румънските власти.

Юли, 30 Г. Димитров присъства на заседание на Софийския общински съвет за първи път след освобождаването му от румънския затвор.
София

Август, 4 Предлага в Софийския общински съвет при разискването на бюджета за 1920—1921 отново да бъде разгледан въпросът за увеличаване на заплатите на общинския персонал, като се обсъди писменото изложение на 300 души общински работници и служители до Постоянното присъствие на съвета.
София

Август, 5 Обосновава в Софийския общински съвет предложението си от 4 авг. за увеличаване на заплатите на общинските работници и служещи.
София

Август, 10 Изказва се в Софийския общински съвет по заплатите на общинските работници и служещи; предлага съветът да ревизира взетото вече решение по бюджета за личния състав и отново настоява за увеличаване на заплатите.
София

Подписва заедно с другите членове на ЦК на БКП Позив към трудещите се класи в България по повод опитите на съглашенските империалисти да вкарат българския и другите балкански народи във война против Съветска Русия.

Подписва заедно с останалите членове на ЦК на БКП, членовете на Изпълнителния комитет на ЮКП и представител на ЦК на Гръцката социалистическа работническа партия (комунисти) Манифест към трудещите се маси в балкано-дунавските страни, в който се прави анализ на сложното вътрешно и международно положение на балканските държави и на изострянето на класовите противоречия след Първата световна война. На обединението на контрареволуционната буржоазия от Балканите е противопоставена идеята за единен революционен фронт на балканските работници и селяни и солидарността им с революционния пролетариат на целия свят.

Август, 12 Отправя запитване към Постоянното присъствие на Софийския общински съвет по повод решението на съвета безплатна медицинска помощ да ползува цялото население на столицата; предлага такава помощ да се оказва само на бедните граждани.

Внася предложение на комунистическата група в Софийския общински съвет да се отстрани от длъжност чиновник от финансовото отделение на съвета за фалшифициране на документ във вреда на общината и да се анкетира случаят.

Август, 13 Изказва се в Софийския общински съвет срещу честите и безпричинни отсъствия на представителите на десните буржоазни партии от заседания на съвета.

Внася предложение на комунистическата група в Софийския общински съвет издръжката на инородните основни училища да бъде поета от общината.

Произнася реч в защита на Съветска Русия пред събрание, организирано от Местния комитет на партията. Събранието приема Резолюция против контрареволуционната война и за братството с руския и всички революционни народи.

Пише на Л. Димитрова, която е в Югославия. Информира я за акцията на БКП против опитите България да бъде въвлечена във война срещу Съветска Русия.

Август, 16 Произнася реч за международната пролетарска солидарност в подкрепа на Съветска Русия пред събрание в Работническия дом, организирано от

местната секция на Работническия печатарски съюз.

Август, 17 Изказва се в Софийския общински съвет за поема-
София не издръжката на еврейското и арменското училище от общината.

Август, 19 Пие до Л. Димитрова в Белград; приложено
София и изпраща писмо до ръководството на югославските синдикати.

Август, 21 В. «Работнически вестник», бр. 38, публикува
София съобщение на Синдикалния комитет, подписано от Г. Димитров, за предстоящия XII конгрес на ОРСС, който ще се състои от 26 до 28 септ. 1920 в София.

В писмо до Общата комисия на румънските синдикати съобщава за предстоящото провеждане на XII конгрес на ОРСС и кани румънски делегати да присъствуват на конгреса. Предлага по време на конгреса да бъде проведена балкано-дунавска синдикална конференция за установяване на постоянни връзки и за съгласуване на дейността и тактиката на националните синдикални организации на основата на принципите на Коминтерна.

Август, 22 В писмо до Л. Димитрова съобщава, че замества
София секретаря на ЦК на БКП.

Август, 24 Изпраща от името на ЦК на БКП поздравителна
София телеграма до Изпълнителния комитет на Югославската комунистическа партия по повод големия ѝ успех в проведените на 22 авг. общински избори.

Август, 25 Изказва се в Софийския общински съвет против
София стлагането на заседанието на съвета за приемане оставката на Постоянното присъствие и за избиране на ново Постоянно присъствие; настоява заседанието да се проведе при широка публичност.

Август, 27 В. «Работнически вестник», бр. 43, публикува
София подписан от Г. Димитров Протест на Централния комитет на Българската комунистическа партия до министър-председателя и министъра на вътрешните работи по повод преследванията, на които е подложена партията от страна на правителството и неговите органи.

Произнася реч в Софийския общински съвет във връзка с оставката на Постоянното присъствие. Изтъква, че оставката е предизвикана от кризата в управляващото буржоазно мнозинство в съвета, което не е в състояние да преодолее финансовия банкрут, до който е стигнала общината, и да разреши жизнените проблеми на трудещите се от столицата, а завладяването на общините от Комунистическата партия е средство да се ускори премахването на капиталистическата система и замяната ѝ със съветска система и диктатура на пролетариата.

Август, 29, 30, 31 Участва в заседания на Партийния съвет, на които се обсъжда международното и вътрешното положение на страната. Приети са резолюции, които призовават трудещите се на масови акции в защита на Съветска Русия. Подчертана е необходимостта от разширяване влиянието на партията, разрастване на комунистическото движение и задълбочаване на връзките с масите.

Август, 31 Произнася реч пред събрание на печатарските работници по въпроси на международното положение и в защита на Съветска Русия.

Септември, 5 и 6 Делегат на ЦК на БКП и на СК на ОРСС на II конгрес на Тютюноработническия съюз в България.

Септември, 5 Приветствува от името на ЦК на БКП и СК на ОРСС делегатите на конгреса.

Септември, 6 Изнася реферат на тема «Организацията и борбите на тютюневите работници и работнички» пред делегатите на II конгрес на Тютюноработническия съюз.

Произнася кратка реч при закриването на конгреса.

Септември, 12 Изпраща от името на СК на ОРСС Окръжно № II до местните работнически съвети и секциите на професионалните съюзи с указания да се организира обща работническа акция за отменяне на данък-занятие и против облагането на работническите заплати с каквито и да е данъци. Предупреждава за дейността на чуждестранно бюро в София и провинцията, което със съдействието на българските власти набира мла-

дежи за колониалните войски на съглашенските страни.

Септември, 13 Изказва се в Софийския общински съвет отпу-
София сканите от общината социални помощи да се дават само на действително съществуващи професионални организации.

Септември, 16 Изказва се в Софийския общински съвет и обо-
София сновава предложението на комунистическата общинска група за изплащане заплатите и надниците на участвувалите в демонстрацията на 24 дек. 1919 общински работници и служещи за времето, през което са били уволнени. Защищава тяхното право да издигат политически и икономически искания.

Септември, 17 Обосновава в Софийския общински съвет пред-
София ложението на комунистическата група да се предвидят в общинския бюджет за 1920—1921 60 млн. лв. за построяване на евтини общински жилища. Предлага необходимите средства да бъдат набавени чрез пряко облагане на имотите, капиталите и доходите на буржоазията.

Септември, 18 Предлага в Софийския общински съвет да се
София определи месечно или годишно възнаграждение на общинските съветници, за да им се осигури възможност да изпълняват пълноценно задълженията си в защита на интересите на избирателите.

Септември, 21 Ръководи среща на СК на ОРСС с делегация на
София ОбОРСС за обсъждане условията за сливането на двата съюза.

Септември, 25 Произнася приветствено слово от името на ОРСС
София и ЦК на БКП пред учредителния конгрес на Комунистическия съюз на медико-санитарните работници към ОРСС, в която набелязва бъдещите задачи на съюза.

Подписва заедно с другите членове на Централния комитет на БКП позив към работниците и малоимотните граждани и селяни, който призовава трудещите се на революционна борба под знамето на Комунистическата партия.

Изказва се в Софийския общински съвет против съкращаването на бюджета на Училищното настоятелство.

В. «Работнически вестник», бр. 68, публикува

декларация на СК на ОРСС «По сливането на синдикалните съюзи» за водените от 21 септ. 1920 преговори между СК на ОРСС и делегация на ОбОРСС. В декларацията се посочва, че представителите на ОбОРСС приемат напълно принципите, тактиката и организационните форми на ОРСС.

Септември, 26—28 Делегат е на XII конгрес на Общия работнически синдикален съюз в България.
София

Септември, 26 Изнася отчета на Синдикалния комитет за 1919
София и първата половина на 1920 пред конгреса.

Септември, 27 Прочита пред делегатите на конгреса телеграма
София за пристигането на представители на румънските синдикати.

Прави бележки по правилника за вътрешния ред на конгреса.

Септември, 27, 28 Участва в съвешания на ЦК на БКП и ръководството на ОРСС с румънските делегати на
[и следващите дни] XII синдикален конгрес. Обсъдени са проблеми
София на работническото движение в Румъния и предстоящите задачи на левията в Румънската социалистическа партия. Присъства и председателят на съветските профсъюзи Н. Глебов-Авилов.

Септември, 28 Произнася заключителна реч по отчета и работата на конгреса. Изразява увереността си в укрепването на организацията и засилване дейността на отрасловите професионални съюзи и призовава към неуморна просветна работа и желязна пролетарска дисциплина.

Преизбран е за секретар на Синдикалния комитет на ОРСС.

Септември, 29 Изказва се в Софийския общински съвет против
София съкращаване на бюджета на Училищното настоятелство.

Заедно с другите членове на Синдикалния комитет подписва Декларация на СК на ОРСС и СК на ОбОРСС за сливането на двата синдикални съюза на основата на идейните и организационните принципи на Комунистическия интернационал.

- Октомври, 1* Изпраща от името на СК на ОРСС Окръжно
София № 12 до централните настоятелства и секциите на професионалните съюзи и до местните работнически съвети, в което изяснява конкретно проблемите по сливането на местните организации на ОРСС и ОбОРСС.
- Октомври, 15* На заседание на Софийския общински съвет се
София противопоставя на отпускането на общинско място за цели на американската евангелистка мисия. Подчертава, че религиозните мисии са проводници на политиката на империалистическите държави на Балканите.
- Октомври, 25* Публикува в органа на СК на ОРСС «Синдика-
София лен бюлетин», № 1, разяснение на Синдикалния комитет за ролята и значението на бюлетина.
- Октомври, 27* В. «Работнически вестник», бр. 94, публикува
София указания на СК, подписани от Г. Димитров, във връзка с чествуването на тригодишнината на Октомврийската революция.
- Ноември, 2* Подписва заедно с другите членове на ЦК на
София БКП и членовете на Временния изпълнителен комитет на комунистическата левица на БРСДП(о) Протокол за присъединяването на левицата от Общоделската партия към Българската комунистическа партия.

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР КЪМ ТОМ ЕДИНАДЕСЕТИ	7
1 9 2 0	
• ПО ПРОЕКТОБЮДЖЕТА НА СОФИЙСКАТА ОБЩИ- НА ЗА 1920—1921 ГОДИНА. 24 юни	19
• В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ. 25 юни	63
1. Предложение за неотложно разглеждане на проекто- бюджета за 1920—1921 г.	63
2. По организацията на доставката на дърва и въглища за столичното население	66
ДО ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА ПРОФЕСИОНАЛНИ- ТЕ ОРГАНИЗАЦИИ В РУСИЯ — МОСКВА. 26 юни ..	72
ДО ИЗПЪЛНИТЕЛНИЯ КОМИТЕТ НА КОМУНИСТИ- ЧЕСКИЯ ИНТЕРНАЦИОНАЛ — МОСКВА. Преди 27 юни	73
ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ И МЕСТНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ. 27 юни	83
• ЗАПИСКИ ОТ ЗАТВОРА В КЮСТЕНДЖА. 29 юни— 23 юли	94

* Със звездичка са означени заглавията, формулирани от съставителя
(Ред.)

АРЕСТ И ОСВОБОЖДЕНИЕ	101
• ПО ЗАПЛАТИТЕ НА ОБЩИНСКИЯ ПЕРСОНАЛ. 4 август	107
• ЗА УВЕЛИЧАВАНЕ ЗАПЛАТИТЕ НА ОБЩИНСКИЯ ПЕРСОНАЛ. 5 август	126
• ЗА РЕВИЗИРАНЕ РЕШЕНИЕТО НА ОБЩИНСКИЯ СЪВЕТ ЗА ЗАПЛАТИТЕ НА ОБЩИНСКИЯ ПЕРСО- НАЛ. 10 август	131
• В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ. 12 август	152
1. За безплатната медицинска помощ на столичното насе- ление	152
2. Против корупцията във финансовата комисия на Со- фийската община	153
• В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ. 13 август	159
1. За спазване на Правилника за вътрешния ред на за- седанията на Общинския съвет	159
2. По училищната политика на Софийската община	161
В ЗАЩИТА НА СЪВЕТСКА РУСИЯ	164
ГОЛЕМИТЕ СЪБИТИЯ И ДЪЛГЪТ НА ПЕЧАТАРСКИ- ТЕ РАБОТНИЦИ	168
• ПО ИЗДРЪЖКАТА НА ИНОРОДНИТЕ УЧИЛИЩА ОТ СОФИЙСКАТА ОБЩИНА. 17 август	169
ДО ОБЩАТА КОМИСИЯ НА РУМЪНСКИТЕ СИНДИ- КАТИ — БУКУРЕЩ. 21 август	178
• СЪОБЩЕНИЕ ЗА СВИКВАНЕ НА XII РЕДОВЕН КОН- ГРЕС НА ОРСС	180
ПОЗДРАВЪТ НА БЪЛГАРСКИЯ ПРОЛЕТАРИАТ. 24 август	182

* ПО ОСТАВКАТА НА ПОСТОЯННОТО ПРИСЪСТВИЕ НА ОБЩИНСКИЯ СЪВЕТ. 25 август	183
* ПО ПОВОД ОСТАВКАТА НА ПОСТОЯННОТО ПРИ- СЪСТВИЕ НА ОБЩИНСКИЯ СЪВЕТ. 27 август	186
ПРОТЕСТ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА БЪЛ- ГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ	203
* ПО ОРГАНИЗАЦИЯТА И БОРБИТЕ НА ТЮТЮНО- РАБОТНИЦИТЕ В БЪЛГАРИЯ	205
ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ И СЕК- ЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ. 12 сеп- тември	207
* ЗА ПРАВИЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ПОМОЩТЕ, КОИТО СОФИЙСКАТА ОБЩИНА ОТПУСКА НА СИН- ДИКАЛНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ В СТОЛИЦАТА. 13 септември	210
* ПО УЧАСТИЕТО НА ОБЩИНСКИТЕ СЛУЖИТЕЛИ В ПРОТЕСТНАТА ДЕМОНСТРАЦИЯ НА 24 ДЕКЕМ- ВРИ 1919 ГОДИНА. 16 септември	211
* ПО БЮДЖЕТА НА ОБЩИНСКИЯ СЪВЕТ ЗА 1920-- 1921 ГОДИНА. 17 септември	224
* ЗА ДНЕВНИТЕ ПАРИ НА ОБЩИНСКИТЕ СЪВЕТ- НИЦИ. 18 септември	227
* ПО ЗАПЛАТИТЕ НА ОБЩИНСКИТЕ СЛУЖИТЕЛИ. 20 септември	234
* ДО УЧРЕДИТЕЛНИЯ КОНГРЕС НА КОМУНИСТИ- ЧЕСКИЯ СЪЮЗ НА МЕДИКО-САНИТАРНИТЕ РАБОТ- НИЦИ. 25 септември	240
* ПО БЮДЖЕТА НА УЧИЛИЩНОТО НАСТОЯТЕЛ- СТВО ЗА 1920—1921 ГОДИНА. 25 септември	243

Д В А Н А Д Е С Е Т И Р Е Д О В Е Н К О Н Г Р Е С НА ОБЩИЯ РАБОТНИЧЕСКИ СИНДИКАЛЕН СЪЮЗ. 26—28 септември	349
1. Отчет на Общия работнически синдикален съюз в Бъл- гария за 1919 и първото полугодие на 1920 година. 25 септември	251
2. * Заключителни бележки пред IV заседание на кон- греса. 28 септември	299
3. Резолюция по отчетите на Синдикалния комитет и Контролната комисия и по докладите за организацион- ните въпроси и професионалния печат. 28 септември	303
* ПО БЮДЖЕТА НА УЧИЛИЩНОТО НАСТОЯТЕЛ- СТВО. 29 септември	316
ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ. 1 октомври	319
* ПО ДЕЙНОСТТА НА АМЕРИКАНСКИТЕ ЕВАНГЕ- ЛИСТКИ МИСИОНЕРИ В БЪЛГАРИЯ. 15 октомври	322
* ЗА РОЛЯТА И ЗНАЧЕНИЕТО НА СИНДИКАЛЕН БЮЛЕТЕН	324
ТРИГОДИШНИНАТА НА РУСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ..	326
РУСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ И ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮ- ЗИ У НАС	328

ПОДГОТВИТЕЛНИ МАТЕРИАЛИ

1920

* КОНСПЕКТ НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ ЗА ЛЕКЦИИ ПО ИСТОРИЯ НА РАБОТНИЧЕСКОТО ДВИЖЕНИЕ В БЪЛГАРИЯ. Преди 1 ноември	333
---	-----

- КОНСПЕКТ НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ ЗА ЛЕКЦИИ ПО ИСТОРИЯ НА РАБОТНИЧЕСКОТО ДВИЖЕНИЕ В БЪЛГАРИЯ. *Преди 1 ноември*.. .. . 340
- КОНСПЕКТ НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ ЗА ЛЕКЦИИ ПО ИСТОРИЯ НА РАБОТНИЧЕСКОТО ДВИЖЕНИЕ В БЪЛГАРИЯ. *Преди 1 ноември*.. .. . :

П Р И Л О Ж Е Н И Е

1920

- ДО ИЗПЪЛНИТЕЛНИЯ КОМИТЕТ НА КОМУНИСТИЧЕСКИЯ ИНТЕРНАЦИОНАЛ — МОСКВА. *26 юни*.. .. . 351
- ПОЗИВ КЪМ ТРУДЕЩИТЕ СЕ КЛАСИ В БЪЛГАРИЯ. *10 август* 352
- КЪМ ТРАНСПОРТНИТЕ СЛУЖЕЩИ И РАБОТНИЦИ. *10 август* 357
- МАНИФЕСТ КЪМ ТРУДЕЩИТЕ СЕ КЛАСИ В БАЛКАНО-ДУНАВСКИТЕ СТРАНИ. *10 август*.. .. . [360
- ПРОТИВ ЗАПИСВАНЕТО НА ДОБРОВОЛЦИ ЗА КОЛОНИАЛНИТЕ ВОЙСКИ В АФРИКА. *12 септември*.. .. . 373
- ПОЗИВ КЪМ РАБОТНИЦИТЕ И МАЛОИМОТНИТЕ ГРАЖДАНИ И СЕЛЯНИ. *25 септември*.. .. . 375
- ПО СЛИВАНЕТО НА СИНДИКАЛНИТЕ СЪЮЗИ. *25 септември* 381
- ДЕКЛАРАЦИЯ ПО СЛИВАНЕТО НА ДВАТА СИНДИКАЛНИ СЪЮЗА. *29 септември*.. .. . 384
- ЗА ЧЕСТВУВАНЕТО НА ТРИГОДИШНИНАТА НА ВЕЛИКАТА ОКТОМВРИЙСКА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА РЕВОЛЮЦИЯ И ПРОТИВ ПОДПОМАГАНЕТО НА РУСКИТЕ КОНТРАРЕВОЛЮЦИОНЕРИ. *20 октомври*.. .. . 386

ПРОТОКОЛЪТ ЗА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕТО НА ЛЕ- ВИЦАТА ОТ ОБЩОДЕЛСКАТА ПАРТИЯ КЪМ БЪЛ- ГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ. 2 ноември ..	390
БЕЛЕЖКИ	392
ПОКАЗАЛЕЦ НА ПЕРИОДИЧНИТЕ ИЗДАНИЯ	451
ПОКАЗАЛЕЦ НА ЦИТИРАНАТА И СПОМЕНАВАНАТА ЛИТЕРА- ТУРА	461
ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ	464
ГЕОГРАФСКИ ПОКАЗАЛЕЦ	511
ДАТИ ОТ ЖИВОТА И ДЕЙНОСТТА НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ ..	517

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

Съчинения

Том

II

Второ издание

Редактор на издателството Иванка Найденова

Художник Тотю Данов

Художествен редактор Александър Хачатурян

Технически редактор Ронка Кръстонова

Коректор Веска Цветкова

Издателски № 7724

Даден за набор на 15. II. 1986 г.

Подписан за печат на 19. VI. 1986 г.

Излязъл м. юли

Печатни коли 33,50. Издателски коли 28,14

Условно-издателски коли 28,58. Формат 84/108/32

Тираж 20 000 (1-12110). Цена 1,60 лв.

Код 22/9531179511/0102-12-86

Партиздат — София, бул. «В. И. Ленин» № 47

ДП «Димитър Благоев» — София, ул. «Н. Ракитин» № 2